

ทุกนินปาดวณณา

ทพหวคควณณา

ราไซวาทชาตคํ ๑

ทพหํ ทพหสส จิปตตี อิทํ สตุธา เขตวเน วิหรนุโต  
ราไซวาทํ อารพภ กเถสี ๑

โส เตสภุณชาตเก(๑) อววิภวิสตุติ ๑ เอกสุมี ปน ทิวเส  
โกสตราชา เอกํ อคตคคตํ ทพพินิจนยํ อภุณฺ (๒) วินิจฉินิตฺวา  
ภุคตปาดราโส อลลหตุโถ ว อลงกตรถํ อภิรยฺห สตุธฺ สนตีกํ  
กนตุวา สุลลปทุมสสุสิริเกสุ ปาเทสุ นิปติตฺวา สตุธารํ  
วณฺทิตฺวา เอกมนุตํ นิสีทิ ๑ อถ นํ สตุธา เอตทโวจ หนท  
กุโต นุ ตวํ มหาราช อากจณสิ ทิวาทิวสสุสาติ ๑ ภนฺเต  
อชช เอกํ อคตคคตํ ทพพินิจนยํ อภุณฺ วินิจฉินนุโต โอกาสํ  
อลภิตฺวา อิทานิ ตํ วิจาเรตุวา(๓) ภุณฺชิตฺวา อลลหตุโถ ว  
ตุมหากํ อูปภุณฺจัน อากโตมฺหิตี ๑ สตุธา มหาราช ฐมฺเมน  
สเมน อภุณฺวินิจนยํ นาม กุสลํ สกคฺมคฺโค เอว(๔) อนจฺจริยํ  
โฆ ปเนตํ ยํ ตุมฺเห มาทิสสฺส สพพณฺณสุส สนตีกา โอวาทํ  
ลภมานา ฐมฺเมน [๖] อภุณฺฺ วินิจฉินเยยาถ เอตเทว อจฺจริยํ  
# ๑. พ. ชา ๒๓/๒๔๓๘/๕๒๐ ๑ ๒. ส. อททํ ๑ ๓. ม. ตเรตุว ๑  
# ๔. ม. เอส ๑ ๕. ม. สพพณฺณพุทฐสฺส ๑  
# ๖. ม. เอตถนุตเร สเมนาคี ทิสสุติ ๑

\*เล่มที่ 30 ฤกนินปำเต ทฬหฤกควณณำ หน้ำ 2

ยิ ปุฬุเพ ราชำโน อสฬุฬณณมปิ ปณฐิตำนั โอิวำทำ สุตวำ  
ชมเมน สเมน อฏฐั วัลนิจณินนุโต จตตารี อคตคมนำนินิ  
วิวชเชตวำ ทสราชชมเม อโกเปตวำ ชมเมน รชชั กำนเรตวำ  
สฤคปทำ ปุริยมนำ (๑) อคัมสูติ วตวำ เตน ยำจิติ อติตั  
อำหริ ๑

อติเต พำรำนสิยิ พุรหมทตเต รชชั กำนเรนเต โปชิสตุโต  
ตสส อคคมเฮลียำ กุจณิสัมมิ ปฏิสนฐิ คเหตุวำ ลทชคพภ-  
ปรีหำไร สิตถินำ มำตุ กุจณิมหำ นิกุจมิ ๑ นำนคหณทิวเส  
ปนสส พุรหมทตตคุมำไรเตวว นำนั กรีสุ ๑ สอิ อนุปุฬุเพน  
วยปุตโต สอิพสวสสิทกกำเล ตกฤสิถิ คณตวำ สฬุฬสิปเปลสุ  
นิปฬตติ ปตวำ ปิตุอจยเอน รชเช ปติฏฐำย ชมเมน  
สเมน รชชั กำนเรสิ คณทำทิวเสน อคตติ อคณตวำ วัลนิจณยิ  
อนุสำสิ ๑ ตสสัมเอวั ชมเมน รชชั กำนเรนเต อมจจำปี  
ชมเมเนว โวหำริ วัลนิจณินีสุ ๑ โวหำเรสุ ชมเมน วัลนิจณยิมำเนสุ  
กฤกฤกกา (๒) นำน น อเหตุ ๑ เตสิ อภำวำ อฏฐิตถำย รำชงคณ  
อูปรโว ปจณิชชิ ๑ อมจจำ ทิวสมปิ วัลนิจณยฏฐำเน นิสิทธิตวำ  
กณจิ วัลนิจณยิตถำย อำคจณนุติ อำคจณนุติ อธิสวำ  
อฏฐำย ปกุกมณติ ๑ วัลนิจณยฏฐำนั คทเหตุตพพภำว ปำปณิ ๑  
โปชิสตุโต จินเตสิ มยิ ชมเมน รชชั กำนเรนเต วัลนิจณยิตถำย (๑)  
# ๑. ม. ปุริยมนำ ๑ ๒. ม. วัลนิจณยิมำเนสุ กฤกฤกกำรกำ ๑  
# ๓. ม. วัลนิจณยฏฐำนั ๑

\*เล่มที่ 30 ราโชวาทชาตกัม หน้า 3

อากจนนตา นาม นตฺถิ อูปรโว ปจฺจิชฺช วิญญญฺจฺจํ  
ฉนฺตฺตพพภาวํ ปตฺตํ อิทานิ มยา อตฺตโน อคฺฉํ ปริเยสํ  
วภูตฺติ อัย นาม เม อคฺฉนฺติ ญตฺวา(๑) ตํ ปหาย คฺเชสฺสเยว  
วตฺตีสฺสามิติ ฯ ตโต ปฏฺจาย อตฺถิ นุ โข เม โกจิ  
อคฺฉวาทิติ ปรีคฺคณฺหนฺโต อนฺโตวตฺตชนกานํ อนฺตเร กญฺจิ  
อคฺฉวาทิ อทิสฺวา อตฺตโน คฺฉนฺตเมว สฺตฺวา เอเต มยฺหํ  
ภเยนาปิ อคฺฉํ อวตฺวา คฺฉนฺตเมว วเทยฺยุนฺติ พหิวตฺตชนเก  
ปรีคฺคณฺหนฺโต ตตฺถาปิ อทิสฺวา อนฺโตนคฺริ ปรีคฺคณฺหิ ฯ  
พหिनคฺเร จตฺตฺส ทฺวารเรสฺส ทฺวารคามเก ปรีคฺคณฺหิ ฯ ตตฺถาปิ  
กญฺจิ อคฺฉวาทิ อทิสฺวา อตฺตโน คฺฉนฺตเมว สฺตฺวา ชนปทํ  
ปรีคฺคณฺหิสฺสามิติ อมจฺเจ รชฺชํ ปฏฺจญาเปตฺวา รตํ อภิรฺยฺห  
สารถิเมว คเหตฺวา อญฺญาตกเวสเนน นคฺรา นิภฺขมิตฺวา ชนปท  
ปรีคฺคณฺหมานโน ยาว ปจฺจนตฺตฺถมฺมิ คฺนตฺวา กญฺจิ อคฺฉวาทิ  
อทิสฺวา อตฺตโน คฺฉนฺตเมว สฺตฺวา ปจฺจนตฺตฺสิมโต มหามคฺเชน  
นคฺราภิมฺโขเยว นีวตฺติ ฯ

ตสฺมี ปน กาเล พลฺลิกโก (๒) นาม โกสฺลราชาปิ ฐมฺเมน  
รชฺชํ การเณฺโต อคฺฉนฺตเวสโก หุตฺวา อนฺโตวตฺตชนกาทิสฺ  
อคฺฉวาทิ อทิสฺวา อตฺตโน คฺฉนฺตเมว สฺตฺวา ชนปทํ  
ปรีคฺคณฺหนฺโต ตํ ปเทสํ อคฺมาสิ ฯ เต อูโกปิ เอกสฺมี  
# ๑. ม. สฺตฺวา ฯ ๒. สී. มลฺลิกโก ฯ ๓. ม. อคฺฉนฺตํ คเวสฺนฺโต ฯ

\*เล่มที 30 ทุกนินปาเต ททหวกควณณา หน้า 4

นินเน (๑) สกณุมคเค อภิมุขาอเหตุ ๗ รตสฺส โอกุมนณฺจานัน  
นตฺติ ๗ อถ พลลิกรณฺโณ สารถิ พาราณสีรณฺโณ สารถิ  
ตว รถิ โอกุมมาเปหิตี อห ๗ โสปี อมฺโภ สารถิ ตว รถิ  
โอกุมมาเปหิ อิมฺสมิ รเถ พาราณสีรชฺชสามิโก พุรหุมทตต-  
มหาราชา นิสินฺโนติ อห ๗ อิตโรปี น อมฺโภ สารถิ  
อิมฺสมิ รเถ โกสตรชฺชสามิโก พลลิกมหาราชา นิสินฺโน ตว  
รถิ โอกุมมาเปตฺวา อมฺหากํ รณฺโณ รตสฺส โอกาสํ เทหิตี  
อห ๗ พาราณสีรณฺโณ สารถิ อยมปี กิร ราชา เยว กิณฺนุ  
โฆ กาทพฺพนติ จินฺเตนฺโต อตฺเตโก อุปาโยติ วยฺ ปุจฺฉิตฺวา  
ทหฺรตฺส รถิ โอกุมมาเปตฺวา มหฺลลกสฺส โอกาสํ ทาเปสฺสามิตี  
สนฺนิฏฺจานัน กตฺวา [๒] สารถิ โกสตรณฺโณ วยฺ ปุจฺฉิตฺวา  
ปริคฺคณฺหนฺโต อุภินฺนํปี สมานวยภาวํ ฉตฺวา รชฺชปริมาณํ  
พลํ ฐนํ ยสํ ชาตีโคตฺตํ กุลปฺปเทสนฺติ สพฺพํ ปุจฺฉิตฺวา  
อุโภปี ติโยชนสติกสฺส รชฺชสฺส สามิโก สมานพลชนยส-  
ชาตีโคตฺตกุลปฺปเทสาคิ ฉตฺวา สีลวณฺตสฺส โอกาสํ ทสฺสามิตี  
จินฺเตตฺวา โภ สารถิ ตุมฺหากํ รณฺโณ สีลาจาโร กิทีโสติ  
ปุจฺฉิ ๗ โส อยณฺจ อยณฺจ อมฺหากํ รณฺโณ สีลาจาโรติ  
อตฺตโน รณฺโณ อคฺคณเมว คฺคณโต ปกาเสนฺโต ปจฺมํ คากมาห  
# ๑. ม. นินฺนณฺจานเน ๗ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ๗

\*เล่มที 30 ราโชวาทชาตกั หน้า 5

[๑๕๑] ทพหุ ทพหสฺส ชิปติ พลลโก มุทฺนา มุหุ  
สาธุมปี สาธฺนา เชติ อสาธุมปี อสาธฺนา  
เอตาทิส อัย ราชา มคฺคา อุยฺยาหิ สารถิตี ฯ

ตตถ ทพหุ ทพหสฺส ชิปตติ โย ทพฺโห โหติ พลว-  
ทพฺเหน ปหาเรน วจเนน วา ชินิตพฺโพ ตสฺส ทพฺหเมว  
ปหารี วา วจัน วา ชิปติ เอว ทพฺโห ว หุตฺวา ต  
ชินาตีติ ทสฺเสติ ฯ พลลโกติ ตสฺส รัญโธ นาม ฯ มุทฺนา  
มุทฺนติ มุทฺปคฺคณิ สยุมปี มุทฺ หุตฺวา มุทฺนา ว อุปาเยน  
ชินาติ ฯ สาธุมปี สาธฺนา เชติ อสาธุมปี อสาธฺนาติเย  
สาธฺ สปฺปริสา เต สยุมปี สาธฺ หุตฺวา สาธฺนา ว อุปาเยน  
เย ปน อสาธฺ เต สยุมปี อสาธฺ หุตฺวา อสาธฺนา ว  
อุปาเยน ชินาตีติ ทสฺเสติ ฯ เอตาทิส อัย ราชาติ อัย  
อมุหากั โกสลราชา สีลาจาเรน เอวรูป นาม ฯ มคฺคา  
อุยฺยาหิ สารถิตติ อตฺตโน รัณ มคฺคา โอกกมาเปตฺวา (๒) อุยฺยาหิ  
อุปฺปนฺน ยahi อมุหากั รัญโธ มคฺคั เทหิตติ วทติ ฯ

อถ นั พาราณสิรัญโธ สารถิ อมุโก ก็ ปน ตยา  
อตฺตโน รัญโธ คุณณถา (๓) กถิตาติ วตฺวา อามาติ วุตเต  
ยหิ ปน เอเต คุณณติวทสิ อคุณฺนา ปน ก็ทิสิตติ วตฺวา

# ๑. ส. มลลโกติ น ๒. ม. อุกฺกมาเปตฺวา ฯ ๓. สฺยา. คุณณตปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนิปาต ทฬหาคุควณณา หน้า 6

เอเต ดาว อคณา โหนตุ คุมหากั ปน รณโย กัทิสา

คณาติ (๑) วุตเต เตน หิ ตูว สุนาหิตี พุคยคาถมาห

[๑๕๒] อุกโกเชน ชินเ โกรั อสารุ สาธนา ชินเ

ชินเ กทรียั ทาเนน สจเจนาถกวาทินั

เอตาทีโส อัย ราชา มคคา อูยยาหิ สารถิตี ๗

ตตถ เอตาทีโสติ เอเตหิ อุกโกเชน ชินเ โกรชนุตธาทีนา

นเยน (๒) วุตเตหิ คุณเหิ สมณนาคโต อยณหิ กุฑั ปุคคั

สยั อุกโกโธ หุตวา อุกโกเชน ชินาติ อสารุ ปน สยั

สารุ หุตวา สารนา อูปาเยน ชินาติ กทรียั ถทุมจจริยั

สยั สจจวาที หุตวา สจเจน ชินาติ ๗ มคคา อูยยาหิ สารถิตี

สมม สารถิ มคคโต อปกจจ เอวัวิธสีลาจารคณยุตตสส

อมุหากั รณโย มคคั เทหิ อมุหากั ราชา มคคสส

อนุจจวิโกติ ๗

เอวั วุตเต พลลิกกราชา จ สารถิ จ อูโกปี รธา

โอตริตวา อสเส โมเจตวา รถั อปเนตวา พาราณสีรณโย

มคคั อัทสู ๗ พาราณสีราชา พลลิกरणโย รณณา นาม

อิทลจ อิทลจ กาคู วณฐิตีติ โอวาทำ ทตวา พาราณสี

คณตวา ทานาทีนิ ปณณานิ กตวา ชีวิตปริโยसानเ สคคปัท (๓)

# ๑. ม. กัทิสส คุณเ ๗ ๒. ม. อาทิวเสน ๗ ๓. ม. สกคปฐั ๗

เอวมุปริปิ ๗

\*เล่มที่ 30 สึกาลชาตกั หน้ 7

ปุเรสิ ๑ พลลึกราชาปี ตสฺส โอวาทั กเหตุวาทั ชนปัท  
ปรึคคเหตุวาทั อตฺตโน อคฺคณวาทึ อทิสฺวาทั สกนคฺรึ กนฺตวาทั  
ทานาทินึ ปุณฺณานึ กตฺวาทั ชีวิตปริโยสานเณ สคฺคปทเมว  
ปุเรสิ ๑

สตุถา โกสฺลราชสฺส โอวาทนตฺถาย อิมึ ชมฺมเทสนึ  
อาหริตฺวาทั ชาตกั สโมธานเณสิ ๑

ตทาทั พลลึกรณฺโณ สารถิ โมคฺคลฺลาโน อโหสิ  
พลลึกราชา อานนฺโท พารานฺตึรณฺโณ สารถิ สารีปฺตฺโต  
อโหสิ ราชาทั ปน อหเมวาทึ ๑

ราโชวาทชาตกั ปจฺมึ ๑

### สึกาลชาตกั (๑)

อสเมกฺขิตกมฺมนตฺตุนฺติ อิทั สตุถา กุฎฺฐาคารสาลาเย  
วิหรนฺโต เวสาลีวาสึกั เอกั นฺหาปิตปฺตฺตึ อารพุก กเถสิ ๑

ตสฺส กิร ปิตา ราชนึ ราโชโรธานั ราชกุมารานึ  
ราชกุมาริกานญจ มสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
สพฺพกึจจานึ กโรติ สทฺโธ ปสนฺโน ตึสฺรณคโต สมหานน-  
ปญฺจสิโล อนฺตรนฺตเรณ สตุถุ ชมฺมึ สุนนฺโต กาลั วิตึนาเมติ ๑  
โส เอกทิวสั ราชนึเวสเน กมฺมึ กาคุ คจฺจนฺโต อตฺตโน  
# ๑. ม. สึกาลชาตกถวณณนา ๑ เอวมุปรึปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพฺพหุคฺควณณา หน้า 8

ปฺตุตฺตํ คเหตุวา คโต ๗ โส ตตฺถ เอกํ เทวจฺจนฺรปฺปฏิภากํ  
อลงฺกตปฺปฺทิตฺตํ ลิจฺฉวิภูมาริกํ ทิสฺวา กิเลสวเสน ปฺปฺทิตฺตํ  
หุตฺวา ปิตฺรา สทฺธิ ราชนิเวสนา นิกฺขมิตฺวา เอตํ ภูมาริกํ  
ลภฺมานโน ชีวิสฺสามิ อลภฺมานสฺส เม เอตฺถเว มรณฺนฺติ  
อาหารูปฺจฺเจทํ กตฺวา มลฺลจกํ ปฺริสฺสชิตฺวา นิปฺชฺชิ ๗ อถ  
นํ ปิตฺตา อุปฺสงฺกมิตฺวา ตาต อวตฺถุมฺหิ ฉนฺนฺทราคํ มา กริ  
หิณฺชจฺโจ ตฺวํ นฺหาปิตฺตํ ลิจฺฉวิภูมาริกา ขตฺติยชิตฺตา  
ชาติสมฺปนฺนา สทา ตุมฺหากํ อนนฺนจฺฉวิกา อลฺลํ เต  
ชาติโคตฺเตหิ สทฺธิสํ ภูมาริกํ อานสฺสามิตี อาห ๗ โส ปิตฺ  
ถํ น กณฺหาติ ๗ อถ นํ มาตา ภาตา ภิกิณี จุลฺลมาตา  
จุลฺลปิตฺตาติ (๑) สพฺเพปิ ฌาตกา เจว มิตฺตสฺสหฺชฺชา จ สนฺนํปิตฺตฺวา  
สญฺญาเปนฺตปิ สญฺญาเปตฺตุ นาสกฺขีสุ ๗ โส ตตฺถเว สฺสฺสิตฺวา  
ชีวิตฺกฺขํ ปาปฺณิ ๗ อถสฺส ปิตฺตา สรริทฺถจฺเจต-  
กิจฺจานิ กตฺวา ตนฺนฺคเต โสเก (๒) สตฺถาริ วนฺทิสฺสามิตี พฺพฺนํ  
คณฺชฺมาลาทิวิเลปนานิ คเหตุวา มหาวนํ คณฺตฺวา สตฺถาริ  
ปฺุชฺเตวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน กิณฺนุ โข อุปาสก  
อิมานิ ทิวสานิ น ทิสฺสฺสตี วุตฺเต ตมตฺถํ อาโรเจสิ ๗ สตฺถา  
น โข อุปาสก อิทาเนว ตว ปฺตุตฺโต อวตฺถุสฺมี ฉนฺนฺทราคํ  
อุปฺปาเทตฺวา วินาสํ ปาปฺณิ ปฺุพฺเพปิ ปฺตุตฺโต เยวาทิ วตฺวา  
# ๑. ม. จูพฺมาตา จูพฺปิตฺตา ๗ เอวมฺปฺริปี ๗ ๒. ม. ตนฺนุโสโก ๗



เตน ยาจิโต อติตํ อหาริ ฯ

อติเต พารานสียิ พุรหุมทตเต รชชั การนเต โพธิสตุโต  
หิมวณตปฺปเทเส สีหโยนियิ นินพุตติ ตสฺส ฉ กนิกฺุภฏาตโร  
เอกา จ ภคินิ อโหสิ ฯ สพฺเพปิ กานฺจณคฺุหายิ (๑) วสนฺติ ฯ  
ตสฺสา ปน คฺุหายิ อวิหฺูเร รชฏปพฺพเต เอกา ผลิกคฺุหา  
อตฺติ ฯ ตตฺถเอโก สีคาโล วสติ ฯ อปรภาเถ สีหानิ มาตาปิตโร  
กาลมกัสุ ฯ เต ภคินิ สีหโปตีกิ กานฺจณคฺุหายิ จเปตฺวา  
โคจราย ปกุกมิตฺวา (๒) มํสํ อหาริตฺวา ตสฺสา เทนฺติ ฯ โส  
สีคาโล ตํ สีหโปตีกิ ทิสฺวา ปฏิกฺุพฺพจิจฺุโต อโหสิ ฯ  
ตสฺสา ปน มาตาปิตฺุณิ อมตกาเถ (๓) โอกาสั นาลตฺถ ฯ โส  
สตุตฺถนฺนํปิ เตสั โคจราย ปกุกนฺตกาเถ ผลิกคฺุหายิ โอตริตฺวา  
กานฺจณคฺุหทฺวาริ คนฺตฺวา สีหโปตีกาย ปุโรโต โลกามิสปฏิก-  
สัยฺยตฺตํ เอวรूपิ รหสฺสทกั กเถสิ สีหโปตีกเ อหิ จตฺุปฺปโท  
ตฺวมฺปิ จตฺุปฺปทา ตฺวํ เม ปชาปตี โหหิ อหนฺเต ปติ ภวิสฺสามิ  
เต มยิ สมคฺุคา สมโมทมานา วสิสฺสาม ตฺวํ อิตฺอ ปฏฺุจาย  
มํ กิเลสวเสน สงฺคณฺหาหิตี ฯ สว ตสฺส วจันิ สุตฺวา จินฺเตสิ  
อຍิ สีคาโล จตฺุปฺปาทานิ อนฺตเร หิโน ปฏิกฺุญฺุโ จณฺฑาลสทิสฺ  
มยิ อุตฺตมราชกฺุลสมฺมตา เอส โข มยา สทฺุธิ อสพฺกั  
อนฺนจฺุจวิกิ กถิ กเถสิ อหิ เอวรूपิ กถิ สุตฺวา จีวิเตน  
# ๑. ม. กานฺจณคฺุหายิ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ส. นิกฺุขมิตฺวา ฯ  
# ๓. ม. ธรรมานกาเถ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพฺพหุคฺควณณนา หน้า 10

ก็ กริสฺสามิ นาสาวาดิ สนนฺนิรุมฺหิตฺวา (๑) มริสฺสามิตี ฯ อถสฺสา  
เอตทโหสิ มยฺหิ เอวเมว มรณฺ อยฺยุตฺตํ ภาตिका ตาว เม  
อากจฺจนฺติ เตสํ กเถตฺวา มริสฺสามิตี ฯ สีคาโลปี ตสฺสา สนนฺติกา  
ปฏฺวิจฺฉนํ อลภิตฺวา อิทานิ เอสา มยิ น สมฺพชฺชตฺตีติ (๒)  
โทมนสฺสปฺปโต ผลิกฺกุหายิ ปวิสิตฺวา นิปชฺชติ ฯ อเถโก  
สีหโปตโก มหิสฺวารณาทีสุ อณฺฺยตฺร วชิตฺวา มํสํ ขาทิตฺวา  
ภกิณิยา ภากํ อahrtitฺวา อมฺม มํสํ ขาทสฺสูติ อห ฯ  
ภาติก นานํ ขาทามิ มริสฺสามิตี ฯ กิการณาติ ฯ सा  
त्तํ ปวฺตตี อจฺจिขิ ฯ อิทานิ กหํ โส สีคาโลติ วุตฺเต ผลิกฺกุหายิ  
นิปฺนฺนสिकात् อากาเส นิปฺนฺโนติ มณฺญमानา ภาติก ก็  
น ปสฺสสิ เอโส ราชฺญปฺพพฺเต อากาเส นิปฺนฺโนติ ฯ สีหโปตโก  
ตสฺส ผลิกฺกุหายิ นิปฺนฺนภาวํ อชานนฺโต อากาเส นิปฺนฺโนติ  
สญฺญิ หุตฺวา มาเรสฺสามิ นนฺติ สีหเวเคน ปกฺขนฺนิตฺวา  
ผลิกฺกุหํ ททเยเนว ปหริ ฯ โส ททเยน ผลิเตน ตตฺถ  
ชีวิทกฺขยํ ปตฺวา ปพฺพตปาเท ปติ ฯ อถ อปฺโร อากจฺฉิ ฯ  
สา ตสฺสาปี ตเถว กเถสิ ฯ โสปี ตเถว กตฺวา ชีวิทกฺขยํ  
ปตฺวา ปพฺพตปาเท ปติ ฯ เอวํ ฆสฺสุปี ภาติกेषु มเตสु  
สพฺพปจฺฉา โพธิสฺสโต อากจฺฉติ ฯ सा ตสฺสาปี ตํ การณํ  
อาโรเจตฺวา อิทานิ โส กหนฺติ วุตฺเต เอโส ราชฺญปฺพพฺตมตฺถเก  
# ๑. สี. สนนฺนิรุมฺหิตฺวา ฯ ม. สนนฺนิรุมฺหิตฺวา ฯ ๒. ม. มยฺหิ กุชฺชตฺตีติ ฯ

\*เล่มที่ 30 สีลาชาตกัม หน้า 11

อากาเส นิปนุโนติ อาห ๑ โพธิสตุโต จินเตสิ สีลาถานัน  
อากาเส ปติฏฐา นาม นตฺถิ ผลิกฺกุหาย นิปนุโน  
ภวิสฺสตีติ ๑ โส ปพฺพตปาทำ โอตฺริตฺวา ฉ ภาติเก มเต  
ทิสฺวา อิม อตฺตโน พาลตาย ปริกฺคณฺหนปฺลฺลนฺนํ อภาเวน  
ผลิกฺกุหาย นิปนฺนภาวํ (๑) อชานิตฺวา หทฺเยน ปฺหริตฺวา มตา  
ภวิสฺสนฺติ อสเมกฺขิตฺวา อติตฺริตี กโรนฺตานิ กมฺมํ นาม  
เอวรูปํ โหตีติ วตฺวา ปจฺมํ กาทมาห

[๒] อสเมกฺขิตกมฺมนฺตํ ตฺริตาภินิปาตินํ

ตานิ (๒) กมฺมานิ ตปฺเปนฺติ อฺณฺหํ วชฺโฆหิตํ มฺเขติ ๑

ตตฺถ อสเมกฺขิตกมฺมนฺตํ ตฺริตาภินิปาตินนฺติ โย ปุคฺคโล ยํ  
กมฺมํ กาทฺกามา โหตี ตตฺถ โทสํ อสเมกฺขิตฺวา อฺนุปฺชาเรตฺวา  
ตฺริโต หุตฺวา เวเคนฺเว ตํ กมฺมํ กาคู อภินิปตฺติ ปกฺขนฺนฺตํ  
ปฺฏิปชฺชตี ตํ อสเมกฺขิตกมฺมนฺตํ ตฺริตาภินิปาตินํ เอวํ สานิ  
กมฺมานิ ตปฺเปนฺติ โสเจนฺติ กิลเมนฺติ ๑ ยถา กิ ๑ อฺณฺหํ  
วชฺโฆหิตํ มฺเขติ ยถา ภูชฺชนฺเตน อิทํ สีตลํ อิทํ อฺณฺหนฺติ  
อฺนุปฺชาเรตฺวา อฺณฺหํ อชฺโฆหรนฺนํ มฺเข อชฺโฆหิตํ จปิตํ  
มฺขมฺปิ กณฺจมฺปิ กุจฺฉิมฺปิ ทหตี โสเจตี กิลเมตี เอวํ ตถารูปํ  
ปุคฺคลํ ตานิ กมฺมานิ ตปฺเปนฺติ ๑

อติ โส สีโห อิมํ คาคํ วตฺวา มม ภาติกา

# ๑. ม. ผลิกฺกุหาวิ ๑ ๒. สี. ม. สานิ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณา หน้า 12

อนุปายกุสลา สีคาลัม มาเรสุสามาติ อติเวเคน ปกขนุทิตวา  
สยัม มตา อหัม ปน เอวํ อกตฺวา สีคาลสุส ผลิกฺกุหยา  
นิปนฺนสุเสว ภีตภีตสุส หทยํ ฆาเลสุสามีติ ฯ โส สีคาลสุส  
อาโรหนโอรุหนมคฺคํ สลลฺกฺเขตฺวา ตทภิมฺโข หุตฺวา ติกฺขตฺตํ  
สีหนาทํ นทึ ฯ ปจฺวียา สทฺธิ อากาสํ เอกนินฺนาทํ อโหสิ ฯ  
สีคาลสุส ผลิกฺกุหยา นิปนฺนสุเสว ภีตภีตสุส (๑) หทยํ ผลิ ฯ  
โส ตตฺถเวว จีวิตกฺขยํ ปาปฺณิ ฯ

สตฺถา เอวํ โส สีคาโล สีหนาทํ สุตฺวา จีวิตกฺขยปฺปตฺโตติ  
วตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา ทฺติยํ คาถมาห

[๑๕๔] สีโห จ สีหนาทน ททฺทฺริ อภินาทยิ  
สุตฺวา สีหสุส นิกฺโขมฺสํ สีคาโล ททฺทฺเร วสํ  
ภีโต สนนฺตาสมาปาติ หทยญฺจสุส อปฺผลิตี ฯ

ตตฺถ สีโหติ จตฺตารุ สีหา ตินฺนสีโห ปณฺฑุสีโห กภาพฺสีโห  
สุรตฺตหตฺถปาโท เกสรสีโหติ เตสุ เกสรสีโห อธิ  
อธิปฺเปโต ฯ ททฺทฺริ อภินาทยิตี เตน อสนิสตฺสทฺทฺเทรเวน (๒)  
สีหนาทน รัชฺฐปฺพุพฺตํ อภินาทยิ เอกนินฺนาทํ อกาสิ ฯ ททฺทฺเร  
วสนฺติ ผลิกฺมิสุสเก รัชฺฐปฺพุพฺเต วสนฺโต ฯ ภีโต สนนฺตาสมาปาทีติ  
มรณฺภเยน ภีโต จิตฺตฺตฺราสํ อาปาติ ฯ หทยญฺจสุส อปฺผลิตี

# ๑. ม. ภีตตฺตฺตฺส ฯ ๒. สี. ยู. อสนิสตฺสทฺทฺเทรวตฺเรน ฯ

ม. อสนิปฺเปตฺสทฺทฺสทฺธิเสน เภรวตฺเรน ฯ

\*เล่มที่ 30 สีกาลชาตกั หน้า 13

เตน จสฺส ภเยน หทยั ผลิต्तํ ฯ

เอวํ สีโห สีกาลสฺส ชีวิตกฺขั ยปาเปตฺวา ภาตโร เอกสมึ  
จानเน ปฏิจฺจนาเทตฺวา เตสํ มตภาวํ ภคินียา อัจจกฺขิตฺวา ตํ  
สมสฺสาเสตฺวา ชีวปริยนฺตํ (๑) กาณจนคฺุหายิ จตฺวา ยถากมมํ  
กโต ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจจاني ปกาเสตฺวา  
ชาตกั สโมชานเต ฯ สจฺจปริโยชานเน อุปาสโก โสตาปตฺติผล  
ปติภุจหิ ฯ ตทา สีกาโล นุหาปิตปฺตฺโต อโหสิ สีหโปตিকা  
ลิจฺฉวิภุมาริกา ฉ กนฺนิภุจภาตโร อณฺณตรเถรา อเหตุ  
เชภุจภาติกสีโห ปน อหเมวาคิ ฯ

สีกาลชาตกั ทุตฺติยํ ฯ

# ๑. ม. ยาวชีวํ ฯ

สุกรชาตกั

จตุปฺปโท อหิ สมฺมาติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
อณฺตริ มหฺลลกตฺเถโร อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี ทิวเส รตฺตี ฌมฺมสฺสวเน วตฺตมาเน สตุถริ  
คณฺชุกฺกิทฺวาเร มณฺโสิปาณผลเก (๑) จตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส สุกฺโตวาทํ  
ทตฺวา คณฺชุกฺกึ ปวิฏฺเฐ ฌมฺมเสนาปติ สตุถาริ วนฺทิตฺวา  
อตฺตโน ปรีเวณฺ อคฺมาสิ ฯ มหาโมคฺคัลลาโน ปรีเวณฺเมว  
คณฺตฺวา มุหฺตตํ วิสฺสมิตฺวา เถรสฺส สนฺติกั อากณฺตฺวา ปญฺหิ  
ปฺจจฺฉิ ฯ ปฺจจฺฉิตฺปฺจจฺฉิตฺ ฌมฺมเสนาปติ กคณฺตเถ ปุณฺณจฺนทํ  
อฺภูจฺจาเปนฺโต วิย วิสชฺเขตฺวา ปากฺกั อกาสิ ฯ จตฺสฺโสปี  
ปรีสา ฌมฺมํ สฺคณฺมานา นิสิตฺสู ฯ ตตฺเถโก มหฺลลกตฺเถโร  
จินฺเตสิ สจฺาหิ อิมิสฺสาปี ปรีสาย มชฺเฒ สารีปฺตตํ  
อาลฺุเพนฺโต ปญฺหิ ปฺจจฺฉิสฺสามิ อยฺเมว (๒) ปรีสา พหุสฺสุโต อยฺนฺติ  
ณฺตฺวา สกฺการสมฺมานํ กริสฺสตีติ ฯ ปรีสนฺตฺรา อฺภูจฺจาย เถโร  
อฺปฺสงฺกมิตฺวา เอกมณฺเตว จตฺวา อาวฺโส สารีปฺตต มยฺมปี  
ตํ เอกํ ปญฺหิ ปฺจจฺฉิสฺสาม อมฺหากมฺปิ โอกาสิ กโรหิ เทหิ  
เม ว วินิจฺฉยิ (๓) อาเวริตฺาย วา นิพฺเพริตฺาย วา (๓) นิกฺคเห วา  
ปฺภูคฺคเห วา วิเสเส วา ปฺภูวิเสเส วาติ อาห ฯ เถโร ตํ  
# ๑. ม. รณฺณิเย คสฺปานผลเก ฯ ๒. ม. อยฺ เม ฯ ๒. สี. อาเวจิกาเยว  
นิพฺเพจิกาเยว ฯ ม. อาเวจิกาเย วา นิพฺเพจิกาย วา ฯ

\*เล่มที่ 30 สุกรชาติกั หน้า 15

โธโลเกตุวา อัย มหุลลโก อิจฺฉาจาเร จิโต ตฺวจฺโณ น กิณฺจ  
ชานาตีติ เตน สทฺธิ อุกเกตุวา ว ลชฺชมาโน วิชณี จเปตุวา  
อาสนา โธตริตุวา ปริเวณฺ ปาวิสิ ฯ โมคฺคผลานตฺเตโรปี  
อตุตฺโน ปริเวณเมว อคมาสี ฯ มนุสฺสา อฏฺฐาย คณฺเหถตี  
ทฺฐสมฺหุลลกั (๑) มธฺรธมฺมสฺสวนํ โน โสตุํ นาทาสีติ อนุพนฺธิสฺสุ ฯ  
โส ปลาณฺโต วิหารปจฺจนฺเต กิณฺนกิณฺนปฺทราย คฺฤปฺปฺราย  
วจฺจกฺุฎฺฐา ปติตุวา คฺฤมกฺุชิตฺ อฏฺฐาสิ (๒) ฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา  
วิปฺปฏิสาริโน หุตฺวา สตุถฺ สนฺติกั อคฺมฺสฺ ฯ สตุถา เต ทิสฺวา  
กั อุปาสกา อเวลาย อากตฺตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ มนุสฺสา ตมตฺถิ  
อาโรเจสฺสุ ฯ สตุถา น โข อุปาสกา อิทาเนว เอโส มหุลลโก  
อุพฺพิลลาวิตฺ (๓) หุตฺวา อตุตฺโน พลั อชานิตฺวา มหาพเลหิ สทฺธิ  
ปโยเชตุวา คฺฤมกฺุชิตฺ ชาโต ปุพฺเพเปส อุพฺพิลลาวิตฺ หุตฺวา  
อตุตฺโน พลั อชานิตฺวา มหาพเลหิ สทฺธิ ปโยเชตุวา คฺฤมกฺุชิตฺ  
อโหสีติ วตุวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต  
สีโห หุตฺวา หิมวณฺตปฺปะเทเส ปพฺพตฺคฺุหายํ วาสํ กปฺเปสิ ฯ  
ตสฺสาวิทฺุเร เอกํ สฺรํ นิสฺสาย พฺหุ สฺกุรา นีวาสํ กปฺเปสฺสุ ฯ  
ตเมว สฺรํ นิสฺสาย ตาปฺสาปี ปณฺณสาลาสฺ วาสํ กปฺเปสฺสุ ฯ  
อเถกทิวสํ สีโห มหิสฺวารณาทีสฺ อณฺยตฺรํ วชิตฺวา ยาวตฺตํ  
# ๑. ม. ตฺวจฺฉสมฺหุลลกั ฯ ๒. ม. อฏฺฐาสิ ฯ ๓. ม. อุปฺปลาวิตฺ ฯ  
เอวปฺปริปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนึปาเต ทพหวคควณณนา หน้ 16

ม้ล้ ขาทิตุวา ต้ สร้ โอตริตุวา ปานึย้ ปิวิตุวา อุตตุริ ฯ  
ตตุมี ขณเ เอโก ฎลลตุกโร ต้ สร้ นิสสาย โคจริ  
คณหาคิ ฯ ลีโห ต้ ทิสวา อณณึ เอกทิวล้ อิมิ ขาทิสสามิ  
ม้ โข ปน ทิสวา ปุน นาคจเจยยาติ ตตุส อนาคมนภเยน  
สรโต อุตตุริตุวา เอเคน ปตุเสน คนตุ้ อารภิ ฯ สุกโร  
โอโลเกตุวาเอส ม้ ทิสวา มม ภเยน อูปคนตุ้ อสกโกนโต  
ภเยน ปลายติ อชช มยา อิมินา ลีเหน สทฐี ปโยเชตุ้  
วณฎฐิติ ลีล้ อุกขิปิตุวา ต้ ยุทฐตถาย อวหยนโต ปจรม้  
คาถมาห

[๑๕๕] จตุปปโท อหิ สมม ตวมปิ สมม จตุปปโท  
เอหิ สมม (๑) นิวตตตุส กิณนุ ภิโต ปลายลิติ ฯ

ลีโห ตตุส วณึ สตุวา สมม สุกร อชช อมหากั  
ตยา สทฐี สงคามโ นตถิ อโต ปน สตุตเม ทิวเส อิมสมิ  
เยว จาเน สงคามโ โหตุติ วตุวา ปกุกามิ ฯ สุกโร ลีเหน  
สทฐี สงคามเมตุสามิติ ตตุฎฐปหฎฐโจ ต้ ปวุตตี ฌาคกานั  
อาโรเจสิ ฯ เต ตตุส กถึ สตุวา ภิตถิตา (๒) อิทานิ ตวั  
สพเพปิ อมเห นาสตุสสิ อตุตโน พลั อชานิตุวา ลีเหน  
สทฐี สงคามิตุกาโมสิ (๓) ลีโห อาคนตุวา สพเพปิ อมเห  
ชีวิตกขยั ปาเปตุสติ สาหสิกกั กम्मึ มา กรีติ อหิสุ ฯ

# ๑. ลี. ย. ลีห ฯ ๒. ม. ภิตตลิตา ฯ ๓. ม. สงคามั กตุตุกาโมสิ ฯ



\*เล่มที่ 30 สุกรชาตกั หน้า 17

โส ภิตตลิตโต อิทานิ ก็ กโรมีติ ปุจฺฉิ ฯ สุกรา สมม  
 ตฺวํ เอเตสํ ตาปสานํ อัจจารณฺมียํ คนฺตฺวา ปฺตฺติกุเถ สตฺต  
 ทิวสานิ สรรี วัเตตฺตฺวา สรรี สุภฺษาเปตฺวา สตฺตเม ทิวเส  
 สรรี อุตฺตฺวาพินฺทุหิ เตเมตฺวา สีหสฺส อากมนฺโต ปฺริมตฺริ  
 อากนฺตฺวา วาตโยคํ ฌตฺวา อฺปรีวาเต ติฏฺฐ สฺจิชฺชาติโก  
 สีโห ตว สรรีคนฺธํ ฌายิตฺวา ตฺยํหํ ชยํ ทตฺวา กมิสฺสตีติ  
 อ่าหฺสฺ ฯ โส ตถา กตฺวา สตฺตเม ทิวเส ตตฺถ อฏฺฐาสิ ฯ  
 สีโห ตสฺส สรรีคนฺธํ ฌายิตฺวา ฌณฺมกฺขิตฺทาวํ ฌตฺวา สมฺม  
 สุกร สฺนุทโร เต เลโส จินฺตฺติโต สเจ ตฺวํ ฌณฺมกฺขิตฺโต  
 นากวิสฺส อีเชว ตํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปสฺสํ อิทานิ ปน เต  
 สรรี เนว มฺเขน ํลิตฺตํ น ปาเพน ปหริตฺตํ สกโกมิ (๑) ชยํ  
 เต ทมฺมีติ วัตฺวา ทฺตฺยํ คากมาห

[๑๕๖] อสุจิ ปฺตฺติโลโมสิ                    ทฺกฺคนฺโห วายสิ สุกร  
 สเจ ชฺชฺฆณฺตกาโมสิ                    ชยํ สมฺม ททามิ เตติ ฯ

ตตฺถ ปฺตฺติโลโมสีติ มพฺพหฺมกฺขิตตฺตา ทฺกฺคนฺโหโลโม ฯ  
 ทฺกฺคนฺโห วายสีติ อติเชกฺขณฺปตฺติกฺกฺกฺคนฺโห (๒) หุตฺวา วายสิ ฯ  
 ชยํ สมฺม ททามิ เตติ ตฺยํหํ ชยํ เทมิ ฯ

อหํ ปฺราชิตฺโต กจฺจ ตฺวานฺติ วัตฺวา สีโห ตโต ว  
 นีวตฺติตฺวา โคจฺริ กเหตฺวา สเร ปานียํ ปิวิตฺวา ปพฺพตฺทฺทฺหยาเมว  
 # ๑. ม. สกกา ฯ ๒. ม. อนิฏฺฐเชกฺขณฺปตฺติกฺกฺกฺคนฺโห ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณา หน้า 18

คโต ฯ สุกโรปี สีโห เม ชิตติ ฌาตกานํ อโรเจสิ ฯ  
เต ภิตตสิตา ปุณ เอกทิวสํ อากจฺจนฺโต สีโห สพฺเพ ว  
อมฺเห ชีวิตกฺขมฺ ยํ ปาเปสฺสตีติ ปลายิตฺวา อญฺญตฺถ อคฺมฺสุ ฯ  
สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมชานฺสิ ฯ  
ตทา สุกโร มหฺลลโก อโหสิ สีโห ปน อหเมวาทิ ฯ  
สูกรชาติกํ ตติยํ ฯ

#### อุรคชาติกํ

อิฐุรคานํ ปวโร ปวิญฺโจติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต  
เวริพนฺธนํ (๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

โกสฺสรณฺโณ กิร เสวกา เสนิปฺมุขา เทว มหามตฺตา  
อญฺญมณฺณํ ทิฏฺฐทิจฺฐจฺฐจฺฐานํ กลหํ กโรนฺติ ฯ เตสํ เวริภาโว  
สกลนคเร ปากโฏ ชาโต ฯ เต เนว ราชา น ฌาติมิตฺตา  
สมกฺเค กาคุํ สกฺขีสุ ฯ อเถกทิวสํ สตฺถา ปจฺจฺฐสมฺมเย  
โพชนฺยฺยพนฺธเว โอลเณนฺโต เตสํ อุกินฺนมฺปิ โสตาปตฺติมคฺคสฺส  
อุปนฺิสฺสยํ ทิสฺวา ปุณทิวเส เอกโก ว สวคฺถี ปิณฺฑาย  
ปวิสิตฺวา เตสุ เอกสฺส เคหทฺวาเร อญฺฺจาสิ ฯ โส นิกฺขมิตฺวา  
ปตฺตํ กเหตฺวา สตฺถาริ อนฺโตนิเวสนํ ปเวเสตฺวา อาสนํ  
ปญฺญาเปตฺวา นิสีทาเปสิ ฯ สตฺถา นิสีทิตฺวา ตสฺส เมตฺตา-  
# ๑. ม. เสนุภณฺฑนํ ฯ

ภาวนาย อานิสัสสิ กเถตฺวา กลลจิตฺตํ ฌตฺวา สจฺจანი  
ปกาสเสสิ ฯ โส สจฺจปรีโยसानเน โสตาปตฺติผลเ ปตฺติภุจฺหิ ฯ สตฺถา  
ตสฺส โสตาปนฺนภาวํ ฌตฺวา ตเมว ปตฺตํ กาหาเปตฺวา อาทาย(๑)  
อิตรสฺส เคหทวารํ อคฺมาสิ ฯ โสปี นิกฺขมิตฺวา สตฺถารํ  
วนฺทิตฺวา ปวิสธ ฆนฺเตติ ฆริํ ปเวเสตฺวา นิสีทาเปสิ ฯ อิตโรปี  
ปตฺตํ กเหตฺวา สตฺถารา สทฺธิํ เยว ปาวิสสิ ฯ สตฺถา ตสฺส  
เอกาทส เมตฺตานิสฺเส วณฺณตฺวา กลลจิตฺตํ ฌตฺวา สจฺจანი  
ปกาสเสสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเน โสปี โสตาปตฺติผลเ ปตฺติภุจฺหิ ฯ  
อิติ เต อุโกปี โสตาปนฺนา หุตฺวา อณฺณมณฺณํ อจฺจยํ  
เทเสตฺวา ขมาเปตฺวา สมคฺคา สมฺโมทฺมานา เอกชฺฌาสนยา  
อหฺลํ ฯ ตํ ทิวสํ เยว ภควโต สมฺมุขาว เอกโต ภูณฺชีสุ ฯ สตฺถา  
ภคฺตทิจฺจํ นิภุจฺจาเปตฺวาว วิหารํ อคฺมาสิ ฯ เตปี พฺหุณี  
มาลาคนฺธวิเลปนานิ เจว สปฺปิมฺรฺฐผาณิตาทีนํ จ อาทาย  
สตฺถารา สทฺธิํ เยว นิกฺขมิตฺสุ ฯ สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆเณน วตฺเต  
ทสฺสตีเต สุกโตวาทํ ทตฺวา คนฺธกฺกฺขิยํ ปาวิสสิ ฯ ภิกฺขุ  
สาณฺณหสมเย ชฺมมสภายํ สตฺถุ คฺคณกฺกํ สมฺภุจฺจาเปสิ อวฺโส  
สตฺถา อทฺนฺตทมโก เยว เทว มหามตฺเต จิริ วิวาทฺมานเป(๒)  
เนว ราชา สมคฺเค กาคฺคํ สกฺขิ น ฌาติมิตฺตาทโย เต  
เอกทิวเสเนว ตถาคเตน ทมตฺตํ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย  
# ๑. ม. อุภุจาย ฯ ๒. ม. วายมมาโนปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณนา หน้า 20

นุคฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺจติว อิมาย  
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนวahi อิมว เทว ชเน  
สมคฺเค อกาสิ ปุพฺเพเปเต มยา สมคฺคา กตา ยเวติ วุตฺวา  
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมตฺเต รชฺชํ การนฺเต  
พาราณสียํ อุตฺสเว โฆสิตฺเต มหาสมชฺชา (๑) อโหสิ ฯ พหู มนุสฺสา  
จ เทวนาคสุปฺณณาทโย จ สมชฺชทสฺสนตฺถิ สนนฺนปฺตีสุ ฯ  
ตตฺเรกสฺมี จาเนนาโก (๒) สุปฺณณสฺส สุปฺณณภาวํ อชานนฺโต  
องฺเส หตฺถิ จเปสิ ฯ สุปฺณโณ เกน เม องฺเส หตฺถิ จปิโตติ  
นิวตฺติววา โอลเกตฺวา นาคํ สลฺขานิ ฯ นาโคปิ โอลเกนฺโต  
สุปฺณณํ สลฺขานิตฺวา มรณภยตชฺชิตฺ นคฺรา นิกฺขมิตฺวา  
นทีตฺติเจเน (๓) ปลาโย ฯ สุปฺณโณปิ ตํ กhesasamitti onuppani ฯ  
ตสฺมี สมเย โปชิตฺโต ตาปโส หุตฺวา ตสฺสา นทียา ตีเร  
ปณฺณศาลายํ วสมาโน ทิวาทฺถิ ปฏฺธิปฺปสฺสมภนตฺถิ อุกกสาฎกํ  
นิวาเสตฺวา วุกถลํ พหิตฺตีเร จเปตฺวา นที โอลิตฺวา นุหายติ ฯ  
นาโค อิมํ ปพฺพชิตฺติ นิสฺสาย ชีวิตํ ลภิสฺสามิตฺติ ปกตฺวณฺณํ  
วิชฺหิตฺวา มณฺนิขนฺนรณฺณํ มาเปตฺวา วุกถลนฺตรํ ปาวิสิ ฯ  
สุปฺณโณ อนฺนพฺนฺชมาโน ตํ ตตฺถ ปวิญฺจํ ทิสฺวา วุกถลํ  
# ๑. ม. มหาสมชฺช ฯ ๒. ม. ตตฺเรกสฺมี จาเน เอโก นาโค จ  
สุปฺณโณ จ สมชฺชํ ปสฺสมานา เอกโต ว อญฺจิสฺสุ ฯ ๓. ม. นทีปฺปิเจเน ฯ

\*เล่มที่ 30 อรรถชาตกัม หน้า 21

ครุภาเวน อคเหตุวา โพธิสตุตฺ อามนฺเตตฺวา ฆนฺเต อหํ ฉาโต  
ตุมฺหากํ วกกฺลํ คณฺหถ อิมํ นาคํ ขาทีสุสามีติ อิมมตฺถํ  
ปกาสเสตฺถํ ปจฺมํ คาทมาห

[๑๕๑] อธิฐฺรคานํ ปวโร ปวิญฺโจ  
เสตสฺส วณฺเณน ปโมกฺขมิจฺฉํ  
พฺรหฺมณฺจ วณฺณํ อปจายมาโน  
พฺภุกฺขิตฺโต โน วิสฺหามิ (๑) โภคฺตฺตุนฺติ ฯ

ตตฺถ อธิฐฺรคานํ ปวโร ปวิญฺโจติ อิมสฺมี วกกฺเล  
อฐฺรคานํ ปวโร นาคราชา ปวิญฺโจ ฯ เสตสฺส วณฺเณนาตี  
มณฺนิวณฺเณน มณฺนิขนฺโธ หุตฺวา ปวิญฺโจติ อตฺโต ฯ ปโมกฺขมิจฺฉนฺติ  
มม สนฺติกา โมกฺข์ อิจฺฉมาโน ฯ พฺรหฺมณฺจ วณฺณํ อปจาย  
มาโนตี อหํ ปน ตุมฺหากํ พฺรหฺมวณฺณํ เสฏฺฐวณฺณํ  
ปฺปูเชนฺโต ครุกฺโรนฺโต ฯ พฺภุกฺขิตฺโต โน วิสฺหามิ โภคฺตฺตุนฺติ  
เอตํ นาคํ วกกฺลนฺตเร ปวิญฺจํ ฉาโตปี สฺมาโน พฺภุกฺขิตฺตุน  
สกุโกมิ ฯ

โพธิสตุตฺโต อุตฺเท จิตฺโต เยาว สุปฺปณฺณราชสฺส ญฺตี กตฺวา  
พฺุติยํ คาทมาห

[๑๕๒] โส พฺรหฺมคฺตฺโต จิรเมว ชีว  
ทีพฺยา จ เต ปาตฺถวณฺตฺตฺ ภกฺขา

# ๑. ม. วิตฺรามิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทฬหคฺควณณา หน้า 22

โส (๑) พุรหฺมวณฺณํ อปจายมาโน

พุกฺกขิโต โน วิตราสี โภคฺตุนฺติ

ตตฺถ โส พุรหฺมคฺคฺโตติ โส ตฺวํ พุรหฺมโคปิโต พุรหฺม-  
รกฺขิโต หุตฺวา ฯ ทิพฺยา จ เต ปาตุภวณฺตุ ภกฺขาติ เทวตานํ  
ปริโภครหา ภกฺขา จ ตว ปาตุภวณฺตุ มา ปาณาติปาดํ  
กตฺวา นาคมฺสขาทโก อโหสีติ ฯ

อิติ โภชิตฺโต อุทเก จิโตว อนุโมทนํ กตฺวา  
อตุตฺตริตฺวา วกฺกํ นินฺวาเสตฺวา เต อุโภปิ คเหตุวา อสุสมปทํ  
คณฺตฺวา เมตฺตาภาวนาย วณฺณํ กเถตฺวา เทวปี ชเน  
สมคฺเค อกาสิ ฯ เต ตโต ปญฺจาย สมคฺคา สมฺโมทมานา  
สุขสํวาสํ วสีสุ ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ  
ตทา นาโค จ สุปฺณฺโณ จ อิม เทว มหามคฺตา อเหตุ  
ตาปโส ปน อหเมวาทิ ฯ

อุรคชาตกํ จตฺตํ ฯ

# ๑. ม. โย ฯ

ภคฺคชาตกั (๑)

ชีว วสุสสตี ภคฺคชาติ อิทํ สตุถา เซตวนสมีเป  
ปเสนทโกสตรณฺญา การิตะ ราชการาเม (๒) วิหรนฺโต อตุตโน  
จิปิตกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสมึ หิ ทิวเส สตุถา ราชการาเม จตุปริสมชฺเฌ  
นีสีทิตฺวา ชมมํ เทเสนฺโต จิปิ ฯ ภิกฺขุ ชีวตุ ฆนฺเต ภควา  
ชีวตุ สุกฺโตติ อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ อํกัสุ ฯ เตน สทฺเทน  
ชมฺมกถาย อนฺตราโย อโหสิ ฯ อถ โข ภควา ภิกฺขุ  
อามนฺเตสิ อปี นฺ โข ภิกฺขเว จิปิตะ ชีวติ วุตฺเต (๓) ตปฺปจฺจยา  
ชีเวยฺย วา มเรยฺย วาติ ฯ โน เหนฺติ ฆนฺเตติ ฯ น หิ ภิกฺขเว  
จิปิตะ ชีวติ วุตฺตพฺพิ โย วเทยฺย อาปฺตติ ทุกฺกณฺสุสชาติ (๕) ฯ  
เตน โข ปน สมเยน มนฺสุสา ภิกฺขุณฺ จิปิตะ ชีวถ ฆนฺเตติ  
วทฺนติ ฯ ภิกฺขุ กุกฺกจฺจายนฺตา นาลปฺนติ ฯ มนฺสุสา อชฺชฌายนฺติ  
กถํ หิ นาม สมณฺา สากฺยปฺตฺติยา (๖) ชีวถ ฆนฺเตติ วุจฺจมานา  
นาลปีสุสฺนติ ฯ ภควโต ตมตถํ อาโรเจสุํ ฯ คีหิ ภิกฺขเว  
มงฺคฺลิกา อนฺุชานามิ ภิกฺขเว คีหิณา (๗) ชีวถ ฆนฺเตติ วุจฺจมานน  
จิริ ชีวติ ปฏิวตฺตุนฺติ (๘) ฯ ภิกฺขุ ภควนฺตํ ปุจฺฉีสุ ฆนฺเต  
# ๑. สී. ยฺ. คคฺคิ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. ราชการาเม ฯ เอวมฺปริปี ฯ  
# ๓. สී. ยฺ. วุตฺเต ฯ ม. วุตฺโต ฯ ๔. ม. วุตฺตพฺโพ ฯ  
# ๕. วิ. จุล. ๓/๑๘๕/๑๑-๑๒ ฯ ๖. ม. สากฺยปฺตฺติยา ฯ ๗. ม. คีหิณํ ฯ  
# ๘. ม. วตฺตุนฺติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณนา หน้า 24

ชีวปฏิชีว์ นาม กทา อุปนุนนุติ ฯ สตุถา ภิกขเว ชีวปฏิชีว์  
นาม โปราณกาเล อุปนุนนุติ วตุวา อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตเต รชชํ การนุเต โโพธิสตุโต  
กาสิกรฎฺเฐ เอกสมึํ พุราหุมนกุเล นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส ปีตา  
โวหารํ กตุวา ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ โสฬสวสฺสทุเทสิกํ โโพธิสตุตํ  
มณิกภณฺฑํ (๑) อุกฺขิปาเปตุวา ความนิคมาทีสุ จรฺนุโต พาราณสี  
ปตุวา โทวาริกสฺส ฆเร ภตฺตํ ปาจาเปตุวา ภูณฺชิตฺวา  
นิวาสนภูจฺจํ อลภฺนุโต อเวลายํ อากตา อากนฺตุกา กตฺถ  
วสนฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ อถ นํ มนุสฺสา พหิณฺนเร เอกา सालา  
อากนฺตุกา กตฺถ วสนฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ อถ นํ มนุสฺสา พหิณฺนเร  
เอกา सालา อตฺถิ सा ปน อมนุสฺสิสปริกฺกหิตา สเจ อิจฺฉน  
สวลาติ อหํสุ ฯ โโพธิสตุโต เอถ ตาต คจฺฉาม ยกฺขสฺส  
มา ภายิตฺถ อหนฺตํ ทเมฺนุโต (๒) ตุมฺหากํ ปาเทสุ ปาเตสฺสามิตี  
ปีตริ กเหตุวา ตตฺถ คโต ฯ อถสฺส ปีตา ผลเก นิปฺชฺชิ ฯ  
สยํ ปีตุ ปาเท สมฺพาหนุโต นิสีทิ ฯ ตตฺถ อธิวญฺโโจ ยกฺโข  
ปน ทฺวาทสวสฺसानิ เวสฺสวณฺํ อุปฺภูจฺหิตฺวา ตํ सालํ ลภฺนุโต  
อิมํ सालํ ปวิญฺจมนุสฺเสสฺสุ โย จิปีเต ชีวาติ วทติ โย จ  
ชีวาติ วตุเต ปฺภูชีวาติ วทติ เต ชีวปฏิชีว์วาทีโน จเปตุวา  
อวเสเส ขาเทยฺยาสีติ ลภิ ฯ โส ปิฏฺฐิจิวสฺถุณฺนาย (๔) วสฺติ ฯ  
# ๑. วณฺิชภณฺฑนฺตีปี ฯ ๒. ม. ทเมตุวา ฯ ๓. ม. ปนสทฺโท นตฺถิ ฯ  
# ๔. ตฺลยาตปี ฯ



โส โพธิสตุตสฺส ปิตฺรํ ชิปาเปสฺสามิตี อุตฺตโน อานุภาเวน  
สุขุมํ จุณฺณํ วิสฺสชฺเชตี ฯ จุณฺณา(๑) อากนฺตฺวา ตสฺส นาสปฺญฺเส  
ปาวิสีสุ ฯ โสปี ผลเก นิปนฺนโกว จิปี ฯ โพธิสตุโต น  
ชีวาตี อาห ฯ ยกฺโข ตํ ขาทิคฺ์ ฉุณฺนาย(๒) โอตฺรตี ฯ โพธิสตุโต  
ตํ โอตฺรนฺตํ ทิสฺวา อิมินา เม ปิตา ชิปาปีโต ภวิสฺสติ  
อัย โส จิปีเต ชีวาตี อวทนฺตํ ขาทกฺยกฺโข ภวิสฺสตีตี ปิตฺรํ  
อารพฺภ ปจฺมํ คากฺมาห

[๑๕๕] ชีว วสฺสสฺตํ ภคฺค อปรานิ จ วิสฺติ

มา มํ ปิสฺจา ขาทนฺตฺว ชีว ตฺวํ สฺรโทสฺตนฺตี ฯ

ตตฺถ ภคฺคาคิ (๓) ปิตฺรํ นามเนน อาลปตี ฯ อปรานิ จ

วิสฺตีตี อปรานิ จ วิสฺติ วสฺสานิ ชีว ฯ มา มํ ปิสฺจา

ขาทนฺตฺวตี มา มํ ปิสฺจาโจ ขาทตฺว ฯ ชีว ตฺวํ สฺรโทสฺตนฺตี

ตฺวํ ปน วิสฺสตุตฺรวสฺสสฺตํ ชีวาตี ฯ สฺรโทสฺตลฺยหิ คณฺยมาณํ

วสฺสสฺตํ เอว โหตี ฯ ตํ ปฺริเมหิ วิสฺยา สทฺธี วิสฺสตุตฺรํ

อิธ อธิปฺเปตํ ฯ

ยกฺโข โพธิสตุตสฺส วจฺนํ สฺตฺวา อิมํ ตาว มาณวํ

ชีวาตี วุตฺตตฺตา ขาทิคฺ์ น สกฺโกมิ (๔) ปิตฺรํ ปนสฺส ขาทิสฺสามิตี

ปีตุ สนฺตีกิ อคฺมาสี ฯ โส ตํ อากฺจฺนฺตํ ทิสฺวา อัย โข

ปฺฏิชีวาตี อภณฺนฺตานํ ขาทกฺยกฺโข ภวิสฺสตีตี ปฺฏิชีวํ กริสฺสามิตี

# ๑. ม. จุณฺโณ ฯ ๒. สฺยา. ตฺลาเย ฯ ๓. สฺ. ย. คคฺคาคิ ฯ ๔. ม. สกฺกา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุณิปาเต ทพหวกุณณนา หน้า 26

ปุตต์ อารพท ทุตยิ คากมาห

[๑๖๐] ตุมปี วสุสต้ ชีว อปรานิจ วิสติ

วิสั ปิสาจา ขาทนตุ ชีว ตวั สรโทสตนติ ฯ

ตตุต วิสั ปิสาจาคิ ปิสัจโจ หลาหลั วิสั ขาทตุ ฯ

ยกุโข ตสฺส วจัน สุตฺวา อุโกปี เม น สกกา

ขาทิตฺนติ ปฏินิวตติ ฯ อถ นั โปธิสตุโต ปุจฺฉิ โภ ยกุข

กสฺมา ตวั อิมั สาลั ปวิฏฺจมนฺสุเส ขาทสีติ ฯ ทฺวาทสวสฺसानิ

เวสฺสวณั อุปฺภูจฺหิตฺวา ลทฺชตฺตาคิ ฯ กิ ปน สพฺเพว ขาทิตุ

ลภสีติ ฯ โส ชีวปฏิจีวภาณิน จเปตฺวา อวเสเส ขาทามิติ ฯ

ยกุข ตวั ปุพฺเพปิ อกฺุสลั กตฺวา กกุขโล ผรุโส ปรวีหีสโก

หุตฺวา นิพฺพตฺโต อิทานิปี ตาทิสั กมฺม กตฺวา ตโม

ตมปรายโน ภวิสฺสสิ ตสฺมาอิโต ปฏฺจาย ปาณาติปาตาทีหิ

วิรมฺสุสูติ ตั ยกุขั ทเมตฺวา นิรบฺภเยน ตชฺเชตฺวา ปญฺจสีเลสุ

ปตฺติฏฺจาเปตฺวา ยกุขั เปสนการกั วิย อกาสิ ฯ ปุณทิวเส

สญฺจรฺนฺดา มนฺสุสา ยกุขั ทิสฺวา โปธิสตุเตน จสฺส ทมิตภาว

ณตฺวา รณฺโณ อาโรเจสุ เทว เอโก มาณโว ตั ยกุขั

ทเมตฺวา เปสนการกั วิย กตฺวา จิตฺติ ฯ ราชา โปธิสตุต

ปกฺโกสาเปตฺวา เสนาปตฺติฏฺจาเน จเปสิ ฯ ปิตุ จสฺส มหนต

ยลั อทาสิ ฯ โส ยกุขั พลิปฏิกฺคาหกั กตฺวา โปธิสตุตสฺส

โอวาเท จตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา สกฺคปทํ ปุเรสิ ฯ

\*เล่มที่ 30 อลีนจิตตชาตกั หน้า 27

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตฺวา ชีวปฏิชีวนนาม  
ตสฺมี กาลเ อุปฺปนฺนติ วตฺวา ชาตกั สโมชานสิ ฯ ตทา  
ราชา อานนฺโท อโหสิ ปิตา กสฺสโป  
ปุตฺโต ปน อหเมวติ ฯ

ภคฺคชาตกั ปญจมั ฯ

อลีนจิตตชาตกั

อลีนจิตฺตํ นิสฺสาชาติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต  
เอกั โอสฏฺฐวิริยั ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
วตฺถุ อเอกาทสนิปาเต สัวราชเต อาวิกวิสฺสติ ฯ  
โส ปน ภิกฺขุ สตถารา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ วิริยั  
โอสชฺชิตฺติ วุตฺเต สจฺจํ ภควาติ อห ฯ อถ นั สตถา นนุ  
ตฺวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ วิริยั กตฺวา (๒) มํสเปสิสทิสฺสส ทหฺรกฺุมารสฺส  
ทฺวาทสโยชนิกะ พาราณสินคเร รชฺชั กเหตุวา อทาสิ อิทานิ  
กสฺมา เอวรูเป สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิริยั โอสชฺชิตฺติ (๓) วตฺวา  
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต  
พาราณสิโต อวิหฺเร วทฺตกัคามา อโหสิ ฯ ตตฺถ ปญจสตา  
วทฺตกั วสนฺติ ฯ เต นาวาย อุปริโสตํ คนฺตฺวา อรณฺเ  
# ๑. พุ. ชา. ๒๗/๑๕๗๗/๓๑๘ ฯ ๒. ม. อวิสุสชฺเชติวา ฯ  
# ๓. ม. โอสชฺชิตฺติ ฯ

\*ล่่มคี่ 30 ทุคนึปาคะ ทฬหาคุควณณนา หน้าคี่ 28

ปวีสึสุ ๑ คะ คหสมภารทารุณึ โกฏญุคตุวา คตุถะว อากุมิก-  
ทวิภูมิคาทึภะทะ ปาสาทะ (๑) สขุเชตุวา ถมภโศ ปฏุจาย  
สฬพทารุสุ สลยัณ กตุวา นทึคึรึ เนตุวา นาวึ อาร็เปตุวา  
อนุโสเตน นคัรึ อาคนตุวา ยะ ยาทึสานึ คหานึ อากงขนตุ  
เตลั คาทึสานึ กตุวา กหาปถะ คหะตุวา ปุณ คตุถะว คนตุวา  
คหสมภาระ อاهرนตุ ๑ อวั เตลั ชีวึคั กปเปนตานุ อากสมึ  
กาละ อरणยะ ขนฐาวารึ พนฐิตุวา ทารุณึ โกฏญุคตานุ  
อวิทุเร อะโก หตุถึ ขทึรขานุกั อกุกมิ ๑ คสสุ สั ขานุกั  
ปาทั วึขุมึ ๑ พลวเวทนา วตุคنตุ ๑ ปาโท อุกฐุมายิตุวา  
ปุกุฬั คณหึ ๑ สั เวทนาปคตุโศ เตลั ทารุกัฏญุคตทึ  
สุตุวา อึเม วฑุคกึ นึสสุสาย มยหึ สัคตุถึ ภวึสสุคึคึ มลลมาโน  
คึหึ ปาทะหึ เตลั สนตุคั กนตุวา อวิทุเร นึปขุชึ ๑ วฑุคกึ  
คั อุกฐุมาคปาทั ทึสุวา อุกปสงกมิตุวา ปาทะ ขานุกั ทึสุวา  
คึขึณาย วาสึยา ขานุกัสสุ สมนตุโศ ออริคั กตุวา รขุชญา  
พนฐิตุวา อากฑุคมานา ขานุกั นึหริตุวา ปุกุฬั โมจิตุวา  
อุกุโหทเกน โชร็วึควา คทนุรุเปหึ เกสขุเชหึ [๒] น จึรสุเสว  
วณั ฉาสुकั กรึสุ ๑ หตุถึ อโรโค หตุวา จึนุเตลึ มยา  
อึเม วฑุคกึ นึสสุสาย ชีวึคั สทึธึ อิทานึ เตลั มยา อุกปการึ  
กาคุ วุกุฎคึคึ ๑ สั คโต ปฏุจาย วฑุคกึหึ สทึธึ รุกุขะ  
# ๑. สึ. ยุ. คหะ ๑ ม. คหสมภาระ ๑  
# ๒. ม. อะคตุถนตุเร มกุขะคึวาคึ ทึสสุคึ ๑

\*เล่มที่ 30 อลินจิตตชาตกั หน้ 29

นึหริตฺวา ตจณนุตํ ปรีวภูฏฺตฺวา เทติ วาสึอาทีนึ อุปลัหริติ  
 โสณฺทาย เวเจตฺวา กภาพสุตฺตโกฏฺยึ คณฺหาติฯ วฑฺฒกึปัสส  
 โภชนเวลาย เอเกกั ปิณฺฑํ ทตฺวา ปญฺจ ปิณฺฑสทานึ  
 เทนฺติฯ ตสฺส ปน หตฺถิสฺส ปุตฺโต สพฺพเสโต หตฺถา-  
 ชานึยโปตโก อตฺถึฯ เตนฺสฺส เอตทโหสิ อหึ เอตฺรหึ มหฺลลโก  
 อิทานึ มยา อิมตํ วฑฺฒกึนั กมฺมกรณฺตถาย ปุตฺตํ ทตฺวา  
 คนฺตุ วฏฺฏตีติฯ โส วฑฺฒกึนั อนาจิกจิตฺตวาว อรณฺณํ  
 ปวีสิตฺวา ปุตฺตํ อาเนตฺวา อัย หตฺถึโปตโก มม ปุตฺโต  
 ตุมฺเหหึ มยํหึ ชีวิตึ ทินฺนํ อหึ โว เวชฺชเวตฺนตฺถาย อิมํ  
 ทมฺมิ อัย ตุมฺหากั อิตฺ ปญฺจาย กมฺมานึ กริสฺสตีติ วตฺวา  
 อิตฺ ปญฺจาย ปุตฺตก มยา กตฺตพฺพิ กมฺมํ ตํ ตฺวํ  
 กโรหิตึ ปุตฺตํ โอวทิตฺวา วฑฺฒกึนั ทตฺวา สยั อรณฺณํ  
 ปาวีสิฯ

ตโต ปญฺจาย หตฺถึโปตโก วฑฺฒกึนั วจฺนั กโรติ  
 โอวาทกฺขโม หุตฺวา สพฺพกิจฺจานึ กโรติฯ เตปี ตํ ปญฺจหึ  
 ปิณฺฑสเทหึ โปเสนฺติฯ โส กมฺมํ กตฺวา นที โอตฺริตฺวา  
 นฺหายิตฺวา กึพิตฺวา อาคจฺจติฯ วฑฺฒกึทารกาปี ตํ โสณฺทาทึสุ  
 คเหตฺวา อุตฺเทปี ฤเลปี เตน สทฺธิ กึพนฺติฯ อาชานึยา  
 ปน หตฺถึโนปี อสฺสาปี ปุริสาปี อุตฺเท อูจฺจาร์ วา ปสฺสาวํ  
 วา น กโรนฺติฯ ตสฺมาปี โส อุตฺเท อูจฺจาร์ วา ปสฺสาวํ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณา หน้า 30

วา ออกตวา พหินทีตีเร เยว กโรติ ฯ อถกสุมี ทิวเส  
 อุปรินทिया เทโว วสุสิ ฯ อถ สุกข์ หตถิลณฺหํ อุทเคน  
 นที โอตริตฺวา คจฺจนฺตํ พาราณสินฺคเร ติตฺเต เอกสุมี  
 คุมฺเพ ลคฺคิตฺวา อฏฺฐาสี ฯ อถ รมฺโฆ หตถิโคปกฺกา หตถิ  
 นฺหาเปสฺสามาติ ปณฺจ หตถิสฺตานี นยีสฺสุ ฯ เต อาชานีย-  
 ลณฺทสฺส คนฺธํ ฌายิตฺวา เอโกปี หตถิ นที โอตริตฺตํ น  
 อฺสุสฺสสิ สพฺเพปิ นงฺคฺกุจฺจํ อุกฺขิปิตฺวา ปลาโยตี อารภีสฺสุ ฯ  
 หตถิโคปกฺกา หตฺถาจรียานํ อโรเจตฺตํ ฯ เต อุทเก ปริปนฺเถน  
 ภวิตพฺพนฺติ อุทกํ โสธาเปตฺวา ตสมฺมี คุมฺเพ ตํ อาชานียลณฺหํ  
 ทิสฺวา อิทเมตฺถ การณฺนฺติ ฌตฺวา ปาฎี (๑) อหฺราเปตฺวา  
 อุทกสฺส ปฺเรตฺวา ตํ ตตฺถ มทฺทิตฺวา หตถินํ สรีเรสุ  
 สิลฺยจาเปตฺตํ ฯ สรีรานิ สฺกนฺธานี อหฺลํ ฯ ตสมฺมี กาลे เต  
 นที โอตริตฺวา นฺหายีสฺสุ ฯ หตฺถาจรียา รมฺโฆ ตํ ปวตฺตี  
 อโรเจตฺวา ตํ หตฺถาชานียํ ปริเยสิตฺวา อานตฺตํ วฏฺฏติ  
 เทวติ อหฺลํ ฯ ราชา นาวาสงฺฆมาญฺเห นที ปกฺขนฺทิตฺวา  
 อุทฺธคามิหิ นาวาสงฺฆมาญฺเห วฑฺฒกีนํ วสนฺภูจฺจันํ สมฺปาปฺณิ ฯ  
 หตถิโปตโก นทียํ กิพฺนฺโต เภริสทฺทํ สฺตฺวา คนฺตฺวา  
 วฑฺฒกีนํ สนฺตฺเก อฏฺฐาสี ฯ วฑฺฒเก รมฺโฆ ปจฺจुकฺคมนํ  
 กตฺวา เทว สเจ ทารุหิ อตฺถโถ กิการณา อาคตฺตถ กิ  
 # ๑. ม. จาฎี ฯ

\*เล่มที่ 30 อลินจิตตชาดก หน้า 31

เปเสตวาอาหาราเปตุ น ฏฐิตีติ อาหิสฺส ๗ นาหิ ภณ  
ทารุณิ อตถาย อากโตมฺหิ อิมสฺส ปน หตฺถิสฺส อตถาย  
อากโตมฺหิตฺติ ๗ คาหาเปตฺวา คจฺจ ทเวตฺติ ๗ หตฺถิโปตโก คนฺตุ  
น อิจฺฉิ ๗ ก็ การาเปติ ภณ หตฺถิตฺติ ๗ วฑฺฒกีนํ โปสวานิกํ  
อาหาราเปติ ทเวตฺติ ๗ สาธุ ภณตฺติ ราชา หตฺถิสฺส จตฺตุนํ  
ปาทานิ โสณฺฑาย นงฺกุฏจฺสฺส จ สนฺตฺติเก สตฺสหฺสฺส-  
สตฺสหฺสฺส กหาปณฺเ จปาเปติ ๗ หตฺถิ เอตฺตเกนาปี อคนฺตฺวา  
สพฺเพสํ วฑฺฒกีนํ ทฺสฺสยฺเยสฺส ทินฺเนสฺส วฑฺฒกักริยานํ นิवास-  
สาฎฺเฏสฺส ทินฺเนสฺส (๑) เอตฺตเกนาปี อคนฺตฺวา (๑) สทฺธิ กิพิต-  
ทารกานญจ ทาริกานญจ (๒) ทารกปริหารเ กเต นีวตฺติตฺวา  
วฑฺฒกิ (๓) จ อิตฺถิโย จ ทารเก จ โอลเกตฺวา รณฺณา สทฺธิ  
อคมาสิ ๗ ราชา ตํ อาทาย นคริ คนฺตฺวา นครญจ  
หตฺถิสาลญจ อลงฺการาเปตฺวา หตฺถิ นคริ ปทกฺขิณฺณํ กาทเรตฺวา  
หตฺถิสาลํ ปเวเสตฺวา สพฺพาลงฺการเณ (๔) อลงฺกริตฺวา อภิเสกํ กตฺวา  
อุปฺวยหิ (๕) กตฺวา อตฺตโน สหายญฺจฺจเน จเปตฺวา อุปฺทฺมรชฺชํ  
หตฺถิสฺส ทตฺวา อตฺตนา สมานปริหาริ อกาสิ ๗ หตฺถิสฺส  
อากตฺกาลโต ปญฺจาย รณฺโฆ สกฺลชฺมพฺุทฺธิเป รชฺชํ หตฺถกตฺเมว  
อโหสิ ๗ เอวํ กาลเ คจฺจนฺเต โปชิสฺสโต ตฺสฺส รณฺโฆ  
# ๑. ม. เทว ปาจา นตฺถิ ๗ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗ ๓. ส. วฑฺฒกิ  
นีวตฺเตตฺวา ๗ ๔. ม. สพฺพาลงฺการเห ๗ ๕. ม. โอลฺวยหิ ๗

\*เล่มที่ 30 ทุณิปาต ทพหุคควณณนา หน้า 32

อคคุมเหสียา กุจณิมหิ ปฏิสนุธี คณหิ ฯ ตสสา คพภ-  
ปรีปากกาเล ราชา กาลมกาสิ ฯ หตุถิ ปน สเจ รณโย  
กาลกตภาว ชาเนยฺย ตตฺถเววสฺส หทยิ พลลยฺย ตสฺมา  
หตุถิ รณโย กาลกตภาว อชานาเปตฺวา ว อูปฏฺฐหีสฺสุ ฯ รณโย  
ปน กาลกตภาว สุตฺวา ตฺจจฺฉิ กิร รชฺชนติ อนนฺตรสามนฺโต  
โกสตราชา มหติยา เสนาย อาคนฺตฺวา นคริ ปรีวาเรสิ ฯ  
นครวาสินิ นครทวารานิ (๑) ปิตฺหิตฺวา โกสตรณโย สาสนํ  
ปหิณฺสิ อมฺหากํ รณโย อคคุมเหสี ปรีปฺณณคพฺภา อิตฺ  
กิร สตฺตเม ทิวเส ปฺตฺตํ วิชายิสฺสตีติ องฺกวิชาปาจกา อาหํสุ  
สเจ สวา ปฺตฺตํ วิชายิสฺสตี มยํ สตฺตเม ทิวเส ยฺุฑฺธิ  
ทสฺสาม น รชฺชํ เอตฺตํ กาลิ อากเมถาติ ฯ ราชา สาธฺติ  
สมปฏฺฐิจฺฉิ ฯ เทวํ สตฺตเม ทิวเส ปฺตฺตํ วิชายิ ฯ ตสฺส  
นามคฺคหณทิวเส ปน มหาชนสฺส ลินจิตฺตํ ปคฺคณฺหนฺโต  
ชาโตติ อลีนจิตฺตฺกฺมาโรเตววสฺส นามํ กรีสฺสุ ฯ ชาตทิวสโต  
ปฏฺฐาย ปนสฺส นาครา โกสตรณฺวา สทฺธิ ยฺุชฺฉีสฺสุ ฯ  
วินายกตฺตา สงฺคามสฺส มหนฺตมฺปิ พลํ ยฺุชฺฉมามัน โลกํ โลกํ  
ไอสฺกุกฺติ ฯ อมฺจฺจา เทวียา ตมตฺถิ อโรเจตฺวา อยฺเย (๒) มยํ  
เอวํ ไอสฺกฺกฺมาเน พลล ปราชยภาวสฺส (๓) ภายาม อมฺหาก  
ปน รณโย กาลกตภาว ปฺตฺตสฺส ชาตภาวํ โกสตรณโย  
# ๑. ม. ทวารานิ ฯ ๒. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ส. ย. ปรัชชนภาวสฺส ฯ



\*เล่มที่ 30 อลินจิตตชาตกัม หน้า 33

อาคนตุวา ยุชฌณภาวณจ รณโย สหายโก มงฺกลหตฺถิ น  
ชานาติ ชานาเปม นนฺติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ สา สาธฺฐติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา  
ปุตฺตํ อลงฺกริตฺวา ทุกฺคจุมฺพณฺเณ นิปฺชชาเปตฺวา ปาสาทา  
โอรุยฺห อมจฺจกณฺปรีวฺตา หตฺถิสาลํ คนฺตุวา โปธิสตฺตํ หตฺถิสฺส  
ปาทมฺมูเล นิปฺชชาเปตฺวา สามิ สหาโย เต กาลกโธ มยฺ  
ตุมฺหากํ (๑) หทยผลนภเยน นาโรจยิมฺหา อยฺนเต สหายสฺส  
ปุตฺโต โกสฺลราชาอาคนฺตุวา นกริ ปรีวารेतฺวา ตว ปุตฺเตน  
สทฺธิ ยุชฺฉติ พลํ โอสกฺกติ ตว ปุตฺตํ ตฺวณฺเณว มา  
มาเรหิ รชฺชมฺสฺส คณฺหิตฺวา เทหิตี อาห ฯ ตสฺมี กาลे  
หตฺถิ โปธิสตฺตํ โสณฺทาย ปรามลิตฺวา อุกฺขิปิตฺวา กุมฺเภ  
จเปตฺวา โรทิตฺวา ปรีเทวิตฺวา (๒) โปธิสตฺตํ โอตารेतฺวา เทวียา  
หตฺเต นิปฺชชาเปตฺวา โกสฺลราชานํ คณฺหิสฺสามิตี หตฺถิสาลโต  
นิกฺขมิ ฯ อถสฺส อมจฺจา จมฺมํ (๓) ปฏฺิมฺญจิตฺวา อลงฺกริตฺวา  
นกรทฺวาริ อปาปฺริตฺวา ตํ ปรีวารेतฺวา นิกฺขมิสฺสุ ฯ หตฺถิ  
นครา นิกฺขมิตฺวา โกลฺยจนาทํ กตฺวา มหาชนํ สนฺดาเสตฺวา  
ปลาเปตฺวา พลโกฏฺจกํ ภิณฺทิตฺวา โกสฺลราชานํ จุพาย คเหตฺวา  
อาเนตฺวา โปธิสตฺตสฺส ปาทมฺมูเล นิปฺชชาเปตฺวา มारณฺตฺถายสฺส  
อฺภูจฺเจเต วาเรตฺวา อิตฺโต ปฏฺุจาย อปฺปมตฺโต โหหิ กุมาริ  
ทหโรติ สลฺยํ มา กรีตี โอวทิตฺวา อฺยโยเชสิ ฯ ตโต ปฏฺุจาย  
# ๑. ม. ตฺยฺหิ ฯ ๒. ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. วมฺมํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ทพฺหวกุณณา หน้า 34

สกลชมฺพทีเป รชฺชํ โปธิสตุตฺตสฺส หตฺถคตฺเมว ชาตํ ฯ อญฺโฆ  
ปฺภิสตุตฺตํ นาม อญฺจาคฺคํ สมตฺโถ นานโหสิ ฯ โปธิสตุตฺโต  
สตุตฺตวสฺสติกกาเถ อภิสํกํ ปตฺวา อลีนจิตฺตราชา นาม หุตฺวา  
ชฺมเมณ รชฺชํ การตฺวา จีวิทปริโยสานเณ สกฺคปทํ ปฺปูเรสิ ฯ  
สตุตฺตา อิมํ อตีตํ อahrtฺวา อภิสมฺพทฺโธ หุตฺวา อิมา  
กาถา อภาสิ

[๑๖๑] อลีนจิตฺตํ นิสฺสาย ปหฺนฺจามหฺตี จมฺ  
โกสลํ เสนาสนตฺตญฺจํ ชีวคานํ อคาหิ

[๑๖๒] เอวํ นิสฺสยสมฺปนฺโน ภิกฺขุ อารทฺธวีริโย  
ภาวํ กุสลํ ชมฺมํ โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา  
ปาปฺเณ อนฺุปฺพเพณ สพฺพสฺสโยชนกฺขยฺนติ ฯ

ตตฺถ อลีนจิตฺตํ นิสฺสายาติ อลีนจิตฺตํ ราชกฺุมารํ  
นิสฺสาย ฯ ปหฺนฺจามหฺตี จมฺมุติ ปเวณิรชฺชํ (๑) โน ลทฺธฺนฺติ  
หฺนฺจตฺตญฺจามหฺตี เสนา ฯ โกสลํ เสนาสนตฺตญฺจนฺติ  
โกสลราชานํ เสน (๒) รชฺเชน อสนตฺตญฺจํ ปรรชฺชโลเกณ อาคตํ ฯ  
ชีวคานํ อคาหิตี อมารตฺวา ว สจ จมฺมุ ตํ ราชานํ  
หตฺถินา ชีวคานํ กณฺหาเปสิ ฯ เอวํ นิสฺสยสมฺปนฺโนติ  
ยถา สจ จมฺมุ เอวํ อญฺโฆปี กุลปฺตฺโต นิสฺสยสมฺปนฺโน  
กฺลฺยาณมิตฺตํ พุทฺธํ วา พุทฺธสวากํ วา ปจฺเจกพุทฺธํ (๓) วา  
# ๑. ม. ปเวณิรชฺชํ ฯ ๒. ส. เสน ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 อลินจิตตชาตกั หน้า 35

นิสฺสยํ ลภิตฺวา ฯ ภิกฺขุติ ปฺริสฺสฺฐาธิวจนเมตฺ ฯ อารทฺธวิริโยติ  
ปคฺคหิตวิริโย จตุทฺโทสาปคเตน วิริเยน สมฺนฺนาคโต ฯ ภาวยํ  
กุสลํ ฌมฺมนฺติ กุสลํ นิรालยํ (๑) ฌมฺมํ (๒) สตฺตตฺตีสโพรธิปกฺกขียสงฺฆาตฌมฺมํ  
ภาเวนฺโต ฯ โยคกฺกเขมสฺส ปตฺตียาติ จตุหิ โยเคหิ เขมสฺส  
นิพฺพานสฺส ปาปฺณตฺถาย ตํ ฌมฺมํ ภาเวนฺโต ฯ ปาปฺณเ  
อนฺุพฺพเพน สพฺพสํโยชนกฺขยฺนฺติ เอวํ วิปฺสฺสนโต ปฏฺจาย อิมํ  
กุสลํ ฌมฺมํ ภาเวนฺโต โส กลฺยาณมิตฺตฺตฺปนฺนิสฺสยสมฺปนฺโน ภิกฺขุ  
อนฺุพฺพเพน วิปฺสฺสนาณานํ จ เหฏฺฐิมานํ มกฺกผลานํ จ  
ปาปฺณนฺโต ปฺริโยसानเ ทสฺนฺนมฺปิ สํโยชนานํ ขยฺนฺเต  
อุปฺปนฺนตฺตา สพฺพสํโยชนกฺขยสงฺฆาตํ อรหตฺตํ ปาปฺณาติ ฯ  
ยสฺมา จ นิพฺพานมามมฺม สพฺเพ สํโยชนา จิยฺนฺติ ตสฺมา  
ตมฺปิ สพฺพสํโยชนกฺขยเมว ฯ เอวํ อนฺุพฺพเพน นิพฺพานสงฺฆาตํ  
สพฺพสํโยชนกฺขยํ ปาปฺณาตีติ อตฺถโถ ฯ

อิติ ภควา อมตฺมหานิพฺพานน ฌมฺมเทสฺนาย กุณฺโ  
คเหตฺวา อุตฺตรมฺปิ สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตกั สโมธานสิ ฯ  
สจฺจปฺริโยसानเ โอสฺสฺสฺจวิริโย ภิกฺขุ อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐหิ ฯ ตทา  
มาตา มหามายา อโหสิ ปิตา สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
รชฺชํ คเหตฺวา ทินฺนหตฺถิ (๓) อยํ โอสฺสฺสฺจวิริโย ภิกฺขุ หตฺถิสฺส  
# ๑. สี. ยู. นีรามิสฺ ฯ ม. นีรวชฺชํ ฯ ๒. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ  
# ๓. ทายกหตฺถิ ยุตฺตตโร ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพฺพหุคฺควณณา หน้า 36

ปีตา สาริปุตฺโต อลีนจิตฺตกุมารโ ปน อหเมวาทิ ฯ อลีนจิตฺต-  
กุมารโ ปน อหเมวาทิ ฯ

อลีนจิตฺตชาติกั ฌฎฺฐิ ฯ

### คุณชาติกั

เยน กามั ปณามตฺตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
อานนฺตฺตเถรสฺส สาฎฺฐกสฺสลาภั อารพฺภ กเถสิ ฯ  
เถรสฺส โกสลรณฺโณ อนฺเตปุเร ฌมฺมวาทนฺตฺถุ เหฎฺฐา  
มหาสาตชาติเก (๑) อากตเมว ฯ

อิติ เถโร รณฺโณ อนฺเตปุเร ฌมฺมึ วาเจนฺโต รณฺโณ  
สฺสสฺสคฺขณิกานั สาฎฺฐกานั สหฺสฺสั อหฺรยิตฺถ ฯ ราชา ตโต  
ปญฺจ สาฎฺฐกสถานิ ปญฺจนันํ เทวิสทานัน อทาสิ ฯ ตา สพฺพปาปี  
เต สาฎฺฐเก เยว จเปตฺวา ปฺนทิวเส อานนฺตฺตเถรสฺส ทตฺวา  
สยฺมึ ปฺราณสาฎฺฐเก เยว ปารุเปตฺวา รณฺโณ ปาตฺราสุปฺภูจัน  
อคมฺสฺสุ ฯ

ราชา มยา ตุมฺหากั สหฺสฺสคฺขณิกา สาฎฺฐกา ทาปีตา  
กสฺมา ตุมฺเห เต อปารุเปตฺวาว (๒) อากตติ ปุจฺฉิ ฯ เทว  
เต อมฺเหหิ เถรสฺส (๓) ทินฺนาติ อหฺสิ ฯ อานนฺตฺตเถเรน สพฺเพ  
คหิตฺตติ ฯ อาม เทวาทิ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺเทน ติจีวรึ อนฺนุณฺวตฺติ  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๕๒/๓๐ ฯ ๒. ม. อปารุเปตฺวา ฯ ๓. ม. อานนฺตฺตเถรสฺส ฯ

\*เล่มที่ 30 คุณชาตกั หน้า 37

อานนุทเถโร ทุสฺสวาณิขฺชั (๑) มณเฑ กสิฺสฺสตี อติพหู เตน  
สาฎกา คหิตาติ เถรสฺส กุชฺฌิตฺวา ภูตฺตปาตราโส วิหาริ  
คนฺตฺวา เถรสฺส ปริเวณฺณิ ปวิสิตฺวา เถริ วนฺทิตฺวา นิสินฺโน ว  
ปฺจุจฺฉิ อปี นุ ภูนฺเต อมฺหากั ฆเร อิตฺถิโย ตุมฺหากั สนฺติเก  
ธมฺมึ สฺสนฺติ วา อุกฺกณฺหนฺติ วาติฯ อาม มหาราช  
คเหตุพฺพยฺตฺตกั อุกฺกณฺหนฺติ โสตพฺพยฺตฺตกั สฺสนฺตีติฯ กิ  
ตา สฺสนฺติ เขว อูทาหุ ตุมฺหากั นิवासันฺ วา ปารุปนั  
วา เทนฺตีติฯ อาม มหาราช ตา อชฺช สหสฺสคฺขณิกานิ  
ปฺลจฺจ สาฎกสฺตานิ อํสฺสูติฯ ตุมฺเหหิ คหิตานิ ภูนฺเตติฯ  
อาม มหาราชาติฯ นนฺ ภูนฺเต สตฺถารา ติจีวรเมว  
อนฺนุณฺดาตฺนฺติฯ อาม มหาราช ภควตา เอกสฺส ภิกฺขุโน  
ติจีวรเมว ปริโภกสีเสน อนฺนุณฺดาตึ ปฏิกฺกณฺณํ ปน อวาริตึ  
ตฺสฺมา มยาปี อญฺเฐสํ ชินฺณจีวรกานั ทาคู เต สาฎกา  
ปฏิกฺกคหิตาติฯ เต ปน ภิกฺขุ ตุมฺหากั สนฺติเก สาฎเก ลภิตฺวา  
โปราณจีวรานิ กิ กสิฺสฺสนฺตีติฯ โปราณจีวร (๒) อุตฺตราสํกั  
กสิฺสฺสนฺตีติฯ โปราณอุตฺตราสํกั กิ กสิฺสฺสนฺตีติฯ อนฺตราสํกั  
กสิฺสฺสนฺตีติฯ โปราณอนฺตราสํกั กิ กสิฺสฺสนฺตีติฯ ปจฺจตฺถรณฺ  
กสิฺสฺสนฺตีติฯ โปราณปจฺจตฺถรณฺ กิ กสิฺสฺสนฺตีติฯ ภูมฺตฺถรณฺ  
กสิฺสฺสนฺตีติฯ โปราณภูมฺตฺถรณฺ กิ กสิฺสฺสนฺตีติฯ ปาทปฺลฺยจฺฉนั  
# ๑. ม. ทุสฺสวาณิขฺชัฯ ๒. ม. โปราณสงฺฆาฎิฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนึปาดะ ทฬหาคुकวณณนา หน้ 38

กริสสนุติติ ๑ โปราณปาทปุลญนั ก็ กริสสนุติติ ๑ มหาราช  
สทุธาเทยั นาม วินึปาดะตุ น ลกติ ตสุมา โปราณ-  
ปาทปุลญนั วาสึยา โกฎญุตุวา มตุติกาย ปกขึปีตุวา (๑)  
เสนาสเนสุ มตุติกาละปนั ลิมเปनुติติ (๒) ๑ กนุเต ตุมุหาคั ทินุณั  
ยาว ปาทปุลญนาปี นสุสิตุ น ลกติ ๑ อาม มหาราช  
อมุหาคั ทินุณมุปี นสุสิตุ น ลกติ ปรีโกฎเมว โหติติ ๑

ราชา ตุกุโจ โสมนสสุสปุตุโต หุตุวา อิตรานึปี เกเห  
จปีตานึ ปญจ สากุกสตานึ อหาราเปตุวา เกรสุส ทตุวา  
อนุโมทนั สตุวา เกร วนุทิตุวา ปทกขึณั กตุวา ปกุกามึ ๑  
เถโร ปจมลทุธานึ ปญจ สากุกสตานึ ชินุณจึวรกานั กีกุขุณั  
อทาสึ ๑ เกรสุส ปน ปญจสตามตุตา สทุธิวึหาริกา ๑ เตสุ  
เอโก ททรกีกุขุ เกรสุส พหุปการุ ปรีเวณั สมนมุชติ  
ปานึยปรีโกฎนึยั อุกุฎฐเปติ ทนุตกุกุจมุโขทกนุหาโนทกั เทติ  
วจุกุกุขินุตาขมรเสนาสนานึ ปกุกุชคคติ หตุถปรีกมุ-  
ปาทปรีกมุปีฎุจึปรีกมุมาทินึ กโรติ ๑ เถโร ปจุฉาลทุธานึ ปญจ  
สากุกสตานึ ออยเมว พหุปการุติ ยุตตุวเสน สฬพานึปี ตสุเสว  
อทาสึ ๑ โสปี สฬเพ เต สากุกเก ภาเชตุวา อตุตโน  
สมานุปชฎายานั อทาสึ ๑ เอวั สฬเพปี เต ลทุชสากุกกา กีกุขุ  
สากุกเก ฉินุทิตุวา รชิตุวา กณึการปุปุพวณณานึ กาสายานึ  
# ๑. ม. มกุเชตุวา ๑ ๒. สึ. ย. ทสุสนุติติ ๑ ม. กริสสนุติติ ๑

\*เล่มที่ 30 คุณชาตกั หน้า 39

นิวาเสตฺวา จ ปารุปีตฺวา จ สตฺถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา นิสีทิตฺวา  
 นิสีทิตฺวา เอวมานฺหิสุ ฯ ฆนฺเต โสตาปนฺนสฺส อริยสวากสฺส  
 มุโขโลกนทานนฺนาม อตฺถิติ ฯ น ภิกฺขเว อริยสวากานํ  
 มุโขโลกนทานํ นาม อตฺถิติ ฯ ฆนฺเต อมฺหากํ อฺปชฺฌาเยน  
 ฆมฺมภณฺฑาคาริกตฺเถเรน สหสฺสคฺขณิกานิ สาฏฺฐกานิ ปญฺจสฺตานิ  
 เอกสฺเสว ทหรภิกฺขุโน ทินฺนนานิ โส ปน อตฺตนา ลทฺเช  
 ภาเชตฺวา อมฺหากํ อทาสีติ ฯ น ภิกฺขเว อานนฺโท มุโขโลกเนน (๑)  
 ภิกฺขุโน (๑) เทติ โส ปนสฺส ภิกฺขุ พหุปรกาโร ตสฺมา อตฺตโน  
 อฺปการกสฺส อฺปการวเสน कुณวเสน ยุตฺตวเสน จ อฺปการกสฺส  
 นาม ปจฺจุปรกาโร กาคฺ์ วมฺภูตฺติ กตฺตญฺจเวทิกาวเณ อทาสี  
 โปราณกปณฺฑิตาปี हि อตฺตโน อฺปการกานญฺเวย ปจฺจุปรกาโร  
 กรีสุตฺติ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตฺตํ อหาริ ฯ

อตฺเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเณเต โปธิสฺสโต  
 สีโห หุตฺวา ปพฺพตฺตคฺุหาย วสิ ฯ โส เอกทิวสํ คุหาย  
 นิกฺขมิตฺวา ปพฺพตฺตมฺุทฺธิ จตฺวา ปพฺพตฺตปาถํ โอลเกสิ ฯ ตํ  
 ปน ปพฺพตฺตปาถํ ปริกฺขิปีตฺวา มหาสโร อโหสิ ฯ ตสฺส เอกสฺมี  
 อุนฺนตฺฏฺฐาเน อฺปริถทฺทกทฺทมปีฏฺฐเจ มฺุทฺธิ หริตฺตนิมานิ ชาयीสุ ฯ  
 สสกาทโย เจว วิลารสีคาลาทโย (๒) จ สลฺลหุภมิกา กทฺทมปีฏฺฐเก (๓)  
 วิจฺรุตฺตา ตานิ ขาทนฺติ ฯ ตํ ทิวสมปี เอโก มิโค ตานิ  
 # ๑. ม. มุโขโลกนภิกฺขุ ฯ ๒. ม. สสกาเจว หริณาทโย จ ฯ  
 # ๓. ม. กทฺทมมตฺถเก ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพฺพหุคฺควณณนา หน้า 40

ขาทฺนุโต วิจรติ ฯ สีโห ตํ มิคํ คณฺหิสฺสามิตี ปพฺพตฺมตฺถกา  
อุปฺปติตฺวา สีหเวเคน ปกฺขนฺทิตฺวา มิโค มรณภยตฺตฺชฺชิตฺโต วิรวนฺนุโต  
ปลาโย ฯ สีโห เวลํ สนฺธาเรตฺตํ อสฺสโกณฺนุโต กถลปิฏฺฐเจ ปติตฺวา (๑)  
โอสีทิตฺวา อุคฺคณฺตํ อสฺสโกณฺนุโต (๒) จตฺตาริ ปาทะ ถมฺภะ วิย  
โอดาเรตฺวา (๒) สตฺตาทํ นิราหาโร อฏฺฐาสิ ฯ

อเถโก สีคาโล โคจรปฺสฺสูโต ตํ ทิสฺวา ภยเณ ปลาโย ฯ  
สีโห ตํ ทิสฺวา ปกฺโกสิตฺวา โภ สีกาล มา ปลาโย อหํ  
กถเล ลลฺลโค ชีวิทํ เม เทหิตี อหา ฯ สีคาโล ตสฺส สนฺตํ  
คณฺตฺวา อหนฺตํ อุทฺธเรยฺยํ อุทฺธโต ปน มํ ขาเทยฺยาสีตี  
ภายามิตี อหา ฯ มา ภายิ นานฺตํ (๓) ขาทิสฺสามิ อหํ ปน  
เต คณฺถํ กริสฺสามิ เอเกนฺปาเยน มํ อุทฺธราหิตี ฯ สีคาโล  
ตสฺเสว ปฏฺิณฺณํ คเหตฺวา จตฺนฺนํปิ ปาทานํ สมนฺตฺวา กถเล  
อปเนตฺวา จตฺนฺนํปิ ปาทานํ จตฺสฺโส มาติกา ขนิตฺวา อุทกํ  
อภิมฺขํ อกาสิ ฯ อุทกํ ปวิสิตฺวา กถลํ มุทกํ อกาสิ ฯ ตสฺมี  
ขณฺเณ สีคาโล สีหสฺส อุทฺธนฺตรํ (๔) ปวิสิตฺวา วายามํ กโรหิ  
สามิตี อุจฺจาสทฺทํ กโรนฺนุโต สีเสน อุทฺธํ ปหริ ฯ สีโห เวลํ  
ชเนตฺวา กถลา อุทฺธริตฺวา (๕) อุคฺคณฺตฺวา ปกฺขนฺทิตฺวา ถเล  
อฏฺฐาสิ ฯ สีโห มุหฺตํ วิสฺสมิตฺวา สรํ โอรุยฺห กทฺทมํ โชรฺวิตฺวา  
# ๑. ม. นิปติตฺวา ฯ ๒. ม. จตฺตาริ ปาทา ถมฺภะ วิย โอสีทิตฺวา ฯ  
# ๓. ม. มหนฺตํ ฯ ๔. ม. อุทฺธนฺตรํ อตฺตโน สีสิ ปเวเสตฺวา ฯ  
# ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ



\*เล่มที่ 30 คุณชาตัก หน้า 41

นหายิตฺวา ทธํ ปฏิปฺสฺสมฺเภตฺวา (๑) เอกํ มหิสํ วริตฺวา ทาจาหิ  
 โยวิชฺฌิตฺวา มํสํ อุพฺพตฺเตตฺวา ขาท สมฺมาติ สิกาลสฺส ปฺรโต  
 จเปตฺวา เตน ขาทิเต ปจฺฉา อตฺตนา ขาทิ ฯ ปฺน สิกาลो  
 เอกํ มํสเปสึ ํสฺสิตฺวา คณฺหิ ฯ อิทํ กิมนฺถาย สมฺมาติ จ  
 วุตฺเต ตุมฺหากํ ทาสี อตฺถิ ตสฺสา ภากํ (๒) ภวิสฺสตีติ อหา ฯ  
 สึโห คณฺหาติ วตฺวา สยฺมปิ สึหิยา อตฺถาย มํสํ คณฺหิตฺวา  
 เอหิ สมฺม อมฺหากํ ปพฺพตฺมฺทฺธฺนิ คณฺตฺวา (๓) สขิยา วสนฺภูจฺฉานํ  
 คมิสฺสามาติ วตฺวา ตตฺถ คณฺตฺวา มํสํ ขาทาเปตฺวา สิกาลณฺจ  
 สิกาลิณฺจ อสฺสาเสตฺวา อิตฺ ปญฺจาย อิทานิ อหํ ตุมฺหากํ (๔)  
 ปฏฺิขกฺคิสฺสามิติ อตฺตโน วสนฺภูจฺฉานํ เนตฺวา กุหาทฺวาร  
 อณฺณิสฺสา กุหาย วสาเปสึ ฯ ตโต (๕) ปญฺจาย โคจฺราย คจฺฉนฺโต (๖)  
 สึหิณฺจ สิกาลิณฺจ จเปตฺวา สิกาลเณ สทฺธี คณฺตฺวา นานามิเค  
 วริตฺวา อุโภปิ ตตฺถเว มํสํ ขาทิตฺวา อิตฺราสมฺปิ ทฺวินฺนํ  
 อاهرิตฺวา เทนฺติ ฯ

เหว กาลคจฺฉนฺเต สึหิ จ เทว ปฺตฺเต วิชายิ สิกาลิปี  
 เทว ปฺตฺเต ฯ เต สทฺเพปิ สมฺคฺควาสึ (๗) วสิสฺสุ ฯ อเถกทิวสํ  
 สึหิยา เอตทโหสิ อยํ สึโห [๘] สิกาลิณฺจ สิกาลโปตฺเทจ  
 # ๑. ม. ปฏิปฺสฺสมฺเภตฺวา ฯ ๒. ม. ภาคิ ฯ ๓. ม. จตฺวา ฯ  
 # ๔. ม. ตุมฺเห ฯ ๕. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๖. ม. คจฺฉนฺตา ฯ  
 # ๗. ม. สมฺคฺควาสึ ฯ ๘. ม. เอตฺถนฺตเร สิกาลณฺจชาติ ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนึปาดทพหุคควณณนา หน้ 42

อติวีย ปียายติ ก็ นูนิมสุส สีคาลียา สหุธิ์ สนถโว  
 อตุติ ตสุมาเอว สีเนหิ กโรติ ยนุณนาหิ อิมิ ปิเพตวา  
 ตชเชตวา อโติ ปลาเปยุนติ ๗ สาสีหสุส! สีคาลิ คเหตุวา  
 โคจราย คตกาเล สีคาลี ปิเพสิ ตชเชสิ ก็การณา อิมสุมิ  
 จาเน วสสิ น ปลาสิตีติ ๗ ปุตุตปิสุสา สีคาลปุตุเต ตเถว  
 ตชชีสุ ๗ สีคาลี ตมตุถิ สีคาลสุส กเหตุวา สีหสุส วจเนน  
 เอตาย กตทาวมุปี น ชานาม จิริ วสิมหา[๑] อุมหากิ  
 วสนภูจानเมว กจนามาติ อาห ๗ สีคาโล ตสุสา วจัน สุตวา  
 สีหิ อุปสงกमितวา สามิ จิริ อุมเหหิ ตุมหากิ สนติเก วภูจ (๒)  
 อติจิริ วสนุตานาม อปิยา โหนติ อุมหากิ โคจราย  
 ปกุกนุตกาเล สีหิ สีคาลี วิเหเจสิ อิมิ จาเน กสุมา วสถ  
 น (๓) ปลาถาติ ตชเชสิ สีหโปตกาปิ สีคาลโปตเก ตชเชนติ  
 โย นาม ยสุส อตุตโน สนติเก วาสัน โรเจสิ (๔) เตน  
 โส ยาหิตี นีหริตพโพว วิहनัน กิมตุถियุนติ วตุวา ปจัม  
 คาถมาห

[๑๖๓]    เยน กามิ ปณามติ       ธมุโม พลวตมิถิ  
           อุณนทนติ วิชานาหิ       ชาต สรณโต ภยุนติ ๗  
           ตตุถ เยน กามิ ปณามติ ธมุโม พลวตุนติ พลวา

# ๑. ม. เอตุถนุเตร นาสาเปยยาปิ โนติ ทิสสุติ ๗ ๒. ม. นินูภูจ ๗

# ๓. ม. นสทโท นตุถิ ๗ ๔. ม. โรเจติ ๗

\*เล่มที่ 30 คุณชาตกำ หน้า 43

นาม อิสฺสโร อุตฺตโน เสวกํ เยน ทิสภาเคน อิจฺฉติ เตน  
ทิสภาเคน [๑] ปณฺาเมติ นีหฺรติ เอส ฌมฺโฆ พลวตํ อัย  
อิสฺสรานํ สภาโว ปเวณิฌมฺโฆว ตสฺมา สเจ อมฺหากํ วาสํ  
น โรเจจ อฺชุกเมว โน นีหฺรติ วิเหจเนน โโก อตุโลติ  
ทีเปนฺโต เอวมาห ๑ มิจฺฉิ สึหํ อาลปติ ๑ โส หิ มิคฺราชตาย  
มิโก (๒) อสฺส อตุลิตฺติ มิจฺฉิ ๑ อุนฺนทนฺตฺติ สึหเมว (๓) อาลปติ ๑  
โส หิ อุนฺนทานํ ทนฺทานํ อตุลิตาย อุนฺนตา ทนฺตา อสฺส  
อตุลิตฺติ อุนฺนทนฺตฺติ ๑ อุนฺนตทนฺตฺติปิ ปาโจ เยว ๑ วิชานาหิตฺติ  
เอส อิสฺสรานํ ฌมฺโฆติ เอวํ ชานาหิ ๑ ชาตํ สรณฺโต  
ภยนฺติ อมฺหากํ ตมฺเห ปติฏฺฐจฺจฺเณน (๔) สรณํ ตมฺหากํเยว  
สนฺติกา โน (๕) ภยํ ชาตํ ตสฺมา อุตฺตโน วสนฺจฺจฺจฺนเมว  
คมิสฺสามาติ ทีเปติ ๑

อัย อปโร นโย ๑ ตว มิจฺฉิ (๖) อุนฺนทนฺตฺติ มม ปุตุตทารํ  
ตชฺเชนฺตฺติ ๑ เยน กามํ ปณฺาเมตฺติติ เยนเว เยนากาเรน อิจฺฉติ  
เตน ปณฺมติ (๗) ปวตุตฺติ (๘) วิเหจติปิ ปลาเปติปิ เอวํ ตวํ  
วิชานาหิ ๑ ตตุถ กิ สกฺกา อมฺเหหิ กาคุ ฌมฺโฆ พลวตํ  
เอส พลวฺนทานํ สภาโว อิทานิ มยํ คมิสฺสาม ตสฺมา (๙) ชาตํ  
# ๑. ม. เอตุถนฺตเร โสติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. มิกา ๑ ๓. ม. ตเมว ๑  
# ๔. ม. ปติฏฺฐจฺจฺเณน ๑ ๕. ม. อัย ปาโจ นตุติ ๑ ๖. ม. สึหิ ๑  
# ๗. ม. ปณฺาเมติ ๑ ๘. ปวตุเตตฺติปิ ๑ ๙. ม. กสฺมา ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพฺพหุคฺควณณนา หน้า 44

สรณโต ภยฺนฺติ ฯ

ตสฺส วณฺํ สุตฺวา สีโห สีหี อําห ภทฺเท อสฺสทฺสมี  
นาม กาลเ มม โคจรตฺถาย คนฺตฺวา สตฺตเม ทิวเส อิมินา  
สีกาเลน อิมาย จ สีกาลียา สทฺธี อาคตภาวํ สรสีติ ฯ  
อาม สรามีติ ฯ ชานาสิ ปน มยฺหํ สตฺตทํา อํนาคมนสฺส  
การณฺนฺติ ฯ น ชานามิ สามีติ ฯ ภทฺเท อหํ เอกํ มิกิ  
คณฺหิสฺสามีติ คนฺตฺวา (๑) วิรชฺฉิตฺวา กลเล ลคฺโค ตโต นิกฺขมิตฺตุ  
อสฺสโกนฺโต สตฺตทํา นีราหาโร อฏฺฐาสิ โสหํ อิมํ สีกาลิ  
นีสฺสาย ชีวิทํ ลภิ อยํ มม ชีวิททายโก สหาโย มิตฺตฺรเม  
จาทุ สมตฺโต หิ มิตฺโต ทพฺพลโล นาม นตฺถิ อิตฺโต ปฏฺฐาย  
มยฺหํ สหายสฺส จ สหายิกาย จ ปฺตฺตกานญจ เอรูปี อวมาํ  
มา อกาสิติ วตฺวา สีโห ทฺถิยํ คาทมาห

[๑๖๔] อปี เจปิ ทพฺพลโล มิตฺโต มิตฺตฺรเมสฺส ติฏฺฐติ  
โส ฅาตโก จ พนฺธุ จ โส มิตฺโต โส จ เม สขา  
ทาจินิ มาติมณฺญิวโห (๒) สีกาโล มม ปาณโทติ ฯ

ตตฺถ อปี เจปีติ เอโก อปีสทฺโท อํนุคฺคหตฺโต เอโก  
สมภวานตฺโต ฯ ตตฺรํโย โยชนา ฯ ทพฺพลโลปี เจ มิตฺโต  
มิตฺตฺรเมสฺส อปี ติฏฺฐติ สเจ จาทุ สกโกติ โส ฅาตโก  
จ พนฺธุ จ โส เมตฺตจิตฺตตาย มิตฺโต โส จ สหายญฺเจน  
# ๑. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. มาติมณฺญิตฺโต ฯ มาติมณฺหิโวติปี ฯ  
เอวมฺปริปี ฯ

\*เล่มที่ 30 คุณชาตกั หน้ 45

สขาฯ ทาจิณี มาติมณณวิโหติ ภาทุเท ทาจิณี สมุม สีหิ  
มา มยหิ สหายี วา สหายี วา อติมณณอัย หิ สีคาโล  
มม ปาณโหติ ฯ

สา สีหสส วจัน สุตวา สีคาลั ขมาเปตวา ตโต  
ปฏุจาย สปุตตาย ตาย สทุธิ์ สมคคัสวาลั วสิ ฯ สีหโปตกาปี  
สีคาลโปตเกหิ สทุธิ์ กิพมานา สมโมทมมานัน มาตาปีตุน  
อติกุกนตกาเลปี มิตตภาว อภินทิตวา สมโมทมมานา วสิสุ ฯ  
เตลั กิร สตตกุลปริวญญ อภิชชมานา เมตติ (๑) อคมาสิ ฯ

สตุถา อิมั ชมมเทสนัน อahrtวา สจจანი ปกาเสตวา  
ชาตกั สโมธานสิ ฯ สจจปริโยसान เกจิ โสตาปนนา เกจิ  
สททาคามิโน เกจิ อนาคามิโน เกจิ อรหนตา อเหตุ ฯ ตทา  
สีคาโล อานนุโท อโหสิ สีโห ปน อหเมวาติ ฯ

คุณชาตกั สตุตมั ฯ

# ๑. ม. เมตติ ฯ เมตตินุติปี ฯ

สุหนฺชาตกั

นยิทํ วิสมสิเลนาคิ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เทว  
จณฺทภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมี หิ สมเย เขตวเนปิ เอโก ภิกฺขุ จณฺโฑ  
อโหสิ ผรุโส สาหสิโก ฯ ชนปเท หิ เอโก ภิกฺขุ จณฺโฑ  
อโหสิ (๑) ฯ อถกทิวสํ ชนปโฑ ภิกฺขุ เกนจิทเว กรรมเยน  
เขตวนํ อคมาสิ ฯ สามณฺเระ จ ทหฺรภิกฺขุ จ ตสฺส จณฺทภาวํ  
ชานนฺติ ฯ เตสํ ทฺวินฺนํ จณฺทานํ กลหํ ปสฺสิสฺสามาติ กุตุหเลน (๒)  
ตํ ภิกฺขุํ เขตวนวาสิกสฺส ปรีเวณํ ปหิณฺสิสุ ฯ เต อุโปปี จณฺทา  
อณฺณมณฺณํ ทิสฺวาว สมคฺคา ปียสฺวาสํ วสิสุ สมฺโมทิสฺสุ  
หตุตปาทปิฏฺจิสฺมฺพหนาทีนิ อกฺสุ ฯ ฆมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ  
สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺโส เทว (๓) จณฺทา ภิกฺขุ อณฺเณสํ อุปรี จณฺทา  
ผรุสา สาหสิกา อณฺณมณฺณํ ปน อุโปปี เต สมคฺคา  
สมฺโมทมาณา ปียสฺวาสา ชาตาคิ ฯ สตุถา อากนฺตุวา กาย-  
นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ  
วตุเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปเต อณฺเณสํ จณฺทา  
ผรุสา สาหสิกา อณฺณมณฺณํ ปน ทิสฺวา สมคฺคา สมฺโมทมาณา  
ปียสฺวาสา จ อหฺเสนฺติ วตุวา อตีตํ อหฺริ ฯ

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตุติ ฯ ๒. ม. กุตุหเลน ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตุติ ฯ  
# ๔. ม. อัย ปาโจ นตุติ ฯ

\*เล่มที่ 30 สุนหุชาตัก หน้า 47

อติเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การเนเต โพธิสตุโต  
ตสส สพพตตสาธโก อตถธมมานุสาธโก อมจโจ อโหสิ ฯ  
โส ปน ราชา โถกั ธนโลกปกติโก ฯ ตสส มหาโสโณ  
นาม กุฏอสฺโส อตถิ ฯ อถ อุตตราปถกา วาณิชา (๑) ปณจ-  
อสสตานิ อาเนสุ ฯ อมจจา (๒) อสฺसानิ อากตภาวํ รณโณ  
อาโรเจสุ ฯ ตโต ปุพเพ ปน โพธิสตุโต อสฺเส อคฺขมาเปตฺวา  
มูเล อปริหาเปตฺวา ทาเปสิ ฯ ราชา ตํ อปริหายมานํ (๓) ทิสฺวา  
อณฺณํ อมจจํ ปกฺโกสิตฺวา (๔) ตาต อสฺเส อคฺขมาเปหิ อคฺขมาเปนฺโต  
จ ปจฺมํ มหาโสณํ ยถา เตสํ อสฺसानํ อนฺตรํ ปวิสฺติ  
ตถา วิสฺสชฺเชตฺวา อสฺเส อํสาเปตฺวา วณิเต การาเปตฺวา  
ทุพฺพลกาเล มุลํ หาเปตฺวา อคฺขมาเปยฺยาสีติ อาห ฯ  
โส สาธฺตฺติ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา ตถา อกาสิ ฯ

อสฺสวาณิชา อนตฺตมฺนา หุตฺวา เตน กตฺกิริยมฺปิ  
โพธิสตุตสส อาโรเจสุ ฯ โพธิสตุโต ก็ ปน ตุมฺหากํ นคเร  
กุฏอสฺโส นตฺถิติ ปุจฺฉิ ฯ อตถิ สามิ สุนฺหุ นาม กุฏอสฺโส  
จณฺโฑ ฆรฺุโสติ ฯ เตน हि ปฺน อากจฺฉนฺตา ตํ อสฺสํ  
อานยฺยาถาติ ฯ เต สาธฺตฺติ ปญฺจิสฺฉิตฺวา ปฺน อากจฺฉนฺตา  
ตํ กุฏอสฺสํ คาหาเปตฺวา อากจฺฉนฺสิ ฯ ราชา อสฺสวาณิชา  
# ๑. ม. อสฺสวาณิชา ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ส. ย. อสฺสขายมาโน ฯ  
ม. อปริหายมาโน ฯ ๔. ม. ปกฺโกสสาเปตฺวา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณา หน้า 48

อาคตาคี สุตฺวา สีหปฺลยฺหริ อุกฺขมาญฺเจตฺวา อสุเส โอลฺโลเกตฺวา  
มหาโสณํ วิสฺสชฺษาเปสิ ฯ อสุสฺวาณิชาปี มหาโสณํ อาคจฺจนฺตํ  
ทิสฺวา สุหนน วิสฺสชฺเชสิ ฯ เต อญฺญมญฺญํ ปตฺวา สรีรานิ  
เลหนฺตา สมฺโมทฺมานา อญฺฺสิ ฯ ราชา โปธิสฺตตํ ปุจฺฉิ ปสฺสสิ  
อิม เทว ญฺญสฺสา อญฺญสฺสํ จญฺชา ผรุสา สาหสิกา อญฺญ  
อสุเส ทํสิตฺวา เกลญฺญํ ปาเปสิ อิทานิ อญฺญมญฺญํ ปน  
สรีริ เลหนฺตา สมฺโมทฺมานา อญฺฺสิ กิณฺนามตฺนฺติ ฯ โปธิสฺตโต  
น อิม มหาราช วิสมสีลา สมสีลา สมธาคฺกา เอเตติ วตฺวา  
เทว คธาอภาสิ

[๑๖๕] นยิทํ วิสมสีเลน โสณน สุหนฺนุ สห  
          สุหนฺปิ (๑) ตาทิสฺ เหว โย โสณฺสฺส สโคจโร  
[๑๖๖] ปกฺขนฺทินา ปคพฺเพน นิจฺจํ สนฺทานขาทินา  
          สมฺติ ปาปํ ปาเปน สมฺติ อสฺตาสตฺนฺติ (๒) ฯ

ตตฺถ นยิทํ วิสมสีเลน โสณน สุหนฺนุ สหาคิ ยํ อิทํ  
สุหนฺนุญฺญสฺโส โสณน สทฺธิ สมิ (๑) กโรติ อิทํ น อตฺตโน  
วิสมสีเลน ฯ อถ โข อตฺตโน สมสีเลเนว สทฺธิ กโรติ  
อุโปปี เหเต อตฺตโน อนาจารตฺาย ทฺสฺสีลตฺาย สมสีลา  
สมธาคฺกา ฯ สุหนฺปิ ตาทิสฺเหวาติ ยาทิสฺ หิ โสโณ สุหนฺป  
# ๑. ม. สุหนฺปิ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. อสฺตา อสฺนฺติ ฯ ๓. ม. เปมิ ฯ



\*เล่มที่ 30 สุนุชาตัก หน้า 49

ตาทิโสเยว ๑ โย (๑) โสณสุส สโคจโรติ โสโณ ยโคจโร โส  
ตโคจโรเยว (๑) ๑ ยเถว หิ โสโณ อสุสโคจโร อสุเส ทังเสนโต  
จرتติ ตถา สุนุปี ๑ อิมินา เนสิ สมานโคจرتติ ทสุเสติ ๑

เต ปน อนาจารโคจเร เอกโต กตฺวา ทสุเสตุ  
ปกฺขนุทินาติ อาทิ วุตฺตํ ๑ ตตฺถ ปกฺขนุทินาติ อสุสานํ อฺปริ  
ปกฺขนุทนสีเลน ปกฺขนุทนโคจเรณ ๑ ปคพฺพณนาติ กาย-  
ปาคพฺพิยาทิสมนนาคเตน ทสุสีเลน ๑ นิจฺจํ สนุทานขาทินาติ  
อตุตฺถโน พนฺชนโยตุตฺถ ขาทนสีเลน ขาทนโคจเรณ จ ๑  
สเมติ ปาปํ ปาเปนาติ เอเตสุ อณฺณตเรณ (๑) สทฺธิ อณฺณตรสฺส  
ปาปํ ทสุสีลยํ สเมติ ๑ อสตาตฺตนฺติ เอเตสุ อณฺณตเรณ อสตา  
อนาจารโคจรสฺสพฺนฺเนน สห อิตฺรสฺส อสตฺรสฺส (๔) อสฺสากฺกมฺมํ สเมติ  
คฺคาทินิ วิย คฺคาทินิ เอกโต สันนุทติ สทิสํ นิพฺพิเสสเมว  
โหติตี ๑

เอวํ วตฺวา ปน โพรทิสฺสโต มหาราช รมฺญา นาม  
น อติลฺลุทฺเชน ภวิตพฺพิ ปรสฺส สนุคํ นาม นาสฺสํ น  
วฏฺฏตีติ ราชานํ โอวทิตฺวา อสุเส อคฺขมาเปตฺวา ภูตมฺมํ  
ทาเปสิ ๑ อสุสวาณิชา ยถาสภาวเมว มฺมํ ลภิตฺวา ภูจฺจตุจฺจา  
# ๑. ม. โย โสณสุส สโคจโร ยโคจโร โสโณ โสปี ตโคจโรเยว ๑  
# ๒. ม. อาจารย์โคจเร ๑ ๓. ม. ปาเปน ๑ ๔. ม. อสิ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ทพหุคควณณา หน้า 50

อคมฺสฺ ๑ ราชานปี โปธิสตุตสฺส โอวาเท จตุวา ยถากมฺมํ คโต ๑

สตุถา อิมํ ชมมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ

ตทา เทว อสฺสา อิมํ เทว ทฺภฺจภิกฺขุ อहेสิ ราชาน

อานนฺโทฏฺฐ ปณฺฑิตตามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ๑

สุหนฺนุชาตกํ อฏฺฐมํ ๑

โมรชาตกํ

อุเทตยณฺจกฺขมา เอกราชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
อุกฺกณฺจิตภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ๑

โส ปน ภิกฺขุหิ สตุถุ สนฺติกํ นิโต สจฺจํ กิร  
ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตโตติ วุตฺเต สจฺจํ ฆนฺเตติ วตฺวา กิ  
ทิสฺวาติ วุตฺเต เอกํ อลงฺกตปฏฺยิตฺตสฺสริโร มาตุคามํ โอโลเกตฺวาติ  
อาห ๑ อถ นํ สตุถา ภิกฺขุ มาตุคาโม นาม กสฺมา  
ตฺมมหาทิสานํ จิตฺตํ นาลุเพสฺสติ โปราณกปณฺฑิตานมฺปิ หิ  
มาตุคามสทฺทํ สตุถวา สตุต วสฺสสตานิ อสมฺพทาจิณฺณกิลเสา  
โอกาสิ ลภิตฺวา ขณฺเนว สมฺพทาจรึสุ วิสฺพุชานปี สตุถา  
สงฺกิลิสฺสนฺติ อุตฺตมยสฺสมงฺคิโนปี อนยพฺยสนํ (๑) ปาปฺณนฺติ ปเคว  
อปริสฺพุชานติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ๑

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสตุโต

# ๑. ม. อายสฺกยํ ๑

\*เล่มที่ 30 โมรชาตกั หน้า 51

โมรโยนิยั ปฏิสนธิ คเหตุวา อณฑกาเลปี กณิการมกุลวณณ-  
อณฑโกโส หุตวา อณฑั กิณฑิตวา นิกุขนโต สุวณณวณโณ  
อโหสิ ทสสนิโย ปาสาทิโก ปกขานั อนุดเร สุตตตราชีหิ  
วิราชิตโต ๑ โส อตตโน ชีวิตั อนุรกุขนโต ติสุโส ปพพตราชีโย  
อติกกมม จตุตถาย ปพพตราชียา เอกสมิ ทนุทกหิรณณ-  
ปพพตเต วาสั กปเปติ ๑ โส ปภาตาย รตติยา ปพพตมตถเก  
นินินโนว สุริยั อุกกจุนตติ โอลเกตุวา อตตโน โคจรภูมิยั  
รทวารณตถาย พุรหมมนตติ พนุชนโต อุเทตยนติ อาทิมาห

[๑๖๗] อุเทตยณจกขุมาเอกราชา  
หริสวณโณ ปจวิปปภาโส  
ตัม ตัม นมสสามิ หริสวณณั ปจวิปปภาสั  
ตยชช กุตตา วิหเรมุ ทิวสนติ ๑

ตตถ อุเทตติ ปาจีนโลกธาตโต อุกกจุนติ ๑ จกขุมาติ  
สกลจกกวาวาสินั อนุทธการั วธิตวา จกขุปฏิลาภกรณน  
ยนุเตน เตสั ทินุนั จกขุ เตน จกขุมา ๑ เอกราชาติ สกลจกก-  
วาเพ อาโลกกรานั อนุดเร เสฏฐวิสิฏฐจฺเณน เอกราชา ๑  
หริสวณโณติ หริสสมานวณโณ สุวณณวณโณติ อตุโธ ๑  
ปจวิปปภาโสติ ปจวิโอภาโส (๑) ๑ ตัม ตัม นมสสามิติ ตสฺมา ตัม  
เอวรูปั ภวนตัม นมสสามิ วนุทามิ ๑ ตยชช กุตตา วิหเรมุ  
# ๑. ส. ย. ปถวี ปภาเสตติติ ปถวิปปภาโส ๑ ม. ปถวียา ปภาโส ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณา หน้า 53

ทิวสนฺติ ตยา อชฺช รกฺขิตโคปีตา หุตฺวา อิมํ ทิวสํ จตุ-  
อิริยาปถวิหาเรน สุขํ วิหเรยฺยาม ฯ

เอวํ โปธิสตุโต อิมาย กาถาย สุริยํ (๑) นมสฺสิตฺวา ทุตฺยกาถาย  
อตีเต ปรีนิพฺพุเต พุทฺเช เจว พุทฺชคฺเช จ นมสฺสตี

[๑๖๗]    เย พุราหุมนฺนา เวทฺสุ สพุพฺพมฺเม  
          เต เม นโม เต จ มํ ปาลยฺนฺตุ  
          นมตฺถ พุทฺธานํ นมตฺถ โปธิยา  
          นโม วิมุตฺตานํ นโม วิมุตฺตฺติยา  
          อิมํ โส ปรีตฺตํ กตฺวา โมโร จรตี เอสนาตี ฯ

ตตฺถ เย พุราหุมนฺนาติ เย พาหิตปาปา วิสุทฺธิ-  
พุราหุมนฺนา ฯ เวทฺสุติ เวทานํ ปารี คตาติ เวทฺสุ ฯ เวเทหิ  
ปารี คตาติปิ เวทฺสุ ฯ อิธ (๒) ปน สพุเพ สงฺขตาสงฺขเต ชฺมเม  
วิทฺเต ปากฺเฏ กตฺวา คตา ตินฺณํ มารานํ มตฺถกํ ภินฺทิตฺวา (๑)  
ทสฺสทฺสฺสีโลกธาตุํ อุนฺนาเทตฺวา โปธิตเล สมฺมาสมฺโปธิํ ปตฺวา  
สํสารปารี อติกฺกนฺตาติ อตุโล ฯ เต เม นโมติ เต มม  
อิมํ นมการ์ ปฏิจฺจนฺตุ ฯ เต จ มํ ปาลยฺนฺตุติ เอวํ มยา  
นมสฺสิตฺวา จ เต ภควนฺโต มํ ปาลยฺนฺตุ รกฺขนฺตุ โคเปนฺตุ ฯ  
# ๑. ม. สุริยํ ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ ๒. ม. อิธ ปน สพุเพ สงฺขตาสงฺขตชฺมเม  
วิทฺเต ปากฺเฏ กตฺวา คตาติ เวทฺสุ ฯ เตเนวาท สพุพฺพมฺเมติ สพุเพ  
ขนฺธายตฺนธาตุชฺมเม สลกฺขณฺ สามณฺณลกฺขณฺวเสน อตฺตโน ฌานฺสฺส  
วิทฺเต ปากฺเฏ กตฺวา คตา ฯ ๑. ม. มทฺทิตฺวา ฯ

\*เล่มที่ 30 โมรชาตกั หน้า 53

นมตถุ พุทธานัน นมตถุ โพธิยา นโม วิมุตตานัน นโม  
วิมุตติยาติ อัย มม นมกาโร อตีตานัน ปรีนิพพุตานัน พุทธานัน  
อตถุฯ เตสญญเวว จตฺตฺส มกฺกเคสฺส จตฺตฺส ผลเคสฺส ฌานสงฺฆาตาย  
โพธิยา อตถุฯ ตถา เตสญญเวว อรหตฺตผลวิมุตติยา วิมุตตานัน  
อตถุฯ ยา จ เนลลํ ตทงฺกวิมุตติ วิกขมฺภนวิมุตติ สมฺมจฺเฌทวิมุตติ  
ปฏฺธิปสฺสทฺธิวิมุตติ นิสฺสรณวิมุตตีติ ปญฺจวิชา วิมุตติ ตสฺสา  
เนลลํ ปญฺจวิมุตติยาปิ อัย มยฺหํ นมกาโร อตถุติฯ อิมํ โส  
ปรีตฺตํ กตฺวา โมโร จรติ เอสนาติ อิทํ ปน ปททวฺยํ  
สคฺคตา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อาหฯ ตสฺสคฺคโต ภิกฺขเว โส  
โมโร อิมํ ปรีตฺตํ อิมํ รกฺขํ กตฺวา อตฺตโน โภจรณฺมียํ  
ปฺปฺผลาทีนํ อตฺถาย นานปฺปการาย เอสนาย จรติฯ

เอวํ ทิวสํ จริตฺวา สายํ ปพฺพตมคฺคเก นิสีทิตฺวา  
อฏฺฐกฺกจฺจนฺตํ สุริยํ โอลเเกตฺวา พุทฺธคฺคเณ อวชฺเชตฺวา  
นิวาสนญฺจानเณ รกฺขาวรณคฺคตฺถาย ปฺน พุรหฺมมฺนฺตํ พนฺธนฺโต  
อเปตฺยนฺติ อาทิมาน

[๑๖๘] อเปตฺยญฺจญฺมา เอกราชา  
หริสฺสวณฺโณ ปจฺวิปฺปภาโส  
ตํ ตํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปจฺวิปฺปภาสํ  
ตยชฺช คฺคตฺตา วิหเรมฺุ รตฺตี  
เย พุราหฺมณา เวทคฺุ สพฺพชฺมเม

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคฤกถา หน้า 54

เต เม นโม เต จ มํ ปาลยนตุ

นมตถุ พุทธานํ นมตถุ โพธิยา

นโม วิมุตตานํ นโม วิมุตตยา

อิมํ โส ปริตตํ กตฺวา โมโร วาสมกปฺปยิตี ฯ

ตตถ อเปตตี อปฺยาตี อฏฺฐจฺจจฺจตี ฯ อิมํ โส ปริตตํ  
กตฺวา โมโร วาสมกปฺปยิตี อิทมฺปิ อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อาห ฯ  
ตสฺสโต ภิกฺขเว โส โมโร อิมํ ปริตตํ อิมํ รกฺขํ กตฺวา [๑]  
นิวาสนภูจฺจาเน วาสํ กปฺปยิตถ ตสฺส รตฺตี วา ทิวา วา  
อิมสฺส ปริตตสฺसानุภาเวเน เนว ภยํ น โลมํหํโส อโหสิ ฯ

อเถโก พาราณสียา อวิทุเร เนสาทคามวาสี เนสาโท  
หิมวณฺตปฺปเทเส วิจฺรณฺโต ตสฺมี ทณฺฑกหิรณฺยปฺพพตมตถเก  
นินฺนํ โพธิสฺสตํ ทิสฺวา อาคนตฺวา ปฺตตสฺส อาโรเจสิ ฯ  
อเถกทิวสํ เขมา นาม พาราณสีรณฺโโย เทวี สุปีเนน  
สุวณฺณวณฺณํ โมริ ฌมฺมํ เทเสนตํ ทิสฺวา ปฺพชฺฉิตกาเล รณฺโโย  
อาโรเจสิ อหํ เทว สุวณฺณวณฺณสฺส โมรสฺส ฌมฺมํ โสตุกามาตี ฯ  
ราชา อมจฺเจ ปุจฺฉิ ฯ อมจฺจา พุราหุมนฺนา ชานิสฺสนฺตตี  
อาหํสุ ฯ พุราหุมนฺนา สุตฺวา สุวณฺณวณฺณา โมรา  
โหนตตี วตฺวา กตถ โหนตตี วุตเต เนสาทา ชานิสฺสนฺตตี  
อาหํสุ ฯ ราชา เนสาเท สนนฺิปาตาเปตฺวา ปุจฺฉิ ฯ อถ โส  
# ๑. ม. เอตถนฺตเร อตฺตโนติ ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 โมรชาตัก หน้า 55

เนสาทปุตโต อาม มหาราช ทนุทกหิรณูปพโต นาม อตถิ  
ตตถ สุวณณวณโณ โมโร วสตีติฯ เตน หิ ตั โมริ  
อมาเรตฺวา พนฺธิตฺวา ว อานนฺหิตฺติฯ เนสาโท คนฺตฺวา ตสฺส  
โคจรณฺมิมฺย ปาสั อิทฺติฯ โมเรน อุกกนฺตฺวานนฺปี ปาโส  
น สณฺจเรตฺติฯ เนสาโท ตั คณฺหิตฺตุ อสฺกโกนฺโต สตฺต วสฺसानิ  
วิจฺริตฺวา ตตฺถเวว กาลมกาสีฯ เทวีปี เขมา ปตฺถนํ (๑) อลภมาณา  
กาลมกาสีฯ ราชาน โมริ นิสฺสาย เทวี กาลมกาสีติ กุชฺฌิตฺวา  
หิมวณฺตปฺปเทเส ทนุทกหิรณูปพโต นาม อตถิ ตตถ  
สุวณณวณโณ โมโร วสตี เย ตสฺส มัสฺส ขาทนฺติ เต  
อชรา อมรา ทีฆายุกา (๒) โหนฺตฺติ สุวณณปฏฺฐเณ อกฺขริ  
ลิขานฺตฺวา สุวณณปฏฺฐํ สุวณณมณฺชฺสาย นิกฺขิปานฺตฺติฯ ตสฺมि  
กาลกเต อณฺโณ ราชาน รชฺชํ ปตฺวา สุวณณปฏฺฐํ วาเจตฺวา  
อชโร อมโร ภวิสฺสามิตี อณฺณํ เนสาทํ เปเสตฺติฯ โสปี ตตถ  
คนฺตฺวา โพรสิสฺตตํ คเหตฺตุ อสฺกโกนฺโต ตตฺถเวว กาลมกาสีฯ  
เอเตเนว นินฺยาเมน จ ราชปริวตฺตา คตาฯ อถ สตฺตโม  
ราชาน รชฺชํ ปตฺวา เอกํ เนสาทํ ปหิณฺนํฯ โส คนฺตฺวา  
โพรสิสฺตเตน อุกกนฺตฺวานนฺปี ปาสฺส อสณฺจเรณภาวํ อตฺตโน  
ปริตฺตํ กตฺวา โคจรณฺมิกมนภาวณฺจสฺส ลตฺวา ปจฺจนฺตํ  
โอตฺริตฺวา เอกํ โมริ คเหตฺวา ยถา หตฺถตาลสทฺเทน นจฺจติ  
# ๑. ม. ปตฺถิตํฯ ๒. ม. อัย ปาโส นตฺถิฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ทพหวกฤกถา หน้าที่ 56

อจนรสทุเทน จ วสุตติ เอวิ สุตติขิตติ (๑) สิกขาเปตฺวา ตํ อาทาย  
คนุตฺวา โมเรน ปริตฺเต อกเต ปาโตเยว ปาสยญฺจโย โรเปตฺวา  
ปาสํ โอทฺเตตฺวา โมรี วสุสาเปสิ ฯ โมโร วิสภาคมาตุคามสทฺทํ  
สุตฺวา กิเลสาดุโร หุตฺวา ปริตฺตํ กาคู อสกกฺกณฺติตฺวา เวเคน (๑)  
คนุตฺวา ปาเส พชฺฉิ ฯ อถ นํ เนสาโท คเหตุวา คนุตฺวา  
พาราณสีรณฺโณ อทาสี ฯ

ราชา ตสฺส รูปสมฺปตฺตี ทิสฺวา ตฺถุจฺจมานโส อาสนํ  
ทาเปสิ ฯ โพธิสฺสโต ปญฺจตฺตาสเน นิสฺสีทิตฺวา มหาราช กสฺมา  
มํ คณฺหาเปสิตี ปุจฺฉิ ฯ เย กิร ตว มํสํ ขาทนฺติ เต  
อชรา อมรา โหนฺติ ตสฺมาหํ ตว มํสํ ขาทิตฺวา อชโร  
อมโร โหนฺตุกาโม ตํ กาทาเปสินฺติ ฯ มหาราช มม ตาว  
มํสํ ขาทนฺตา อชรามรา โหนฺติ อหํ ปน มริสฺสามิตี ฯ  
อาม มริสฺสสฺสีตี ฯ มหาราช (๑) มยิ มรณฺเต มม มํสเมว ขาทิตฺวา  
กินฺติ กตฺวา น มริสฺสนฺตีตี ฯ ตวํ สุวณฺณวณฺโณ ตสฺมา  
กิร ตว มํसानิ ขาทิตฺวา อชรามรา ภวิสฺสนฺตีตี ฯ มหาราช  
อหํ น อการณา สุวณฺณวณฺโณ ชาโต ปุพฺเพ ปนาหํ  
อิมสฺมี เยว นคเร จกฺกวตฺติราชา หุตฺวา สยมฺปิ ปญฺจสีลานิ  
รกฺขี สกลจกฺกวาพวาสิโนปิ รกฺขาเปสิ สุวาหํ กาลิ กตฺวา  
ตาวตฺสีสวเน นิพฺพตฺโต ตตฺถ ยาวตายุกํ จตฺวา ตโต จโต  
# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ



\*เล่มที่ 30 โมรชาตัก หน้า 57

อณฺณสเสกสฺส อกฺุสสสฺส นิสฺสนนฺเทน โมโรยนินฺย นินฺพพฺตติตฺวาปี  
โปรณฺณกปฺลจฺสีตานุภาเวน (๑) สุวณฺณวณฺโณ `ชาโตติ ฯ ตฺว  
จกฺกวตฺติราชา หุตฺวา สีลํ รกฺขิตฺวา สีลผลฺเลน สุวณฺณวณฺโณ  
ชาโตติ กเถสี (๒) กถมิทํ อมฺเหหิ สทฺธาตพฺพํ อตฺถิ โกจि  
สกฺขีตติ ฯ อตฺถิ มหาราชาติ ฯ โก นามาติ ฯ มหาราช อหํ  
จกฺกวตฺติกาเล สตฺตรตฺนเมเย (๓) รเถ นิสีทิตฺวา อากาเส วิจรี  
โส เม รโธ มงฺกฺลปฺกฺขรณฺนิยา อนฺโตกฺุณฺมียํ นินฺทหาปีโต ตํ  
มงฺกฺลปฺกฺขรณฺนิโต อุกฺขิปาเปหิ โส เม สกฺขี (๔) ภวิสฺสตีติ ฯ

ราชา สาธฺตติ ปฏฺิสุณฺนิตฺวา ปกฺขรณฺนิโต อุกฺกํ

นินฺทราเปตฺวา (๕) รถํ นินฺทราเปตฺวา โพรสิตฺตฺส วจัน (๖) สทฺทหิ ฯ  
โพรสิตฺโต มหาราช จเปตฺวา อมตฺมหานินฺพพานํ อวเสสา  
สพฺเพ สงฺขตฺตมฺมา หุตฺวา อภาวโต (๗) อนินฺจจา ขยวชฺมฺมาเยวาทิ  
รณฺโณ ฐมฺมํ เทเสตฺวา ราชานํ ปณฺจสุ สีเลสุ ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ  
ราชาปี ปสนฺโน โพรสิตฺตํ รชฺเชน ปฺุเชตฺวา มหนฺตํ สกฺกการิ  
อกาสิ ฯ โส รชฺชํ ตสฺเสว ปฏฺิทตฺวา (๘) กตฺติปาหํ วสิตฺวา  
อปฺปมตฺโต โหหิ มหาราชาติ โววทิตฺวา อากาเส อปฺปตฺติตฺวา  
ทณฺฑกฺทหิรณฺณปฺพพตฺตเมว อคฺมาสิ ฯ ราชาปี โพรสิตฺตฺส

# ๑. ม. โปรณณสีตานุภาเวน ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

# ๓. ม. รตฺนเมเย ฯ ๔. ม. สกฺขี ฯ ๕. ม. ทฺราเปตฺวา ฯ

# ๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๗. ม. อภาวินโน ฯ ๘. ม. ปฏฺินินฺยยาเทตฺวา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ทพหุคควณณา หน้า 58

โอบาเท จิโต ทานาทีนิ ปุณณานิ กตฺวา ยถากมมํ คโต ฯ  
สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา  
ชาติกํ สโมชานนฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानเน อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุ อรหฺตฺเต  
ปติฏฺฐหิ ฯ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ สุวณฺณโมโร ปน  
อหเมวาทิ ฯ

โมรชาติกํ นวมํ ฯ

วินิลกชาติกํ

เอวมฺว นฺนุ ราชานนฺติ อิทํ สตฺถา เวพฺพนฺ วิหรนฺโต  
เทวทตฺตสฺส สุกคตลยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวทตฺเต หิ คยาสีลํ อากตํ ทฺวินนํ อุกฺกสาวกานํ  
สุคคตลยํ ทสฺเสตฺวา นิปนฺเน อุกฺกปี เถรา ชมมํ เทเสตฺวา  
อตฺตโน นิสฺสิตเก อาทาย เวพฺพนํ อากมฺิสฺสุ ฯ เต สตฺถารา  
สาริปฺตฺต เทวทตฺโต ตุมฺเห ทิสฺวา ก็ อกาสีติ ปุณฺญา ฆนฺเต  
สุคคตลยํ ทสฺเสตฺวา มหาวินาสํ ปาปฺณิตี อโรเจสิ ฯ สตฺถา  
น โข สาริปฺตฺต เทวทตฺโต อิทาเนว มม อณฺุกริยํ กโรนฺโต  
มหาวินาสํ (๑) ปาปฺณิ ปุพฺเพปิ ปตฺโต ยเวติ วตฺวา เถเรน ยาจิโต  
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต วิเทหฺรญฺเจ มิถิลายํ วิเทเห (๒) รชฺชํ การณฺเต  
โพธิสฺตฺโต ตสฺส อุกฺกมฺเหสิยา กุจฺฉิสฺสมิ นินฺพุตฺโต วยปฺปตฺโต (๓)  
# ๑. ม. วินาสํ ฯ ๒. ม. วิเทหฺราเช ฯ ๓. ม. นินฺพุตฺติ ฯ  
โส วยปฺปตฺโต ฯ

ตกุกสิลาัย สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา ปิตฺ อจฺเจน รัชฺเช  
ปติฏฺฐาสิ ฯ ตทา เอกสฺส สุวณฺณราชหํสฺส โคจฺรภูมฺยิ กากฺยิ  
สทฺฐี สํวาโส อโหสิ ฯ สทา ปุคฺคํ วิชายิ ฯ โส เนว มาตุ  
ปฏฺฐูปโก อโหสิ น ปิตฺ ฯ อถสฺส วินีลทฺธาตฺกตฺตา วินีลโกเตว  
นามํ อํกฺสุ ฯ หํสฺราชา อภินฺหํ คนฺตุวา ปุคฺคํ ปสฺสตี ฯ  
อปเร ปนสฺส เทว หํสโปตกา ปุคฺคตา อเหตุํ ฯ เต ปิตริ  
อภินฺหํ มนุสฺสปถิ คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปุจฺฉิสฺสุ ตาต ตฺมฺเห กสฺมา  
อภินฺหํ มนุสฺสปถิ คจฺจถาติ ฯ ตาต เอกาย เม กากฺยิ  
สทฺฐี สํวามนฺวาย เอโก ปุคฺคโต ชาโต วินีลโกตฺติสฺส นามํ  
ตมฺหํ ทฏฺฐุ คจฺฉามิติ ฯ กหํ ปเนเต วสนฺตฺติติ ฯ วิเทหฺรฏฺฐ  
มิตฺติลาัย อวิหฺเร อมุกฺสฺมี นาม จานเ เอกสฺมี ตาลกฺเค  
วสนฺตฺติติ ฯ ตาต มยํ คนฺตุวา อานสฺสามาติ อหํสุ (๑) ฯ  
ตาต มนุสฺสปถิ นาม สาสงฺโก สปฺปฏิภโย ตฺมฺเห มา  
คจฺจถ มยํ คนฺตุวา ตํ อานสฺสามาติ อห (๒) ฯ เทว หํสโปตกา  
ปิตฺ วจฺนํ อนาทฺยิตฺวา ปิตฺรา อจฺจิกฺขิตฺสณฺวาย ตตฺถ  
คนฺตุวา ตํ วินีลํ เอกสฺมี ทณฺฑเก นิสฺสีทาเปตฺวา มุขตฺมฺเกน  
ทณฺฑกโกฏฺฐิยํ หํสิตฺวา มิตฺถนคฺรมตฺถเกน ปายีสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณ  
วิเทหฺรราชา สพฺพเสตจฺตฺสฺนฺชวฺยตฺตรถวเร นิสฺสีทิตฺวา นคฺริ  
ปทฺกฺขิณฺณํ กโรติ ฯ วินีลโก ตํ ทิสฺวา จินฺเตสิ มยํหํ วิเทหฺรณฺว  
สทฺฐี ก็ นานาภณฺณํ เอโส จตฺสฺนฺชวฺยตฺเต รเถ นิสฺสีทิตฺวา  
# ๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ  
# ๓. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต ทพหุคควณณา หน้า 60

นกริ อนุสยจرتิ อหิ ปน หิสยุตเต รเถ นิสีทิตวา

คจณามิตี ฯ โส อากาเสณ คจณนุโต ปจัม คากมาห

[๑๖๕] เอวเมว นฺนุ ราชานิ เวเทหิ มิติลคฺคหิ

อสฺสา วหนฺติ อาชณฺวา ยถา หิสา วินีลกนฺติ ฯ

ตตฺถ เอวเมวาทิ เอวเมว ฯ นฺนุชาติ ปรีวิทกฺเก นิปาโต

เอกิสฺสปี วตฺตติเยว ฯ เวเทหนฺติ วิเทหฺรฐฺจิสฺสรฺ (๑) ฯ มิติลคฺคหนฺติ

มิติลคฺคเหหิ มิติลาย ฆริ ปรีคฺคเหตฺวา วสฺมานนฺติ อตฺโถ ฯ

อาชณฺวาติ การณการณํ (๒) ชานนกา ฯ ยถา หิสา วินีลกนฺติ

ยถา อิม หิสา มํ วินีลกํ วหนฺติ เอวเมว วหนฺตีติ ฯ

หิสฺโปตฺกา ตสฺส วจัน สุตฺวา กุชฺฉิตฺวา อิเชว นํ

ปาเตตฺวา คมิสฺสามาติ จิตฺตํ อฺปฺปาเทตฺวาปี เอวํ กเตปี ปิตา

โน ก็ วกฺขตีติ กรหฺนเณน ปิตุ สนฺตีกํ เนตฺวา เตน กตฺกิริย

ปิตุ อจฺจิกฺขิสฺสุ ฯ อถ นํ ปิตา กุชฺฉิตฺวา ก็ ตฺวํ มม

ปฺตฺเตหิ อธิกฺตโรสิ โย มม ปฺตฺเต อภิภวิตฺวา รเถ ยุตฺตสินฺชเว

วีย กโรสิ อตฺตโน ปฺมาณํ น ชานาสิ อิมํ จานํ ตว

อโศจโร อตฺตโน มาตฺว สนฺนฺจฺจานเมว คจฺฉาหิตี ตชฺเชตฺวา

ทฺติยํ คากมาห

[๑๗๐] วินีล ทฺคฺคํ ภาชฺสิ อญฺมิมิ ตาต เสวสิ

คามนฺตฺกานิ เสวสฺสุ เอตํ มาตาลยฺนฺตฺวานฺติ ฯ (๓)

ตตฺถ วินีลาติ ตํ นามเณ อาลปฺติ ฯ ทฺคฺคํ ภาชฺสีติ

# ๑. ม. วิเทหฺรฐฺจิสฺสามีกํ ฯ ๒. ม. การณการณ ฯ

# ๓. ม. มาตาลยํควาติ ฯ

\*เล่มที่ 30 โมรชาตกั หน้า 61

อิมะถั วสนั (๑) คิริทुकั ฆชลิฯ อภูมี ตาต เสวสีติ ตาต  
คิริวิสมั นาม ตว อภูมี (๒) ตั เสวสี อุปกจณสิฯ เอตัม มาตาล-  
ยณฺควนฺติ เอตัม คามนฺตัม อุกการภูจัน อามกสุสานภูจันญจ  
ตว มาตุ อาลยั เคะหิ วสนภูจัน ตตฺถ คจฺจมาติฯ

เอวนตัม ตชเชตฺวา คจฺจถ นั มิถิลนฺครสุส อุกการ-  
ภูมियณฺเวว โอดาเรตฺวา เอธาติ ปุตฺเต อาณาเปสิฯ เต  
ตถา อํกัสุฯ

สตถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานะสิฯ  
ตทา วินีลโก เทวทตฺโต อโหสิ เทว หัสโปตกา เทว  
อुकฺสาวกา ปิตา อานนฺโท วิเทหราชา ปน อหเมวาทิฯ

วินีลกชาตกั ทสมัฯ

ทพฺพหุกฺโค ปจฺโมฯ

ตสุสุทฺถานั

วรพลฺลิก ททฺทร สุกรโก

อฺรुकฺตตม ปญฺจมภกฺควโร

มหตฺติจฺมยว สิกาลวโร

สุหนฺตตม โมร วินีลั ทส (๓)ฯ

# ๑. ม. วเสณฯ ๒. ม. อภูมีฯ

# ๓. ม. ราโชวาทญจ สิงฺคาลั สุกรั อฺรुकั ภกฺคั

อสิณฺจิตฺตคฺคณฺญจ สุหนฺนุ โมรวินีลัฯ

สนุถววคฺควณณา

อินุทสมานโคตฺตชาตกั

น สนุถว กปุริเสน กยิราติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
เอกั ทุพฺพจกัฏุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺส วตุถุ นวกนิปาเต กิขุณฺชาตเก (๒) อาวิภวิสฺสติ ฯ  
สตุถา ปน ตั กิฏุ ปุพฺเพปี ตว กิฏุ ทุพฺพจตาย  
ปณฺฑิตานั วณั ออกตุวา มตุตหตุถปาทสณฺจณฺณิโตติ วตุวา  
อติตํ อารี ฯ

อติเต พาราณสิขั พุรหุมตเต รชฺชั การเนเต โโพธิ-  
สตุโต พุราหุณฺณเก นินุพฺพตฺติตุวา วุฑฺฒิปฺปตฺโต อรราวาสั  
ปหาย อสิปฺพพชฺชั ปพฺพชิตฺวา ปณฺจณฺนั อสิสตันนั คณฺสตุถา  
หุตุวา หิมวณฺตปฺปเทเส วาสั กปฺเปสิ ฯ ตทา เตสุ ตาปเสสุ  
อินุทสมานโคตฺโต นาม (๑) ตาปโส อโหสิ ทุพฺพโจ อโนวาทโก ฯ  
โส เอกั หตุถิปตกั โปเสสิ ฯ โพธิสตุโต สตุถา ตั ปกุกุสิตฺวา  
สจฺจั กิร ตว หตุถิปตกั โปเสสิติ ฯ สจฺจั อารีย อหั  
มตมาตักั เอกหตุถิปตกั โปเสมีติ ฯ หตุถิโน นาม วุฑฺฒิปฺปตฺตา  
โปสกั ยเว มารเนติ มา ตั โปเสหิติ ฯ เตน วินา วตุตฺตึ  
# ๑. ม. ทุพฺพจชาตักั ฯ ๒. บ. ชา. ๒๓/๑๓๓/๕๓ ฯ ๓. ม. นามโก ฯ  
# ๔. ม. โปสเกยเว ฯ

\*เล่มที่ 30 อินุทสมานโคตตชาตกั หน้า 63

น สกุโกมิ อจริยาติ ฯ เตน หิ ปณณายิสฺสตีติ ฯ โส เตน  
โปสิยมาโน อปรภาเค มหาสรีโร อโหสิ ฯ อเถกสฺมี กาเถ  
เต อิตฺโย วนมฺลผลาผลตฺถาย ทูริ คุนฺตฺวา ตตฺถเวว กติปาหิ  
วสีสุ ฯ หตฺถิปิ อคฺคทกฺขินฺวาเต ปภินฺนมโท หุตฺวา ตสฺส  
ปณฺณสาถิ วิทฺธิสฺติวฺวา ปานิชมฺภู ภินฺนิตฺวา ปาสาณผลกั  
ขปีตฺวา อาลมพฺนผลกั ลฺลวจิตฺวา ตํ ตาปถิ มาเรตฺวา ว  
คมิสฺสามิตี เอกั คหณฺณจฺจานั ปวิสิตฺวา อากมฺนมคฺคิ โอลเณนโต  
อฏฺฐาสิ ฯ อินุทสมานโคตฺโต ตสฺส โจรริ คเหตุวฺวา สพฺเพถิ  
ปุโรโตว อากจฺจนฺโต ตํ ทิสฺวา ปกตฺติสณฺณายเววสฺส สนฺตฺกั  
อคมาสิ ฯ อถ นั โส หตฺถิ คหณฺณจฺจานา นิกฺขมิตฺวา โสณฺฑาย  
ปรามสิตฺวา ภูมิมิ ปาเตตฺวา สีสั ปาเพน อกฺกมิตฺวา ชีวิตกฺขมि  
ปาเปตฺวา มทฺทิตฺวา โกลฺยจฺจนาทํ กตฺวา อรณฺณํ ปาวีสิ ฯ  
เสสา ตาปสา ตํ ปวฺตฺตี โปธิสฺตตสฺส อาโรเจสิ ฯ โปธิสฺตฺโต  
กาปุริเสน สทฺธิ สัศคฺโค น กาทพฺโพติ วตฺวา อิมิ คธา  
อาห

[๑๓๑] น สนฺถวํ กาปุริเสน กยิรา  
อริโยนริเยน ปชานมตฺถิ  
จิรานูฏฺฐโรปิ กโรติ ปาปํ  
คโฆ ยถา อินุทสมานโคตฺตํ

# ๑. ม. กาปุริเสหิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สนววคฺควณฺณา หน้า 64

[๑๓๒] ยเทว ชณฺญา สทิสฺส มมนฺติ

สีเลน ปณฺญา สฺเตน จาปี

เตเนว เมตฺตี กยิราถ สทฺธิ

สุโข หเว สปุริเสน สงฺคโมติ ๑

ตตฺถ น สนวํ กปุริเสน กยิราติ กุจฺฉิตฺเตน โกชนปุริเสน (๒)

สทฺธิ ตณฺหาสนฺถํ วา มิตฺตสนฺถํ วา น กยิราถ ๑

อริโยนริเยน ปชานมตฺถนฺติ อริโยติ จตฺตาริ อริยา

อาจารอริโย ลิงฺกอริโย ทสฺสนอริโย ปฏฺิเวธอริโยติ ๑ เตสุ

อาจารอริโย อิธ อธิปุเปโต ๑ โส ปชานมตฺถํ อตฺถิ ชานนฺโต

อตฺถานตฺถกฺสโล อาจาเร จิโต อริยปุคฺคโล อนริเยน นิลฺลชฺเชน

ทสฺสีเลน สทฺธิ ตณฺหาสนฺถํ วา มิตฺตสนฺถํ (๓) วา น กเรยฺยาติ

อตฺถโ ๑ กิการณา ๑ จิรานฺวฺภูโจปี กโรติ ปาปนฺติ ยสฺมา

อนริโย จิริ เอกโต อนฺวฺภูโจปี ตํ เอกโต นิวาสํ อคฺเชตฺวา

กโรติ ปาปี ปาปกํ กมฺมํ (๔) กโรติ ยเว ๑ ยถา กิ ๑ คโข

ยถา อินฺทสมานโคตฺตนฺติ ยถา โส คโข อินฺทสมานโคตฺตํ

มาเรนฺโต ปาปี อกาสิตี อตฺถโ ๑ ยเทว ปณฺญา สทิสฺส

มมนฺติ อาทิสุ ยเทว ปุคฺคลํ อํ มม สีลาทีหิ สทิสฺสติ ชานเยย

เตเนว สทฺธิ เมตฺตี กยิราถ สปุริเสน สทฺธิ สมากโม

สุโข ว โหตีติ ๑

# ๑. ม. ยํเตว ๑ เวมฺปริปี ๑ ๒. ม. โกชนปุริเสน ๑

# ๓. ม. สนวํ ๑ ๔. ม. ทามกมฺมํ ๑



\*เล่มที่ 30 สนฺตวชาตกั หน้า 65

เอว โฟธิสตุโต อโนวาทเคน นาม น ภวิตพัพพิ  
สุสิขุเตน ภวิตุ วฏฺฐิตฺติ อธิคณฺ โอวทิตฺวา อินฺทสมานโคตฺตสฺส  
สรีริกัจฺจ กาทฺเตวาท พุรหุมฺวิหารเ ภเวตฺวา พุรหุมฺโลกฺโปโค  
อโหสิ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมชานสิ  
ตทา อินฺทสมานโคตฺโต อัยํ พุพฺพโจ ภิกฺขุ อโหสิ กณฺสตุถา  
ปน อหเมวาทิ ฯ

อินฺทสมานโคตฺตชาตกั ปจฺมํ ฯ

#### สนฺตวชาตกั

น สนฺตวสฺมา ปรมฺตฺติ ปาปิโยติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน  
วิหรนฺโต อคฺคิขุหนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหนฺจฺจา นงฺคุฏฺฐชาตเก (๑) กถิตฺสทิสเมว ฯ

ภิกฺขุ เต อคฺคิ ชุหนฺเต ทิสฺวา ภนฺเต ชฺฉิตฺตา นานปฺปการิ  
มิจฺจนาตปํ กโรนฺติ อตฺถิ นฺ โข เอตฺถ วุฏฺฐิตฺติ ภควนฺตํ  
ปฺจุจฺฉิสฺสุ ฯ น ภิกฺขเว เอตฺถ กาจิ วุฏฺฐิ นาม อตฺถิ  
โปราณกปณฺจทิตาปี อคฺคิขุหนเนน (๒) วุฏฺฐิ อตฺถิตฺติ สญฺญาเย จิริ  
อคฺคิ ชุหิตฺวา ตสฺมี กมฺเม อวุฏฺฐิเมว ทิสฺวา อคฺคิ อุตฺเทน  
นิพฺพาเปตฺวา สาขาทีนํ โปเถตฺวา ปฺน นินฺวตฺติตฺวาปี ตํ น  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๑๔๔/๔๖ ฯ ๒. ม. อคฺคิขุหน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สนุถววคฺควณณนา หน้า 66

โไอโลเกสุณฺติ วตุวา อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โโพธิสตุโต  
พุราหุมณฺกุลเ นินฺพตฺติ ฯ มาตาปิตโร ตสฺส ชาตคฺคิ คเหตุวา  
ตํ โสฬสวสฺสทุเทสิกํ อหํสุ กินฺดาต ชาตคฺคิ คเหตุวา อรณฺเ  
อคฺคิ ปริจฺริสฺสสิ อุทานุ ตโย เวเท อุกฺคณฺหิตฺวา กุฏุมพ์  
สณฺจเปตฺวา ฆราวาสํ วสิสฺสสีติ ฯ โส น เม ฆราวาเสน  
อตุโถ อรณฺเ (๑) อคฺคิ ปริจฺริตฺวา พุรหุมโลกปรายโน ภวิสฺสามิติ  
ชาตคฺคิ คเหตุวา มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา อรณฺเ ปวิสิตฺวา  
ปณฺณสาลา ย วาสํ กปฺเปตฺวา อคฺคิ ปริจฺริ ฯ โส เอกทิวาสํ  
นิมนฺตณฺฎจฺจํ (๒) คนฺตฺวา สปฺปิณา ปายาสํ ลภิตฺวา อิมํ ปายาสํ  
มหาพุรหุมโน ทสฺสามิติ (๓) ตํ ปายาสํ อหริตฺวา (๔) อคฺคิ สริตฺวา  
อคฺคิ ปุชฺยิตฺวา (๕) อคฺคิ ตาว ภควนฺตํ สปฺปิยฺตุตฺตํ ปายาสํ ปายेमิติ  
ปายาสํ อคฺคิมฺหิ ปกฺขิปี ฯ พหุสิเนเห ปายาเส อคฺคิมฺหิ  
ปกฺขิตมตฺเตเยว (๕) อคฺคิ ชลิตฺวา อจฺจุคฺคตานิ อจฺฉิหิ ปณฺณสาลํ  
ฉาเปสิ ฯ พุราหุมโณ ภิตตฺสิโต ปลายิตฺวา พหิ จตฺวา  
กาปฺริเสหิ นาม สนฺถโว น กาดพุโพ อิทานิ เม อิมินา  
อคฺคินา กิจฺจเนน กตา ปณฺณสาลา ฉापิตาติ วตุวา ปจฺมํ  
คาถมาห

# ๑. ม. อรณฺเ ฯ ๒. ม. นิมนฺตณฺฎจฺจํ ฯ ๓. ม. ยสิสฺสามิติ ฯ

# ๔. ม. อคฺคิ ชาเลตฺวา ฯ ๕. ม. ปกฺขิตมตฺเตเยว ฯ

\*เล่มที 30 สนวนชาตกี หน้า 67

[๑๓๓] น สนวนสุมา ปรมตฺถิ ปาปิโย  
โย สนวนโว กาปุริเสน โหติ  
สนฺตปฺปิโต สปฺปิณา ปายาเสน (๑)  
กิจฺจนา กตํ ปณฺณกุฎฺฐี อททฺทหีติ (๒) ฯ

ตตฺถ น สนวนสุมาติ ตณฺหาสนฺตวาปี มิตฺตสนฺตวาปี  
ทฺวิธาปี เอตฺสวา สนวนวา ปรี อุตฺตรี อณฺณํ ปาปตฺริ ลามกตฺริ  
นาม นตฺถิติ อตฺโถ ฯ โย สนวนโว กาปุริเสนาติ โย ปาปเกน  
กาปุริเสน สทฺธิ ทฺวิธาปี เอส สนวนโว ตโต ปาปตฺริ อณฺณํ  
นตฺถิ ฯ กสมฺมา ฯ สมนฺตปฺปิโต อททฺทหีติ ยสมฺมา สปฺปิณา  
จ ปายาเสน จ สมนฺตปฺปิโตปี อัย อคฺคิ มยา กิจฺจเนน  
กตํ ปณฺณสาถํ ฌาเปสฺสิติ อตฺโถ ฯ

โส เอวํ วตฺวา น เม มิตฺตทฺพุภินา อตฺโถติ ตํ  
อคฺคิ อุกเกน นิพฺพาเปตฺวา สาขาหิ โปเถตฺวา อนฺโตหิมวณฺตํ  
ปวิสิตฺวา เอกํ สามํ นาม มิกิ สีสฺส จ พฺยคฺฆสฺส จ  
ทีปิโน จ มุขํ เลหนฺตี ทิสฺวา สปฺปุริเสหิ สทฺธิ สนวนวา  
ปรี เสยฺโย นาม นตฺถิติ จินฺเตตฺวา ทฺติยํ คาถมาห

[๑๓๔] น สนวนสุมา ปรมตฺถิ เสยฺโย  
โย สนวนโว สปฺปุริเสน โหติ  
สีหฺสฺส พฺยคฺฆสฺส จ ทีปิโน จ  
สามา มุขํ เลหติ สนวนเวนาติ ฯ

# ๑. ม. ปายาเสน ฯ ๒. ม. อทฺทหีติ ฯ ย. อทฺทฺทหิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต สนุถววคฺควณณนา หน้า 68

ตตฺถ สามา มุขํ เลหติ สนุถเวนาติ สามา นาม  
มิตฺติ อิมลฺลํ ตินฺณํ ชนानํ สนุถเวเน สินเนเหเน มุขํ เลหตีติ ฯ  
เอวญจ ปน วตฺตวา โพธิสฺสโต อนฺโตหิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา  
อิสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญญา จ สมาปตฺติโย จ  
นิพฺพตฺเตตฺตวา ชีวิตฺปริโยसानเเน พุรหุมนฺโลกุปฺโป อโหสิ ฯ  
สฺสตา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานลฺลิตฺติ ฯ  
อหนฺเตเน สมเยเน ตาปฺโส อโหสิณฺติ ฯ  
สนุถวชาตกํ ทฺติยํ ฯ

### สุสิมชาตกํ

กาพา มิกกา เสตทนฺตฺตา ตว อิมลฺลิตฺติ อิทํ สฺสตา เขตวเน  
วิหรนฺโต ฉนฺทกทานํ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
สาวตฺตฺติยํ หิ กทาจิ เอกเมว กุลํ พุทฺธปฺปมฺมุขสฺส  
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ เทติ ฯ กทาจิ อณฺณตฺตฺติยานํ เทนฺติ ฯ  
กทาจิ วิถีสฺภาเคน ฯ กทาจิ สกนฺนคฺรวาสินฺโน ฉนฺทกํ สํหริตฺวา ทานํ  
เทนฺติ ฯ อิมสฺมึ ปน กาลเเน นคฺรวาสินฺโน ฉนฺทกํ สํหริตฺวา  
สพฺพปฺริกฺขารทานํ สชฺเชตฺตวา เทว โภกฺกฺจาสา หุตฺวา เอกจฺเจ  
อิมํ สพฺพปฺริกฺขารทานํ อณฺณตฺตฺติยานํ ทสฺสามาติ อหํสฺ อเอกจฺเจ  
พุทฺธปฺปมฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺสาปี ทสฺสามาติ ฯ เอวํ ปุณฺปุณฺนํ

\*เล่มที่ 30 สุตัมชาติกัม หน้า 69

กถาย วุตตมานาย อณฺณตติตฺถียสาวเกหิ อณฺณตติตฺถียานณฺณเววติ  
พฺพุทฺธสาวเกหิ พฺพุทฺธปฺปมฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺสเววติ จ วุตฺเต  
ยํ พฺพุทฺธํ กริสฺสสามาติ ตํ พฺพุทฺธตฺตาย กถาย พฺพุทฺธปฺปมฺมุขสฺส  
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทสฺสามาติ วทฺนฺติ เยว พฺพุ ชาตา เตสฺสนฺนเว  
กถา ปตฺติภฺจาสฺส ๑ อณฺณตติตฺถียสาวกา พฺพุทฺธานํ ทาทพฺพทานสฺส  
อนฺตรายํ กาคฺคํ นาสกฺขีสฺส ๑ นาคฺรา พฺพุทฺธปฺปมฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ  
นินฺนเตตฺตวา สตฺตทาหํ มหาทานํ ปวตฺเตตฺตวา สตฺตเม ทิวเส  
สพฺพปรិภฺจายเร อํทฺส ๑ สตฺตถา อญฺโหมทฺนํ กตฺวา มหาชนํ  
มกฺคผลฺลเหหิ โภเชตฺตวา เชตฺตวนิหารเมว กนฺตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเม  
วตฺเต ทสฺสเท กนฺธกฺกุฏิปฺปมฺมุเข จตฺวา สุกฺโตวาทํ ทตฺวา กนฺธกฺกุฏี  
ปาวิสิ ๑

สาขณฺนหสมเย ภิกฺขุ ฃมฺมุสภายํ สนนฺนปตฺติตฺตวา กถํ  
สมฺมุจฺจาเปสฺสุ อาวุโส อณฺณตติตฺถียสาวกา พฺพุทฺธานํ ทาทพฺพทานสฺส  
อนฺตรายกรณฺนตฺตถาย วายมฺนฺตปิ อนฺตรายํ กาคฺคํ นาสกฺขีสฺส  
ตํ สพฺพปริภฺจายทานํ พฺพุทฺธานณฺณเวว ปาทมฺมุเล อากตฺตํ อโ  
พฺพุทฺธพลนฺนนาม มหฺนฺตฺนฺติ ๑ สตฺตถา อากนฺตฺตวา กาย นฺตฺถ  
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนนาติ ปุจฺจติตฺตวา อิมาย นามาทิ  
วตฺเต น ภิกฺขเว เอเต อณฺณตติตฺถียสาวกา อิทาเนว มยฺหํ  
ทาทพฺพสฺส อนฺตรายาย (๑) วายมฺนฺติ ปุพฺเพปิ วายมฺมีสฺสุ โส  
# ๑. ม. อนฺตรายกรณฺนตฺตถาย ๑

\*เล่มที่ 30 ทุณิปาเต สนวนวคฺควณณา หน้า 70

ปน ปริกฺขาโร สพุพกาลมปิ มเมว ปาทุมเล อากจฺฉิตฺติ วตฺวา  
อตีตฺ อารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ สุสีโม นาม ราชา อโหสิ ฯ ตทา  
โพธิสตฺโต ตสฺส ปุโรหิตสฺส พฺราหฺมณฺเยา กุจฺฉิสฺสํ ปฏิสฺสณฺธิ  
คณฺหิ ฯ ตสฺส โสฬสวสฺสติกกาเล ปิตา กาลมกาสิ ฯ โส ปน  
ชรมาณกาเล รยฺโฆ หตฺถิมงฺคลกการโก อโหสิ ฯ หตฺถินํ  
มงฺคลกการณฺญานเ อากตฺ ออุปฺกรณภณฺฑนฺจ หตฺถาลงฺการณฺจ  
สพุพโส เขว อลตฺถ ฯ เอวมสฺส เอเกกสฺสํ มงฺคเล โกฏฺมิตฺตํ ฐนํ  
อุปฺปชฺชติ ฯ อถ ตสฺสํ กาลกเต หตฺถิมงฺคลนฺโณ สมฺปาปฺณิ ฯ  
เสสพฺราหฺมณา ราชนํ อุปฺสงฺกมิตฺวา มหาราช หตฺถิมงฺคลนฺโณ  
สมฺปตฺโต มงฺคลํ กาคฺ์ วฏฺฏติ ปุโรหิตพฺราหฺมณสฺส ปน ปฺตฺโต  
อติทโร เนว ตโย เวท ฆานาติ น หตฺถิสฺสฺสํ มยํ หตฺถิมงฺคลํ  
กริสฺสามาติ อหํสุ ฯ ราชา สาธฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ พฺราหฺมณา  
ปุโรหิตปฺตฺตสฺส หตฺถิมงฺคลํ กาคฺ์ อทตฺวา หตฺถิมงฺคลํ กตฺวา  
มยํ ฐนํ คณฺหิสฺสามาติ หุจฺจตฺถุจฺจา วิจฺรณฺติ ฯ อถ จตฺถเถ  
ทิวเส หตฺถิมงฺคลํ ภวิสฺสฺสํ โพธิสตฺตสฺส มาตา ตํ ปวตฺตี  
สุตฺวา หตฺถิมงฺคลกการณฺ นาม ยาว สตฺตมา กุลปฺริวฏฺฏา  
อมุหากํ วโส วโส จ โน โอสกฺขิสฺสฺสํ ฐนา จ  
ปฺริหายิสฺสามาติ อนฺุโสจมานา ปโรทฺติ ฯ โพธิสตฺโต กสฺมา  
# ๑. ม. สพุพ โสเยว ฯ

\*เล่มที่ 30 สุตัมชาตกัม หน้า 71

อมม โรหิตีติ วตฺวา ตํ การณํ สุตฺวา มา โสจิ (๑) นนุ  
อมม อหํ มงฺคลํ กริสฺสามิตี อาห ๑ ตาต ตฺวํ เนว ตโย  
เวเท ชานาสิ น หตฺถิสฺสุตฺตํ กถํ มงฺคลํ กริสฺสตีติ ๑ อมม  
กทา ปน หตฺถิมงฺคลํ กริสฺสนนฺตีติ ๑ อิตฺโต จตฺตเถ ทิวเส  
ตาตาทิ ๑ อมม ต โย เวเท ปคฺเชน กตฺวา หตฺถิสฺสุตฺตํ ชานนกา  
อาจริยา กหํ วสนฺตีติ ๑ ตาต เอวฺรุโป ทิสปาโมกฺโข อาจริโย  
อิตฺโต วิสตีโยชนสฺตมตฺถเถ คนฺธารรฎฺเฐ ตกฺกสิลาหํ วสตีติ ๑  
อมม อมฺหากํ วิสํ น นาเสสฺสามิ อหํ เสว เอกทิวเสเนว  
ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา เอกเรตฺเตเนว ตโย เวเท หตฺถิสฺสุตฺตญจ  
อุกฺคณฺหิตฺวา ปฺนทิวเส อาคนฺตฺวา จตฺตเถ ทิวเส หตฺถิมงฺคลํ  
กริสฺสามิ มา โรหิตีติ มาตฺรํ สมสฺสาเสสิ ๑ โพธิสฺสโต ปฺนทิวเส  
ปาโต ว ภูณฺชิตฺวา เอกโก ว นิกฺขมิตฺวา เอกทิวเสเนว ตกฺกสิลํ  
คนฺตฺวา อาจริยํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺเต นิสีทิ ๑ อถ นํ อาจริโย  
กุโต อากโตสิ ตาตาทิ ปฺจฺจึ ๑ พาราณสีโต อาจริยาติ ๑  
เกนตฺถเณนาติ ๑ ตมฺหากํ สนฺติเก ตโย เวเท หตฺถิสฺสุตฺตญจ  
อุกฺคณฺหนตฺถายาติ ๑ สาธุ ตาต อุกฺคณฺหาติ ๑ โพธิสฺสโต  
อาจริย มยฺหํ กมฺมํ อจฺจายิกนฺติ สพฺพิ ปวตฺตี อาโรเจตฺวา  
อหํ เอกทิวเสเนว วิสโยชนสฺตํ อากโต อชฺช เอกเรตฺตํ มยฺหํเยว  
โอกาสํ กโรถ อิตฺโต ตตีเย หตฺถิมงฺคลํ ภวิสฺสตี อหํ เอเกเนว  
# ๑. ม. มา โสจิติ น ทิสฺสตีติ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สนวนวคฺควณณนา หน้า 72

อุทฺเทสมตฺเตน สพฺพํ อุกฺคณฺหิตฺตมิตฺติ วตฺวา อจฺริยํ โอคาสํ  
การตฺวา อจฺริยสฺส ภูตฺตกาเล สยํ ภูณฺชิตฺวา อจฺริยสฺส  
ปาเท โชวิทฺวา สหสฺสตฺถวิกํ ปฺรโต จเปตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺ  
นินฺโน ปฺริยตฺถิ ปฺญฺสเปตฺวา อรุณฺเ อุกฺคจฺจนฺเต ตโย เวเท  
จ หตฺถิตฺตตฺถจ นินฺญาเปตฺวา (๑) อณฺณมฺปี (๒) อตฺถิ อจฺริยตฺติ  
ปฺจฺจิตฺวา นตฺถิ ตาตฺ สพฺพํ นินฺจิตฺนตฺติ วุตฺเต อจฺริยํ อิมสฺมี  
คณฺเถ เอตฺตํ ปทํ ปจฺจกฺกฏฺจํ (๓) เอตฺตํ สขฺฌายมฺพฺหฏฺจํ (๔)  
อิโต ปฺญฺสาย อนฺเตวาสิเก เอวํ วาเจยยาถาติ อจฺริยสฺส สิปฺปี  
โสเชตฺวา ปาโตว ภูณฺชิตฺวา อจฺริยํ วนฺทิตฺวา เอกทิวเสเนว  
พาราณสียํ ปจฺจกณฺตฺวา มาตฺริ วนฺทิตฺวา อุกฺคหิตฺติ เต ตาต  
สิปฺปนฺติ วุตฺเต อามาติ วตฺวา มาตฺริ ปฺริโตเสสิ ฯ

ปฺนทิวเส หตฺถิมงฺคณฺโณ ปฏฺิปาฏฺิยา จปฺยิตฺถ (๕) ฯ สกมตฺเต  
หตฺถิ โสวณฺณาลงฺการ โสวณฺณชเช เหมชาลปฏฺิจฺจนฺเน กตฺวา  
จเปตฺุ ฯ ราชงฺคณฺเ อลงฺกรีสฺสุ ฯ พุราหฺมณฺนา มยฺ หตฺถิมงฺคณฺ  
กริสฺสามาติ มณฺจทิตฺปสาธิตา อฏฺฺจฺสุ ฯ สฺสิโมปฺป ราชฺวา สพฺพา-  
ลงฺการปฏฺิมณฺจทิตฺ อฺปกรณฺภณฺจํ คาหาเปตฺวา มงฺคณฺจํ  
อคมฺมาสิ ฯ โพธิสฺตฺโตปฺปี กุมารปฺริหารเณ อลงฺกโต อตฺตโน  
ปฺริสาย ปฺรฺกจิตฺปฺริวาริตฺ รมฺโย สนฺตํกํ คณฺตฺวา สจฺจํ กิร  
# ๑. ม. นินฺญาเปตฺวา ฯ ๒. ม. อณฺณโย ฯ ๓. ม. ปทปจฺจกฏฺจํ ฯ  
# ๔. ม. สขฺฌายสมฺโมหฏฺจํ ฯ ๕. ม. ปฏฺิยาทฺยิตฺถ ฯ



\*เล่มที่ 30 สู้มชตกั หน้ 73

มหาราช คุมเห อมุหำกั จ อตุตโน จ วัสั นาสตว  
อญเเหหิ พุราหุมเเหหิ หตุถิมงคัลลั การตววา หตุถาลงการญเจว  
อูปกรณานิ จ เตสั ทสสามาติ อวจุตุถาติ วตุวา ปจมี  
คาถมาห

[๑๗๕] กาวา มีกา เสตทนต์ตา ตว อิเม  
ปโรสตุ้ เหมชาลาถินนนา  
เตเต ททามีติ สู้ม พุรุติ  
อนุสสุรึ เปตุติปิตามหานนุติ ฯ

ตตุถ เตเต ททามีติ สู้ม พุรุตีติ เต เอเต ตว (๑)  
สนตุเถ ฯ กาวา มีกา เสตทนต์ตาติ เอวั สงขุขั คเต (๒) ปโรสตุ้  
สพพาลงการปฎิมณขุเท หตุถิ อญเเหสั พุราหุมณนั ททามีติ  
สจจั กิร โภ สู้ม เอวั พุรุตีติ อตุโถ ฯ อนุสสุรึ  
เปตุติปิตามหานนุติ อมุหากญจ อตุตโน จ วัเส ปิตุปิตามหานั  
อาจินณั สรนุโต เหว ฯ อิทั วตุตุ้ โหติ มหาราช ยาว  
สตุตมา หิ กุลปวิฏฐา คุมุหำกั ปิตุปิตามหานั (๓) อมุหำกั  
ปิตุปิตามหา หตุถิมงคัลลั กโรนุติ โส ตวั เอวั อนุสสุรณุโตปี  
อมุหากญจ อตุตโน จ วัสั นาสตว สจจั กิร เอวั  
พุรุตีติ ฯ

สूसีมุ ราชา โพธิสตุตสสุ วจัน สุตวาทุติยั คาถมาห

# ๑. สึ. ย. เต วา ฯ ๒. ม. คตุ้ ฯ ๓. ม. เปตุติปิตามหานั ฯ เอวมุปริปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปเต สนุถววกุณณนา หน้า 74

[๑๗๖] กาพา มิกา เสตทนต์ตา มม อิเม

ปโรสตี เหมชาลาภินนา

เตเต ททามิติ วทามิ มาณว

อนุสสรุ เปตติปีตามหานนุติ ฯ

ตตถ เตเต ททามิติ เต เอเต หตุถิ อญเณสิ

พฺราหฺมณัน ททามิติ สจฺจเมว มาณว วทามิ ฯ เต เต (๑)

หตุถิ พฺราหฺมณัน ททามิติ เต พฺราหฺมณฺ สจฺจ เอิ

วทามิติ อตุโถ ฯ อนุสสรนุติ ปิตุปีตามหานนปิ กิริย

อนุสสรามิ เขว โน นานุสสรามิ ฯ อมฺหากํ ปิตุติปีตามหาน

หตุถิมงฺกลํ ตุมฺหากํ ปิตุติปีตามหา กโรนุติติ ปฺนท อนุสสรนุโตปิ

เออิ วทามิ เขวติ อธิปฺปาเยเนวมาห ฯ

อถ นํ โปธิสตุโต เอตทโวจ มหาราช อมฺหากญจ

อตุตโน จ วสิ อนุสสรนุโต เขว กสุมา มํ จเปตฺวา อญเณสิ

หตุถิมงฺกลํ การาเปถาติ ฯ ตฺวํ กิร ตาต ตโย เวเท จ

หตุถิสฺตุตฺตญจ น ชานาสีติ มยฺหํ อโรเจสิฺ เตนาหํ อญเณสิ

พฺราหฺมณฺสิ การาเปมิติ ฯ เตนํ หิ มหาราช เอตฺตเกสุ

พฺราหฺมณฺสุ เอโก พฺราหฺมโณปิ เวเทสุ วา หตุถิสฺตุตฺเตสุ วา

เอกเทสมฺปิ ยทิ มยา สทฺธิ หตุถิมงฺกลกรณฺน มํ จเปตฺวา

อญโธ สกฺลชมฺพุทฺธิเปปิ ชานนุโต นาม นตุถิติ สีหนาทํ

# ๑. สี. เต วา หตุถิ ฯ ม. เนว หตุถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ภิษณชาติกั หน้า 75

นทึฯ เอโก พุราหุโมปี ตสส ปฐิสตตุ หตุวา อุภูจหิตุ (๑)  
นาสกุชึฯ โพัธิสตุโต อตุตโน กุลวสิ ปติภูจาเปตุวา มงคัล  
กตุวา พหุชนั อาทาย นิเวสนั อคมาสิฯ

สตุถา อิมั ชมมเทสนั อหริตุวา สจจანი ปกาเสตุวา  
ชาติกั สโมชานสิฯ สจจปรีโยसानเ เกจิ โสตาปนุนา  
อเหตุเกจิ สกทากามิโน เกจิ อนากามิโน เกจิ อรหตุต  
ปาปุณิสสุฯ ตทา มาตา มหามาया อโหสิ ปิตา สุกุโชน-  
มหารราชา สุสิโม อานนุโท ทิสปาโมกุโข อัจริโย สาริปุตุโต  
มาณโว ปน อหเมวาติฯ

สุสิมชาติกั ตติยัฯ

ภิษณชาติกั

ยณฺนุ กิษุโณ โยชนสตนุติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
เอกั มาตุโปสกกิกุขุ อารพุก กเถสิฯ

วตุถุ สามชาติเก (๒) อาวิภวิสุสติฯ

สตุถา ปน ตั กิกุขุ สจจัน กิร ตวั กิกุขุ กิหิ  
โปเสสิติ ปุจฺจิตฺวา สจจันติ วุตเต กิ ปน เต โหนุติติ  
ปุจฺจิตฺวา มาตาปิตโร เม ภนุเตติ วุตเต สาธุ สาธุติ สาธุการิ  
ทตุวา มา กิกุขเว อิมั กิกุขุ อุชฺฌายิตุถ โปราณกปณฺทิตาปี  
# ๑. ม. อุภูจาคุฯ ๒. บ. ชา. ๒๘/๔๘๒/๑๘๕ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนิปาเต สนววคฺควณณา หน้า 76

คฺฉนฺวเสณ อณฺณตกานมฺปิ อุปการิ อํกิสฺ อิมสฺส ปน

มาตาปิตูนํ [๑] ภาโร ยเวติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การนฺเต โปธิสฺสโต

คิซฺมปฺพุพเต (๒) คิซฺมโยนียํ นิพฺพุตฺติตฺวา มาตาปิตโร โปเสติ ฯ

อถกสฺมี กาลเ มหตี วาตฺวญฺจึ อโหสิ ฯ คิซฺมา วาตฺวญฺจึ

สหิตฺตุ อสฺกโกนฺดา สิตฺกเยน พาราณสี คณฺตฺวา ปาการสมิเป

ปริชาสมิเป จ สิตฺเตน กมฺปมานา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ ตทา พาราณสี-

เสฏฺฐิจิ นคฺรา นิกฺขมิตฺวา นฺหายิตฺตุ กจฺฉนฺโต เต คิซฺเม กิลมฺมนฺเต

ทิสฺวา เอกสฺมี อโนวสฺสกญฺจฺจาเน สนนิปาเตตฺวา อคฺคิ

การาเปตฺวา โคสุสานํ เปเสตฺวา โคมํสิ อหฺราเปตฺวา เตสิ

ทาเปตฺวา อารกฺขํ จเปสิ ฯ คิซฺมา วุปฺสนฺตาย วาตฺวญฺจฺยา

กฺลฺลสฺริรา หุตฺวา ปฺพุพตฺเมว อคฺมํสุ ฯ ตตฺถเวว สนนิปตฺติตฺวา

เอวํ มนฺตยีสฺสุ พาราณสีเสฏฺฐิจินา อมฺหากํ อุปการิ กโต

กตฺอุปการสฺส นาม ปจฺจุปการิ กาคฺตุ วญฺญตฺตีติ ตสฺมา อิตฺโต

ปญฺจาย ตุมฺเหสุ โย ยํ วตฺถิ วา อภฺรณํ วา ลภฺติ

เตน ตํ พาราณสีเสฏฺฐิจิสฺส เกเห อากาสจฺกเณ ปาเตตฺพุพฺพตฺติ ฯ

ตโต ปญฺจาย คิซฺมา มนฺสุสานํ วตฺถาภฺรณานิ อาตเป

สุกฺขาเปนฺตานิ ปมาทํ โอลเกตฺวา เสนา วิย มํสเปสิ สหฺสา

คเหตฺวา พาราณสีเสฏฺฐิจิสฺส เกเห อากาสจฺกเณ ปาเตนฺติ ฯ

# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อุปการกฺรณฺตติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. คิซฺมญฺญปฺพุพเต ฯ

\*เล่มที่ 30 คิซมชาติกั หน้้า 77

โส คิซม้าน อารณภาวึ ฅตฺวา สพฺพานิ ตานิ วิสุ็เยว  
จปาเปสิ ฯ คิซมา นครึ วิลุมฺปนฺตึติ รณฺโโล อาโรเจสิ ฯ  
ราชา เอกึ คิซมฺปิ ตาว ฅณฺหถ สพฺพิ อหฺราเปสฺสามึติ  
ตตฺถ ตตฺถ ปาเส เจว ชาลานิ จ โอะทฺทาเปสิ ฯ มาตฺโปสก-  
คิซฺโฆ ปาเส พซฺมิ ฯ ตึ ฅเหตุวา รณฺโโล ทสฺเสสฺสามาติ  
เนนฺติ ฯ พารานฺตีเสฏฺจึ ราชฺฎฺจฺจํ ฅจฺฉนฺโต เต มนฺุเส  
คิซฺมึ ฅเหตุวา ฅจฺฉนฺเต ทิสฺวา มา อิมึ คิซฺมึ พายฺยึสูติ  
สทฺุธิณฺเวย อฅมาสิ ฯ คิซฺมึ รณฺโโล ทสฺเสสิ ฯ อถ นั ราชา  
ปฺจฺจึ ตุมฺเห นครึ วิลุมฺปิตฺวา วตฺถาทีนึ ฅณฺหถาติ ฯ อาม  
มหาราชาติ ฯ กสฺส ทินฺนानीติ ฯ พารานฺตีเสฏฺจิสฺสาติ ฯ  
กึการณาติ ฯ อมฺหากึ เตน ชีวึตึ ทินฺนึ อฺปการสฺส นาม  
ปฺจฺจฺปการึ กาทฺุ วฏฺฎฺติ ตสฺมา อทฺมฺหาติ ฯ อถ นั ราชา  
คิซฺมา กิร โยชนสฺตมตฺถเก จตฺวา ฅณฺปี ปสฺสนฺติ กสฺมา  
ตฺวึ อตฺตโน โอะทฺทึตึ ปาสึ น ปสฺสตีติ วตฺวา ปจฺมึ ฅาถมาห

[๑๗๗] ยนฺนุ คิซฺโฆ โยชนสฺตึ ฅณฺปานิ อเวกฺขติ

กสฺมา ชาลณฺจ ปาสณฺจ อาสชฺชาปี น พุชฺฉตีติ ฯ

ตตฺถ ยนฺติ นินิปาตมตฺตึ ฯ นฺติ นามตฺถ นินิปาโต ฯ

คิซฺโฆ นาม โยชนสฺตึ อติกฺกมิตฺวา จิตานิ ฅณฺปานิ อเวกฺขติ  
ปสฺสตีติ อตฺถโ ๑ อาสชฺชาปีติ อาสาเทตฺวาปี สมฺปาปฺณิตฺวาปีติ

# ๑. ม. จเปสิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทกนป้าเต สนุถววคควณณนา หน้า 78

อตโต ๑ คุว อดตโน อดถาย โอทุทิตี ชาลณจ ปาสณจ

ปตุวาปี กสุมาน พุชฌตีติ ปุจนิ ๑

กิชุโฆ ตสฺส วณฺํ สุตฺวา ทุตฺยิ คถมาห

[๑๗๘] ยทา ปราภโว โหติ โปโส ชีวิตสงฺขเย

อด ชาลณจ ปาสณจ อาสชฺชาปี น พุชฌตีติ ๑

ตตฺถ ปราภโวติ วินาสโ ๑ โปโสติ สตฺโต ๑

กิชฺฌตฺส วณฺํ สุตฺวา ราชา เสฏฺฐี ปุจนิ สจฺจ มหา-

เสฏฺฐี กิชฺฌเมหิ ตุมฺหากํ เกเห วตฺถาทีนํ อภตานิติ ๑ สจฺจ

เทวาทิ ๑ กหํ ตานิติ ๑ เทว มยา สพฺพพานิ วิสุํ วิสุํ จปิตานิ

ยํ เยสํ สนฺตํ ตํ เตสํ ทสฺสามิ อิมํ กิชฺฌํ วิสฺสชฺเชถาติ ๑

กิชฺฌํ วิสฺสชฺชาเปตฺวา มหาเสฏฺฐี สพฺเพสํ สนฺตกานํ ทาเปสิ ๑

สตุถา อิมํ ชฺมมฺเทสนํ อหริตฺวา สจฺจจاني ปกาเสตฺวา

ชาตํ สโมชานเสสิ ๑ สจฺจปรีโยसानเน มาตุโปสกภิกฺขุ โสตาปตฺติ-

ผล ปตฺติภฺจหิ ๑ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ พาราณสีเสฏฺฐี

สวริปฺตฺโต มาตุโปสกกิชฺโฆ ปน อหเมวาทิ ๑

กิชฺฌชาตํ จตฺตํ ๑

นกุลชาตกั

สนธิ์ กตุวา อมิตเตนาติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
เสณิภณฺทณฺ อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ เหฎฐา อุรคชาตเก (๑) กถิตสทิสเมว ฯ

อิธาปี สตุถา น ภิกฺขเว อิเม เทว มหามตฺตา อิทานว  
มยา สมคฺคา กตา ปุพฺเพปาหิ อิเม สมคฺเค อกาสิเยวติ  
วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โโพธิสตุโต  
เอกสมฺมิ คามะ พุราหุมณฺกุละ นิพฺพตฺติตุวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาโย  
สพฺพลิปฺปานิ อุกฺกเหตุวา ฆราวาสํ ปหาย อิสิปฺพพชฺชํ  
ปพฺพชิตฺวา อภิญญา จ สฺมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตุวา อุลฺลา-  
จริยาย วณฺมุลผลาผลาหาโร หิมวณฺตปฺปเทเส วาสํ กปฺเปสิ ฯ  
ตสฺส จงฺกมนโกฏิยํ เอกสมฺมิ วมฺมิเก นกุลโถ ติฏฺฐติ (๒) ฯ ตสฺเสว  
สนฺติเก เอกสมฺมิ รุกฺขมุเล (๓) สปฺโป วาสํ กปฺเปสิ ฯ เต อูโภปี  
อหิณฺกุลา นิจฺจกัลลํ กลหํ กโรนฺติ ฯ โโพธิสตุโต เตสิ กลเห  
อาทีนฺวญฺจ เมตฺตาภาวนาย จ อาณิสิสิ กเถตุวา กลหํ นาม  
อกตุวา สมคฺคสํวาสํ วสิตุํ วญฺญุตีติ โอวทิตฺวา อูโภปี เต  
สมคฺเค อกาสิ ฯ อถ สปฺปสฺส พหิ นิกฺขนฺตกาเล นกุลโถ  
จงฺกมนโกฏิยํ วมฺมิกสฺส พิลทฺวาเร สีสิ กตุวา มุขํ วิวริตุวา  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๑๕๗/๕๑ ฯ ๒. มํ อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. รุกฺขพิเล ฯ  
# ๔. ม. นีหริตุวา ฯ

นิปนโน อสฺสสนฺโต ปสฺสสนฺโต นิทฺทํ อุปกณฺธิ ฯ โโพธิสฺสฺสโต  
ตํ ตถา นิปชฺชิตฺวา(๑) นิทฺทายมานํ ทิสฺวา กิณฺณุ โข เต  
นิสฺสาย ภยํ อุปฺปนฺนุนฺติ ปุจฺจนฺโต ปจฺมํ คากฺมาห

[๑๙๕] สนฺธิํ กตฺวา อมิตฺเตน อณฺทเชน ชลาพุช  
วิวริย ทาจิํ สยฺสี(๒) กุโธ เต ภยมาคตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สนฺธิํ กตฺวาติ มิตฺตภาวํ กริตฺวา ฯ อณฺทเชนาติ  
อณฺทโกเส นิพฺพตฺเตน นาคเณ ฯ ชลาพุชาติ นกุลํ อาลปฺติ ฯ  
โส หิ ชลาพฺมุหิ ชาตตฺตา ชลาพุชฺโชติ วุจฺจติ ฯ วิวริยาติ  
วิวริตฺวา ฯ

เอวํ โโพธิสฺสฺสเตน วุตฺโต นกุลโธ อยฺย ปจฺจามิตฺโต นาม  
น อวชานิตฺตํโพ อาสงฺกิตฺตํโพ เยวาติ วตฺวา ทฺติยํ คากฺมาห

[๑๙๖] สงฺเกเถว อมิตฺตสฺสฺมี มิตฺตสฺสมิมฺปิ น วิสฺสเส  
อภยา ภยมุปฺปนฺนํ อปี มุลานิ กตฺนฺตฺติ ฯ

ตตฺถ อภยา ภยมุปฺปนฺนุนฺติ น อิตฺโต เต ภยํ อุปฺปนฺนุนฺติ  
อภโย ฯ โโก โส มิตฺโต ชฺมุหิ มิตฺตสฺสมิมฺปิ วิสฺสเสติ (๓) ตโต ภยํ  
อุปฺปชฺชติ ตํ (๔) มุลมฺปิ นิกนฺตฺตฺติ มิตฺตสฺส สพฺพรณฺธานํ  
วิทิตฺตฺตา มุลจฺจาย สํวตฺตฺตฺติ อตฺถ โธ ฯ

อถ นํ โโพธิสฺสฺสโต มา ภายิ ยถา สปฺโป ตยิ น

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. เสสิ ฯ ๓. ม. ยํ ห มิตฺตสฺสมิมฺปิ  
วิสฺสาเส สติ ฯ ๔. ม. มุลานิมฺปิ กนฺตฺติ ฯ



\*เล่มที่ 30 อุปวสพหุทกชาตกั หน้า 81

ทพุกติ เอวาทิ อกาสิ ตวั อิโต ปฏุจาย ตสฺมี อาสงกั  
มา กริตติ โอิทิตฺวา จตฺตาริ พุรหุมวิทาเร ภาเวตฺวา  
พุรหุมโลกปรายโนฯ อิโหสิฯ เตปิ ยถากมฺม คตาฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนิ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานะสิฯ  
ตทา สปิโป จ นกุลโล จ อิมิ เทว มหามตฺตา อเหตุ  
ตาปโส ปน อหเมวาทิฯ

นกุลชาตกั ปณจมิฯ

อุปสาพหุทกชาตกั (๑)

อุปสาพหุทกนามานนฺติ (๒) อิทิ สตฺถา เขตฺวเน (๓) วิหรนฺโต เอกิ  
อุปสาพหุทกั นาม สฺसानสุทฺธิกั พุราหุมณิ อารพฺก กเถสิฯ

โส กิร อฑฺโฒ อิโหสิ มหทฺธโน ทิฏฺฐิจิตฺติกตฺตา ปน  
ฐรวิทาเร วสนฺตฺตานมฺปิ พุทฺธานิ สงฺคหิ นาม น อกาสิฯ  
ปฺคุโต ปนสฺส ปณฺทิตฺโต อิโหสิ ฌานสมฺปนฺโนฯ โส  
มหลฺลกกาเล ปฺคุตฺติ อาท มา โข มํ ตาต อณฺณสฺส วสฺลสฺส  
ฌาปิตฺตฺसानะ ฌาเปหิ เอกสฺมี ปน อณฺุจฺญิฏฺฐสฺसानะ เยว มํ  
ฌาเปยฺยาสีตฺติฯ ตาต อหิ ตุมฺหากิ ฌาเปตฺตพฺพยฺตุตฺกั จานิ  
น ชานามิ สาธุ วต มํ อาทาย คนฺตฺวา อิมสฺมี จานะ  
มํ ฌาเปยฺยาสีตฺติ ตุมฺเห ว อัจฺจุชฺชาตฺติฯ พุราหุมโณ สาธุ  
# ๑. ม. อุปสาพกั...ฯ เอวมฺปริปิฯ ๒. ม. อุปสาพกนามานนฺติฯ

# ๓. ม. เวพฺวเนฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สนววคฺควณณา หน้า 82

ตาตาคิ ตํ อาทาย นครา นิกฺขมิตฺวา กิซฺฉณฺณมตฺถกํ  
 อภิรุหิตฺวา ตาต อิทํ อณฺณสฺส วสสสฺส น ฉापิตฺถุจฺฉานํ  
 เอตฺถ มํ ฉาเปยฺยาสีตฺติ วตฺวา ปุตฺเตน สทฺธิํ ปพฺพตา โอตฺริตฺถุ  
 อารภิฯ สตฺถา ปน ตํ ทิวสํ ปจฺจุสกาเล โปชนฺนยฺยพฺนฺชเว  
 โอโลเกนฺโต เตสํ ปิตาปุตฺตานํ โสตาปตฺติมคฺคสฺส อุปนิสฺสยํ  
 อทฺทส ตสฺมา ตํ มคฺคํ กเหตุวา จิตฺตฺททโก วยิ ปพฺพตปาทํ  
 คนฺตฺวา เตสํ ปพฺพตมตฺถกา โอตฺรณฺตานํ อากมฺยมาโน  
 นิสีทิฯ เต โอตฺรณฺตา สตฺถารํ อทฺทสฺสฺสฯ สตฺถา ปฏฺิสนฺถารํ  
 กโรนฺโต กหํ คมิตฺถ (๑) พฺราหฺมณฺมาติ ปุจฺฉิฯ มาณโว ตํ  
 อตฺถํ อาโรเจสิฯ สตฺถา เตน หิ เอहि ตว ปิตฺรา  
 อาจิกฺขิตฺถุจฺฉานํ กจฺฉามาติ อุโก ปิตาปุตฺเต กเหตุวา  
 ปพฺพตมตฺถกํ อารุยฺห กตฺรํ จานนฺติ ปุจฺฉิฯ มาณโว  
 อิมสํ คิณฺณํ ปพฺพตानํ อนฺตรํ อาจิกฺขิ ฆนฺเตติ อาหฯ  
 สตฺถา น โข มาณว ตว ปิตา อิทาเนว สฺสฺสานสฺสุทฺธิโก  
 ปุพฺเพปิ สฺสฺสานสฺสุทฺธิโก ว น เจโส อิทาเนว อิมสฺมีเยว  
 จาเน มํ ฉาเปยฺยาสีตฺติ ตว อาจิกฺขติ ปุพฺเพปิ อิมสฺมีเยว  
 จาเน อตฺตโน ฉापฺนภาวํ (๒) อาจิกฺขิตฺติ วตฺวา ยาจิโต อตีตํ  
 อารีฯ

อตีเต อิมสฺมี เยว ราชกเห อยเมว อุปสาพฺหโก พฺราหฺมโณ

# ๑. ม. คมิตฺถฯ ๒. ม. ฉापิตฺถาวํฯ

\*เล่มที่ 30 อุปสาพหกชาติกั หน้า 83

อยมเว จสฺส ปุตุโต อโหสิ ฯ ตทา โพธิสตุโต มคฺชรญฺเจ  
พฺรหฺมณฺเฏ นินฺพตฺติตฺวา ปริปฺนฺณสิปโป อิติปพฺพชฺช  
ปพฺพชิตฺวา อภิณฺญา จ สฺมาปตฺติโย จ นินฺพตฺเตตฺวา ฌานกิลิ  
กิปฺนฺโต หิมวตฺตปฺปเทเส จิริ วตฺติตฺวา โลณฺมพิลเสวณฺตถาย  
คิซฺมญฺเฏ ปณฺณสาถาย วิหาสิ ฯ ตทา โส พฺรหฺมโณ  
อิมินา ว นินฺยาเมณ ปุตุตฺ วตฺวา ปุตุเตน ตุมฺเห เยว เม ตถารูป  
จํานํ อจฺจิกฺขถาติ วุตฺเต อิทเมว จํานํ (๑) อจฺจิกฺขิตฺวา ปุตุเตน  
สทฺธิ โอตฺรนฺโต โพธิสตุตฺ ทิสฺวา ตสฺส สนฺตํกํ อุปสงฺกมิ ฯ  
โพธิสตุโต จ อิมินา ว นินฺยาเมณ ปุจฺฉิตฺวา มาณวสฺส วจฺน  
สฺตฺวา เอหิ ตว ปิตฺรา อจฺจิกฺขิตฺตฺจฺจํานสฺส อฺจฺฉิฏฺฐภาวํ วา  
อนฺจฺฉิฏฺฐภาวํ วา ชานิสฺสํมาติ เตหิ สทฺธิ ปพฺพตฺมตฺถกํ  
อารุญฺห อิทํ คิณฺณํ ปพฺพตํ อนฺตรํ อนฺจฺฉิฏฺฐจฺจํานนฺติ  
มาณเวณ วุตฺเต มาณว อิมสฺมี เยว จาเน ฌาปิตกํ  
ปมาณํ นคฺถิตเวว ปิตา อิมสฺมีเยว ราชคฺเห พฺรหฺมณ-  
ญฺเฏ เยว นินฺพตฺติตฺวา อุปสาพฺหโก เยว นาม หุตฺวา อิมสฺมี  
ปพฺพตฺนฺตเร จุทฺทส ฌาติสหสฺसानิ ฌาปิตอ ปจฺวิยฺหิ  
อชฺฉาปิตจฺจํานํ วา อสฺसानจฺจํานํ วา สีสํานํ อนินฺเวจิตฺจํานํ (๒)  
วา ลทฺธิ น สกฺกาติ ปุพฺเพนิวาสถาณเณน ปริจฺฉินฺนิตฺวา อิม  
คาถทฺวยมาห (๓)

# ๑. ม. จํานนฺติ ฯ ๒. ม. อนินฺเวจิตฺจํานํ ฯ ๓. ม. คาถทฺวยมาห ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สนววคฺควณณนา หน้า 84

[๑๘๑] อุปสาพุกนมานัน (๑) สหสฺสานิ จตุทฺทส  
อสุมี ปเทเส ททฺทานิ นตฺถิ โลเก อนามตํ ฯ

[๑๘๒] ยมฺหิ สจฺจณฺจ ฌมฺโม จ อหิสา สณฺณโม ทโม  
เอตฺทริยาเสวนนฺตฺติ เอตํ โลเก อนามตฺนฺตฺติ ฯ

ตตฺถ อนามตฺนฺตฺติ อมตฺตฺจฺจํ หิ (๒) อุปจารวเสน อมตฺนฺตฺติ  
วฺจฺจติ ฯ ตํ ปฏฺิเสเชนฺโต อนามตฺนฺตฺติ อาห ฯ อมตฺนฺตฺติปี  
ปาโง ฯ โลกสฺมี หิ อนมตฺตฺจฺจํ (๓) อสุสานฺนฺจฺจํ (๔) นาม นตฺถิตี  
อตุโถ ฯ ยมฺหิ สจฺจณฺจ ฌมฺโม จาติ ยสฺมี ปุคฺคฺเล  
จตุสจฺจวตฺถุํ ปุพฺพภาคสจฺจณณณเจว โลกุตฺตรฌมฺโม จ  
อตุถิ ฯ อหิสาติ ปเรสฺ อวิหเสสา อวิเหญฺจนา ฯ สณฺณโมติ  
สิลสณฺณโม ฯ ทโมติ อินฺทฺริยทมนํ ฯ อิถฺยจฺจ คฺุณชาตํ ยสฺมี  
ปุคฺคฺเล อตุถิ ฯ เอตฺทริยา เสวนนฺตฺติ อริยา พุทฺธา จ  
ปจฺเจกพุทฺธา จ พุทฺธสวกา จ เอตํ จานํ เสวนนฺตฺติ เอวรูปํ  
ปุคฺคฺลํ อุปสงฺกมฺนฺตฺติ ภาชนฺตฺติ อตุโถ ฯ เอตํ โลเก อนามตฺนฺตฺติ  
เอตํ คฺุณชาตํ โลเก อมตภาวสาชนฺโต อมตํ (๕) นาม ฯ

เอวํ โปธิสตุโต ปิตาปุตฺตานํ ฌมฺมํ เทเสตฺวา จตฺตาโร  
พฺรหฺมวิหารเ ภาเวตฺวา พฺรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจจฺจํ ปกาเสตฺวา

# ๑. ม. อุปสาพุกนมานานิ ฯ ๒. ม. มตฺตฺจฺจํ ตถฺยํ ฯ

# ๓. อมตฺตฺจฺจํ นตฺถิปี ฯ ๔. ม. อสุสานํ ฯ ๕. ม. อนามตํ ฯ

\*เล่มที่ 30 สมิตฺธิชาตกั หนา 85

ชาตกั สโมธานนสิ ๑ สจฺจปรีโยसानน อูโภ ปิตาปุตฺตา โสตา-  
ปตฺติผล ปตฺติภูทิสฺสุ ๑ ตทา ปิตาปุตฺตา วเอตฺรหิ ปิตาปุตฺตา  
อเหตฺุ ตาปโส ปน อหเมวาทิ ๑

อุปสาพฺพชาตกั ฦจฺจ ๑

### สมิตฺธิชาตกั

อภูตฺวา ภิกฺขุสิ ภิกฺขุติ อิทํ สตุถา ราชคหํ อุปนีสฺสาย  
ตโปทาราเม วิหรนฺโต สมิตฺธิตฺเถโร อารพฺภ กเถสิ ๑

เอกทิวสํ หิ อายสฺมา สมิตฺธิตฺเถโร สพฺพรตฺตี ปธานํ  
ปทหิตฺวา อรฺุณฺคฺคฺมนเวลาย นฺหาตฺวา สุวณฺณวณฺณํ อตฺตภาวํ  
สุกฺขาปฺยมาโน อนฺตรวาสกํ นีวาเสตฺวา อุตฺตราสงฺกํ หตฺเถน  
คเหตุวา อญฺจาสิ ๑ สุปริกมฺมกตา วิย สุวณฺณปฏฺิมา อตฺตภาว-  
สมิตฺธิยา เขว หิสฺส สมิตฺธิตี นามํ อโหสิ ๑ อถสฺส สรริโรโสภคฺคํ  
ทิสฺวา เอกา เทวธีตา ปฏฺิพทฺฐจิตฺตา เถโร เอวมาห ตฺวํ  
โฆสิ ภิกฺขุ ททโร ยฺวํ สฺสุ กาทฺเพโส ภทฺเทน โยพฺพเนน  
สมนฺนาคโต อภฺิโรโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก เอวรฺุปสฺส ตว  
กาเม อปฺริภฺุชิตฺวา โโก อตฺโต ปพฺพชฺชาย กาเม ตาว  
ปฺริภฺุชชฺสฺส ปจฺจมา ปพฺพชิตฺวา สมณฺณมฺมํ กริสฺสสีตี ๑ อถ  
นํ เถโร อาท เทวธีเต อสุกฺสฺมี นาม วเย จิตฺโต มริสฺสามีติ  
# ๑. ม. นฺหาตฺวา ๑ เอวมฺปรีปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สนุถววคฺควณณา หน้า 86

มม มรณกาลิ น ชานามิ เอส เม กาโล อปริจฺฉินฺโน (๑)  
ตสฺมา ตรุณกาเล ยเว สมนฺทมมํ กตฺวา ทุกฺขสฺส อนฺตํ  
กฤษฺสามิติ ๑ สว เณรฺสฺส สนฺติกา ปฏฺิสฺนถาริ อลภิตฺวา  
ตตฺถเว อนฺตรชಾಯิ ๑ เถโร สตฺถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา เอตมฺคฺถํ  
อาโรเจสิ ๑ สตฺถา น โข สมิทฺธิ ตฺวณฺเจว เอตฺรหิ เทวธิตฺาย  
ปโลภิตฺอ ปฺพเพปิ เทวธิตโร ปณฺทิตปฺพชิต (๒) ปโลภิสฺยเววติ  
เตน ยาจิตฺอ อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต โพรธิสฺตฺอโต  
เอกสฺมี กาสิกคามे พุราหฺมณฺกุลे นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺอโต  
สพฺพลิปฺเปสฺสุ นิพฺพตฺตี ปตฺวา อธิปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญฺญา  
จ สฺมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส เอกํ ชาตฺสฺสรํ  
นินฺสฺสาย วาสํ กปฺเปสิ ๑ โสปี สพฺพรตฺตี ปฺชานํ ปทหิตฺวา  
อรุณฺคฺคฺมณเวลาย นฺหาตฺวา เอกํ วกฺกํ นินฺวาเสตฺวา เอกํ  
หตฺถेณ กเหตฺวา สรริํ นิโรทกํ (๓) กโรนฺโต อญฺจาสิ ๑ อถสฺส  
รูปฺโสภกฺคปฺปตฺตํ อตฺตภาวํ โอลเกตฺวา ปฏฺิพฺทชฺจิตฺตา เอกา  
เทวธิตา โพรธิสฺตฺอ ปโลภยมาณา ปจฺมํ คาถมาห

[๑๘๓] อภฺตฺวา ภิกฺขสิ ภิกฺขุ น หิ ภฺตฺวาน ภิกฺขสิ  
ภฺตฺวาน ภิกฺขุ ภิกฺขสฺส มา ตํ กาโล อฺปจฺจคฺคาติ ๑

ตตฺถ อภฺตฺวา ภิกฺขสิ ภิกฺขุติ ภิกฺขุ ตฺวํ ทหฺรกาเล

# ๑. ม. ปฏฺิจฺฉินฺโน ๑ ๒. ม. ปพฺพชิต ๑ ๓. ม. โวทกํ ๑

\*เล่มที่ 30 สมิตฺธิชาตกั หนา 87

กิลเสกามวเสน วตฺตูกาเม อภฺยชิตฺวา ภิกฺขาย จรสี ๑ น  
หิ ภฺตฺวาน ภิกฺขสึตี นนฺ นาม ปญฺจกามคฺเช ภฺยชิตฺวา  
ภิกฺขาย จริตพฺพิ ตฺวํ กามे อภฺยชิตฺวาว ภิกฺขาจริย  
อุปคโตตี ๑ ภฺตฺวาน ภิกฺขุ ภิกฺขสฺสูตี ภิกฺขุ ทหฺรกาเล ตาว  
กามे ภฺยชิตฺวาน ปจฺจนา มหฺลลกกาเล ภิกฺขสฺสู ๑ มา ตํ  
กาโล อุปจฺจกาตี อัยํ กามे ภฺยชนกาโล ทหฺรกาเล มา  
ตํ อติภฺกมตฺตติ ๑

โพธิสฺสโต เทวธึตฺาย วจันํ สฺตฺวา อตฺตโน อชฺฌาสย  
ปกาสเนโต ทฺตฺติยํ คาถมาห

[๑๘๔] กาลํ โวหํ น ชานามิ จฺนฺโน กาโล น ทิสฺสตี

ตฺสฺมา อภฺตฺวา ภิกฺขามิ มา มํ กาโล อุปจฺจกาตี ๑

ตตฺถ กาลํ โวหํ น ชานามิติ โวตี นิปาตมตฺตํ ๑

อหํ ปจฺมวเย วา มยา มริตพฺพิ มชฺฌิมวเย วา ปจฺฉิมวเย  
วาตี เอวํ อตฺตโน มรณกาลํ น ชานามิ ๑ อติปญฺทิตฺตนาปี  
หิ ปุคฺคเลน

ชีวิทํ พฺยาธิ กาโล จ เทหนิกฺเขปนํ คติ

ปญฺเจเต ชีวโลกสฺมี อนิมิตฺตนา น ฌายเรตี (๑) ๑

จฺนฺโน กาโล น ทิสฺสตีตี ยสฺมา อสฺสฺสฺมี นาม วยกาเล  
วาเหมนฺตาทิอฺตฺกาเล วา มยา มริตพฺพนฺติ มยฺหมเปส จฺนฺโน  
# ๑. ม. นายเร ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สนุถววกุณณนา หน้า 88

กาโล น ทิสฺสติ สฺปฏิจฺจนฺโน หุตฺวา จิโต น ปญฺญาติ ฯ  
ตสฺมา อภุตฺวา ภิกฺขามิตี เตน การณฺน กามกุณฺเณ (๑) อภุตฺวา  
ภิกฺขามิ ฯ มา มํ กาโล อุปฺจฺจกาติ มํ สมณฺทมฺมสฺส กรณกาโล  
มา อติกฺกมฺตฺ อิมินา การณฺน ททโรว สมานो ปพฺพชิตฺวา  
สมณฺทมฺมํ กโรมีติ ฯ

เทวธิดา โภชิตฺตสฺส วจันฺ สุตฺวา ตตฺถเวว อนฺตรธาโย ฯ  
สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ฯ  
ตทา เทวธิดา อยฺยจฺ เทวธิดา อหเมว เตน สมเยน ตาปโส  
อโหสิณฺติ ฯ

สมิทฺธิชาตกํ สตฺถมํ ฯ

สกุณฺกมุขชาตกํ

เสโน พลสา ปตฺมานนฺติ อิํ สตฺถา เซตฺวเน วิหรนฺโต  
อตุตฺตโน อชฺฌาสยํ สกุณฺโณวาทสฺสตุตฺตํ (๓) อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกทิวสํ หิ สตฺถา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา โคจเร ภิกฺขเว  
จรถ สเก เปตฺติเก วิสยฺเต อิมํ สยฺตุตฺตํ มหาวกุเณ (๔) สุตฺตนฺตํ  
กเถนฺโต คฺคุมฺเห ตาว ติกฺกฺจถ ปฺพเพปี ตฺริจฺจานคตาปี สกํ  
วิสยํ ปหาย อโคจเร จรฺนฺตา ปจฺจามิตฺตานํ หตุถปถํ  
# ๑. ม. ปญฺจ กามกุณฺเณ ฯ ๒. ม. อติกฺกมฺตฺติ อตุโต ฯ  
# ๓. ส. มหา. ๑๕/๖๕๘/๑๕๖ ฯ ๔. ม. สยฺตุตฺตมฺมหาวกุเณ ฯ



\*เล่มที่ 30 สกณคฺมิชาตกั หน้า 89

คณฺตุวา อตฺตโน ปณฺณาสมฺปตฺติยา อุบายโกสลฺเลน ปจฺจามิตฺตานิ  
หตฺถา มุจฺฉิตฺติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พารานฺตียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การนฺเต โปธิสฺสโต  
ลาปสกณโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา นงฺกลกภุจกรณฺเ เลทฺทภุจฺจาน  
วาสํ กปฺเปสิ ฯ โส เอกทิวสํ สกวิสเย โคจรคณฺณํ ปหาย  
ปรวิสเย โคจริ คหสฺสามิตฺติ อฏฺวิปริยนฺตํ อคมาสิ ฯ อถ นํ  
ตตฺถ โคจริ ปริคฺคณฺหนตฺติ ทิสฺวา สกณคฺมิ สหสา อชฺฌมฺปตฺตา  
อคฺคเหสิ ฯ โส สกณคฺมิยา หริยมาโน เอวํ ปรีเทเวสิ มยเมวมฺห  
มหาอลกฺจิกา มยํ อปฺปปฺปญฺญา [๑] มยํ อโจเร จริมฺหา  
ปรวสเย สจฺจช มยํ โจจเร จเรยฺยาม สเก เปตฺติกวิสเย  
น มยายํ สกณคฺมิ อลํ อภวิสฺส ยทิทํ ยฺทูชายาติ ฯ โก  
ปนฺเต ลาป โคจโร สโก เปตฺติโก วิสโยติ ฯ ยทิทํ  
นงฺกลกภุจกรณฺณํ เลทฺทภุจฺจานนฺติ ฯ อถ นํ สกณคฺมิ สเก พล  
อตฺถทฺธา อมฺลูจิ คจฺจ โภ ตฺวํ ลาป ตตฺถาปี [๒] คณฺตุวา  
น โมกฺขสึติ ฯ โส ตตฺถ คณฺตุวา มหนฺตํ เลทฺททฺท อภิรุหิตฺวา  
เอหิ โขทานิ สกณคฺมิติ เสนํ อวฺหยนฺโต อฏฺจาสิ ฯ สกณคฺมิ  
สเก พล อปฺตฺถทฺธา อุโภ ปกฺเข สนฺธาย (๓) ลาปสกณฺ สหสา  
อชฺฌมฺปตฺตา ฯ ยทา ปน ตํ ลาโป พหุอาคโต (๔) โข มยายํ  
# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร เขติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เมติ ทิสฺสติ ฯ  
# ๓. ม. สนฺนยฺห ฯ ๔. ม. พหุอาคตา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนิปาเต สนววคฺควณณนา หน้า 90

สกุณคฺชฺมิตฺติ อณฺณาสี อถ ปรีวตฺติตฺตฺวา ตสฺเสว เสทฺทฺทฺสฺส อนฺตรํ  
ปจฺจปาที ๙ สกุณคฺชฺมิ เวคํ สนวฺชาเรตฺตํ อสกุโกนฺโตะ ตตฺถเอว  
อูร์ ปจฺจพฺพาสี (๑) ๙ เอวํ โส ภินฺนเนน หทฺยเนน นิกฺขนฺเตหิ  
อกุขีหิ ชีวิตกฺขยํ ปาปฺปณิ ๙

ตตฺถา อิมํ อตีตํ ทสฺเสตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตฺตปิ  
อโศจเร จรฺนตา อมิตฺตหตฺถํ คจฺฉนฺติ โศจเร ปน สเก เปตฺตเก  
วิสเย จรฺนตา อมิตฺเต (๒) นิกฺคณฺหนฺติ ตสฺมา ตุมฺเหปี มา  
อโศจเร จรฺถ ปรีวิสเย อโศจเร ภิกฺขเว จรฺตํ ปรีวิสเย ลจฺฉนฺติ  
มาโร โอตาริ ลจฺฉนฺติ มาโร อารมฺมณํ โโก จ ภิกฺขเว  
ภิกฺขุโน อโศจโร ปรีวิสโย ยทิตฺถํ ปญฺจกามคฺคณา กตฺเม  
ปญฺจ จกฺขุวิญฺญเยยฺยา รุปา โสตฺวิญฺญเยยฺยา สทฺททา ฆานวิญฺญเยยฺยา  
คณฺธา ชิวฺหาวิญฺญเยยฺยา รสา กายวิญฺญเยยฺยา โผฏฺฐพฺพธา อยํ  
โฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อโศจโร ปรีวิสโยตี วตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ  
หุตฺวา ปจฺมํ คาถมาห

[๑๘๕] เสโน พลสา ปตฺมาโน ลาปี โจจฺรจฺฉายินํ  
สทฺสา อชฺฌปฺปตฺโต ว มรณํ เตนฺอุปาคมิตฺติ ๙

ตตฺถ พลสา ปตฺมาโนติ ลาปี คณฺหิสฺสามิตฺติ พเลน  
ถาเมน ปตฺมาโน ๙ โจจฺรจฺฉายินฺนฺติ (๔) สกวิสยา นิกฺขมิตฺตฺวา  
โจจฺรตฺถาย อฏฺฐวีปรียนฺเต จิตฺ ๙ อชฺฌปฺปตฺโตติ สมฺปตฺโต ๙  
# ๑. ม. ปจฺจตฺตาสี ๙ ๒. ม. สปตฺเต ๙ ๓. สี่. ลาปี โจจฺรจฺฉายินํ ๙  
# ๔. สี่. อโศจจฺฉายินฺนฺติ ๙

\*เล่มที่ 30 สกณคฺมิชาตกํ หน้า 91

เตนุปากมิตฺติ เตน การณน มรณํ ปตฺโต ๑

ตสฺมี ปน มรณํ อุปคเต ลาโป นิกฺขมิตฺวา ทิฏฺฐา  
วต เม ปจฺจามิตฺตสฺส ปิฏฺฐิจฺฉิตฺติ ตสฺส หทฺเยว จตฺวา อุทานํ  
อุทานนฺนฺโต ทุติยํ คาทมาห

[๑๘๖] โสหํ นยฺน สมฺปนฺโน เปตฺติเก โคจเร รโต  
อเปตสฺสจฺจ โมทามิ สมฺปตฺตํ อตฺถมตฺตโนตฺติ ๑

ตตฺถ นยฺนาตฺติ อุปาเยน ๑ อตฺถมตฺตโนตฺติ อตฺตโน  
อโรคภาวสงฺขาตํ วุฑฺฒี ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา  
ชาตกํ สโมชานนฺติ ๑ สจฺจปรีโยसानน พหุ ภิกฺขุ โสตาปตฺติ-  
ผลาทีนํ สมฺปาปฺณิสฺสุ ๑ ตทาเสโน เทวทตฺโต อโหสิ ลาโป  
ปน อหเมวาทิ ๑

สกณคฺมิชาตกํ อฏฺฐมํ ๑

# ๑. ม. ปตฺเต ๑

อรกชาตกั

โย เว เมตเตน จิตฺเตนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
เมตฺตสุตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี สมเย สตุถา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา (๑) เมตฺตาย  
ภิกฺขเว เจโตวิมุตฺติยา อาเสวิตาย ภาวิตาย พหุลีกตฺตาย  
ยานิกตฺตาย วตฺถุกตฺตาย อนุญฺจิตฺตาย ปริจิตฺตาย สุตฺตมารทฺธาย  
เอกาทสฺนีสํสา ปาฏิกงฺขา กตฺเม เอกาทสฺ สํขํ สุปฺติ สํขํ  
ปฏฺวิพฺพชฺชติ น ปาปกํ สุปฺนํ ปสฺสติ มนฺนุสฺसानํ ปิโย  
โหติ อมฺนุสฺसानํ ปิโย โหติ เทวตาร กขฺนฺติ นาสฺส  
อคฺคิ วา วิสํ วา สตุถํ วา กมฺติ ตฺวญฺจ จิตฺตํ สมาริยฺติ  
มุขวณฺโณ วิปฺปลีหติ อสมฺมุพฺโห กาลิ กโรติ อุตฺตริ  
อปฺปฏิวิพฺพนฺโต พุรฺหุมนฺโลกุปฺโต โหติ เมตฺตาย ภิกฺขเว  
เจโตวิมุตฺติยา อาเสวิตาย ภาวิตาย พหุลีกตฺตาย ยานิกตฺตาย  
วตฺถุกตฺตาย อนุญฺจิตฺตาย ปริจิตฺตาย สุตฺตมารทฺธาย อิมํ เอกาท-  
สฺนีสํสา ปาฏิกงฺขา (๒) อิมํ เอกาทสฺนีสํเส กเหตุวา จิตฺตํ  
เมตฺตภาวนํ วณฺณตฺวา ภิกฺขเว ภิกฺขุณา นาม สพฺพสตุเตสฺ  
โອทิสฺสกอโนทิสฺสกวเสน เมตฺตา ภาเวตฺตพฺพา หิโตปี หิเตน  
ผริตฺตพฺโพนํ อหิโตปี หิเตน ผริตฺตพฺโพนํ มชฺชตฺโตปี หิเตน  
ผริตฺตพฺโพนํ เอวํ สพฺพสตุเตสฺ โອทิสฺสกอโนทิสฺสกวเสน เมตฺตา  
# ๑. ม. อามนฺเตสิ ฯ ๒. อจฺ. เอกาทสฺ. ๒๔/๒๒๒/๓๗๐ ฯ

\*เล่มที่ 30 อรกชาตกั หน้า 93

ภาเวตพุพา กรุณา มุทิตา อุเปกฺขา ภาเวตพุพา จตุสสุ  
พฺรหฺมวิหารเสสุ กมฺมํ กาทพุพเมว เอวํ กโรนฺโต หิ มคฺคํ  
วา ผลํ วา อลภนฺโตปิ พฺรหฺมโลกปรายโน โหติ โปราณก-  
ปณฺฑิตาปิ สตฺตวสฺसानิ เมตฺตํ ภาเวตฺวา สตฺตสํวณฺณวิภูฏกปฺเป  
พฺรหฺมโลกสฺมึ เยว วสฺสูติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต เอกสฺมึ กปฺเป โพริสตฺโต พฺรหฺมณฺกุลเ  
นิพฺพตฺเตตฺวา วยปฺปตฺโต กามे ปหาย อิติปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา  
จตุณฺนํ พฺรหฺมวิหารานํ ลากิ อรโก นาม สตฺถา หุตฺวา  
หิมวณฺตปฺปเทเส วาสํ กปฺเปสิ ฯ ตสฺส มหาปริวารो อโหสิ ฯ  
โส อิติถณฺํ โอวทฺนฺโต ปพฺพชิตฺน นาม เมตฺตา ภาเวตพุพา  
กรุณา มุทิตา อุเปกฺขา ภาเวตพุพา เมตฺตจิตฺตํ หิ นามตํ  
อปฺปนาปฺปตฺตํ พฺรหฺมโลกปรายนตํ สาเชตฺติ เมตฺตาย อานิสฺสํ  
ปกาสฺนฺโต อีมา คธา อโวจ

[๑๘๗] โย เว เมตฺเตน จิตฺเตน สพฺพโลกานุกมฺปติ  
อุทฺธํ อโห จ ติริยญฺจ อปฺปมาณฺน สพฺพโส

[๑๘๘] อปฺปมาณฺํ หิตํ จิตฺตํ ปริปฺนุณฺณํ สุภาวิทํ  
ยํ ปมาณฺํ กตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตฺราวสฺสิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ โย เว เมตฺเตน จิตฺเตน สพฺพโลกานุกมฺปตีติ  
ขตฺติยาทีสุ วา สมณฺพฺรหฺมณฺเสสุ วา โย โกจิ อปฺปนาปฺปตฺเตน  
เมตฺตจิตฺเตน สกถํ สตฺตโลภํ อนุกมฺเปติ ฯ อุทฺธนฺติ ปจฺวิตลโต

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สนววคฺควณณา หน้า 94

ยาว เนวสณฺณานาสนฺณายตนพฺรหฺมโลกาฯ อโรติ ปจฺวิยา  
 เหฏฺฐา ยาว อุตฺสเท มหานิรเยฯ ติริยฺนฺติ มฺนุสฺสโลเก  
 ยตฺตกาณี จกฺกวาพานี เตสฺส สพฺเพสฺส เอตฺตเก จาเน นีพฺพตฺตา  
 สพฺเพ สตฺตาอเวรา โหนฺตุ อพฺยาปชฺฌา โหนฺตุ อนีฆา  
 โหนฺตุ สฺวชฺชํ อตฺตานํ ปรีหฺรณฺตุติ เอวํ ภาวฺเตน เมตฺเตน  
 จิตฺเตนาติ อตฺโถฯ อปฺปมาณฺนาติ (๑) อปฺปมาณฺสตฺตานํ อารมฺมณฺตฺตา (๑)  
 อปฺปมาณฺนํฯ สพฺพโสติ สพฺพากาเรนฯ อุทฺธํ อโร ติริยฺนฺติ  
 เอวํ สพฺพสฺสคฺติทฺถกคฺติวเสนาติ อตฺโถฯ อปฺปมาณํ หิตํ จิตฺตฺนฺติ  
 อปฺปมาณํ กตฺวา ภาวฺกํ สพฺพสฺสเตสฺส หิตํ จิตฺตํฯ ปรีปฺพณฺนฺติ  
 อวิกฺลํฯ สฺวภาวฺตฺนฺติ สฺวทฺถมฺหิตํฯ อปฺปมาณฺจิตฺตฺสเสตํ นามํฯ  
 ยํ ปมาณํ กตํ กมฺมฺนฺติ ยํ อปฺปมาณํ อปฺปมาณฺอารมฺมณฺนฺติ  
 เอวํ อารมฺมณฺนฺติกวเสน จ วสฺสีกา วปฺปตฺติวเสน จ อวทฺตฺเตตฺวา (๒)  
 กตํ ปรีตฺตํ กามาจรกมฺมํฯ น ตํ ตตฺตฺราวสฺสฺสตีติ ตํ  
 ปรีตฺตกมฺมํ ยนฺตํ อปฺปมาณํ หิตํ จิตฺตฺนฺติ สฺงฺขยํ กตํ  
 รุปฺวาจรกมฺมํ ตตฺตฺร น อวสฺสฺสตีฯ ยถา นาม มโหเมน  
 อชฺโฆตฺตํ ปรีตฺตโตทกํ โอมฺสฺส อพฺภนฺตฺเร เตน อสฺหริยฺมานํ  
 นาวสฺสฺสตี น ติฏฺฐติ อถ โข มโหโฆ ว ตํ วิภฺขมฺเภตฺวา (๓)  
 ติฏฺฐติ เอวเมว ปรีตฺตกมฺมํ ตสฺส มหคฺคตกมฺมสฺส อพฺภนฺตฺเร  
 # ๑. ม. อปฺปมาณฺอารมฺมณฺตฺตาฯ ๒. สฺ. อวทฺตฺเตตฺวาฯ  
 # ๓. ม. อชฺโฆตฺตฺริตฺวาฯ

\*เล่มที่ 30 อรกชาตกั หน้า 95

เตน มหคฺคตกมฺเมน ปรีจฺฉินฺทิตฺวา อคฺคิตฺวิปาโกกาธึ หุตฺวา  
น อวสิสฺสตี น ตีฏฺฐตี น สกฺโกตี อตฺตโน วิปากั ทาคู  
อถ โข มหคฺคตกมฺเมว ตึ อชฺโฆตฺถริตฺวา ตีฏฺฐตี วิปากั  
เทตีตี ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต อนฺุเตวาสิกานั เมตฺตาภาวนาย อานิสฺสั  
กเถตฺวา อปรีหีนชฺฌาโน พุรฺหมโลเก นิพฺพตฺติตฺวา สตฺต-  
ถัฏฺฐวิวฏฺฐกปฺเป น อิมั โลกั ปฺน อคฺมาตี ฯ

สฺตฺถา อิมั ชฺมมฺเทสนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานตี ฯ  
ตทา อีสิกณา พุทฺธปรีสา อเหตุํ อรโก สฺตฺถา ปน  
อหเมวาทิ ฯ

อรกชาตกั นวมั ฯ

กถกฏกชาตกั

[๑๘๕-๑๕๐] นาย ปุเร โอนมตติ อึท กถกฏกชาตกั  
มหาอุมมจกชาตเก (๒) อาริกวิสุตติ ๑  
กถกฏกชาตกั ทสมั ๑  
สนถววคโค ทุติโย ๑

ตสุสุททานั

อด อินุทสมาน สปณณกฏิกิ  
สุสิมุตตม กิซม ชลาพุชโก  
อุปสาพุก กิกขุ สลาปวโร  
อด เมตตุวโร ทส ปุณณมาติ (๓) ๑  
# ๑. สุยา. อุณนมติ ๑ ม. อุณณมติ ๑ ๒. ขุ. ชา. ๒๘/๖๐๐/๒๒๓ ๑  
# ๓. ม. อินุทสมาน โคตุตถจ สนถว สุสิม กิซม ๑  
นกุลั อุปสาพกั สมิทฐิ จ สกณคุมิ ๑  
อรกถจ กถกฏกั ๑



กลุณณมมวคควณณนา

กลุณณา เขมมชชาติ

กลุณณมมโมติ อิท สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เอกิ  
พริสสสุ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตุถิยิ หิ เอโก กุณุมพิโก สทุไซ ปสนโน ติสรรณคโต  
ปณจสิลสมนุนาคโต ฯ โส เอกทิวสิ พหุณิ สปปิอาทีนิ  
เกสชชานิ เจว ปุปลคนชวตถาทีนิ จ คเหตุวา เขตวเน สตุถ  
สนุติเก ชมม โสสุสามิติ อคมาสิ ฯ ตสฺส ตตุถ คตกาเล  
สสุ ขาพนีย โภชนีย คเหตุวา ชิตริ ทฏฐกามา ตํ เกห  
อคมาสิ ฯ สา จ โถกํ พริชชากุตา โหติ ฯ สา ชิตรา  
สทุชิ ภูตโกชนา ภูตสมมทํ วินอทยมานา ชิตริ ปุจฺฉิ  
กิ อมม ภูตดาเต สมโมทมาโน อวิวทมาโน ปยสิวสิ  
วสตีติ ฯ กิ อมม กเถ ยาทิสอ คุมุหากํ ชามาตา สีเลน  
เจว อจารสมปทาย จ ตาทิสอ ปพพชิตปิ ทุลลโกติ ฯ  
อุปาสิกา ชิตุ วจัน สาชุกํ อสลุทกเขตวา ปพพชิตติ ปทเมว  
คเหตุวา อมม กสุมา เต ภูตดา ปพพชิตติ มหาสทุท  
อกาสิ ฯ ตํ สตุถวา สกคเคหวาสโน อมุหากํ กิร กุณุมพิโก  
ปพพชิตติ วิรวีสุ ฯ เตสิ สทุท สตุถวา ทวาเรน สญจรรนุตา  
กินุนาม กิเรตนุติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ อิมสมิ กิร เกเห กุณุมพิโก

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 98

ปพฺพชิตฺติ ฯ โสปี โข กุญฺมฺพโก ทสพลสฺส ชมฺมํ สุตฺวา  
วิหารา นิกฺขมฺม นกริ ปาวิสิ ฯ

อถ นํ อนฺตรามคฺเค เขว เอโก ปุริโส ทิสฺวา สมฺม  
ตฺวํ กิริ ปพฺพชิตฺ ตว เคเห ปุคฺคตทารปฺริชโน (๑) ปฺริเทวตฺติ  
อาห ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อัย อปพฺพชิตเมว กิริ มํ ปพฺพชิตฺติ  
วทติ อุปฺปนฺโน โข ปน กลุยาณสทฺโท น อนฺตรธาเปตฺพุโพ  
อชฺเชว มยา ปพฺพชิตฺ วญฺญตฺติ ฯ ตโต ว นีวตฺติตฺวา สตฺถ  
สนฺตํ กนฺตฺวา กิณฺนุ โข อุปาสก อิทาเนว พุทฺธุปฺภูจํ  
กตฺวา กนฺตฺวา อิทาเนว ปจฺจาคโตสฺสีติ วุคฺเต ตมตฺถิ อาริเจตฺวา  
ภนฺเต กลุยาณสทฺโท นาม อุปฺปนฺโน อนฺตรธาเปตฺตุ น  
วญฺญตฺติ ตสฺมา ปพฺพชิตฺกาโม หุตฺวา อากโตมฺหิตี อาห ฯ  
โส ปพฺพชฺชญจ อุปสมฺปทญจ ลภิตฺวา สมฺมาปฺปฏิปนฺโน น  
จิริสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ อิทํ กิริ การณํ ภิกฺขุสงฺฆ  
ปากฺกั ชาตํ ฯ อถกทิวสํ ชมฺมสภายิ ภิกฺขุ กถิ สมฺภูจาเปสิ  
อาวุโส อสุโก นาม กุญฺมฺพโก อุปฺปนฺโน กลุยาณสทฺโท น  
อนฺตรธาเปตฺพุโพติ ปพฺพชิตฺวา อิทานิ อรหตฺตํ ปคฺคโตติ ฯ  
สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย  
สนฺนินฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุคฺเต ภิกฺขเว  
โปรานกปณฺฑิตาปี อุปฺปนฺโน กลุยาณสทฺโท วินาสตฺถ (๒) น  
# ๑. ปุคฺคตทารปฺริชนา ปฺริเทวตฺติปี ฯ ๒. ม. วิราเชตฺถ ฯ

วณฺฐิตีติ ปพฺพชฺชิสฺส เยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสโต  
เสณฺฐิจฺจุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโต ปิตุ อจฺเจเน เสณฺฐิจฺจุจฺานํ  
ปาปฺณิ ๑ โส เอกทิวสํ นิเวสนา นิกฺขมิตฺวา ราชูปฺภูจฺานํ  
อคมาสิ ๑ อถสฺส สสฺส  
ฐิตฺรํ ปสฺส  
ตํ เกหํ อคมาสิ ๑  
สา โลกํ พชฺชิสฺสาคาติ สพฺพํ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุสฺสทิสฺสเมว ๑ ตํ  
ปน ราชูปฺภูจฺานํ กตฺวา อตฺตโน ฌริ อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา  
เอโก ปุริโส ตุมฺเห กิร ปพฺพชิตาติ ตุมฺหากํ เกเห มหาปริเทโว  
วตฺตตีติ อห ๑ โปชิสฺสโต อุปฺปนฺโน กลุยาณสทฺโท นาม  
น อนฺตรธาเปตฺตุ วณฺฐิตีติ ตโต ว นีวตฺติตฺวา รณฺโถ สนฺตํ  
กนฺตฺวา กิ ตวํ มหาเสณฺฐิ อิทาเนว กนฺตฺวา ปน อากโตสฺสีติ  
วตฺเต เทว เกเห ชโน กิร มํ อปพฺพชิตเมว ปพฺพชิตตี  
วตฺวา ปริเทเวติ อุปฺปนฺโน โข ปน กลุยาณสทฺโท น  
อนฺตรธาเปตฺพุโป ปพฺพชิสฺสสามหํ ปพฺพชฺชํ เม อนฺชานาหิตี  
เอตมตฺถํ ปกาเสนฺโต (๑) อีมา คาถา อโวจ (๒)

[๑๕๑] กลุยาณธมฺโมติ ยทา ชนินฺท

โลเก สมณฺณํ อนฺปาปฺณาติ

ตสฺมา น หิยฺเยถ นโร สปลฺโย

หิริยาปิ สนฺโต ฐรมาทियฺนฺติ

# ๑. ม. ปกาเสตฺตุ ๑ ๒. ม. อห ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณธมมวคฺควณณา หน้า 100

[๑๕๒]    สายั สมณฺญา อธิ มชฺช ปตฺตา  
          กลุยาณธมฺโมติ ชนินฺท โลก  
          ตาหิ สมกฺขั อธิ ปพฺพชิสฺสั  
          น หิ มตฺถิ ฉนฺโท อธิ กามโกเคติ ฯ

ตตฺถ กลุยาณธมฺโมติ สุนฺทรธมฺโม ฯ สมณฺญั อนฺุปาปฺณาตีติ  
ยทา สีลวา กลุยาณธมฺโม ปพฺพชิตฺติ อิทํ ปณฺณตฺติโวหาริ  
ปาปฺณาติ ฯ ตสฺมา น หิยฺเยถาติ ตโต สมณฺญโต (๑) น  
ปริหาเยถ ฯ หิริยาปี สนฺโต ชฺรมาทियฺนฺติ มหาราช สปฺปริสา  
นาม อชฺฉตฺตสมฺภูจิตาย หิริยาปี พหิทฺธา สมฺภูจิตน  
โอดตฺตปฺเปนาปี เอตํ ปพฺพชฺชาธฺริ กณฺหนฺติ ฯ อธิ มชฺช ปตฺตาติ  
อธิ มยา อชฺช ปตฺตา ฯ ตาหิ สมกฺขนฺติ ตํ อหิ กุณฺวเสน  
ลทฺธั สมณฺญั สมกฺขนฺโต สมปฺสฺสนฺโต ฯ น หิ มตฺถิ ฉนฺโทติ  
น หิ เม อตฺถิ ฉนฺโท ฯ อธิ กามโกเคติ อิมสฺมี โลก  
กิลเสกามนฺ เจว วตฺถุกามนฺ จ ปริโกเคติ ฯ

โพธิสฺสโต เอวํ วตฺวา ราชานํ ปพฺพชฺชํ อนฺุชานาเปตฺวา  
หิมวณฺตปฺปเทสํ คนฺตฺวา อีสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญญา จ  
สมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา พุรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ ฯ  
ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ พาราณสีเสฏฺฐิ ปน อหเมวาคิ ฯ

          กลุยาณธมฺมชาตกํ ปจฺมํ ฯ

# ๑. ม. สามณฺญโต ฯ

\*เล่มที่ 30 ทททรชาตกั หน้า 101

โก นุ สทุเทน มหตาดิ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต

โกกาลิกั อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺมี หิ กाले [๑] พหุสฺสุตา ภิกฺขุ มโนสีลาตเถ นิสินฺนา (๒)

สีหนาทํ นทนฺตา (๓) ตฺรณสีหา วิย อากาสคฺกั โอตารนฺตา

วีย สงฺฆมชฺเฒ ปทภาณํ (๔) ภณฺนติ ฯ โกกาลิโก เตสุ ปทภาณํ

ภณฺนเตสุ อุตฺตโน ตฺวจฺฉภาวํ อชานิตฺวา ว อหฺมปิ ปทภาณํ

ภณฺนิตฺวา นิสินฺนํ อนฺตเร ปวิสิตฺวา อมฺหากํ ปทภาณํ น

ปาเปนฺติ สเจ อมฺหากํ ปาเปยฺยํ มยฺมปิ ภณฺเยยามาติ

ภิกฺขุสงฺฆสฺส นามํ กเหตุวา (๕) ว ตตฺถ ตตฺถ กเถนุโต

อาหิณฺนติ ฯ ตสฺส สฺวา กถา ภิกฺขุสงฺฆเ ปากฺกฺวา ชาตา ฯ

ภิกฺขุ วิมฺลิสฺสาม ตาว นนฺติ สลฺยณาย เอวมาหฺสู อาวุโส

โกกาลิก อชฺช สงฺฆสฺส ปทภาณํ ภณฺนาหิติ ฯ โส อุตฺตโน

พลํ อชานิตฺวา ว สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา อชฺช ปทภาณํ

ภณฺนิตฺวา นิสินฺนํ อนฺตเร สปฺปายํ ยาคุํ ปิวิ ชชฺชนํ (๖) ขาทิ

สปฺปายเเนว สุเปเน ภฺณชฺชิ ฯ สุริเย อญฺจงฺกเต ฐมฺมสฺสวณฺนกาเถ

โฆสิตเ ภิกฺขุสงฺโฆ สนฺนปฺติ ฯ โส กณฺณฺกุรณฺนทวณฺณํ (๗) กาสาวํ

นิวาเสตฺวา กณฺณการปฺปวณฺณํ จิวํ ปารุปีตฺวา สงฺฆมชฺฉํ

# ๑. ม. เอตฺถอนฺตเร พหุติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. นทมานา ฯ

# ๓. ม. เทว ปาจา นตฺถิ ฯ ๔. ม. สรภาณํ ฯ เอวฺมปริปี ฯ

# ๕. ม. อคฺคเหตุวา ฯ ๖. ม. ชชฺชกํ ฯ ๗. ม. กณฺณฺกุรณฺนทวณฺณํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 102

ปวิสิตฺวา เถริ วนฺทิตฺวา อลงฺกตรตฺนมนฺทเป ปฺลยตฺตว-  
รฺมมาสนํ อภิรุหิตฺวา จิตฺตวิชนี (๑) คเหตฺวา ปทภาณํ ภณิสฺสามิตี  
นีสึทึ ๑ ตาวเทวสฺส สรีรา เสทา มุจฺจิสฺส สาราชฺชํ โอกฺกมิ ๑  
ปฺพุพฺพคากาย ปจฺมปทํ อุทาทริตฺวา อนฺตรํ น ปสฺสึ ๑ โส  
กมฺปมาโน อาสนา โอรุยฺห ลชฺชิตฺโต สงฺฆมชฺฌิตฺโต อปฺกมฺม  
อตฺตโน ปรีเวณฺณํ อคฺมาสิ ๑ อญฺโฆ พหุสฺสุตฺโต ภิกฺขุ ปทภาณํ  
ภณิ ๑ ตโต ปฏฺจาย ภิกฺขุ ตสฺส ตฺจฺจนฺทาวํ ชานิสฺสุ ๑ อเถกทิวสํ  
ชฺมมสฺสากํ กถํ สมนฺุจฺจาเปสฺสุ อาวุโส ปจฺมํ โกกาลิกสฺส  
ตฺจฺจนฺทาวํ พุชฺชาโน อิทานิ ปน สยํ นทิตฺวา ปากโฏ  
ชาโตติ ๑ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ  
กถาย สนนฺิสินฺนาคิ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น  
ภิกฺขเว อิทานเว โกกาลิก นทิตฺวา ปากโฏ ชาโต ปุพฺเพปี  
นทิตฺวา ปากโฏ อโหสิตี วตฺวา อตีตํ อหาริ ๑

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺตฺโต  
หิมวฺนตฺปฺปเทเส สีหโยนฺิยํ นิพฺพตฺติตฺวา พหุณฺนํ สีหानํ ราชา  
อโหสิ ๑ โส อนฺกสิหปรีวาริ รชตฺคฺุหายํ วาสํ กปฺเปสิ ๑  
ตสฺส อวิทฺุเร เอภิสฺสา คฺุหาย เอโก สีคาโลปี วสตี ๑ อเถกทิวสํ  
เทเว วสฺสิตฺวา วิคเต สพฺเพ สีหา สีหราชสฺเสว คฺุหาทฺุวาร (๒)  
สฺนฺนิปตฺติตฺวา สีหนาทํ นทฺนฺตา สีหกิลํ กิฬิสฺสุ ๑ เตสํ เอว

# ๑. ม. จิตฺรพิชนี ๑ ๒. ม. คฺุหาทฺุวาร ๑

\*เล่มที่ 30 ทททรชาตกัม หน้า 103

นทิตฺวา กิพนกาเล โสปี สีคาโล วสุสิ (๑) ฯ สีหา ตสฺส สทฺทํ  
สุตฺวา อยมฺปิ สีคาโล อมฺเหหิ สทฺธี นทิตฺติ ลชฺชิตา ตฺณฺหิ  
อเหตุํ ฯ เตสํ ตฺณฺหิภูตกาเล โภชิตตฺตสฺส ปฺตุโต สีหโปตโก  
ตาท อิม สีหา นทิตฺวา สีหกีลํ กิพนฺดา เอตสฺส สทฺทํ  
สุตฺวา ลชฺชชย ตฺณฺหิ ชาตา โก นามโส อตฺตโน สทฺเทน  
อตฺตานํ ชานาเปตฺติ ปีตริ ปุจฺจนฺโต ปจฺมํ คากมาห

[๑๕๓] โโก นุ สทฺเทน มหา อภินาเทติ ททฺทรํ  
ตํ สีหา นปฺปฏินทนฺติ โโก นามโส มิกากิภูติ (๑) ฯ

ตตฺถ อภินาเทติ ททฺทรนฺติ ททฺทรปฺพทํ (๔) เอกนินฺนาทํ (๕)  
กโรติ ฯ มิกากิภูติ ปีตริ อาลปติ ฯ อยมตฺถ อตุโถ มิกากิภูติ  
มิกเชฏฺจก สีหราช ปุจฺจามิ ตํ โโก นาม เอโสติ ฯ

อถสฺส วจันํ สุตฺวา ปีตา ทฺติยํ คากมาห

[๑๕๔] อธโม มิกชาตानํ สีคาโล ตาท วสุสติ  
ชาติมสฺส ชิกฺขจฺจนฺตา ตฺณฺหิ สีหา สมจฺจเรติ (๖) ฯ

ตตฺถ สมจฺจเรติ สนฺติ อุปสคฺคมตฺตํ ฯ อจฺจนฺตฺติ (๗) อตุโถ  
ตฺณฺหิ อจฺจนฺติ (๘) ตฺณฺหิ หุตฺวา นิสิตฺนตฺติ วุตฺตํ โหติ ฯ โปตฺถเกสุ (๙)  
ปน สมจฺจเรติ ลิกฺขนฺติ ฯ

# ๑. ม. นทติ ฯ ๒. สี. ย. กิ ฯ ๓. ม. มิกากิภู ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๔. ม. ททฺทรํ  
ราชตปฺพทํ ฯ ๕. ม. เอกนาทํ ฯ ๖. ม. สมจฺจเรติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ  
# ๗. ม. อจฺจนฺตฺติ ฯ ๘. ม. ตฺณฺหิ อจฺจนฺตฺติ นตฺถิ ฯ ๙. ม. โปตฺถเกสุ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 104

สตุถา น ภิกฺขเว โกกาลีโก อิทาเนว [๑] อุตฺตานิ  
ปากฺกั กโรติ ปุพฺเพปิ อกาสิ ยเวติ อิมํ ชมฺมเทสนํ  
อาหริตฺวา ชาตํ สโมชานสิ ฯ ตทา สีคาโล โกกาลีโก  
อโหสิ สีหโปตโก ปน ราหุโล สีหราชา ปน อหเมวติ ฯ  
ททฺทราชตํ ทุตฺติ ฯ

### มกฺกฏชาตํ

ตาท มาณวโก เอโสติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
เอกํ กุหํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
วตฺถุ ปกฺกณณนิปาเต อุตฺทาลกชาตเก (๒) อาวิกฺกิสฺสติ ฯ  
ตทา ปน สตุถา ภิกฺขเว นายํ ภิกฺขุ อิทาเนว กุหโก  
ปุพฺเพปิ มกฺกโก หุตฺวาปี อุกฺกิสฺส การณา โภหณฺณํ  
อกาสิ ยเวติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ  
อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โภชิสฺตุโต  
เอกสฺมี กาสิกคามเก พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต  
ตกฺกสิลาขํ สีปฺปํ อุกฺกณฺหิตฺวา ฆราวาสํ สณฺจเปสิ ฯ อถสฺส  
พุราหฺมณฺนิ เอกํ ปุตฺตํ วิชยิตฺวา ปุตฺตสฺส อาชาวิตฺวา  
ปริชาวิตฺวา วิจรณกาเล กาลมกาสิ ฯ โภชิสฺตุโต ตสฺสา  
เปตฺกิจฺจํ กตฺวา ก็เม อิทานิ ฆราวาเสน ปุตฺตํ กเหตุวา  
# ๑. ม. เขตฺถนฺเร อุตฺตโน นามเนติ ทิสฺสติ ฯ  
# ๒. พ. ชา. ๒๓/๑๕๐๓/๓๕๔ ฯ



\*เล่มที่ 30 มกุกุชาตัก หน้า 105

ปพพชิสสามิติ อสุสมุขิ ฌาติमितตวคัคิ ปหาย ปุตุติ อาทาย  
หิมวนุตติ ปวิสิตวา อธิปพพชชั ปพพชิตวา ตตถ วนมุล-  
ผลาหาโร วาสั กปเปสิ ฯ โส เอกทิวสั วสุสานกาลเ เทเว  
วสุสนเต สารทารุณี [๑] ชาเลตวา วิสิพเพนุโต ผลกกุจนุตเร (๒)  
นิปชชิ ฯ ปุตุโตปิสส ตาปสกุमारโก ปิตุ ปาเท สมพาหนุโต  
นีสิติ ฯ

อเถโก วนมกุกุ โส เตเน ปิพียมาโน ตสส ปณณสาทาย  
ติ อคคิ ทิสวา สจาทิ เอตถ ปวิสิตสามิ มกุกุ มกุกุติ  
มัม โปเถตวา นิหริสสนติ อคคิ วิสิพเพตุ น ลกิสสามิติ (๓)  
อตถิ อิทานิ เม อูปาโยติ ตาปสเวสั กเหตุวา โกหณณั  
กตวา ปวิสิตสามิติ จินเตตวา เอกสส มตตาปสส วกกลานิ  
นิวาเสตวา ปจฉิณจ องกุสณจ ยญจिณจ กเหตุวา ปณณ-  
สาททวเร เอกั ตาลรุกขั นิสสาย สงกุฎิโก อญจาสิ ฯ  
ตาปสกุमारโก ตั ทิสวา มกุกุภาว อชานนุโต เอโก  
มหลลกตาปโส สึเตเน ปิพิโต อคคิ วิสิพเพตุ อากโต  
ภวิสสตีติ [๕] ตาปสส กเหตุวา เอกั ปณณสาถั ปเวเสตวา  
วิสิพเพตุ วญุจตีติ (๖) จินเตตวา ปิตริ อาลปนุโต ปจम्म กาทมาห  
# ๑. ม. เอตถนุตเร อคคินุตติ ทิสสตี ฯ ๒. ม. วิสิพเพนุโต ผลกกุจเร ฯ  
# ๓. ม. อิติสทุโท นตถิ ฯ ๔. ม. อิติสทุโท นตถิ ฯ  
# ๕. ม. เอตถนุตเร ปิตุติ ทิสสตี ฯ ๖. ม. วิสิพพาเปสสามิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 106

[๑๕๕] ตาต มาณวโก เอโส ตาลมุลฺล อปฺสฺสฺสฺสฺสโต  
อการกณฺจิทฺ อตุถิ หนุท เทมฺสฺสการกนฺติ ฯ

ตตุถ มาณวโกติ สตุตฺตาริวงนํ ฯ เตน ตาต เอโส เอโก  
माणโว สตุโต เอโก ตาปฺส  
ตาลขนฺธํ นิสฺสาย จิโต ฯ อการกณฺจิทฺ อตุถิตฺ อิทฺถจ  
อมฺหากํ ปพฺพชิตาการิ อตุถิ ปณฺณสาลํ สนฺชาย วทติ ฯ  
หนุทาทิ ววสฺสคฺคตฺเต นิปาโต ฯ เทมฺสฺสการกนฺติ เอตฺสฺส  
เอกมนฺเต วสนตฺถาย อการิ เทม ฯ

โพธิสตุโต ปฺตตฺสฺส วจันฺ สุตฺวา อญฺจาย ปณฺณ-  
สาลทฺวารเ จตุวา โอลเณนฺโต ตสฺส มกฺกญฺภาวํ ฌตฺวา ตาต  
มนฺสฺसानํ นาม น เอรูปํ มุขํ โหติ มกฺกญฺเ เอส น  
อิธ ปกฺโกสิตฺพุโพติ วตฺวา ทฺตฺติยํ กถมาห

[๑๕๖] มา โข ตํ (๑) ตาต ปกฺโกสิ ทฺุเสยฺย โน อการกํ  
เนตาทิสํ มุขํ โหติ พฺราหฺมณฺสฺส สฺส  
ทตุถ ทฺุเสยฺย โน อการกนฺติ อัยฺ หิ อิธ ปวิญฺโจ

สมาโน อิมํ กิจฺเณน กตํ ปณฺณสาลํ อคฺคินา วา ฌาเปนฺโต  
อฺุจฺจาราทีนํ วา กโรนฺโต ทฺุเสยฺย ฯ เนตาทิสนฺติ น เอตาทิสํ  
พฺราหฺมณฺสฺส สฺส  
มกฺกญฺเ เอโสติ วตฺวา โพธิสตุโต เอกํ อุมฺมกํ คเหตุวา

# ๑. ม. ตฺวํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกุณมกุกฏชาตกั หน้ 107

กั เอตถ ตักุสสีตึ ขึปีตวาทั ปลาเปลึ ๙ มกุกโกฎปี วกุกลานึ  
ณทเหตุวาทั รุกุขั อกัรुकัหึตวาทั วณสนุขั ปาวึลึ ๙ โปฐิสตคุโต  
จตุตวาทั พุรหุมิวาทัเร ภาเวตวาทั พุรหุมิโลกปราชโน (๑) อโหลึ ๙

สตุถา อิมั ฌมมเทสนั อากัรुकัวาทั ชาตกั สโมธานลึ  
ตทาทั มกุกโกฎ [๒] กุกุกกักุกุ อโหลึ ตาปสกุมาโร ราหุโล  
ตาปโส ปน อหเมวาทึ ๙

มกุกฎชาตกั ตตึยั ๙

ทุกุณมกุกฎชาตกั

อทมมิ เต วารึ พหุตุตรุปนตึ (๓) อึทั สตุถา เวพวน  
วึหรนุโต เทวทตุตตุ อารพุก กเถลึ ๙

เอกสุมิ หึ ทิวเส ฌมมสทากั กักุกุ เทวทตุตตุส อกตลณตตุ  
มิตตุตทุกุกัวาทั กเถนตทา นึลึทึสุ ๙ สตุถา น กักุกุเว เทวทตุโต  
อึทาทานเว อกตลณตตุ มิตตุตทุกุกั ปุพเพปึ เอวรุโป อโหลึตึ วตุวาทั  
อตึตตุ อากัรึ ๙

อตึเต พารานลึยั พุรหุमतตุเต รชชั กาทเรนเต โปฐิสตคุโต  
เอกสุมิ กาสึกคามเก พุรหุมณกุกเถ นึพพตุตตุตวาทั วยปปตุโต  
ฌราวาลึ สณจเปลึ ๙ ตสุมิ ปน สมเย กาสึกรุกุเจ วตุต-  
# ๑. ม. พุรหุมิโลกูปโก ๙ # ๒. ม. เอตุถนตเร อยณตึ ทึสุสตึ ๙  
# ๓. ม. ปहुตรุปึ ๙ เอวมุปรึปึ ๙

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 108

นิมหามคฺเค เอโก คมฺภีโร อุทกปาโน อโหสิ อโนตฺรณียो  
ตฺริจฺจนานํ ๑ มคฺคปฺปฏิปฺนฺนา ปุณฺณตฺถิกา มนุสฺสา ทิฆฺรชฺชฺเคน  
วารเคน อุทกํ อุสฺสึลฺลจฺติวฺวา เอกิสฺสา โทณฺนิยา ปุเรตฺวา  
ตฺริจฺจนานํ ปานียํ เทนฺติ ๑ ตสฺส สมนฺตโต มหนฺตํ อรลฺลํ ๑  
ตตฺถ พหุ มกฺกฏา วสนฺติ ๑ อถ ตสฺมี มคฺเค เทว ตีณิ  
ทิวสานิ มนุสฺसानํ สลฺลาโร ปจฺฉิขฺชิ ๑ ตฺริจฺจนานา ปานีย  
น ลภีสุ ๑ เอโก มกฺกโฏ ปิปาสาตุโร ปานียํ ปฺริยฺเสนฺโต  
อุทกปानสฺส สนฺติเก วิจฺรติ ๑ โปชฺิสตฺโต เคนจิทฺเวว กรณฺนิเยน  
ตํ มคฺคํ ปฺฏิปฺชฺชิตฺวา คจฺฉนฺโต ตตฺถ ปานียํ อุสฺสึลฺลจฺติวฺวา(๑)  
ปิวิตฺวา หตฺถปาเท โชวิตฺวา จิตฺ ตํ มกฺกภูํ อทฺทส ๑  
อถสฺส ปิปาสิตภาวํ ฉตฺวา ปานียํ อุสฺสึลฺลจฺติวฺวา โทณฺนีย  
อาทิตฺวา อทาสี ๑ ทตฺวา จ ปน วิสฺสมิสฺสสามิตฺติ เอกสฺมี  
รฺกขมฺมุเล นิปฺชฺชิ ๑ มกฺกโฏ ปานียํ ปิวิตฺวา อวิทฺเว นิสฺสิทิตฺวา  
มุขมกฺกภูกฺกํ กโรนฺโต โปชฺิสตฺตํ ภิสฺสาเปติ ๑ โปชฺิสตฺโต ตสฺส  
กิริยํ ทิสฺวา อเร ทฺถจฺมกฺกภู อหํ ตว ปิปาสิตสฺส กิลนฺตสฺส  
พหุ ปานียํ อทาสี อิทานิ ตวํ มยฺหํ มุขมกฺกภูกฺกํ กโรสิ  
อโห ปาปชนสฺส นาม กโต อุปการो นฺิรตฺถโกติ วตฺวา  
ปจฺฉมํ คาทมาห

[๑๕๗] อทฺมมิ เต วาริ พหุตฺตรูป  
จฺมมมาภิตตฺตสฺส ปิปาสิตสฺส

# ๑. สี่. ย. อุฏฺกาเจตฺวา ๑ ม. อุตฺตาเรตฺวา ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนียมกุกชากั หน้า 109

โสทานิ ปิตวาน กิถิ (๑) กโรสิ

น สงคโม (๒) ปาปชเนน เสโยติ ฯ

ตตถ โสทานิ ปิตวาน กิถิ กโรสิติ โส อิทานิ ตวั  
มยา ทินนํ ปิวิตวา มุขมกุกกุก กโรนโต กิถินติ (๓) สททํ  
กโรสิ ฯ น สงคโม ปาปชเนน เสโยติ ปาปชเนน นาม  
สทฐิ สงคโม น เสโย อสงคโม ว เสโยติ ฯ

ตํ สุตวา โส มิตตทุกนียมกุกโก ตวั เอตตเกเนว (๔) มยา  
กตํ (๕) นิภูจิตนติ สณณํ กโรสิ อิทานิ เต สีเส วจจํ ปาเตตวา  
คมิสสามิติ วตวา ทุกติยํ คากมาห

[๑๕๘] โโก เต สุตโต วา ทิภูโจ วา สีลวา นาม มกุกโก  
อิทานิ โข ตํ โอหจจํ (๖) เอสา อสมากธมมตาติ ฯ

ตตฺรรายํ สงเขปตโต โภ พุราหุณน มกุกโก กตคณ-  
ชานนโก อจารสมปฺโน สีลวา อตถิติ กหํ ตยา สุตโต  
วา ทิภูโจ วา อิทานิ โข อหนุตํ โอหจจํ วจจํ เต  
สีเส กตวา ปกุกมิสสามิ ฯ อมหากํ หิ มกุกกานํ นาม  
เอสา ธมมตา อยํ ชาตีสภาโว ยทิทํ อุปการกสฺส สีเส  
วจจํ กาทพฺพนติ ฯ

ตํ สุตวา โพธิสตุโต อุกฺกจาย คนตุํ อารภิ ฯ มกุกโก  
ตํ ขณณเณว อุปฺปติตวา สาขาช นิสิติตวา โอลมพกํ โอตารนฺโต  
# ๑. ม. กิริงฺกโรสิ ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๒. ม. อสงคโม ฯ ๓. ม. กิริ กิริติ ฯ  
# ๔. ม. เอตตเกเนเวตํ ฯ ๕. ม. มยา กตฺนติ นตฺติ ฯ ๖. ส. ย. อุหจจํ ฯ  
ม. โอหจจํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 110

วีย ตสฺส สีเส วจฺจํ ปาเตตฺวา วิรวนฺโต วณฺสณฺฑํ ปาวิสึ ฯ

โพธิสฺสโต นฺหาตฺวา อคฺมาสิ ฯ

สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว เทวทฺโต ปุพฺเพปี มยา  
กตฺถุณฺ น ชานาติ เยวาติ อิมํ ชฺมมฺเทศนํ อหริตฺวา ชาตกั  
สโมชานสิ ฯ ตทา มกฺกโก เทวทฺโต อโหสิ พฺราหฺมโณ ปน  
อหเมวาติ ฯ

ทฺพฺภิกฺขมกฺกชาตกั จตฺตํ ฯ

อาทิจฺจุปฺญฺจานชาตกั

สพฺเพสุ กิร ภูเตสุติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหฺรณฺโต  
เอกั กุหํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหฏฺฐากถิตสทิสเมว ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสฺสโต  
กาสิกรญฺเจ พฺราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโต ตกฺกสิลาเย  
สิปฺปานิ อุกฺคเหตฺวา อิติปฺพพฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญญา  
จ สฺมาปฺตติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา มหาปริวาโร คณฺสตุถา  
หุตฺวา หิมวณฺเต วาสํ กปฺเปสิ ฯ โส ตตฺถ จิรํ วสิตฺวา  
โลณฺมพิลเสวณฺตถาย ปพฺพตา โอรุຍฺห ปฺจฺจนฺเต เอกั คามํ  
นินฺสสาย ปณฺณสาถาย วาสํ อฺปคณฺธิ ฯ อเถโก โลณฺมกฺกโก  
# ๑. ม. สพฺพสิปฺปานิ ฯ

\*เล่มที่ 30 อาทิจมฺปฏฺจานชาตกํ หน้า 111

อิติคณฺเณ ภิกฺขวาจาโร คเต อสฺสมปทํ อากนฺตฺวา ปณฺณสาลาเย  
 อุตฺตติณฺณานิ (๑) กโรติ ปาณียมฺเณสุ อุกกํ ฉทฺทเทติ กุณฺฑิกานิ (๒)  
 ภินฺทติ อคฺคิสาลายํ วจฺจํ กโรติฯ ตาปสา วสฺสํ วุฏฺฐา  
 อิทานิ หิมฺวนฺโต ปุปฺผผลสมิทฺโธ รมณฺโณ ตตฺถเวว คมิตฺสามาติ  
 ปจฺจนฺตคามวาสิกเ อาปฺจฺจณฺิสฺสุฯ มนฺุสฺสาเสว ภนฺเต มยํ  
 ภิกฺขํ คเหตุวา อสฺสมปทํ อากมิตฺสามํ ตํ ปริภุญฺชิตฺวา  
 คมิตฺสเถติ วตฺวา ทฺุติยทิวเส ปหฺุตํ ขาทนฺิยํ โภชนฺิยํ  
 คเหตุวา ตตฺถ อคฺมฺิสฺสุฯ ตํ ทิสฺวา โลลมกฺกโก (๓) จินฺุเตสิ  
 โภหณฺุณํ กตฺวา มนฺุสฺเส อาราเชตฺวา มยฺหมปฺปี ขาทนฺิยโภชนฺิยํ  
 อหฺราเปสฺสามิตีฯ โส ตปฺจรณฺํ (๔) จรณฺฺโต วิยสีลฺวา วิย  
 จ หุตฺวา ตาปसानํ อวิทฺุเร สุริยํ นมสฺสฺมาโน อภฺุจาสิฯ  
 มนฺุสฺสา ตํ ทิสฺวา สีลฺวานฺฺตํ สนฺุติเก วสฺนฺุตา สีลฺวานฺฺโต (๕)  
 โหนฺุติตี วตฺวา ปจฺมํ คากมาหฺุสฺ

[๑๕๕] สพฺเพสุ กิร ภูเตสุ สนฺุติ สีลฺสฺมาหิตา  
 ปสฺส สาขามิกํ ชมมํ อาทิจมฺปฏฺจตีตีฯ

ตตฺถ สนฺุติ สีลฺสฺมาหิตาติ สีเลน สฺมาหิตา (๖) สมนฺุณาคตา  
 สํวิชฺชนฺุติ สีลฺวานฺฺโต จ สฺมาหิตา จ เอกกฺคจิตฺตา สํวิชฺชนฺุติตี  
 อตฺุโถฯ ชมมฺนฺุติ ลามกํฯ อาทิจมฺปฏฺจตีตี สุริยํ นมสฺสฺมาโน  
 # ๑. ม. อุตฺตติณฺณานิฯ ย. อุตฺตติณฺุณํฯ ๒. ม. กุณฺฑิกํฯ ๓. ม. โส มกฺกโกฯ  
 # ๔. ม. ตาปสจรณํฯ ๕. ม. สีลฺวานฺฺตาฯ ๖. ม. อยํ ปาโ จ นตฺุถิฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาคะ กฤษณชมิวคควณณา หน้ 112

ติฏฐติ ๑

เอวิ เต มนุสเส ตสฺส कुणे (๑) กเถนฺเต ทิสฺวา โปธิสฺสโต  
คฺมุเห อิมสฺส โลทมกุกกุสฺส สึตจาร์ อชานิตฺวา อวตฺตฺสุมึเยว  
ปฺสนฺนาติ วตฺวา ทฺติยํ คากมาห

[๒๐๐] นาสฺส สึถํ วิชานาถ อนนฺถาย ปสฺสถ

อคุทิตฺตญจ (๒) อุหนึ (๓) เทว จ ภินฺนา กมณฺทลฺลิตฺติ ๑

คตฺตฺถ อนนฺถายาติ อชานิตฺวา ๑ อุหนนฺติ (๔) อิมินา  
ปำปมกุกกุเณ อุหนึ (๕) ๑ กมณฺทลฺลิตฺติ กุณฺฑิกาทิ ๑ เทว จ กุณฺฑิกาทิ  
เตน ภินฺนาติ เอวมสฺส อคุณฺฑึ กเถสิ ๑ มนุสฺสา มกุกกุสฺส  
กุกกภาวิ คตฺวา (๖) เลทฺทฺญจ ยญฺจโย (๖) จ คเหตุวา โปเถตฺวา  
ปลาเปตฺวา อีสึคณฺสฺส ภิกุขํ อทฺสฺ ๑ อีสึโยปี หิมวณฺตเมว  
คณฺตฺวา อปริหึนชฺฌานา พุรหฺมโลกปฺรายนา อเหตุ ๑

สคฺถา อิมึ ชฺมมเทสนึ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานนฺสิ  
คทา มกุกโก อัย กุทโก อโหสิ อีสึคณา พุทฺธปฺริสทา  
คณฺสคฺถา ปน อหเมวาทิ ๑

อาทิจฺจุปฺภูจานชาตกั ปญจมึ ๑

- # ๑. ม. คุณฺฑึ ๑ ๒. พุ. ชา. ๒๗/๒๐๐/๖๒ อคุทิตฺตญจ ๑ ๓. ม. อุทหนึ ๑
- ย. อุทหนึ ๑ เอวมปฺริปี ๑ ๔. สึ. อุทหนฺตฺนฺติ ๑ ย. อุทหนฺตฺตี ๑
- # ๕. ม. อุททึ ๑ ๖. ม. เลทฺทฺญจยญฺจโย ๑



กพายมฏจิชาคกั

พาโล วตัย ทุมสาขโคจโรติ อิท สตุถา เขตวเน  
วิหรนุโต โกสตราชาน อารพุก กเถสิ ฯ

เอกสมิ หิ สมเย วสุสกาเถ โกสตรณโย ปจจนุโต  
กุปิโต ตตถ จิตา โยธา เทว ตีณิ ยุฑธานี กตุวา  
ปจจตุถิกะ อภิภวิตุ อสกุโกนุตา รณโย สาสัน เปเสตุ ฯ  
ราชา อกาเถ วสุसानะ เยว นิกขमितวา เขตวณสมิเป ขนุชวาริ  
พนุชิตวา จินุเตสิ อห อกาเถ นิกขนุโต กนุทรปทราทโย  
อุทกปุรา ทุกโกโม (๑) มกุโค สตุถาริ อุปสงกमितุสามิ โส ม  
กหิ กจณสิ มหาราชาติ ปุจจิสตุติ อถาหิ เอตมตุถิ  
อาโรเจสุสามิ น โข ปน ม สตุถา สมปรายิกะเนวตุเถน  
อนุคคณหติ ทิฏฐฐมมิเกนาปี อนุคคณหติ เยว ตสุมา(๒) สเจ เม  
คมเนน อวุฑุฒิ ภวิสตุติ อกาโล มหาราชาติ วกุขติ สเจ  
ปน วุฑุฒิ ภวิสตุติ โส ตุณหิ ภวิสตุตีติ ฯ โส เขตวณ  
ปวิสิตวา สตุถาริ วนุทิตวา เอกมนตุ นิสิทิ ฯ สตุถา หนุท  
กุโต นุ ตวั มหาราช อากจณสิ ทิวาทิวสุสาติ ปุจจิทิ ฯ  
ภนุเต อห ปจจนตุ วุปลเมตุ นิกขนุโต ตุมเห วนุทิตวา  
คมิสตุสามิติ อากโตมหิติ ฯ สตุถา ปุพเพปี มหาราช ราชาโน  
เสนาย อพุกุคจณมานาย ปณุทิตานัน กถิ สตุถวา อกาเถ  
# ๑. ม. ทุกคโม ฯ ๒. ม. ตสมิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคควณณา หน้า 114

อพุกุคมนัน นาคมีสูติ วตุวา เตน ยาจิโต อตีต อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การเนเต โพธิสตุโต  
 ตสฺส ชมฺมานุสาสโก (๑) สพุตถกอมจฺโจ อโหสิ ฯ อถ รัญโธ  
 ปจฺจนเต กุปีเต ปจฺจนเต โยธา ปณฺณํ เปเสสุ ฯ ราชา  
 วสุสกาเถ นิกฺขมิตฺวา อฺยุยานเ จตฺวา ขนฺธาวาริ พนฺธิ ฯ  
 โพธิสตุโต รัญโธ สนฺติเก อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมี ขณเ อสฺसानิ  
 กพาเย เสเทตฺวา อหาริตฺวา โทณฺยิ ปกฺขิปีสุ ฯ อฺยุยานเ  
 มกฺกเกสุ เอโก มกฺกโก รุกฺขา โอตริตฺวา ตโต กพาเย  
 คเหตุวา มุขิ ปฺเรตฺวา หตฺเถหิปี คเหตุวา อฺปฺปติตฺวา รุกฺเข  
 นิสิหิตฺวา ขาทิตฺุ อารภิ ฯ อถสฺส ขาทมานสฺส หตฺถโต เอโก  
 กพาโย ภูมฺยิ ปติ ฯ โส มุขเณ จ หตฺเถหิ จ กหิตเ  
 สพุเพ กพาเย ฉชฺเชตฺวา รุกฺขา โอรุยฺห ตเมว กพายิ  
 โอลเณโต ตํ กพายิ อทิสฺวา ว ปฺน รุกฺขิ อภิรุหิตฺวา  
 อฏฺฐเ สหสฺสปราชิตฺ วิย โสจมาโน ทุมฺมุโข รุกฺขสาขาย  
 นิสิหิ ฯ ราชา มกฺกเกสุสฺส กิริยิ ทิสฺวา โพธิสตุตํ อามนเตตฺวา  
 ปสฺส กิณฺนามตฺมํ มกฺกเกณฺ กตฺนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โพธิสตุโต มหาราช  
 พหุ อนุวโลเกตฺวา อปฺปํ โอลเณตฺวา ทพฺพุทฺธิโน พาลา  
 เอวรูปํ กโรนฺติ เยวติ วตุวา ปจฺมนตาว (๓) คาทมาห

[๒๐๑] พาโล วตายิ ทุมสาขโคจโร

ปญฺญา ชนินฺท นยิมสฺส วิชฺชติ

# ๑. ม. อตฺถชฺมฺมานุสาสโก ฯ ๒. สฺ. วยสฺส ฯ ม. ปสฺสถ ฯ

# ๓. ม. ปจฺมี ฯ

\*เล่มที่ 30 กพายมฏจึชาตัก หน้า 115

กพายมฏจึ อวกรึย เกวลั

เอกั กพายั ปตึตั คเวสตีตี ๑

ตตุถ ทุมสาขโคจโรตี มกุกโฏ ๑ โส หึ ทุมสาขาสู  
โคจรั คณหตี ตาปี (๑) อสุส โคจรา (๒) สญจรณภูมิภูตาตสุมา  
ทุมสาขโคจโรตี [๑] ๑ ชนินุทาตี ราชานั อาลปตี ๑ ราชา  
หึ ปรมิสสุรภาเวน ชนสสุ อินุโทตี ชนินุโท ๑ กพายมฏจึนตี  
วรกมฏจึ ๑ (๔) กาพราชมาสมฏจึนตีปี วทนุตี เยว ๑ อวกรึยาตี  
อวกรึริตวา ๑ เกवलนุตี สพพิ ๑ คเวสตีตี ภูมิยั ปตึตั เอกเมว  
ปรีเยสตีตี ๑

เอว วตวา ปุน โปธิสตุโต ตั อุปสงกมิตวา ราชานั  
อามนเตตวา ทุกึยั คากมาห

[๒๐๒] เอวเมว มัย ราช เย จณเยเว อตีโลภึโน  
อูปเปน พหุ เชยยาม (๕) กพายเเนว วานโรตี ๑

ตตุรายั สขเขปตุโถ มหาราช เอวเมว มยลจ เย  
จณเยเว โลภากิภูตา ชนา สพเพปี อูปเปน พหุ เชยยาม  
มัย หึ เอตริหึ อกาเล วสุสานสมเย มคुकั กจจันตา  
อูปปกสุส อตุถสุส การณา พหูกา อตุถา ปรีหายาม ๑  
กพายเเนว วานโรตี ยถา อัย วานโร เอกั กพายั  
ปรีเยสมาโน เตเนเคน กพายเณ สพุกพายหึ ปรีหึโน เอว  
# ๑. ม. สาว ๑ ๒. ม. โคจโร ๑ ๓. ม. เอตุถนุตเร วุจจตีตี ทิสสุตี ๑  
# ๔. ม. จณกมฏจึ ๑ ๕. ม. ชึยยาม ๑ เอวมุปรีปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กุลยานธมมวคฺควณณา หน้า 116

มยมปี เอตฺรหิ (๑) อกาเลน กนฺทรปทราทีสุ ปุเรสุ คจฺจมานา  
อปฺปมตฺตํ อตฺถํ ปริเยสมานา พหุหิ หตฺถิฉวาหนอสฺสวาหนาทิหิ  
เจว พลกายเณ จ ปริหาณิสฺสาม ตสฺมา อกาเล กนฺตุํ น  
วภูฏีตี รัณโย โอวาทํ อทาสี ฯ

ราชา ตํ ตสฺส กถํ สุตฺวา ตโต ว ปฏฺนิวัตติตฺวา  
พารานฺตีนครเมว ปาวีตี ฯ โจราปี ราชา กิร โจรมทฺทนํ  
กฤษฺสามีตี นครา นิกฺขนฺโตติ สุตฺวา ปจฺจนตโต ปลายีสุ ฯ

ปจฺจุปฺปนเนปี โจรา โกสลราชา กิร นิกฺขนฺโตติ สุตฺวา  
ปลายีสุ ฯ ราชา สตฺถุ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา อฏฺฐายาสนา ภควนฺตี (๒)  
วณฺทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา สาวตฺถิเมว อคมาตี (๓) ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมธานตี  
ตทา ราชา อานนฺโท อโหตี ปณฺทิตามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ฯ

กพายมฺภูจฺฉาตํ ญฺจํ ฯ

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. ปาวีตี ฯ

ดินทุกชาติกั

ชนุหตุถกถาเปหิติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
ปลุณวาปารมี อารพุก กเถสิ ฯ

สตุถา หิ มหาโพธิชาตเก (๑) วิย อุมมุงกชาตเก (๒) วิย จ  
อตุตโน ปลุณวาย วณณั วณณิตั สตุถวา น ภิกขเว อิทาเนว  
ตถาคโต ปลุณวา ปุพเพปิ ปลุณวา อุปายกุสโล ยเวติ วตุวา  
อตีตัง อาริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหุมทตเต รชชั การนเต  
โพธิสตุโต วานรอยนียั นิพพตุตตุวา อตีติสหสสุวานรปริวาโร  
หิมวณตปฺปเทเส วาสั กปฺเปสิ ฯ ตสฺสาสนเน เอโก ปจฺจนตคาโม  
กทาจิ วสติ กทาจิ อุพฺพสติ (๓) ตสฺส ปน คามกสฺส มชฺเฌ  
สาขาวิญฺญปสมฺปนฺโน มจรฺรผลโล เอโก ดินฺทุกรุกฺโข (๔) อตุถิ ฯ  
วานรคโณ อุพฺพสิตกาเล (๕) อากนตุวา ตสฺส ผลานิ ขาทติ ฯ  
อถาปรสฺมี ผลวเร โส คาโม ปฺน มนุสฺสวาโส อโหสิ  
นพฺปริกฺขิตฺโต (๖) ทวารยฺตุโต ฯ โสปี รุกฺโข ผลธโร นมิตฺสาโข (๗)  
อฏฺฐาสิ ฯ วานรคโณ จินฺเตสิ มยั ปุพฺเพ อสุกคาม  
ดินฺทุกผลานิ ขาทาม ผลิโก นุ โข โส เอตฺรหิ รุกฺโข

# ๑. พุ. ชา. ๒๘/๕๒/๒๓ ฯ ๒. พุ. ชา. ๒๘/๖๐๐/๒๒๓ ฯ ๓. อุพฺพสิตตีติปิ ฯ

# ๔. ดินฺทุกรุกฺโขติปิ ฯ ๕. อุพฺพสิตกาเลติปิ ฯ ๖. ม. ทพฺพปริกฺขิตฺโต ฯ

# ๗. ม. ผลการณมิตฺสาโข ฯ



\*เล่มที่ 30 ดินทุทกชาติกั หน้า 119

วานรินุทาติ ตสฺส สนฺตีกั คนฺตุวา ปจฺมึ คาทมาหึสุ

[๒๐๓] ฐนุหตุถกลาเปหิ เนตฺตีสฺวรชาติริภิ  
สมนฺตา ปริกิณฺณมหา (๑) กถั โมกฺโข ภวิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ฐนุหตุถกลาเปหิติ ฐนุกลาปหตุเถหิ ฐนฺนิ เจว  
สฺรกลาเป จ คเหตุวา จิตฺเทหิติ อตุโถ เนตฺตีสฺวรชาติริภิติ เนตฺตีสา  
วฺจฺจนฺติ ขกคา อุตฺตมขกฺคชาติริภิติ อตุโถ ฯ ปริกิณฺณมหาติ  
ปฺริวาริตฺตมหา ฯ กถนฺติ เกน นฺ โข อุปาเยน อมฺหากั โมกฺโข  
ภวิสฺสตีติ ฯ

เตสั กถั สุตฺวา วานรินฺโท มา ภายิตฺถ มนฺุสฺสา  
นาม พหุภิจฺจา อชฺชาปี มชฺฉิมยาโม วตฺตติ อปี นาม  
เตสั อมฺเห มาเรสฺสามาติ ปฺริวารेतฺวา จิตานั (๒) อิมฺสฺส  
ภิจฺจสฺส อนฺตรายกั อยณั ภิจฺจํ อุปฺปชฺเชยฺยาติ (๓) วานเร  
สมฺสฺสาเสตฺวา ทฺติยั คาทมาห

[๒๐๔] อปฺเปว พหุภิจฺจानั อตุโถ ชาเยถ โภจि นั  
อตุถิ รุกฺขสฺส อจฺฉินฺนั ขชฺช ตณฺเฑว (๔) ดินฺทุทกนฺติ ฯ

ตตฺถ นนฺติ นินฺปาตมตฺตํ ฯ อปฺเปว พหุภิจฺจानั มนฺุสฺसानั  
อณฺโณ โภจิ อตุโถ อุปฺปชฺเชยฺยาติ อยเมตฺถ อตุโถ ฯ อตุถิ  
รุกฺขสฺส อจฺฉินฺนนฺติ อิมฺสฺส รุกฺขสฺส ผลานั อากทฺตม-  
# ๑. ม. ปริกิณฺณมฺห ฯ เอมฺปฺริปี ฯ ๒. มง ปฺริวาริตานั ฯ  
# ๓. สี. ย. อุปฺปาเทยฺยามาติ ฯ ๔. ม. ขชฺชตณฺเฑว ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยามชมมวคฺควณณา หน้า 120

ปริกขุณนวเสน อจฺฉินฺนพหุการิ (๑) อตฺถิ ฯ ขชฺช ตณฺเณว  
ติณฺนุทกนฺติ ตินฺนุทกผลิ ขชฺชถเยว (๒) ตุมฺเห ยาวตเคน โว อตฺโถ  
อตฺถิ ตตฺตกั ขาทถ อมฺหากั ปหฺรณกาเล ชานิสฺสามาติ ฯ

มหาสตุโต กปิคณิ สมสฺสาเสสิ ฯ เอตฺตกั หิ อสฺสาสิ  
อลภมาณา สพฺเพปิ เต ผลิเตหิ หทยेหิ ชีวิตกฺขยิ ปาปฺญเณยฺยํ ฯ  
มหาสตุโต ปน เอว วานรคณิ อสฺสาเสตฺวา สพฺเพ วานเร  
สมาเนถาติ อาท ฯ สมาเนนฺตา ตสฺส ภาคิเนยฺยิ เสนกั  
นาม วานริ อทิสฺวา เสนโก นาคจฺฉตีติ อาริเจตฺสุ ฯ  
สเจ เสนโก นาคโต ตุมฺเห มา ภายิตฺถ อิทานิ โว โส  
โสตุถิ กริสฺสตีติ ฯ เสนโกปิ วานรคณฺสฺส อากมนกาเล  
นิทฺทายิตฺวา ปจฺฉา ปพฺพุโร กณฺจิ อทิสฺวา ปทานุปทิกो  
หุตฺวา อากจฺฉนฺโต มนุสฺเส ทิสฺวา วานรคณฺสฺส ภยิ  
อุปฺปนฺนนฺติ ฉตฺวา เอกสฺมี ปริยนฺตเคเห อकुถิ ชาเลตฺวา  
สุตฺตํ กนฺตฺนฺติยา มหฺลลิกิตฺถิยา สนฺตีกั คนฺตฺวา เขตฺตํ  
คจฺฉนฺโต คามทารโก วิย เอกั อุมฺมุกั กเหตุวา อุปริวาเต  
จตฺวา คามิ ปทิเปติ ฯ มนุสฺสา มกฺกณฺเณ จฺจฺเจตฺวา อकुถิ  
นิพฺพาเปตฺตุ อคมฺสุ ฯ วานรา ปลายนฺตา เสนกสฺส อตฺถาย  
เอเกกั ผลิ กเหตุวา ปลายีสุ ฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนิ อหริตฺวา ชาคกั สโมชานสิ

# ๑. ม. อจฺฉินฺนํ พหุ จานํ ฯ ๒. สී. ย. ขชฺชตุ เอว ฯ

# ๓. ม. ผลิเตน หทยेเนน ฯ



\*เล่มที่ 30 กจลปชาตกั หน้า 121

ตทา ภาคินยยเสนโก महानामसुโก ओहोสิ वानरकणा

पुत्रप्रिया वानरिन्तो पन ओहमेवदि ५

दिनुकषातकั सत्तुम् ५

กจลปชาตกั

ชนิต्त (๑) เม ภวิต्त (๒) เมติ อิท สตุธา เขตวเน วิหรนุโต  
เอกั อหิวาตกรโคา มุตตกั อารพภ กเถสิ ๫

สาวตฺถิยั กิร เอกสุมิ กุเล อหิวาตกรโค อุปฺปชฺชิ ๫  
มาตาปีตาโร ปุตตํ อหิสฺส ตาต มา อิมสุมิ เคะเห วิจร (๓)  
ภิตฺติ ภินฺทิตฺวา ปลาหิตฺวา ยตฺถ กตฺถจิ คนฺตฺวา ตฺวํ ชีวิทํ  
รกฺษาหิ ปจฺจมา อากนฺตฺวา อิมสุมิ นาม จาเน महानิธานं  
อตฺถิตํ อุตฺถริตฺวา กุญฺมพํ สณฺจเปตฺวา สุขเน ชีเวยฺยาสีติ ๫  
ปุตฺโต เตสํ วจัน สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ภิตฺติ ภินฺทิตฺวา ปลาหิตฺวา  
อตฺตโน โรเค รูปสนฺเต อากนฺตฺวา महานิธานं อุตฺถริตฺวา  
กุญฺมพํ สณฺจเปตฺวา อรราวาสํ วสิ ๫ โส เอกทิวสํ สปิเตลาทีนึ  
เจว วตฺถจฺฉาพนาทีนึ จ กหาเปตฺวา เขตวานํ คนฺตฺวา สตุถาริ  
วณฺทิตฺวา นิสีทึ ๫ สตุธา เตเน สทฺธิ ปฏิสนฺถาริ กตฺวา  
ตุมหากั เคะเห อหิวาตกรโค อุปฺปนฺโนติ อสฺสุมหา กิ (๔) กตฺวา  
มุตฺโตสึติ ปุจฺฉิ ๫ โส ตํ ปวตฺตี อจฺจิกฺขิ ๫ สตุธา ปุพฺเพปิ  
# ๑. ม. ชนิตฺตํ ๫ ๒. ม. ภวิตฺตํ ๫ ๓. ม. วส ๫ ๔. ม. กินฺติ ๫

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาต กถยาณชมมวคควณณา หน้า 122

โฆ อุปาสก เย (๑) ภเย อุปปนเน อตฺตโน วสนญฺจानเ อาลย  
กตฺวา อณฺณตฺถ อคฺตา เต (๑) ชีวิทฺกฺขยํ ปาปฺณิสฺสุ เย ปน  
อาลยํ อกตฺวา อณฺณตฺถ คฺตา เต (๑) ชีวิทํ ลภิสฺสูติ วตฺวา [๑]  
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การนฺเต โพรตฺสตุโต  
เอกสมฺมึ คามเก (๔) กุมภการฺกเถ นินฺพตฺติตฺวา กุมภการกมฺมํ  
กตฺวา ปฺตตฺทาริ โปเสสิ ฯ ตทา ปน พาราณสียา สมฺเป (๕)  
มหานทียา สทฺธิ อฺกาพทฺโธ มหาชาติสโร อโหสิ ฯ โส  
พหุอุทกกาเล นทียา สทฺธิ เอโกทโก อโหสิ ฯ อุทเก มนฺทิกฺฤเต  
วิสุํ โหติ ฯ มจฺจกจฺจปา ปน อิมสมฺมึ สํวจฺจเร สุวฺญจิกา  
ภวิสฺสตี อิมสมฺมึ สํวจฺจเร ทฺวญฺจิกาทิ ชานนฺติ ฯ อถ ตสมฺมึ  
สเร นินฺพตฺตมจฺจกจฺจปา อิมสมฺมึ สํวจฺจเร ทฺวญฺจิกา ภวิสฺสตีติ  
ณตฺวา อุทกสฺส อฺกาพทฺธกาเล เยว ตมฺหา สรา นิกฺขมิตฺวา  
นที อคมฺสฺสุ ฯ เอโก ปน กจฺจโป อิทํ เม ชาติภุจจัน  
วฑฺฒิตฺถจฺจัน (๖) มาตาปีตฺุหิ วสิตฺถจฺจัน น สกฺโกมิ อิทํ ขหิตฺนฺติ  
นที น อคฺมาสิ ฯ อถ นินฺทามสมเย ตตฺถ อุทกํ ฉิชฺชิ ฯ  
โส กจฺจโป โพรตฺสตุตฺส มตฺตีกคฺคณญฺจानเ ญฺมียํ ขนิตฺวา (๗)  
# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อนาลยํ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร เตน  
ยาจิตฺติ ทิสฺสตี ฯ ๔. สී. ย. คามเก ฯ ม. กาสิคามเก ฯ  
# ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๖. ม. วฑฺฒิตฺถจฺจัน ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ  
# ๗. ม. ขณิตฺวา ฯ

\*เล่มที่ 30 กจลปชटकั หน้ 123

ปาวลึ ๑ โปธึศตุโต มตุตึกั กเหตุส้ามึตึ ตตุถ คนตุควา  
มหากุททาเลน ภูมึ ขนนุโต (๑) กจลปสตุ ปึฏฐึ กึนุทึควา  
มตุตึกาปึณนั วกึ นั กุททาเลนเว อุทฐริตุวา ถเล ปาเตลึ ๑  
โส เวทนาปตุโต หตุควา วสนภูจानเ อาลยั ชหึตุ อสกุโกนุโต  
เอวั วกึนาลั ปาปุนนึตุ วตุวา ปรีเทวมานเ อึมา คากาอวอจ

|       |                            |                     |
|-------|----------------------------|---------------------|
| [๒๐๕] | ชนึตุ (๒) เม ภาวึตุ (๓) เม | อึตึ ปงเก อวสุสยึ   |
|       | ตุ มั ปงโก อชฎภาวึ         | ยถา ทุพุกถกั ตถา    |
|       | ตุ ตั วทามึ ภาคุกว         | สุโณหึ วกึนั มม     |
| [๒๐๖] | คามเว วายทึ วารณเ          | สุขั ยตุถาธึคจณตึ   |
|       | ตุ ชนึตุ ภาวึตถจ           | ปฐึสตุส ปชานโต      |
|       | ยหึ ชึเว ตหึ คจณเ          | น นึเกตหโต ลึยาดึ ๑ |

ตตุถ ชนึตุ เม ภาวึตุ เมตึ อึทึ มม ชาตภูจानัน  
อึทึ วุทฐิตภูจानัน ๑ อึตึ ปงเก อวสุสยึนุตึ อึมินา การณน  
อึมสุมึ กททเม อวสุสยึ นึปชชึ วาลั กปเปลึนุตึ อตุโถ ๑  
อชฎภาวึตึ อภึภาวึ (๔) วกึนาลั ปาเปลึ ๑ ภาคุกวตึ กุมภการั อาลปตึ  
กุมภการานัน นามโคตตุตปถลตุตึ เอสา ยทึทึ ภาคุกวตึ ๑ สุกษนุตึ  
กายึกเจตลึกสสาทึ ๑ ตั ชนึตุ ภาวึตถจาดึ ตั ชาตภูจานถจ  
วุทฐิตภูจานถจ ๑ ชานึตุ ภาวึตถนุตึ ทึฆวเสนาปึ ปาโธ ๑  
# ๑. ม. ขณนุโต ๑ ๒. ม. ชนึตุตุ ๑ เอวมุปรีปึ ๑  
# ๓. ม. ภาวึตุตุ ๑ เอวมุปรีปึ ๑ ๔. ม. อธึอภึภาวึ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 124

โส เยว อตุโถ ๑ ปชานโตติ อตุถานตุถิ การณาการณิ  
ชานนตุสสุ ๑ น นิเกตโต สียาติ นิเกเต อาลยิ กตุวา  
อณฺณตุถ อคฺจณฺโตะ (๑) นิเกเตน หโต เอวรูปิ มรณทุกุขิ ปาปิโต  
น ภเวยฺยาติ ๑

เอว โโพธิสตุเตน สทุธิ กเถนฺโตะ กาลมกาสิ ๑  
โพธิสตุโต ตํ กเหตุวา สกลกามวาสินิ สนฺนิปาตาเปตฺวา  
เต มนุสฺเส โอวทฺนฺโตะ เอวมาห ปสฺสธ อิมิ กจฺนปปี อยิ  
อณฺณเตสํ มจฺจกจฺนปานิ มหานทิกมนกาลเ อตุตโน วสนญฺจฺจาน  
อาลยิ ฉินฺทิตฺตุ อสกุโกนฺโตะ เตหิ สทุธิ อคฺนตุวา มม  
มตุติกกหณญฺจฺจานํ ปวิสิตุวา นิปชฺชิ อตฺสสาหิ มตุติกิ  
คณฺหนฺโตะ มหาทุกุทาเลน ปญฺจิสฺสิ ภิณฺทิตฺวา มตุติกิปปิณฺจํ วิย  
นํ ธเล ปาเตสึ อยิ อตุตนา กตฺกมฺมํ อาวิกฺริตุวา (๒) ทฺวิหิ  
คาถาหิ ปฺริเทวิทฺวา กาลมกาสิ เอวเมส อตุตโน วสนญฺจฺจาน  
อาลยิ กตุวา มรณิ ปตุโต ตุมฺเหปปี มา อิมินา กจฺนเปน  
สทิสฺสาอหฺวตุถ อิตฺโต ปญฺจาย มยฺหิ รูปิ มยฺหิ สทุโท  
มยฺหิ คฺนฺโช มยฺหิ รโส มยฺหิ โสญฺจพฺโพ มยฺหิ ปตุโต  
มยฺหิ ฐิตา มยฺหิ ทาสีทาสปฺริจฺเจโท หิรณฺณสฺวณฺณนฺติ  
ตณฺหาวเสน อุปโกคปฺริโกควเสน (๓) มา คณฺหนฺถ เอกโกเวส สตุโต  
ตีสฺสุ ภเวสฺส ปฺริวตฺตตีติ ๑ เอว พุทฺธลีพฺุหาย (๔) มหาชนฺสฺส  
# ๑. ม. คฺนฺตุวา ๑ ๒. ม. สฺริตุวา ๑ ๓. ม. อุปโกควเสน ๑  
# ๔. ม. พุทฺธลีลาเย ๑

\*เล่มที่ 30 สดธมมชาดกั หน้ 125

โรวาทมทาสึ ๑ โส โรวาทอ สกถชมพุทึปึ ปดถริตวาท สดธมตตทานึ (๑)

วสสสทสทานึ อฏฐาสึ ๑ มหาชโน โปธิสตตสส โรวาทอ จตวาท  
ทานาทินึ ปุณณานึ กตวาทอายุทปรีโยสานอ (๒) สคคปรี (๓) ปูเรลึ ๑

โปธิสตโตปึ ตถอว ปุณณานึ กตวาท สคคปรี ปูเรลึ ๑

สดธทา อิมั ชมมทอสนั อาทริตวาท สจจทานึ ปกาเสตวาท  
ชาดกั สโมชานลึ ๑ สจจปรีโยสานอ โส กุลปุตโต โสตาปตตีผล  
ปตีฏฐาสึ ๑ ตทา กจลปอ อานนโท อโหลึ กุมภกาโร ปน  
อหเมวาทึ ๑

กจลปชาดกั อฏฐมั ๑

สดธมมชาดกั

ตถจ อปปลจ อฏฐมึจจติ อิทั สดธทา เซตวเน วึหรนุโต  
เอกวีสตีวึธ อเนสนั อารพภ กถลึ ๑

เอกสมึ หึ กาลอ พหุ ภิกขุ เวชชกมเมน ทุตกมเมน  
ปหึณคมเนน (๔) ชงมเปสนึเกน (๕) ทนุตกฏฐทานน เวพฐาทานน  
ปุปฐาทานน ผลทานน จุณฐาทานน ครุภณฐาทานน โอสธ-  
ทานน (๕) ปึณฐปาตีเกนาตี เอวรูปาย เอกวีสตีวึธาย อเนสนาย  
# ๑. ลึ. ย. สดธมตตทานึ วสสสทานึ ๑ ม. สฏฐิมาทตทานึ วสสสทสทานึ ๑  
# ๒. ม. อายุทปรีโยสานอ ๑ ๓. สคคปทนุตีปึ ๑ ๔. ลึ. ย. ปเหนคมเนน ๑  
ม. ปหึณคมเมน ๑ ๕. ม. อิม ปาจา นตลึ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต กถยณณมมวคควณณนา หน้ 126

ชีวัต กปเปลู่ ๗ สาสาเกตชาตเก (๑) อาวีกวิสสตี ๗ สตุถา  
เตล้ ชีวัตกปปนภาว้ ฅตววา เอตริหิ พหุ กิกขุ อเนสนาย  
ชีวัต กปเปนุติ เต ปน เอว้ ชีวัต กปเปตววา ยกขตุตภาวา  
เปตตุตภาวา น มจจิสสนุติ ฐุโรคณา วา หุตววา  
นินพพตติสสนุติ นิริเย จ ปฏิสนุธิ คณหิสสนุติ เอเตล้ หิตตถาย  
สขตุถาย มยา อตตชฅมาสย สกปฏิกาณั เอกั ฅมมเทสนั  
กเถตุ วฏฐีตี กิกขุสงงั สนนินปาตาเปตววา น กิกขเว  
เอกวิสตีวชิราย อเนสนาย ปจจยา อุปปาเทตพพา อเนสนาย  
หิ อุปปนุณปิณทปาโต อาทิตตโลหคพสทิสเ หลาหลวิสอุปโม  
อเนสนา หิ นามเสา พุทฐปจเจกพุทฐพุทฐสาวเกหิ ฅรหิตา (๒)  
ปฏิกุฎจา อเนสนาย อุปปนุณปิณทปาตี กุณชนตสส หิ หาโส  
วา โสมนสล้ วา นตถิ เอว้ อุปปนุโน หิ ปิณทปาโต  
มม สาสเน จณทาลสส อุจจิกุฎจโกชนสทิสเ ตสส ปรีโกโค  
สตฅมมมาณวสส จณทาลสส อุจจิกุฎจกตตปรีโกโค วิย โหตีตี  
วตววา อตีตี อาหริ ๗

อตีเต พารานลียั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต โปธิสตุโต  
จณทาลโยนียั นินพพตเตตววา วยปุตโต เกนจเทว ฅรณิเยน  
ปาเอยตณทุเล จ กตตปฏญจ คเหตุวา มคคั ปฏิปชชิ ๗  
ตสุมิมปี กาลे พารานลียั เอโก มาณโว อตถิ สตฅมโม  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๖๘/๒๒ ๗ ๒. ม. ฅรหิตพพา ๗

\*เล่มที่ 30 สดธมมชาตกั หน้า 127

นาม นามเน (๑) อุทิจจุพราหุณมหาสาถกุเล นิพพตุโต ฯ โสปี  
 เกนจิเทว กรณีเยน ตณฺหุลั วา ภตฺตปฺภูั วา อคฺเหตฺวา  
 มคฺคั ปฺภูัปฺชชั ฯ เต อุโภปี มหามคฺเค สมากจฺฉึสุ ฯ มาณโว  
 โโพธิสตุตฺถั กึ ชาติโกสึตี ปุจฺฉิ ฯ โส อหึ จณฺหาโลติ วตฺวา  
 ตฺวํ กึ ชาติโกสึตี มาณวํ ปุจฺฉิ ฯ โส อหึ อุทิจจุพราหุณโณติ ฯ  
 สาธฺฐุ กจฺฉามาติ เต อุโภปี มคฺคั อคฺมฺสุ ฯ โโพธิสตุโต  
 ปาตฺราสเวลาย อุทกผาสฺกุจฺฉาเน นิสึทิตฺวา หตฺถे ฐฺวิตฺวา  
 ภตฺตปฺภูั โมเจตฺวา มาณว ภตฺตํ ภูณฺชาหึตี อาห ฯ นตฺถิ  
 หเร จณฺหาถ มม ภตฺเตน อตฺถโถติ ฯ โโพธิสตุโต สาธฺฐุติ  
 ปุณฺณภตฺตํ อุจฺฉิภูจฺฉิ อกฺตฺวา ว อตฺตโน ยापนฺมตฺตํ อณฺณสฺมี  
 ปณฺณเณ ปกฺขิปีตฺวา ปุณฺณํ (๒) พนฺชิตฺวา เอกมนฺเต ฐเปตฺวา  
 ภูณฺชิตฺวา ปานึยํ ปีวิตฺวา ตโต หตฺถปาเท ฐฺวิตฺวา (๓) ตณฺหุเล  
 จ เสสภตฺตยจฺจ อาทาย กจฺฉาม มาณวาติ มคฺคั ปฺภูัปฺชชั ฯ  
 เต สกฺลทิวสํ คนฺตฺวา สายํ อุโภปี เอกสฺมี อุทกผาสฺกุจฺฉาเน  
 นฺหาตฺวา ปจฺจตุตฺถึสุ ฯ โโพธิสตุโต ผาสฺกุจฺฉาเน นิสึทิตฺวา  
 ภตฺตปฺภูั โมเจตฺวา มาณวํ อนาปุจฺฉิตฺวา ภูณฺชิตฺตุ อารถิ ฯ  
 มาณโว สกฺลทิวสํ มคฺคกมเนน กิลนฺโต ฉาตฺชมฺตฺโต สเจ  
 เม ภตฺตํ ทสฺสตี ภูณฺชิสฺสามึตี โอลเณนโต อภูจาสึ ฯ อิตโร  
 กิณฺจิจิ อวตฺวา ภูณฺชเตว ฯ มาณโว จินฺเตสิ อัย จณฺหาโล  
 # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ปุณฺณภตฺตํ ฯ ๓. ม. ฐฺตฺหตฺถปาโต ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคควณณา หน้า 128

มยหิ อวตฺวา วสพฺพิ ภูณฺชติ นิปฺปิเพตฺวา ปิณฺฑํ คเหตุวา  
อุปริอุจฺฉิภูจฺภตฺตํ ฉพฺเพตฺวา เสถิ ภูณฺชิตฺถํ วัณฺณฺชิตฺติ ฯ โส  
ตถา กตฺวา อุจฺฉิภูจฺภตฺตํ ภูณฺชิตฺติ ฯ อถสฺส ภูตฺตมตฺตสฺเสว  
มยา อตฺตโน ชาติโคตฺตกุลปฺปเทศานํ อนนฺจฺฉวิกํ กมฺมํ (๑) กตฺ  
จณฺฑาลสฺส นาม เม อุจฺฉิภูจฺภตฺตํ ภูตฺตนฺตติ พลววิปฺปฏิสฺสโร  
อุปฺปชฺชิตฺติ ฯ ตาวเทวสฺส สโลหิตํ ภูตฺตํ มุขโต อุคฺคณฺณิตฺติ ฯ โส  
อุปฺปมตฺตกสฺส ภูตฺตสฺส (๒) วต เม การณา อนนฺจฺฉวิกํ กมฺมํ  
กตฺตติ อุปฺปนฺนพลวโสภิตาย ปรีเทวมาโน ปจฺจํ คาทมาห

[๒๐๗] ตถจ อุปฺปญฺจ อุจฺฉิภูจฺจํ ตถจ กิจฺเจน โน อทา  
โสหํ พุราหุณฺณชาติโก ยํ ภูตฺตํ ตมฺปิ อุคฺคตฺตนฺตติ ฯ

ตฺตฺราขิ สจฺเจปฺตโต ยํ มยา ภูตฺตํ ตํ อุปฺปญฺจ อุจฺฉิภูจฺจญ  
ตถจ โน (๓) โส จณฺฑาโล น อตฺตโน รุจฺฉิยา อทาสี อถ  
โฆ นิปฺปิพฺพิมาโน กิจฺเจน กสิเรน อทาสี โส อหํ  
ปรีสุทฺธพุราหุณฺณชาติโก เตเนว เม ยํ ภูตฺตํ ตมฺปิ สทฺธิ  
โลหิตฺเตน อุคฺคตฺตนฺตติ ฯ

เอว มาณโว ปรีเทวิตฺวา กิ ทานิ เม เอวรูปํ อนนฺจฺฉวิกํ  
กมฺมํ กตฺวา ชีวิตฺเตนาติ อรณฺณํ ปวีสิตฺวา กสฺสจฺจ อตฺตานํ  
อทสฺเสตฺวา อนาถมรณํ ปตฺโต ฯ

สตฺถา อิมํ อตีตํ ทสฺเสตฺวา เสยฺยถาปี ภิกฺขเว

- # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ เอวมฺปิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
- # ๓. ม. มํ ฯ



\*เล่มที่ 30 สดขมมชาตกั หน้า 129

สดขมมมาณวสุส ตั จณฐาลุจญญัฏฐั ภูณชิตฺวา อตุตโน อยฺตุต-  
โภชนสุส ภูตฺตตฺตา เนว หาสโน น โสมนสุสั อฺปฺปชฺชิตฺติ เอวเมว  
โย อิมสุมึ สาสเน ปพฺพชฺชิตฺโต อนေနนาย ชีวิตฺ กปฺเปนฺโต  
ตถาลทฺธั ปจฺจยั ปรีภูณชิตฺติ ตสุส (๑) พุทฺธปฏิกฺกญฺจาย ทรหิตชีวีกาย  
ชีวิตถาวโต เนว หาสโน น โสมนสุสั อฺปฺปชฺชิตฺติ วตฺวา  
อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา ทฺตฺติยั คากมาห

[๒๐๘] เอวํ ฐมฺมํ นีริกตฺวา โย อฐมฺเมน ชีวิตฺติ  
สดขมฺโมว ลากเนน ลทฺธเรนํปี น นนฺทตฺติติ ฯ

ตตฺถ ฐมฺมนฺติ อาชีวปาริสฺสุทฺธิสึลลํ ฐมฺมํ ฯ นีริกตฺวาติ  
นีหริตฺวา ญทฺเทตฺวา ฯ อฐมฺเมนํติ เอวํ เอกวีสตียา อนေန-  
สงฺขาเตน มิจฺจาชีเวน ฯ สดขมฺโมติ ตสุส นามํ ฯ สดขมฺโมติปี (๒)  
ปาโง ฯ น นนฺทตฺติติ ยถา สดขมฺโม มาณโว จณฐาลุจญญัฏฐกั  
เม ลทฺธชฺชิตฺติ เตน ลากเนน น นนฺทตฺติ เอวํ อิมสุมิมฺปิ สาสเน  
ปพฺพชฺชิตฺโต กุลปฺปฺโต อนေနนาย ลทฺธลํ ปรีภูณชฺชิตฺโต น  
นนฺทตฺติ น ตสุสตี พุทฺธทรหิตชีวีกาย ชีวามิตฺติ โทมฺนสุสป-  
ปฺปฺโต ว โหติ ฯ ตสุมา อนေနนาย ชีวิตฺ กปฺเปนฺตฺสุส สดขมฺม-  
มาณวสุเสว อรณฺธํ ปวีสิตฺวา อนาถมรณฺมํ มริตฺตํ วรณฺตี ฯ

เอวํ สดฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา (๓) จตฺตารี  
อริยสจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตกั สโมธานสึ ฯ สจฺจปรีโยसानะ  
# ๑. ม. พุทฺธปฏิกฺกญฺจทรหิตชีวิตถาวโต ฯ ๒. ม. สนฺตฺขมฺโมติปี ฯ  
# ๓. ม. เทเสตฺวา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณมมวคฺควณณา หน้า 130

พหู ภิกขุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺณิสฺสุ ฯ ตทา มาณโว

อหเมว จณฺฑาลปฺตุโต อโหสิณฺติ ฯ

สตรมฺมชาตกั นวมั ฯ

ทฺททชาตกั

ทฺทททํ ททมานานนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต

คณทานั อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยั กิร เทว สหายกา กุณฺมํพิกปฺตุตา ฉนฺทกั  
ลัหริตฺวา สพฺพปริกขารทานั สชฺเชตฺวา พุทฺธปฺปมฺขั ภิกขุสงฺฆั  
นิมนฺเตตฺวา สตุตฺถาหิ มหาทานั ปวตฺเตตฺวา สตุตฺเตเม ทิวเส  
สพฺพปริกขารั อทฺสุ ฯ เตสุ คณฺเชฏฺจโก สตุถารั วนฺทิตฺวา  
เอกมฺนฺเต นิสิตฺติตฺวา ฆนฺเต อิมสฺมี ทานเน พหุทายกาปิ อตฺถิ  
อปฺปทายกาปิ เตสมฺปิ สพฺเพสํ อิทํ ทานั มหปฺผลั โหตฺตุติ  
ทานั นิยฺยาเทติ ฯ สตุถา ตฺมฺเหหิ โข อฺุปาสกา พุทฺธปฺปมฺขสฺส  
ภิกขุสงฺฆสฺส ทานั ทตฺวา เอวํ นิยฺยาเทนฺเตหิ มหากมฺมํ กตฺถิ  
โปราณกปณฺฑิตาปิ ทานั ทตฺวา เอวเมว นิยฺยาเทสนฺติ วตฺวา  
เตน ยาจิโต อตฺถิตํ อหาริ ฯ

อตฺถิตเต พารานฺตฺธิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต โปธิสตุโต  
กาสิกรญฺเจ พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตุโต ตกฺกสิลาຍ  
สพฺพลีปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา ฆราวาสั ปหาย อธิปฺพชฺชั

\*เล่มที่ 30 ทุททชาตกั หน้า 131

ปพพชิตวา คณสตุถา หุตวา หิมวณุตปฺปเทเส จิริ วสิตวา  
โลณมพิลเสวณตุถาย ชนปทจาริกณจรมานโน พาราณสียั คณตุวา(๑)  
ราชุชยานเน วสิตวา ปุณทิวเส ทวารคามे สปริโส ปินุทาย  
จิริ ๑ มนุสฺสา ภิกขุํ อํทฺสุ ๑ ปุณทิวเส พาราณสียั จิริ ๑  
มนุสฺสา สมฺปियายมานา ภิกขุํ ทตุวาท คณพนฺเชน ฉนุทกั  
ตํหริตุวา ทานั สชฺเชตุวา อิติคณสฺส มหาทานั ปวตุตยีสฺสุ ๑  
ทานปริโยसानเน คณเชฏฺจโก เอวเมว วตุวา อิมินา นียาเมน  
ทานั นียยาเทสิ ๑ โพธิสตุโต อาวุโส จิตฺตปฺปสาเท สติ  
อปฺปกั นาม ทานั นตฺถิติ วตุวา อนฺุโมทนั กโรนฺุโต อีมา  
กาถา อโวจ

[๒๐๕] ทุทททํ ททมานานั ทุกกรั กมฺมกุพฺพตํ  
อสนฺุโต นานุกุพฺพนฺุติ สตํ ฌมฺโม ทุรฺนฺุโย

[๒๑๐] ตสฺมา สตณฺุจ อสตณฺุจ นานา โหติ อิตฺถ คติ  
อสนฺุโต นิริยํ ยนฺุติ สนฺุโต สคฺคปฺปรายนาติ ๑

ตตุถ ทุทททนฺุติ ทานั นาม โลภาทิโทสวสิเกหิ อปฺณฺุเทหิ  
ทาตุํ น สกฺกา ตสฺมา ทุทททนฺุติ วุจฺจติ ตํ ททมานานั ๑  
กุพฺพตนฺุติ ตเทว ทานกมฺมํ สพฺเพหิ กาตุํ น  
สกฺกา ๑ ทุกกรนฺุติ ตํ กุรฺมานานั ๑ อสนฺุโตติ อปฺณฺุติตา  
พาลา ๑ นานุกุพฺพนฺุติติ ตํ กมฺมํ นานุกโรนฺุติ ๑ สตํ ฌมฺโมติ  
# ๑. ม. ปตุวา ๑ ๒. สฺยา. ทุรฺนฺุโย ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กลุยาณชมมวคฺควณณา หน้า 132

ปณฺฑิตานํ สภาโว ๑ ทานํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ๑ ทุรฺนฺนโยติ  
ผลสมฺพนฺชวเสน ทุชฺชาโน เอวฺรฺอุปฺสฺส ทานฺสฺส เอวฺรฺโโป  
ผลวิปาโก โหตีติ ทุรฺนฺนโย ทุรฺนฺนโโพ ๑ อปี จ ทุรฺนฺนโยติ  
ทุรฺนฺนโย ๑ อปณฺฑิตฺเตหิ ทานํ อทฺตฺวา ทานฺผลํ นาม  
ลทฺฐํ น สกฺกาติปี อตฺโถ ๑ นานา โหติ อิตฺโต คตีติ  
อิตฺโต จวิตฺวา ปรโลกํ กจฺจนฺตฺวานํ ตํ ปฏฺฐิสนฺธิคหณํ นานา  
โหตีติ ๑ อสนฺนฺโต นิริยํ ยนฺตีติ อปณฺฑิตฺตา ทุสฺสีลา ทานํ  
อทฺตฺวา สීลํ อรฺกฺขิตฺวา นิริยํ กจฺจนฺติ ๑ สนฺนฺโต สกฺคฺปฺรายนฺติ  
อปณฺฑิตฺตา ปน ทานํ ทตฺวา สීลํ รกฺขิตฺวา อุโปสฺถกมฺมํ  
กตฺวา ตีณิ สุจฺริตฺตานิ ปุเรตฺวา สกฺคฺปฺรายนฺตา โหนฺติ มหนฺตํ  
สุขสมฺปตฺตี (๑) อณฺุทฺตฺวตีติ ๑

เอวํ โปธิสฺส  
ตตฺต  
นิพฺพตฺเตตฺต

สฺส  
ตทา อีสฺส

ทุทฺต

กลุยาณชมมวคฺโค ตตีโย ๑

# ๑. ม. สกฺคฺสุขสมฺปตฺตี ๑

\*เล่มที่ 30 ตสสุททานัน หน้ 133

ตสสุททานัน (๑)

สุสมณณ มึคานึฏ (๒) มาณวโก

วารึพหุตรูปาทึจจุปฏจานา

สกพาย สตึนุทก ปงก ปุณ

สตรมม สุตุทททเกน ทส ๑

# ๑. ม. กลุยานธมมึ ทททริ มกุกฎึ ทุพุถึ มกุกฎึ ๑

อาทึจจุปฏจานณเจว กพายมฎุจึ ตึนุทกึ ๑

กุกฎึปึ สตรมมณจ ทุททททตึ จ เต ทส ๑

# ๒. สยา. ๒๗/๖๔ มึคานึฏ ๑

อสทิสวคควณณา

อสทิสชาตกั

ธนุคคโห อสทิสติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
มหาภินิกขมนํ อารพภ กเถสิ ฯ

เอกทิวสํ ทิ ภิกขุ ชมมสภายํ สนฺนินฺนา ภควโต  
มหาภินิกขมฺปารมี (๑) วณฺเณตฺตา นิสฺสีทิสฺสุ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา  
กายนฺตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา  
อิมาย นามาติ วุคฺเต น ภิกขเว ตถาคโต อิทาเนว  
มหาภินิกขมนํ นิกขมฺนุโต ปุพฺเพปิ เสตจฺจตฺตํ ปหาย  
นิกขมฺนุโตเยวติ (๒) วคฺวา อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โพรสิตฺโต  
ตสฺส อคฺคมเหสียา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺนึ คณฺหิ ฯ ตสฺส โสตฺถินา  
ชาตสฺส นามคฺคหณทิวเส อสทิสกฺมาโรติ นามํ กรีสฺสุ ฯ อถสฺส  
อาชาวิตฺวา ปรีชาวิตฺวา วิจฺรณกาเล อญฺโฆ ปุณฺณวา สตุโต  
เทวียา กุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺนึ คณฺหิ ฯ ตสฺส โสตฺถินา ชาตสฺส  
นามคฺคหณทิวเส พุรหุมทตฺตกฺมาโรติ นามํ กรีสฺสุ ฯ เตสฺ  
โพรสิตฺโต โสฬสวสุตฺติกกาเล ตกฺกสฺสึถายํ กนฺตฺวา ทิสฺสา-  
ปาโมกฺขสฺส อารยิสฺส สนฺติเก ตโย เวเท อฏฺฐารส จ  
# ๑. ม. มหาภินิกขมฺปารมี ฯ ๒. ม. นิกขมฺนุโต ฯ

วิชชฎจานานิ สพพิปปานิ จ อุกคณหิตวา [๒] อิศสาสสิปเป  
 อสทิส หุตวา พาราณสี ปจจาอมิ ฯ ราชกา คาลิ กุรุมาน  
 อสทิสกุมารสฺส รชชํ ทตฺวา พุรหุมทตฺสฺส อุปรชชํ เทถาคิ  
 วตฺวา กาลมกาสิ ฯ ตสฺมี กาลกเต โโพธิสฺสฺสฺส อตฺตโน รชเช  
 ทิยมานे มยฺหํ รชเชน อตฺโถ นตฺถิติ ปฏิกฺขิปี ฯ พุรหุมทตฺ  
 รชเช อภิสสิญฺจิสฺส ฯ โโพธิสฺสฺสฺส มยฺหํ ยเสน (๓) อตฺโถ นตฺถิติ  
 กิณฺจิปี น อิจฺฉิ ฯ กนิฏฺเฐ รชชํ การเนเต ปกตिया ว  
 ราชากาเรนเว วสิ ฯ ราชปาทมูลิกา อสทิสกุมารโร รชชํ  
 ปตฺเตตฺติ วตฺวา รณฺโถ สนฺติเก โโพธิสฺสฺสฺส ปรีกฺขินฺทิสฺสฺส โสปี  
 เตสํ วจนฺ กเหตุวา ปรีกฺขินฺจิตฺโต ภาตริ เม กณฺหาตติ  
 มนุสฺเส อโยเชติ ฯ อเถโก โโพธิสฺสฺสฺส อตฺถจโร ต  
 การณฺ [๕] อาโรเจติ ฯ โโพธิสฺสฺสฺส กนิฏฺฐภาติกสฺส กุปฺปีตฺวา (๖)  
 อณฺณํ รญฺจํ กนฺตฺวา เอโก ฐนฺคฺคโห อากนฺตฺวา ราชทฺวาเร  
 จิตฺติ รณฺโถ อาโรจาเปสิ ฯ ราชกา กิตฺตํ โภคํ อิจฺฉตฺติ  
 ปุจฺฉิ ฯ เอกสํวจนฺเร สตฺสทฺสฺสนฺติ ฯ สาธุ อากจฺฉตฺติ ฯ อถ  
 นํ อากนฺตฺวา สมิเป จิตํ ปุจฺฉิ ตฺวํ ฐนฺคฺคโหติ ฯ อาม  
 เทวาคิ ฯ สาธุ มํ อุปญฺจหิตฺติ ฯ โส ตโต ปญฺจาย ราชานํ  
 # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร เตสฺสฺสฺส ทิสฺสฺสฺส ฯ  
 # ๓. ม. รชเชน ฯ ๔. ม. วสนากาเรนเว ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตฺเร  
 โโพธิสฺสฺสฺสฺส ทิสฺสฺสฺส ฯ ๖. ม. กุชฺฉิตฺวา นคฺรา นิกฺขมิตฺวา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต อสทิสวकुควณณนา หน้ 136

อปฏุหิ ๑ ตสส ปรีพพยั ทियมานั ทิสววา อติพหุ ลกตีติ  
 โปราณชนुकุคหา อุชฌายีสุ ๑ อถกทิวลั ราชา อูยยานัน  
 คนตุวา มงคลลิตาปฏุสมีเป สานิปาการิ ปรีกขิปาเปตวา  
 อมพรุกขมูเล มหาสยเน นินโน อุทฐิ โอโลเกนุโต รุกขकुเค  
 เอกิ อมพปิตุที ทิสวา อิมิ น สกกา อภิรหิตวา คณหิตุนติ  
 ชนุกุคเห ปกโกสาเปตวา อิมิ อมพปิตุที สเรณ ฉินทิตวา  
 ปาเตตุ สกขิสสเถติ อาห ๑ น เอตติ เทว อมหากิ กรู เทเวณ  
 ปน โน พหุวาเร กम्मิ ทิฏฐปพพิ อธุนาคโต ชนุกุคโห  
 อมูเหหิ พหุตริ ลกตี ตั ปาตาเปเถติ ๑ ราชา โพธิสตุตติ  
 ปกโกสาเปตวา สกขิสสเถติ ตาต เอตติ ปาเตตุนติ ปุจนิ ๑ [๑]  
 เอกิ โอกาสิ ลกมานโน สกขิสสามิทธิ ๑ กถริ โอกาสนุติ ๑  
 ตุมหากิ สยนสส อนุโตกาสนุติ ๑ ราชา สยนิ หราเปตวา  
 โอกาสิ การเถสิ ๑ โพธิสตุตสส หคเถ ชนุ นคฺธิ นีวาสนนุตเร  
 ชนุ สนนุยหิตวา วิจรติ ตสฺมา สานี ลทฐิ วฏฐิตีติ อาห ๑  
 ราชา [๒] สานี อหราเปตวา ปรีกขิปาเปสิ ๑ โพธิสตุโต  
 อนุโตสานี ปวีสิตวา อูปรีนิวคฺถวคฺถิ (๑) นีหริตวา เอกิ รคฺถวคฺถิ (๔)  
 นีวาเสตวา กจันิ พนุธิตวา เอกิ รคฺถวคฺถิ อูทเร พนุธิตวา  
 ปสิพุกโต สนนุยคฺถุติ ขคฺคิ นีหริตวา วามปสฺเส สนนุยหิตวา  
 # ๑. ม. เอตฺถนุตเร อาม มหาราชาติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. เอตฺถนุตเร สาฐติ  
 ทิสฺสติ ๑ ๓. ม. อูปรีนิวคฺถุติ เสตวคฺถุติ ๑ ๔. ม. รคฺถปฏฺฐิ ๑ เอวมุปรีปี ๑



\*เล่มที่ 30 อสทิสชาติกั หน้า 137

สวณณกณจุกั ปฏิมุณจิตวา จาปนาลี ปิฏฐิยั สนนยหิตวา  
 สนุธิยุดตั เมณทกมหาชนุ อาทาย ปวาพวณณชियั อาโรเปตวา  
 อุณหีสั สีเส ปฏิมุณจิตวา ติจินชुरูปปี นเขหิ ปริวตตยมาโน  
 สานี ทูริชา กตวา ปจวี ผาเลตวา อลงกตนาคกมาโร วिय  
 นิกุขमितวา สรชิปนฏฐานัน คนุตวา ชุรูปปี สนนยหิตวา ราชานัน  
 อาห กิ महाराज ऐतं ओम्पिण्ठी उतुञ्ज आरौहणकण्ठेन  
 ปาเตมิ อุทาหุ โอรุหณกณเฑนาติ (๑) ๑ ตาต พหุ มยาอาโรหณ-  
 กณเฑน ปาเตนตา ทิฏฐปุพพา โอรุหณกณเฑน ปาเตนตา  
 มยา น ทิฏฐปุพพา โอรุหณกณเฑน ปาเตหิติ ๑ महाराज  
 इत्तं कण्ठं तुरि आरौहिस्तुति यव जाकुम्महाराजिक्कवणं ताव  
 कनुत्वा सयि ओरुहिस्तुति यवसुस ओरुहणं ताव कुम्हेहि  
 उरुवासेत्तु वण्णुत्तिติ ๑ राजा सास्तुति सम्पण्णिज्जि ๑

อด นั ปุณ อาห महाराज इत्तं कण्ठं आरौहमानं  
 ओम्पिण्ठीवण्णु यवाम्भुณ्णि กนุตमानัน आरौहिस्तुति ओरुहणं (๒)  
 เกสคคตตมปิ อิตโต วา ऐत्तโต วา อคनुत्วา ओरुชियญเเว (๓)  
 ปติตวา ओम्पिण्ठी คहेตวา โอตริस्तติ ปสสุ महाराजाติ ๑  
 เวลั ชเนตวา กณ्हัน จิปี ๑ ตั กณ्हัน ओम्पิण्ठीवण्णु  
 ยวาม्भุณ्णि กนุตमानัน อภิริหิ ๑ โพธิस्तโต อิทานัน ตั กณ्हัน  
 ยว जाकुम्महाराजिक्कवणं कत्तं ण्विस्तुत्तिติ लत्तวา ปจ्जमित्त-  
 # ๑. ม. อโร โอรุหณกณเฑนาติ ๑ ๒. ม. โอรุหमानัน ๑  
 # ๓. ม. อุชุลญเเว ๑ เวมุปริปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคควณณา หน้า 138

กณฺหาโต อธิกตฺร เวคิ ชเนตฺวา อณฺณํ กณฺหํ จิปี ๑ ตํ  
คนฺตฺวา ปุริมกณฺหํ ปุํเข (๑) ปหริตฺวา นีวตฺตาเปตฺวา (๒) สยํ  
ตาวตีสกฺวณํ อภิริหิ ๑ ตตฺถ นํ เทวตา อคฺคเหสิ ๑  
นีวตฺตนกณฺหาสฺส วาตจฺฉินฺนสทฺโท อสนิสทฺโท วिय อโหสิ ๑  
มหาชเนน กีสทฺโท เอโสติ วุตฺเต โปธิสตฺโต นีวตฺตนกณฺหาสฺส  
สทฺโทติ วตฺวา อตฺตโน อตฺตโน สรีเร กณฺหาสฺส ปตฺนภเยน (๓)  
กิตฺตลิตฺตํ มหาชนํ มา ภายิตฺถาติ อสฺสาเสตฺวา กณฺหาสฺส  
ภุมิยํ ปติคฺคํ น ทสฺสามีติ อหา ๑ กณฺหํ โอตฺรมาณํ  
เกสคฺคมตฺตมฺปิ อิตฺโต วา เอตฺโต วา อคนฺตฺวา โอิชยณฺเวย  
ปติตฺวา อมฺพปिณฺฑี ฌินฺหิ ๑ โปธิสตฺโต อมฺพปิณฺฑิยา จ  
กณฺหาสฺส จ ภุมิยํ ปติคฺคํ อทตฺวา อากาเส ยเว สมฺปฺภิจฺฉนฺโต  
เอเกน หตฺถेณ อมฺพปิณฺฑี เอเกน หตฺถेณ กณฺหํ อคฺคเหสิ ๑  
มหาชนํ ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา น โน เอวรूपํ ทิฏฺฐปฺพุพฺพนฺติ  
มหาปฺริสฺสํ ปัสสตี อุนฺนทตี อปฺโฆฏฺเฐติ องฺคฺคฺลโย วิรฺฐนฺติ (๔)  
เจลกฺเขปสทฺสทานิ ปวตฺเตติ ๑ ราชปฺริสฺสาย คฺคฺคฺจฺหฺญาย  
โปธิสตฺตสฺส ทินฺนํ ธนโกฏฺฐิมตฺตํ (๕) อโหสิ ๑ ราชปฺริสฺส ฌนฺวสฺสํ  
วสฺสนฺโต วिय พหุชนํ มหฺนตฺตํ ยสฺ อทาสิ ๑ เอวํ โปธิสตฺเต  
เตน รณฺญา สกฺกเต ครุกเต ตตฺถ วสฺนเต อสทิสกฺมาโร  
# ๑. ม. ปุริมกณฺหาปุํเข ๑ ๒. ม. นีวตฺติตฺตฺวา ๑ ๓. ม. ปตฺตฺนภาวํ ฌตฺวา ๑  
# ๔. ม. วิรฺฐนฺติ ๑ ๕. ม. ทินฺนธนํ โกฏฺฐิมตฺตํ ๑

\*เล่มที่ 30 อสทิสชาติกั หน้ 139

กิริ พาราณสีขั นตุถิติ สตุต ราชานอ อากนตุวา พาราณสี  
 ปริวารตุวา รชชั วา เทตุ ยุทุธิ วาติ รณโย ปณณั  
 เปเสสุฯ ราชา มรณภยภีโต กุหิ เม ภาตา วสตีติ ปุจุนตุวา  
 เอกั สามนตุราชานั อูปฏฐาสีตี สตุวา มม ภาติเก  
 อนากจุนนเต มยหั ชีวิตั นตุถิ กจุนถ อสุส มม วจเนน  
 ปาเท วนุทธิตุวา ขมาเปตุวา กณุทธิตุวา อากจุนถาติ ทูเต  
 ปาเหลสิฯ เต กนตุวา โพธิสตุตสุส ปวตุตี อารอเจตุฯ โพธิสตุโต  
 ตั ราชานั อापุจุนตุวา พาราณสี ปจจาคนตุวา ราชานั  
 มา ภายิถิ สมสุสาเสตุวา กณุเท อกขรานิ ฉินุทธิตุวา อหั  
 อสทิสกุมารอ อากโต อณณั เอกกณุหั ขิปนุโต สพุเพสิ โว  
 ชีวิตั มาเรสุสามิ (๑) ชีวิตเนน อตุถิกา ปลายนตุ (๒) ขุทุทกมกุกิกาย  
 ปิวนมตุตมปิ โลหิตั อนุปปาเทมิติ (๒) อฏฐาลเก จตุวา สตุตุนนั  
 ราชุนิ ภูณขนุทานัน กาลจุนปาฏิมกุเลเยว (๓) กณุหั ปาเตสิฯ  
 เต อกขรานิ ทิสวา มรณภยภีตา สพุเพ ปลายีสุฯ เอวั  
 โพธิสตุโต ขุทุทกมกุกิกาย ปิวนมตุตมปิ โลหิตั อนุปปาเทตุวา  
 สตุต ราชานอ ปลาเปตุวา กนิงุฐภาตริ อวโลเกตุวา (๔) กาม  
 ปหาย อิสิปพุพชชั ปพุพชิตวา อภินุญา จ สmapตุติโย จ  
 นินุพุตเตตุวา ชีวิตปริโยसानเน พุรหุมโลกุปโค อโหสิฯ  
 # ๑. ม. หริสุสามิฯ ๒. ม. อิเม ปาจา นตุถิฯ  
 # ๓. ม. กณุจุนปาติมกุเลเยวฯ ๔. ส. ย. ออโลเกตุวาฯ  
 ม. อปโลเกตุวาฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต อสทิสวคฺควณณา หน้า 140

สตฺถา เอวํ ภิกฺขเว อสทิสกฺมาโร สตฺต ราชานโน  
ปลาเปตฺวา ชิตสงฺคาโม อสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺติ วตฺวา  
อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมาคาธา อโวจ

[๒๑๑] ธนุคฺคโห อสทิสฺโส ราชปฺตุโต มหพฺพลโ  
ทฺฐเร ปาเหติ อกฺขณเวธี มหากายปฺปทาลิโน

[๒๑๒] สพฺพามิตฺเต รณํ กตฺวา น จ กิณฺจ วิเหจฺยิ  
ภาทฺรํ โสตฺถิ กตฺวาน สลฺยณมํ อชฺฌปาคมิตฺติ ฯ

ตตฺถ อสทิสฺสตี น เกวลํ นามเนว พลวิริยปฺลญาหิปี  
อสทิสฺโส ว ฯ มหพฺพลโติ กายพฺเลนปี มหพฺพลโ ฯ  
ทฺฐเร ปาเหตีติ ยาว จาตุมฺมหาธาชิกภวฺนา ตาวตีสภวฺนา กณฺขํ  
เปเสตฺถุ สมตฺถตตาย ทฺฐเร ปาเหติ ฯ อกฺขณเวธีติ อวิธาธิกเวธี ฯ  
อถ วา อกฺขณํ (๒) วุจฺจติ วิชฺชุ ยาว เอกา วิชฺชุ นิจฺจนฺรติ  
ตาว เตโนภาเสน สตฺตภุจฺจวเร กณฺขทานิ กเหตุวา วิชฺชตีติ  
อกฺขณเวธี ฯ มหากายปฺปทาลิโนติ มหนฺเต กายเ ปทาเลติ ฯ  
จมฺมกาโย ทารุกาโย โลหกาโย อยกาโย วาลิกกาโย อุตฺกกาโย  
ผลกกาโยติ อิมे สตฺตกาเย (๑) นาม ฯ ตตฺถ อญฺโณ จมฺมกาโย  
ปทาเลนฺโต มหิสจมฺมมฺปิ (๔) วินิวิชฺชตี ฯ โส ปน สตฺมปี  
มหิสจมฺมมานิ วินิวิชฺชตี เยว ฯ อญฺโณ อญฺจฺงคฺคฺลพฺหํ อุตฺมฺพร-  
# ๑. ม. สัณฺมํ ฯ ๒. ม. อกฺขณา ฯ ๓. ม. สตฺต มหากายา ฯ  
# ๔. ม. มหีสจมฺมมานํ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

\*เล่มที่ 30 อสทิสชาตกั หน้ 141

ปทริ จตุรงคูลพหฬั อสนปทริ วินิวิษณติ โส ปน ผลกสตมปิ  
เอกโต พทฐิ วินิวิษณติ ตถา ทวงคูลพหฬั ตมพโลทปฏุกั  
องคูลพหฬั อยปฏุกั วาลิกสกฏสฺส (๑) ปทรสกฏสฺส วา ปจจนา-  
ภาเค (๑) กณฺหํ ปเวเสตฺวา ปุรภาเคน อติปาเตติ ฯ ปกตียา  
อุทเก จตุอุสฏุกานัน (๒) กณฺหํ ปเวเสสิ (๓) ธเถ อฏฺฐอุสฏุกนฺติ (๔) เอวั  
อิเมถิ สตฺตุนัน มหากายัน ปทาลนโต มหากายปฺปทาลินอ ฯ  
สพฺพามิตฺเตติ สพฺเพ อมิตฺเต ฯ รณํ กตฺวาติ ยฺยทฺธิ กตฺวา  
ปลาเปสิติ อตฺโถ ฯ น จ กิลฺลิจิ วิหะยิทธิ เอกมฺปิ น  
วิหะเยยฺย ฯ อวิหะยณฺโต ปน เตหิ สทฺธิ กณฺหเปสเนน  
रणํ กตฺวา ฯ สลฺลณมํ อชฺฌนฺปากมิตฺติ สิลสลฺลณมํ ปพฺพชฺช  
อุปลโตติ ฯ

เอวั สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนัน เทเสตฺวา ชาตกั สโมธานะสิ  
ตทา กนิฏฺฐภาตา อานนฺโท อโหสิ อสทิสกฺมาโร ปน  
อหเมวาติ ฯ

อสทิสชาตกั ปจฺมํ ฯ

# ๑. ม. พทรสกฏสฺส ปลาตสกฏสฺส วา ปจจนาภาเคน ฯ

# ๒. ม. จตุอุสฏุกานัน ฯ ๓. ม. เปเสติ ฯ ๔. ม. อฏฺฐอุสฏุกนฺติ ฯ

สงคามาวจรชาดกั

สงคามาวจรโ สุโรติ อิท สตุธา เขตวเน วิหรนุโต

นนทตุเถริ อารพุก กเถสิ ฯ

สตุถริ หิ ปจรมคมเนน กปีลวตตุปุริ (๑) คนตุวา กนิภูจภาติกั  
นนทกุมาริ ปพพาเขตวา กปีลวตตุปุรา นิกุมมม อนุปุพเพน  
สาวตติยิ คนตุวา วิหรนุเต आयสุมา นนุโท ปตตัม อาทาย  
ตถาคเตน สทฐิ เกหา นิกุมมนกาเถ นนทกุมารโ กิร สตุถารา  
สทฐิ กจจลลิตติ สตุวา อทุลลิกขิตเทหิ (๒) เกเสหิ วาตปานนุตเรน  
โอโลเกตุวา ตวภู โข อยยุปุตต อากจเฉยยาสิติ อิท ชนปท-  
กถยาณิยา วุตตวจนมนุสสรนุโต อุกกณจित อนภิรโต  
อุปปนุชูปนุชุกชาโต รมนิสนุถคคโต อโหสิ ฯ สตุธา ตสฺส  
ปวตตี ฌตุวา ยนุณนาหิ นนุท อรหตเต ปติภูจเปสฺสามิติ  
จินเตตุวา ตสฺส วสนปริเวณิ คนตุวา ปญญตตาสเน นิสินุโน  
กจฺจि นนุท อิมสฺมิ สาสเน น อภิรมสิติ ปุจฺจิ ฯ ฆนุเต  
ชนปทกถยาณิยา ปฎิพทฺชจิตโต หุตฺวา นาภิรมาหิติ ฯ  
หิมวนุตจาริกคตปุพฺโพ นนุทาติ ฯ น คตปุพฺโพ ฆนุเตติ ฯ  
เตน หิ นนุท กจฺจามาติ ฯ นตฺถิ เม ฆนุเต อิทฺธิ  
กถาหิ คมิสฺสามิติ ฯ สตุธา อหิ ตัม นนุท มม อิทฺธิเพลน  
เนสฺสามิติ นนุทตุเถริ หตฺเถ คเหตุวา อากาสิ ปกฺขนุทิตฺวา  
# ๑. ม. กปีลปุริ ฯ เอวมุปริปี ฯ ๒. ม. อทุลลิกขิตเทหิ ฯ  
# ๓. ม. นสทฺโท นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 สงคามาวจรชาตกั หน้า 143

อนุตรามกุเค เอกัง ฉามกฺเขตต์(๑) ทสฺเสตฺวา (๒) ฉามขานฺนเก นิสินฺนํ

ฉินฺนนาสนนฺกุญฺจํ ฉามโลมฉินฺนฉวี จมฺมมตฺตํ ปฺลิกฺคณฺจิตฺตํ (๓)

เอกัง มกฺกฉฺฉี ทสฺเสตฺวา ปสฺสสฺสึ ตฺวํ นนฺท เอตํ

มกฺกฉฺฉินฺนติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ สฺสุจฺจํ ปจฺจกฺขํ กโรหิตฺติ ฯ

อถ นํ กเหตุวา สฺสุจฺจโยชนิกํ มโนสฺสึลาตลํ อโนตตฺตท-

หาทโย สตฺต มหาสเร ปณฺจ มหานทีโย สฺวณฺณปพฺพตฺตรชฺช-

ปพฺพตฺตมณฺิปพฺพตฺตปฺปิมณฺจิตฺตํ อนกสฺตรามเนยฺยํ หิมวณฺตปพฺพตฺตณฺจ

ทสฺเสตฺวา ตาวตฺตีสกฺวานนฺเต นนฺท ทิฏฺฐปฺพพฺพนฺติ ปุจฺฉิตฺวา น

ทิฏฺฐปฺพพฺพํ ภนฺเตติ วุตฺเต เอหิ นนฺท ตาวตฺตีสกฺวานํ เต

ทสฺเสสฺสามิตฺติ ตตฺถ เนตฺวา ปณฺจกฺกมฺพลสฺสึลาสเน นิสฺสึทึ ฯ สกฺโก

เทวราชา ทฺวิสุ เทวโลเกสุ เทวสงฺฆเนน สทฺธี อากนฺตฺวา

วณฺทิตฺวา เอกมณฺต์ นิสฺสึทึ ฯ อทฺตเตยฺยโกฏฺฐิสฺขาตา ปรีจาริกา

ปณฺจสตา กุกฺกฏฺปาทา (๔) เทวจฺจรา อากนฺตฺวา วณฺทิตฺวา

เอกมณฺต์ นิสฺสึทึสุ ฯ สตฺถา आयสฺมณฺต์ นนฺทํ ตา ปณฺจสตา

อจฺจรา กิเลสฺวเสน ปุณฺปุณฺนี โอลิกาเปสฺสึ ปสฺสสฺสึ นนฺท

อิมา กุกฺกฏฺปาทานิโย (๕) อจฺจรายติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ กิณฺนุ

โข ตา เอตา สฺโสภณฺติ อูทาหุ ชนปทกฺลฺยาณฺติ ฯ เสยฺยถาปี

ภนฺเต ชนปทกฺลฺยาณฺยา (๖) อฺปนฺธิชาย สทา ปฺลทฺทมกฺกฉฺฉี เอวเมว

# ๑. ม. เอกสฺมี ฉามกฺเขตฺเต ฯ ๒. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

# ๓. ม. โลหิตปฺลิกฺคณฺจิตฺตํ ฯ ๔. ม. กุกฺกฏฺปาทา ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

# ๕. ม. กุกฺกฏฺปาทานิโย ฯ ๖. ม. ชนปทกฺลฺยาณฺติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต อสทิสวคควณณา หน้า 144

อิมาสึ (๑) อุปนิชาย ชนปทกถยาณึติ ฯ อิทานิ ก็ กริสฺสสิ  
นฺนทาติ ฯ ก็ กम्मึ กตฺวา ฆนฺเต อีมา อจฺจรา ลกฺขณึติ ฯ  
สมณชรมฺมึ กตฺวาติ ฯ สเจ เม ฆนฺเต อิมาสึ ปฏฺฐิตากถาย  
ภควา ปาฏฺฐโกโก โหติ อหึ สมณชรมฺมึ กริสฺสามิติ อาห ฯ  
สตฺถา กโรหิ นนฺท อหนฺเต ปาฏฺฐโกโกติ ฯ เอวึ เถโร  
เทวสงฺฆมฺชฺเฒ ตถาคตฺ ปาฏฺฐโกคิ คเหตุวา มา ฆนฺเต อติปฺปลยฺจ  
กโรธ เอธ คจฺฉาม อหึ สมณชรมฺมึ กริสฺสามิติ อาห ฯ  
สตฺถา ตํ อาทาย เขตฺวานเมว ปจฺจาคมิ ฯ เถโร สมณชรมฺมึ  
กาคุ อารภิ ฯ สตฺถา ชมฺมเสนาปตี อามนฺเตตฺวา สาริปฺตฺต  
มยฺหึ กนิฏฺฐภاتا นนฺโท ตาวตีสเทวโลเก เทวสงฺฆสฺส  
มชฺเฒ เทวจฺจรานํ การณา มํ ปาฏฺฐโกคิ อคฺคเหสีติ อาห ฯ (๒)  
เอเตเนว อุปาเณน มหาโมคฺคฺคฺฉานตฺเถรสฺส มหาภสฺสปตฺเถรสฺส  
อนฺรุทฺชตฺเถรสฺส ชมฺมภณฺฑาคาริกานนฺทตฺเถรสฺสาติ อสีติมหา-  
สาวกานํ เขภฺยุเณน เสสภิกฺขุณฺโณ อาจิกฺขิ ฯ ชมฺมเสนาปตี-  
สาริปฺตฺตตฺเถโร นนฺทตฺเถโร อุปสงฺกमितฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ อาวุโส  
นนฺท ตาวตีสเทวโลเก เทวสงฺฆสฺส มชฺเฒ เทวจฺจรา ลกฺขณฺโต  
สมณชรมฺมึ กริสฺสามิติ ทสฺพลํ ปาฏฺฐโกคิ คณฺหีติ วตฺวา นนฺ  
เอวึ สนฺเต ตว พฺรหฺมจฺริยวาโส (๓) มาตฺคฺคามสนฺนิสฺสีโต (๔) ตสฺส  
# ๑. ม. อีมา ฯ ๒. ม. ตสฺส อาจิกฺขิ ฯ ๓. ม. พฺรหฺมจฺริยวาโส ฯ  
# ๔. ม. มาตฺคฺคามสนฺนิสฺสีโต กิเลสสนฺนิสฺสีโต ฯ



\*เล่มที่ 30 สงคามาวจรชาตกั หน้า 145

เต อิตถินัน อตถาย [๑] ภคิยา กมัม กโรนุเตน กมมกาเรน  
 สทฐี กิ นานาภณนุติ เถร์ ลชชาเปสิ นิตเตช อกาสิ ฯ  
 เอเตนุปาเยน สพเพปิ อสีติมहासावका अवसेत्किणु จ ตัง  
 आयसुมนत्तं लचचापेत्तुं च सो अयुत्तं वत् मे कत्तन्ति हिरिया  
 ज ओत्तत्तपेन ज विरियं तपुहिं पक्कन्दिता विपत्तन् वत्तमेत्त  
 อรหत्तं ปตฺวา สत्ถาโร อุปสงกमितฺวา สุวาหิं ภนฺเต ภควโต  
 ปฏิสสวา (๒) มุญจามิตี อห ฯ สत्ถาปิ ยทา ปน ตวํ นนฺท  
 อรหत्तं ปตฺโต ตทา ยวาทิ ปฏิสสวา มุตฺโตติ อห ฯ  
 เอตมตฺถัง วิทิตฺวา ชมฺมสภายิ ภิกฺขุ กถิ สมฺภุจาเปत्ตु ยว  
 โอวาทกฺขโม วายิ อวฺโส นนฺทตฺเถโร เอโกวาทเนนฺว หิโรตฺตปฺปิ  
 ปจฺจุปฺภุจเปตฺวา สมณชมฺมํ กตฺวา อรหत्तं ปตฺโตติ ฯ สत्ถา  
 อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสินฺนาติ  
 ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ  
 นนฺโท โอวาทกฺขโม ยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหุมมตฺเต รชชํ กาเรนฺเต  
 โพรสิตฺโต หตฺถาจรียกุลฺเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต หตฺถา-  
 จริยสิปฺเป นิพฺพตฺตี ปตฺโต เอกิ พาราณสิรณฺโณ สปตฺต-  
 ราชานํ อุปฺภุจาสิ ฯ โส ตสฺส มงฺกลหตฺถิ สฺสทิภฺขิตํ กตฺวา  
 สิภฺขาเปสิ ฯ โส ราชา พาราณสิรชชํ คณฺหิตฺตฺวา มิติ โพรสิตฺตํ

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร สมณชมฺมํ กโรนฺตฺตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๒. ม. ปฏิสสวา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคควณณา หน้า 146

คเหตุวา มงฺคลหตฺถิ อารุยฺห มหตฺติยา เสนาย พาราณสี คนฺตุวา  
 ปรีวาเรตฺวา รชฺชฺ วา เทตฺถุ ยฺยทฺธฺ วาติ รณฺโณ ปณฺณํ  
 เปเสตี ๑ พุรหฺมทตฺโต ยฺยทฺธฺ ทสฺสามิตฺติ ปาการทวารภูฏา-  
 ลกโคปุเรสุ พลนิกายฺ (๑) อาโรเปตฺวา ยฺยทฺธฺ อทาสี ๑ สปรตฺตราชา  
 มงฺคลหตฺถิ จมฺเมน วมฺเมตฺวา (๒) สยมฺปิ จมฺมํ (๓) ปฏฺมฺญจิตฺวา  
 หตฺถิกขนฺนุคฺโต ติจิณฺองฺกุสฺส อาทาย นคฺริ กิณฺทิตฺวา ปจฺจามิตฺตํ  
 ชีวิตกฺขยฺ ปาเปตฺวา รชฺชฺ หตฺถคคฺตํ กริสฺสามิตฺติ หตฺถิ  
 นคราภิมุขํ เปเสตี ๑ โส อุนฺนุทลลทานิ (๔) เจว ยนฺตปาสาณ  
 จ นานปฺปการานิ จ ปหรณฺนานิ วิสฺสชฺเชนฺเต ทิสฺวา  
 มรณฺภยฺกิตฺโต อุปฺสงฺกมิตฺตุ อสฺกโกนฺโต ปฏฺมฺญกมฺมิ ๑ อถ นํ  
 หตฺถจจฺริโย อุปฺสงฺกมิตฺวา ตาต ตฺวํ สุโร สงฺคามาวจโร  
 เอวรฺูเป จานเ ปฏฺมฺญกมฺนฺนนาม [๕] นานฺจฺจวิกฺนฺติ วตฺวา หตฺถิ  
 โอวทฺนฺโต อิมา คาลา อโวจ

[๒๑๓] สงฺคามาวจโร สุโร พลวา อิติ วิสฺสุโต  
 กิณฺนุ โตรณฺมาสชฺช ปฏฺมฺญกมฺมิ กุณฺนุช

[๒๑๔] โอมทฺท ขิปฺปํ ปลีฆํ เอลิกานิ จ อฺพพฺห (๖)  
 โตรณานิ จ มทฺทิตฺวา ขิปฺปํ ปวิส กุณฺนุชราติ ๑

ตตฺถ อิติ วิสฺสุโตติ ตาต ตฺวํ ปวตฺตสมฺปหาริ สงฺคามํ

- # ๑. ม. พลกายิ ๑ ๒. ม. วมฺเมน ฉาเทตฺวา ๑ ๓. ม. วมฺมํ ๑
- # ๔. ม. อุนฺนุทลลทานิ ๑ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ตฺยฺยหนฺติ ทิสฺสตี ๑
- # ๖. ม. อพฺพห ๑

\*เล่มที่ 30 สงคามาวจรชาตกั หน้า 147

มทฺทิตฺวา อวจรณโต สงคามาวจโร ธิรททยตาย สุโร  
ถามสมฺปตฺติยา จ พลวาทิ เอวํ วิสุสุโต ปญฺญาโต ปากโฏ ๑  
ไตรณมาตฺตชฺชาติ นครทวารสงฺฆมฺภุจไตรณํ (๑) ปตฺวา ๑ ปฏิกุมสฺตี  
กิณฺนุ โข โอสกฺกสิ เกณ การณน นินฺตเตสฺตี วทติ ๑ โอมทฺทาทิ  
อวมทฺท อโชปาเตยฺย ๑ เอลิกานิ จ อุพฺพหาทิ นครทวาร  
โสฬสฺรตฺนํ อฏฺฐรตฺนํ ภูมียํ ปเวเสตฺวา นิจฺจํ กตฺวา  
นิขาตา เอลิกา ถมฺภา (๒) โหนฺติ เต จิปปิ อุตฺตร ลยฺจาติ  
อาณานิ ๑ ไตรณานิ จ มทฺทิตฺวาติ นครทวารสฺส ปิฏฺฐิสงฺฆาญฺ (๓)  
มทฺทิตฺวา ๑ จิปปิ ปวิสฺวาติ สีมํ นครทวารํ ปวิส ๑ กุณฺชราติ  
นาคํ อาลปฺติ ๑

ตํ สุตฺวา นาโก โพรสิตฺตสฺส เอโกวาเทเนว นินฺตติตฺวา  
เอลิกตฺถมฺภุจ โสณฺชทาย ปลิเวเจตฺวา อหิณฺตตฺกานิ วิย ลุณฺจิตฺวา  
ไตรณํ มทฺทิตฺวา ปลิณฺมํ โอสาทฺเตตฺวา นครทวารํ กิณฺทิตฺวา  
นคฺริ ปวิสิตฺวา รชฺชํ คเหตุวา อทาสิ ๑

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ๑  
ตทา หตฺถิ นนฺโท อโหสิ ราชา อานนฺโท หตฺถาจฺริโย  
ปน อหเมวาทิ ๑

สงคามาวจรชาตกั ทุตฺติยํ ๑

# ๑. ม. นครทวารสงฺฆาตํ ไตรณํ ๑ ๒. ม. เอลิกตฺถมฺภุจ ๑

# ๓. ม. ปิฏฺฐิสงฺฆาญฺ ๑ ๔. ส. ย. โอสาทฺเตตฺวา ๑ ม. ปลิณฺมํ โอสาทฺเตตฺวา ๑

วาโลทกชาตัก

วาโลทัก อปฺปรสํ นินฺนุนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
ปลฺยจสเต วิฆาสาเท อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิร ปลฺยจสตา อุปาสกา ฆรปฺลิโพธิ์ (๑) ปุตุตทารสฺส  
นินฺยยาเทตฺวา สตุถุ ฆมฺมเทสนํ สฺวณฺนตา เอกโต ว วิจรนฺติ ฯ  
เตสุ เกจิ โสตาปนฺนา เกจิ สกทาคามินฺ เกจิ อนาคามินฺ  
เอโกปี ปุถุชฺชโน นตฺถิ ฯ สตุถาริ นินฺนุเตนฺตปิ เต อุปาสเก  
อนฺโตกริตฺวา นินฺนุเตสฺสุ ฯ เตสํ ปน ทนฺตกฏฺฐมฺโฆทกฺวตฺถกนฺธ-  
มालทายกา ปลฺยจสตา จุลฺปฏฺฐจกา วิฆาสาทา หุตฺวา วสนฺติ ฯ  
เต กุตุตปาทราสา นินฺทายิตฺวา อฏฺฐาย อจิรวตี กนฺตฺวา  
นินฺทิตฺเร อุนฺนทนฺตา มลฺลยฺพุทฺธิ ยฺชฺฉนฺติ ฯ เต ปลฺยจสตา  
อุปาสกา อปฺปสทฺทา อปฺปนิฆฺมสา ปฏฺฐิสฺสลาณํ อนฺยฺยชฺชนฺติ ฯ  
สตุถา เตสํ วิฆาสาทานํ ตํ อจฺจาสทฺทํ สุตฺวา กีสทฺโท  
เอส อานนฺทาคิ เถริ ปุจฺฉิตฺวา วิฆาสาทานํ สทฺโท ฆนฺเตติ  
วฺตุเต น โฆ อานนฺท อิเม วิฆาสาทา อิทาเนว วิฆาสํ  
ชาทิตฺวา อุนฺนทนฺติ ปุพฺเพปี อุนฺนทนฺติ เยว อิเมปี อุปาสกา  
น อิทาเนว สนฺนินฺนินฺนา ปุพฺเพปี สนฺนินฺนินฺนาติ วตฺวา เถเรน  
ยาจิทฺโต อตฺติตฺ อารี ฯ

อติเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โพธิสตุโต  
# ๑. ม. ฆราวาสปฺลิโพธิ์ ฯ

\*เล่มที่ 30 วาโลทกชาตัก หน้า 149

อมจกุลเถ นิพตติตฺวา วยปฺปโต รณโย อตฺถธมฺมานุสาสโก  
 อโหสิ ฯ อเถกสฺมี กาลเถ โส ราชา ปจฺจนฺโต กุปฺปีโตติ  
 สุตฺวา ปณฺจสเถ สินฺชเว กปฺปาเปตฺวา จตฺรํคินฺนิยา เสนาย  
 คนฺตฺวา ปจฺจนฺตํ วุปฺสเมตฺวา พาราณสีเมว ปจฺจาคนฺตฺวา  
 สินฺชวา กิลนฺตา อลฺลรสเมว เตสํ มุทฺทิกปानํ เทถาติ  
 อาณาเปสิ ฯ อถ เต (๑) สินฺชวา คนฺชปานํ ปิวิตฺวา อสฺสสตํ  
 ปตฺวา (๒) อตฺตโน อตฺตโน จานสฺส อฏฺฐิสฺส ฯ เตสํ ปน  
 ทินฺนาวาสิกฺกสฺสํ อปฺปรสํ (๓) อโหสิ ฯ มนฺสฺสา อิทานิ (๔) ก็  
 กโรมาติ ราชานํ ปจฺจิสฺส ฯ ราชา อุทเกน มุทฺทิตฺวา  
 มกฺกิปิโลติกาหิ ปฺริสฺสาเวตฺวา เย คทฺรภา สินฺชวานํ นีวาปี  
 วหีสฺ (๕) เตสํ ทาเปถาติ อาณาเปสิ (๖) ฯ คทฺรภา กสฺสฏฺทกํ  
 ปิวิตฺวา มตฺตา หุตฺวา วิจฺรมาณา ราชงฺคเณ วิรวีสฺ (๗)  
 ราชา มหาวาตปานํ วิวริตฺวา ราชงฺคเณ โอลอยมาโน สมิเป  
 จิตฺ โพรสิตฺตํ อามนฺเตตฺวา ปสฺส อิเม คทฺรภา กสฺสฏฺทกํ  
 ปิวิตฺวา มตฺตา หุตฺวา วิรวนฺตา อุปฺปติตฺวา (๘) วิจฺรนฺติ  
 สินฺชวกุลเถ ชาตา สินฺชวา ปน คนฺชปานํ ปิวิตฺวา นิสฺสทฺทา  
 สนฺนินฺนินา น อุปฺปลปนฺติ (๙) กิณฺนุ โข การณฺนติ ปจฺจนฺโต  
 # ๑. ม. อถ เตติ นตฺถิ ฯ ๒. ม. คนฺตฺวา ฯ ๓. ส. สรสิ ฯ  
 ม. ทินฺนาวาสิกฺกํ อปฺปรสํ พหุสฺสํ ฯ ๔. ม. อิทํ ฯ  
 # ๕. ม. ปหีสฺ ฯ ๖. ม. ทาเปสิ ฯ ๗. ม. วิรวีสฺ ฯ  
 # ๘. ม. อุปฺปตินฺตา ฯ ๙. ม. อุปฺปลปนฺติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคฺควณณา หน้า 150

ปรหม คาคมมาห

[๒๑๕] วาโลทกํ อปฺปรสํ นิหีนํ  
ปีตุวา มโท ซายติ คทฺรภานํ  
อิมลฺลจ ปีตุวาน รสํ ปณฺธิตํ  
มโท น สลฺลซายติ สินฺธุวานนฺติ ฯ

ตตฺถ วาโลทกนฺติ มกฺจิวาเลหิ ปฺริสฺสาวิตํ อุทกํ ฯ  
วาโลทกนฺติปี ปาโจ ฯ นิหีนนฺติ นิหีนรสภาวเณว นิหีนํ ฯ  
น สลฺลซายตีติ สินฺธุวานํ มโท น สลฺลซายติ ฯ กิณฺณุ โข  
การณนฺติ ปุจฺฉิ ฯ

อถสฺส การณํ อจิกฺขนฺโต โปธิสฺสโต ทฺถุติยํ คาคมมาห

[๒๑๖] อปฺปมฺปิวิตฺวาน นิหีนชฺจโจ  
โส มชฺชตีเตน ชนินฺท สฺมุจฺโจ (๑)  
โรรยฺหสฺสีติ จ กุลมฺหิ ซาโต  
น มชฺชตี อคฺครสํ ปีวิตฺวาติ ฯ

ตตฺถ เตน ชนินฺท สฺมุจฺโจติ ชนินฺท อุตฺตมราช โส  
นิหีนชฺจโจ เตน นิหีนชฺจภาวเณว สฺมุจฺโจ มชฺชติ ฯ โรรยฺหสฺสีติ  
โรรยฺหสฺสีโล ชฺรวหนกอจาเรน สมฺปนฺโน ซาติสินฺธุโว ฯ  
อคฺครสนฺติ สพฺพปรหม คหิตํ มุทฺทิกกรสํ ปีวิตฺวาปี น มชฺชตีติ ฯ

ราชา โปธิสฺสตฺตสฺส วจนํ สุตฺวา คทฺรเก ราชงฺคณา

# ๑. ม. ปุณฺโณ โข ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. มชฺชติ ปมชฺชติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ศิริทตชาติกั หน้า 151

นินราเปตวา ตสเสว โอวาเท จิตฺ ทานาทินิ ปุณณานิ กตฺวา  
ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานนฺติ ฯ  
ตทา ปญฺจสตฺตา กทฺรภา อิมํ วิชฌาสาทา อเหตุํ ปญฺจสตฺตา  
สินฺธุวา อิมํ อุปาสกา ราชา อานนฺโท อมจฺจปญฺชิตฺโต ปน  
อหเมวาทิ ฯ

วาโลทกชาติกั ตติยํ ฯ

#### ศิริทตชาติกั

ทฺฐิตฺโต ศิริทตฺเตนาคิ อิทํ สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต  
เอกั วิปกฺขเสวี อารพฺภ กเถสิ ฯ วตฺถุ เหนฺจฺจา  
มหิลามฺขชาติเก (๑) กถิตเมว ฯ

สตฺถา ปน น ภิกฺขเว อัย ภิกฺขุ อิทานเว วิปกฺขั  
เสวติ ปุพฺเพเปส วิปกฺขั เสวนฺโต ยเวติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ สามราชา นาม รชฺชํ กาทเรสิ ฯ  
ตทา โพธิสตฺโต อมจฺจกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตสฺส  
อตุลลมนฺนาสาสโก อโหสิ ฯ รณฺโณ ปน ปญฺชโว นาม  
มจฺจกลอสฺโส ฯ ตสฺส ศิริทตฺโต นาม อสฺสพฺนุโธ โส ขณฺโธ  
อโหสิ ฯ อสฺโส มุขรชฺชุกั กเหตุวา ตํ ปุโรโต ปุโรโต กจฺจนฺตํ  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๒๖/๕ ฯ ๒. ม. วิปกฺขเสวโกเยว ฯ ๓. ย. ศิริทนฺโต ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต อสทิสวकुควณณา หน้ 152

ทิสววา มั เอส สิกุขาเปตีติ สณณาย ตสฺส อนุสิกุขนุโต  
ขณฺโฆ อโหสิ ฯ ตสฺส ขณฺชภาวํ รณฺโณ อาโรเจสิ ฯ ราชา  
เวชเช เปเสสิ ฯ เต คนฺตุวา อสฺสสรีเร โรคิ อปฺสฺสนฺตา  
โรคมสฺส น ปสฺสามาติ รณฺโณ กถยีสฺสุ ฯ ราชา โพรทิสตฺติ  
เปเสสิ กจฺจ วยสฺส เอตฺถ การณํ ชานาหิตี ฯ โส คนฺตุวา  
ขณฺชอสฺสพนฺชํสฺสกุเคน ตสฺส ขณฺชภูตภาวํ ฌตฺวา รณฺโณ  
ตมตฺถิ อโรเจตฺวา สํสกุคโทเสน นาม เอวํ โหตีติ ทสฺเสนฺนุโต  
ปรมิ คากมาห

[๒๑๗] ทฺฐิตฺโต กิริทตฺเตน หโย สามสฺส ปณฺทโว  
โปราณปกตี หิตฺวา ตสฺเสว อนฺุวริยฺยตีติ ฯ  
ตตฺถ หโย สามสฺสชาติ สามสฺส รณฺโณ มจฺกตอสฺโส ฯ  
โปราณปกตี หิตฺวาติ อตฺตโน ปุพฺพปกตี (๑) สิงฺการภาวํ ปหาย ฯ  
ตสฺเสว อนฺุวริยฺยตีติ อนฺุสิกุขตีติ อตฺถ โธ ฯ

อถ นั ราชา อิทานิ วยสฺส ก็ กตฺตพฺพนฺติ ปุจฺฉิ ฯ  
โพรทิสตฺโต สุนฺทรํ อสฺสพนฺชํ ลภิตฺวา ยถาโปราโณ ภวิสฺสตีติ  
วตฺวา ทฺฐิตฺยิ คากมาห

[๒๑๘] สเจ ว (๒) ตนฺุโข โปโส สิงฺการาการกปฺปีโต (๓)  
อานเน ตํ กเหตุวาน มณฺฑาเล ปรีวตฺตเย  
จิปฺปเมว ปหนฺตฺวาน ตสฺเสว อนฺุวริยฺยตีติ ฯ

# ๑. ม. โปราณปกตี ฯ ๒. ม. จ ฯ ๓. ม. สิงฺการาการกปฺปีโต ฯ เอวมฺปรีปี ฯ



\*เล่มที่ 30 คิริทตตชาตกั หน้าที่ 153

ตตถ ตนุโซติ ตสส อนุโซ อนุรูปชาโตติ(๑) อนุโซ ตสส  
อนุโซ ตนุโซฯ อิทั วุตตัม โหติ สเจ หิมหาราช ตสส  
สิงการสส อาจารย์สมปนุสนสสส อนุรูปชาโต สิงการาจาร-  
สมปนุโน (๒) โปโสฯ สิงการากการกปปีโตติ สิงการเรน (๑) สุนุทเรน  
อการเรน กปปีตเกสมสสุ ตัม อสสั อานเน คเหตุวา  
อสสมณทเล ปริวตเตยย ชิปป์เมเวส ตัม ขลชภาวัม ปหาย  
อัย สิงการโร อาจารย์สมปนุโน อสสโคปโก มัม สิग्ขาเปตีติ  
สณณาย ชิปป์เมว ตสส อนุวิธิยติ อนุสิग्ขติ ปกตภาเวย  
จสสตีติ อตโต โย ฯ

ราชา ตถา การเรสิฯ อสโส ปกตภาเว ปตัญจาสิ ฯ  
ราชา ติรจจณานามปิ นาม อสยัม ชานาตีติ ตัญจิจิตโต  
โพธิสตตสส มหนตัม ยสั อทาสิ ฯ

สตถา อิมั ชมมเทสนัม อหริตวา ชาตกั สโมธานเนสิ  
ตทา คิริทตโต เทวตตโต อโหสิ อสโส วิปกุขเสวโก ภิกขุเยว  
ราชา อานนุโท อโหสิ อมจจปณทิตโต ปน อหเมวาติ ฯ

คิริทตตชาตกั จตตถัม ฯ

# ๑. ม. อนุรูป ชาโต ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๒. ส. ย. สิงการากการสมปนุโน ฯ  
ม. สิงการาโล อาจารย์สมปนุโน ฯ ๓. ม. สิขเรน ฯ ๔. ม. ชานิสสตีติ ฯ

อนภริตชาตกั

ยโถทเก อาวิทเ อปฺปสนฺเนติ อิทํ สตุถา เขตวเน  
วิหรนฺโต อณฺณตริ พุราหุมนกฺุมาริ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
สาวตฺถิยิ กิเรโก พุราหุมนกฺุมาริ ตินฺณํ เวทานํ  
ปารคฺฐ พหุ ขตฺติยกฺุมารเ จ พุราหุมนกฺุมารเ จ มนฺเต  
วาเจสิ ฯ โส อปรภาเค ฆรราวาสิ สณฺจเปตฺวา วตฺถาลงฺการ-  
ทาสทาสิเขตฺตวตฺถุคฺคิมหิสปฺตฺตทาราทีนํ อตฺถาย จินฺตยมาโน  
ราคโทสโมหวสิโก หุตฺวา อาวิทจิตฺโต อโหสิ มนฺเต ปฏฺธิปาฎิยา  
ปรีวตฺเตตฺถุ นาสกฺขิ ฯ อิตฺโต จิตฺโต จ มนฺตา น ปฏฺธิสิสุ ฯ  
โส เอกทิวสํ พหุคฺคณฺมาลาทีนํ (๑) กเหตุวา เขตวณํ กนฺตฺวา  
สตุถาริ ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ สตุถา เตน  
สทฺธิ ปฏฺธิสนฺถาริ กตฺวา กิ มาณว มนฺเต วาเจสิ ปคฺุณา  
เต มนฺตาติ ปุจฺฉิ ฯ ปุพฺเพ เม ภนฺเต มนฺตา ปคฺุณา  
ฆรราวาสสฺส ปน กหิตกาลโต ปฏฺฐาย จิตฺตํ เม อาวิท  
ชาตํ เตน เม มนฺตา น ปคฺุณาติ ฯ อถ นํ สตุถา  
น โข มาณว อิทาเนว ปุพฺเพปิ เต จิตฺตสฺส อนาวิทกาเล  
ตว มนฺตา ปคฺุณา อเหตุสิ ราคาทิหิ ปน อาวิทกาเล ตว  
มนฺตา น ปฏฺธิสิสุติ วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อหาริ ฯ  
อตีเต พาราณสิยิ พุรหุมนทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต  
# ๑. ม. พหุ คฺคณฺมาลาที ฯ

\*เล่มที่ 30 อนนริตติชาตกั หน้า 155

พุราหุณมหาสาตกุลเ นิพพตติตวา วยปฺตโต ตกุกสิลาัย  
คนุตวา(๑) มนฺเต อุกุณฺหิตวา ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย หุตฺวา  
พาราณสียั พหู ขตฺตियพุราหุณฺกุมารเ มนฺเต วาเจสี ๗ ตสฺส  
สนฺติเก เอโก พุราหุณฺมานโว ตโย เวเท ปฺकुณเ อกาสิ  
เอกปเทปี นิกฺกงฺโข อจฺริโย หุตฺวา มนฺเต วาเจสี ๗ โส  
อปเรณ สมเยน ฆราวาสั คเหตุวา ฆราวาสจฺินุตาย (๒) อาวิทจิตฺโต  
มนฺเต ปรีวตฺเตตฺตุนาสกฺขิ ๗ อถ นั อจฺริโย อตฺตโน สนฺติกั  
อาคตฺ กิ มาณว ปฺकुณา เต มนฺตาติ ปฺจฺจิตฺวา ฆราวาสสฺส  
คหิตกาลโต ปฺญฺจาย เม จิตฺตํ อาวิทํ ชาตํ มนฺเต ปรีวตฺเตตฺตุน  
น สกฺโกมีติ วุตฺเต ตาต อาวิทจิตฺตมฺหิ ปฺकुณาปี มนฺตา  
น ปฏฺิภนฺติ อนาวิทเ (๓) ปน อปฺปฏิภานนฺนาม นตฺถิติ วุตฺวา  
อิมา เทว (๔) คาถา อาห

[๒๑๕] ยโถทเก อาวิทเ อปฺปสนฺเน

น ปสฺสตี สิปปิกสมฺพุทฺถจ

สฺกฺขริ วาลุกํ มจฺจคฺคฺมฺพิ

เอวํ อาวิทมฺหิ จิตฺเต

น โส ปสฺสตี อตฺตทตฺถิ ปฺรตฺถิ

[๒๒๐] ยโถทเก อจฺเจ วิปฺปสนฺเน

โส ปสฺสตี สิปปิกสมฺพุทฺถจ

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗ ๒. ม. สฆราวาสจิตฺตตาย ๗

# ๓. ม. อนาวิทเ จิตฺเต ๗ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗

\*เล่มที่ 30 ทุกนินาต อสทิสวकुควณณา หน้า 156

สกุขริ วาลุกั มจुकุมพิ

เอวิ อนาวิตมहि จิตเต

โส ปสुสति อตุตทตุถั प्रतुननुति ๑

ตตุถ อวिलेति กทุทมาลुतिเต ๑ อปुปसनุเนติ ตาย เอว  
อาวิตตาย อวิปुसनุเน ๑ สิปुปิกสมुพुकनुติ สิปुปิกญจ สมุพुकญจ ๑  
มจुकุมพनुติ มจुकุมภู ๑ เอวิ อาวิตมहिติ จิตเต ๑ อตุตทตุถั  
प्रतुननुति नेव อตุตทตุถั न प्रतुถั ปसुसतिติ อตุโถ ๑ โส  
ปसुसतिติ เอวเมวิ อนาวिले จิตเต โส ปุริโส อตุตทตุถญจ  
प्रतुถญจ ปसुसतिติ ๑

สตุถา อิมิ ฐมมเทสนัน อหริตวา สจुจاني ปกาเสตวา  
ชาติกั สโมชานेति ๑ สจुจปิริโยसाने พุราहुมนुकุมาริ โสตา-  
ปตุติผลे ปติภูจहि ๑ ตทา มาณโว อยเมว มาณโว อโหสิ  
อาจิริโย ปน อหเมวาทิ ๑

อนกิริชชาติกั ปญจัม ๑

ทธีวหนชตกั

วณคณฐรโสปโตติ อึทึ สตุถา เซตวเน (๑) วึหรนุโต  
วึปกขเสวี อารพุก กเถสึ ๑ วตุถุ เหฎฐา กถิตเมว ๑

สตุถา ปน กึกขเว อสาคฐสนึนิวาโส นาม ปาโป  
อนตุถกโร ตตุถ มนุสสุถุถานึ ตาว ปาปสนึนิवासสุส  
อนตุถกธณตาย กึ วตุตพพิ ปุพเพ ปน อสาคเตน อมฐเรน  
นิมพรุกขเนน สทฐึ สนึนิवासมาคมม มฐรรโสป ทึพพรสปฏิกาโก  
อเจตโน อมพรุกโกปิ อมฐโร ติตตุถโก ชาโตติ วตุวา อตีตึ  
อาหริ ๑

อตีเต พาราณสึยึ พุรหุมทตเต รชชึ การเนเต กาสึกรฎเจ  
จตุตาโร ภาตโร พุราหุณณา อึสึปพพชชึ ปพพิชิตวา  
หึมวณตปฺปเทเส ปฏิปาฎึยา ปณณศาลา กตุวา วาสึ กปฺเปลึสุ ๑  
เตสึ เชฎฐกาตา กาลึ กตุวา สกุกตตึ ปาปฺณึ ๑ โส ตึ  
การณึ ฌตุวา อนตฺรณตฺรา สตุตฏฐทึวสจฺเจเนน เตสึ อฺปฏฺฐานึ  
คจฺจนุโต เอกทึวสึ เชฎฐกตาปสึ วณทึตุวา เอกมนตึ นึสึทึตุวา  
ภณเต เกน เต อตุถิตึ ปุจฺจึ ๑ ปณฺฑุโรคตาปโส อคฺคึนา  
เม อตุถิตึ อาห ๑ โส ตสฺส (๒) วาสึพรสุกึ อทาสึ ๑ วาสึพรสุโก  
นาม ทณฺเฑ ปเวสนวเสน วาสึปี โหติ พรสุปี ๑ ตาปโส  
โก เม อึทึ อาทาย ทารุณึ อาหริสฺสตีตึ อาห ๑ อถ นึ  
# ๑. ม. เวพฺพน ๑ ๒. ม. ตึ สุตฺวา ตสึส ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคควณณา หน้า 158

สกโก เอวมาห ยทิ(๑) เต ฆนเต ทารุหิ อตุโถ อิมิ ผรสุ  
 หตุเถน ปหริตฺวา(๒) ทารุณี เม อหริตฺวา อคฺคิ กโรหิติ  
 วเทยฺยาสิ ทารุณี อหริตฺวา อคฺคิ กตฺวา ทสฺสตีติ ฯ ตสฺส  
 วาสิผรสุกํ ทตฺวา ทุตฺติยมฺปิ อุปสงฺกมิตฺวา ฆนเต เถน เต  
 อตุโถติ ปุจฺฉิ ฯ ตสฺส ปณฺณสาลาหิ หตุถิมคฺโค โหติ ฯ โส  
 หตุถิหิ อุปทฺทฺโถติ หตุถินิ เม วเสน (๓) ทุกํ อุปปชฺชติ เต  
 ปลาเปหิติ อาห ฯ สกโก ตสฺส เอกํ เภริ อุปนามตฺวา  
 ฆนเต อิมสฺมิ ตเล ปหเต ตุมฺหากํ ปจฺจามิตฺตา ปลาเปสฺสนฺติ  
 อิมสฺมิ ปหเต เมตฺตจิตฺตา หุตฺวา จตฺรงฺกนิยา เสนาย ตํ  
 ปริวารสฺสนฺตีติ วตฺวา ตํ เภริ ทตฺวา กนิญฺจสฺส สนฺตีกํ  
 กนฺตฺวา ฆนเต เถน เต อตุโถติ ปุจฺฉิ ฯ โสปี ปณฺฑุโรค-  
 ธาตุโก วตฺสฺมา ทธินา เม อตุโถติ อาห ฯ สกโก เอตสฺส  
 เอกํ ทธิมฺหํ ทตฺวา สเจ ตุมฺเห อิจฺจมานา อิมิ อาวญฺเยยถ (๔)  
 มหานทฺติ หุตฺวา มโหฬํ ปวตฺเตตฺวา ตุมฺหากํ รชฺชํ กเหตุวา  
 ทาคฺคํ สมตฺโถปี ภวิสฺสตีติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตโต ปญฺจาย  
 วาสิผรฺสโก เขญฺจภาติกสฺส อคฺคิ กโรติ ฯ อิตเรน เภริตเล  
 ปหเต หตุถิ ปลาพนฺติ ฯ กนิญฺโจ ทธี ปริญฺชติ ฯ ตสฺมิ  
 กाले เอโก สุกโร เอกสฺมิ ปฺรानคามญฺจานเณ วิจฺรนฺโต

# ๑. ม. ยทา ฯ ๒. สී. หตุเถ ปหฺสิตฺวา ฯ ย. หตุเถน ปหฺสิตฺวา ฯ  
 # ๓. ม. ลณฺทวเสน ฯ ๔. สී. ย. อวชฺเชสฺสถ ฯ ม. อาสิญฺเจยฺยถ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทริวาหนชาตกั หน้า 159

อานุกาวสมปนนั มณิกขนุชั อทุทสฯ โส ตั มณิกขนุชั  
 มุเขน ชัตติตวา ตสฺสทานุภาเวน อากาเส อุปฺปติตวา สมฺมุตฺตมชฺเฌ  
 เอกั ทิปกั กนฺตฺวา เอตฺถทานิ มยา วสิตุ วฏฺฏติตติ โอตริตฺวา  
 ฬาสุกฺกฺขานเ เอกสฺส อุทฺมฺพรฺรูกฺขสฺส เหาจฺจา วาสั กปฺเปสิฯ  
 โส เอกทิวสั ตสฺมี รุกฺขมฺมฺลเ มณิกขนุชั ปฺรโต จเปตฺวา  
 นิทฺทํ โอกกมิฯ อเถโก กาสิกฺกรฺกฺขวาสิ มนฺสุโส นิรฺูปกาโร  
 เอส อมฺหากนฺติ มาตาปิตฺุหิ เหา นิกกทฺุฒิตโต เอกั ปฏฺุณฺคามั  
 ปตฺวา(๑) นาวิกานั กมฺมกาโร (๒) หุตฺวา นาวั อารุหฺ สมฺมุตฺตมชฺเฌ  
 กิณฺุนาย นาวย ฬลเก นิปฺนฺโน ตั ทิปกั กนฺตฺวา(๑) ฬลาฬลานิ  
 ปฺริยเสนฺโต ตั สุกฺริ นิทฺทายนตฺุ ทิสฺวา สณฺิกั กนฺตฺวา  
 มณิกขนุชั กณฺุหิตฺวา ตสฺส อานุกาเวน อากาเส อุปฺปติตฺวา  
 อุทฺมฺพรฺรูกฺเข นิสิตฺติตฺวา จินฺเตสิ อัย สุกโร อิมสฺส มณิกขนุชฺส  
 อานุกาเวน อากาสจาริ หุตฺวา อิชฺ วสติ มณฺุเ มยา  
 ปจฺมเมว อิมั มาเรตฺวา มัสฺ ชาทิตฺวา ปจฺจนา กนฺตฺุ  
 วฏฺฏติตติฯ โส เอกั ทณฺุทกั ภณฺุชิตฺวา ตสฺส สีเส ปาเตสิฯ  
 สุกโร ปพฺุชฺฉิตฺวา มณิกขนุชั อปฺสฺสฺนฺโต อิตโต จิตโต จ  
 กมฺปมาโน วิชาวติฯ รุกฺเข นิสินฺนปฺริโส ฬสิฯ สุกโร  
 โอลเณนฺโต ตั ทิสฺวา ตั รุกฺขั สีเสน ปฺหริตฺวา ตตฺเถว  
 มโตฯ โส ปฺริโส โอตริตฺวา อคฺคิ กตฺวา ตสฺส มัสฺ  
 # ๑. ม. กนฺตฺวาฯ ๒. ม. กมฺมกาโรฯ ๓. ม. ปตฺวาฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต อสทิสวคควณณา หน้า 160

ปจิตฺวา ขาทิตฺวา อากาเสน อุปฺปตฺติตฺวา หิมวณฺตปฺปเทศมตฺถเกณ  
 คจฺจนฺโต อสฺสมปฺทํ ทิสฺวา เชฏฺฐภทฺตํคสฺส ตาปสฺสสฺส อสฺสเม  
 โอตฺริตฺวา ทฺวิหํ ตีหํ วสฺติตฺวา ตาปสฺสสฺส วตฺตปฺปฏิวตฺตํ อกาสิ  
 วาสฺสิมฺรสฺส อานฺุภาวณฺจ ปสฺสิ ฯ โส อิมํ มยา คเหตุํ  
 วฏฺฐตฺตีติ มณฺนิกฺขณฺนสฺส อานฺุภาวํ ตาปสฺสสฺส ทสฺเสตฺวา ฆณฺเต  
 อิมํ เม (๑) คเหตุวา วาสฺสิมฺรสฺส (๒) เทถาติ อาห ฯ ตาปโส อากาเสน  
 จริตฺวาโม ตํ คเหตุวา วาสฺสิมฺรสฺสํ ตสฺส อทาสิ ฯ โส ตํ  
 คเหตุวา โถกํ คณฺตฺวา วาสฺสิมฺรสฺสํ ปหฺริตฺวา วาสฺสิมฺรสฺสํ ตํ  
 ตาปสฺสสฺสํ สีสํ ฉินฺนฺทิตฺวา มณฺนิกฺขณฺนํ เม อหฺราติ อาห ฯ  
 โส คณฺตฺวา ตาปสฺสสฺสํ สีสํ ฉินฺนฺทิตฺวา มณฺนิกฺขณฺนํ อหฺริ ฯ  
 โส วาสฺสิมฺรสฺสํ ปฏฺิจฺจนฺนฺจฺจเนน จเปตฺวา มชฺฌิมฺมตาปสฺสสฺส  
 สนฺตํกํ คณฺตฺวา กตฺติปาหํ วสฺติตฺวา เภริยา อานฺุภาวํ ทิสฺวา  
 มณฺนิกฺขณฺนํ ทตฺวา เภรี คเหตุวา ปุริมนฺเยเนว ตสฺสปี สีสํ  
 ฉินฺนฺทาเปตฺวา กณฺนิฏฺฐํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ทธิมฺญฺสุสฺสานฺุภาวํ ทิสฺวา  
 มณฺนิกฺขณฺนํ ทตฺวา ทธิมฺญํ คเหตุวา ปุริมนฺเยเนว ตสฺสํ สีสํ  
 ฉินฺนฺทาเปตฺวา มณฺนิกฺขณฺนฺจฺจ วาสฺสิมฺรสฺสญฺจ เภริญฺจ ทธิมฺญฺญฺจ  
 คเหตุวา อากาเส อุปฺปตฺติตฺวา พาราณสียา อวิทฺุเร จตฺวา  
 พาราณสีราชา (๑) ยฺุทฺฐํ วา เม เทตฺุ รชฺชํ วาติ เอกสฺส  
 ปุริสฺสสฺสํ หตฺถे ปณฺณํ ปาหฺสิ ฯ ราชา สาสนํ สุตฺวา ว  
 # ๑. ม. มณฺนิ ฯ ๒. ม. วาสฺสิมฺรสฺสํ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๓. ม. พาราณสีรญฺโย ฯ



\*เล่มที่ 30 ทริวาทนชาติกั หน้้า 161

โจริ คณหิสสามิติ นิกขมิ ฯ โส เอกิ เกริตลั ปหริ ฯ จตุรงฺคินิ  
เสนา ปริวาทเรสิ ฯ รัญโย อตุตโน หตุเถ คตภาวึ (๑) ฅตฺวา  
ทริขณึ วิสุตฺตฺเชติ ฯ มหานที ปวตุติ ฯ มหาชโน ทริมิหิ  
โอสิทิตฺวา นิกขมิตุํ นาสกฺขิ ฯ วาสิฬรสุกั ปหริตฺวา รัญโย  
สิสิ อหาราติ อหา ฯ วาสิฬรสุโก คนตุวา รัญโย สิสิ  
อหาริตฺวา ปาทุมฺเล นิกฺขิปี ฯ เอโกปี อวูธิ อุกฺขิปีตุํ  
นาสกฺขิ ฯ โส มหนฺเตน พเลน ปริวูโต นครึ ปวิสิตฺวา  
อภิสกั การेतฺวา ทริวาทโน นาม ราชา หตุวา ฅมฺเมน (๒)  
รชฺชั การเรสิ ฯ ตสฺเสกทิวลั มหานทियิ ชาลกรณฺทเก กิพนฺตสฺส  
กณณฺมณฺททโต เทวตาปริโกกั เอกิ อมฺพปกั อากนตุวา  
ชาเล ลกฺขิ ฯ ชาลั อุกฺขิปนฺตา ตั ทิสฺวา รัญโย อํทฺสู ฯ  
ตั มหนฺตุ ฅณฺุปฺปมาณั ปริมณฺทลั สุวณฺณวณฺณั อโหสิ ฯ  
ราชา กิสฺส ฝลนฺนาเมตฺนติ วนจรเก ปุจฺฉิตฺวา อมฺพฝลนฺติ  
สุตฺวา ตสฺส อฏฺฐิ อตุตโน อุกฺขานเ ไรปาเปตฺวา  
จิโรทเกน สิณฺจาเปสิ ฯ รุกฺโข นิพฺพตฺติตฺวา ตติเย ลัวจฺจเร ฝลั  
อทาสิ ฯ อมฺพสฺส สกฺกาโร มหา อโหสิ ฯ จิโรทเกน สิณฺจฺนฺติ  
คฺนฺชปฺลจฺจฺคฺลิกั เทนฺติ มาลาทามานิ ปริกฺขิปนฺติ คฺนฺชเตเลน  
ทีปี ชาเลนฺติ ฯ ปริกฺเขโป ปนฺสฺส ปฏฺฐาณิยา อโหสิ ฯ  
ฝลานิ มฐฺรานิ สุวณฺณวณฺณานิ อเหตุํ ฯ ทริวาทนราชา  
# ๑. ม. อวตุตฺรณภาวึ ฯ ๒. ม. ฅมฺเมน สเมน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต อสทิสวคควณณา หน้า 162

อณเณตี ราชัน อมพผลิ เปเสนโต อภูจิติ รุกขนิพพตตนภเยน  
องกรนิพพตตนภูจัน มณทุกณภูเกน (๑) วิชฌิตวา เปเสตี ฯ เตตี  
อมพ ขาทิตวา อภูจิติ โรปีตี น สมปชชติ ฯ เต กิณนุ  
โฆ เอตถ การณนติ ปุจณนตา ตี การณิ อชานีสู ฯ อเถโก  
ราชา อุยยานปาลี ปกโกสิตวา ทริวาหนสส อมพผลานิ รติ  
นาเสตวา ติตตถภาวิ กาคู สกขิสสตีตี ปุจณิตวา อาม  
เทวาตี วุตเต เตน หิ กจจมาตี สหสตี ทตวา เปเสตี ฯ  
โส พาราณสี คนตวา เอโก อุยยานปาโล อากโตตี รณโณ  
อาโรจาเปตวา เตน ปกโกสาปีโต ปวีสิตวา ราชานิ วนทิตวา  
ตวั อุยยานปาโลตี ปุญโจ อาม เทวาตี วตวา อตตโน  
อานุกาวิ วณเณตี ฯ ราชา กจจ อมหากิ อุยยานपालสส  
สนติเก โหหิติ อาห ฯ ตโต ปญจาย เทว ชนา อุยยานิ  
ปฏิปชชนติ (๒) ฯ อธุนาคโต อุยยานปาโล อกาลปุปพานิ รุกเข  
ปุปผาเปโต อกาลผลานิ คณหาเปโต อุยยานิ รณณิย  
อกาตี ฯ ราชา ตสส ปสตีตวา โปราณกอุยยานปาลี  
นีหราเปตวา (๓) ตสเสว อุยยานิ อทาสี ฯ โส อุยยานสส อตตโน  
หตถกตภาวิ ฌตวา อมพรุกขิ ปรีวาเรตวา นิมเพ จ  
ปกคววลลियो จ โรเปตี ฯ อนุปุพเพน นิมพา วทตีสู ฯ  
มุเลหิ มุลานิ สาขาหิ จ สาขา สัฏฐา โอนทฐวินทฐา  
# ๑. ม. มณทุกณภูเกน ฯ ๒. ม. ปฏิชคตุนติ ฯ ๓. ม. นีหริตีวา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทริวาหนชาติกั หน้า 163

อเหตุ ๑ เตน อสาดอมฐรสักเคนว ตาว มฐรพลโต อมโพ  
ติตตโก ชาโต นิมุพปณณสทิสโรโส ๑ อมพพลานัน ติตตกภาว  
ณตวา อุตยานปาโล ปลายิ ๑ ทริวาหนโน อุตยานัน คนตวา  
อมพพลัน ขาทนุโต มุเข ปวิญจัน อมพยุสสัน นิมุพกสาว (๑) วีย  
อชฺโฆหริตฺตฺ อสกโกนุโต กกกาเรตฺวา นุญฺหิ ๑ ตทา โพธิสตุโต  
ตสฺส อตฺถธมฺมานุสาสโก อโหสิ ๑ ราชา โพธิสตุต  
อามนฺเตตฺวา ปณฺทิต อิมสฺส รุกฺขสฺส โปราณกปริหารโต  
ปริหานิ (๒) นตฺถิ เอว สนฺเตปีสฺส ผลํ ติตฺตกั ชาตํ กิณฺณ  
โฆ การณฺนติ ปุจฺฉนฺโต ปจฺม คากมาห

[๒๒๑] วณฺณคนฺธโรโสเปโต อมโพ วายิ อหฺวา (๑) ปุเร  
ตเมว ปุชฺช ลภมาโน เกนมโพ กญฺจปฺพลิตฺติ ๑  
อถสฺส การณํ อากิขนฺโต โพธิสตุโต ทุตฺติย คากมาห

[๒๒๒] ปุจิมนฺทปริวาริ อมโพ เต ทริวาหน  
มุลฺลิมูเลน สักกฺจัน สาขา สาขํ นิเสวเร  
อสาดสนฺนิวาเสน เตนมโพ กญฺจปฺพลิตฺติ ๑

ตตฺถ ปุจิมนฺทปริวาริตฺติ นิมุพรุกฺขปริวาริ ๑ สาขา สาขํ  
นิเสวเรติ ปุจิมนฺทสฺส สาขา (๔) อมพรุกฺขสฺส สาขาโย นิเสวนฺติ ๑  
อสาดสนฺนิวาเสนานติ อมฐเรหิ ปุจิมนฺเทหิ สทฺธิ สนฺนิวาเสน ๑  
เตนาติ เตน การณฺน อัย อมโพ กญฺจปฺพลิตฺติ อสาดพลโต ติตฺตกพลโต  
# ๑. ม. นิมุพกสฺส ๑ ๒. ม. ปรีหิณ ๑ ๓. สฺยา. ม. อมโพยิ อหฺวา ๑  
# ๔. ม. สาขาโย ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคฺควณณา หน้า 164

ชาโตติ อตุโถ ฯ

ราชา ตสฺส วจันํ สุตฺวา สพฺเพ ปุจิมนฺเท จ  
ปกฺคววลลํ จ ฉินฺหาเปตฺวา มุลานิ อุตฺตราเปตฺวา สมฺนฺตา  
อมฺฐรปิตฺถํ หราเปตฺวา สุมฺฐรปิตฺถํ ปกฺขิปาเปตฺวา จิโรทกสกฺข-  
โรทกคฺคฺชโรทเกหิ อมฺพํ ปฏฺิขคฺคาเปสิ ฯ โส มฐฺรลิตฺสคฺเคน  
ปฺน มฐฺโร ว อโหสิ ฯ ราชา ปกฺติอฺยฺยานปาลสฺเสว อฺยฺยานํ  
นียฺยาเทตฺวา ยาวตฺยาถํ จตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานนฺติ  
ตทา อหเมว ปณฺฑิตามจฺโจ อโหสินฺติ ฯ

ทชฺิวาหนชาตํ ฉญฺจ ฯ

จตฺมญฺจชาตํ

อฺจฺเจ วิญฺญิมารุญฺหาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
อณฺฺลตฺรํ มหฺลลภิกฺโข อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกทิวลํ กิร ทฺวิสุ อคฺคสาวเกสุ อณฺฺมณฺณํ ปญฺหา-  
ปฺจฺจนวิสุสชฺชนกถาย นิสินฺเนสุ เอโก มหฺลลโก เตลํ  
สนฺตํ คนฺตฺวา ตติโย หุตฺวา นิสิตฺตฺวา ฆนฺเต มยฺมปี ตุมฺเห  
ปญฺหํ ปฺจฺจิสฺสาม ตุมฺเหปี อตฺตโน กงฺขํ อมฺเหปี ปฺจฺจถาติ  
อาห ฯ เถราตํ ชิกฺขจฺจิตฺวา อฺจฺจาย ปกฺกมฺีสุ ฯ เถรานํ  
ชมฺมํ โสตุํ สนนฺนินฺนปฺริสา สมากมฺสฺส ภินฺนกาเล สตฺถุ

\*เล่มที่ 30 จตุมฏฐชาตกั หน้า 165

สนตักั คนตุวา กั อกาเล อากตตุถาติ วุตเต ตั การณั  
อาโรจยีสู ๆ สตุถา น ภิกขเว อิทาเนว สาริปุตตโมคคัลลانا  
เอตัง ชิกขุจันตวา อเกตุวา ว ปกุกมนนุติ ปุพเพปิ ปกุกมีสูติ  
วตุวา อตีตัง อหาริ ๆ

อตีเต พาราณสียั พรหมมตเต รชชั การเนเต โโพธิสตุโต  
อรณณายตเน รุกขเทวตา อโหสิ ๆ อถ เทว หัสโปตกา  
จิตตกุฏุปพพตา นิกขมิตวา ตสมี รุกเข นิสิติตวา โคจราย  
คนตุวา นินุตตนาปี ตสมี เยว วิสสมิตวา จิตตกุฏุ กจจนนุติ ๆ  
กจจนนเต กจจนนเต กาลเต เตตัง โโพธิสตุเตน สทฐิ วิสสาโส  
อโหสิ ๆ กจจนนตา จ อากจจนนตา จ อณณมณณั สมโมทิตวา  
ชมมกถัง กเถตุวา ปกุกมีสู ๆ อเถกทิวัส เตสุ รุกขกุเคสุ  
นิสิติตวา โโพธิสตุเตน สทฐิ กเถนเตสุ เอโก สีกาลอ ตสส  
รุกขสส เหฏฐา จตุวา เตหิ หัสโปตเกหิ สทฐิ มนุเตนโต  
ปจัม คากมาห

[๒๒๑] อุกเจ วิภูปีมารุห (๑) มนุเตยวโ รโหคตา

นิจे โอรุห มนุเตยวโ มิคราชาปี โสสสตีติ ๆ

ตตถ อุกเจ วิภูปีมารุหาคี ปกคิยาปี อุกเจ อิมสมิ

รุกเข อุกจตรัง เอกวิภูปี อภิรุหิตวา ๆ มนุเตยวโหติ มนุเตถ  
กถุ ๆ นิจे โอรุหาคี โอตริตุวา นิจे จาเน จตุวา มนุเตยิตถ ๆ (๒)

# ๑. สยา. วิภูปีมารุห ๆ ๒. ม. มนุเตถ ๆ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคควณณา หน้า 166

มิกราชาปี โสสุตตีติ อุตตานิ มิกราชานํ กตฺวา อาห ฯ

หังสโปตกา ชิกฺขุจิติว อฏฺฐาย จิตฺตญฺญเฆว กตฺวา เตสํ  
กตกาเล โปธิสตุโต สิกาลสฺส ทฺติยคาถมาห

[๒๒๔] ยํ สุปฺณโณ สุปฺณเณน (๑) เทโว เทเวณ มนฺตเย  
ก็ ตตฺถ (๒) จตฺมฏฺฐสฺส วิถิํ (๓) ปวิส ชมฺพุกาติ ฯ  
ตตฺถ สุปฺณโณติ สุนฺทรปฺณโณ (๔) ฯ สุปฺณเณนาติ ทฺติเยน

หังสโปตเกณ ฯ เทโว เทเวนาติ เต เยว เทว เทเว กตฺวา  
กเถติ ฯ จตฺมฏฺฐสฺสาติ สรีเรณ ชาติยา สเรณ कुเณนาติ อิมหิ  
จตุหิ มฏฺฐสฺส สฺทฺทฺสฺสาติ อกฺขรตฺโต ฯ อสุทฺธึ เยว ปน [๕]  
ปัสสาวาเจเนน นินฺทฺนฺโต เอวมาห ฯ จตุหิ มฏฺฐสฺส (๖) ลามกสฺส ก็  
เอตฺถ สิกาลสฺสาติ อยเมตฺถ อธิปฺปาโย ฯ วิถิํ ปวิสฺวาติ อิทํ  
โปธิสตุโต เภรวารมฺมณํ ทสฺเสตฺวา ตํ ปลาเปนฺโต อาห ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมุเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเสสิ ฯ  
ตทา มหฺลลโก สิกาลो (๗) อโหสิ เทว หังสโปตกา สาริปฺตฺต-  
โมคฺคฺคฺลลานา รุกฺขเทวตา ปน อหเมวาติ ฯ

จตฺมฏฺฐชาตกํ สตฺตมํ ฯ

- # ๑. ม. สุวณฺโณ สุวณฺเณน ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. เตตฺถ ฯ
- # ๓. ม. พิลิํ ฯ ๔. ม. สุนฺทรวณฺโณ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร ตฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๗. ม. สิกาลो มหฺลลโก ฯ

สี่หโกฏฐกชาดก

สี่หังคูลี (๑) สีนโขติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
โกกาลิกํ อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวสํ กิร โกกาลีโก อณฺเณสุ พหุสุเตสุ ฌมมกถํ  
กเถนฺเตสุ สมยํปี กเถตุกาโม อโหสิ ฯ สพฺพํ เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว  
วิตฺถาราตพฺพํ ฯ

ตํ ปน ปวตฺตี สุตฺวา สตุถา น ภิกฺขเว โกกาลีโก  
อิทาเนว อตฺตโน สทฺเทน ปากโฏ ชาโต ปุพฺเพปิ ปากโฏ  
อโหสิ ยะวติ วตุวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต ตทา (๑)  
โพธิสตุโต หิมวณฺตปฺปเทเส สีนุ หุตฺวา เอกาย ลีคาลียา  
สทฺธี สํวสมนฺวาย ปุตฺตํ ปญฺจภติ ฯ โส องฺคูลีหิ นเขหิ  
เกสเรน วณฺณสมฺมจฺจานนาติ (๔) อิมหิ อากาเรหิ ปิตฺสทิสฺโส อโหสิ  
สทฺเทน มาตฺสทิสฺโส ฯ อเถกทิวสํ เทเว วสุสิตฺวา วิคเต สีนฺสุ  
นทิตฺวา สีนฺกิลํ กิพฺนฺเตสุ โสปี เตสํ อนฺตเร นทิตฺกาโม  
หุตฺวา ลีคาลิกํ นาทํ นทิตฺวา อตฺสส สทฺทํ สุตฺวา สีนฺหา  
ตฺถนฺหิ อเหสฺสุ ฯ ตสฺส สทฺทํ สุตฺวา อปโร โพธิสตุตฺสส  
สชาติปฺตุโต ตาต อยํ สีนุ วณฺณาทีหิ อมฺเหหิ สมานโน สทฺโท  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๒๒๕/๖๗ สี่หังคูลี ฯ ๒. ม. อโหสิตี ฯ  
# ๓. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. วณฺเณน สมฺมจฺจานน ฯ





สีหจมมชาตกัม

เนตัม สีหสฺส นทิตนฺติ อิทํ สตุถาเขตวเน วิหรนฺโต

โกกาลิกญญเณว อารพุก กเถสิ ฯ

โส อิมสฺมี กาลเ สรภญญํ ภณฺติกาโม อโหสิ ฯ สตุถา

ตํ ปวตฺตี สุตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โพรชิตฺโต

กสกกุลเ นินฺพพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต กสิกกมฺเมเนว ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ

ตสฺมี กาลเ เอโก วาณิโช คทฺรภการเเน โวหารํ กโรนฺโต

วิจฺรติ ฯ โส คตคตฺทฺจฺจเน คทฺรภสฺส ปิฏฺจิตฺโต ภณฺทิกัม

โธตารตฺวา คทฺรภํ สีหจมฺเมน ปารุเปตฺวา สาลิยเขตฺเตสุ

วิสุสฺชเขตฺติ ฯ เขตฺตรกฺขิกา (๑) ตํ ทิสฺวา สีโหติ สญฺญา ย อฺปสงฺกมิตฺตํ

น สกฺโกนฺติ ฯ อเถกทิวสํ โส วาณิโช เอกสฺมี คามทฺวาร

นิวาสํ คเหตุวา ปาตฺราสํ ปจาเปนฺโต ตโต คทฺรภํ สีหจมฺเมน (๒)

ปารุเปตฺวา ยวเขตฺเต วิสุสฺชเขตฺติ ฯ เขตฺตรกฺขิกา ตํ ทิสฺวา (๓)

สีโหติ สญฺญา ตํ อฺปสงฺกมิตฺตํ อสกฺโกนฺโต เกหํ คนฺตฺวา

อาโรเจสุ ฯ สกลกคามวาสิโน อาวฺธานิ คเหตุวา สงฺเข ชฺเมนฺตา

เถริโย วาเทนฺตา เขตฺตสฺมีปํ คนฺตฺวา อุนฺนทิสฺสุ ฯ คทฺรภ

มรณฺภยภิตฺโต คทฺรภรวํ รวิ ฯ อถสฺส คทฺรภภาวํ ญตฺวา

โพรชิตฺโต ปจฺมํ คาถมาห

# ๑. ม. เขตฺตรกฺขิกา ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. สีหจมฺม ฯ

# ๓. ม. อิม ปาจา นตฺติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต อสทิสวकुควณณา หน้า 170

[๒๒๗] เนตฺ สีสุส นทิตฺ น พุคฺคสมุสฺส น ทิปินอ  
ปารุโตะ สีสุมฺเมน ชมฺโม นทติ คทฺรโกติ ฯ  
ตตฺถ ชมฺโมติ ลามโก ฯ

คามวาสินปิ ตสฺส คทฺรภาวํ ฅตฺวา [๑] อฏฺฐินิ  
ภณฺชนฺตา ปิเถตฺวา ปาเตตฺวา สีสุมฺมํ อาทาย อคฺมฺสุ ฯ  
อถ โส วาณิไซ อาคนฺตฺวา ตํ พุคฺคณปฺปตฺติ (๒) คทฺรภํ  
ทิสฺวา ทุติยํ คาทมาห

[๒๒๘] จิรมฺปิ โข ตํ ขาทะยฺย คทฺรโก หริตฺติ ยวํ  
ปารุโตะ สีสุมฺเมน รวมาโนว ทุสฺยิตฺติ ฯ

ตตฺถ ตนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ อยํ คทฺรโก อตฺตโน คทฺรภาวํ  
อชานาเปตฺวา สีสุมฺเมน ปารุโตะ จิรมฺปิ กาลํ หริตฺติ ยวํ  
ขาทะยฺยาติ อตฺถโถ ฯ รวมาโนว ทุสฺยิตฺติ อตฺตโน ปน คทฺรภาวํ  
รวมาโน เจส อตฺตानํ ทุสฺยิ นตฺถตฺถ สีสุมฺมสมุสฺส โทโสติ ฯ

ตสฺมี เอวํ วทฺนฺเตยฺว (๓) คทฺรโก ตตฺถเอว นิปฺนฺโน มริ ฯ  
วาณิไซปิ ตํ ปหาย ปกฺกามิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ชาตกํ สโมชานะสิ  
ตทา คทฺรโก โกกาลีโก อโหสิ ปณฺฑิตกสโก  
ปน อหเมวาติ ฯ

สีหุมฺมชาตกํ นวํ ฯ

# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. พุคฺคณาวปฺปตฺติ ฯ

# ๓. ม. กเถนฺเตยฺว ฯ

สีลานิสัตชาตกั

ปสฺส สทฺชทาย สีลสฺสาติ อิํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
เอกั สทฺชํ อุปาสกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สทฺชโ ปสนฺโน อริยสาวกโ เอกทิวสั เขตฺวานั  
กจฺจนฺโต สายั อจิรวตฺนทีตีรั (๑) กนฺตุวา นาวิกเ นาวั ตีเร  
จเปตฺวา ฆมฺมสฺสวนตฺถาย คเต ติตฺถเ นาวั อทิสฺวา  
พฺพุทฺธารมฺมณั ปีตี ทพฺหั (๒) คเหตุวา นที โอตฺริ ฯ ตสฺส (๓) ปาทา  
อุทกมฺหิ น โอสีทิสฺสุ ฯ โส ปจฺวีตเถ กจฺจนฺโต วีย  
เวมฺขณฺคตฺกเถ วิจิ ปสฺสตี ฯ อถสฺส พฺพุทฺธารมฺมณัปีตี มนฺทา  
ชาตา ตสฺส ปาทา โอสีทิตฺตุ อารภิสฺสุ ฯ โส ปฺน พฺพุทฺธารมฺมณั  
ปีตี ทพฺหั กตฺวา อุทกปิฏฺเจเนว กนฺตุวา เขตฺวานั ปวิสิตฺวา  
สตุถารั วนฺทิตฺวา เอกมนฺตั นิสีทิ ฯ สตุถา เตน สทฺชึ  
ปฏฺฐิสฺนุถารั กตฺวา อุปาสก กจฺจิ มคฺคั อากจฺจนฺโต  
อปฺปกิลมเถเน อากโตสึตี ปุจฺฉิตฺวา ฆนฺเต พฺพุทฺธารมฺมณั ปีตี  
คเหตุวา อุทกปิฏฺเจ ปติฏฺจั ลภิตฺวา ปจฺวี มทฺทนฺโต วีย  
อากโตมฺหิตี วุตเต น โข อุปาสก ตฺวณฺเณว พฺพุทฺชฺกุณเ  
อนุสฺสริตฺวา ปติฏฺจั ลทฺชโ ปุพฺเพปิ อุปาสกา สมฺมทฺทมฺชเ  
นาวาย ฆินฺนาย พฺพุทฺชฺกุณเ อนุสฺสรนฺตา ปติฏฺจั ลภิสฺสูติ วตฺวา  
เตน ยาจิโต อตีตฺ อหาริ ฯ

# ๑. ม. อจิรวตฺนทีตีรั ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

# ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคควณณา หน้า 172

อดีต กสฺสปสมฺมาสมพุทฺธกาเล โสตาปนฺโน อริยสาวโก  
เอเคน นหาปีตกฺกมฺพิเคน สทฺธิ นาวํ อภิรุหิ ฯ ตสฺส  
นหาปีตสฺส ภริยา อยฺย อิมสฺส สุขทุกฺขํ ทว ภาโรติ  
นหาปีตมฺปิ ตสฺส หตฺถे นิกฺขิปี ฯ อถสฺส (๑) นาวา สตฺตเม  
ทิวเส สมฺพุทฺทมชฺเฒ ภินฺนา ฯ เตปี เทว ชนา เอกสฺมี ผลเก  
นิปนฺนา เอกทีปํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ ตตฺถ โส นหาปีโต สกฺุณ  
มาเรตฺวา ปจิตฺวา ขาทนฺโต อุปาสกสฺส เทติ ฯ อุปาสโก  
อลํ มยฺหนฺติ น ขาทติ ฯ โส จินฺเตติ อิมสฺมี จาเน อมฺหากํ  
จเปตฺวา ติณฺิ สรณานิ อณฺณา ปตฺติจฺจา นตฺถิติ ฯ โส  
ติณฺณํ รตนานํ กุณฺเ อนฺุสฺสริ ฯ อถสฺส (๒) อนฺุสฺสรนตฺสฺส ตสฺมี  
ทีปเก นิพฺพตฺโต นาคราชา อตฺตโน สรีริ มหานาวํ กตฺวา  
มาเปสิ ฯ สมฺพุทฺทเทวตา นิชามโก มาณโว (๓) อโหสิ ฯ นาวา  
สตฺตฺรตเนหิ ปฺรูยิตฺถ ฯ ตโย กุปฺกา อินฺทนีลมนฺิมยา อเหตุ  
โสวณฺณมโย ลกาโร รชตฺมยานิ โยตฺตานิ โสวณฺณมยานิ  
ยญฺุจฺยยานิ ฯ (๕)

สมฺพุทฺทเทวตา นาวาย จตฺวา อตฺถิ ชมฺพุทฺธีปํ คมิกาคิ  
โฆเสติ ฯ อุปาสโก มยฺ คมิสฺสามาติ อาห ฯ เตน หิ เอหิ  
นาวํ อภิรุหาติ ฯ โส นาวํ อภิรุหิตฺวา นหาปีตํ ปกฺโกสิ ฯ  
# ๑. ม. อถ สทา ฯ ๒. ม. อถสฺสา ฯ ๓. ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ  
# ๔. ม. ลกฺกาโร ฯ ๕. สී. ยฺ. ปทฺรานิ ฯ ม. ยญฺุจฺยยานิ ฯ

\*เล่มที่ 30 สีลانیสาชาตกั หน้า 173

สมุทฺทเทวตา ตฺยหณฺณเวว ลพฺภติ น เอตฺสฺสาติ อหา ฯ  
 กิการณฺทาติ ฯ เอตฺสฺส สีลาจารกฺขณา (๑) นตฺถิ ตํ การณฺ อหิ ตฺยหํ  
 นาวํ อหฺรามิ น เอตฺสฺสาติ ฯ โหตุ อหิ อตฺตโน ทินฺนทานน  
 รกฺขิตสีเลน (๒) ภาวิตถาวนาย เอตฺสฺส ปตฺตี ทมฺมิตี ฯ นหาปีโต  
 อนฺุโมทามิตี อหา ฯ เทวตา อิทานิ กณฺหิสฺสามิตี ตมฺปิ  
 อารोเปตฺวา อุโปปี ชเน สมุทฺทา นิกฺขมิตฺวา นทียา พาราณสี  
 ปตฺวา (๓) อตฺตโน อานฺุภาเวน ทฺวินฺนมฺปิ เตสํ เกहे ฐนํ  
 ปตฺติจฺญาเปตฺวา ปณฺฑิตฺเตหฺว สทฺธิ สํสฺสฺโค นาม กาทพฺโพ  
 สเจ อิมสฺส นหาปีตฺสฺส อิมินา อุปาสเกน สทฺธิ สํสฺสฺโค  
 นากวิสฺส สมุทฺทมฺชฺเชยฺย เยว นสฺสิสฺสตีติ ปณฺฑิตสํสฺสฺสฺส กุณฺ (๔)  
 กถยมาณา อีมา คธา อโวจ

- [๒๒๕] ปสฺส สทฺธา ย สีลสฺส จากสฺส จ อัย ผลํ  
 นาโค นาวาย วณฺณน สทฺธํ วหฺติ อุปาสกํ ฯ
- [๒๓๐] สพฺภิ เรว สฺมาเสถ สพฺภิ กุพฺเพถ สนฺถวํ  
 สตํ หิ สนฺนิวาเสน โสคฺถิ คจฺจติ นหาปีโตติ ฯ

ตตฺถ ปสฺสาติ กณฺจิ อนฺิยมิตฺวา ปสฺสธาติ อาลปติ ฯ  
 สทฺธายาติ โลกียโลกุตฺตราย สทฺธาย ฯ สีเลปี เอเสว นโย ฯ  
 จากสฺสาติ เทยฺยชฺรมฺมปริจฺจาจากสฺส เจว กิเลสปริจฺจาจากสฺส จ ฯ  
 # ๑. ม. สีลคฺขณาจากร ฯ ๒. สี. ทินฺนทานน รกฺขิตสีเล ฯ ๓.ม. คนฺตุวา ฯ  
 # ๔. ม. กุณฺ ฯ ๕. สฺยา. วหฺตุปาสกํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อสทิสวคฺควณณา หน้า 174

อัย ฝลนฺติ อิทํ ฝลํ คุณฺํ อานิสฺสนฺติ อตุโถ ๑ อถ วา  
จกฺสฺส ฝลํ ปสฺส อัย นาคิ นาวาย วณฺเณนาติ เอวเมตถ  
อตุโถ ฏฺฐพฺโพ ๑ นาวาย วณฺเณนาติ นาวาย สณฺจฺจเนน ๑  
สทฺทฺชนฺติ ตีสฺสุ สรณฺเส (๑) ปติฏฺฐิตสทฺธํ ๑ สพฺภิ เรวติ ปณฺฑิตะ-  
หิเยว ๑ สมาสถาติ เอกโต อวเสยฺย อุปวเสยฺยาติ อตุโถ ๑  
กฺุพฺเพถาติ กรยฺย ๑ สนฺถวณฺติ มิตฺตสนฺถวํ ๑ ตณฺหาสนฺถโว ปน  
เกนจิ สทฺธี น กาทพฺโพ ๑ นหาปีโตติ นหาปีตกฺกุณฺมพิโก ๑  
นหาปีโตติปี ปาโง ๑

เอวํ สมฺมุตฺตเวตฺตา อากาเส จตฺวา ฆมฺมํ เทเสตฺวา  
โหวทิตฺวา นาคฺราชาณํ คณฺหิตฺวา อตฺตโน วิมานเมว อคฺมาสิ ๑  
สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจฺจანი ปกาเสตฺวา  
ชาตกํ สโมชานสิ ๑ สจฺจปริโยसानุ อฺุปาสโก สกทาคามิผล  
ปติฏฺฐหิ ๑ ตทา โสตาปนฺโน อฺุปาสโก (๒) อุตฺตริ มคฺคํ ภาเวตฺวา (๒)  
ปรีนิพฺพายิ ๑ นาคฺราชา สาริปฺพุโต อโหสิ สมฺมุตฺตเวตฺตา ปน  
อหเมวาทิ ๑

สีลานิสฺสชาตกํ ทสมํ ๑

อสทิสวคฺโค จตฺตุโถ ๑

# ๑. ม. รตเนสุ ๑ ๒. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ๑

ตสุตททานั

ชนुकคห กุ อปฺปรโต

คิริทตฺต มनावลจิตฺตวรี

ทธีวาทน ชมฺพุท สีนโ

หรีตเยว นาควเรน ทส (๑) ๑

# ๑. ม. อสทิสลฺยจ สงคามั วาโลทกั คิริทตฺต ๑

นภีรตี ทธีวาทั จตุมภุจั สีนโกภุจั ๑

สีนจम्मั สีนานิสั ๑

รูกวคควณณา

รูกษاتกั

อมุโก (๑) รูกจจนิเนาปีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
ไปราณทุติยิกปโลภนั อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ อภุจกนิปาเต อินุทริยชาติเก (๒) อาวิกวิสสุติ ฯ

สตุถา ปน ตั ภิภุํ อยนุเต ภิภุํ อิตถิ อนตุถการิกา  
ปุกุเพปี ตั (๓) เอสา สราชิกาย ปริสาย มชฺเฒ ลชฺชาเปตุวา  
เคหา นิภุขมานาการิ อกาสิติ วตุวา [๔] อติตํ ออาหริ ฯ

อติเต พาราณสิขั พุรหุมทตเต รชฺชั การเนเต โโพธิสตุโต  
ตสุส อกคมहेสิยา กุจจิมุหิ นิพพตุตติตุวา วยปฺปตุโต ปิตุ  
อจฺจเยน รชฺเช ปติภูจาย ฐมฺเมเน รชฺชั กอารสิ ฯ ตสุส  
รูกโก นาม ปุโรหิตอ อโหสิ ฯ ตสุส ปุรณิ (๕) นาม พุราหุมณิ  
ภริยา ฯ ราชา พุราหุมณสุส อสุสั ภณฺฆาเกน (๖) อลงฺกริตฺวา  
อสุสั อทาสิ ฯ โส ตั อสุสั อภิรฺยุห (๗) รณฺโโย อฺปฺภุจัน  
คจฺจติ ฯ อถ นั อลงฺกตสุส อสุสสุส ปิภูเจ นิสิทธิตุวา  
คจฺจนฺตมาคจฺจนฺตญจ ทิสฺวา ตหิ ตหิ จิตา มนุสฺสา อโห  
อสุสสุส รูปิ อโห อสุโส โสภตติ อสุสเมว ปัสสนฺติ ฯ

# ๑. สี่. ม. อปี. ฯ ๒. จุ. ชา. ๒๗/๑๑๗/๒๔๗ ฯ ๓. ม. เต ฯ

# ๔. ม. เอตุถนฺตเร เตน ยาจิโตติ ทิสฺสุติ ฯ ๕. ม. ปุราณิ ฯ

# ๖. ม. อสุสภณฺฆาเกน ฯ ๗. ม. อารฺยุห ฯ



\*เล่มที่ 30 รุหกชาตกั หน้า 177

โส เกหิ อาคนตุวา ปาสาทิ อภิรุหิตฺวา(๑) ภริยิ อามนฺเตสิ  
 ภาทุเท อมฺหากิ อสฺโส อติวีย โสภติ อุโภสุ ปสฺเสสุ จิตา  
 มนฺสฺสา อมฺหากิ อสฺสเมว วณฺณนฺตฺติ ฯ สวา ปน พฺราหฺมณฺนิ  
 โถกั ฉินฺนิกา ชฺตฺตฺติกา (๒) เตน นํ เอมมาห อยฺย ตฺวํ  
 อสฺสสฺส โสภณการณํ น ชานาสิ อยํ อสฺโส อตฺตโน  
 อลงฺกตํ อสฺสภณฺทํ นิสฺสาย โสภติ สเจ ตวมฺปิ อสฺโส  
 วีย โสภิตฺวาโม อสฺสภณฺทํ ปิลนฺธิตฺวา อนฺตรวฺถี อิริยุห  
 อสฺโส วีย ปาเท โภภุญฺจมาโน คนฺตุวา ราชานํ ปสฺส  
 ราชาปิ ตํ วณฺณยิสฺสตี มนฺสฺสาปิ ตณฺเณว วณฺณยิสฺสนฺตฺติ ฯ  
 โส อุมฺมตฺตชาตฺติโก พฺราหฺมโณ ตสฺสา วจันํ สุตฺวา อิมินา  
 นาม การณฺน สวา มํ วทตีติ อชานิตฺวา โสภณสฺสณฺนิ (๓)  
 หุตฺวา ตถา อกาสิ เขว ฯ เย เย ปสฺสนฺติ เต เต ปรีหาสิ  
 กโรนฺตา โสภติ อางริโยติ วทิสฺสุ ฯ ราชา ปน นํ ก็  
 อางริย จิตฺตฺนฺเต (๔) กุปฺปิตํ อุมฺมตฺตโกสิ ชาโตติ อาทีนํ วตฺวา  
 ลชฺชาเปสิ ฯ ตสฺมี กาลे พฺราหฺมโณ อยฺยตฺตํ มยา กตฺนฺติ  
 ลชฺชิตฺวา พฺราหฺมณฺนิยา กุชฺฉิตฺวา ตายมฺหิ สฺราชิกาย เสนาย (๕)  
 อนฺตเร ลชฺชาปีโต โปเถตฺวา ตํ นิกฺกทฺตฺตฺตฺตฺตํ เกหิ  
 อคมาสิ ฯ ชฺตฺตฺติพฺราหฺมณฺนิ (๖) ตสฺส กุชฺฉิตฺวา อากมนฺภาวํ ฌตฺวา  
 # ๑. ม. อภิรุยฺห ฯ เอมฺปริปี ฯ ๒. ม. ชฺตฺตฺติกาตฺกา ฯ ๓. ม. คธาสฺสณฺนิ ฯ  
 # ๔. ม. ปิตฺตํ เต ฯ ๕. ม. ปรีสาย ฯ ๖. ม. ชฺตฺตฺติพฺราหฺมณฺนิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต อสทิสวคควณณา หน้า 178

ปุเรตรเมว จุลลทวารเณ (๑) นิกขมิตฺวา ราชนินเวสนํ คนฺตฺวา  
จตุหฺปญฺจาหํ ตตฺถเว อโหสิ ฯ ราชานํ ตํ การณํ ฌตฺวา  
ปุโรหิตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อจฺริย มาตุคามสฺส นาม โทโส  
โหติ เยว พุราหฺมณฺเญน ขมิตฺวํ วฏฺฏตฺติติ ขมาปนฺตฺถาย ปจฺมํ  
กาถมาห

[๒๓๑] อมฺโภ (๒) รุหก นินฺนาปี ชิยา สนฺธิยฺยเต ปฺน  
สนฺธิยฺยสฺส (๓) ปฺราณฺเญน มา โภชสฺส วสํ คมฺมิตฺติ ฯ  
ตตฺรารํ สงฺเขปตฺโถ โภ รุหก นนฺ นินฺนาปี ฌนฺชิยา  
ปฺน สนฺธิยฺยติ (๔) ฌณฺเญน เหวเมว ตวํ ปฺราณฺเญน สทฺธิ สนฺธิยฺยสฺส  
โภชสฺส วสํ มา คมฺมิตฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา รุหโก ทฺติยํ กาถมาห

[๒๓๒] วิชฺชมาเนสฺส มฺรุตฺวาเกสฺส (๕) วิชฺชมาเนสฺส การิสฺส  
อณฺณํ ชิยํ กริสฺสามิ อลฺลเณว ปฺราณฺเญนติ ฯ  
ตสฺสสฺสโถ มหาราช มฺรุตฺวาเกสฺส (๖) จ ชิยการเกสฺส จ มนฺุสฺเสสฺส  
วิชฺชมาเนสฺส อณฺณํ ชิยํ กริสฺสามิ อิมาย นินฺนาย ปฺราณฺเญน  
ชิยาช อลฺลํ นตฺถิ เม โภจิจ อตฺถโถติ ฯ

# ๑. ม. จุฬทวารเณ ฯ ๒. สี่. ม. อปี ฯ ๓. พ. ชา. ๒๓/๒๓๑/๖๕ ฯ สนฺธิยฺยสฺส ฯ  
ม. สนฺธิยฺยสฺส ฯ เหวมฺปริปิ ฯ ๔. ม. สนฺธิยฺยติ ฯ ๕. สี่. วิชฺชมาเนสฺส มฺรุตฺวาสุ ฯ  
ม. วิชฺชมาเนสฺส วาเกสฺส ฯ ๖. วิชฺชมาเนสฺส มฺรุตฺวาสุ ฯ ๖. สี่. มฺรุตฺวาเกสฺส ฯ  
ม. ฌนฺการมฺรุตฺวาเกสฺส ฯ ๖. มฺรุตฺวาเกสฺส ฯ

\*เล่มที่ 30 สิริกาพกณณิชาตกั หน้าที่ 179

เอวณจ ปน วตุวา ตั นึหริตุวา อณณั พุราหุณณึ

อานนสิ ๑

สตถา อิมั ฌมมเทสนั อหริตุวา สจจანი ปกาเสตุวา  
ชาตกั สโมชานนสิ ๑ สจจปรีโยसानน อุกกณจติภิกขุ โสตา-  
ปตติมเล ปติภุจหึ ๑ ตทา ปุราณึ (๑) ปุราณทุตติกา อโหสิ รุหโก  
อุกกณจติภิกขุ พาราณสีราชา ปน อหเมวาติ ๑

รุหกชาตกั ปจมั ๑

สิริกาพกณณิชาตกั

[๒๓๓-๒๓๔] อิตถึ สिया รูปวตีติ อิทั สิริกาพกณณิชาตกั  
มหาอุมมงกชาตเก (๒) อาวิกวิสตีติ ๑

สิริกาพกณณิชาตกั ทุตติยั ๑

# ๑. ม. พุราหุณณึ ๑ ๒. ม. มหาอุมมงกชาตเก ๑

จุดลปทุมชาติกั

อยเมว สทา อหฺมปี (๑) โส อนนฺยโณติ อิทํ สตุถา เขตวเน  
วิหรนฺโต อุกฺกณฺจิตฺทิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ อุมฺมาทนต์ฺชาตเก (๒) อาวิภวิสฺสติ ฯ

โส ปน ภิกฺขุ สตุถารา สจฺจํ กิร ตฺวํ อุกฺกณฺจิตฺติ  
วตฺเต สจฺจํ ภควาติ วตฺวา โภ (๓) ปน ตํ อุกฺกณฺจาเปตฺติ (๓)  
วตฺเต อหํ ภนฺเต เอกํ อลงฺกตปฺภฺยตฺตํ มาตฺคามํ ทิสฺวา  
กิลฺसानฺวตฺติโก หุตฺวา อุกฺกณฺจิตฺติ อหา ฯ อถ นํ สตุถา  
ภิกฺขุ มาตฺคาโม นาม อกตฺถณฺญ มิตฺตทฺพุทฺธิ ธตฺทหฺทโย (๔)  
โปราณกปณฺชิตาปี อตฺตโน ทกฺขินฺชนฺนุกโลหิตํ (๕) ปาเยตฺวา  
ยาวชีวิทํ ทานมฺปี ทตฺวา มาตฺคามสฺส จิตฺตํ น ลภีสุติ  
วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสตุโต  
ตสฺส อคฺคฺมเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ นามกฺคหณทิวเสวสฺส  
ปทุมกฺมาโรติ นามํ อํกุสุ ฯ ตสฺส อปฺเร (๖) ฉ กนิฏฺฐภาตিকা  
อเหตุํ ฯ เต สตุตฺปี ชนา อนฺนฺปุพฺเพน วุฑฺฒิปฺปตฺตา อรราวาลิ  
คเหตุวา รณฺณา (๗) สทิสฺวา วิจฺรนฺติ (๗) ฯ อเถกทิวสิ ราชา ราชฺงคณฺ  
# ๑. สฺยา. อหฺมปี ฯ ๒. สฺยา. อุมฺมาทนต์ฺชาตกั ฯ ม. อุมฺมาทนต์ฺชาตเก ฯ  
# ๓. ม. เกน ปน ตํ อุกฺกณฺจาปีโต ฯ ๔. สී. ธตฺทหฺทยา ฯ ม. พหฺมายา ฯ  
# ๕. สී. ทกฺขินฺชตฺตุโลหิตํ ฯ ม. ทกฺขินฺชาณฺโลหิตํ ฯ ๖. ม. อปฺเรน ฯ  
# ๗. ม. รณฺโณ สหaya วิย วิจฺรนฺติ ฯ

\*เล่มที่ 30 จุลลพหุมาตกั หน้า 181

โธโลเกนุโต จิโต เต มหาปริวาร (๑) ราชูปัญจัน อากจณเต  
ทิสวา อิม มั วชิตวา รชชมปี คณเหยยุนติ อาสิกั  
อุปปาเทตวา เต ปกโกสาเปตวา ตาตา ตุมเห อิมสมิ นนเร  
วสิคิ น ลกถ อณตตถ คนตวา มม อจยเนน อากนตวา  
กุลสนตกรชช คณหถาติ อาห ๗ เต ปิตุ วจัน สมปฏิจจิตวา  
โรทิตวา อตตโน (๒) ฆรานิ คนตวา ปชาปติโย อาทาย ยตถ  
วา ตตถ วา คนตวา ชีวีสสามาติ นนรา นิกขमितวา มคัก  
คจณนตา เอกั กนตาริ ปตวา อนนป้าน อลภมานา ขุท  
อชิวาเสตุ อสโกนตวา มย ชีวมานา อิตถิโย ลกีสสามาติ  
กนิฏจตส ภริยั มาเรตวา เทรสโกฏจาเส กตวา มัส ขาทีสุ ๗  
โพธิสตุโต อตตนา (๓) จ ภริยาย จ ลทฐโกฏจาเสตุ เอกั  
จเปตวา เอกั เทวปี ขาทีสุ ๗ เอวั น ทิวเส น อิตถิโย  
มาเรตวา มัส ขาทีสุ ๗ โพธิสตุโต ปน ทิวเส ทิวเส เอเกกั  
จเปตวา น โกฎจาเส จเปสิ ๗ สตตเม ทิวเส ภาติกตส (๔) ภริยั  
มาเรตสามาติ วุตเต โพธิสตุโต เต น โกฎจาเส เตสิ ทตวา  
อชช ตาว อิม น โกฎจาเส ขาทถ เสว ชานีสสามาติ  
วตวา เตสิ มัส ขาทีสุวา นิตุทายนกาเล ภริยั กเหตุวา  
ปลาโย ๗ สวา โถกั คนตวา คนตุ น สกโกมิ สามิติ  
# ๑. ม. มหาปริวารน ๗ ๒. ม. โรทิตวา กนทิตวา อตตโน อตตโน ๗  
# ๓. ม. อตตโน ๗ ๔. ม. โพธิสตุตส ๗

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต รุทกถวณณา หน้า 182

อาห ๑ อถ นั โพรธิตโต ขนุชนาทาย อรุณคฺคฺมนเวลาย  
 กนุตารา นิกฺขมิ ๑ สว สุริเย อุกฺคเต ปิปาสิตามฺหิ สามีติ  
 อาห ๑ โพรธิตโต ภูทเท อุทกั นตฺถิติ วตฺวา ปฺนปฺปฺนั  
 กถิตเต ตสฺสา สีนฺเนน (๑) ขกฺเคน ทกฺขินฺชนน (๒) ปฺหริตฺวา ภูทเท  
 ปานีย นตฺถิ อิทํ ปน เม ทกฺขินฺชนนฺเก โลหิตํ ปิวมานา  
 นิสีทาติ อาห ๑ สว ตถา อกาสิ ๑ เต อนฺุปฺพเพน มหาคฺงกั  
 ปตฺวา ปิวิตฺวา จ นหาตฺวา จ ผลาผลั ขาทิตฺวา  
 ฆาสฺกฏฺจฺจเนสุ วิสฺสมิตฺวา เอกสฺมี คฺงกานิวตฺตเน อสฺสมปทํ  
 มาเปตฺวา วาสั กปฺเปสฺสุ ๑ อถกทิวาสั อฺุปรคฺงคฺาย ราชปฺราธิกั  
 โจริ หตฺถปาทะ จ กณฺณนาสจฺจ ฉินฺทิตฺวา เอกสฺมี อมฺมณเ (๓)  
 นิปฺชฺชาเปตฺวา มหาคฺงคฺาย ปวาหฺสฺสุ ๑ โส มหนตฺติ อฏฺฏสฺสรุ  
 กโรนฺุโต ตํ จานํ ปาปฺมุณี ๑ โพรธิตโต ตสฺส กรณั  
 ปริเทวิทสทฺทํ สุตฺวา ทกฺขปฺปตฺโต สตฺโต มยิ จิตฺเต มา นสฺสึติ  
 คฺงคฺาตีริ คนฺตฺวา ตํ อุตฺตาเรตฺวา อสฺสมปทํ อาเนตฺวา  
 กาสาวโชนฺเลปนาทีหิ วณฺปฏิกมฺมํ อกาสิ ๑ ภริยา ปนฺสฺส  
 เอวรूपิ นาม [๔] โกณฺจํ (๕) คฺงคฺาย ปวาหิตํ (๖) ปฏฺิขคฺคนฺุโต วิจฺรตีต  
 ฌตฺวา ตํ โกณฺจํ ชิกฺขจฺจมานา นฺุฏฺจหนฺติ (๗) วิจฺรติ ๑ โพรธิตโต  
 ตสฺส วณฺสฺสุ สัวิรุพฺุเหสฺสุ ภริยาย สทฺธี ตํ อสฺสมปเท กตฺวา (๘)  
 # ๑. ม. เทว ปาจา นตฺถิ ๑ ๒. สี. ทกฺขินฺชตฺตุ ๑ ม. ทกฺขินฺชานุกั ๑  
 # ๓. ม. อมฺพณเ ๑ ๔. ม. เอตฺถนฺุตเร ทสฺสึสนฺติ ทิสฺสติ ๑  
 # ๕. สี. ย. โกณฺจํ ๑ ม. กุณฺจํ ๑ เอวมฺปริปี ๑ ๖. ม. อาวาเหตฺวา ๑  
 # ๗. ม. วตฺวา ๑ ๘. ม. นิกฺขจฺจหนฺติ ๑ ๙. ม. จตฺวา ๑

\*เล่มที่ 30 จุลลปทุมชาตกัม หน้า 183

อฏวิโต ผลาผลานิ อหาริตฺวา ตยจ ภริยญจ โปเสติ ฯ เตสุ  
 เอวํ วสนฺเตสุ สา อิตฺถิ ตสฺมี โภณฺเต ปฏฺิพทฺชจิตฺตา หุตฺวา  
 เตน สทฺธิ อนาคตฺวา อจฺริตฺวา (๑) เอเกนฺปาเยน โโพธิสฺตฺตํ  
 มาเรตฺกามา หุตฺวา เอวมาห อหํ ตุมฺหากํ องฺเส นิสฺสิทิตฺวา  
 กนฺตารา นิกฺขมมานา เอกํ ปพฺพตํ โอลเกตฺวา อยฺเย  
 ปพฺพตมฺหิ นีพฺพตฺตเวตฺเต สเจ อหํ สามิเกน สทฺธิ อโรคา  
 ชีวิตํ ลภิสฺสามิ พลิกมฺมนฺเต กริสฺสามิตี อายาจี สา มํ  
 อิทานิ อุตฺตาเสติ กโรมฺสฺสา พลิกมฺมนฺติ ฯ โพธิสฺตฺโต ตํ  
 มายํ อชานนฺโต สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา พลิกมฺมํ สชฺเชตฺวา  
 ตาย พลิกมฺมภาชนํ (๒) คาหาเปตฺวา ปพฺพตมฺตถกํ อภิรฺูหิ ฯ อถ  
 นํ สา เอวมาห สามิ เทวตาสิ (๓) โนปี ตฺวญฺเวยว อุตฺตมเทวตา  
 ปจฺมํ ตาว ตํ วนฺปุเปเหสิ ปฺุเชตฺวา ปทกฺขิณฺํ กตฺวา วนฺทิตฺวา  
 ปจฺฉา เทวตาย พลิกมฺมํ กริสฺสามิตี ฯ สา โโพธิสฺตฺตํ  
 ปปาตานิขฺมํ จเปตฺวา วนฺปุเปเหสิ ปฺุเชตฺวา ปทกฺขิณฺํ กตฺวา  
 วนฺทิตฺกามา วิย หุตฺวา ปิฏฺุจิปฺสฺเส จตฺวา ปิฏฺุจิชฺยํ ปหริตฺวา  
 ปปาเต ปาเตตฺวา ทิฏฺุจา เม ปจฺจามิตฺตสฺส ปิฏฺุจิตฺติ ตฺถุจฺมานสา  
 ปพฺพตา อโรหิตฺวา โภณฺทสฺส สนฺตีกํ อคฺมาสิ ฯ โพธิสฺตฺโตปี  
 ปปาตานุสฺาเรน (๔) ปพฺพตา ปตฺนฺโต อุมฺพรฺรฺกฺขมฺตถเก เอกสฺมี  
 อกฺณฺเฏ ปตฺตสฺถณฺเน คุมฺเพ ลลฺกฺิ ฯ เหฏฺุจาปพฺพตํ ปน  
 # ๑. ม. จริตฺวา ฯ ๒. ม. พลิกภาชนํ ฯ ๓. ม. พลิกภาชนํ ฯ  
 # ๓. ม. เทวคายนํ ฯ ๔. ส. ปปาตตฺถานุสฺาเรน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต รุทกถวณณา หน้า 184

โอโรหิตุ น สกกาฯ โส อุทุมพรานิ (๑) ขาทิตวา สาขนุตเร  
นิสีทิฯ อเถโก มหาสิโร โคธราชาเหฏฐาปพุตปาทโต  
อภิรุหิตวา ตสมี อุทุมพรผลานิ ขาทติฯ โส ตัม ทิวส์ โโพธิสตุตัม  
ทิสวา ปลายิฯ ปุน ทิวเส อากนตุวา เอกสมี ปสเส ผลานิ  
ขาทิตวา ปกคามิฯ เอว ปุนปุนัน อากจุนโต โโพธิสตุเตน  
สทุธิ วิสสาสิ อापชชิตวา ตวั อิมิ จานัน กถิ (๒) อากโตสิตี  
ปจฺจิตวา อิมินา การณนาติ วุตเต เตน हि มา ภายิตี  
วตุวา โโพธิสตุตัม อตฺตโน ปิฏฺจियิ นิปชชาเปตุวา โอตารेतฺวา  
อรณฺณโต นิภขมิตุวา มหามคฺเค จเปตุวา อิมินา มคฺเคน  
คจฺจนาติ อฺยโยเชตุวา อरणฺณเมว ปาวิสิฯ โโพธิสตุโต เอกิ  
คามกัม คนตุวา ตตฺถ วสนฺโต ปิตุ กาลกตภาวั สุตฺวา  
พาราณสี คนตุวา กุลสนฺตเก รชเช ปติฏฺจาย ปทุมราชา  
นาม หุตฺวา ทส ราชรมฺเม อโกเปตุวา รมฺเมน รชฺชํ  
การณฺโต จตุสฺส นกรทฺวาเรสฺส นกรมชฺเฌ นิเวสนทฺวาเร (๓)  
จ ฉ ทานสาลาโย การาเปตุวา เทวสิกัม ฉ สตสฺสสุตานิ วิสฺสชเชตุวา  
มหาทานัน อทาสิฯ สาปี โข ปาปีตฺถิ (๔) ตัม โกณฺจํ ขนฺธ  
นิสีทาเปตุวา อरणฺณา นิภขมิตุวา มนุสฺสสฺเปถ ภิภขํ จรฺมานา  
ยาคุภตฺตัม สฺหริตุวา ตัม โกณฺจํ โปเสสิฯ [๖] อฺยนฺเต กิ โหตีตี  
# ๑. ม. อุทุมพรผลานิฯ ๒. ม. เกน การณนฯ ๓. ม. นิเวสนทฺวาเรตีฯ  
# ๔. ม. อิตฺถิฯ ๕. สී. สงฺฆริตุวาฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร มนุสฺสชาติ ทิสฺสติฯ



\*เล่มที่ 30 จุลลปทุมชาติกั หน้า 185

ปุจฺฉิยมาณา อหิ เอตสฺส มาตุลธีตา ปิตุจฺฉาปฺตโต เม เอส  
 ปฺริโส เอตสฺเสว มํ อหิสฺส สาทํ วชฺฌปฺปตฺตมฺปิ อตฺตโน สามิกิ  
 อุกฺขิปีตฺวา ปฺริหรนฺตี ภิกฺขุํ จริตฺวา โปเสมีติ ฯ มนุสฺสา อัย  
 ปติพฺพตฺตาติ ฯ ตโต ปฏฺจาย พหุตริ ยาคูกตฺตํ อหิสฺส ฯ อปเร  
 ชนา เอวมาหิสฺส ตฺวํ มา เอวํ วิจฺริ ปทุมราชา พาราณสียิ  
 รชฺชํ การเอติ สกถชมฺพุทึปี สงฺโฆเกตฺวา ทานํ เทติ โส  
 ตํ ทิสฺวา ตฺสฺสตีสฺสตี ตฺฏฺโง [๑] พหุชนํ ทสฺสตี ตฺวํ ตว  
 สามิกิ อิชฺ นิสีทาเปตฺวา กจฺฉาติ ติริ กตฺวา เวตฺตปจฺฉิ  
 อหิสฺส ฯ सा अनाजारा तं गोचुं वेत्तपञ्चियं निसीथापेतुवा  
 ปจฺฉิ อุกฺขิปีตฺวา พาราณสี กนฺตฺวา ทานสาลาสุ ภูณฺชมาณา  
 วิจฺรติ ฯ โปริสสฺสโต อลงกตหตฺถิขนฺชวรคโต ทานกฺกํ กนฺตฺวา  
 อฏฺจนฺนํ वा तसन्नुं वा सहत्तदा ทानं तत्त्वा पुंन केहि  
 กจฺฉติ ฯ सा अनाजारा तं गोचुं ปञ्चियं निसीथापेतुवा  
 ปจฺฉิ อุกฺขิปีตฺวา ตสฺส คมนมกฺเค อฏฺจาสี ฯ ราชา ตं  
 ทิสฺวา ก็ เอตฺนฺติ ปุจฺฉิ ฯ เอกา เทว ปติพฺพตฺตาติ ฯ อถ  
 นํ ปกฺโกสาเปตฺวา สลฺชานิตฺวา โกณฺชํ ปจฺฉิโต นีหฺราเปตฺวา  
 อัย เต ก็ โหตีติ ปุจฺฉิ ฯ सा पितुज्झापित्तो मे तेव  
 กุลทตฺติโก สามิกิ เมติ อาห ฯ มนุสฺสา ตं อนฺตริ อชานิตฺวา  
 อโห ปติพฺพตฺตาติ อาทิณี วตฺวา ตं อนาจาริตฺถิ วนฺณยีสฺส ฯ  
 # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร เตติ ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต รุทกถวณณา หน้า 186

ปุณ ราชธา ตํ อยมนเต โกณโฆ กุลทตฺติโก สามีโกติ ปุจฺฉิ ฯ  
 สธา ราชานํ อสฺสขานนฺตี อาม เทวาทิ สุธา หุตฺวา  
 กเถติ ฯ อนนํ ราชธา กิ เอส พาราณสีรณฺโณ ปุตุโต  
 นนฺ ตฺวํ ปทุมกุมารสฺส ภริยา อสุกรณฺโณ ชีตา อสุกา  
 นาม มม ชนฺนุโลหิตํ ปิวิตฺวา อิมสฺมี โกณฺเฑ ปฏฺวิพทฺชิจฺจิตฺตา  
 มํ ปปาเต ปาเตสิ สธา ทานิ ตฺวํ นลาณฺเณ มจฺจุ คเหตุวา  
 มํ มโศติ มลฺลมานา อิมํ ฌานํ อากตา นนฺ อหํ ชีวามีติ  
 วตฺวา อมจฺเจ อามนฺเตตฺวา โภ อมจฺจา นนฺ จาหํ คุมฺเหหิ  
 ปุณฺโโจ เอวํ กเถสิ มม ฉ (๑) กนิฏฺฐภาทิกกา ฉ อิตฺถิโย มาเรตฺวา  
 มํสํ ขาทิสฺส อหํ ปน มยฺหํ ภริยํ อโรคํ กตฺวา กงฺกาศีริ  
 เนตฺวา อสฺสมฺปเท วสนฺโต เอกํ วชฺฌปฺปตฺตํ โกณฺเฑ อุตฺตาเรตฺวา  
 ปฏฺวิพทฺชิจฺจิตฺตา สธา อิตฺถิ ตสฺมี ปฏฺวิพทฺชิจฺจิตฺตา มํ ปพฺพตฺตปฺปาเต (๒)  
 ปาเตสิ อหํ อตฺตโน เมตฺตจฺจิตฺตคฺาย ชีวิตํ ลภินฺติ ยาย  
 อหํ ปพฺพตฺตา ปาติโต น สธา อณฺณา เอสา หุสฺสีลา โส  
 จ วชฺฌปฺปตฺโต โกณฺโฆ นาม น อณฺโณ อยเมวาทิ วตฺวา  
 อิมา กถา อโวจ

[๒๓๕] อยเมว สธา อหฺมปี (๓) โส อนณฺโณ  
 อยเมว โส หตฺถจฺฉินฺโน อนณฺโณ

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ปพฺพตฺตปาเท ฯ  
 # ๓. พุ. ขา. ๒๗/๒๓๕/๗๐ อหฺมปี ฯ

\*เล่มที่ 30 จุลลพทุมชาตกั หน้า 187

ยมาห โโกมาริปติโก (๑) มมนุติ

วษุณิตุติโย นตุติ อิตุติสุ สจจัม ๑

[๒๓๖] อิมณจ ชมมัม มุสเลน หนตุวา

ลุตุทัง ฌวั ปรทารูปเสวี

อิมิสสา จ นั ปาปปติพุตาย

ชีวนตุติยา ฌินุทถ กณณนาสนตุติ ๑

ตตุถ ยมาห โโกมาริปติโก มมนตุติติ ยั เอสา อัย เม  
 โโกมาริปติ กุลทตุติโย สามิโกติ อาห อยเมว โส อนณโย (๒) ๑  
 ยมาหุ โโกมาริปติติปี (๓) ปาโจ ๑ อยเมว หิ โปตุถเกสุ ลิจิโต ๑  
 ตสุสาปี อยเมวตุโต ๑ วจนวิปลลาโส ปเนตถ เวทิตพุโพ ๑  
 ยั หิ เตน รณณา วุตตุตัง ตเทว อิช อากตุ ๑ วษุณิตุติโยติ  
 อิตุติโย นาม วษุณา วริตพุพา เอว ๑ นตุติ อิตุติสุ สจจันตุติ  
 เอตาสุ สจจภาโว (๔) นามโก นตุติ ๑ อิมณจ ชมมมนุติอาทิ  
 ทูวินุมนปิเตสั ทณทาณาปนวเสน (๕) วุตตุตัง ๑ ตตุถ ชมมมนุติ  
 ลามกั ๑ มุสเลน หนตุวาติ มุสเลน ปหริตุวา (๖) โปเถตุวา อฏุจันนิ  
 ภาณชิตุวา จุณณวิจุนณณั กตุวา ๑ ลุตุทันตุติ ทารุณั ๑ ฌวนตุติ  
 คุณณาเวณ นิชุชีวมตสทิสั (๗) ๑ อิมิสสา จ นนตุติ เอตุถ นนตุติ  
 # ๑. ม. โโกมาริปติ ๑ เอวมุปริปี ๑ ๒. ม. น อนณโย ๑ ๓. ม. โโกมาริปติติปี ๑  
 # ๔. ม. สภาโว ๑ ๕. ทณทาโรปนวเสนาติปี ๑ ๖. ม. หนตุวา ๑  
 # ๗. ม. นิชุชีวั มคสทิสั ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต รุทกวิกิควณณา หน้า 188

นิปาตมตฺตํ ฯ อิมิสฺสา จ ปาปฺปติพฺพตฺยา อนาจาราย ทุสฺสีถาย  
ชีวนฺตฺติยา ว กณฺณนาสิ นฺนิทฺถาติ อตุโธ ฯ

โพธิสฺสตุโต โภริ อธิวาเสตฺตุ อสฺสโกนฺนุโต เอวิ เตสํ  
ทณฺฑทานิ (๑) อาณาเปตฺวาปิ น ตถา การฺเสสิ ฯ โภริ ปน  
มนุทํ กตฺวา ยถา สฺวา ปจฺฉิ สีสฺสโต โอรุเปตฺตุ น สกฺโกติ  
เอวิ คาพฺพหํ ตํ (๒) พนฺธาเปตฺวา โภณฺทํ ตตฺถ ปกฺขิปาเปตฺวา  
อตุตฺตโน ชีวิตา นีหฺราเปสิ ฯ

สตุถา อิมิ ชฺมมฺเทศนํ อหฺริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา  
ชาติกํ สโมชานฺเสสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानเน อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุ โสตา-  
ปฺตฺติผล ปติภฺจฺหิ ฯ ตทา น ภาตโร อณฺณตฺตรา เถรา อหฺลฺลํ  
ภฺริยา จิณฺจมานวิกา โภณฺโท เทวทฺตุโต โภชฺราชา อานนฺโท  
ปทุมราชา ปน อหฺเมวาคิ ฯ

จฺลลปทุมชาติกํ ตฺตฺติยํ ฯ

# ๑. ม. ทณฺฑํ ฯ ๒. ม. คาพฺพหฺตฺริ ฯ

มณิโจรชาตกั

น สนฺติ เทวา ปวสนฺติ นฺนาติ อิทํ สตุถา เวพฺเวน  
วิหรนฺโต วชย ปริสกุกนฺตํ เทวทตฺตํ อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา ปน สตุถา เทวทตฺโต วชย ปริสกุกตฺติ สุตฺวา  
น ภิกฺขเว อิทานว ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต มยฺหํ วชย  
ปริสกุกติ ยเว ปริสกุกนฺโตปิ มํ วชิตฺถํ นาสกฺขิตฺติ วตุวา อตฺตํ  
อาหริ ฯ

อติเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โพธิสตุโต  
พาราณสีโต อวิทุเร คามเก คหปติกุเถ นิพฺพตฺติ ฯ อถสฺส  
วยปฺตตฺตสฺส พาราณสีโต กุลชิตฺถํ อาเนสิ ฯ สา ปิยา(๑)  
อโหสิ อภิรฺฐปา ทสฺสนิยา เทวจฺจรา วิย ปุปฺผลตา วิย  
วิลาสมานา(๒) มตฺตกนิฺนรี วิย จ สุชาตาติ นามเนน ปติพฺพตา  
สีลาจารสมฺปนฺนา วตฺตสมฺปนฺนา ฯ นิจฺจกาลมฺปิสุสา ปติวตฺตํ  
สสุสฺวตฺตํ สสุรวตฺตณฺจ กตเมว โหติ ฯ สา โพธิสตุตฺตสฺส  
ปิยา อโหสิ มนาปา ฯ อติเต อุโภปิ สมฺโมทมานา  
เอกคฺคจิตฺตา(๓) สมคฺคสํวาสิ วสิสิ ฯ อถกทิวสิ สุชาตา  
มาตาปิตโร ทฏฺฐกามมฺหิตฺติ โพธิสตุตฺตสฺส อาโรเจสิ ฯ โส(๔) สาธุ  
ภทฺเท มคฺเค ปาถะยฺยํ ปโหนกํ ปฏฺฐิยาเทหิตฺติ ขชฺชกวิกตฺติ  
ปจาเปตุวา ขชฺชกาทีนิ ยานเก จเปตุวา ยานกํ ปาเชนฺโต  
# ๑. ม. สุวณฺณวณฺณา ฯ ๒. ม. ลพฺมานา ฯ ๓. ม. เอกจิตฺตา ฯ  
# ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต รุหกวคควณณา หน้า 190

ยานกสฺส ปุโรโต อโหสิ อิตรา ปจฺจนโต ฯ เต นครสมปี  
 คนฺตุวา ยานกั โมเจตฺวา นฺหาตฺวา ภูณฺซีสุ ฯ ปุณ โปชิสฺสโต  
 ยานกั โยเชตฺวา ปุโรโต นิสีทึ ฯ สุชาตา วตฺถานิ ปริวตฺเตตฺวา  
 อลงฺกริตฺวา ปจฺจนโต นิสีทึ ฯ ยานกสฺส อนฺโตนครํ ปวิฏฺฐกาเล  
 พาราณสีราชา หตฺถิกฺขนฺชวรคโต นครํ ปทกฺขินฺณํ กโรนฺโต  
 ตํ ปเทสํ อคฺมาสิ ฯ สุชาตา โอตริตฺวา ยานกสฺส ปจฺจนโต  
 ปทสา ว ปายาสึ ฯ ราชา ตํ ทิสฺวา ตสฺสา รูปสมฺปตฺติยา  
 อากทฺถิมฺมานโส (๑) ปฏฺิพทฺชจิตฺโต หุตฺวา เอกํ อมจฺจํ กจฺจน  
 เอติสฺสา สสฺสามิกภาวํ วา อสฺสามิกภาวํ วา ชานาหีติ  
 เปเสสิ (๒) ฯ โส คนฺตุวา ตสฺสา สสฺสามิกภาวํ ฌตฺวา สสฺสามิกา  
 กิร เทว ยานเก นิสินฺโน ปุริโส เอติสฺสา สามิโกติ อหา ฯ  
 ราชา ปฏฺิพทฺชจิตฺตํ วิโนเทตฺถุ อสฺกุโณนฺโต กิเลสาตุโร หุตฺวา  
 เอเกน [๓] อุปาเยน มาเรตฺวา อิตฺถิ คฺเหสฺสามิตี จินฺเตตฺวา  
 เอกํ ปุริสํ อามนฺเตตฺวา กจฺจน โภ อิมํ จุพามณฺี อาทาย (๔)  
 วิถิ กจฺจนฺโต วิย เอตสฺส ปุริสสฺส ยานเก ปกฺขิปิตฺวา เอหิตี  
 จุพามณฺี ทตฺวา อฺยโยเชสิ ฯ โส สาธฺุติ ตํ กฺเหตฺวา คนฺตุวา  
 ยานเก จเปตฺวา จปีโต เม เทวาติ อากนฺตุวา อาโรเจสิ ฯ  
 ราชา จุพามณฺี เม นฺภูโจติ อหา ฯ มนฺุสฺสา เอกโกลาหลํ  
 # ๑. ม. อากทฺถิมฺมานโลจโน ฯ ๒. ม. อาณาเปสิ ฯ  
 # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร นนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. อฺย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 มณีโจรชาตกัม หน้า 191

อังสุฯ ราชสา สพุพทวารานิ ปัททิตฺวา สยจาร์ ฉินฺทิตฺวา  
 โจริ ปริเยสเถติ อาหฯ ราชปฺริสา ตถา อังสุฯ นกริ  
 เอกสงฺโขภิตฺ (๑) อโหสิฯ อิตโร ปฺริโส มนฺสุเส คเหตุวา  
 โภธิสตุตฺส สนฺติกัม คนฺตฺวา โภ ยานกัม จเปหิ รมฺโย  
 จุพามฉิ นฺนฺโจ ยานกัม โสเชสฺสามิติ ยานกัม โสเชนฺโต อตุตฺนา  
 จปิตฺมฉิ คเหตุวา โภธิสตุตฺ คเหตุวา มฉิโจโรสิตี หตุเถหิ  
 จ ปาเทหิ จ โปเถตฺวา (๒) คเหตุวา (๒) ตัม ปจฺญาพาหุ (๓) พนฺธิตฺวา  
 เนตฺวา อัย มฉิโจโรติ รมฺโย ทสฺเสติฯ ราชสา สีสมสฺส  
 ฉินฺทเถติ อาณมาเปสิฯ อถ นํ ราชปฺริสา จตุกฺเก จตุกฺเก  
 กสาหิ ตาเพนฺตา ทกฺขินฺทฺวาเรน นครา นิกฺขมีสุ (๔)ฯ  
 สุชาตาปี ยานกัม ปหาย พาหา ปคฺคยฺห ปรีเทวามา นา สามี มํ นิสฺสาย  
 อิมิ ทกฺขํ ปตุตฺโตสิตี ปรีเทวามา ปจฺจโต อคฺมาสิฯ ราชปฺริสา  
 สีสมสฺส ฉินฺทิสฺสามาติ โภธิสตุตฺ อตุตฺนํ นิปฺชฺชาเปสิฯ ตัม  
 ทิสฺวา สุชาตา อตุตฺโน สีลคฺฉํ อวชฺชิตฺวา นตุถิ วัต มณฺเณ  
 อิมสฺมี โลเก สีลวณฺตํ วิเหจนฺเก ปาปฺสาหสิกฺมนฺสุเส นิสฺเชตฺตุ  
 สมตฺถาเทวา นามาติ อาทีนํ ปรีเทวามา (๓) ปจฺมํ คถมาห

[๒๓๗] น สนฺติ เทวา ปวสนฺติ นฺน

น หิ นฺน สนฺติ อธิ โลกปาธา

# ๑. ม. เอกสงฺโขภิฯ ๒. ม. เทว ปาธา นตุถิฯ ๓. ม. ปจฺญาพาหุฯ

# ๔. ม. นิกฺขมาเปสิฯ ๕. ม. ปจฺจโต ปจฺจโตฯ ๖. ม. อวชฺชิตฺวาฯ

# ๗. ม. วัตฺวาฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต รุทกคควณณา หน้า 192

สหสา กรุณตานิ อสณตานิ (๑)

น หิ นฺน สนฺติ ปฏฺิเสธิตาโรติ ฯ

ตตฺถ น สนฺติ เทวติ อิมสฺมี โลกเ สีสวนฺตานิ

โอโลกนกา ปาปานญจ นิเสธนกา น สนฺติ นฺน เทวา ฯ

ปวสนฺติ นฺนาติ เอวรุเปสฺ วา กิจฺเจสฺ อุปฺปนฺเนสฺ นฺน

ปวสนฺติ ปวาสํ กจฺจนฺติ ฯ อิธ โลกปาถาติ อิมสฺมี โลกเ

โลกปาลสมฺมตา สมณพฺราหฺมณปิ สีสวนฺตา (๒) อนุกฺคหนกา น

หิ นฺน สนฺติ ฯ สหสา กรุณตานิ อสณตานิ สหสา

อวิมฺสิตฺวา สาหสิกํ ทารุณกมฺมํ กรุณตานิ ทฺสฺสีถานิ ฯ

ปฏฺิเสธิตาโรติ เอวรูปํ กมฺมํ มา กริตฺถ น ลพฺภา เอตํ

กาตฺถนฺติ ปฏฺิเสธเณตฺตา นตฺถิติ อตฺถโธ ฯ

เอวํ ตาย สีสมฺปนฺนาย ปริเทวมานาย สกฺกสฺส

เทวเรนฺโถ นิสินฺนาสนํ อฺฉฺหาการํ ทสฺเสสิ ฯ สกฺโก โโก

นฺน โข มํ สกฺกญฺจานโต จาเวตฺถกาโมติ อวชฺเชนฺโต อิมํ

การณํ ญตฺวา พาราณสีราชา อติพรุสฺสํ กมฺมํ กรุโติ

สีลสมฺปนฺนํ สุชาติํ กิลเมติ คนฺตุํ อิทานิ เม วญฺญตีติ เทวโลกา

โอริยฺห อตฺตโน อานฺภาเวน หตฺถิปิฏฺเฐ นิสีทิตฺวา กจฺจนฺตํ (๔)

ปาปราชานํ หตฺถิโต (๕) โอตาเรตฺวา ฐมฺมคณฺฑิกาย อุตฺตานิ

# ๑. สุยา. กรุณตานิ มสณตานิ ฯ ๒. ม. สีสวนตานิ ฯ

# ๓. ม. สกุกตฺตโต ฯ ๔. ม. นิสินฺนํ ตํ ฯ ๕. ม. หตฺถิกฺขนฺธโต ฯ



\*เล่มที่ 30 มณีโจรชาตกั หน้า 193

นิปชชาเปตวา โปธิสตุตฺ อุกุขิปิตฺวา สพฺพาลงฺการเหหิ อลงฺกริตฺวา  
 ราชเวสฺสึ คาหาเปตฺวา หตฺถิกุขนฺเช นิสฺสึทาเปสฺสิ ฯ ราชปฺริสฺธา  
 ผรสุํ อุกุขิปิตฺวา จิตฺตา สีสฺสึ ฉินฺนุทฺนฺตา รณฺโณ สีสฺสึ ฉินฺนุทฺสึ ฯ  
 ฉินฺนุทฺนกาเล ยเว จสฺส รณฺโณ สีสฺสึภาวํ ชานีสฺสุ ฯ สกฺโก  
 เทวราชา ทิสฺสึสมานกสฺรีเรเนว โปธิสตุตฺสฺส สนฺตึกั กนฺตฺวา  
 โปธิสตุตฺสฺส ราชากิเสกั กตฺวา สุชฺาตาเยว อคฺคฺมเหสฺสิญฺจานัน  
 ทาเปสฺสิ ฯ อมฺจฺจา เจว พุราหฺมณฺณคหฺปติกาทโย จ สกฺกั  
 เทวราชานัน ทิสฺวา อชฺมมฺิกราชา มาริตฺโต อิทานิ อมฺเหหิ  
 สกฺกทตฺติโก ชมฺมิกราชา ลทฺุชฺิตฺติ โสมนฺสฺสฺสปฺปตฺตา อเหตุํ ฯ  
 สกฺโกปิ อากาเส จตฺวา อัยฺ(๑) โว สกฺกทตฺติโก ราชฺา ลทฺุชฺิตฺติ  
 ปฺริสฺธานัน อารุเจสฺสิ ฯ มหาราช ชฺมฺุเหปฺปิ อิตฺโต ปญฺุจาย ชฺมฺุเมน  
 รชฺุชฺิ การุสฺสฺสฺส(๑) สเจ หิ ราชฺา อชฺมมฺิโก โหติ เทโว อกาเล  
 วสฺสฺสฺสฺสฺส กาลे น วสฺสฺสฺสฺสฺส ฌาตกฺกยํ โรคกฺกยํ สตฺตฺกฺกยนฺนฺติ(๒) อิมานิ  
 ตึณฺนิ ภยานิ อุปคฺคาเนว โหนฺนฺตึตฺติ โอวทฺนฺโต พุคฺคิยํ คาถมาห

[๒๓๘] อกาเล วสฺสฺสฺสฺสฺส กาลे ตสฺส น วสฺสฺสฺส  
 สกฺกา จ จวติ จานา นนฺุ โส ตาวตา หโตติ ฯ

ตตฺถ อกาเลติ อชฺมมฺิกสฺส รณฺโณ รชฺเช อยฺตุเต กาลे  
 จ สสฺสฺสฺสฺส ปกฺกกาลे วา ลายนกาลे วา มทฺุทฺนาทิกาลे

- # ๑. ม. อัย โว สกฺกทตฺติโก ราชฺา อิตฺโต ปญฺุจาย ชฺมฺุเมน รชฺุชฺิ การุสฺสฺสฺส ฯ
- # ๒. ม. สตฺตฺกฺกยํ ฯ ๑. ส. อนปคฺคาเนว ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต รุทกวิคณณา หน้า 194

วา เทโว วสุตติ ฯ กาลเตติ ยุตตปฺยุตตกาเล วปนกาเล  
ตรณสสุสกาเล คพุกคหณกาเล ปน น วสุตติ ฯ สกคา  
จ จวติ จานาติ สกคสงฺขตา จานา เทวโลกาติ (๑) อตุโถ ฯ  
อธมฺมิกราชา หิ อปฺปฏิลาภวเสน เทวโลกา จวติ นาม  
สกเคปี วา รชฺชํ การนฺโต อธมฺมิกราชา ตโต จวตีติปี  
อตุโถ ฯ นนฺ โส ตาวตา หโตติ นนฺ โส อธมฺมิกราชา  
เอตตเคน หโต โหติ ฯ อถ วา เอกํสวาจี เอตถ นฺกาโร  
เนโส เอกํเสน เอตตาวตา หโต อฏฺฐสฺ ปน มหานิเรสุ  
โสฬสสุ จ อุตฺตนิเรสุ ทิฆมฺรตฺติ โส หณฺณิสฺสตีติ อยเมตถ  
อตุโถ ฯ

เอวํ สกโก มหาชนสฺส โอวาทํ ทตฺวา อตฺตโน  
เทวภูจฺจณเมว อคมาสี ฯ โปธิสฺสโตปี ฐมฺเมน รชฺชํ การตฺวา  
สกคปฺปรี (๒) ปฺปรี ฯ

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา [๓] ชาตกํ สโมธานสฺสิ  
ตทา อธมฺมิกราชา เทวทตฺโต อโหสี สกโก อนฺรุทฺโธ สฺขตา  
ราหุลมาตา สกุกทตฺติยราชา ปน อหเมวาติ ฯ

มณฺโฬรชาตกํ จตฺตํ ฯ

# ๑. ม. เทวโลกา จวตีติ ฯ ๒. สกคปฺทนฺตีปี ฯ ๓. ม. เอตถนฺตเร สจฺจจฺจัน  
ปกาเสตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

ปพพตฺตฤทธราชคค

ปพพตฺตฤทธเร รุมเมตติ อิทํ สตฺถา เขตฺตวเน วิหรนฺนุโต  
โกสฺสราชานํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โกสฺสธณฺโณ กิร เอโก อมจฺโจ อนฺเตปุเร ปทฺตฺสิ ฯ  
ราชา ปรีวิมฺสมาโน ตํ ตตฺตโต (๑) ฅตฺวา สตฺถุ อารโจะสฺสามิตฺติ  
เขตฺตวนํ ฅนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺตฺวา ฆนฺเต อมฺหากิ อนฺเตปุเร  
เอโก อมจฺโจ ปทฺตฺสิ ตสฺส กิ กาคุ วฏฺฏตฺติติ ปุจฺฉิ ฯ  
อถ นํ สตฺถา อูปการโก เต มหาราช โส จ อมจฺโจ  
สา จ อิตฺถิ ปียาติ ปุจฺฉิตฺตฺวา อาม ฆนฺเต อตฺตวิย อูปการโก  
สทฺสราชกฺลํ สนฺธเรตฺติ สปิ เม อิตฺถิ ปียาติ วุตฺเต มหาราช  
อตฺตโน อูปการเกสฺส เสวเกสฺส ปียาสฺ จ อิตฺถิสฺส ทฺพภิตฺตํ น  
สทฺกกา ปุพฺเพปิ ราชาโน ปณฺฑิตานํ กถิ สุตฺวา มชฺฅตฺตฺวา  
อหฺสฺสนฺติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตฺตํ อหาริ ฯ

อตฺเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสฺตฺโต  
อมจฺจกฺเถ นินฺพตฺติตฺตฺวา วยปฺปตฺโต ตสฺส อตฺตธมฺมานุสาสโก  
อโหสิ ฯ อถสฺส ธณฺโณ เอโก อมจฺโจ อนฺเตปุเร ปทฺตฺสิ ฯ  
ราชา ตํ ตตฺตโต ฅตฺวา อมจฺโจปิ เม พหุปการิ อຍ  
อิตฺถิปิ เม ปียา เทวปิ อิเม นาสฺตํ น สทฺกกา ปณฺฑิตามจฺฉิ  
ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตฺวา สเจ สหิตพฺพํ ฆวิสฺสติ สหิสฺสามิ โน เจ  
# ๑. ม. ตถโต ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ ๒. ม. สทฺกาคิ ฯ

\*เล่มที 30 ทุกนิปาต รุกกวกถวณณา หน้า 196

น สหิสสามีตี โพธิสตุต ปุกโกสาเปตวาทา อานัน ทตวาทา ปณชิต  
ปณห์ ปุจณิสสามีตี วตวาทา ปุจณ (๑) มหาราช วิสขชเชสสามีตี  
วตุเต ปณห์ ปุจณนโต ปจมน คากมาห

[๒๓๕] ปพพตูปตถเร รุมเม ชาตา ปอกุขรณิ สีวา  
ตํ สีคาโล อปาปาสี (๒) ชานํ สีเหน รุกจิตนุติ ๗

ตตถ ปพพตูปตถเร รุมเมตี หิมวณตูปพตปาเท ปตถริตวาทา  
จิต อองกณฐาเนตี อตุโถ ๗ ชาตา ปอกุขรณิ สีวาตี [๓]  
สีตลา มฐุโรทกา ปอกุขรณิ นิพพตดา อปี จ ปอกุขรสณณนา  
นทีปี ปอกุขรณิ เขว ๗ อปาปาสีตี อปอติ อุตสกุโก อปาปาสีตี  
อตุโถ ๗ ชานํ สีเหน รุกจิตนุติ สา ปอกุขรณิ สีหปริโกกา  
สีเหน รุกจิตา ๗ โสปี นํ สีคาโล สีเหน รุกจิตา อยณติ  
ชานนโต ว อปาปาสี ตวํ (๔) กิ มณณสี โส (๕) สีคาโล สีหส  
อภายิตวาทา ปีเวยเย อวารูป ปอกุขรณินุติ อยเมตถ อธิปปาโย ๗

โพธิสตุโต อทฐา เอตสส อนเตปุเร เอโก อมจโจ ปทญุโจ  
ภวิสสตีตี ติตวาทา ทุกขิ คากมาห

[๒๔๐] ปีวณติ เจ (๖) มหาราช สาปทานิ มหานที  
น เตน อนที โหตี ขมสสุยที เต ปียาตี ๗

ตตถ สาปทานีตี น เกวลํ สีคาโล ว อวเสธานี

- # ๑. ม. ปจณ ๗ ๒. ม. อปาปายี ๗ เอวมุปริปี ๗
- # ๓. ม. เอตถนุเต สีวาตี ทิสสตี ๗ ๔. ม. ตํ ๗ ๕. ม. พาโล ๗
- # ๖. ส. ปีวณติ เว ๗ ย. ปีวณติ ว ๗

\*เล่มที่ 30 ปพพตูปตฤรชาคกั หน้ 197

สุนขสพิลารมิกาทีนินิ สพพสาปทานินิ ๑ ตั โปกุขรสนนุนตดา  
โปกุขรณินิ ลทุชนามั นที ปิวุนเตว ๑ น เตน อนที โหตีติ  
นทียิ หิ ทุวิปทจตุปททาปี อหิมจุนาปี สพเพ ปิปาสิตา  
ปานียิ ปิวุนติ ๑ น สา เตน การณน อนที นาม โหติ  
นาปี อุจุนิฏุนที ๑ กสมมา ๑ สพเพลั สาธารณตดา ๑  
ยถาปี นที เยน เคน จิ ปิตาน ทุสสติ เอวิ อิตถิปี  
กิลเสวเสน สามีกั อติกุกมิตวา อณเณน สทฐี สัวาลั  
คตา เนว อนินิตถิ โหติ ๑ กสมมา ๑ สพเพลั สาธารณ-  
ภาเวน ๑ นาปี อุจุนิฏุนิตถิ ๑ กสมมา ๑ โอทกนตติกตาย  
สุทฐภาเวน ๑ ขมสสุ ยทิต เต ปียาติ ยทิต ปน เต สา อิตถิ  
ปียา โส จ อมจุจ โพหุปกาโร เตลั อุกนุนมปิ ขมสสุ  
มชุนตตภาเว ตินุจาทิ ๑

เอวิ มหาสตุโต รณโย โอวาทำ อทาสิ ๑ ราชา ตสส  
โอวาเท จตุวา ปุน เอวรูปิ ปาปกมมัม มา กริตถาติ วตุวา  
อุกนุนมปิ ขมิ ๑ ตโต ปญุจาย เตปี โอรมีสุ ๑ ราชาปี  
ทานาทินิ ปุณณานินิ กตุวา ชีวิตปรีโยसानน สคคปุริ ปุเรสิ ๑

โกสลราชาปี อิมั ฃมมเทสนัน สตุวา เตลั อุกนุนมปิ  
ขมิตวา มชุนตโต อโหสิ ๑

# ๑. สี่. ทีปิสุนขสพิลารมิกาทีนินิ ๑ ม. สุนขปสทพิลารมิกาทีนินิ ๑

# ๒. ม. ปิวุนติ เจ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต รุหกวคควณณา หน้า 198

สตถา อิมิ ฌมมเทศนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานเสสิ ๑  
ตทา ราชา อานนุโท อโหสิ ปณฺฑิตตามจุโจ ปน อหเมวติ ๑  
ปพฺพตฺตฺตฺรชาตกั ปณฺจมี ๑

วลาหกสฺสชาตกั

เย น กานฺหติ โอวาทนฺติ อิทั สตถา เขตวเน วิหรนฺโต  
เอกั อุกฺกณฺจิตภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ๑

โส หิ ภิกฺขุ สตถารา สจฺจึ กิริ ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺติ  
ปฺนฺนุโจ สจฺจนฺติ วตฺวา กิการณฺติ วุตฺเต เอกั อลงฺกตมาตฺคามั  
ทิสฺวา กิเลสวเสนฺติ อาห ๑ อถ นั สตถา อิตฺถิโย นามเต  
ภิกฺขุ อตฺตโน รุปสทฺททกฺขรสโผฏฺจพฺเพหิ เจว อิตฺถิถฺตฺตฺว (๑) จ  
ปฺริเส อุปฺโลเกตฺวา อตฺตโน วเส กตฺวา (๒) วิลาสเหหิปี ปฺริเส  
อุปฺโลเกตฺวา (๒) วสั อุปฺกตภาวํ ฌตฺวา สิลวินาสณฺเจว วตฺตวินาสณฺจ  
ปาปนฺนฺเจเน ยกฺขินีโยติ วุจฺจนฺติ ปฺพเพปิ หิ ยกฺขินีโย  
อิตฺถิถฺตฺตฺว (๓) เอกั ปฺริสสตฺถั อุปฺสจฺกมิตฺวา วาณิเชก อุปฺโลเกตฺวา  
อตฺตโน วเส กตฺวา ปฺน อณฺเณ ปฺริเส ทิสฺวา เต สพฺเพปิ  
ชีวิตกฺขยั ปาเปตฺวา อุโภหิ หนุคปสฺเสหิ โลหิตฺเตน ปคฺขมฺรณฺเตน  
มฺรุมฺราเปตฺวา (๔) ขาทิสฺสูติ วตฺวา อตฺตํ อหริ ๑  
# ๑. ม. อิตฺถิถฺตฺตฺววิลาสเหหิ ๑ ๒. ม. อิมิ ปาจา นตฺถิ ๑  
# ๓. ม. อิตฺถิถฺตฺเตน ๑ ๔. ม. มุขั ปฺราเปตฺวา ๑

\*เล่มที่ 30 วลาหกสิสชาตัก หน้า 199

อตีเต ตามพปณณินทีเป (๑) สิริสวตถุ (๒) นาม ยกขนครี  
 อโหสิ ฯ ตตถ ยกขนิโย วสิสุ ฯ ตา ภินุนาวานัน วาณิชา  
 อากตกาเล อลงกตปฏियตฺตา ขาพนีย โภชนีย คากาเปตฺวา  
 ทาสิคณปริวฺตฺตา ทารเก องเกนาทาย วาณิเช อุปสงฺกมิตฺวา (๓)  
 เตสั มนุสฺสา วาสั อากตมฺหาติ สณฺชานนตฺถิ ตตถ ตตถ  
 กสิโครกฺขาทีนึ กโรนฺเต มนุสฺเส โคคณฺเ สุนฺเจติ เอวมานินึ  
 ทสฺเสนฺติ วาณิชา นฺตึกั กนฺตฺวา อิมิ ยาคุ ปิวถ อิมิ  
 ภตฺตึ ภุชฺชถ อิมิ ขาพนีย ขาทถาติ วทนฺติ ฯ วาณิชา  
 อชานนฺตา ตาหิ ทินฺนํ ทินฺนํ ปริภุชฺชนฺติ ฯ อถ เตสั ขาทิตฺวา  
 ภุชฺชิตฺวา ปิวิตฺวา วิสฺสมิตกาเล ปฏิสนฺถารึ กโรนฺติ ตุมฺเห  
 กตฺถ วาสิกา กุโต อากตา กหิ กจฺจิสฺสถ เกน กมฺเมน  
 อิชากตตฺถาติ ปุจฺจนฺติ ภินุนาวา หุตฺวา อิชากตมฺหาติ  
 วุตฺเต สาธุ อຍယာ อมฺหากมฺปิ สามิกานัน นาวํ อภิรฺหิตฺวา  
 คตानัน ตีณิ สงฺวจฺจฺรานิ อติกฺกนฺตานิ เต มตา ภวิสฺสนฺติ  
 ตุมฺहेปิ วาณิชา เยว มยิ ตุมฺหากั ปาทปริจาริกา ภวิสฺสามาติ  
 วตฺวา เต วาณิเช อิตฺถิกฺกุฎฺทาสวिलाเสหิ ปโลภตฺวา ยกขนครี  
 เนตฺวา สเจ ปจฺม คหิตา มนุสฺสา อตฺถิ เต เทวสงฺขลิกาย  
 พนฺธิตฺวา การณฺมเร ปกฺขิปิตฺวา (๔) (๕) ปจฺจกฺกหิตฺเต อตฺตโน สามิก  
 กโรนฺติ (๕) อตฺตโน วสนฺภูจฺจเน ภินุนาวา มนุสฺเส อลภนฺติโย  
 # ๑. ม. ตมพปณณินทีเป ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. สิริสวตถุ ฯ  
 # ๓. ม. อุปสงฺกมฺนฺติ ฯ ๔. ม. ปกฺขิปนฺติ ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุคนิปาต รุหคณา หน้ 200

ปน ปรัต กลุณทปี อรัต นาคทปีนุติ เอว สมุททตริ  
อนุวิจธนุติฯ อัย ตาลิ ฐมมตาฯ

อถกทิวสิ ปญจสตา กิณนนาวา วาณิชา ตาลิ  
นกรสมิเป อุตตริสุฯ ตา เตสิ สนุติกั กนุตุวา ปโลเกตุวา  
ยกขนคร อานตุวา ปจมิ คหิตมนุสเส เทวสงขลิกาหิ  
พนุชิตวา การณมเร ปกขิปิตวา เชฎุชยกขินิ เชฎุชวาณิซ  
เสสาเสเสติ [๒] ปญจสตา ยกขินิโย เต ปญจสเต วาณิเช  
อตุตโน สามิเก อกัสุฯ อถ สวา เชฎุชยกขินิ รตติภาเก  
วาณิเช นิททำ อุกเต อุกุชาย กนุตุวา การณมเร มนุสเส  
มารตุวา มสิ ขาทิตวา อากจณติฯ เสสาปี ตเถว กโรนุติฯ  
เชฎุชยกขินิยา มนุสสมสิ ขาทิตวา อากคกาเล สริริ สิตล  
โหติฯ เชฎุชวาณิซ ปริกคณนุโต ตสุสา ยกขินิภาว ฌตุวา  
อิมา ปญจสตาปี ยกขินิโย กวิสสนุติ อมเหหิ ปลายิตุ วฎุชิตติ  
ปนทิวเส ปาโต ว มุขโรवनตุถาย กนุตุวา เสสวาณิชนัน  
อาโรเจสิ อิมา ยกขินิโย น มนุสสิตติโย อญเฬสิ กิณนนาวาน  
อากคกาเล เต สามิเก กตุวา อมเห ขาทิสสนุติ เอถ [๑]  
มยิ ปลายามาติฯ เตสุ [๔] อทุตเตยยสตา มยิ เอตา วิชหิตุ  
น สกขิสสาม ตุมเห คจณถ มยิ น ปลายิสสามาติ อาหิสุฯ  
# ๑. ม. กลุณทปีฯ ๒. ม. เอตุถนุตเร ตาติ ทิสสติฯ  
# ๓. ม. เอตุถนุตเร อิตติ ทิสสติฯ ๓. ม. เอตุถนุตเร ปญจสเตสุติ  
ทิสสติฯ



เชฏฐวณินโช อตฺตโน วจนกร อฏฐมเตยฺยสเต กเหตุวา ตาสี  
ภีโต ปลาโย ฯ

ตสมึ ปน กาเล โพธิสฺสโต วลาหกอสฺสโยนินิ นิพฺพตฺติ ฯ  
สพฺพเสโต กากสิโส (๑) มุญฺชเกโส อิทฺธิมา เวหาสฺงคโม อโหสิ ฯ  
โส หิมวณฺตโต อากาส อูปฺปติตฺวา ตามฺพปณฺณิทีปํ คนฺตฺวา  
ตตฺถ ตามฺพปณฺณิสเร ปลลเล สยฺซซซซซซซ ซาติตฺวา กจฺจติ ฯ  
เอวํ กจฺจนฺโต จ (๒) ซนปํ กนฺตฺกามิ อตฺถิ ซนปํ  
คนฺตฺกามิ อตฺถิ (๒) ซนปํ กนฺตฺกามิ อตฺถิตฺติ ติกฺขตฺตํ กรณาย  
ปริวาริตํ มานฺสูวาจํ ภาสติ ฯ เต ตสฺส (๔) วจนํ สฺตฺวา  
อฺปฺสงฺกมิตฺวา อณฺชลิ ปกฺคยฺห สามี มยฺ ซนปํ กมิสฺสามาติ  
อาหฺสู ฯ เตน หิ มยฺหํ ปิฏฺฐิจิ อภิรฺยุหถาติ ฯ อเถกจฺเจ (๕) ปิฏฺฐิจิ  
อภิรฺุหฺสู (๕) ฯ [๖] เอกจฺเจ พาลธิ กณฺหฺสู ฯ เอกจฺเจ อณฺชลิ  
ปกฺคเหตุวา อฏฺฐิสฺสู เยว ฯ โพธิสฺสโต อนฺตมฺโสปี อณฺชลิ  
ปกฺคเหตุวา จิเต สพฺเพปี อฏฐมเตยฺยสเต วณินเช อตฺตโน  
อานฺุภาเวน ซนปํ เนตฺวา สกสฺกฏฺฐานฺสู ปติฏฺฐาเปตฺวา  
อตฺตโน วสนฺภูจฺฉนํ อคมาสิ ฯ ตาปี โข ยฺกฺขินฺนิโย อณฺเณสํ  
อาคตฺกาเล เต (๗) ตตฺถ โอิหฺนเก อฏฐมเตยฺยสเต มนฺุสฺเส วธิตฺวา  
ซาหฺสู ฯ

# ๑. ม. กาสสิโส ฯ ๒. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๓. ม. คนฺตฺกามา ฯ  
# ๔. ม. โพธิสฺสตฺตสิส ฯ ๕. ม. อปฺปกจฺเจ อภิรฺุหฺสู ฯ  
# ๖. ม. เอตฺถนินฺตเร เตสฺสูติ ทิสฺสติ ฯ ๗. ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาเต รุหวกคควณณา หน้ 202

สตถา ภิกขุ อามุนเตตวา ภิกขเว ยถา เต ยถุณินัน  
วลั คตา วาณชา ชีวตภขยั ปตตวา วลาหคสุสราษส  
วจนกรา[๑] สกสภกฐาเนสุ ปตภุจिता เอวเมว พุทธานัน โอวาทำ  
อกโรนุตา ภิกขุปี ภิกขุณึโยปี อุปาสภาปี อุปาสิกาโยปี จตุสุ  
อปาเยสุ ปลยจวิธพนุชนกมมกรณกฐานาที่สุ มหาทุกขั ปาปุนนติ  
โอวาทกรา ปน ติสุโส กุลสมปตติโย ฉกามสกุเค วิสติ  
พุรหุมโลเกติ อิมานึ เจว จานานึ ปตวา อมตมทานึพุพานัน  
สจจุณิตวา มหนตั สุขั อนุภวนตึติ วตวา อภิสมพุทโธ หุตวา  
อึมา กถา อโวจ

[๒๔๑] เย น กาหนุติ โอวาทำ นรา พุทเธน เทลิตั  
พุยสนัน เต คมิสุสนุติ รกขสิหิว วาณชา

[๒๔๒] เย จ กาหนุติ โอวาทำ นรา พุทเธน เทลิตั  
โสตุถึปารั คมิสุสนุติ วลาเหเนว วาณชาติ ๑

ตตถ เย น กาหนุตึติ เย น กริสุสนุติ ๑ พุยสนัน  
เต คมิสุสนุตึติ เต มหาวินาสั ปาปุนนิสุสนุติ ๑ รกขสิหิว  
วาณชาติ รกขสิหึ ปโลภิตา วาณชา วิย ๑ โสตุถึ ปารั  
คมิสุสนุตึติ อนนุตราเยน นึพุพานัน ปาปุนนิสุสนุติ ๑ วลาเหเนว  
วาณชาติ วลาเหเนว (๒) อากจณถาติ วุตตา ตสส วจนกรา  
วาณชา วิย ๑ ยถา หึ เต สมุททปารั คนุตวา สกสภกฐานานึ (๑)  
# ๑. ม. เอตุถนุตเร วาณชาติ ทิสุสตี ๑ ๒. สึ. วลาเหเนว ๑  
# ๓. ม. สกสภกฐานัน ๑

\*เล่มที่ 30 มิตตามิตตชาตกั หน้า 203

อคมัสุ เอวิ พุทธานั โอวาทกรา สัสารปาริ นิพพานันุ คจณนุตีติ  
อมตมทานิพพานนณ ชมมเทสนาย กุณฺเฑ คณฺหิ ฯ

สตถา อิมิ ชมมเทสนันุ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา  
ชาตกั สโมชานนฺติ ฯ สจฺจปรีโยชานนุ อุกกณฺจิตกิกฺขุ โสตา-  
ปตฺติมล ปตฺติภฺจฺหิ ฯ อณฺเณ พหุ โสตาปตฺติมลสทิกาทคามิมล-  
อนาคามิมลอรหตฺตผลานินิ ปาปฺณีสฺสุ ฯ ตทา วลาหกสฺสราชสฺส  
วจนกรา อทฺตมเตยฺยสตา วาณิชา พุทฺธปรีสา อเหสิ  
วลาหกสฺสราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

วลาหกสฺสราชชาตกั ฉณฺเฑ ฯ

มิตตามิตตชาตกั

น นันุ อุมฺหยเต ทิสฺวาติ อิทํ สตถา สาวคฺคิยิ (๑) วิหรนฺโต  
อณฺตริ กิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อณฺตโร กิกฺขุ มยา คหิตฺเต มยฺหิ อุปชฺชมาโย น  
กุชฺฉิสฺสตีติ อุปชฺชมาเยน จปิตํ วิสฺสาเสน เอกํ วคฺคณฺจํ  
คเหตฺวา อุปาหนคฺควิกิ กตฺวา ปจฺจมา อุปชฺชมายิ อานุจฺฉิ ฯ  
อถ นันุ อุปชฺชมาโย กิการณา คณฺหีติ วตฺวา มยา คหิตฺเต  
น กุชฺฉิสฺสตีติ คุมฺหากํ วิสฺสาเสนานติ วคฺคเต โโก มยา สทฺธี  
ตฺยฺหิ วิสฺสาโส นามาติ วตฺวา กุทฺโธ อุกฺกฺจฺหิตฺวา ปหริ ฯ

# ๑. เขตวเน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาคะ รุหกวคควณณา หน้ 204

ตสส สก กิริยา ภิกขุสุ ปากฐา ซาตาฯ อถกทิวสั ภิกขุ  
 ฆมมสภายั กถั สภุจจาเปสั อวูโส อสุโก กิร ทหโร ภิกขุ (๑)  
 อุปขมายสส วิสสาเสน วตถขณนั กเหตุวา อุปาหนตถวิกั  
 อกาลิ อถ นั อุปขมาโย โก มยา สทฐิ ตยหั วิสสาโส  
 นามาติ วตวา กุทุโธ อญจหิตวา ปหริติฯ สตุถา อากนตุวา  
 กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนึสินนาติ ปุจจติวา  
 อิมาย นามาติ วตเต น ภิกขเว อิทาเนว เอส ภิกขุ อตตโน  
 สทฐิวิหริเกน สทฐิ อวิสสาสิโก ปุพเพปิ อวิสสาสิโกเยวาติ  
 วตวา อติคั อหริฯ

อติเต พาราณสิยั พุรหุมทเตเต รชชั การเนเต โปริสตุโต  
 กาลิกรญเจ พุราหุมณกุเล นึพพตติตวา วยปปุตุโต อิติปพพชชั  
 ปพพชิตวา อภิญญา จ สมาเป็นติโย จ นึพตเตตวา กณสตุถา  
 หุตวา หิมวณตปพเทเส วาสั กปเปสิฯ ตสุมิ อิศิณเ อโก  
 ตาปโส โปริสตุตสส วจัน อกตวา เอกั มตมาติกั หตุถิปอตกั  
 ปฏึชคคิฯ อถ นั โส วุฑุทธิปปุตุโต (๒) มาเรตวา อรณณั  
 ปาวิสิฯ ตสส สริริกัจจั กตวา อิศิณเ โปริสตุตตั ปริวาเรตวา  
 กนุเต เกน นุ โข การณน มิตตภาโว วา อมิตตภาโว  
 วา สกกา ซานิตุนติ ปุจจติฯ โปริสตุโต อิมินา จ อิมินา  
 จ การณนาติ อากิขนุโต อิมาคาถา อโวจ  
 # ๑. ม. อัย ปาโจ นตุถิฯ ๒. ม. วุฑุทธิปปุตุโตฯ

\*เล่มที่ 30 มิตตามิตตชาตกั หน้า 205

[๒๔๓]    น นั อุมุหยเต ทิสฺวา            น จ นั ปฏินนุทติ  
                   จกฺขุณี จสฺส น ททาติ        ปฏฺโถมณฺจ วตฺตติ  
 [๒๔๔]    เอเต ภวนฺติ อากาธา        อมิตฺตสฺมี ปติฏฺฐิจิตา  
                   เยหิ อมิตฺตํ ชาเนยฺย        ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺฑิโตติ ฯ

ตตฺถ น นั อุมุหยเต ทิสฺวาติ โย หิ ยสฺส อมิตฺโต  
 โหติ โส ตํ ทิสฺวา น (๑) อุมุหยเต หสฺติ ลีตํ น กโรติ  
 ปหฺนฺญาการํ น ทสฺเสติ ฯ น จ นั ปฏินนุทตฺติ ตสฺส  
 วจัน สุตฺวาปี ตํ ปุคฺคํ น ปฏินนุทติ สาธุ สุภาสิตนฺติ  
 นาพฺภนฺโมทติ ฯ (๒) จกฺขุณี จสฺส น ททาติติ จกฺขุณา จกฺขุ  
 อาหจฺจ ปฏฺฐิมุโข หุตฺวา น โอลเกติ อณฺณโต ว จกฺขุณี  
 หริติ ฯ ปฏฺโถมณฺจ วตฺตตฺติ ตสฺส กายกมฺมํ วจิกมฺมมฺปิ น  
 โรเจติ ปฏฺโถมกาหํ คณฺหาติ ปจฺจนิกกาหํ ฯ อากาธาติ  
 การณานิ ฯ เยหิ อมิตฺตนฺติ เยหิ การณฺเหหิ ตานิ การณานิ  
 ทิสฺวา จ สุตฺวา จ ปณฺฑิโต ปุคฺคโล อัย เม อมิตฺโตติ  
 ชาเนยฺย ฯ ตโต วิปริเตหิ ปน มิตฺตภาโว ชานิตฺพุโพติ ฯ

เอวํ โพธิสฺสโต มิตตามิตตภาวการณานิ อจฺจิกฺขิตฺวา  
 พุรหฺมวิหารเ ภาวตฺวา พุรหฺมโลกูปโค อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมธานฺสิ  
 ตทา หตฺถิโปสฺกตาปโส สทฺธิวิหาริโก อโหสิ หตฺถิ อฺปชฺฌาโย  
 # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. น จานฺโมทติ ฯ ๓. ม. ปจฺจนิกกาหํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาคะ รุกหวกควณณา หน้ 206

อิสิคณา พุทฐปริสา คณสตุถา ปน อหเมวาคี ๕

มิตตามิตตชาตกั สตุตมั ๕

ราชชาตกั

ปวาสา อาคโต ตาตาติ อิหิ สตุถา เซตวเน วิหรนุโต

เอกั อุกกณจិតภิกขุ อารพภ กเถสิ ๕

โส กิร สตุถารา สจจั กิร ภิกขุ อุกกณจិតติ

ปฏุโจ สจจั ภนุเตติ วตุวา กัการณาคี วตุเต เอกั อลงกตอิติ

ทิสวา กิเลสวเสนาติ อหา ๕ อถ นั สตุถา มาตุคาโม

นาม ภิกขุ น สกกา รกขิตุ ปุพเพปิ โทวาริเก จเปตุวา

รกขนุตาปี รกขิตุ นาสกขีสุ กิณเต อิตถิยา ลทฐาปี สา

รกขิตุ น สกกาติ วตุวา อตีตึ อหริ ๕

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต โปธิสตุโต

สุกโยนิยั นิพพตติ ๕ ราโชติสุส นามั ๕ กนิฏฐภาตา ปนสุส

โปฏฐปาโท นาม ๕ เต อุกโกปี ตรณกาเล เขว เอโก ลุททโก

คเหตุวา พาราณสิยั อณฺวตรสุส พุราหุมณสุส อทาสี ๕

พุราหุมโณ เต ปุตตฏฐาเน จเปตุวา ปฏิชคฺคิ ๕ พุราหุมณสุส

ปน พุราหุมณั อรกขิกกา ทุสสีลา ๕ โส โวหารกรณตุถาย

คจณฺนุโต เต สุกโปตเก อามนุเตตุวา ตาตา อหิ โวหาร-

ตุถาย คจณามิ กาลे วา วิกาลे วา ตุมหากั

# ๑. ม. สุวโยนิยั ๕ เอวมุปริปี ๕ ๒. ส. อรกขิยา ๕ ม. อรกขิตา ๕

\*เล่มที 30 ราชชาตกั หน้า 207

มาตุกรณกมมึ โอลเกยยาถ อณณสสุ ปุริสสสุ คมนภาวึ  
วา อคมนภาวึ (๑) วา ชาเนยยาถาตี พุราหุมนึ (๒) สุกโปตเก  
ปฏิจญาเทตวา (๒) อคมาสี ๑ สว ตสสุ นิกุขนุตกาลโต ปฏุจาย  
อนาจารึ จริ ๑ รตติมปี ทิวาปี อากจณนุตานณจ จจณนุตาน  
ณณจ ปมาณึ นตติ ๑

ตี ทิสวา โปฏุจปาโท ราชึ ปุจันิ พุราหุมนึ อิมึ  
พุราหุมนึ อมหากึ นียยาเทตวา กโต อยณจ ปापกมมึ กโรตี  
วทามิ นนตติ ๑ ราโร มา วทีตี (๓) อาห ๑ โส ตสสุ วจันึ  
อกเหตุวา อมมึ กัการณา ปापกมมึ กโรตีตี อาห ๑ สว  
ตี มาเรตุกามา หุตวา ตาต ตวั นาม มยหึ ปุตโต อโต  
ปฏุจาย น กริสสามิ เอหิ ตาว ตาตาตี ปิยาขุमानา วีย  
ปกุโกตีตวา อากตี กเหตุวา ตวั มั วทสิ (๔) อตตโน ปมาณึ  
น ชานาสีตี คิวึ ปริวตเตตวา มาเรตวา อุทขนนตเรสุ  
นิกุขิปิ (๕) ๑ พุราหุมนึ อากนุตวา วิสฺสมิตวา โพรสิตตตี กึ  
ตาต ราช มาตาเต อนาจารึ กโรตี น กโรตีตี ปุจันนโต  
ปจมึ คากมาห

[๒๔๕] ปวาสา อากโต ตาต อิทานิ น จิราคโต  
กจจि นู ตาตเต มาตา น อณณมุปเสวตีตี ๑

ตสฺสตุโถ อหึ ตาต ราช ปวาสา อากโต โส จมฺหิ

# ๑. ม. อากมนภาวณตติปี ๑ ๒. ม. สุกโปตกานัน ปฏิจญาเปตวา ๑

# ๓. ม. วทาสีตี ๑ ๔. ม. โอวทสิ ๑ ๕. ปกุขิปิตติปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต รุหกวคฺวณณา หน้า 208

อิทาเนว อากโต น จิราคโต เตน ปวตฺตี อชานนุโต

ตํ ปุจฺจามิ กจฺจि นฺ เต ตาต มาตา อณฺณํ ปุริสํ น

อุปเสวตีติ ฯ

ราโร ตาต ปณฺหิตา นาม ภูตํ วา อภูตํ วา

อนิยฺยานิกนฺนาม น กถนฺตีติ ญาเปนุโต ทุตฺติยํ คาทมาห

[๒๔๖] น โข ปเนตํ สุกณฺํ คิริ สจฺจอุปสณฺหิตํ

สยถ โปฏฺจปาโทว มุมฺมเร อุปฺภูติโตติ (๑) ฯ

ตตฺถ คิรินฺติ วจฺนํ ฯ วจฺนํ (๒) หิ ยถา อิทานิ คิรา เอวํ

ตถา คิรินฺติ วุจฺจติ ฯ โส สุกโปตโก ลิงฺกํ อนาถียิตฺวา (๓)

เอวมาห ฯ อยํ ปเนตฺถ อตฺถิโต ตาต ปณฺหิตโต (๔) นาม

สจฺจอุปสณฺหิตํ ยถาภูตตฺถยฺตฺถสภาวํ วจฺนมฺปิ อนิยฺยานิกํ น

สุกณฺํ อนิยฺยานิกณฺจ สจฺจํ ภณฺนุโต ฯ สยถ โปฏฺจปาโทว

มุมฺมเร อุปฺภูติโตติ ยถา โปฏฺจปาโท กุกฺกุเล ฉาโม สยติ

เอวํ เสยฺยาติ (๕) ฯ อุปฺภูจฺจิตฺติปิ (๖) ปาโจ ฯ อยเมวตฺถิโต ฯ

สตฺถา [๗] อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจจฺานิ ปกาเสตฺวา

ชาติกํ สโมธานเสติ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺทิกฺขุ โสตา-

# ๑. ม. อุปฺภูติโตติ ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ ๒. ม. ตณฺหิ ฯ ๓. ม. อนาถียิตฺวา ฯ

# ๔. ม. ปณฺหิตเตน ฯ ๕. ม. เสยฺยาติ ฯ ๖. สී. ย. อุปฺภูจฺจิตฺติปิ ฯ

ม. อุปฺภูจฺจิตฺติปิ ฯ ๗. ม. เอตฺถนฺตเร เอวํ โพธิสฺสโต พุราหฺมณสฺส

ฐมฺมํ เทเสตฺวา มยาปิ อิมสฺมี จาเน วสิตฺตํ น สกฺกาติ พุราหฺมณฺ

อาปุจฺจิตฺวา อรณฺณเมว ปาวีสีติ ทิสฺสติ ฯ



\*เล่มที่ 30 คหปติชาตกั หน้ 209

ปตติผล ปติภูหิ ๑ ตทา โปฏฐปาโท อานนุโท อโหสิ ราโ  
ปน อหเมวาคี ๑

ราชชาตกั อฏฐมึ ๑

คหปติชาตกั

อุภยึ เม น ขมตีติ อิทึ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต อุกกณจิตเมว  
ภิกขุ อารพภ กเถสิ ๑ กเถนุโต จ มาตุคาโม นาม  
อรกขิโย (๑) ปาปี กตุวา เยน เณจึ อุปาเยน สามิกั วญเจติ เขวาคี  
วตุวา อตีตึ อหาริ ๑

อตีเต พาราณสิยึ พุรหมทตเต รชชึ การเนเต โโพธิสตุโต  
กาลิกรภูเจ คหปติภูเถ นึพุตตติตุวา วยปฺปตุโต ฆราวาสึ  
คณหิ ๑ ตสฺส ภริยา ทุสฺสีลา कामโกชเคน สทฺธิ อนาจารึ  
จรติ ๑ โโพธิสตุโต ตึ ญตุวา ปริกคณนุโต จรติ ๑ ตทา  
ปน อนุโตวสุเส วปฺปพิเชสุ (๒) น ปาเกสุ ฉาตกั อโหสิ ๑  
สสุสานึ คพุกคณกาโล ชาโต ๑ สกคคามวาสिनอ อโต  
มาสทวญจเยน (๓) สสุสานึ อุทฺธริตฺวา วิหึ ทสฺสามาติ เอกโต  
หตุวา कामโกชกสฺส หตุถโต เอกึ ชรโคณึ คเหตุวา มึสิ  
ขาทิสึ ๑

อเถกทิวสึ कामโกชโก ขณึ โอลเกตุวา โโพธิสตุตสฺส  
# ๑. ม. อรกขิโต ๑ ๒. ม. พิเชสุ นึพภูสุ ๑ ๓. ม. มาสทวเยน ๑  
เอวมุปรึปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต รุทกคควณณา หน้า 210

พหิตตเวลาย เคหฺ ปาวิตฺติ ฯ เตสํ สุขนิปนฺนกุขณฺเวยว โพรทิตฺตโต  
คามทฺวารณ อนุปฺวิสิตฺวา เคาหามฺโข อโหสิ (๑) ฯ สว อิตุถิ  
คามทฺวารามฺขี ตํ ทิสฺวา โก นฺ โข เอโสติ อุมฺมาร  
จตุวา โอลเณตฺติ โส ยวาทิ ฌตุวา คามโกชกสฺส อจิกฺขิ ฯ  
คามโกชโก ภิตฺโต ปกมฺปิ ฯ อถ นํ สามา ภายิ อตฺเตโก  
อุปาโย อมฺเหหิ ตว หตฺถโต โคมํสํ ขาทิตฺตํ ตฺวํ มํสมฺมถํ  
โสเชนฺโต วีย โหหิ อหํ โกภูจฺจ อารุหฺ โกภูจฺทฺวาร ฌตุวา  
วึหิ นตฺถิตฺติ วกฺขามิ ตฺวํ เคาหมชฺเฌ ฌตุวา อมฺหากํ ฌเร  
ทรรกา ฉาดว มํสมฺมถํ เทหิตฺติ ปฺนปฺปฺนํ โจเทยฺยาสีติ  
วตุวา โกภูจฺจ อภิรุหฺ โกภูจฺทฺวาร นิสฺสิทฺติ ฯ อิตโร เคาหมชฺเฌ  
ฌตุวา มํสมฺมถํ เทหิตฺติ วทติ ฯ สว โกภูจฺทฺวาร นิสฺสินฺนา  
โกภูเจ วึหิ นตฺถิ สสฺเส อุตฺตเต (๒) ทสฺสามิ คจฺฉาติ อห ฯ

โพรทิตฺตโต เคหฺ ปฺวิสิตฺวา เตสํ กิริยํ ทิสฺวา อิมาย  
ปาปาย กตฺตูปาโย เอส ภวิสฺสตีติ ฌตุวา คามโกชกํ  
อามนฺเตตุวา โภ คามโกชก อมฺเห ชรโคณฺสฺส มํสํ  
ขาทนฺตา อิตฺโต มาสทฺวยจฺเจน วึหิ ทสฺสามาติ ขาทิมฺหา  
ตฺวํ อทฺตมฺมาสุมฺปิ อนตฺถิกุมิตฺวา อิทานฺนว กสฺมา อหฺราเปสิ  
น ตฺวํ อิมินา การณฺน อากโต อณฺเณน การณฺน อากโต  
ภวิสฺสสิ มยฺหํ ตว กิริยา น รุจฺจติ อยมฺปิ อนาจารา

# ๑. ม. ปายาสี ฯ ๒. ม. อุตฺตรรนฺเต ฯ

\*เล่มที่ 30 คหปติชาตกั หน้า 211

ปาปธมมา โภฏุเจ วิหีนัง อภาวัง ชานาติ สาทานิ โภฏุจัน  
อารุห วิหิ นตุถิติ วทติ ตวมปิ เทหิติ อุภินนมิ  
โว การณัง (๑) มยหัง น รุจจติติ เอตมตถัง ปกาเสนโต อิมา  
คาถา อโวจ

|       |                       |                          |
|-------|-----------------------|--------------------------|
| [๒๔๗] | อุภยัม เม น ขมติ      | อุภยัม เม น รุจจติ       |
|       | ยา จายัม โภฏุจโมติณณา | น ทสฺสํ อิติ ภาสติ       |
| [๒๔๘] | ตํ ตํ ความปติ พุริมิ  | กทเร อปฺปสฺมี (๒) ชีวิตะ |
|       | เทว มาเส สงฺครํ กตฺวา | มํสํ ชรคฺควํ กิสิ        |
|       | อปฺปตฺตกาเล โจเทสิ    | ตมฺปิ มยหัง น รุจจติติ ฯ |

ตตุถ ตํ ตํ ความปติ พุริมิติ อมโภ ความเชฏฺจก เตน  
การณณ ตํ วทามิ ฯ กทเร อปฺปสฺมี ชีวิตะติ อมหากัง ชีวิตํ  
นาม กทเรญเจว ธทฺธํ ลูขํ กสิริ อปฺปญฺจ มนุทํ ปริตฺตํ  
ตสฺมี โน เอวรูปะ ชีวิตะ วตฺตมานะ ฯ เทว มาเส สงฺครํ  
กตฺวา มํสํ ชรคฺควํ กิสฺนุติ อมหากัง มํสํ คณฺหนฺตานิ ชรคฺควํ  
กิสิ ทุพฺพลํ ชรโคณํ ททมาโน ตฺวํ ทฺวิหิ มาเสหิ มฺลํ  
ทาทพฺพนฺติ เอวํ เทว มาเส สงฺครํ ปริจฺเจทํ กตฺวา ฯ  
อปฺปตฺตกาเล โจเทสิติ ตสฺมี กालะ อสมฺปตฺเต อนฺตรา ว  
โจเทสิ ฯ ตมฺปิ มยหัง น รุจจติติ ยา จายัม ปาปธมมา  
ทุสฺสีลา อนฺโตโภฏุเจ วิหีนัง นตุถิภาวัง ชานมานา ว อชานนฺติ  
# ๑. ม. กรณัง ฯ ๒. ม. อปฺปสฺมี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต รุทกคควณณา หน้า 212

วีย หุตวา โกฎโมติณณา โกฎทวาเร จตวา น ทสสิ  
อติ ภาสติ ยญจ ตวมปี อกาเล โจเทสิ ตมปี (๑) อุกยัมม  
น รุจจตีติ (๑) ฯ

เอว โส กเถนโต (๒) กเถนโต ว ความโภชกัม จุพาย กเหตุวา  
กทุณตีวา เหมชฌเ ปาเตตวา ความโภชโกมหิตี ปรสสุ  
รจจิตโคปีเต ญญเต อปรชฌตีติ อาทีหิ ปริภาตีตวา โปเถตวา  
ทพพลั กตวา ทิวายั กเหตุวา เหา นิกุกทุณตีวา ตมปี  
ทฎจอติติ เกเสสุ กเหตุวา โกฎจา โอตาเรตวา โปเถตวา  
สเจ ปุณ เอรูรูปั กโรตี ชานิสสามิติ สนตชเชสิ ฯ ตโต  
ปฎจาย ความโภชโก ตั เहां โอโลเกตุ น วิสสิ ฯ สปิ  
ปาปา ปุณปี [๑] อติจริตุ นาสกขิ ฯ

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา สจจანი ปกาเสตวา  
ชาตกั สโมชานะสิ ฯ สจจปริโยसानะ อุกุกณจติทิกขุ โสตา-  
ปคติมเล ปติฎฐหิ ฯ ตทา ความโภชกสสุ นิกุกหนการโก กหปติ  
อหเมว อโหตีติ ฯ

กหปติชาตกั นวมั ฯ

# ๑. ม. ตมปีติ อิทั อุกยัมปี มม เนว ชมติ น รุจจตีติ ฯ

# ๒. ม. อัย ปาโจ นตติ ฯ ๓. ม. เอตถนตเร มนสาปีติ ทิสสติ ฯ

# ๔. ม. ความโภชโก เทวทตโต ฯ

สาธุสืลชาตกั

สรีรทพฺย วุฑฺฒพฺยนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
อณฺตริ พฺราหฺมณั อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺส กิร จตฺสโส ชีตโร อเหตุุ ฯ ตา จตฺตาริ ชนา  
ปตฺถนฺติ เตสุ เอโก อภิรุโป สรียสมฺปนฺโน เอโก วยปฺตฺโต  
มหลฺลโก เอโก ชาตีสมฺปนฺโน เอโก สิลวา ฯ พฺราหฺมณเ  
จินฺเตสิ ชีตโร นิเวสนฺเตน [๑] กสฺส นฺ โข ทาทพฺพา  
กี รุปสมฺปนฺนสฺส อุทาทุ วยปฺตฺตชาตีสมฺปนฺนสึวณฺตานิ  
อณฺตฺรสุตฺตานิ ฯ โส จินฺเตนฺโตปิ อชานิตฺวา อิมั การณั  
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ชานิสฺสตี ตั ปุจฺฉิตฺวา เอเตสั อนฺตเร  
อนุจฺฉวิกสฺส ทสฺสามีตี คณฺธมาลาทีนึ กาทาเปตฺวา วิหารั  
คณฺตฺวา สตุถาริ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺโน ภควโต (๒) อาทิโต  
ปฏฺจาย ตมตฺถึ อาริเจตฺวา ฆนฺเต อิมेषุ จตฺตฺส ชเนสุ กสฺส  
ทาคุ วุฑฺฒิตฺตี ปุจฺฉิ ฯ สตุถา ปุพฺเพปิ เต ปณฺทิตา เอตํ  
ปณฺหิ กถียีสุ ภวสฺงเขปคตฺตฺตา ปน สลฺลภฺเขตฺตํ น สกฺโกสึตี  
วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสียิ พฺรหฺมทตฺเต รชชั การเนเต โปธิสตุโต  
พฺราหฺมณฺกุลเ นินฺพุตฺติตฺวา วยปฺตฺโต ตกฺกสึลาຍึ สิปฺปึ  
อุคฺคณฺหิตฺวา อากณฺตฺวา พาราณสียิ ทิสปาโมกฺโข อารีโย

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปตฺติฏฺจาเปเนเตนาตี ทิสฺสตี ฯ
- # ๒. ม. อัย ปาโธ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต รุททกถวณณา หน้า 214

อโหสิ ฯ เอกสฺส พุราหฺมณฺสฺส จตฺสฺโส ธีตโร อเหตุํ ฯ  
ตา เอวเมว จตฺตารो ชนา ปตฺถยีสฺส ฯ พุราหฺมโณ กสฺส  
นุ โข ทาทพฺพาทิ อชานนฺโต อจฺริยํ ปุจฺฉิตฺวา ทาทพฺพยฺยตฺต-  
กสฺส ทสฺสามิตฺติ ตสฺส สนฺตํกํ กนฺตฺวา ตมตฺถํ ปุจฺฉนฺโต  
ปจฺมํ กถมาห

[๒๔๕] สรีรทพฺยํ วุฑฺฒพฺยํ โสชจํ สาธุสึลฺยํ  
พุราหฺมณฺนฺเต ว ปุจฺฉามิ กิณฺนุ (๑) เตถํ วณฺนิมหเสติ ฯ

ตตฺถ สรีรทพฺยนฺติ อาทิหิ เตถํ จตฺนฺนํ วิชฺชมาเน กุณฺเ  
ปกาสติ ฯ อยเมตฺถ อธิปฺปาโย ธีตโร เม จตฺตารโमे ชนา  
ปตฺถเณติ เตสฺ เอกสฺส สรีรทพฺยํ อตฺถิ สรีรสมฺปทา (๒) อภิรูปภาโว  
ลํวิชฺชติ เอกสฺส วุฑฺฒพฺยํ วุฑฺฒภาโว (๓) มหฺลลกตา อตฺถิ  
เอกสฺส โสชจํ สุชาตฺตา (๔) ชาติสมฺปทา อตฺถิ ฯ สุขจฺจนฺติปิ  
ปาโห ฯ เอกสฺส สาธุสึลฺยํ สุนฺทรสึลภาโว สึลสมฺปทา อตฺถิ ฯ  
พุราหฺมณฺนฺเต ว ปุจฺฉามาติ เตสฺ เอกสฺส (๕) นามเตา ทาทพฺพาทิ  
อชานนฺตา มยํ ภวนฺตํ พุราหฺมณฺญเเวว ปุจฺฉาม ฯ กิณฺนุ  
เตถํ วณฺนิมหเสติ เตถํ จตฺนฺนํ ชนानํ กถํ (๖) วณฺนิมหเส [๗]  
อิจฺฉาม กสฺส ตา กุมาริกา ททามาติ ปุจฺฉตฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา อจฺริโย รูปสมฺปทาทีสุ วิชฺชมานาสฺปิ

- # ๑. ม. กิณฺนุ ฯ ๒. สรีรสมฺปทายาติปิ ฯ ๓. ม. วุฑฺฒภาโว ฯ
- # ๔. ม. สุชาตฺตา ฯ ๕. ม. อสฺกสฺส ฯ ๖. ม. กิ ฯ
- # ๗. ม. เอตฺถนฺตเร กนฺติ ทิสฺสติ ฯ

\*เล่มที่ 30 สารุสึลชาตกั หน้า 215

วิปนุณสีโล การยโห ตสุมมา ตั อปุปมาณั อมหากั สีลวณุตภาโว  
รุจจตีติ อิมมตถั ปกาเสนุโต ทุตติยั คาทมาห

[๒๕๐] อตุโถ อตุถิ สรึรสมึ วุฑฒพยุสส นโม กรเ

อตุโถ อตุถิ สุชาตสมึ สีถั อสมาก รุจจตีติ ฯ

ตตุถ อตุโถ อตุถิ สรึรสมินุติ รูปสมปนุเน สรึเร อตุโถ

วิเสโต วุฑฒิ อตุถิ เยว นตถิติ น วทามิ ฯ วุฑฒพยุสส

นโม กรเถติ วุฑฒภาวสส ปน นมการเมว กโรมิ วุฑฒภาโว

หิ วนุทนมานนั ลกถิ ฯ อตุโถ อตุถิ สุชาตสมินุติ สุชาเตปิ

ปุริเส วุฑฒิ อตุถิ ชาตีสมปตติ หิ อิจุณิตพพา เยว ฯ สีถั

อสมาก รุจจตีติ อมหากั ปน สีลเมว รุจจติ ฯ สีลวา หิ

อาจารย์สมปนุโน สรึรทพยุวิริหิโตปิ ปุชุโซ ปาสัโสติ ฯ

พราหุมนเ ตสส วจนั สุตวา สีลวณุตสเสว ชิตโร

อทาสิ ฯ

สตุถา อิมั ชมมเทศนั อหริตวา สจจანი ปกาเสตวา

ชาตกั สโมธานเสสิ ฯ สจจปรีโยसानเ พราหุมนเ โสตาปตติผล

ปติญจหิ ฯ ตทา พราหุมนเ อยเมว [๑] อโหสิ ทิสปาปาโมกุโ

อาจารย์โย ปน อหเมวาคิ ฯ

สารุสึลชาตกั ทสมั ฯ

รุททวคโค ปญจโม ฯ

# ๑. ม. เอตถนุตเร พราหุมนเติ ทิสตติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาเต รุหกวคฺควณฺณา หน้ 216

ตสฺสุทฺทานั

อปฺรุหค รุปาตี มุสโล

ปวสนฺติ สปลฺยจมโปกฺขรณึ

อถ มุคฺตึมวณึช อุมฺหยเต

จึรอาคต โกณฺฐ สรึร ทส (๑) ๑

# ๑. ม. รุหคั สึรึกาพคั ปทุมมณึจอรคั ๑

ปพฺพตฺตฺตฺรเวลาหึ มึตฺตามึตฺตฺตฺยจ ราชณฺจ ๑



นตัพหุควณณา

น ตั ทพหิ พนุชนมาหุ ธีรชาติ อิทิ สตุธา เซตวเน

วิหรนุโต พนุชนาคาร์ อารพุก กเถสิ ฯ

ตสมิ กิร กาล พหุ สนธิจเททกปนุถฆาตกมนุสฆาตเก (๑)

โจเร อาเนตวา โกสตรลโย ทสเสตุ ฯ เต ราชา อนุท (๒) พนุชน-

รชชูปนุชนสงขลิกพนุชนเนหิ พนุชาเปสิ ฯ ตีสมตดา ชานปทา

ภิกขุ สตุถาร์ ทฏฐกามา อากนุตวา ทิสวา วนุทิตวา ปุนทิวเส

ปิณฆาย จรณตา พนุชนาคาร์ ปตวา (๓) เต โจเร ทิสวา

ปิณฆปาตปฏิกกนุตา สายณหสมเย ตถาคต อุปสงกमितวา

ภนุเต อชช อมเหหิ ปิณฆาย จรณเตหิ พนุชนาคาเร พหุ

โจรา อนุทูปนุชนรชชูปนุชนาเทหิ พทฐา มหาทุกขิ อนุกวนตา

ทิกฐา เต ตานิ พนุชนานิ ฉินุทิตวา ปลาญิตุ น สกโกนุติ

อตถิ นุ โข เตหิ พนุชนเนหิ ถิรตริ นาม อลญิ พนุชนนุติ

ปฺจจิสฺสุ ฯ สตุธา ภิกขเว กิ พนุชนานิ นามेतานิ ยิ ปเนต

ชนนลยปฺตตทาราทิสฺสุ ตณฺหาสงฆาต กิเลสพนุชนิ เอตฺติ เอเตหิ

สตุถุณเณ สหสฺสกุณเณ ถิรตริ เอว มหนตมฺปิ ปเนตฺติ ทฺจจินุทियิ (๔)

# ๑. ม. สนธิจเททกปนุถฆาตกโจเร ฯ ๒. ม. อทุท... ฯ เอวมฺปริปิ ฯ

# ๓. ม. คนุตวา ฯ ๔. ส. อจฺจินุทियิ ฯ ม. ทฺจจินุทนิยิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต นัตทพหวิกวณณา หน้า 218

พนุชนั โปราณกปณฺฑิตา ฉินฺทิตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา

ปพฺพชฺสีสูติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พารานฺตียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การนฺเต โปชิสฺตุโต  
เอกสฺมี ทุกคตคหปติกุเล นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส วยปฺตตสฺส ปิตา  
กาลมกาสิ ฯ โส ภาตี กตฺวา มาตริํ โปเสสิ ฯ อตฺตสฺส มาตา  
อนิจฺจมานสฺเสว เอกํ กุลชฺีตริํ เกเห กตฺวา อปรภาเค  
กาลมกาสิ ฯ ภริยายปิตฺส กุจฺฉิยํ กพฺโปกํ ปติญฺจहि ฯ โส  
กพฺภตฺส ปติญฺจิตฺภาวํ อชานนฺโต ว ภาทฺเต ตฺวํ ภาตี กตฺวา  
ชีว อหํ ปพฺพชฺสีสํมิตฺติ อหา ฯ สํมิ กพฺโปกํ เม ปติญฺจโต  
มยิ วิชํดาบ ทารกํ ทิสฺวา ปพฺพชฺสีสํมิตฺติ อหา ฯ โส สาธฺตฺติ  
สมฺปญฺจิจิตฺวา ตสฺสา วิชํตกาเล ภาทฺเต ตฺวํ โสตฺถินา วิชํตา  
อิทํนาหํ ปพฺพชฺสีสํมิตฺติ อปาจฺฉิ ฯ อถ นํ สา ปฺตตกสฺส  
ตาว ธนฺปานโต อปคฺมนกาเล (๑) อากเมหิตี วตฺวา ปฺน กพฺภํ  
คณฺหิ ฯ โส จินฺเตสิ อิมํ สมฺปญฺจิจฺฉาเปตฺวา คนฺตุํ น สกฺกา  
อิมิสฺสา อนาจิจฺฉิตฺวา ว ปฺลายิตฺวา ปพฺพชฺสีสํมิตฺติ ฯ โส  
ตสฺสา อนาจิจฺฉิตฺวา ว รตฺติภาเค อญฺจาย ปฺลาयी ฯ อถ นํ  
นคฺรคฺตฺติกา อคฺคเหสิ ฯ โส อหํ สํมิ มาตุโปสโก นาม  
วิสฺสชฺเชถ มนฺติ เตหิ อตฺตานํ วิสฺสชฺชาเปตฺวา เอกสฺมี  
จํเน วสิตฺวา อคฺคทฺวารเนว นิกฺขมิตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา  
อิสิปฺพชฺชํ ปพฺพชฺฉิตฺวา อภิญฺญา จ สฺมาปฺตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา  
# ๑. ม. อปคฺมนกาลิ ฯ

\*เล่มที่ 30 พุทธนาการชาติกั หน้า 219

ณานกีฬาย กิพนุโต วิหาลี ฯ โส ตตฺถ วสนุโต เอวรูปมฺปิ  
นามตํ ทฺวจินฺทียํ ปุตุตทารพฺพนํ กิเลสพฺพนํ ฉินฺทินฺติ (๒)  
อุทานํ อุทานนุโต อีมา คธา อโวจ

[๒๕๑] น ตํ ทพฺหํ พฺนฺชนมาหุ ธีรา  
ยทายสํ ทารุञฺชํ ปพฺพชณฺจ  
สารตฺตรตฺตา มณฺิกุณฺฑเลสุ  
ปุตุเตสุ ทาเรสุ จ ยา อเปกฺขา ฯ

[๒๕๒] เอตํ ทพฺหํ พฺนฺชนมาหุ ธีรา  
โอหารินํ ลีลิตํ ทฺปฺปมฺลจํ (๑)  
เอตมฺปิ เณตฺวาน วชนฺติ ธีรา  
อนเปกฺชินฺ กามสฺจํ ปหายาติ ฯ

ตตฺถ ธีราติ (๔) ธิติมาติ ธีรา วิคตปาปาติ ธีรา (๔) อถ  
วา ธี วุจฺจติ ปญฺญา ตาย ปญฺญา ย สมฺนฺนาคตาติ  
ธีรา พุทฺธา ปจฺเจกพุทฺธา พุทฺธสาวกา โโพธิสฺตฺตา จ อีเม  
ธีรา นาม ฯ ยทายสนฺติ อาทีสุ ยํ สงฺขลิกสงฺขาตํ อยสา นิพฺพตฺตํ  
อยสํ (๕) อนนุพฺนฺชนสงฺขาตํ ทารุञฺชํ ยณฺจ ปพฺพชติเณหิ วา  
อณฺเณหิ วา วากาทีหิ รชฺชํ กตฺวา กตํ รชฺชพฺนฺชนํ ตํ [๖]  
ธีรา ทพฺหํ ธิรฺนฺติ นาหุ น กเถนฺติ ฯ สารตฺตรตฺตาติ สารตฺตา  
# ๑. ม. ณานกีฬํ ฯ ๒. ม. ฉินฺทิตนฺติ ฯ ๓. พุ. ชา. ๒๗/๒๕๒/๗๔  
ลีลิตทฺปฺปมฺลจํ ฯ ๔. ม. ธิติมนฺตา ธิกฺกตปาปาติ ธีรา ฯ  
# ๕. ม. อายสํ ฯ เอวรูปมฺปิ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อายสาที  
ฉินฺทิตุํ สกฺกฺกณฺเณยภาเวนาติ ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต นัตทพหุควณณา หน้า 220

หุตฺวา รตฺตา พหฺลวฺราครตฺตาติ (๑) อตุโถ ๑ มณฺเฑกฺกฺขเลสุติ มณฺเฑสุ  
จ กฺกฺขเลสุ จ มณฺเฑยฺตฺเตสุ วา กฺกฺขเลสุ ๑ เอตฺ ๑ ทพฺหนฺติ  
เย จ มณฺเฑกฺกฺขเลสุ สวฺรตฺตรตฺตา เตสฺ ๑ เยว โย สวฺราโค  
ยา จ เตสฺ ปุตฺตทวเรสุ อเปกฺขา ตณฺหา เอตฺ กิเลสมยฺ  
พฺนฺชนํ ทพฺหํ ติรฺนฺติ ธีรฺา อาหุ ๑ โอหริณฺนฺติ  
อากทฺธิตฺวา จจฺจฺสุ อปาเยสุ ปาคนฺโต อวฺหฺริ เทภูจฺา(๒) เทภูจฺา  
หฺริตฺติ โอหริณฺ ๑ สฺธิถินฺติ พฺนฺชนญฺจฺานเนสุ (๓) ฉวิจฺมมฺมฺสฺานิ  
น ฉินฺทฺติ โลหิตฺ น นีหฺริติ พฺนฺชนภวฺมฺปิ น ชานาเปตฺวา(๔)  
ถลปฺถชลปฺถาทีสุ กมฺมานิ กาคฺุ เทตฺติ สฺธิถิลิ ๑ ทฺุปฺปมฺลจฺนฺติ  
ตณฺหาโลภวเสน หิ เอกวฺวรมฺปิ อฺุปฺปนฺนํ กิเลสพฺนฺชนํ  
พฺนฺชนญฺจฺานโต(๕) กจฺจไป วีย ทฺุมฺโมจยฺ โหตฺติ ทฺุปฺปมฺลจฺ ๑  
เอตมฺปิ เณตฺวานาติ เอตฺ เอวํ ทพฺหมฺปิ กิเลสพฺนฺชนํ  
ณวณฺขคฺเคน ฉินฺทิตฺวา อยทวฺมานิ เณตฺวา มตฺตวฺววฺวโร(๖)  
วีย ปฺลชฺเร ภินฺทิตฺวา (๗) สฺหิปฺตโก(๘) วีย ธีรฺา วตฺตฺกมฺกิเลสกมฺ  
อฺุการฺกฺมยฺ วีย ชิกฺจฺจฺมานา อนเปกฺขินฺ ๑ หุตฺวา กามสฺุขํ  
ปฺหาย วชฺนฺติ ปกฺกมฺนฺติ ปกฺกมิตฺวา จ ปน หิมวฺนฺตฺ ปวิสิตฺวา  
อิสิปฺพพฺชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ฌานสฺุเขน วิตฺตินาเมนฺตฺติ อตุโถ ๑  
# ๑. ม. พลวราครตฺตาติ ๑ ๒. ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ๑ ๓. ม. พนฺชนญฺจฺานเน ๑  
# ๔. ม. ชานาเปติ ๑ ๕. ม. ทฺุญฺจฺญฺจฺานโต ๑ ๖. ม. มตฺตวฺววฺวโร ๑  
# ๗. ม. ฉินฺทิตฺวา ๑ ๘. ม. สฺหิปฺตกา ๑

\*เล่มที่ 30 เกพพิสึลชาตกั หน้า 221

เอว โปธิสตุโต อิมิ อุตานัน อุตานเนตฺวา อปริหีนชฺฌาโน  
พฺรหฺมโลกปารายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนัน อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสสิ ฯ (๑)  
สจฺจปรีโยसानเน เกจิ โสตาปนฺนา เกจิ สกิทากามิโน เกจิ  
อนาคามิโน เกจิ อรหฺนฺตา อเหตุํ ฯ ตทา มาตา มหามาया  
อโหสิ ปิตา สุทฺโธทนมหาราชา ภริยา ราหุลมาตา ปุตฺโต  
ราहुโล ปุตฺตทาริ ปหาย นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตปฺริโส ปน  
อหเมวาทิ ฯ

พฺนฺชนาคารชาตกั ปจฺมํ ฯ

เกพพิสึลชาตกั

หังสา โกลฺยาจา มยฺรธา จาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
อายสฺมุนฺตํ ลกฺขณฺทกภทฺทํ (๒) อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร อายสฺมา พุทฺธสาสเน ปากโฏ อโหสิ ปญฺญาโต  
มธฺรฺสโร มธฺรฺชฺมมกฺกโก ปฏฺฐิสฺมภิทปฺตฺโต มหาชฺฌาสาโว อสึติยา  
มหาเถรานัน อพฺภนฺตเร (๓) ปมาเณน ปน โอมโก ลกฺขณฺทโก (๔)  
สามเณรณฺทโก (๕) กิพฺนตฺถาย กโต วีย ฯ ตสฺมี เอกทิวสํ  
ตถาคตํ วนฺทิตฺวา เขตฺวเน โกฏจกั คเต ชานปทา ตีสมตฺตา  
# ๑. ม. ปกาเสตฺวา ชาตกั สโมชานะสิ ฯ ๒. ส. ลกฺขณฺทกภทฺทํ ฯ  
# ๓. ม. อนุตโร ฯ ๔. ม. ส. ลกฺขณฺทโก ฯ ๕. ม. สามเณโร วีย ชุทฺทโก ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต นัตทพหุควณณา หน้า 222

ภิกขุ ทสพลั วนุทิสฺสามาติ เขตวนั ปวิสฺนุตฺตา วิหารโกฏฺฐเก  
 เถริ ทิสฺวา สามณฺเวิโร เอโสติ (๑) สณฺณาย เถริ จีวรคณฺเณ  
 คณฺหนุตฺตา หตฺถเ คณฺหนุตฺตา สีเส คณฺหนุตฺตา นาสาย  
 ปรามสนฺตฺตา กณฺเณสุ คเหตุวา จาเลตฺวา หตฺถกุกฺกัจจ กตฺวา  
 ปตฺตจิวริ ปฏิสฺสามेतฺวา สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา วนุทิตฺวา  
 นิสฺสีทิตฺวา สตฺถารา มชฺฐรปฏิสฺสนฺตฺตาราเร กเต ปุจฺฉิสฺสุ ภนฺเต  
 ลกฺขณฺทกภทฺทิตฺตฺเตโร กิร นามโก ตุมฺหากั สาวโก มชฺฐ-  
 ฆมฺมกถิกโก อตฺถิ กหิ โส อิทานิติ ฯ กิ ปน ภิกฺขเว  
 ทฏฺฐกามตฺถาติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ ยิ ภิกฺขเว ตุมฺเห ทวาร-  
 โภฏฺฐเก ทิสฺวา จีวรคณฺณาทิสฺสุ คณฺหนุตฺตา หตฺถกุกฺกัจจ กตฺวา  
 อากตา เอส เอโสติ ฯ ภนฺเต เอวฺรุโป ปตฺถิตฺตปตฺถโน อภินิหาร-  
 สมฺปนฺโน สาวโก กิการณา อปุเปสฺกโข ชาโตติ ฯ สตฺถา  
 อตฺตนา กตฺปาปกมฺมํ นิสฺสายาต วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ  
 อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหุมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต โพธิสฺตฺโต  
 สกฺโก เทวราชา อโหสิ ฯ ตทา พุรหุมทตฺตสฺส ชินฺณํ  
 ชราปฺปตฺตํ หตฺถิ วา อสฺสั วา โคนิ วา ทสฺเสตฺถุ น  
 สกฺกา เกพิสฺสีโล หุตฺวา ตถารูปิ ทิสฺวา ว มนฺุสฺเส (๒) อนุ-  
 พนฺธาเปติ ชรสกฺกมฺปิ ทิสฺวา ภินฺทาเปติ ชินฺณมาตฺตคาม  
 # ๑. สี่. เอโก ฯ ๒. ม. อัย ปาโร นตฺถิ ฯ ๓. ม. ชินฺณสกฺกมฺปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 เกฬีสลชาตกั หน้า 223

ทิสฺวา ปกุกุสสาเปตฺวา อุทฺเร ปหฺราเปตฺวา ปาตาเปตฺวา ปุณ  
อุฏฺฐาเปตฺวา คายาเปติ ชินฺณปุริเส ทิสฺวา ลงฺกเก วีย ภูมีย  
สมฺปฺริวตฺตกาทิกิลั กิพาเปติ อปฺสฺสนฺโต อสฺสฺกมฺเร กิร มหฺลลโก  
อตฺถิติ สฺตฺวาปี ปกุกุสสาเปตฺวา กิพาเปติ (๑) ๑ มนฺุสฺสา ลชฺชนฺตา  
อตฺตโน มาตาปีตโร ติโรรฺรฺฐจฺานิ เปเสนฺติ ๑ มาตฺุปฺฐจฺานมฺโม  
ปีตฺุปฺฐจฺานมฺโม ปจฺฉิขฺชิ ๑ ราชเสวกา เกฬีสฺลลา อเหตุ ๑  
มตฺมตา จตฺตาริ อปาเย ปุเรนฺติ ๑ เทวปริสา ปฺริหายติ ๑

สฺกโก อภินเว เทวปฺตฺเต อปฺสฺสนฺโต กิณฺุ โข  
การณฺติ อวชฺชนฺโต ตั การณั ฌตฺวา ทเมสฺสามิ นนฺติ  
มหฺลลกาวณฺณั อภินมฺมินิ ตฺวา ชินฺณยานเก เทว ตกฺกจฺาญฺิโย  
อาโรเปตฺวา เทว ชรโกณฺเ โยเชตฺวา เอกสฺมี ฌณฺทิวเส  
อลงฺกตฺหตฺถิ อภิรฺุทิตฺวา พุรฺุหมตฺเต อลงฺกตฺนกรั ปทกฺขิณฺ  
กโรนฺเต ปีโลตฺติกนฺิวตฺุโถ ตั ยานกั ปาเชนฺโต รลฺุโย อภิมฺุ โข  
อคฺมาสิ ๑ ราชา ชินฺณยานกั ทิสฺวา เอตฺ ยานกั อานเธาติ (๒)  
อาห ๑ มนฺุสฺสา กหิ เทว น ปสฺสามาติ อาหิสุ ๑ สฺกโก  
อตฺตโน อานฺุภาเวน รลฺุโย เขว ทสฺเสสิ ๑ อถ นั พุสฺมปฺตฺเต  
ตสฺมี ตสฺส อฺุปริภาเคน ปาเชนฺโต รลฺุโย มตฺถเก เอกั  
จฺาญฺิ ภินฺุทิตฺวา นฺิวตฺตาเปนฺโต (๓) ทฺุติยั ภินฺุทิตฺ ๑ อถสฺส สีสฺโต  
ปฺฐจฺาย อิตฺ จิตฺ จ ตกฺกั ปคฺุมฺรติ ๑ โส เตน อฏฺุฎฺิยติ  
# ๑. ม. กิพฺติ ๑ ๒. ม. อปเนธาติ ๑ ๓. สี. ตินฺุตาเปนฺโต ๑





\*เล่มที่ 30 เกฬีสึลชาตกั หนา 225

จ อวเสตมึคา จาตีปี อตุโถ ๑ ปสทมิคาตีปี ปาโโจ ๑  
ปสทา มึคาตี อตุโถ ๑ นตุถึ กายสุมิ ตุลยดาตี สรีเร ปมาณั  
นาม นตุถึ ยถึ ภาเวยย มหาสรีรา หตุถึโน เจว ปสทมิคา  
จ สึหึ มาเรยยึ สึโห หึสโมราทโย ชุททกสรีเรเวว  
มาเรยย ๑ ยถึ เอวึ(๑) ชุททกาเวว สึหสส ภาเวยยึ น มหนตา  
ยสุมา ปเนตึ นตุถึ ตสุมา สพเพปี เต สึหสส ภาवनตุถึ ๑  
สรีรวาตี พาโโล มหาสรีโรปี มหา นาม น โหตี ๑ ตสุมา  
ลकुณทกภทึโย สรีเรน ชุททโกปี มา ตึ ฅาณณาปี  
ชุททโกตี มณณิตุดาตี ๑

สตถา อิมึ ฅมมเทสนั อahrtวา สจจანი ปกาเสตวา  
ชาตกั สโมธานสึ ๑ สจจปรีโยसानเ เตสุ ภึกขุสุ เกจึ  
โสตาปนุณา เกจึ สกึทาคามึโน เกจึ อนาคามึโน เกจึ  
อรหนตา อहेลึ ๑ ตทา ราชา ลकुณทกภทึโย อโหสึ โส  
ตาย เกฬีสึลตาย ปเรลึ เกฬึนึสสุโย ชาโต ๑ สกโก ปน  
อหเมวาตี ๑

เกฬีสึลชาตกั ทุตึยึ ๑

# ๑. ม. ยถึ เอวานตุถึ นตุถึ ๑

ขนฺธปริตฺตชาตกั

วิรูปุกฺเขหิ เม เมตฺตุนฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
อณฺตริ ภิภุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ กิร ขนฺตาทฺรทฺวาทฺเร กณฺฐจฺานิ ผาเลนฺตํ ปุตฺติรฺกฺขนฺตฺรา  
นิกฺขมิตฺวา เอโก สปฺโป ปาทงฺคฺลฺิยํ ทํสิ ฯ โส ตตฺถ  
มโต ฯ ตสฺส ตถาตฺถาโว สกฺลวิหारे ปากโฏ อโหสิ ฯ  
ธมฺมสฺภายํ ภิภุํ กถํ สมฺมจฺาเปตฺุ อวฺโส อสุโก กิร ภิภุํ  
ขนฺตาทฺรทฺวาทฺเร กณฺฐจฺานิ ผาเลนฺโต สปฺเปเน ทฏฺโจ ตตฺถ  
มโตติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิภุเว เอตฺรหิ  
กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต สเจ  
โส ภิภุเว ภิภุํ จตฺตาริ อหิราชกฺุลาณิ อารพฺภ เมตฺตํ  
อภาวิสฺส น นํ สปฺโป ทํเสยฺย โปราณกปฺณฺทิตา ตาปสาปี  
อนฺุปฺนเน พุทฺเธปี จตฺตฺ อหิราชกฺุเลสุ เมตฺตํ ภาเวตฺวา ตานิ  
อหิราชกฺุลาณิ นิสฺสาย อฺุปฺปฺชนกภยโต มุจฺฉิสฺสูติ วตฺวา อตีตํ  
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาทฺเรเนเต โปธิสฺตฺโต  
กาสิกรฺภูเจ พฺรหฺมณฺกุเล นินฺพุตฺติตฺวา วยปฺปฺตฺโต กามे ปหาย  
อิสิปฺพุชฺชํ ปฺพุชฺชิตฺวา อภินฺญา จ สมာปฺตฺติโย จ นินฺพุตฺเตตฺวา  
หิมวฺนตฺปฺเทเส เอกสุมี คงฺกานิวตฺตเน อสุสมปฺทํ มาเปตฺวา  
ฉานกิลํ กิพนฺโต คณสฺตฺถา หุตฺวา (๑) อีสิคณฺปริวฺโต วิหาสี ฯ

# ๑. ม. คณสฺตฺถา หุตฺวาติ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ขนฺธปริตฺตชาตกํ หน้า 227

ตทา กงฺคาตีเร นานปฺปการา ทิมฺชาติกา อีสํ ปริปนฺถํ  
กโรนฺติ ฯ เขญฺเยน อีสโย ชีวิตกฺขยํ ปาปฺพนฺติ ฯ ตาปฺสา  
ตมคฺถํ โปธิสฺตฺตสฺส อารโจะสฺส ฯ โปธิสฺตฺโต สพฺเพ ตาปฺเส  
สฺนฺนิปาเตตฺวา สเจ ตุมฺहे จคฺคฺส อหิราชกฺุเลสฺ เมตฺตํ ภาเวยฺยาถ  
น โว สปฺปา ทํเสยฺยํ ตสฺมา อีโต ปฏฺจาย จคฺคฺส อหิราชกฺุเลสฺ  
เอวํ เมตฺตํ ภาเวถาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๒๕๕] วิรูปฺกฺเขหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ เอรापฺเถหิ เม  
ฉพฺยาปฺตฺเตหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ กณฺหาโกตฺมเกหิ จาติ ฯ

ตตฺถ วิรูปฺกฺเขหิ เม เมตฺตฺนฺติ วิรูปฺกฺขนาคราชกฺุเลหิ  
สทฺธี มยฺหํ เมตฺตํ ฯ เอรापฺถาทีสุปี เอเสว นโย ฯ เอตานิปี  
หิ เอรापฺถนาคราชกฺุลํ ฉพฺยาปฺตฺตนาคราชกฺุลํ กณฺหาโกตฺมก-  
นาคราชกฺุลนฺติ นาคราชกฺุลาเนว ฯ

เอวํ จตฺตารี นาคราชกฺุลานิ ทสฺเสตฺวา สเจ ตุมฺहे  
เอเตสฺ เมตฺตํ ภาเวคฺ์ สกฺขิสฺสธ ทิมฺชาติกา โว น ทํสิสฺสฺนฺติ  
น วิเหเจสฺสฺนฺตีติ วตฺวา ทฺติยํ คาถมาห

[๒๕๕] อปาทเกหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม  
จคฺคฺปฺเทหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เมติ ฯ

ตตฺถ ปจฺมปฺเทน โอิทิสฺสํ กตฺวา สพฺเพสฺ อปาเทสฺ  
ทิมฺชาติเกสฺ เจว มจฺเจสฺ จ เมตฺตาภาวนา ทสฺสีตา ฯ  
ทฺติยปฺเทน มนฺุสฺเสสฺ เจว ปกฺขิชาเตสฺ จ ฯ ตติยปฺเทน  
หตฺถิอฺสฺสาทีสฺ สพฺพจคฺคฺปฺเทสฺ ฯ จตฺตฺถปฺเทน วิจฺฉิกฺสตฺปฺติ-

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต รุททกคณณา หน้า 228

อุจจาลิงคปาณกมกฏกาทีสุ ฯ

เอวํ สรุเปณ เมตฺตาภาวนํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ อายาจน-  
วเสน ทสฺเสนฺโต อิมํ คาถมาห

[๒๕๕] มา มํ อปาทโก หีสิ มา มํ หีสิ ทิปาทโก (๑)  
มา มํ จตฺตูปฺโท หีสิ มา มํ หีสิ พหุปรฺโทติ ฯ

ตตฺถ มา มนฺติ มํ เอเตสุ อปาทกาทีสุ โกจิ เอโกปี  
มา หีสิตฺตฺวา วิเหเจตฺติ เอวํ อายาจนฺตา เมตฺตํ  
ภาเวถาติ อตฺถโธ ฯ

อิทานิ อโนทิสฺสทวเสน ภาวนํ (๒) ทสฺเสนฺโต อิมํ คาถมาห

[๒๕๕] สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา  
สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ มา กณฺจิ (๓) ปาปมากมาติ ฯ

ตตฺถ ตณฺหาทิกฺขิวิเวเสน วฏฺเฐ ปณฺจสุ ขนฺเชสุ อาสตฺตา  
วิสตฺตา ลกฺคา วิลคฺคาติ (๔) สตฺตา ฯ อสฺสาสปสฺสาสปวตฺตน-  
สงฺขาเตน ปาณนวเสน ปาณาติ ฯ ภูตภาวิตนินฺพุตฺตวเสน (๕)  
ภูตาติ ฯ เอวํ วจนมตฺเตน วิเสโส เวทิตฺตฺวา อวิเสเสน ปน  
สพฺพานิเปตานิ ปทานิ สพฺพสตฺตสงฺคาหกาเนว ฯ เกวลาติ  
สกลา ฯ อิํ สพฺพสตฺตเสว (๖) ปริยาवจนํ ฯ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุติ  
สพฺเพเปเต สตฺตา ภทฺรานิ สาธฺนินิ กลฺยาณาเนว ปสฺสนฺตุ ฯ

# ๑. ม. ทวิปาทโก ฯ ๒. ม. เมตฺตาภาวนํ ฯ ๓. ข. ชา. ๒๗/๒๕๕/๗๕  
กิญฺจิ ฯ ๔. ม. ลกฺคิตาติ ฯ ๕. ภูตา ภาวิตา นินฺพุตฺตวเสนาติปิ ฯ

# ๖. ม. สพฺพสทฺตเสว ฯ

\*เล่มที่ 30 ขนฺธปริตฺตชาตกั หนา 229

มา กณฺจึ ปาปมาคมาติ เอเตสุ กณฺจึ เอกั สตุตฺตมปิ ปาป  
ตามกั ทุกขั มา อคมา มา กจฺจตุ (๑) มา ปาปฺณาตฺต ๑  
สพฺเพ อเวรา อพฺยาปชฺฌา สุจิตา นิทฺทุกฺขา โหนฺตุติ ๑

เอวํ สพฺพสตุเตสุ อนนฺทิสฺสกเมตฺตํ ภาเวถาติ วตุวา ปฺน  
ติณฺณํ รตนานํ कुณฺเน อนฺนุสฺสราเปตฺตุ [๒๕๖] อปฺปมาโณ พุทฺโธ  
อปฺปมาโณ ฌมฺโม อปฺปมาโณ สงฺโฆติ อหา ๑

ตตฺถ ปมาณกรานํ กิเลสานํ อภาเวน कुณานนฺจ  
ปมาณาภาเวน พุทฺธรตนํ อปฺปมาณํ ๑ ฌมฺโมติ นววิโร  
โลกุตฺตรฌมฺโม ตสฺสาปิ ปมาณํ นาม กาคู น สกฺกาติ  
อปฺปมาโณ ๑ เตน อปฺปมาณฺน ฌมฺเมน สมฺนฺนาคตตฺตา  
สงฺโฆปิ อปฺปมาโณ ๑

อิติ โพรสิตฺโต อิมสํ ตินฺณํ รตนานํ कुณฺเน อนฺนุสฺสเรถาติ  
วตุวา ตินฺณํ รตนานํ อปฺปมาณकुณฺตํ ทสฺเสตฺวา สปฺปมาณ  
สตุเต ทสฺเสตฺตุ ปมาณวฺนฺตานิ สิริสฺปานิ (๒) อหิ วิจฺฉิกา สตปฺที  
อุณฺณานาถิ สรพฺพ มฺมุสฺสิกาติ อหา ๑

ตตฺถ สิริสฺปานีติ สพฺพทิมฺชาติกานํ นามํ ๑ เต หิ  
สรนฺตา กจฺจนฺติ สิเรน วา สปฺนฺตีติ สิริสฺปา ๑ อหิติอาทิ  
เตสํ สรฺูปโต นิทฺสฺสนํ ๑ ตตฺถ อุณฺณานาถิ มกฺกฏโก ๑  
ตสฺส หิ นาถิโต อุณฺณาสทิสํ สุตฺตํ นิกฺขมฺติ ตสฺมา  
# ๑. ม. อากจฺจตุ ๑ ๒. ม. สิริสฺปานิ ๑ เอวมฺปริปิ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต นัตทพหุควณณา หน้า 230

อุณณานาภิตี วุจติ ฯ สรพฺติ ฆรโคธิกา ฯ

อิติ โพธิสตฺโต ยสุมา เอเตสํ อนฺุโตราคาทโย ปมาณกรร  
ธมฺมา อตฺถิ ตสุมา เอตานิ สิริสฺปานิ ปมาณวฺตานิตี  
ทสฺเสตฺวา อปฺปมาณันํ ติณฺณํ รตนานํ อานฺุภาเวน อิเม  
โน ปมาณวฺตา(๑) สตฺตา รตฺติทิวํ ปริตฺตกมฺมํ กโรนฺุตฺติ เอวํ  
ติณฺณํ รตนานํ कुณฺํ อฺนุสฺสรธฺตํ วตฺวา ตโต อุตฺตริ (๒) กตฺตพฺพิ  
ทสฺเสตฺถุ อิมํ คารมฺมาห

[๒๕๖] กตฺตา เม รกฺขา กตฺตา เม ปริตฺตฺตา

ปฏิกฺกมฺนฺตฺ ภูตานิ

โสหํ นโม ภควฺโต

นโม สตฺตฺนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานฺนฺติ ฯ

ตฺตฺถ กตฺตา เม รกฺขาติ มยา รตฺนตฺตฺยคุณฺเณ อฺนุสฺสรนฺเตน  
อตฺตฺโน รกฺขา คุตฺติ กตฺตา ฯ กตฺตา เม ปริตฺตฺตฺติ ปริตฺตฺตฺนํปิ  
เม อตฺตฺโน กตฺติ ฯ ปฏิกฺกมฺนฺตฺ ภูตานิตี มยิ อหิตฺชฺฆาสนฺยานิ  
ภูตานิ ปฏิกฺกมฺนฺตฺ อปฺคจฺจนฺตฺ ฯ โสหํ นโม ภควฺโตติ โสหํ  
เอวํ กตฺปริตฺโต อตฺตฺสฺส ปรีนฺิพฺพุตฺสฺส สพฺพสฺสาปี พุทฺธสฺส  
ภควฺโต นโม กโรมิ ฯ นโม สตฺตฺนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานฺนฺติ  
วิเสเสน ปน อตฺเตเต ปฏฺิปาฏฺิยา ปรีนฺิพฺพุตฺตฺนํ สตฺตฺนฺนํ  
สมฺมาสมฺพุทฺธานํ นโม กโรมิ เอวํ นมการํ กโรนฺุตาปี  
# ๑. สฺ. โนปมาณวฺตา ฯ ม. อิเม ปมาณวฺตา ฯ ๒. ม. อุตฺตริ ฯ

\*เล่มที่ 30 ขนฺธปริตฺตชาตกํ หน้า 231

สพฺพพุทฺเธ อนุสฺสรถาติ อตุโถ ๑

โพธิสตุโต อธิคณฺสส อิมํ ปริตฺตํ พนฺธิตฺวา อทาสี ๑

อาทิตฺโต ปน ปญฺจาย ทฺวีหิ คาทาหิ จตุสฺส อหิราชกุเลสฺส  
เมตฺตตาย ทีปิตฺตฺตา โอทิสฺสกอโนทิสฺสกวเสน วา ทฺวินฺนํ เมตฺตา-  
ภาวานํ ทีปิตฺตฺตา อิทํ ปริตฺตํ อธิ วุตฺตฺนฺติ เวทิตฺพุํ ๑

อณฺณถา (๒) การณํ ปริเยสิตฺพุํ ๑

ตโต ปญฺจาย อธิคณา โพธิสตุตฺสส โอวาเท จตุวา  
เมตฺตา ภาวตุํ พุทฺธคฺเณ อนุสฺสรีสุ ๑ เอวํ เตสฺส พุทฺธคฺเณ  
อนุสฺสรณฺเตสฺส เยว สพฺเพ ทิฆชาติกา ปฏิกฺกมฺมีสุ ๑ โพธิสตุโตปี  
พุทฺหมวิหารเ ภาวตฺวา พุทฺหมโลกปรายโน อโหสิ ๑

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ๑  
ตทา อธิคณา พุทฺธปริสา อเหตุํ คณฺสตุถา ปน อหเมวาทิ ๑

ขนฺธปริตฺตชาตกํ ตติยํ ๑

# ๑. ม. สติตฺ พุทฺเธ ๑ ๒. ม. อณฺณํ วา ๑

วืรกษาคัก

อปี วืรก ปสเสสึตี อึท สตุถา เขตวเน วืหรนุโต  
สुकताल्यै आरपुग गेति ५

เทวทตตสสุ ปรีสั คเหตุวา อากเตสุ หึ เถเรสุ สตุถา  
สาริปุตต เทวทตโต ตุมเหปี ทิสฺวา กึ อกาสิตี ปุจฺฉิตฺวา  
सुकताल्यै [॑] तसुसैसिती वुत्ते न जो सारिपुत्त अिथानेव  
เทวทตโต มม อนุกิริยั กโรนุโต วินาสั ปตฺโต ปุพฺเพปี [๒]  
ปาปฺณิตี วตุวา เถเรน ยาจิโต อตีตฺ อหาริ ๫

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชฺชั การนุเต  
โพธิสตุโต หิมวณฺตปฺปะเทเส อุตทกากโยนึยั นึพฺพตฺติตุวา เอกั  
สรึ อฺปนึสฺสาย วสิ ๫ วืรโกตึสฺส นามึ อโหสิ ๫ ตทา  
กาสิกรณฺเจ พุพฺภิกุขั อโหสิ ๫ มนุสฺสา กากทตฺตี วา ทาตุ  
ยกฺขนาทพลิกมฺมึ วา กาคู นาสกฺขึสฺสุ ๫ ฉาตกรณฺจโต กากา  
เยภฺยเยน อรณฺณั ปวิสิสฺสุ ๫ ตตฺเรโก พาราณสิวาสิ สวิณฺจโก  
นาม กากโก กากึ อาทาย วืรกสฺส วสนฺณฺจานั คนฺตุวา  
ตฺ สรึ นึสฺสาย เอกมนฺเต วาสั กปฺเปสิ ๫ โส เอกทิวสั  
ตสฺมี สเร โคจรั คณฺหนุโต วืรกั สรึ โอตริตุวา มจฺเจ  
ขาทิตฺวา ปจฺจตุตฺริตุวา สรึรั สุกฺขาเปนฺตึ ทิสฺวา อิมึ กากั (๑)  
# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร สนฺเตติ ทิสฺสตี ๫ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร วินาสนฺตี ทิสฺสตี ๫  
# ๓. ม. อุตทากากั ๫



\*เล่มที่ 30 วีรกชาตกั หน้า 233

นิสฺสาย สกกา พหุ มจฺเณ ลทฺธธ. อิมํ อุปฺภุจฺหิสฺสามิตี ต  
 อุปฺสงฺกมิตฺวา ก็ สมนฺมาตี วุคฺเต อิจฺฉามิ ตํ สามิ อุปฺภุจฺจาทฺนฺตี  
 วตฺวา สาธฺตี เตน สมนฺปฏิจฺฉิโต ตโต ปฺภุจฺยา อุปฺภุจฺจาสิ ฯ  
 วีรโกปี ตโต ปฺภุจฺยา อตฺตโน ยาปนฺมตฺตํ ขาทิตฺวา มจฺเณ  
 อุทฺทริตฺวา สฺวิภุจฺกสฺส เทติ ฯ โสปี อตฺตโน ยาปนฺมตฺตํ  
 ขาทิตฺวา เสสิ กากิยา เทติ ฯ ตสฺส อปรภาเค มาโน อุปฺปชฺช  
 อยมฺปี อุทกกาโก กาทโก อหฺมฺปี กาทโก อภฺจิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
 ตสฺส จ มยฺหฺลจ นานาการณํ นตฺถิ อิตฺโต ปฺภุจฺยา อิมิณา  
 คหิตฺมจฺเณหิ มยฺหํ กมฺมํ นตฺถิ อหฺเมว คณฺหิสฺสามิตี ฯ โส  
 ตํ วีรํกํ อุปฺสงฺกมิตฺวา สมนฺม อิตฺโต ปฺภุจฺยา อหฺเมว สริ  
 โอตฺริตฺวา มจฺเณ คณฺหามิตี วตฺวา น ตํ สมนฺม อุทกํ  
 โอตฺริตฺวา มจฺเณคณฺหคากกฺเกเล นิพฺพตฺโต มา นสฺสิตี เตน  
 วาริยฺมาโนปี วจฺนํ อนาทยิตฺวา สริ โอรุยฺห อุทกํ ปวิสิตฺวา  
 อุมฺมุชฺชนฺโต เสवालํ ฉินฺนิตฺวา นิภฺขมิตฺตํ นาสกฺขิ เสवालนฺตเร  
 ลคฺคิ อคฺคตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺตฺตฺตฺตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺตฺตฺต  
 ลคฺคิ อคฺคตฺต  
 ลคฺคิ อคฺค  
 ลคฺคิ อค  
 ลคฺคิ อ  
 ลคฺคิ  
 ลคฺคิ

[๒๕๗] อปี วีรก ปสฺเสสิ สกฺณํ มลฺลชฺรภาณกํ  
 มยฺรคิวิสงฺกาสิ ปตี มยฺหํ สฺวิภุจฺกนฺตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต นตีพหุควณณา หน้า 234

ตตุถ อปี วีรก ปสเสสีติ สามิ วีรก อปี ปสเสสี ฯ  
มณชฎาณกนุติ มณชฎาณินฺ ฯ สา หิ ราควเสน มฐรสฺสโร  
เม ปตีติ มณลติ ตสฺมา เอวมาห ฯ มยฺรคิ่วสงกาสนฺติ  
โมรคิ่วสมานวณฺณิ ฯ

ตํ สุตฺวา วีรโก อาม ชานามิ เต สามิกสฺส กตญฺจानนฺติ  
วตฺวา ทุติยํ กถมาห

[๒๕๘] อุทก ถลจรสฺส ปกฺขิโน  
นิจฺจํ อามกมจฺฉโกชฺชิโน  
ตสฺसानุกรํ สวิญฺจโก  
เสวเลหิ (๑) ปลิคุณฺจฺโติ มโตติ ฯ

ตตุถ อุทกถลจรสฺสชาติ อุทเก จ ถเล จ จริตุํ  
สมตฺถสฺส ฯ ปกฺขิโนติ อตฺตานํ สนฺชาย วทติ ฯ ตสฺसानุกรนฺติ  
ตสฺส อนุกโรนฺโต ฯ ปลิคุณฺจฺโติ มโตติ อุทกํ ปวิสิตฺวา เสวเล (๒)  
ฉินฺนทิตฺวา นิภขมิตุํ อสฺสโกนฺโต เสวาลปริโยนทุโธ อนฺโตอุทเกเยว  
มโต ปสฺส เอตสฺส ตฺถญํ ทิสฺสตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา กากิ ปรีเทวิตฺวา พาราณสีเมว อคมาสี ฯ  
สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ  
ตทา สวิญฺจโก เทวทฺโต อโหสี วีรโก ปน อหเมวาทิ ฯ  
วีรกชาตกํ จตฺตุถํ ฯ

# ๑. ม. เสวเล ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๒. ม. เสวาลิ ฯ

คงฺเคยฺยชาตกั

โศภนฺติ มจฺญา(๑) คงฺเคยฺยชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
เทว สหายเก (๒) ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เต กิร เทว สวตฺถิवासินอ กุลปฺตฺตา สาสเน ปพฺพชิตฺวา  
อสุภกาวนํ อนฺนุญฺชิตฺวา รูปปลัสนกา หุตฺวา รูปี อุปฺลาเปนฺตา(๔)  
วิจฺริสฺสุ ฯ เต เอกทิวสัํ ตฺวํ โสภสิ อหํ โสภามิตี รูปํ นิสฺสาย  
อุปฺปนฺนวิวาทา อวิหฺวเร นิสินฺนํ เอกํ มหฺลลกตฺเถโร ทิสฺวา  
เอโส อมฺหากํ โสภณฺทาวํ วา อโสภณฺทาวํ วา ชานิสฺสตีตี  
ตํ อุปฺสงกมิตฺวา ฆนฺเต โก อมฺเหสุ โสภโณติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ  
โส ตฺมฺเหหิ อหเมว โสภณฺตโรติ อาห ฯ ทหฺรา  
อຍ္ มหฺลลโก อมฺเหหิ ปุจฺฉิตํ อกเถตฺวา อปุจฺฉิตํ กเถสิตี  
ตํ ปริภาสิตฺวา ปกฺกมึสฺสุ ฯ สว เตสัํ กิริยา ภิกฺขุสงฺฆเม ปากฺกฺวา  
ชาตา ฯ อเถกทิวสัํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายัํ กถัํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺโส  
มหฺลลกตฺเถโร กิร เทว เต รูปนิสฺสิตเก ทหฺเร  
ลชฺชาเปสิตี ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ  
กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น  
ภิกฺขเว อิเม เทว ทหฺรา อิทาเนว รูปปลัสนกา ปุพฺเพเปเต  
รูปเมว อุปฺลาเปนฺตา วิจฺริสฺสูติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ  
# ๑. ม. โสภติ มจฺญา ฯ ๒. ม. ทหฺรภิกฺขุ ฯ ๓. ม. อนฺนุญฺชิตฺวา ฯ  
# ๔. ม. อุปฺลาเลนฺตา ฯ เอวมฺปริปี น

\*เล่มที่ ๓๐ ทุกนิปาต นตัพหุควณณา หน้า 236

อติเต พาราณสียี พรหมทตเต รชชั การนเต โพธิสตุโต  
คงคาตีเร รุกขเทวดา อโหสิ ฯ ตทา คงคายมุนานัน สماعيل  
จานน คงเคโยโย จ ยมุนเยโย (๑) จ เทว มจณา อหิ โสภามิ  
ตวั น โสภสตีติ รูป นิสุสาย วิวทมานา อวิทุเร คงคาย (๒)  
ตโต กจณป นิสินนุ ทิสวา เอโส อมหากัง โสภณภาวั วา  
อโสภณภาวั วา ชานิสุสตีติ ตั ออุปสงกमितวา กิณนุ โข  
สมม กจณป คงเคโยโย โสภติ อุทาทุ ยมุนเยโยติ ปุจฉิสสุ ฯ  
กจณโป คงเคโยโยปี โสภติ ยมุนเยโยปี ตุมเหหิ ปน ทวีหิปี  
อหเมว อติเรกตริ โสภามิติ อมมตถั ปกาเสนโต ปจम्म  
คาถมาห

[๒๕๕] โสภนติ (๔) มจณา คงเคโยโย อโธ โสภนติ ยามุนา  
จตุปปทายั ปุริโส (๔) นิโคธปริมณฑล  
อิสกายตคิโว จ สพเพ ว อติโรจตีติ ฯ

ตตถ จตุปปทายนติ (๕) จตุปปโท อัย ปุริโสติ อตตานัน  
สนุชาย วทติ ฯ นิโคธปริมณฑลติ สุชาโต นิโคธโร วีย  
ปริมณฑล ฯ อิสกายตคิโวติ รติสา วีย อายตคิโว ฯ สพเพ ว  
อติโรจตีติ เอวั สณจันสมปโนน กจณโป สพเพ ว อติโรจติ  
อหเมว สพเพ ตุมเห อติกกमितวา โสภามิติ วทตีติ อตโธ ฯ

# ๑. ม. ยามุนเยโย ฯ เอวมุปริปี ฯ ๒. ม. คงคาตีเร ฯ

# ๓. ม. อัย ปาโจ นตถิ ฯ ๔. ม. โสภติ มจโน คงเคโยโย อโธ

โสภติ ยามุน จตุปปโทยั ปุริโส ฯ ๕. ม. จตุปปโทยติ ฯ

\*เล่มที่ 30 กงเคยชชาตกั หน้า 237

มจจนา ตสฺส กถิ สุตฺวา อมฺโห ปาปกจฺจป อมฺเหหิ  
 ปุจฺฉิตฺ อกเถตฺวา อณฺณเมว กเถสีติ วตฺวา ทฺติยิ คาถมาห  
 [๒๖๐] ยิ ปุจฺฉิตฺ น ติ อฺกฺขา (๑) อณฺณิ อฺกฺขาทิ (๒) ปุจฺฉิตฺ  
 อตฺตปฺปสฺสโก โปโส นายิ อสฺมาก รุจฺฉิตฺติ ฯ  
 ตตฺถ อตฺตปฺปสฺสโกติ อตฺตานิ ปสฺสนสีโล อตฺตูกฺกสโก  
 โปโส ฯ นายิ อสฺมาก รุจฺฉิตฺติ อยิ ปาปกจฺจป อมฺหากิ  
 น รุจฺฉิตฺ น ขมฺตีติ อตฺโถ (๓) ฯ  
 กจฺจปสฺส อฺปริ อฺทกิ จิปีตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว อคมฺสุ ฯ  
 สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนิ อหริตฺวา ชาตกิ สโมชานนฺติ ฯ  
 ตทา เทว มจฺจนา เทว ทหริกฺกฺขุ อเหตุสิ กจฺจป  
 มหฺลลโก อิมสฺส ปน การณฺสฺส ปจฺจกฺขการิกา กงฺกาคิเร  
 นิพฺพตฺตรุกฺขเทวตา ปน อหเมวาทิ ฯ  
 กงฺเคยชชาตกั ปณฺจมฺ ฯ  
 # ๑. ม. อฺกฺขาสิ ฯ ๒. ม. อฺกฺขาสิ ฯ ๓. ม. วตฺโถติ นตฺถิ ฯ

กรุงคมิชชาติกั

อิงฆ วทุขมย์ (๑) ปาสนุติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
เทวทตฺติ อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตุถา เทวทตฺโต วชาย ปริสกุคฺคิตฺติ สุตฺวา  
น ภิกฺขเว อิทานว เทวทตฺโต มยฺหํ วชาย ปริสกุคฺคิตฺติ ปุพฺเพปิ  
ปริสกุคฺคิตฺติ เยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสีขั พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนุเต โโพธิสตุโต  
กรุงคมิโค หุตฺวา อรณฺเณ เอกสฺส สรสฺส อวิทุเร เอกสฺมี  
คุมฺเพ วาสั กปฺเปสิ ฯ ตสฺเสว สรสฺส อวิทุเร เอกสฺมี รุกฺขคฺเค  
สตปตฺโต นิสีทิ ฯ สรสฺมี ปน กจฺจโป วาสั กปฺเปสิ ฯ  
เอวํ เต ตโยปิ สหaya อณฺณมณฺณํ ปิยสัวาสั วสีสุ ฯ อเถโก  
มิลฺลทฺทโก อรณฺเณ จรณุโต ปานียตฺตเถ โโพธิสตุตฺส ปทวลณฺขั  
ทิสฺวา โลหนิกพสทิสั วทุขมย์ ปาสั โองุเทตฺวา อคมาสิ ฯ  
โพธิสตุโต ปานียํ ปาคู อากโต ปจฺมยาเม เยว ปาเส พุชฺฉิตฺวา  
พนฺธรวํ รวิ ฯ ตสฺส เตน สทฺเทน รุกฺขคฺคโต สตปตฺโต  
อุทกโต จ กจฺจโป อากนฺตฺวา กิ นุ โข กาดพฺพนฺติ  
มนฺตยีสฺสุ ฯ อถ สตปตฺโต กจฺจปํ อามนฺเตตฺวา สมฺม ตว  
ทนฺตา อตฺถิ ตวํ อิมํ ปาสั ฉินฺท อหิ คนฺตฺวา ยถา  
โส นาคจฺจติ ตถา กริสฺสามิ เอวํ อมฺเหหิ ทฺวิหิ กตปรกฺกเมน  
# ๑. ม. วฏฺฏมยฺ ฯ เอวมุปริปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 กुरुคมิชชาติกั หน้า 239

สหาโย โน ชีวิต์ ลภิสฺสตีติ อิมมตฺถิ ปกาเสนฺโต ปจฺม

คาถมาห

[๒๖๑] อิงฺฆ วทฺธมยฺ ปาสั ฉินฺท ทนฺเตหิ กจฺนป  
อหิ ตถา กริสฺสามิ ยถา เนหิตี ลุทฺทโกติ ฯ

อถ กจฺนโป จมฺมวรดฺตํ ขาทิตฺถุ อารภิ ฯ สตปฺตฺโต  
ลุทฺทสฺส วสนคามโต (๑) อวิทฺฐเร รุกฺเข นิสฺสีทิ ฯ ลุทฺโท  
ปจฺจฺสกาเล เขว สตฺตี คเหตุวา นิภฺขมิ ฯ สกุโณ ตสฺส  
นิภฺขมนภาวํ ฅตฺวา วสฺสิตฺวา ปกฺเข ปปโปเจตฺวา ตํ  
ปฺริมทฺวารเณ นิภฺขมนนฺตํ มุเขน (๒) ปหริ ฯ ลุทฺทโก กาทกณฺณณินา  
สกุณฺณมฺหิ ปหโตติ นีวตฺติตฺวา โถกํ สยิตฺวา ปฺน สตฺตี  
คเหตุวา อฏฺฐาสิ ฯ สกุโณ อยํ ปจฺม ปฺริมทฺวารเณ นิภฺขมิตฺวา  
อิทานิ ปจฺฉิมทฺวารเณ นิภฺขมิสฺสตีติ ฅตฺวา คนฺตฺวา ปจฺฉิมเกเห  
นิสฺสีทิ ฯ ลุทฺโทปิ ปฺริมทฺวารเณ เม นิภฺขมนนฺเต (๓) กาทกณฺณณิสกุโณ  
ทิกฺกุโจ อิทานิ ปจฺฉิมทฺวารเณ นิภฺขมิสฺสามิตี ปจฺฉิมทฺวารเณ  
นิภฺขมิ ฯ สกุโณ ปฺน วสฺสิตฺวา คนฺตฺวา มุเขน ปหริ ฯ  
ลุทฺโท ปฺนปิ กาทกณฺณณิสกุณฺณน ปหโต น ทานิ เม เอส  
นิภฺขมิตฺถุ เทตีติ นีวตฺติตฺวา ขาว อรุณฺคฺคฺมนนา สยิตฺวา  
อรุณฺคฺคฺมนเวลาชย สตฺตี คเหตุวา นิภฺขมิ ฯ สกุโณ เวเคน  
คนฺตฺวา ลุทฺโท อากจฺนตีติ โปธิสฺสตฺตฺส กเถสิ ฯ  
# ๑. ม. วสนคามํ คโต ฯ ๒. ม. มุเข ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ  
# ๓. ม. นิภฺขนฺเตน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต นัตทพหุควณณา หน้า 240

ตสมี ขณ กจนเปน เอกเมว วฏฺฐิ (๑) จเปตฺวาเสสา  
 วฏฺฐา (๒) ขาทิตา โหนติ ฯ ทนฺตา ปนสฺส ปถนาการปฺปตฺตา (๓)  
 ชาตา มุขํ (๔) โลหิตมกฺขิตํ (๕) ฯ โพธิสฺสโต ลุทฺทปฺปตฺตํ สตฺตี กเหตุวา  
 อสนิเวเคน อาคจนฺตํ ทิสฺวา ตํ วฏฺฐิ (๕) นิเนตฺวา วณฺ  
 ปาวีสิ ฯ สกุโณ รุกฺขกฺเค นิสฺสีทึ ฯ กจนโป ปน ทุพฺพลตฺตา  
 ตตฺเถว นิปชฺชึ ฯ ลุทฺโท กจนปี ปสฺสิตฺวา (๖) ปสฺสิพฺเพ  
 ปกฺขิปิตฺวา เอกสฺมี ขานฺนเก ลกฺเคสิ ฯ โพธิสฺสโต นิเวตฺติตฺวา  
 โอโลเกนฺโต กจนปสฺส คหิตภาวํ ฌตฺวา สหายสฺส ชีวิตทานํ  
 ทสฺสามิตฺติ ทุพฺพลโ วิย หุตฺวา ลุทฺทสฺส อตฺตานํ ทสฺเสสิ ฯ  
 โส ทุพฺพลโ เอส ภวิสฺสตี มารสฺสามิ นนฺติ สตฺตี อาทาย  
 อนฺุพฺนฺธิ ฯ โพธิสฺสโต นาทิฑูเร นาจฺจาสนฺเน กจนฺโต ตํ  
 อาทาย อรณฺณํ ปาวีสิ ฯ ฑูริ คตภาวํ ฌตฺวา ปทํ วณฺเจตฺวา  
 อณฺเณน มกฺเคน วาตเวเคน คนฺตฺวา สิงฺเคน ปสฺสิพฺพํ  
 อุกฺขิปิตฺวา ภูมฺิยํ ปาเตตฺวา ฌาเลตฺวา กจนปี นีหริ ฯ อถ  
 สตฺปตฺโตปี รุกฺขา โอตฺริ ฯ โพธิสฺสโต ฑูรินนฺมปิ โอวาทํ  
 ททมาโน อหํ ตุมฺเห นิลฺลสฺย ชีวิตํ ลภี ตุมฺเหหิปี สหายสฺส  
 กตฺตพฺพิ มยฺหํ กตฺติ อิทานิ ลุทฺโท อากนฺตฺวา ตุมฺเห คณฺเหยฺย  
 ตสฺมา สมนฺม สตฺปตฺต ตฺวํ อตฺตโน ปฺปตฺตเก กเหตุวา อณฺตตถ  
 # ๑. ม. จมฺมวทฺธิ ฯ ๒. ม. เสสฺวตฺตา ฯ ๓. ม. ปถนาการปฺปตฺตา ฯ  
 # ๔. ม. มุขโต โลหิตํ ปคฺขมฺริ ฯ ๕. ม. วทฺธิ ฯ ๖. ม. กเหตุวา ฯ



\*เล่มที่ 30 กุรุณคมิคชาตกั หน้า 241

ยาหิ ตุมปิ สมุม กจฺนป อุกั ปวิสาติ อาห ๑ เต ตถา

อกัสุ ๑

สตฺถา อภิสมพุทฺโธ หุตฺวา ทฺติยั คาทมาห

[๒๖๒] กจฺนป ปาวีสี วาริ กุรุณโค ปาวีสี วนั

สตปฺตฺโต ทุมคฺคมาห ทฺเร ปฺตฺเต อปานยิติ ๑

ตตฺต อปานยิติ (๑) อปานยิ กเหตุวา อคมาสีติ อตุโธ ๑

ลฺหุโทปิ ตั จานั อาคนฺตฺวา กณฺจิ อปฺสฺสิตฺวา

ฉินฺนปฺลิตฺพุกั กเหตุวา โทมนสฺสปฺตฺโต อตฺตโน เกหิ อคมาสี ๑

เตปิ ตโย สหาชา ยาวชีวิ วิสุสาสิ อจฺฉินฺนิตฺวา ยถากมฺม

กตา ๑

สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ ๑

ตทา ลฺหุทโก เทวทฺตฺโต อโหสิ สตปฺตฺโต สาริปฺตฺโต กจฺนป

โมคฺคฺลฺลาโน กุรุณคมิโค ปน อหเมวาทิ ๑

กุรุณคมิคชาตกั ญฺจึ ๑

# ๑. ม. อานยิ ๑

อสุสภชาตกั

อยมสุสภราชนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต ปุราณ-  
ทุตติยกปโลภนํ อารพุก กเถสิ ฯ

โส หิ ภิกขุ สตุถารา สจจํ กิร ตุํ ภิกขุ อุกกณฺหิตติ  
ปฺภูโส สจจนฺติ วตฺวา เกน อุกกณฺหาปีโตสํตี วุตเต  
ปุราณทุตติกาयाติ อาห ฯ อถ นํ สตุถา น อิทาเนว ตสฺสา  
ภิกขุ อิตฺติยา ตยิ สิเนโห อตฺถิ ปุพฺเพปี ตุํ ตํ นิสฺสาย  
มหาทุกขํ ปตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต กาสิกรรุเจ ปาตลินามนฺคเร (๑) อสุสโก นาม ราชา  
รชฺชํ การเถสิ ฯ ตสฺส อูปฺพรี นาม (๒) อุกกมฺเหสิ ปิยา อโหสิ  
มนาปา อภิรฺฐปา ทสฺสนิยา ปาสาทิสา อติกกนฺตา มานุสํ  
วณฺณํ อปฺปตฺตา ทิพฺพวณฺณํ ฯ सा कालमकालि । तसुसा  
कालकिरियाय राधा सोकगिणुतो ओहोसि तुक्खि तुम्मโน । सो  
तसुसा सरि र्โทณियं निषुखापेतुवा तेलกลล्लि ปกฺขิปาเปตฺวา  
हेญฺจามญฺजे จปาเปตฺวา นีราหาโร โรทมาโน ปรีเทวมาโน  
นิषุชฺชิ ฯ มาตาปิตโร อวเสสวาทกา มิตฺตามจฺจา พุราหฺมณ-  
คหฺปติกาทโยปี มา โสจि महाराज अनिज्जा संखारातिआतिनि  
वण्णता सण्णापेतुं नासक्खिसु । तसुस विलपन्तसुसेव सत्त  
# ๑. ส. โปคเถ นาม นฺคเร ฯ ม. ปาภูลินฺคเร ฯ ย. โปตฺถิ นาม นฺคเร ฯ  
# ๒. ม. อูปรี นาม ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

\*เล่มที่ 30 อีสกชาติกั หน้า 243

ทิวสา อติกุนตาฯ ตทา โพธิสตโต ปญจาภิญญาอภุจ-  
สมาปตติลาภิตาปโส หุตฺวา หิมวตฺตปฺเทเส วิหรนฺโต อาโลกั  
วทุเมตฺวา ทิพฺเพน จกฺขุณา ชมฺพุทฺธิปํ โอลเณนฺโต ตั  
ราชานั ตถา ปรีเทวมานั ทิสฺวา เตตฺตส มยา อวสฺสเยน  
ภวิตฺตพฺพนฺติ อิทฺธานุภาเวน อากาเส อุปฺปตฺติตฺวา รณฺโณ  
อุยฺยานเ ออตฺตริตฺวา มงฺกลลิสฺลาปญฺญเ กาลญฺจนปฏฺธิมา วิย  
นีสฺสิทฺธิฯ อเถโก ปาตลिनฺครวาสี พุราหฺมณฺมาณโว อุยฺยานั  
คโต โพธิสตฺตํ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา นีสฺสิทฺธิฯ โพธิสตฺโต เตน  
สทฺธิ ปฏฺธิสฺนถารั กตฺวา กิ มาณว ราชา ชมฺมิโกติ ปุจฺฉิฯ  
อาม ฆนฺเต ชมฺมิโก ราชา ภริยา ปนฺตฺส กาลกตา โส  
ตฺตฺสตา สรริโร โทณฺธิยํ ปกฺขิปาเปตฺวา วิลปฺมานโน นิปฺนโน อชฺช  
สฺตฺตโม ทิวโส กิสฺส ตฺมฺเห ราชานั เอวฺรฺปา ทฺกฺขา น  
โมเจตฺต ยุตฺตํ นุ โข ตฺมฺหาทิสฺเสสฺ สิลวณฺเตสฺ สัวิชฺชมาเนสฺ  
रणฺโณ เอวฺรฺปํ ทฺกฺขั อณฺภวิตฺตฺนฺติฯ น โข อหิ มาณว  
ราชานั ชานามิ สเจ ปน โส อากนฺตฺวา มํ ปุจฺเจยฺย  
อหเมวสฺส ตฺตฺสตา นิตฺตพฺพตฺตฺกฺจฺจานั อัจฺฉิตฺวา รณฺโณ สนฺติเกว  
ตํ กถาเปยฺยนฺติฯ เตน ทิ ฆนฺเต ยาว ราชานั อาเนมิ  
ตาว อีเชว นีสฺสิทฺถาติ โส มาณโว โพธิสตฺตฺตฺส ปฏฺธิณฺณํ  
คเหตฺวา รณฺโณ สนฺติกั คนฺตฺวา ตมตฺถิ อโรเจตฺวา ตฺตฺส  
ทิพฺพจกฺขุสฺส สนฺติกั คนฺตฺวํ วญฺญตฺติ อิทฺถิฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต นตัพหวกวณณนา หน้ 244

ราชา อุพพรี กิร ทฏฐุ ลภิสสามิตี ตุฏฐมานโส  
 รถิ อภิริหิตวา ตตถ กนุตวา โพธิสตุตตี วนุทิตวา เอกมนุตตี  
 นิสินโน สจจัน กิร ตุมเห เทเวีย นินพุตตฏฐานัน ชานาถาติ  
 ปุจจัน ๑ อาม มหาราชาติ ๑ กตถ นินพุตตธาติ ๑ สวา โข  
 มหาราชา รุปสุมินญเเว มตธา ปมาทมาคมม กลยาณกम्म  
 อกตวา อิมสุมินญเเว อุตยานเน โคมยปถกโยนินิ นินพุตตธาติ ๑  
 นานัน สททหามิตี ๑ เตน หิ เต ทสเสตวา กถาเปมิตี ๑  
 สาทฐตี กถาเปถาติ ๑ โพธิสตุโต อตตโน อานูถาเวน อุโกปี  
 โคมยปถกันัน วฏฐฎฐมานา รณโย ปุโรโต อากจณนตฺติ เตส  
 อากมนัน อกาสิ ๑ เต ตถเว อากมีสุ ๑ โพธิสตุโต ตี ทสเสนโต  
 อัย เต มหาราชา อุพพรี เทวี ตี ชหิตวา โคมยปถกสส  
 ปจจโต อากจณนติ ปสสถ นนติ อาห ๑ ฆนเต อุพพรี นาม  
 โคมยปถกโยนินิ นินพุตตธาติ น สททหามินนติ ๑ กถาเปมิ  
 นัน มหาราชาติ ๑ กถาเปถ ฆนเตติ ๑

โพธิสตุโต อตตโน อานูถาเวน ตี กถาเปนโต อุพพริติ  
 อาห ๑ สวา มนุสสกาสา ย กิ ฆนเตติ อาห ๑ ตวั อตีตตถาเว (๒)  
 กา นาม อโหสีติ ๑ ฆนเต อสสกรณโย อคฺคมเหสี อุพพรี  
 นาม อโหสีติ (๓) ๑ กิ ปน เต อิทานิ อสสกราชา ปโย  
 อุทาหุ โคมยปถกโกติ ๑ ฆนเต โส มยหิ ปุริมชาติยา สามิก  
 # ๑. ม. นินพุตตติสตุตตีติ ๑ ๒. ม. อตีตถาเว ๑ ๓. ม. อโหสีนติ ๑

\*เล่มที่ 30 อสสทกชาตกั หน้า 245

ตทา อหิ อิมสุมิ อูยยาน เตน สทฐิ รูปสทททคนุทธสโฬฏฐพเพ  
อนุกวามาณา วิจริ อิทานิ ปน เม ทวสขเขปคตกาลโต ปฏฐาย  
โส กิ โหติ อหิ หิ อิทานิ อสสทกราชานัน มาเรตวา ตสส  
คคโลหิติน มยหิ สามิกสส โคมยปาณกสส ปาเท มกขเยยุนติ  
วตวา ปริสมชเณ มนุสสทาสาย อิมาคาธา อโวจ

- [๒๖๓] ออมสสทกราเชน เทโส วิจริโต มยา  
อนุกามยกาเมน (๑) ปิเยน ปตินา สห
- [๒๖๔] นเวน สุขทุกุเชน โปราณัน อปิตियติ (๒)  
ตสุมมา อสสทกรณาว กิโฏ ปิตโร มมนติ ฯ

ตตถ ออมสสทกราเชน เทโส วิจริโต มยาติ อัย รณณิโย  
อูยยานปเทโส ปุพเพ มยา อสสทกราเชน สทฐิ วิจริโต ฯ  
อนุกามยกาเมนาติ อณูติ นิปาตมตติ ฯ มยา ตัง กามยมานาย  
เตน มัง กามยมาเนน สหาคิ อตุโถ ฯ ปิเยนาติ ตสุมิ อตุตทาว  
ปิเยน ฯ นเวน สุขทุกุเชน โปราณัน อปิตियตติ ฆนเต นเวน  
สุขุเชน โปราณัน สุขัง นเวน จ ทุกุเชน โปราณัน ทุกัง  
ปิตियติ ปฏิจจาทิยติ เอสา โลกสส ฐมมตาคิ ทิเปติ ฯ ตสุมมา  
อสสทกรณาว กิโฏ ปิตโร มมนติ ยสุมมา นเวน โปราณัน  
ปิตियติ ตสุมมา มม อสสทกราชโต สคคณเณน สหสสคคณเณน  
กิโฏว ปิตโรติ อตุโถ ฯ

# ๑. ส. ย. อนุกามยานุกาเมน ฯ ๒. ม. อปิตियติ ฯ เอวมุปริปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต นัตทพหุควณณา หน้า 246

ตํ สุตฺวา อสฺสกราชา วิปฺปฏิสารี หุตฺวา ตตฺถ จิตฺ  
กฺขณํ นีหฺราเปตฺวา สีลํ นหาตฺวา โปธิสฺสตุตํ วนฺทิตฺวา นครํ  
ปวิสิตฺวา อญฺญํ อคฺคฺมเหสี กตฺวา ฌมฺเมน รชฺชํ กาทฺเรตี ๗  
โปธิสฺสตุตฺปิ ตํ ราชานํ โอวทิตฺวา นิสฺสโรกํ กตฺวา หิมวณฺตเมว  
อกฺมาสี ๗

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา  
ชาตกํ สโมชานตี ๗ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺ กิกฺขุ  
โสตาปตฺติมฺเส ปตฺติจฺหิ ๗ ตทา อุพฺพรี ปฺราณทฺตฺติกา อโหสี  
อสฺสกราชา อุกฺกณฺจิตฺ กิกฺขุ มาณโว สาริปฺตฺโต ตาปโส  
ปน อหเมวาทิ ๗

อสฺสกชาตกํ สตฺตมํ ๗

สสสูมารชาตัก (๑)

อลเมเตหิ อมูเพหิตี อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต  
เทวทตฺตสฺส วชาย ปริสกุณฺํ อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตุถา เทวทตฺโต วชาย ปริสกุตฺตีติ สุตฺวา  
น ภิกฺขเว อิทานเว เทวทตฺโต มยฺหํ วชาย ปริสกุติ ปุพฺเพปิ  
ปริสกุติ ยเว สนฺตาสมตฺตํ ปน กาคูํ นาสกฺขิตฺติ วตฺวา อตฺตํ  
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โภชิสตุโต  
หิมวณฺตปฺปเทเส กปิโยนียํ นิพฺพตฺติตฺตฺวา นาคพโล ถามสมฺปนฺโน  
มหาสิโร โสภกฺคปฺตฺโต หุตฺวา กงฺกานิวตฺตเน อรณฺณายตเน  
วาลํ กปฺเปสิ ฯ ตทา กงฺคายํ เอโก สสสูมาโร วสิ ฯ อตฺตสฺ  
ภริยา โภชิสตฺตสฺส สริริํ ทิสฺวา ตสฺส หทยมฺเส โทหฺลํ  
อุปฺปาเทตฺวา สสสูมารํ อาห อหํ สามิ เอตฺตสฺส กปฺราชสฺส  
หทยํ ขาทิตฺตฺกามาติ ฯ ภทฺเท มยฺ ชลโคจฺราเอส ถลโคจโร  
กิณฺติ ตํ คณฺหิตูํ สกฺขิสฺสามาติ ฯ เยน เกนจิ อุปาเยน  
คณฺห สเจ น ลภิสฺสา มริสฺสามิตี ฯ เตน หิ มา จินฺตฺยิ  
อตฺเถโก อุปาโย ขาทาเปสฺสามิ ตนฺตสฺส หทยนฺติ สสสูมาริ  
สมสฺสาเสตฺวา โภชิสตฺตสฺส กงฺคาย ปานียํ ปิวิตฺวา กงฺคาย  
ตีเร นิสินฺนกาเล สนฺตํกํ คณฺตฺวา เอวมาห วานรินฺท อิมสฺมี  
# ๑. ม. สสูมารชาตกวณณา ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๒. ม. หทยมฺลํ ฯ เอวมุปริปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาเต นตัทพหวคควณณนา หน้า 248

ปเทเส กททลิลลานึ (๑) ขาทนุโต กึ ตุวั จินุณญจานเน เยว (๒) วิจรลึ  
ปารคญคาย อมพขมพูอาทึนึ มชรุผลานึ อนุโต นตุถึ กึเต  
ตตุถ คณตุวา ผลลผลึ ขาทิตุ น วญญตึตึ ๑ กุมภึถลราช  
คญคา มโหทกา วิตถึณณนา (๓) กถึ ตตุถ คมิสุสามึตึ ๑ สเจ  
คจลลึ (๔) อหึ ตั มม ปึญจึ อารุเปตุวา เนสุสามึตึ ๑ โส  
สททหึตุวา สารฐึตึ สมปฎึจึจึ ๑ เตน หึ เอหึ ปึญจึ เม  
อกรึหาตึ จ วตุเต ตั อกรึหึ ๑ สสสุมารุ โถกั เนตุวา  
อุทเก โอลึทาเปลึ ๑

โพธิสตุโต สมม อุทเก มั โอลึทาเปลึ กึ นุ โข  
เอตนตุติ อาห ๑ นานึ ตั สุชรุมมตาย (๕) คเหตุวา คจณามึ  
กรึยาย ปน เม ตว หทยมึเส โทหโพ อุปปุโน ตมหึ  
ตว หทย ขาทาเปตุกาโมตึ ๑ สมม กถนเตน เต สุนุทริ  
กถึ สเจ อมุहां อุทเร หทย ภเวยฺย สาขาคุเคสุ  
จรณตานุ จุณณวิจึณณึ ภเวยฺยตึ ๑ กหึ ปน ตุมุเห  
จเปถาตึ ๑ โพธิสตุโต อวิทุเร เอกั อุทุมุพริ ปกุกผลปึณฺฑึ-  
สมปณฺนึ (๖) ทสุเสตุวา ปสุเสตานุ อมุहां หทยานึ เอตสุมึ  
อุทุมุพริรุกเข โอลมุพนตึตึ ๑ สเจ เม หทย ทสุสลึ อหนตึ  
น มารุสุสามึตึ ๑ เตน หึ มึ เอตุถ เนหึ อหนเต

# ๑. ลึ. ยุ. กสญผลานึ ๑ ม. กสายผลานึ ๑ ๒. ม. นึวิญญจานเนเยว ๑

# ๓. ม. วิตถึณณนา ๑ ๔. ม. อึจลลึ ๑ ๕. ชมเมสุ ชมมตายาตึปี ๑

# ๖. ม. ปกุกผลปึณฺฑึสญณนึ ๑



\*เล่มที 30 สุตุมารชาตกั หน้า 249

รูกุเข โอลมพนต์ ทสสามิตี ๗ โส ตั อาทาย ตตุถ อคมาลี ๗  
โพธิสตโต ตสส ปิฏฐิติโต อุปปติตวา อุทุมพรรูกุเข นิสิติตวา  
สมม พาลสสตุมาร อิมลั สตุต่านั หทยั นาม รูกุขกุเค  
โหตีติ สลลณิ อโหสิ พาลลสิ อหนุตั วลเจสิ ตว ผลาผลั  
ตเวว โหตุ สรริรเมว เต มหนุตั ปลลญา ปน นตุถิตี วตุวา  
อิมมตุถั ปกาเสนโต อีมา กถา อโวจ

[๒๖๕] อลเมเตหิ อมเพหิ ชมพูหิ ปนเสหิ จ  
ยานิ ปาริ สมทุทสส วริ มยหิ อุทุมพโร ๗

[๒๖๖] มหตี วต เต โปนุหิ น จ ปลลญา ตทุปีกา  
สสตุมาร วลจิติโต เมลล กจจทานิ ยถาสุขนุติ ๗

ตตุถ อลเมเตหิตี ยานิ ตยา ทีปเก ทิฏฐานิ เอเตหิ  
มยหิ อลั ๗ วริ มยหิ อุทุมพโรติ มยหิ อยเมว อุทุมพร-  
รูกุโข วริ ๗ โปนุหิตี สรริร ๗ ตทุปีกาติ ปลลญา ปน เต  
ตทุปีกา ตสส สรริรสส อนุจจวิกา นตุถิ ๗ กจจทานิ  
ยถาสุขนุติ อิทานิ ยถาสุขั กจจ นตุถิ เต หทยมัส-  
ลภนุปาโยติ (๑) อตุโถ ๗

สสตุมารโ สหสสปราจิติ วิย ทุกุขี ทุมมโน ปชฌายนุโตว  
อตุตโน นีวาสนญจานเมว คโต ๗

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา ชาตกั สโมธานลล ๗

# ๑. ลี. ย. นตุถิ เต หทยนุติ ๗ ม. หทยมัสคหณุปาโยติ ๗

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต นัตทพหุควณณา หน้า 250

ตทา สสสุมาโร เทวทตโต อโหสิ สสสุมาโร จัญจมาณวิกา  
กปิปราชา ปน อหเมวาติ ฯ

สุสุมารชาตกั อญจัม ฯ

กกุกรชาตกั (๑)

ทัญญา มยา วเน รุกขชาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
ชมมเสนาปติสวาริปุตตสส สทฐิวิหาริกั ทหริกัญ อารพุก  
กเถสิ ฯ

โส กิร อตตโน สรริรสส กุตติกมเม เณโก อโหสิ ฯ  
สรริรสส เม สุขั น ภเวยยาติ ภเยน อติสิตัง อติอญหัง  
ปริโภกั น กโรติ สิตุณเหหิ สรริ กิลเมยยาติ ภเยน พหิ  
น นิกขมติ อติกิลินนุอตุตตญุลาทีนินิ น ญุชติ ฯ ตสส ส  
สรริกุตติกุสลตา สงมมชฺเฒ ปากญา ชาตา ฯ ชมมสภายั ภิกข  
กถั สมญญาเปสิ อวุโส อสุกทหโร กิร สรริกุตติกมเม  
เณโกติ ฯ สตุถา อาคนตุวา กายนตุถ ภิกขเว เอตริหิ  
กถาย สนนินินนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตเต น  
ภิกขเว อัย ทหโร อิทาเนว สรริกุตติกมเม เณโก ปุพเพป  
เณโกเยว อโหสิตี วตุวา อตีตัง อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชชั กาเรนเต โพธิสตุโต

# ๑. ม. กุกุกรชาตกวณณา ฯ

\*เล่มที่ 30 กฤกรชาตกั หน้ 251

อรณยายตเน รุกขเทวดา อโหสิฯ อเถโก สกณลุตุทโก เอกั  
กฤกรั (๑) อาทาย วาตรชชุนจ ยญุจิจจ คเหตุวา อรณเณ  
กฤกรเ พนุชนุโต เอกั ปลายิตวา อรณณั ปวิญจั ปุราณกฤกรั  
พนุชิตุ อารภิฯ โส วาลปาเส กุสลดาย อตุต่านั พนุชิตุ น เทติ  
อญุจายญุจาย นิลียติฯ ลุตุทโก อตุต่านั สาขาปลลเวหิ  
ปญุจณาเหตุวา ปุนปปุณั ยญุจิจจ ปาสณจ โอทุเทติฯ กฤกรโร  
ติ ลชชปาเตกาโม มานุสิวาจันุ จณาเรตุวา ปจมนั คากมาห

[๒๖๗] ทิฏฐจา มยา วเน รุกขา อสุสณณวิเกทกา (๒)

น ตานิ เอวั สกณนติ ยถา ตวั รุกขั สกณสิตีฯ

ตสุสโต สมน ลุตุทก มยา อิมสมิ วเน ชาตา พหุ  
อสุสณณา จ วิเกทกา จ รุกขา ทิฏฐปุกพา ตานิ รุกขานิ  
ยถา ตวั สกณสิ สกณสิ อิต จิต จ วิจรสิ เอวั น  
สกณนติ น สกณนติ น วิจรนติฯ

เอวั วตุวา จ ปน โส กฤกรโร (๑) ปลายิตวา อณณตุถ  
อคมาสิฯ ตสุส ปลายิตวา คตกาเล ลุตุทโก ทุติยั คากมาห

[๒๖๘] ปุราณกฤกรโร (๔) อัย เกตุวา ปณชรมาคโต

กุสโล วาลปาสานั อปกณมติ ภาสตีตีฯ

# ๑. สิ. ย. ทีปกฤกรั อาทายฯ ม. ทีปกฤกรุกฤมทายฯ เอวมุปริปีฯ

# ๒. ม. วิธิฎกาฯ เอวมุปริปีฯ ๓. ม. กฤกรุญุฯ เอวมุปริปีฯ

# ๔. ม. ปุราณกฤกรุญุฯ เอวมุปริปีฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต นัตถัพพหวิคควณณา หน้า 252

ตตฺถ กุสโล วาลปาสานนฺติ วาลมเยสุ ปาเสสุ กุสโล  
อตุตฺตานํ พนฺธิตฺตํ อทตฺวา ปกฺกมฺติ เจว ภาสฺติ จ ภาสีตฺวา  
จ ปน ปลาโตติ ฯ

เอวํ วตฺวา ลุทฺทโก อรณฺเณ วิจฺริตฺวา ยถาลทฺธํ อาทาย  
เคหเมว คโต ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺตี ฯ  
ตทา ลุทฺทโก เทวทตฺโต อโหสี กกฺกโร กายคฺตฺตีกุสโล  
ทหฺรภิกฺขุ ตสฺส ปน การณฺสฺส ปจฺจกฺขการิกา รุกฺขเทวตา  
ปน อหเมวาคี ฯ

กกฺกรชาตกํ นวํ ฯ

กนฺทกลกชาตกํ

อมฺโภ โก นามยํ รุกฺโขติ อิทํ สตุถา เวพฺพเวเน วิหรนฺโต  
สุคตฺตลยํ อารพฺภ กเถสี ฯ

ตทา หิ สตุถา เทวทตฺโต สุคตฺตลยํ อกาसीติ สุตฺวา  
น ภิกฺขเว อิทานฺนเว เทวทตฺโต มยฺหํ อนุกโรนฺโต (๑) วินาสํ  
ปตฺโต ปุพฺเพปิ ปาปุณฺนิ เยวาคี วตฺวา อตีตํ อหฺริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปธิสตุโต  
หิมวณฺตปฺปเทเส รุกฺขโกฏฺฏกสฺสกุณฺโยนฺนํ นินฺนพฺตฺติ ฯ ขทิวเรน  
# ๑. ม. อนุกิริยํ กโรนฺโต ฯ

\*เล่มที่ 30 กนุทคลกชาตกั หน้า 253

โคจร คณฺหิ ฯ ขทิวณิโยติสุส นามิ อโหสิ ฯ ตสุเสโก  
กนุทคลโก นาม สหาโย อโหสิ ฯ โส ปาตลิกททกเวน (๑) โคจร  
คณฺหติ ฯ โส เอกทิวสั ขทิวณิยสุส สนฺตักิ อคมาสิ ฯ  
ขทิวณิโย สหาโย เม อากโตติ กนุทคลกั คเหตุวา ขทิวณิ  
ปวิสิตฺวา ขทิวณฺธิ์ ตฺถุแทน ปหริตฺวา รุกฺขโต ปาณเก  
นิหริตฺวา อทาสิ ฯ กนุทคลโก ทินฺนทินฺเน มชฺฐปฺปเว วีย  
ฉินฺทิตฺวา (๒) ขาทิ ฯ ตสุส ขาทนฺตสุเสว มาโน อฺปฺปชฺชิ อยมฺปิ  
รุกฺขโกณฺฏุกโยนิยํ นิพฺพตฺโต อหฺมฺปิ ก็ เม เอเตน ทินฺนโคจเรณ  
สยเมว ขทิวเน โคจร คณฺหิสฺสามิตี ฯ โส ขทิวณิยํ อหา  
สมฺม มา ตฺวํ ทุกฺขํ อนุภฺวิ อหฺเมว ขทิวเน โคจร  
คณฺหิสฺสามิตี ฯ อถ นํ โส อหา ตฺวํ สมฺม สิมฺพลิปาตลิ-  
ภทฺทกาทิวเน นิสฺสारे โคจรคหฺเนน สัวทฺธิโต (๓) ขทิวรา นาม  
ชาตสารา ถทฺธา มา เต เอตํ รุกฺขตีติ ฯ กนุทคลโก  
กินฺทานาหํ น รุกฺขโกณฺฏุกโยนิยํ นิพฺพตฺโตติ ตสุเสว วณฺ  
อนาทียิตฺวา เวเคน คนฺตฺวา ขทิวรุกฺขํ ตฺถุแทน ปหริ ฯ  
ดาวเทวสุส ตฺถุทํ ภิชฺชิ อภฺจिณี นิกฺขมฺนาการปฺปตฺตานิ  
ชาตานิ สีสั ผลิตํ ฯ โส รุกฺขคฺเค (๕) ปตฺติจฺจาทู อสฺสโกนฺโต  
# ๑. สี. ปาตลิกททกเวน ฯ ม. สิมฺพลิปาตลิกททกเวน ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ  
ย. ผาลิกททกเวน ฯ ๒. ม. ฉินฺทิตฺวา ฉินฺทิตฺวา ฯ  
# ๓. ม. โคจรคฺคหฺนฺกุลฺเล ชาโต ฯ ๔. ม. อนาทียิตฺวา ฯ ๕. ม. ขนฺธ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต นัตทพหวิกวณณา หน้า 254

ภูมียิ ปติตฺวา ปจํ คากมาห

[๑๖๕] อมฺโก โโก นามยิ รุกฺโข สินฺนปฺโต (๑) สกณฺฏโก  
ยตฺถ เอกปฺปหารเณน อุตฺตมํกํ วิสาฎฺฐิตนฺติ ฯ (๒)

ตตฺถ อมฺโก โโก นามยิ รุกฺโขติ โโก ขทิริวนิย โโก  
นาม อยิ รุกฺโขติ ฯ โโก นาม โสติปิ ปาโจ ฯ สินฺนปฺโตติ  
สุขุมปฺโต ฯ ยตฺถ เอกปฺปหารเณนาติ ยสฺมี รุกฺเข เอกเณว  
ปหารเณ ฯ อุตฺตมํกํ วิสาฎฺฐิตนฺติ สีสํ กิณฺณํ น เกวลญจ  
สีสํ ตฺถนํปิ กิณฺณํ ฯ โส เวทนาปฺตตฺตาย (๑) ขทิริรุกฺโข กิณฺณ  
โข นามโสติ ชานิตฺถุ อสฺกโกนฺโต เวทนาปฺตฺโต หุตฺวา อิมาย  
คากาย วิปฺปลปิ ฯ

ตสฺส ตํ วจันํ สุตฺวา ขทิริวนิโย ทฺติยิ คากมาห

[๒๓๐] อจาริ วตายิ วิตุํทํ वनानि  
กณฺจฺจกรุกฺเขสุ อสฺารเกสุ  
อถาสทา ขทิริ ชาทสฺาริ  
ยตฺถพฺภิทา กรุโฬ อุตฺตมํกนฺติ ฯ

ตตฺถ อจาริ วตายนฺติ อจาริ วต อยิ ฯ วิตุํทํ वनानิ  
นิสฺสฺารานิ สิมฺพลิปาตลิกททกวนาทินิ วิตุหนฺโต วิชฺฌนฺโต ฯ  
กณฺจฺจกรุกฺเขสุติ वनกณฺจฺจโกณฺจฺจาเสสุ ฯ อสฺารเกสุติ นิสฺสฺาเรสุ  
ปาตลิกททกสิมฺพลีอาทิสฺสุ ฯ อถาสทา ขทิริ ชาทสฺารนฺติ อถ  
# ๑. สีสํ สินฺนปฺโต ฯ ยฺ. สีสฺปฺโต ฯ เอวมฺปฺริปิ ฯ  
# ๒. ม. วิชฺชิตนฺติ ฯ เอวมฺปฺริปิ ฯ ๑. สีสํ เวทนาปฺตตฺตาย ฯ

\*เล่มที่ 30 กนุทลลกชาตกั หน้า 255

โฆ โปตกกาลโต ปฏุจาย ชาตสาริ ขทิริ อาสทัง (๑) สมปาปุณิ ๑  
ยตุถพิททา ครุโพ อุตตมงฺกนฺติ ยตุถพิททาติ ยสฺมี ขทิเร  
อภินฺทิ ปทาถยิ ๑ ครุโพติ สกุโณ (๒) สพฺพสกุณานันฺ เหน็ด  
สการวสฺมปฺตีสฺวจันฺ (๓) ๑

อิติ นัน ขทิวณฺโฆ โภ กนุทลลก ยตุถ ตวั อุตตมงฺกั  
อภินฺทิ ขทิวโร นามสฺ สारรูกุโขติ อาห ๑ โส ตตุเถว  
ชีวิทกขยั ปาปุณิ ๑

สตุถา อิมิ ชฺมมเทสนันฺ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสฺ  
ตทา กนุทลลโก เทวตตุโต อโหสิ ขทิวณฺโฆ ปน อหเมวาคิ ๑

กนุทลลกชาตกั ทสมิ ๑

นตฺตพฺพหฺวคฺโค ฉญฺโโจ ๑

ตสฺสุทฺททานัน

ทพฺพพฺพนุชฺชน หิสฺวโร จ ปฺน

วิรูปกฺข สวิญฺจก มจฺจโร

สกุรฺงคฺ สอสฺสคฺ อมฺพวโร

ปฺน กุกฺกุญฺโโก ครุเพน ทส (๔) ๑

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺติ ๑ ๒. สกุณฺเสตฺติปี ๑ ๓. ม. สการวสฺมปฺตีสฺส วจัน ๑

# ๔. ม. พฺนุชฺชนาคาริ ขณฺฑํ วิรคคฺงฺเคยฺยิ ๑

กุรฺงคฺมสฺสคฺณเจว สฺสุมารณฺจ กุกฺกุญฺญิ ๑

กนุทลลกนฺติ เต ทส ๑

พีรณตถมกกวคควณณา

โสมทตตชาตกำ ฯ

อกาสี โยคคณฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต

โลพูทายิตฺเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส หิ ทฺวินฺนํ ตินฺณํ ชนानํ อนฺตเร เอกวจนฺมปี

สมฺปาเทตฺวา กเถตุํ น สกฺโกติ สารชฺชพฺหุโล อณฺณํ กเถสฺสามิติ

อณฺณเมว กเถสิ ฯ ตสฺส ตํ ปวตฺตี ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กเถนฺตา

นินฺสีทิสฺสุ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ

กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น

ภิกฺขเว โลพูทายิ อิทาเนว สารชฺชพฺหุโล ปุพฺเพปิ สารชฺช-

พฺหุโล ยเวตฺติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสตุโต

กาสิกฺรณฺเฐ อณฺณตฺรสมฺมิตํ พุราหฺมณฺณกุลे นินฺนิตฺตฺวา วยปฺปตฺโต

ตกฺกสิลาขํ สิปฺปํ อุกฺคณฺหิตฺวา ปุณฺ เหนํ อากนฺตฺวา มาตาปีตฺนํ

ทกฺกตภาวํ ฌตฺวา ปรีหิณฺกุลํ (๑) ปตฺติฏฺฐเปสฺสามิติ มาตาปีตโร

อานุจฺฉิตฺวา พาราณสียํ กนฺตฺวา ราชานํ อุปฺภูจาสิ ฯ โส

รณฺโณ(๒) ปิโย อโหสิ มนาโป ฯ อถสฺส ปิตฺโน ทฺวิหิ ยเว โคณฺเหหิ

กสิ กตฺวา ชีวิทํ กปฺเปนฺตสฺส เอโก โคโณ มโต ฯ โส

# ๑. ม. ปรีหิณฺกุลโต เสฏฺฐจิกฺกุลํ ฯ ๒. ม. รณฺณา ฯ



\*เล่มที่ 30 โสมทติตชาตกั หน้า 257

โพธิสตุตฺ อูปสงกมิตฺวา ตาต เอโก โคโณ มโต กสิกกมมํ  
 นปฺปวตฺตติ ราชานํ เอกํ โคนํ ยาจาหิตี อาหฯ ตาต น  
 จิรสฺเสว เม ราชา ทิฏฺฐโ จ อิทาเนว โคนํ ยาจิตฺตํ น ยุตฺตํ  
 ตุมฺเหว ยาเจยฺยาถาติฯ ตาต ตฺวํ มยฺหิ สารชฺชพฺพุลภาวํ  
 น ชานาสิ อหํ หิ ทฺวินฺนํ ตินฺณํ สมฺมุเข กถํ สมฺปาเทตฺตํ  
 น สกฺโกมิ สเจ อหํ รมฺโถ สนฺตีกํ โคนํ ยาจิตฺตํ คมฺิสฺสามิ  
 อิมฺมปิ ทตฺวา อากมฺิสฺสามิตีฯ ตาต ยํ โหติ ตํ โหตุ  
 น สกฺกา มยา ราชานํ ยาจิตฺตํปิ จ โข ปนาหํ ตุมฺเห  
 โยคฺคํ กาทฺเรสฺสามิตีฯ เตน หิ สาธุกํ (๑) มํ โยคฺคํ กาทฺเรหิตีฯ  
 โพธิสตุโต ปิตฺรํ อาทาย พิรณฺตถมฺกสฺสานํ คนฺตฺวา ตตฺถ  
 ตตฺถ ตินฺนกลาเป พนฺธิตฺวา อยํ ราชา อยํ อูปราชา อยํ  
 เสนาปตีตี นามานิ กตฺวา ปฏฺธิปาฏฺฐิยา ปิตู ทสฺเสตฺวา ตาต  
 ตฺวํ รมฺโถ สนฺตีกํ คนฺตฺวา ชยฺตฺ มหाराชาติ วตฺวา (๒) อิมํ  
 คาทํ วตฺวา โคนํ ยาเจยฺยาถาติ คาทํ อุกฺคณฺหาเปสิ

เทว เม โคนา มหาราช เยหิ เขตฺตํ กสามเส (๑)

เตสฺ เอโก มโต เทว ทุตฺติย เทหิ เขตฺติยาติฯ

พฺราหฺมโณ เอเกน สฺวจฺจเรณ อิมํ คาทํ ปคฺณํ กตฺวา

โพธิสตุตฺ อาห ตาต โสมทตฺต คาทา เม ปคฺณา ชาทา

อิทานิ นํ อหํ ยสฺส กสฺสจฺจ สนฺตีกเ วตฺตํ สกฺโกมิ

# ๑. ม. สาธุกฯ ๒. ม. เอวํฯ ๓. ม. กสามเสฯ เอวมฺปฺริปีฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิรณตุณภกวกควณณา หน้า 258

มัม รณโย สนุติกัม เนหิตี ฯ โส สาธุ ตาตาติ ตถารูป  
ปณณาการิ คากาเปตวา ปิตริ รณโย สนุติกัม เนติ ฯ  
พฺราหฺมโณ ชยตุ มหาราชาติ วตฺวา ปณณาการิ อทาสี ฯ  
ราชา อยฺนเต โสमतตฺต พฺราหฺมโณ ก็ โหตีติ อห ฯ ปิตา  
เม มหาราชาติ ฯ เกนตฺเตนาคโตติ ฯ ตสฺมี ขณ พฺราหฺมโณ  
โคณฺมฺ ยาจนตฺถาย คาลํ วทนฺโต

เทว เม โคณมา มหาราช                      เยหิ เขตต์ กสามหเส  
เตสุ เอโก มโต เทว                      พุติยํ กณฺห ขตฺติยาติ

อห ฯ ราชา พฺราหฺมณฺน วิรชฺฉิตฺวา กถิตภาวํ ถตฺวา  
ลิตํ กตฺวา โสमतตฺต ตุมฺหากํ เกเห พหุ มณฺเณ โคณาติ  
อห ฯ ตุมฺเหหิ ทินฺนา ภวิสฺสนฺติ มหาราชาติ ฯ ราชา  
โพธิสฺตตฺตสฺส ตฺสฺสิตฺวา พฺราหฺมณฺสฺส โสพฺส โคณฺม อลงฺการ-  
ภณฺนเก นีวาสนคามณฺจสฺส พฺรหฺมเทยฺยํ ทตฺวา มหนฺเตน  
ยเสน พฺราหฺมณฺมฺ อโยเชสิ ฯ พฺราหฺมโณ สพฺพเสตฺตสินฺชวฺยตฺตํ  
รถํ อภिरฺยฺห มหนฺเตน ปรีวาเรน คามํ อคมาสิ ฯ โพธิสฺตโต  
ปิตรา สทฺธี รเถ นิสิตฺติวา คจฺจฺนฺโต ตาต อหํ ตุมฺเห  
สกลํ สํวจฺจฺริ โยคฺคํ กอารีสิ สนนฺนิฏฺจฺจานกาเถ ปนฺ ตุมฺหากํ  
โคณฺมฺ รณโย อทตฺถาติ วตฺวา ปจฺมํ คากมาห

[๒๗๑]      อกาสิ โยคฺคํ ฐวํ อปฺปมตฺโต  
                 สํวจฺจฺริ วิรณตุณภกสฺมี

\*เล่มที่ 30 โสมทตฺตชาตกั หน้า 259

พฺยกาสิ อณฺณํ (๑) ปริสํ วิคฺยห

น นิยุโม ตายติ อปฺปณฺณนฺติ ฯ

ตตฺถ อกาสิ โยคํ ฐวํ อปฺปมตฺโต สํวจฺจํ วิรณฺตณฺมก-  
กสฺมินฺติ ตาต ฐวํ นิจฺจํ อปฺปมตฺโต วิรณฺตณฺมกมฺเย สฺसान  
โยคํ อกาสิ ฯ พฺยกาสิ อณฺณํ ปริสํ วิคฺยหาติ อถ ปน  
ปริสํ วิกาหิตฺวา ตํ อณฺณมฺปิ (๒) (๓) อกาสิ วิกาโร อกาสิ (๓) ปรีวตฺเตสฺสีติ (๔)  
อตุโถ ฯ น นิยุโม ตายติ อปฺปณฺณนฺติ อปฺปณฺณํ นาม  
ปฺกุกฺกํ นิยุโม โยโค จินฺณจฺรณฺ (๕) น ตายติ น รกฺขตฺตีติ ฯ

อถสฺส วจฺนํ สฺตฺวา พฺราหฺมโณ ทฺตฺยํ คาถมาห

[๒๗๒] ทฺวํ ยาจนโก ตาต โสมทตฺต นิกฺกจฺติ

อลาภํ ฌนลาภํ วา เอวํมฺมา หิ ยาจนาติ ฯ

ตตฺถ เอวํมฺมา หิ ยาจนาติ ยาจนา หิ เอวํ-

สภาวาติ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว โลพฺุทฺธา ยิ อิทาเนว สारชฺช-  
พฺุโล ปฺุเพปิ สारชฺชพฺุโลติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺวา  
ชาตกํ สโมธานสฺสี ตทา ราชํ อานนฺโท โสมทตฺตสฺส  
ปีตา โลพฺุทฺธา ยิ อโหสิ โสมทตฺโต ปน อหเมวาติ ฯ

โสมทตฺตชาตกํ ปจฺมํ ฯ

# ๑. สี. ม. สณฺณํ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๒. ม. สณฺณมฺปิ ฯ

# ๓. ม. วิอกาสิ วิกาโร อาปาเทสิ ฯ ๔. สี. ย. ปรีวตฺตยฺสีติ ฯ

# ๕. สี. โยคํ จินฺณจฺรณํ ฯ ม. โยคฺคาจินฺณํ จรณํ ฯ

ย. โยคฺคาจินฺณจฺรณํ ฯ

อุจฺญิฏฺฐภคฺตชาตกั

อญฺโฆ อูปริโม วณฺโณติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต  
ปฺรารณทฺตฺติยกปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส หิ ภิกฺขุ สตฺถารว สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจโธติ  
ปฺญฺโส สจฺจนฺติ วตฺวา โภ ตํ อุกฺกณฺจาเปสิตี วุตฺเต ปฺรารณ-  
ทฺตฺติยิกาติ อหา ฯ อถ นํ สตฺถา ภิกฺขุ อยฺนฺเต อิตฺถิ  
อนตฺถการิกา ปฺพเพปิ อตฺตโน ชารสฺส อุจฺญิฏฺฐกํ โภเชสิตี  
วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พารานฺสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปชิสฺสโต  
เอกสฺมี [๑] ภิกฺขํ จริตฺวา ชีวิตกปฺปกเ กปฺเณ นฏฺกกุเล  
นินฺพพฺตเตตฺวา วยปฺปตฺโต ทฺกคฺโต ทฺรฺูปโก หุตฺวา ภิกฺขํ  
จริตฺวา ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ ตทา กาสิกรณฺฺเจ เอกสฺมี คามเก  
เอกสฺส พุราหฺมณฺสฺส พุราหฺมณฺนิ ทฺสฺสีลา ปาปชฺมมา อติจาร์  
จรติ ฯ อเถกทิวสํ เกนจิทเวว กรณฺิเยน พุราหฺมณฺเ พหิคเต  
ตสฺสา ชาโร ตํ ขณฺิ โอลเกตฺวา ตํ เกหํ ปาวิสิ ฯ

สา เตน สทฺธิ อติจริตฺวา มุหุตฺตํ [๒] ภคฺตํ ญฺญชิตฺวา ว  
คมิสฺสสีตี (๓) ภคฺตํ สมฺปาเทตฺวา สฺสปฺยญฺชนสมฺปนฺนํ อญฺหํ  
ภคฺตํ วทฺฒิตฺวา (๔) ญฺญชานฺิตี ตสฺส ทตฺวา สยํ พุราหฺมณฺสฺส

# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร จานเติ ทิสฺสตี ฯ ๒. เอตฺถนฺตเร อจฺฉาติ  
ทิสฺสตี ฯ ๓. คมิสฺสสามิตี วุตฺเตติปิ ฯ ๔. ม. วทฺฒิตฺวา ฯ เอวมฺปฺริปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 อุจฺฉิฏฺฐกตฺตชาตกั หนา 261

อากมนั โอลอกยมานา ทวารอ อฏฺฐาสิ ฯ โปธิสตุโต พุราหุมนิยา  
 ชารสฺส ภูยชนภูจฺจาเน ปินฺนํ ปจฺจาสิสฺสนฺโต (๑) อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมี  
 ขณฺเ พุราหุมนฺ เคาหิมฺโข อากจฺฉติ ฯ พุราหุมนิ ตั  
 อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา เวเคน ปวิสิตฺวา อฏฺฐเจหิ พุราหุมนฺ  
 อากจฺฉตีติ ชาริ โกฏฺฐเจ โอดาเรตฺวา พุราหุมนฺสฺส ปวิสิตฺวา  
 นิสินฺนกาเล ผลกั อุปเนตฺวา หตฺถโชรฺวนํ ทตฺวา อิตฺเรน  
 ภูตฺตาวาสิฏฺฐสฺส สีสกตฺตสฺส อุปฺริ อุนฺหนกตฺตํ วฑฺฒิตฺวา  
 พุราหุมนฺสฺส อทาสิ ฯ โส ภูตฺเต หตฺถํ โอดาเรตฺวา อุปฺริ  
 อุนฺหนํ เหฏฺฐา ภูตฺตํ สีสลํ ทิสฺวา จินฺเตสิ อิมินา อณฺณสฺส  
 ภูตฺตาริเกน อุจฺฉิฏฺฐกตฺเตน ภูวิตฺพุพฺพติ ฯ โส พุราหุมนิ  
 ปุจฺฉนฺโต ปจฺมํ กาลมาห

[๒๗๓] อณฺโณ อุปฺริโม วณฺโณ อณฺโณ วณฺโณ จ เหฏฺฐจิม  
 พุราหุมนิ(๒) เตวว ปุจฺฉามิ ก็ เหฏฺฐา กิลฺจ อุปฺริติ ฯ

ตตฺถ วณฺโณติ อากาโร ฯ อัยฺ หิ อุปฺริมฺสฺส อุนฺหนภาว  
 เหฏฺฐจิมฺสฺส จ สีสลภาวํ (๓) ปุจฺฉนฺโต เอวมาห ฯ ก็ เหฏฺฐา  
 กิลฺจ อุปฺริติ ภาวเต วฑฺฒิตกตฺเตน นาม อุปฺริ สีสเลน  
 เหฏฺฐา อุนฺหนน ภูวิตฺพุพฺพิ อิทฺถจ น ตาทิสํ เตน ตํ ปุจฺฉามิ  
 เกน การณฺน อุปฺริกตฺตํ อุนฺหนํ เหฏฺฐจิมํ สีสลนฺติ ฯ

พุราหุมนิ อตฺตนา กตฺกมฺมสฺส อตฺตนาภาวภเยน

# ๑. ม. ปจฺจาสิสฺสนฺโต ฯ ๒. ม. พุราหุมนิ ฯ ๓. ม. สีสภาวํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิณฑตุมภกวกควณณา หน้า 262

พราหฺมณ ปุณฺปุณฺ กถนฺเตปี ตฺวณฺหิ เยว อโหสิ ฯ ตสฺมี ขณ  
นฏฺปุตฺตสฺส เอตทโหสิ โภจฺเจ นิสฺทาปิตฺปุริเสน (๑) ชาเรณ ภวิตพฺพิ  
อิมินาเคหสามิเกณ พราหฺมณฺ ปน อตฺตนา กตกมฺมสฺส  
ปากฏภาวภยเณ กิณฺจि น กเถสิ หนฺทาหํ อิมิสฺสา กมฺมํ (๒)  
ปกาสฺเตตฺวา ชารสฺส โภจฺเจ นิสฺทาปิตภาวํ พราหฺมณฺสฺส  
กเถสฺสามิตี ฯ โส พราหฺมณฺสฺส เคหา นิกฺขนฺตกาลโต ปฏฺจาย  
อิตรสฺส เคหปฺปเวสํ อติจรณํ อคฺคภตฺตภฺนฺชํ พราหฺมณฺยา  
ทฺวารे จตฺวา มคฺคํ โอลอกนํ อิตรสฺส โภจฺเจ โอตาริตภาวนฺติ  
สพฺพนฺตํ ปฺวตฺตี อจิกฺขิตฺวา ทฺติยํ กาถมาห

[๒๗๔]    อหํ นโฆสฺมิ ภทฺทนฺเต                    ภิกฺขโภสฺมิ อิชาคโต  
                  อຍ် หิ โภจฺเจ โมติณฺโณ                    อຍ် โส ยํ คเวสฺสีตี ฯ

ตฺตถ อหํ นโฆสฺมิ ภทฺทนฺเตตี สามิ อหํ นฏฺชาติโก  
(๓) วราโก ภวามิ (๓) ฯ ภิกฺขโภสฺมิ อิชาคโตตี สฺวาทํ อิมํ จานํ  
ภิกฺขโก ภิกฺขํ ปรีเยสฺมานอ อากโตสฺมิ ฯ อຍ် หิ โภจฺเจ โมติณฺโณตี  
อຍ် ปน เอตฺตฺสา ชาโร อิมํ ภตฺตํ ภฺนฺชํโต ตว ภยเณ  
โภจฺเจ โมติณฺโณ ฯ อຍ် โส ยํ คเวสฺสีตี ยํ ตฺวํ กสฺส  
นฺ โข อิมินา อฺจุณฺโณเกณ ภวิตพฺพนฺติ คเวสฺสี อຍ် โส ฯ  
                  จฺพาย นํ คเหตุวา โปเถตฺวา โภจฺจา นีหริตฺวา ยถา

# ๑. ม. นิสฺทาปิตปาปฺปุริเสน ฯ ๒. ม. กตกมฺมํ ฯ  
# ๓. ม. วราโก ภวามิตี นตฺถิ ฯ ๔. ม. อຍ် ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ภูชาตกั หนา 263

น ปุเนวรูป ปาปี กโรติ ตถาสส ตั ชานาหิติ (๑) วตวา  
ปกุมิ ๑ พุราหุมนโณ อุโกปี ยถา [๒] น ปุเนวรูป ปาปี  
กโรนุติ ตชชนโปถเนหิ ตถา สิกขาเปตวา ยถากมัม คโต ๑

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา สจจანი ปกาเสตวา  
ชาตกั สโมชานะสิ ๑ สจจปริโยसानะ อุกกณจโต โสตาปตติผล  
ปติภูจหิ ๑ ตทา พุราหุมนั ปุราณทุติยิกา อโหสิ พุราหุมนโณ  
อุกกณจโต นฏปุตโต ปน อหเมวาทิ ๑

อุจฺฉิภูจภตฺตชาตกั ทุติยั ๑

ภูชาตกั (๓)

อิสินมนุตรั กตวาทิ อิทั สตถา เซตวเน วิหรนุโต  
โกสตราชานั อารพุก กเถสิ ๑

ภควโต หิ ภิกขุสงฆสฺส จ ลากสกกาโร มหา อโหสิ ๑  
ยถาห เตน โข ปน สมเยน ภควา สกุกโต โหติ ครุกโต  
มานิโต ปุชิตโต อปจิตโต ลากิ จีวรปิณฑพาดเสนาสนคิลาน-  
ปจฺจยภะสชฺชปริกขารานั ภิกขุสงฆโมปี โข สกุกโต โหติ ครุกโต  
มานิโต ปุชิตโต อปจิตโต ลากิ จีวรปิณฑพาดเสนาสนคิลาน-  
ปจฺจยภะสชฺชปริกขารานั อณฺณตติตฺถิยา ปน ปริพฺพาชกา น

# ๑. ม. ตถา อสฺส สตี ชเนหิติ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร นนฺติ ทิสฺสติ ๑

# ๓. สฺธิยา. ภูราชชาตกั ๑ ม. ภูราชตกั ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต พีรณตมภกวกคฺวณณา หน้า 264

สกกตา(๑) โหนฺติ น ครุกตา น มานิตา น ปุชิตา น อปจิตา น  
ลาภิโน จีวรปิณฑฺวปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเกสชฺช-  
ปริกฺขารานนฺติ(๒) ๑ เต เอวํ ปริหีนลาภสกกการา อโหฺรตฺตํ กุพฺพ-  
สนฺนิปาตํ(๓) กตฺวา มนฺตยฺนฺติ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อุปฺปตฺติ-  
กาลโต(๔) ปฏฺจาย มยํ หตฺลาภสกกการา ชาตา สมโณ โคตโม  
ลาภคฺคยสคฺคปฺปตฺโต ชาโต เกน นฺ โข การณฺนสฺส เอสา  
สมปฺตฺตํ ๑ ตตฺถเรเก(๕) เอวมาหํสุ สมโณ โคตโม สกฺลชฺมพฺพิปฺสฺส  
อุตฺตมกฺุจฺจเน ภูมิจีเส วสฺติ เตนฺสฺส ลาภสกกกาโร อุปฺปชฺชตฺติ ๑  
เสสา อตฺถเตตํ การณํ สเจ มยฺมปี เขตฺวานปิฏฺเจ ติตฺถิยารามํ  
การม(๖) เอวํ ลาภิโน ภวิสฺสามาติ อหํสุ ๑ เต สพฺเพปี  
เอวเมตฺนฺติ สนฺนิกฺุจฺจันํ กตฺวา สเจ ปน มยํ รมฺโณ  
อนปฺโลเกตฺวา(๗) อารามํ การเสฺสสาม ภิกฺขุ วาเรสฺสนฺติ ลลฺยํ(๘)  
ลภิตฺวา อภิชฺชนโก นาม นตฺถิ ตสฺมา รมฺโณ ลลฺยํ ทตฺวา  
อารามกฺุจฺจันํ ฅนฺหิสฺสามาติ สนฺนิกฺุจฺจันํ กตฺวา อุปฺกฺุจฺจาเก(๙)  
ยาจิตฺวา รมฺโณ สตฺสหฺสฺสํ ทตฺวา มหาราช มยํ เขตฺวานปิฏฺจิชฺย  
ติตฺถิยารามํ การเสฺสสาม สเจ ภิกฺขุ กาคฺุ น ทสฺสามาติ  
ตฺมฺหากํ อโรเจนฺติ เตสํ ปฏฺิวจันํ น ทาทพฺพนฺติ อหํสุ ๑  
# ๑. ม. อสกกตา ๑ ๒. พ. ชา. ๒๕/๕๔/๘๘ ๑ ๓. ม. กุพฺพสนฺนิปาตํ ๑  
# ๔. ม. อุปฺปนฺนกาลโต ๑ ๕. ม. ตตฺถเรเก ๑ ๖. ม. การม ๑  
# ๗. ม. อนาคตเจตฺวา ๑ ๘. ม. ลลฺยํ ๑ เอวฺมปริปี ๑  
# ๙. ม. สมฺมเนตฺตฺวา อุปฺกฺุจฺจาเก ๑



\*เล่มที่ 30 ภูษาคถั หน้า 265

ราชา ลณจโถณน สาธูติ สมปฏิจฉิ ฯ  
ติตฺติยา ราชนัน สงฺคณฺหิตฺวา วฑฺฒเกี ปกฺโกสาเปตฺวา  
กมฺมํ ปฏฺฐเปตฺตุ ฯ มหาสทฺโท อโหสิ ฯ สตฺถา เก ปเนเต  
อานนฺท อูจฺจาสทฺทา มหาสทฺทาติ ปุจฺฉิ ฯ ติตฺติยา ภูนฺเต  
เชตฺวานปิฏฺฐิยํ ติตฺติยารามํ การณฺติ ตตฺถเอโส สทฺโทติ ฯ อานนฺท  
เนตฺถิ จานัน ติตฺติยารามสฺส อนฺจฺฉวิกัํ ติตฺติยา อูจฺจาสทฺทกามา  
น สกฺกา เตหิ สทฺธี วสติณฺติ วตฺวา ภูกฺขุสงฺฆํ สนฺนินฺปาเตตฺวา  
คจฺฉน ภูกฺขเว รณฺโณ อจฺจิกฺขิตฺวา ติตฺติยารามกรณฺนิ นินฺวาเรถาติ  
อาห ฯ ภูกฺขุสงฺโฆ คนฺตฺวา รณฺโณ นินฺเวสนทฺวารे อฏฺฐาสิ ฯ  
ราชา สงฺฆสฺส อากตภาวํ สุตฺวา ติตฺติยารามํ นิสฺสาย  
อากตา ภูวิสฺสนฺตีติ ลณจสฺส คหิตตฺตา ราชา เกहे นตฺถิติ  
วทาเปสิ ฯ ภูกฺขุ คนฺตฺวา สตฺถุ อโรเจตฺตุ ฯ สตฺถา ลณจํ  
นินฺสาย เอวํ กโรตีติ เทว อคฺคสาวเก เปเสสิ ฯ ราชา  
เตสมฺปิ อากตภาวํ สุตฺวา ตเถว วทาเปสิ ฯ เตปี อากนฺตฺวา  
สตฺถุ อโรเจตฺตุ ฯ สตฺถา น อิทานิ สาริปฺุตฺต ราชาเกहे  
นินฺสีทิตฺตุ ลภิสฺสตี พหิ นิกฺขมิสฺสตีติ ปุณฺทิวเส ปุพฺพณฺหสมเย  
นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ปณฺจหิ ภูกฺขุสเตหิ สทฺธี รณฺโณ  
นินฺเวสนทฺวารํ อคฺมาสิ ฯ ราชา สุตฺวา ว ปาสาทา โอตฺริตฺวา  
ปตฺตํ คเหตุวา สตฺถารํ ปเวเสตฺวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส สงฺฆสฺส  
ยาคฺภกฺตฺตํ (๑) ทตฺวา สตฺถารํ วณฺทิตฺวา เอกมฺนตฺตํ นินฺสีทิตฺติ ฯ สตฺถา  
# ๑. ม. ยาคฺขชฺชกั ฯ



\*เล่มที่ 30 รัชชชกั หน้า 267

จริตฺวา นคฺรา นิกฺขมิตฺวา อุตฺตรทฺวาเร รุกฺขมฺลํ คณฺตุวา  
ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา ตตฺถเว วาสํ กปฺเปสฺสุ ฯ อิตฺเร ปน อีสโย  
ปจฺจฉา อาคณฺตุวา นคฺเร ภิกฺขาย จริตฺวา อุตฺตโน รุกฺขมฺลเมว  
คณฺตุวา ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา วาสํ กปฺเปสฺสุ ฯ เต อมฺหากํ  
รุกฺโข (๑) อมฺหากํ รุกฺโขติ รุกฺโข นิสฺสาย อณฺณมณฺณํ กลหํ  
กรีสฺสุ ฯ กลโห มหา อโหสิ ฯ เอเก อมฺหากํ ปจฺมํ วสฺติจฺจฺจํ  
ตฺมฺเห น ลภิสฺสธธาติ วทฺนฺติ ฯ เอเก มยฺ อิมฺสฺมี จาเน (๒)  
ปจฺมตฺรํ อีชาคตา ตฺมฺเห น ลภิสฺสธธาติ วทฺนฺติ ฯ อิติ เต  
มยฺ สามิโน มยฺ สามิโนติ กลหํ กโรนฺตา รุกฺขมฺลสฺสตฺถาย  
ราชกฺลํ อคฺมฺสฺสุ ฯ ราชฯ ปจฺมํ วุจฺจอิสฺสิคณฺณํ ยเว สามิกํ  
อกาสิ ฯ อิตฺเร น อิทานิ มยฺ อิมฺเหติ ปราชิตาติ อตฺตานิ  
วทาเปสฺสสามาติ ทิพฺพจกฺขุณา โอลเกตฺวา เอกํ จกฺกวตฺติปริโกถํ  
รตฺพลฺขรํ ทิสฺวา อหริตฺวา รลฺโย ลณฺจํ ทตฺวา มหาราช  
อมฺเห สามิเก กโรหิตี อหํสฺสุ ฯ

ราชฯ ลณฺจํ คเหตฺวา เทวปี คณา วสฺนฺตฺติ เทว  
สามิเก อกาสิ ฯ อิตฺเร อีสโย ตสฺส รตฺพลฺขรสฺส รตฺนจกฺกานิ (๑)  
นีหริตฺวา ลณฺจํ ทตฺวา มหาราช อมฺเห ยเว สามิเก กโรหิตี  
อหํสฺสุ ฯ ราชฯ ตถา อกาสิ ฯ อีสสิคณา อมฺเหติ วตฺตฺกามา  
จ กิเลสฺกามา จ ปฺพาย ปฺพพฺชิตฺเห รุกฺขมฺลสฺส การณา  
# ๑. ม. น โส ตฺมฺหากํ รุกฺโข ฯ ๒. ม. วาเร ฯ ๓. ม. รตฺจกฺกานิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ไพธตถมภกวกควณณา หน้า 268

กลหิ กโรนุเตหิ ลลจัน ททนุเตหิ อยุตติ กตनुติ วิปปฏิสارينโน  
หุตฺวา เวเคน ปลายิตฺวา หิมวนุตเมว อคมัสสุ ๑ สกถภุจกฐ-  
วาสินีโย เทวตา เอกโต หุตฺวา สีตวนุเต กลหิ กาเรนุเตน (๑)  
รณฺณา อยุตติ กตनुติ ภุจกฐวโล กุชฺฉิตฺวา ตโยชนสติกัง  
ภุจกฐจัน สมุทฺทํ อพฺพตเตตฺวา อนตถํ อกัสมุ (๒) ๑ อิติ เอกัง  
ภุจกฐราชานัน นิสฺสาย สกถภุจกฐวาสินีโน วินาสัน ปตฺตาติ ๑

สตฺธา อิมํ อตีตํ อหริตฺวา อภิสสมฺพทฺโธ หุตฺวา อิมา  
คถา อโวจ

[๒๑๕] อีสันมนตฺร กตฺวา ภุจกฐราชานิน เม สุตํ  
อฺจฺฉินฺโน สห ภุจกฐ (๓) ส ราชานิน วิภวํ คโต

[๒๑๖] ตสมฺมา หิ ฉนฺทาคมนัน นปฺปลัสสนฺติ ปณฺหิตา  
อภุจกฐจิตฺโต ภาเสยฺย กิริ สจฺจูปสณฺหิตนฺติ ๑ (๔)

ตตฺถ อีสันมนตฺร กตฺวาติ ฉนฺทาคตฺวิเสน วิวริ กตฺวา ๑  
ภุจกฐราชานิน ภุจกฐราชานิน ๑ อิติ เม สุตนฺติ อิติ มยา ปุพฺเพ  
เอตํ สุตํ ๑ ตสมฺมา หิ ฉนฺทาคมนนฺติ ยสมฺมา หิ ฉนฺทาคมนัน  
คตฺวา ภุจกฐราชานิน สห ภุจกฐ อฺจฺฉินฺโน ตสมฺมา ฉนฺทาคมนัน  
ปณฺหิตา นปฺปลัสสนฺติ ๑ อภุจกฐจิตฺโตติ กิเลเสหิ อทฺตจิตฺโต  
หุตฺวา ภาเสยฺย ๑ สจฺจูปสณฺหิตนฺติ สภานิสฺสิตํ อตฺถนินิสฺสิตํ

- # ๑. ม. กโรนุเตน ๑ ๒. ม. อภุจกฐกัสมุ ๑ ๓. ส. ย. ภุจกฐ ๑
- # ๔. ม. สจฺจูปสณฺหิตนฺติ ๑ เอวมฺปริปี ๑ ๕. ม. อโย ปาโธ นตฺถิ ๑
- # ๖. ม. ภาเสยฺย กิริ สจฺจูปสณฺหิตนฺติ ๑

\*เล่มที่ 30 ภรชาตัก หน้า 269

การณินิสิตเมว คิริ ภาเสยย ๑ เย หิ ตตถ ภรรณโย  
ลลจ ฅณหนตสส อยุดต์ เอต์ กตุนติ ปฏิกโกสนุนตา สจจอุปัสหิต  
คิริ ภาสีสุ เตส จิตฏจัน นาลิเกรทีเป อชชปิ ทีปกสสส  
ปณณายตีติ ๑

สตถา อิม ฅมมเทสน อหริตวา มหาราช ฅนุทาคติเกน (๒)  
นาม น ภวิตพพิ เทว ปพพิชิตคณ กลห ภาเรตุ น  
วฏฏตีติ วตวา ชาตัก สโมชานล ๑ อห ฅน สมยณ ฅนุจกอิติ  
อโหสินติ ๑ ราชา ตถาคตสส ภตตักจจ กตวา กตกาเล  
มนุสเส เปเสตวา ติตถियาราม วัทธิสาเปลิ ๑ ติตถिया อปปฏิฏจา  
อहेสนติ ๑

ภรรราชชาตัก ตติย ๑

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตถิ ๑ ๒. ม. ฅนุทาสิเกน ๑

ปณณที่ชาตกั

ปณณั นทินุติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต ปณณา-  
ปารมี อารพุก กเกสิ ฯ

เอกสมิ หิ ทิวเส ฐมมสภายั ภิกขุ ตถาคตสฺส ปณณั  
อารพุก กถั สมุญฺจาเปสิ อวฺโส สมฺมาสมฺพุทฺโธ มหาปณฺโณ  
ปฺลฺลปณฺโณ หาสปณฺโณ ชวนปณฺโณ ติกฺขปณฺโณ คมภีรปณฺโณ  
นิพฺเพธิกปณฺโณ อุปายปณฺณาย สมฺนฺนาคโตติ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา  
กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาคี ปุจฺฉิตฺวา  
อิมาย นามาคี วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ ตถาคโต  
ปณฺณวา อุปายกฺสโล เขวาคี วุตฺวา อตีตํ อาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต โภธิสตุโต  
ปุโรหิตกฺลเ นินฺพพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาเย สพฺพสิปฺปานิ  
อุคฺคณฺหิตฺวา ปิตุ อจฺจเยน ปุโรหิตกฺุจฺฉานํ ลภิตฺวา พาราณสิ-  
รณฺโณ อคฺคธมฺมานุสาสโก อโหสิ ฯ อปรภาเค ราชา  
ปริเภทกานํ กถั คเหตุวา กุทฺโธ มา มม สนฺติเก  
วสีติ โภธิสตุตํ พาราณสิโต ปพฺพาเชสิ ฯ โภธิสตุโต ปุตฺตทาริ  
คเหตุวา เอกสมิ กาสิกคามเก วาสั กปฺเปสิ ฯ อปรภาเค  
ราชา ตสฺส กุณฺณ สริตฺวา มยฺหิ กณฺจิ เปเสตฺวา อจฺจริยั  
ปกฺโกสิตฺถุ น ยุตฺตํ เอกํ ปน คากั พนฺธิตฺวา ปณฺณั ลิจิตฺวา  
กากมัสสิ ปจาเปตฺวา ปณฺณณฺจ มัสณฺจ เสตวตฺถเณน ปลิเวเจตฺวา

\*เล่มที่ 30 ปุณณที่ชาติกั หน้า 271

ราชมุตทกกาย ลญเจตวา เปเสสสามิ โส ยทิ ปณฺชิตโต ภวิสฺสติ  
ปณฺณ วาเจตวา กากมฺสภาวิ ญตวา อากมิสฺสติ โน เจ  
นากมิสฺสตีติ ฯ โส ปุณฺณ นทินฺนติ อิมิ คาลํ ปณฺณณ ลิจิ

[๒๗๗] ปุณฺณ นที เยน จ เปยฺยมาหุ

ชาติ ยวิ เยน จ คุยฺหมาหุ

ทฺริ คตฺ เยน จ อวฺหยนฺติ

โส ตฺยาคโต (๑) หนฺท จ ภุจช พฺราหฺมณาติ ฯ

ตตฺถ ปุณฺณ นที เยน จ เปยฺยมาหฺวติ กากเปยฺยา

นทีติ วทฺนฺตา เยน ปุณฺณ นที กากเปยฺยมาหุ (๒) น ที

อปุณฺณา นที กากเปยฺยาติ วุจฺจติ ฯ ยทาปี นทีตีเร จตฺวา

กีว อปฺสเรตฺวา (๓) กาเกน ปาตุํ สกฺกา โหติ ตทา นํ

กากเปยฺยาติ วทฺนฺติ ฯ ชาติ ยวิ เยว จ คุยฺหมาหฺวติ ยวฺนฺติ

เทสนามตฺตํ อิช ปน สพฺพมฺปี ชาติ อุกฺกตํ สมฺปนฺนํ ตฺรณฺสสฺสํ

อชิปฺเปตํ ฯ ตํ หิ ยทา อนฺโตปฺวิภูจกํ ปฺฏิจฺฉาเทตฺถ สกฺโกติ

ตทา คุยฺหตีติ คุยฺหํ ฯ ที คุยฺหติ ฯ กากํ ฯ อิติ กากสฺส

คุยฺหํ กากคุยฺหฺนฺติ ตํ วทฺมานา กาเกน คุยฺหวจฺนสฺส

การณฺญเตน คุยฺหฺนฺติ วทฺนฺติ ฯ เตน วุตฺตํ เยน จ คุยฺหมาหฺวติ ฯ

ทฺริ คตฺ เยน จ อวฺหยนฺตีติ ทฺริ คตฺ วิปฺปวฺตฺถํ ปิยฺปุคฺคํ ยํ

อากนฺตฺวา นิสินฺนํ ทิสฺวา สเจ อิตฺถนฺนาโม อากจฺจติ วสฺส

# ๑. ม. ตฺยาคคต ฯ ๒. ที เปยฺยมาหุ ฯ ๓. ม. ปฺสเรตฺวา ฯ

# ๔. ที. ย. นิสินฺนํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ไพธตุมภกวกคควณณา หน้า 272

กาภาติ วา วสุสนตตยเณว วา สุตฺวา ยถา กาโก วสุสตี  
อิตฺตุนฺนาโม อาคมิสฺสตีติ เอวํ วทนฺตี ฯ เยน จ อวฺหยนฺตี  
กเถนฺตี มนฺเตนฺตี อูทาหรนฺตีติ อตฺโถ ฯ โส ตฺยาภโตตี โส  
เต อาনীโต ฯ หนฺนท จ ภฺยช พฺราหฺมณฺณตี คณฺห พฺราหฺมณ  
ภฺยชสฺส นํ ขาท อิมํ กากมฺสนฺตี อตฺโถ ฯ

อิตฺติ ราชฺวา อิมํ คานํ ปณฺเณ ทิจิตฺวา โปชิตตตฺส  
เปเสตี ฯ โส ปณฺณํ วาเจตฺวา ว ราชฺวา มํ ทภฺจฺจกาโมตี  
ลตฺวา พุติยํ คานมาห

[๒๗๘] ยโต มํ สรตี ราชฺวา วายสมปี ปเหตเว  
หํสา โภณฺจา มยฺรฺจา อสตีเยว (๑) ปาปียาตี ฯ

ตตฺถ ยโต มํ สรตี ราชฺวา วายสมปี ปเหตเวตี ยทา  
ราชฺวา วายสมํสํ ลภิตฺวา ตมปี ปเหตฺมํ สรตี ฯ หํสา  
โภณฺจา มยฺรฺจา จาตี ยทา ปนฺสฺส เอเต หํสาทโย อฺปนฺตีตา  
ภวิสฺสตีติ เอตานิ หํสมํสาทีนํ ลจฺฉตี ตทา มํ กสฺมา น  
สรีสฺสตีติ อตฺโถ ฯ อภฺจฺจกา ยํ ปน หํสโภณฺจมยฺรฺจานนฺตีปี (๒)  
ปาโจ ฯ โส สฺนุทฺรตโร ฯ อิมํสํ หํสาทีนํ มํसानํ ลภิตฺวา  
กสฺมา มํ น สรีสฺสตีติ ยเวตี อตฺโถ ฯ อสตี เยว ปาปียาตี  
ยํ วา ตํ วา ลภิตฺวา สรณํ นาม สฺนุทฺรํ โลกสฺมี ปน  
# ๑. ม. อสตีเยว ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. หํสโภณฺจมยฺรฺจานนฺตี ฯ  
# ๓. สී. ย. น สวิสฺสตีติ เจวสฺส อตฺโถ ฯ  
ม. น สวิสฺสตีติ สวิสฺสตีเยวตี อตฺโถ ฯ



\*เล่มที่ 30 กจลปชาตกั หน้ 273

อสติ เยว ปาปียา อสติการณั (๑) เยว หีนั ตามกั ตลจ อมหากั  
รณฺโณ นตฺถิ สรติ มั ราชา อากมนั เม ปจฺจาสิสฺติ  
ตสฺมา คมิสฺสามิตี ฯ

ยานั โยชาเปตฺวา คนฺตฺวา รานานั ปสฺสิ ฯ ราชา  
ตฺสฺสิตฺวา ปุโรหิตฺกฺรานเน เยว ปติกฺกฺจาเปสิ ฯ

สฺตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา ชาตกั สโมธานสิ  
ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ปุโรหิตฺ ปน อหเมวาทิ ฯ  
ปฺนุณณทึชาตกั จตฺตฺถิ ฯ

### กจลปชาตกั

อวธิ (๒) วต อตฺตานนฺติ อิทั สฺตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต  
โกกาลิกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ มหาคกฺการิชาตเก (๓) อววิกวิสฺสติ ฯ

ตทา ปน สฺตฺถา น ภิกฺขเว โกกาลิกโก อิทาเนว วาจา  
หโต ปุพฺเพปิ วาจา หโต เยวาทิ วตฺวา อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พฺรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต โปธิสฺตฺโต  
อมจฺกุลเต นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตสฺส อตฺถชฺมมานุสาสโก  
อโหสิ ฯ โส ปน ราชา พหุภาณิ อโหสิ ฯ ตสฺมี กเถนฺเต

# ๑. อสรณฺนฺติปิ ฯ ม. อสฺติกรณัเยว ฯ ๒. ม. อวธิ ฯ เอวมฺปริปิ ฯ

# ๓. พุ. ชา. ๒๗/๑๘๒๖/๓๕๖ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิรณตุตมภกวกคิควณณา หน้า 274

อณฺเณสํ วจนฺสฺส โอภาโส นาม นตฺถิ ฯ โปธิสฺสโต ตสฺส ตํ  
 พหุภาณิตํ วาเรตฺถกาโม (๑) เอกํ อุปายํ อุปฺชาเรนฺโต วิจฺรติ ฯ  
 ตสฺมี หิ กาลเ หิมวณฺตปฺปเทเส เอกสฺมี สเร กจฺนโป  
 วสฺติ ฯ เทว หังสโปตกา โคจฺราย จฺรณฺตา เตน สทฺธิ  
 วิสฺสาสํ อคฺมฺสฺ (๒) ฯ เต ทพฺหวิสฺสาสิกา หุตฺวา เอกทิวสํ กจฺนปํ  
 อาหํสฺ สมนฺม กจฺนปํ อมฺหากํ หิมวณฺเต จิตฺตญฺญปฺพพตฺตเล  
 กาณฺจนฺคฺหาหํ วสนฺญฺจานํ รมณฺโโย ปเทโส กจฺนสิ อมฺหากํ  
 สทฺธินฺติ ฯ อหํ กิณฺติ กตฺวา คมิสฺสามิตี ฯ มยํ ตํ กเหตฺุวา  
 คมิสฺสาม สเจ ตฺวํ มุขํ รกฺขิตฺตุํ สกฺขิสฺสตี กสฺสจิ กิณฺจิ  
 น กเถสีตี ฯ สกฺขิสฺสามิ กเหตฺุวา มํ กจฺนถาตี ฯ เต สาธฺฐตี  
 วตฺวา เอกํ ทณฺฑกํ กจฺนเปณ หังสาเปตฺวา สยํ ตสฺส อุโภ  
 โภกฺกิโย หังสิตฺวา อากาเส ปกฺขณฺทีสุ ฯ ตํ ตถา หังเสหิ นียมานํ  
 คามทารกา ทิสฺวา เทว หังสา กจฺนปํ ทณฺฑเกณ หฺรณฺตีตี  
 อาหํสฺ ฯ

กจฺนโป ยทิ มํ สหายกา เนนฺติ ตฺมฺหากํ เอตฺถ กิ  
 ทฺฐจฺญกาตี วตฺถกาโม หังสานํ สีฆเวคตฺยา พาราณสีนฺคร  
 ราชนฺเวสนฺสฺส อุปฺริภาคํ สมฺปตฺตกาเล ทฺฐจฺญานฺโต ทณฺฑกํ  
 วิสฺสชฺเชตฺวา อากาเส ปตฺติตฺวา เทวภาโค อโหสิ ฯ กจฺนโป  
 # ๑. สี. ย. วาเรตฺถกาโม ฯ ๒. ม. อกํสฺ ฯ ๓. ม. กณฺจนฺคฺหาหํ ฯ  
 # ๔. ม. รกฺขิสฺสามิ สามิ ฯ ๕. ม. อากาสํ ฯ ๖. ม. อากาสฺกณเ ฯ

\*เล่มที่ 30 กฤษปษาคก หน้ 275

อากาสโต ปติตุวา เทวธา กิโนนติเอกโกลาหลั อโหสิ ฯ  
 ราชา โภธิสตุต อาทาย อมจุกคณปริวโต ตจัน คนตุวา  
 กฤษป ธิสุวา โภธิสตุต ปุจฉิ ปณทิต กิโนติ กตุวา  
 ปติโตติ ฯ โภธิสตุโต จิรปฏิกัโขหิ ราชานั โอวทิตุกาโม อุพายั  
 อุปธาเรนุโต จรามิ อิมินา กฤษเปน หัเสหิ สทฐี วิสุสาโส  
 กโต ภวิสุสติ ตหิ อิมั หิมวนตุ เนสุสามาติ ทณทกั  
 ทัสาเปตุวา อากาสั ปกฤษนุเทหิ ภวิตพุฬิ อถ อิมินา กสุสจิ  
 วจัน สตุวา อรภุจิตมุขตาย กิณฉิ วตุตุกาเมน ทณทโก (๑)  
 วิสุสฏุโจ ภวิสุสติ เอวั อากาสโต ปติตุวา ชีวิตกฤษยั ปตุเตน  
 ภวิตพุฬนติ จินเตตุวา อาม มหาราช อติมุขรา นาม  
 อปริยนตุวจนา เอวรूपั ทุกั ปาปุนนติ ยะวาติ วตุวา อิมิ  
 คธา อโวจ

[๒๗๕] อวธิ วต อตุตัน (๒) กฤษโป ว ปพุยาหริ (๒)

สุคคหิตสุมี (๓) กฤษสุมี วาจา ย สกียา วธิ

[๒๘๐] เอตมปิ ธิสุวา นรวิเรเสฏฐ (๔) วจัน ปมูญเจ กุสลั นาคิเวลั

ปสุสสิ พุททาณน กฤษป ฟูยสนั คตุนติ ฯ

ตตุถ อวธิ วตาคิ ฆาณูสิ วต ฯ ปพุยาหรนติ พุยาหรนุโต ฯ

# ๑. ม. ทณทกา ฯ ๒. ส. ม. กฤษโป พุยาหริ คิริ ฯ เอวมุปริปิ ฯ

# ๓. ม. สคคหิตสุมี ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๔. ม. นรวิเรเสฏฐ ฯ เอวมุปริปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิรณตุณภกวกคควณณา หน้า 276

สุกคหิตสมิ กภูสุมินฺติ มุเขน สุกฺกุ ํสิตฺวา กหิตเต ทณฺฑเก ๑  
วากาย สกียา วธิติ อติมุขรตายน อกาเล วาจํ นิจฺจนารนฺโต  
ทภูจฺจนํ วิสฺสชฺเชตฺวา ตาย สกาย วากาย อตุตฺตานํ วธิ  
จฺมาญฺเฐสิ เอวเมว ชีวิตกฺขยํ ปตุโต น อณฺณถาติ ๑ เอตมฺปิ  
ทิสฺวาติ เอตมฺปิ การณํ ทิสฺวา ๑ นรวิโรเสฏฺฐาติ นเรสุ วิริเยน  
เสฏฺฐ อุตฺตมวิริย ราชวร ๑ วาจํ ปมฺลเจ กุสฺลํ นาติเวลงฺติ  
สจฺจาทีปฏิสฺยตุตฺตํ กุสฺลเมว ปณฺฑิตปฺริโส มฺลเจยฺย นิจฺจนารเยย  
ตมฺปิ หิตํ กาลยตุตฺตํ น อติเวลํ อติกฺกนฺตกาถํ อปริยนฺตวาจํ [๑]  
ภาเสยฺย ๑ ปสฺสสีติ นนฺ ปจฺจกฺขโต ปสฺสสิ ๑ พหุภาณนาติ  
พหุภาณเนน ๑ กจฺนปํ พุยสนํ กตฺนฺติ เอวํ กจฺนปํ ชีวิตกฺขยํ  
ปตุตฺนฺติ ๑

ราชา มํ สนฺธาย ภาสตีติ ญตฺวา อมฺเห สนฺธาย  
กเถสิ ปณฺฑิตาติ อาห ๑ โภชิสฺสโต มหาราช ตฺวํ วา โหตุ (๒)  
อณฺโณ วา โย โภจิ ปมาณาติกฺกนฺตํ ภาเสนฺโต เอวรूपํ  
พุยสนํ ปาปฺณาตีติ ปากฺกํ กตฺวา กเถสิ ๑ ราชา ตโต  
ปฏฺฐาย วิรมิตฺวา มนฺทภาณิ อโหสิ ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมธานสิ ๑  
ตทา กจฺนโป โกกาลีโก อโหสิ เทว หิสฺโปตกา เทว มหาเถรา  
ราชา อานนฺโท อมจฺจปณฺฑิโต ปน อหเมวาทิ ๑

กจฺนปชาติกํ ปญฺจมํ ๑

# ๑. ม. เอตุณฺตเร นสทฺโท อตุถิ ๑ ๒. ม. โหหิ ๑

\*เล่มที่ 30 หน้า 277

มจจชาตกั

น มายมกุกิ ตปตีติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
ปฺรารณทุติยิกปโลภนั อารพุก กเถสิ ฯ

ตณฺหิ ภิกฺขุํ สตุถา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจโธติ  
ปฺจฺจิตฺวา สจฺจํ ภนฺเตติ วุตฺเต เกน อุกฺกณฺจาปีโตสีติ ปฺภูโง  
ปฺรารณทุติยิกายาติ อาห ฯ อถ นัํ สตุถา อัย เต ภิกฺขุ อิตฺถิ  
อนตฺถการิกา ปฺพเพปี ตฺวํ เอตํ นิสฺสาย สฺวเลน วิชฺฌิตฺวา  
องฺการេสุ ปจฺจิตฺวา ขาทิตพฺพตํ ปตฺโต ปณฺหิตเ นิสฺสาย ชีวิทํ  
ลภีติ วตฺวา อตีตํ อารหิ ฯ

อตีเต พารารณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต โโพธิสตุโต  
ตสฺส ปุโรหิโต อโหสิ ฯ อเถกทิวสั เกวณฺฎา ชาเล ลกฺกั  
มจฺจัน อุกฺกริตฺวา อุกฺกหฺวาสุกาปีฏฺเฐ จเปตฺวา องฺการេสุ นั  
ปจฺจิตฺวา ขาทิสฺสามาติ สฺวตํ ตจฺเจสฺสุ ฯ มจฺจโน มจฺจนี อารพุก  
ปริเทวมาโน อิมา คาถา อโวจ

[๒๘๑] น มายมกุกิ ตปตี น สฺวโล สาทฺฐ ตจฺจิติโต  
ยณฺจ มั มนฺยเต มจฺจนี อณฺถํ โส รติยา คโต

[๒๘๒] โส มั ทหติ รากุกิ จิตฺตณฺจูปตเปติ มั  
ชาลินุ มฺนุจถยิรา (๑) น กามเ หนฺยเต กุวจิติ ฯ

ตตฺถ น มายมกุกิตี น มั อัย อุกฺกิ ตปตี น ตาปี  
ชเนติ น โสจยตีติ อตฺโต ฯ น สฺวโลติ อัย สฺวโลปี สาทฺฐ  
# ๑. ม. มฺนุจถยิรา ฯ เอวมุปรีปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ไพธตถมภกวกคควณณา หน้า 278

ตจฺฉิตฺโต มํ น ตปฺติ น เม โสํกํ อุปฺปาเทติ ฯ ยณฺจ มํ  
 มณฺยุเต มจฺฉิตฺติ ยํ ปน มํ มจฺฉิ เอวํ มณฺยุติ อณฺถํ  
 มจฺฉิ โส ปณฺจกามคฺฉนฺรติยา คโตติ ตเทว มํ ตปฺติ โสจยติ  
 มํ ทหฺติ ฯ (๑) โส มํ ทหฺตีติ โย ปเนส รากคฺคิ โส มํ  
 ทหฺติ ฌาเปติ ฯ จิตฺตณฺจูปตฺเตติ มนฺติ รากสมฺปยุตฺตํ มม  
 จิตฺตเมว มํ อุปฺตาเปติ กิลเมติ วิเหเจติ ฯ ชาลิโนติ เกวณฺเณ  
 อาลปฺติ ฯ เต หิ ชาลสฺส อตฺถิตาย ชาลิโนติ วุจฺจนฺติ ฯ  
 มุณฺจยิราติ ปฏฺฐิมุณฺจจ เม สามิโนติ ยาจติ ฯ น กาม  
 หลฺลเต กวฺจิติ กาม ปตฺธิกฺฉิตฺโต กามนฺ นียมาโน สตุโต  
 น กวฺจิ หลฺลติ ฯ น หิ ตํ ตุมฺหาทิสฺสา หนฺติ อุนฺจณฺวิกาติ  
 ปรีเทวติ ฯ อถ วา กามเติ เหตุวเจเน ภูมํ กามเหตุ  
 มจฺฉิ อุนฺพนฺธมาโน นาม [๒] กวฺจิ ตุมฺหาทิสฺสเห หลฺลตีติ  
 ปรีเทวติ ฯ

ตสฺมี ขณฺเ โพรสิสตุโต นทีตีริ คโต ตสฺส ปจฺฉสฺส  
 ปรีเทวตี สุตฺวา เกวณฺเณ อุปฺสงฺกมิตฺวา ตํ มจฺฉิ โมเจติ ฯ

สตุถา อิมิ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา  
 ชาตํ สโมชานเสสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺโต ภิกฺขุ  
 โสตาปตฺติสเส ปตฺธิกฺฉิ ฯ ตทา มจฺฉิ ปฺราณทฺติยิกา อโหสิ  
 อุกฺกณฺจิตฺติภิกฺขุ มจฺฉิ ปุโรหิตฺโต ปน อหเมวาทิ ฯ

มจฺฉชาตํ ฌณฺจํ ฯ

# ๑. ม. อิม ปาชา นตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร นสทฺโท อตฺถิ ฯ

# ๓. ม. ปรีเทวิตฺสทฺทํ ฯ

เสกกุชาตกั

สพฺโพ โลโกติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เอกํ  
ปณฺณิกํ อุปาสกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
วตฺตุ เอกนิปาเต วิตุถาริตเมว ฯ  
อิธาปี สตุถา ตํ อุปาสกํ ก็ อุปาสก จิรสฺสํ อากโตสิตี  
ปฺจฺจึ ฯ ชีตา เม ภนฺเต นิจฺจํ หสิตมุขี (๑) ตมฺหํ วิมฺสิตฺวา  
เอกสฺส กุลทารกสฺส อทาสี ตตฺถ อติกตฺตพฺพตาย ตุมฺหากํ  
ทสฺสนาย อากนฺตุํ โอกาสํ น ลภินฺติ อหา ฯ อถ นํ  
สตุถา น โข อุปาสก อิทาเนว สว สีสวตี ปฺพเพปี สีสวตี  
ตฺวณฺจ น อิทาเนว ตํ วิมฺสสิ ปฺพเพปี วิมฺสสิ ยฺเวติ วตฺวา  
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต  
รฺกฺขเทวตา อโหสิ ฯ ตทา อยเมว ปณฺณิกอุปาสกโก ชีตริ  
วิมฺสิตฺสํมิตฺติ อรณฺณํ เนตฺวา กิเลสวเสน อิจฺฉนฺโต วิย หตฺถ  
คณฺหิ ฯ อถ นํ ปรีเทวมนํ ปจฺมคากาย อชฺฉณภาสิ ฯ

[๒๘๑] สพฺโพ โลโก อตฺตมโน อโหสิ

อโกวิทา คามชฺมมสฺส เสกฺกุ

โกมาริโก นาม (๒) ตวชฺช ฐมฺโม

ยํ ตฺวํ คหิตา ปวเน ปโรทสีติ ฯ

ตตฺถ สพฺโพ โลโก อตฺตมโน อโหสีติ อมฺม สกโลปี

# ๑. ม. ปหฺสิตมุขี ฯ ๒. ม. โกมาริ โก นาม ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

\*เล่มที่ 30 กุฎวาณิชชาตกั หน้า 280

สตตโลโก เอติสุสา กามเสวนาย อตุตมโน ชาโตฯ อโกวิทา  
คามชมมสุส เสกคุติ เสกคุติ ตสุสา นามิ เตน ตวั ปน อมม  
เสกคุ อโกวิทา คามชมมสุสฯ อิมสุมี คามชมเม วสทชมเม  
อกุสลาสิตี วุตติ โหติฯ โกมาริโก นาม ตวชช ชมโมติ  
อมม กุมาริโก นามส(๑) ตวชช สภาโวฯ ยิ ตวั คหิตา  
ปวเน ปโรทสิตี ตวั(๒) มยา อิมสุมี ปวเน สนถวเวเสน หตเต  
คหิตา ปโรทสิ น สมปฏิจจสิ โก เอส ตว สภาโว ก็  
กุมาริ เยว ตวนติ ปุจจติฯ

ตี สุตวา กุมาริกา อาม ตาต กุมาริกา ยเวหิ นานิ  
เมถนชมมิ นาม ชานามิตี วตวา ปรีเทวมานา ทุติยิ คาทมาห

[๒๘๔] โย ทุกขมุญจาย ภเวยฺย ตาณิ  
โส เม ปิตา ทุพฺภิ วเน กโรติ  
สา กสุส กนฺทามิ วนสุส มชฺเฌ  
โย ตายิตา โส สหสา (๑) กโรตีติฯ

สา เหนฺจจา กถิตา เยวฯ  
อิติ โส ปณฺณโก ตทา ธีตริ วิมฺสิตฺวา เคหิ เนตฺวา  
กุลทารกสุส ทตฺวา ยถากมฺมิ คโตฯ

สตถา อิมิ ชมมเทสนิ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา  
ชาตกั สโมชานเสฯ สจฺจปรีโยसानเน ปณฺณิกอฺปาสโก โสตา-  
# ๑. ม. กุมาริ โก นามสฯ ๒. สี่. ยิฯ ๓. ม. สหสิฯ



\*เล่มที่ 30 ภูฏวณิชาตกั หน้า 281

ปตฺติผล ปตฺติภูจฺหิ ฯ ตทา ฐิตา ฐิตา เยว ปิตา ปิตาเยว  
อโหสิ ฯ ตสฺส ปน การณฺสฺส ปจฺจกฺขการี รุกฺขเทวตา  
ปน อหเมวาทิ ฯ

เสกฺคุชาตกั สตฺตมึ ฯ

ภูฏวณิชาตกั

สจฺสฺส สาถะยฺยมิทฺนฺติ อิทํ สตฺถา เซตวเน วิหรนฺโต  
เอกั ภูฏวณิชาตกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิวาสินอ หิ ภูฏวณิชาตกั จ ปณฺฑิตวณิชาตกั จ  
เทว ชนา ปตฺติกา(๑) หุตฺวา ปณฺฑิตกณฺฐตานิ ภณฺฑิตสฺส ปุเรตฺวา  
ปฺพุพฺพตฺโต อปรนฺตํ วิจรมาณา โวหารํ กตฺวา พหุลากั ลภิตฺวา  
สาวตฺถิ ปจฺจกมฺมิสฺสุ ฯ ปณฺฑิตวณิชาตกั ภูฏวณิชาตกั อห สมนม  
ภณฺฑํ ภาเชมาติ ฯ ภูฏวณิชาตกั อัย ทิฆรตฺตํ ทุกฺขเสยฺยาย  
ทุพฺพิโกชเนน กิลมฺนฺโต อตฺตโน ฆเร นานกฺุรตฺตํ ภูฏวณิชาตกั  
อชฺริเกน มริสฺสฺสตี อถสฺส สพฺพเมตฺตํ ภณฺฑํ มยฺหเมว ภวิสฺสตีติ  
จินฺเตตฺวา นกฺุขตฺตํ น มนาปี ทิวโส น มนาโป เสว  
ชานิสฺสํ ปนทิวเส ชานิสฺสํ กาลํ เขเปติ ฯ อถ น  
ปณฺฑิตวณิชาตกั นิปฺปิเพตฺวา ภาชาเปตฺวา คณฺฐมาลี อาทาย  
สตฺถุ สนฺตีกั คณฺฐวา สตฺถาริ ปุเชตฺวา วณฺฑิตฺวา เอกมฺนฺตํ  
# ๑. ม. วณิชาตกั มิตฺติกา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต พิรณตุณมุกกวคควณณา หน้า 282

นินิทธิ ๑ สตุถา กทา อากโตสิตี ปุจฺฉิ ๑ อหุตฺตมาสมตฺตํ (๑) เม  
ภนฺเต อากตฺตสชาติ วตฺวา อถ กสฺมา เอวํ ปฺปญฺเจตฺวา (๒)  
พฺพุทฺฐปฺภุจฺฉานํ น อากโตสิตี ปุญฺโจ ตํ ปวตฺตี อารโจะสิ ๑  
สตุถา น โข อุปาสก อิทาเนว ปุพฺเพเปส กุญฺวาณิโขเยวติ  
วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปชิสฺสโต  
อมจฺจกุลํ นินฺพพฺตติตฺวา วยปฺปตฺโต ตสฺส วินิจฺฉยามจฺโจ  
อโหสิ ๑ ตทา คามวาสี จ นครวาสี จ เทว วาณิชา  
มิตฺตา อเหตุํ ๑ คามวาสี นครวาสีสฺส สนฺติเก ปญฺจ  
ผาลสฺตานิ จเปสิ ๑ โส เต ผาเล วิกิกิณฺตีตฺวา มฺลํ กเหตุวา  
ผาลานํ จปิตฺตฺจฺฉานํ มฺลิกวจฺฉํ อากิริตฺวา จเปสิ ๑ อปรภาเค  
คามวาสี อากนฺตฺวา ผาเล เม เทหิตี อห ๑ กุญฺวาณิโข  
ผาลา เต มฺลิกาทิ ขาทิตาติ มฺลิกวจฺฉํ ทสฺเสติ ๑ อิตโร  
ขาทิตาว โหนฺตุ มฺลิกาทิ ขาทิตे กิ สกฺกา กาคฺนฺติ  
นหานตฺถาย ตสฺส ปฺตฺตํ อาทาย คจฺฉนฺโต เอกสฺส สหายกสฺส  
เกहे อิมสฺส ทารกสฺส กตฺถจิ คนฺตุํ มาทตฺถาติ วตฺวา  
อนฺโตคพฺเพ นินิทาเปตฺวา สยํ นหาตฺวา กุญฺวาณิซสฺส เคหํ  
อคมาสิ ๑ โส ปฺตฺโต เม กหนฺติ อห ๑ สมม ตว ปฺตฺตํ  
ตีเร จเปตฺวา มม อุทเก นินฺมุคฺคกาเล เอโก กุลโล อากนฺตฺวา  
# ๑. ม. อหุตฺตมาสมตฺโต ๒. ม. ปฺปญฺจํ กตฺวา ๑

\*เล่มที่ 30 ภูฏวณิชาตกั หน้า 283

ตว ปุตุตัง นขปญฺชเรณ คเหตุวา อากาสัง ปกฺขนฺนุที อหัง ปาณิ  
 ปหริตฺวา วิรวิตฺวา วายมนฺนุโตปี โมเจตุํ นาสกฺขินฺนุติ ฯ ตฺวํ  
 มุสา ภาณสี กุลโล (๑) ทารเก คเหตุวา คนฺตุํ สมตฺโต นาม  
 นตฺถิติ ฯ สมฺม (๒) ยุตฺตมฺปิ โหตุ อุตฺตมฺปิ โหตุ อหัง กิ กโรมิ  
 กุลเลเนว เต ปุตุโต นีโตติ ฯ โส ตัง สนฺตฺชเชตฺวา อเร  
 ทฺวฺจโจร มนุสฺสสมารก อิทานิ ตัง วินิจฺฉยํ คนฺตฺวา  
 กถาเปสฺสามิตี (๓) นิภฺขมิ ฯ โส มม (๔) รุจฺจนเมว กเถสีตี (๕) เตเนว  
 สทฺธิ์ วินิจฺฉยญฺจํ อคมาตี ฯ

ภูฏวณิไซ โปธิสตุตัง อหา อัย สามิ มม ปุตุตัง คเหตุวา  
 นหายิตฺตุํ คโต กหัง เม ปุตุโตติ วุตฺเต กุลเลน หโตติ อหา  
 วินิจฺฉินฺนถ เม อญฺญนฺนุติ ฯ โปธิสตุโต สจฺจํ ภาณสีตี (๖) อิตฺธ  
 ปุจฺฉิ ฯ โส อหา สามิ อหัง ตัง อาทาย คโตติ ฯ (๗) เสเนน  
 ปน หตฺภาโว สจฺจเมวาทิ ฯ สจฺจเมว สามิตี ฯ กิ ปน โลเก  
 กุลลา นาม ทารกั หรณฺตีตี ฯ สามิ อหฺมฺปิ ตุมฺहे ปุจฺฉามิ  
 กุลลา ทารเก คเหตุวา อากาเส คนฺตุํ น สกฺโกนฺนุติ มฺมุสิกา  
 ปน อยฺพาลे ขาทฺนฺตีตี ฯ อิทํ กิณฺนามาติ ฯ สามิ มยา  
 เอตฺสฺส ฆเร ปญฺจ ฝาลสฺตานิ จปีตานิ สุวายั ฝาลา เต  
 # ๑. ม. กุลลา ฯ ๒. ม. สมฺม โหตุ อุตฺตเตปี โหนฺเต ฯ  
 # ๓. ม. กทฺธมาเปสฺสามิตี ฯ ๔. ส. ย. ตว ฯ ๕. ม. กโรสีตี ฯ  
 # ๖. ม. ภาณตี ฯ ๗. ม. เสเนน ปหฺภูภาโว สจฺจเมว สามิตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต พิรณตุถมภกวกคควณณา หน้า 284

มุสิกาทิ ขาทิตาติ วตฺวา อิทนฺเต ฆาเล ขาทิตมุสิกานํ วจฺจนฺติ  
วจฺจํ ทสฺเสติ สามิ มุสิกกา สเจ ฆาเล ขาทนฺติ กุลลาปี  
ทารเก หริสฺสนฺติ สเจ น ขาทนฺติ เสนาปี ตํ น  
หริสฺสนฺติ เอโส ปน ฆาลาเต มุสิกาทิ ขาทิตาติ วทติ  
เตสํ ขาทิตภาวํ วา อขาทิตภาวํ วา ชานาถ อญฺ्ञํ เม  
วินิจฺฉินฺถาติ ฯ โปธิสฺสโต สจฺสส ปฏฺฐิสฺสาเถยฺยํ กตฺวา ชินฺติสฺสามิตี  
อิมินา จินฺตติ ภาวฺสฺสตีติ ฌตฺวา สุญฺญํ เต จินฺติตนฺติ วตฺวา  
อิมา กถา อโวจ

[๒๘๕] สจฺสส สฺสาเถยฺยมิํ สจฺฉินฺตติ  
ปจฺจโจทฺทิตํ ปฏฺฐิภุจสฺส กุญฺ  
ฆาลํ เจ อเทยฺยํ (๑) มุสิกกา  
กสฺมา กุมาริ กุลลา โน หเรยฺยํ ฯ

[๒๘๖] ภุจสฺส หิ สนฺติ ภุจภุจ  
ภวติ ปโร (๒) นิกฺคิโน นิกคฺยา  
เทหิ ปุตฺตฺนภุจ ฆาลนภุจสฺส ฆาลํ  
มา เต ปุตฺตฺมहाสิ ฆาลนภุจโรติ ฯ

ตตฺถ สจฺสสฺสาติ สจฺสกาเวน เกรภุจเณน เอกํ อุปายิ  
กตฺวา ปฺรสนฺตํ ขาทิตุํ วญฺญตีติ สจฺสส ฯ สฺสาเถยฺยมิํ  
สจฺฉินฺติตนฺติ อิํ ปฏฺฐิสฺสาเถยฺยํ จินฺเตนฺเตน ตยา สุญฺญํ จินฺตติ ฯ  
# ๑. สี่. ย. อเทยฺยํ ฯ ๒. ม. ภวติ จาปี ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ภูฏวณิชาตกั หน้า 285

ปจโจทฺทิตฺตํ ปฏิกุสฺส กุณฺนติ กุสฺส ปุคฺคสฺส ตยา ปฏิกุณฺ  
 สฺส ปจโจทฺทิตฺตํ ปฏิกากั กตฺวา โอทฺทิตฺตทิสเมว กตฺนติ  
 อตุโธ ๑ ฬาลั เจ อเทยฺยํ มุสิกาทิ ยทิ มุสิกาทิ ฬาล  
 ขาทะยฺยํ กสฺมา กุมาริ กุลลา โน หเรยฺยุนฺติ มุสิกาสุ  
 ฬาล ขาทนฺตีสฺส กุลลา กิการณา กุมาริ โน หเรยฺย ๑  
 กุสฺส หิ สนฺติ กุฏกุฎาติ ตฺวํ อหเมว มุสิกาทิ ฬาล  
 ขาทาปิตปริโส กุโฏติ มลฺลลสิ ตาทิสสฺส ปน กุสฺส อิมสฺมี  
 โลกํ พหุภูฏา สนฺติ ๑ กุสฺส (๑) กุฏปฏิกุณฺนํ เอตํ นามํ ๑  
 กุสฺส ปฏิกุณฺนํ นาม สนฺติติ วุตฺตํ โหติ ๑ ภาวติ ปโร  
 นิกตฺติโน นิกตฺยาติ นิกตฺติโน เนกตฺติกสฺส วณฺจนการกสฺส ปุคฺคสฺส  
 นิกตฺยา อปโร นิกตฺติการโก วณฺจนกปริโส ภาวติ เขว ๑ เทหิ  
 ปุคฺตตฺนภูจ ฬาลนฺนกุสฺส ฬาลนฺติ อมฺโภ นนฺนุจปุคฺตปริสฺส เอตสฺส  
 นนฺนุจฬาลสฺส ฬาล เทหิ ๑ มา เต ปุคฺตตฺมหาสิ ฬาลนฺนุจโรติ  
 สเจ หิสฺส ฬาลั น ทสฺสสิ ปุคฺตตฺนเต หริสฺสติ ตนฺเต (๒) เอส  
 มา หรตฺ ฬาลมสฺส เทหิติ ๑

เทหิ สามี สเจ เม ปุคฺตํ เทหิติ ๑ เทหิ สามี สเจ  
 ฬาล เม เทหิติ ๑ เอวํ นนฺนุจปุคฺโต ปุคฺตํ นนฺนุจฬาลอ จ  
 ฬาลั ปฏิลภิตฺวา อฺโภปิ ยถากมฺมํ คตา ๑

สตุลา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกั สโมธานสิ

# ๑. ม. กุสฺส กุฎาติ ๑ ๒. ส. ตลจ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต ไพธตุมภกวกควณณา หน้า 286

ตทา กุณวณิโซ อิทานิ กุณวณิโซ ปณฺทิตวณิโซ ปณฺทิต-  
วณิโซ เวย วิณฺจยามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ฯ

กุณวณิษชาตกั อฏฺฐมึ ฯ

ครหิตชาตกั

หิริณฺณํ เม สุวณฺณํ เมติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
เอกั อนภิริตฺติยา อุกฺกณฺจิตภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอตสฺส หิ ปจฺเจกคฺคหิตั อารมฺมณฺณํ นาม นตฺถิ  
อนภิริตฺติวาทั วสนตฺตํ ปน ตํ สตุถุ สนฺติกั อาเนสุํ ฯ โส  
สตุถารา สจฺจํ กิร ตวํ อุกฺกณฺจิตฺตีสฺสิติ ปฏฺฐโจ สจฺจนฺติ วตุวา  
กึการณฺนาติ วุตฺเต กิเลสวเสนาติ อาห ฯ อถ นํ สตุถา  
ภิกฺขุ กิเลโส นาม ปุพฺเพปิ ตฺริจฺฉานเหปิ ครหิตโต ตวํ เอวรูเป  
สาสเน ปพฺพชิตโต กสฺมา ตฺริจฺฉานเหปิ ครหิตกิเลสวเสน  
อุกฺกณฺจิตฺติ วตุวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต  
โพธิสตุโต หิมวณฺตปฺปเทเส วานรโยนียํ นิพฺพตฺติ ฯ ตเมนนํ  
เอโก วนจรโก กเหตุวา อาเนตฺวา รณฺโณ อทาสี ฯ โส  
จิริ ราชเคเห วสมาโน วตฺตสมฺปนฺโน อโหสิ ฯ มนุสฺสโลเก  
วตฺตมานํ กิริยํ เขญฺเยน อณฺณาสี ฯ ราชา ตสฺส วตฺเต  
ปสฺสิตฺตวา วนจรกั ปกโกสาเปตฺวา อิมํ วานรํ คหิตญฺฉานเวย

\*เล่มที่ 30 ครหิตชาตกั หน้า 287

วิสุตชเชหีติ อาณาเปสิ ฯ โส ตถา อกาสิ ฯ วานรคณา (๑)  
โพธิสตุตตสฺส อากตภาวํ ฌตฺวา ตสฺส ทสฺสนตฺถาย มหฺนฺเต  
ปาสาณปิฏฺเฐ สนนฺิปตฺติววา โพธิสตุเตน สทฺฐี สฺมฺโมทนียํ กถํ  
กตฺวา สฺมม กหํ เอตฺตํ กถํ วุฏฺโฐสฺสีติ อหํสุ ฯ พาราณสียํ  
ราชนิเวสเนติ ฯ อถ กถํ มุตฺโตสฺสีติ ฯ ราชา มํ เกพฺมิกุกฺกํ  
กตฺวา มม วตฺเต ปสนฺโน มํ วิสุตชเชหีติ ฯ

อถ นํ เต วานรา มนุสฺสโลเก วตฺตมานกิริยํ (๒) นาม  
ตฺมฺเห ชานิสฺสธ อมฺหากมฺปิ ตาว กถุํ โสตุกามมฺหาติ  
อหํสุ ฯ มา มํ มนุสฺसानํ กิริยํ ปุจฺจถาติ ฯ กถุํ โสตุ-  
กามมฺหาติ ฯ โพธิสตุโต มนุสฺสา นาม ขตฺติยาปี พฺราหฺมณฺยาปี  
มยฺหํ มยฺहनฺติ วทฺนฺติ หุตฺวา อภาวภูเจน อนิจฺจํ น  
ชานนฺติ สฺมณฺธาณิ เตสํ อนฺธพาลานํ กรณฺนฺติ วตฺวา อีมา  
กาถา อโวจ

[๑๘๘] หิริณฺณํ เม สุวณฺณํ เม                    เอสา รตฺติทิวา กถา  
                  ทฺมฺเมชานํ มนุสฺसानํ                    อริยชฺมมํ อปฺสฺสํ  
[๒๘๘] เทว เทว กหฺปตโย เคเห                    เอโก ตตฺถ อมฺสฺสุโก  
                  ลมฺพตฺถโน เวณิกโต                    อโถ องฺกิตกณฺณโก  
                  กัโธ ชเนน พหุณา                    โส ตํ วิตุทเต ชนฺนฺติ ฯ

ตตฺถ หิริณฺณํ เม สุวณฺณํ เมติ เทสนาสีสมตฺตเมตํ ฯ

# ๑. ม. วานรคโณ ฯ ๒. สี่. ยู. วตฺตนกิริยํ ฯ ๓. ม. การณฺนฺติ ฯ

\*เล่มที 30 ทุกนิปาเต พีรณตุณมกวกคควณณา หน้า 288

อิมินา ปน ปททวเณ ทสวธิมปี รตนํ สพพิ ปุพพณณาปรณณํ  
 เขตติ วตุถุ ทวิปปทจตุปปทจ สพพิ ทสเสตวา อิทํ เม  
 อิทํ เมติ อาห ๑ เอสา รตุติทิวา กถาติ เอสา มนุสสานํ  
 รตุตี จ ทิวา จ นิจกกาลิ กถา ๑ อณณํ ปน เต ปญจกขนธา  
 อนิจจาทิ วา หุตวา น ภวนตุติติ วา น ชานนุติ เอวเมว  
 ปริเทวนุตา วิจรณุติ ๑ ทุมเมชานนุติ อปปญญานํ ๑ อริชชมมํ  
 อปสฺสตนุติ อริยานํ พุทฺธาทีนํ ชมมํ อริยํ วา นิทฺโทถํ  
 นววิธํ โลกุตฺตรชมมํ อปสฺสตนุตาณํ เอสา ว กถา อณญา  
 ปน อนิจฺจํ วา ทุกฺขํ วาติ เตถํ กถา นาม นตุถิ ๑  
 กหปตโยติ เคเห อธิปติญฺทา ๑ เอโก ตตฺถาติ เตสุ ทฺวิสุ  
 ฆรสามิเกสุ เอโกติ มาตุคามํ สนฺชาย วทติ ตตฺถ ๑ เวณิกโตติ  
 กตเวณิ นานปฺปการเณ สณฺจาปิตเกสกลาโปติ อตุโถ ๑  
 อโถ องฺกิตกณฺณโกติ อถ เสวว วิทฺชกณฺโณ นิทฺทกณฺโณติ  
 ลมฺพกณฺณตํ สนฺชายาห ๑ กิโต ชเนน พหฺนาติ โส ปเนส  
 อมสฺสุโก ลมฺพตฺถโน เวณิกโต องฺกิตกณฺโณ มาตาปิตูนํ พหฺรณํ  
 ทตุวา กิโต มณฺฑิตฺวา ปสาเชตฺวา ยานํ อาโรเปตฺวา คเหตฺวา  
 มหนฺเตน ปรีวาเรณ ฆริ อานํโต ๑ โส ตํ วิตุทเต ชนฺนติ  
 โส คหปติ อาคตกาลโต ปญฺจาย ตสฺมี เคเห ทาสกมฺมกราที-  
 เลหชนํ (๒) อเร ทุญฺจทาส ทุญฺจทาสี อิทํ กโรตี อิทํ น กโรตีติ  
 # ๑. ม. กตเวณิ ๑ ๒. ม. ทาสกมฺมกราทีเกทํ ชนํ ๑  
 # ๓. ม. อิทํ กโรตีติ นตุถิ ๑



\*เล่มที่ 30 ฅรหิตชาตกั หน้าที่ 289

มุขสตุตีหึ วิตุหตี สามีโก ฅึย หุตุวา มหาชนั ฅึจาเรลึ ฅ  
เอวึ ตาว มนุสสุโลกั (๑) อตีฅึย อยตุตุนตี มนุสสุโลกั ฅรหตี ฅ  
ตี สตุวา สพุเพ วานรา มา กเถึ อโสตพุยตุตกั  
อสสุมหาตี อุโกหึ หตุเถหึ กณเณ ทพุหึ ปึทหึสุ ฅ อิมสุมี  
ฅานอ มุเหหึ อึทึ อยตุตี สตุตุนตี ตึ ฅานมุปี ฅรหิตวา  
อณตตุต อกมุสุ ฅ โส ปึญุฅึปาสาโน ฅรหิตปึญุฅึปาสาโนเยว  
กึร นาม ฅาโต ฅ

สตุถา อึมึ ฅมมุเทสนึ อหริตุวา สจจานึ ปกาเสตุวา  
ฅาตกั สโมฅานลึ ฅ สจจปึริโยसानอ โส กึกขุ โสตาปตตีผล  
ปตีญุหึ ฅ ตทา วานรฅณา พุฑุฅปึริสาอเฮลึ วานรินุโท  
ปน อหเมวาคึ ฅ

ฅรหิตชาตกั นวมึ ฅ

# ๑. ม. มนุสสุโลกอ ฅ

ธมมทุชชชาตัก

สุขั ชีวิตรูโปสตีติ อิทั สตุถา เวพฺวเน วิหรนุโต [๑]

วธาย ปริสกกนั อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต  
มยหิ วธาย ปริสกกเตว ตาสมตฺตมฺปิ กาคู นาสกฺขีติ วตฺวา  
อตีตํ อารหิ ฯ

อตีเต พาราณสียํ ยสฺปาณิ นาม ราชฯ ธมฺเมน รชฺชํ  
การสิ ฯ กภาพโก นามสฺส เสนาปติ อโหสิ ฯ ตทา โพธิสตุโต  
ตสฺเสว ปุโรหิตอ อโหสิ นามเนน ธมฺมทุชฺชํ ฯ รมฺโถ ปนสฺส  
สิสฺปสาชนกปฺโปก ฉตฺตปาณิ นาม ฯ ราชฯ ธมฺเมน รชฺชํ  
การสิ ฯ เสนาปติ ปนสฺส วินิจฺฉยํ กโรนุโต ลลฺยํ ขาทติ  
ปรปฺภุจิมฺสิโก วิย ลลฺยํ คเหตุวา อสามิเก สามิเก กโรติ ฯ  
อเถกทิวสํ วินิจฺฉเย ปราชิตอ มนุสฺโส พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนุโต  
วินิจฺฉยา นิกฺขนุโต ราชฺสปฺภูจันํ คจฺฉนฺตํ โพธิสตุตํ ทิสฺวา  
ตสฺส ปาเทสฺส ปตฺติวา ตุมฺหาทิสฺเสสฺส นาม สามิ รมฺโถ  
อตุถลฺลจ ธมฺมมฺลจ อนุสาสนฺเตสฺส กภาพเสนาปติ ลลฺยํ คเหตุวา  
อสามิเก สามิเก กโรตีติ อตุตโน ปราชิตภาวํ [๕] กเถสิ ฯ  
โพธิสตุโต การุญฺญํ อฺปปาเทตฺวา เอหิ ภณฺเ อญฺญํ เต

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร เทวทตฺตสฺสาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. สนฺตาสมตฺตมฺปิ ฯ
- # ๓. สี. ปายาสปาณิ ฯ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
- # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร โพธิสตุตฺตสฺสาติ ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ฃมมทุชชาตกั หน้ 291

วินิจฉินิสสามิติ ตั คเหตุวา วินิจฉยญุจัน อคมาสิ ฃ มหาชโน  
สนุนิปติ ฃ โปธิสตุโต ตั อญุญั ปรุฉวินิจฉิตวา สามิกัเยว  
สามิกั อกาสิ ฃ

มหาชโน สาธุการิ อทาสิ ฃ โส สทุโท มหา  
อโหสิ ฃ ราชา ตั สตุวา กีสทุโท นามะโสติ ปรุฉฉิ ฃ เทว  
ฃมมทุชชปณฺชิตน ทุพฺพินิจฉินิโต อญุญุ สฺวินิจฉินิโต ตตฺเตโส  
สาธุการสทุโทติ ฃ ราชา ตุญุโจ โปธิสตุตึ ปกโกสาเปตวา  
อญุญุ กิร เต อาจริย วินิจฉินิโตติ ปรุฉฉิตวา อาม มหาราช  
กาพเกน ทุพฺพินิจฉินิตึ อญุญุ วินิจฉินิตนฺติ วุตเต อิตทานิ  
ปรุฉฉาย ตุมฺเห ว อญุญุ วินิจฉินิต มยฺหญจ กณฺณสุขั ภาวิสุสตี  
โลกสุส จ วุฑฺฒิติ วตุวา อนิจฉนฺตมฺปิ ตั สตุตานุทยาย  
วินิจฉเย นิสีทถาติ ยาจิตวา สมฺปรุฉฉญาเปติ ฃ ตโต ปรุฉฉาย  
โปธิสตุโต วินิจฉเย นิสีทติ ฃ สามิกะ เยว สามิกะ กโรติ ฃ

กาพโก ตโต ปรุฉฉาย ลญฺจึ อลภนฺโต ลากโต  
ปรุฬายิตวา มหาราช ฃมมทุชชปณฺชิตโต เต รชฺชํ ปตฺเตตีติ  
โปธิสตุตึ รญฺโฆ อนฺตเร ปรุฉฉินฺทึ ฃ ราชา อสทุทหนฺโต  
มา เอว อวจาติ ปรุฉฉิปี ฃ ปุณฺ เตน สเจ เม น สทุททถ  
ตสุสาคมนกาเล วาตปาเนน โอลเกถ อถ เตน สกถนฺครสุส  
อตุตโน หตุเถ กตภาวํ ปสุสิสฺสถาติ วุตเต ราชา ตสุส  
# ๑. ม. เอตุถนฺตเร โปธิสตุตสุส อาฆาตึ พนฺธิตุวาติ ทิสฺสตี ฃ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาคเ พึรณตุณมกวกคควณณา หน้ 292

อฏฏการกปรึสั ทิสวาท เอตสเสว ปรีสาคี สณณาย กษชิตุวา  
 กึ กโรม เสนาปตีติ ปุจนิ ๑ เทว เอต มาเรตุ วฏฏตีติ ๑  
 โอพริกโทสั อปสสนุตตา กถั มาเรตุสามาติ ๑ อตุเถโก  
 อูปาโยติ ๑ กตรูปาโยติ ๑ อสยหมสส กมมึ อาริเปตุวา (๑) ตั  
 กาคู อสกุโกนตุ [๒] เตน โทเสน มาเรตุสามาติ ๑ กึ ปนสส  
 อสยหกมมุนติ ๑ มหาราช อุยยานัน นาม สารณมึย โรปีต  
 ปฏึชคคึยมานัน तीहि (๓) จตุहि สัวจนเรहि ผลั เทติ ตุมहे ตั  
 ปกุโกสาเปตุวา ปณชิต (๔) มยึ ปุราณอุยยานเ จิริ กึพิมหา  
 อิทานึ นวอุยยานเ กึพิตुकามมหา เสว อุยยานัน กึพิสสาม  
 อุยยานัน เม มาเปหีติ วทถ โส มาเปตุ น สกขิสสตี อถ  
 นั ตสมี โทเส มาเรตุสามาติ ๑

ราชา โพธิสตุตตี อามนเตตุวา ปณชิต มยึ (๕) ปุราณ-  
 อุยยานเ จิริ กึพิมหา อิทานึ นวอุยยานเ กึพิตुकามมหา  
 เสว กึพิสสาม อุยยานัน โน มาเปหิ สเจ มาเปตุ น  
 สกขิสสตี ชีวตี เต นตุถิตี ๑ โพธิสตุโต กภาพเกน ลญจ  
 อลภมานน ราชา [๖] ปรีกัณโน กวิสสตีติ ฌตุวา สกุโกนโต  
 ชานิสสามิ มหาราชาคี วตุวา เกหิ คนตุวา สุกุชัน  
 กุญชิตุวา จินตุยมาโน สยเน นึปชชึ ๑ สกุกสส กวนัน  
 # ๑. สึ. ม. ยู. อาริเจตุวา ๑ ๒. ม. เอตถนตุเร ตนติ ทิสสตี ๑  
 # ๓. สึ. ยู. ทูวึหิ ๑ ๔. ม. อิเม ปาจา นตุถิ ๑ ๕. ม. มยึหิ ๑  
 # ๖. ม. เอตถนตุเร อนตุเรติ ทิสสตี ๑

\*เล่มที่ 30 ชนมทุชชชาติกั หน้า 293

อุณฺหการิ ทสฺเสสิ ฯ สกฺโก อวชฺเชนฺโต โปธิสฺตตฺส จิตฺตํ  
ณฺตฺวา เวเคนาณฺตฺวา สิริคพฺภิ ปวิสิตฺวา อากาเส จตฺวา ก็  
จินฺเตสิ ปณฺทิตาติ ปุจฺฉิ ฯ โกสิ ตฺวานฺติ ฯ สกฺโกหฺมสฺมีติ ฯ  
ราชา เม (๑) นวอุยฺยานํ มาเปสิ กิณฺติ กตฺวา มาเปสฺสามิตี  
จินฺเตสิณฺติ (๑) ฯ ปณฺทิต มา จินฺตฺยิ อหิ เต นนฺทนฺวณฺจิตฺตล-  
ตฺวานสทิสํ อุยฺยานํ มาเปสฺสามิ กตฺรสฺมี จาเน มาเปหิตี (๒)  
อาห ฯ อสฺกฺกุจฺจาเน มาเปหิตี ฯ สกฺโก มาเปตฺวา เทวณฺครเมว  
คโต ฯ

ปฺนทิวเส โปธิสฺตโต อุยฺยานํ ปจฺจกฺขโต ทิสฺวา ณฺตฺวา  
รณฺโณ อาโรเจสิ นิฏฺฐิตํ เต มหาราช อุยฺยานํ กิฬิสฺสธาติ (๓) ฯ  
ราชา ณฺตฺวา อฏฺฐารสฺหตฺเถน มโนสิลาวณฺเณน ปากาเรน  
ปริกฺขิตฺตํ ทฺวารณฺฎฺฎาลกสมฺปนฺนํ ปุปฺผผลภฺการภริตนาณารุกฺข-  
ปฏฺิณฺณทิตํ อุยฺยานํ ทิสฺวา กาทฺกเสนาปตี ปุจฺฉิ ปณฺทิตฺเตน  
อมฺหากํ วณฺํ กตํ อิทานิ ก็ กโรมาติ ฯ มหาราช เอกฺรตฺเตน  
อุยฺยานํ มาเปตฺุ สกฺโกณฺโต รชฺชํ คเหตุํ ก็ น สกฺโกตีติ ฯ  
ก็ ทานิ กโรมาติ ฯ อยมฺปี (๔) นํ อสฺยฺหกมฺมํ กาทฺเรมาติ ฯ  
ก็ กมฺมํ นาทฺมาติ ฯ สตฺตฺรตฺนมฺยํ โปกฺขรณฺี มาเปธาติ (๕) ฯ  
ราชา สาธฺฐติ โปธิสฺตตํ อามณฺเตตฺวา อจฺริย อุยฺยานํ ตาว  
# ๑. ม. มํ อุยฺยานํ ปาเปหิตี อาห ตํ จินฺเตมีติ ฯ ๒. ม. มาเปมีติ ฯ  
# ๓. ม. กิฬิสฺสุติ ฯ ๔. ม. อปรมฺปี ฯ ๕. ม. มาเปมาติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิณฑุตมภกวกคคณณา หน้า 294

เต มาปีตี เอตสฺส ปน อนุจฺฉวิกิ สุตฺตรตฺนมยิ โปกฺขรณิ  
มาเปหิ สเจ มาเปตุํ นาสกฺขิสฺสตี ชีวิตฺ เต นตฺถิตฺติ อห ๑  
โพธิสฺสโต [๑] มหาราช สกฺโกนฺโต มาเปสฺสามิติ ๑ อถ สกฺโก  
โปกฺขรณิ มาเปสิ โสภกคฺคปฺปตฺตํ สตฺติตฺตํ สหสฺสวํกํ ปญฺจ-  
วณฺณปทุมสณฺณนํ นนฺทนโปกฺขรณิสทิสํ ๑

ปฺนทิวเส โพธิสฺสโต ตมฺปิ ปจฺจกฺขํ กตฺวา รณฺโณ  
อาโรเจสิ มาปีตา เต เทว โปกฺขรณิติ ๑ ราชา ตมฺปิ  
ทิสฺวา อิทานิ ก็ กโรมาติ กาทกํ ปุจฺฉิ ๑ อุยฺยานสฺส  
อนุจฺฉวิกิ เภหฺมฺปิ มาเปตุํ อาณาเปหิ เทวาติ ๑ ราชา [๑]  
อิทานิ อาจฺริย อิมสฺส อุยฺยานสฺส เจว โปกฺขรณิยา จ  
อนุจฺฉวิกิ สพฺพทนฺตมยิ เภหํ มาเปหิ โน เจ มาเปสฺสตี  
ชีวิตฺนเต นตฺถิตฺติ อห ๑ อถสฺส สกฺโก เภหฺมฺปิ มาเปสิ ๑  
โพธิสฺสโต ปฺนทิวเส ตํ ปจฺจกฺขํ กตฺวา รณฺโณ อาโรเจสิ ๑  
ราชา ตมฺปิ ทิสฺวา อิทานิ ก็ กโรมาติ กาทกํ ปุจฺฉิ ๑  
เภหฺสฺส อนุจฺฉวิกิ มณิ มาเปตุํ อาณาเปหิ มหาราชติ  
อห ๑ ราชา โพธิสฺสโต อามนฺเตตฺวา ปญฺทิต อิมสฺส  
ทนฺตมยเภหฺสฺส อนุจฺฉวิกิ มณิ มาเปหิ มณิอาโลเกน จริสฺสามิ (๔)  
สเจ มาเปตุํ น สกฺโกสิ ชีวิตฺนเต นตฺถิตฺติ อห ๑ อถสฺส  
# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร สาธฺติ ทิสฺสตี ๑ ๒. ม. อยฺ ปาโห นตฺถิ ๑  
# ๓. ม. เอตฺถนฺตเร โพธิสฺสโต อามนฺเตตฺวาติ ทิสฺสตี ๑  
# ๔. ม. วิจิริสฺสาม ๑

\*เล่มที่ 30 ธรรมทฤษชาตกั หน้า 295

สกุโก มณี มาเปสิ ฯ

โพธิสตุโต ปุนทิวเส ตั ปจุกขั กตุวา รณโย  
อาโรเจสิ ฯ ราชา ตมปิ ทิสวา อิทานิ กิ กโรมาติ (๑) กาทัก  
ปจุฉิ ฯ มหาราช ธรรมทฤษพุราหุณสสุ อิจฉิติจฉิตทายิกา  
เทวตา อตุถิ มณเณ อิทานิ ยั เทวตาปี มาเปตุ น สกุโกติ  
ตั อาณาเปหิ จตุรงคสมนุณาคตั นาม มนุสสุทั เทวตาปี  
มาเปตุ น สกุโกติ ตสฺมา จตุรงคสมนุณาคตั เม อุตฺยานปาลั  
มาเปหิติ นั วทาทิติ อาห ฯ ราชา โพธิสตุตติ อามนุเตตุวา  
อาจริย ตยา อมหากั อุตฺยานโปกฺขรณินุตมยปาสาทิ ตสฺส  
อาโลกกรณตุถาย มณิรตนณจ มาปีตติ อิทานิ เม อุตฺยาน-  
รกฺขณกั จตุรงคสมนุณาคตั อุตฺยานปาลั มาเปหิ โน เจ  
มาเปสฺสสิ ชีวิตนุเต นตุถิติ อาห ฯ โพธิสตุโต โหตุ ลภมานา  
ชานิสฺสามาติ (๒) เกหิ คนตุวา สุกฺโขชนั ภูณชิตฺวา นิปนุโน  
ปจฺจูกกาลเ ปพฺพุฉิตฺวา สยนปิฏฺเจ นิสินุโน จินุเตสิ สกุโก  
เทวราชา ยั อตุตนา สกุกา มาเปตุ ตั มาเปสิ จตุรงค-  
สมนุณาคตั ปน อุตฺยานปาลั น สกุกา มาเปตุ เอวั  
สนุเต ปเรสิ หตุเถ มรณโต อรณเณ อนาถมรณเมว  
วรตฺรนุติ ฯ โส กสฺสจิจิ อนาโรเจตุวา ปาสาทา โอตฺริตุวา  
อคุทฺทวาเรเนว นครา นิกฺขมิตุวา อรณณั ปวิสิตฺวา อณฺณตฺรสุมี  
# ๑. ม. กริสฺสามาติ ฯ ๒. ม. ลภมาโน ชานิสฺสามิติ ฯ

\*เล่มที 30 ทุกนินปาเต พิรณตุมภกวกควณณา หน้า 296

รูกขมูเล สตั ฌมมึ อวชชมาโน นิสึทึฯ สกโก ตั การณึ  
ลตววา วนจรโก วีย หุตววา โพธิสตุตั อุปสงกมิตววา พุราหุณณ  
ตุวั สุขุมาลอ กทาจึ อทิกุชปฺพุททุกุขรูโป วีย อิมึ อรณณึ  
ปวิสิตุวา กึ กโรนุโต นิสินุโนสิติ อิมมตุถึ ปุจจนุโต ปจมึ  
คากมาห

[๒๔๕] สุกุ ชีวิตรูโปสิ รุกุจา วีนมาคโต  
โส เอกโก (อรณณสมึ) (๑) รูกขมูเล กปโณ วีย ฉายสิติ ฯ

ตตุถ สุกุ ชีวิตรูโปสิติ ตุวั สุขเนน ชีวิตสทิสอ สุข  
จิสอ สุขปริหโต วียฯ รุกุจาทิ อากิณณมนุสสุฏจานา ฯ  
วีนมาคโตติ นินุทกกุจันึ อรณณึ ปวิภูโจ ฯ รูกขมูเลติ  
รูกุขสมึเป ฯ กปโณ วีย ฉายสิติ กปโณ วีย เอกโก นิสินุโน  
ฉายสิ ปชุฉายสิ กินุณาเมตึ จินุเตสิติ ปุจจึ ฯ

ตั สตุววา โพธิสตุโต ทุตยึ คากมาห

[๒๕๐] สุกุ ชีวิตรูโปสมึ รุกุจา วีนมาคโต  
โส เอกโก (อรณณสมึ) รูกุขมูเล กปโณ วีย ฉายามิ

สตั ฌมมึ อนุสสุทรนุติ ฯ

ตตุถ สตั ฌมมึ อนุสสุทรนุติ สมม สจจเมตึ อหึ สุกุ  
ชีวิตรูโป รุกุจโต วีนมาคโต สอหึ เอกโกว อิมสมึ อรณณ (๒)  
รูกุขมูเล นิสึทิตววา กปโณ วีย ฉายามิ ยั วจันึ วเทสิ

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตุถึ ฯ เอวมุปริปี ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตุถึ ฯ



\*เล่มที่ 30 ธรรมทฤษชาตกั หน้า 297

กีนุมาเมตัง จินุเตสึตี ตัง เต (๑) วทามิ ฯ (๒) สติ ธรรมนุติ อหัง  
หิ (๓) สติ ธรรมัง อนุสฺสรนุโต อธิ นิสินฺโน ฯ สติ ธรรมนุติ  
พุทธปจฺเจกพุทธสาวกานัง สติ สปริสฺสานัง ปณฺฑิตานัง ธรรมัง  
ลาโภ อลาโภ ยโส อยโส นิรุทา ปลัสา สุกัง ทุกฺขนุติ  
อัย หิ อญฺจวิโร โลกธมฺโม อิมินา ปน อพฺภาหตา สนุโต  
น กมฺปนุติ น เวชนุติ อยเมตฺถ อคมฺปนสงฺขาโต สติ  
ธมฺโม อิติ อิมัง ธรรมัง อนุสฺสรนุโต นิสินฺโนมฺหิตี ทีเปตี ฯ

อถ นัง สกฺโก เอวัง สนฺเต พฺราหฺมณ อิมสฺมี จาน  
กสฺมา นิสินฺโนสึตี ฯ ราชา จตุรงฺกสมนฺนาคตัง อุตฺตยานปาลัง  
อาหฺราเปสิ ตาทีสํ น สกฺโกมิ ลทฺฐุ โสหัง กิ เม ปฺรสฺส  
หตฺถมฺรณฺน อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อนาถมฺรณํ มฺริสฺสามิตี  
จินุเตตฺวา อธิ อาคนุตฺวา นิสินฺโนมฺหิตี ฯ พฺราหฺมณ อหัง  
สกฺโก เทวราชา มยา เต อุตฺตยานาทีนึ มาปีตานิ จตุรงฺก-  
สมนฺนาคตัง อุตฺตยานปาลัง มาเปตฺตุน สกฺโกมิ ตุมฺหากัง รมฺโง  
สิสฺปสาธนกปฺปกิ จตฺตปาณิ นาม จตุรงฺกสมนฺนาคโต [๔]  
อุตฺตยานปาเลน อตฺถ สติ เอตัง กปฺปกิ อุตฺตยานปาลัง กาคู  
วเทหิตี ฯ อิติ สกฺโก โพธิสฺตฺตสฺส โอวาทํ ทตฺวา มา ภายิตี  
สมสฺสาเสตฺวา อตฺตโน เทวปฺรเมว คโต ฯ

# ๑. สึ. ตัง เต ปเวเทมิ ฯ ๒. ม. ปเวเทมิ ฯ ๓. สึ. อหฺณหิ ฯ

# ๔. ม. เอตฺถนฺตเร จตุรงฺกสมนฺนาคเตนาตี ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาคะ พึรณตุณมกวกคควณณา หน้ 298

โพธิสตุโต เกห้ คนตุวา ภูตตปาคราโส ราชทวารั  
 คนตุวา ฌตตปานิมิปี ตตเถว ทิสวา ตั หตุเถ คเหตุวา  
 ตวั กิร สมม ฌตตปานิ จตุรงคสมนุณาคโตสึติ ปุจันตุวา  
 โโก เต มยห้ จตุรงคสมนุณาคตภาวั อาจิกขึติ วุตเต สกโก  
 เทวราชาติ วตุวา กึการณา อาจิกขึติ วุตเต (๑) อึมินา การณณ  
 อาจิกขึติ (๒) สพพิ อาจิกขึ ๗ โส อาม อห้ จตุรงคสมนุณาคโตติ  
 อาห ๗ อถ นั โพธิสตุโต หตุเถ คเหตุวา รณโณ สนตุกั  
 คนตุวา อัย มหาราช ฌตตปานิ จตุรงคสมนุณาคโต อูยยาน-  
 ปาเลน อตุเถ สติ อึม อูยยานปาลั กโรธาติ อาห ๗ อถ  
 นั ราชา ตวั กิร จตุรงคสมนุณาคโตสึติ ปุจัน ๗ อาม  
 มหาราชชาติ ๗ กตเมหิ จตุรงคหิ สมนุณาคโตสึติ ๗

อนุสสุยโก อห้ เทว อมชชปายโก อห้  
 นึเสนหโก อห้ เทว อกโกชนอธึฏฐิตติ ๗

มยห้ มหาราช อุสสุยยา นาม นตุถิ มชชั เม น  
 ปิวิตปุพพิ ปเรสุ สึเนโห วา โโกโร วา น ภูตปุพพิ  
 อึเมหิ จตุรงคหิ สมนุณาคโตมหึติ ๗

อถ นั ราชา ฌตตปานิ อนุสสุยโกสมึติ วเทสึติ ๗  
 อาม เทว อนุสสุยโกมหึติ ๗ กึ การณั (๓) ทิสวา อนุสสุยโก  
 ชาโตสึติ ๗ สุโณหิ เทวาติ อตุตโน อนุสสุยกการณั กเถนุโต  
 # ๑. ม. ปุฎุโธ ๗ ๒. ม. อัย ปาโธ นตุถิ ๗ ๓. ม. อารมมณั ๗



\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิณตุมภกาวกิวณณา หน้า 300

ปหาย เอตัง เอกเมว กิเลสวเสน สงฺกณฺหนุโตปี ตัง สนฺตปเปตฺติ  
นาสกุขี เอวัง ทุปฺปุณฺณิยานัง อิตฺถินัง กุชฺฌนัง นาม นีวตฺถวตฺถ  
กิลิสฺสนฺเต กสฺมา กิลิสฺสตีติ กุชฺฌนสทิสฺสํ โหติ ภูตฺตภตฺเต  
คฺคภาวํ อापชฺชนฺเต กสฺมา เอตัง คฺคภาวํ อापชฺชตีติ (๑)  
กุชฺฌนสทิสฺสํ วิย จ โหติ อิตฺธานิ ปฏฺจาย ยาว อรหตฺตํ  
น ปาปฺณามิ ตาว กิเลสํ นิสฺสาย มยฺหิ (๑) อุตฺตฺสฺยมา มา  
อุปชฺชตฺติ อธิฏฺฐหี ๑ ตโต ปฏฺจาย อนฺตฺสฺยโก ชาโต ๑  
อิทํ สนฺชาย ตสฺมาหํ อนฺตฺสฺยโกติ อหา ๑

อถ นํ ราชฯ สมมฺม ฌตฺตปาณิ กิ อารมฺมณฺมํ ทิสฺวา  
อมชฺชโป ชาโตตีติ ปุจฺฉิ ๑ โส ตัง การณํ อากิขฺนโต  
อิมํ กถมาห

ปมตฺโตหํ (๔) มหาราช ปุตฺตมฺสานิ ชาทสี  
ตสฺส โสเกนาหํ ผุฏฺโฐ มชฺชปานํ วิวชฺชยฺนติ ๑

อหํ มหาราช ปุพฺเพ ตาทิโส ว พาราณสีราชา หุตฺวา  
มชฺเชน วินา วตฺติตฺตํ นาสกุขี อมฺสทกตฺตมฺปิ ภูณฺชิตฺตํ  
นาสกุขี ๑ นคเร อุโปสททิวเสสฺส มาฆาโฏ โหติ ๑ ภูตฺตการโก  
ปกุชฺสฺส เทรสียณฺเณว มํสํ กเหตฺวา จเปสิ ๑ ตัง ทุนฺนิกุชิตฺตํ  
สุนขา ชาทิสฺสุ ๑ ภูตฺตการโก อุโปสททิวเส มํสํ อลภิตฺวา  
# ๑. ม. สภาวํ อापชฺชตีติ ๑ ๒. ม. กุชฺฌนสทิสฺสํ โหติ ๑  
๓. กุชฺฌนสทิสฺสํ วิย โหติ ๑ ๓. ม. มยฺหิ ๑ ๔. ม. มุตฺโต อหํ ๑

\*เล่มที่ 30 ชนมมทชชชาติกั หน้า 301

รัญโล นานคฺครสโกชนํ ปจิตฺวา ปาสาทํ อาริเปตฺวา  
 อุปนาเมตฺถ อสฺสโกนฺโต เทวี อุปสงฺกมิตฺวา เทวี อชฺช เม  
 มํสํ น ลทฺธิ อมํสโกชนํ อุปนาเมตฺถ น สฺสโกมิ กิ กโรมีติ  
 อาห ๑ ตาต มยฺหํ ปุตฺโต รัญโล ปิโย มนาโป ปุตฺตํ  
 เม ทิสฺวา ราชา ตเมว จุมฺพนฺโต ปริสฺสชฺนฺโต อตฺตโน  
 อตฺตนิตฺถิภาวมฺปิ น ชานาติ อหํ ปุตฺตํ มณฺฑิตฺวา รัญโล  
 อูรมฺหิ นิสิตฺทาเปสฺสามิ ตสฺส ปุตฺเตน สทฺธิ กิพฺนกาเล ตฺวํ  
 ภตฺตํ อุปเนยฺยาสีติ ๑ สวา เอวํ วตฺวา อตฺตโน ปุตฺตํ  
 ปิลนฺชนกฺมารํ (๒) มณฺฑิตฺวา รัญโล อูรมฺหิ นิสิตฺทาเปสิ ๑ รัญโล  
 ปุตฺเตน สทฺธิ กิพฺนกาเล ภตฺตการโก ภตฺตํ อุปเนสิ ๑  
 ราชา สุรามทมตฺโต ปาติยํ (๓) มํสํ อทิสฺวา มํสํ กุหิณฺติ  
 ปุจฺจิตฺวา อชฺช เทว อุโปสเถ มาฆาฏตฺตาย (๔) มํสํ น  
 ลทฺชนฺติ วุตฺเต มยฺหํ มํสํ นาม ทฺลลภฺนฺติ วตฺวา อูรมฺหิ  
 นิสินฺนสฺส ปิยปุตฺตสฺส ทิวั วฏฺเฏตฺวา (๕) ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา  
 ภตฺตการกสฺส ปุรฺโต จิปีตฺวา เวเคน สมฺปาเทตฺวา อหฺราติ  
 อาห ๑ ภตฺตการโก ตถา อกาสิ ๑ ราชา ปุตฺตมํเสน ภตฺตํ  
 ภุจฺชิ ๑ รัญโล ภเยน เอโกปี กนฺทิตฺถุ วา [๖] กเถตฺถุ วา  
 # ๑. ม. อตฺตนิภาวมฺปิ ๑ ๒. สී. ย. ลลิตทาทกํ ๑ ม. อลงฺกตากรณํ ๑  
 # ๓. สී. ปากิยํ ๑ ๔. สී. อุโปสถมาหตฺตาย ๑ ม. อุโปสถทิวสํ  
 มาฆาตฺตาย ๑ ๕. สී. ย. วเพตฺวา ๑ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร โรทิตฺถุ ราติ ทิสิตฺติ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต พิรณตุณมภกวกคควณณา หน้า 302

สมตฺโถ นาโหสิ ฯ

ราชา ภูณชิตฺวา สยนปฏฺเจ นินทํ อุปคนฺตฺวา ปจฺจสกาเล  
ปพฺพชฺฉิตฺวา วิคฺคตมโห ปุตฺตํ เม อหฺราติ (๑) อห ฯ ตสฺมี  
กาเล เทวี กนฺทมานา ปาทมฺเฏ นินฺติ ฯ กิ กนฺเทสิตี (๒) วุตฺเต  
เทว หियโย เต ปุตฺตํ มาเรตฺวา ปุตฺตมฺเสน ฆตฺตํ ฆตฺตนฺติ  
อห ฯ ราชา ปุตฺตโสเกน โรทิตฺวา [๑] อิทํ เม ทุกํ สุราปานํ  
นินฺตฺสาย อุปฺปนฺนฺติ สุราปานเ โทสํ ทิสฺวา อิตฺ ปฏฺจาย  
ยว อรหตฺตํ น ปาปฺณามิ ตาว เอวรูปี วินาสการกํ  
สุรํ นาม น ปิวิสฺสามิตี ปิสฺสํ คเหตุวา มุขํ ปุณฺณิตฺวา  
อธิฏฺจาสี ฯ ตโต ปฏฺจาย มชฺชํ นาม น ปิวิ ฯ (๔) อิมมตฺถํ  
สนฺธาย ปมตฺโตหํ (๕) มหาราชาติ อิมํ คถมาห ฯ

อถ นํ ราชา กิ ปน สมฺม [๖] อารมฺมณํ ทิสฺวา  
นินฺเสนโห ชาโตสิตี ปุจฺฉิ ฯ โส ตํ การณํ อจิกฺขนฺโต  
อิมํ คถมาห

กิตฺวาโส นามาทํ ราชา (๗) ปุตฺโต ปจฺเจกโพธิ เม  
ปุตฺตํ ฆินฺทิตฺวา จวิโต นินฺเสนโห ตสฺส การณาติ ฯ

มหาราช ปุพฺเพ อหํ พาราณสียํ กิตฺวาโส นาม

- # ๑. ม. อานเถติ ฯ ๒. ม. ภทฺเทติ จ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร กนฺทิตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๔. ม. ปิวิ ฯ ๕. ม. มตฺโต อหํ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร ฆตฺตาปานิตี ทิสฺสตี ฯ
- # ๗. ม. นามาทํ ราชา ฯ

\*เล่มที่ 30 ธรรมทฤษฎชาตกั หน้า 303

ราชา ๑ ตสฺส เม ปุตฺโต วิชายี ๑ ชาตกาเล ลกฺขณปาจกา  
ตํ ทิสฺวา มหาราช อัย กุมารโ ปรานีเย อลภิตฺวา  
มริตฺสตีติ อาหํสฺ ๑ ทฺวฺจกุมารโติตฺส นามํ อโหสิ ๑ โส วิญฺญตํ  
ปุตฺโต อุปฺรชฺช การสิ ๑ ราชา กุมาริ ปฺรโต วา ปจฺจโต  
วา กตฺวา วิจิริ ๑ ปรานีเย อลภิตฺวา มรณฺภเยน จสฺส  
จตฺสฺ ทฺวารสฺ อนุโตนฺนเรสฺ จ ตตฺถ ตตฺถ โปกฺขรณฺนิโย  
การสิ ๑ จตฺกาทิสฺ มณฺฑาเป การาเปตฺวา ปรานีเยจฺฉิโย  
จปาเปสิ ๑ โส เอกทิวสํ อลงฺกตปฺฏิยตฺโต ปาโต เยว อุตฺยานํ  
คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค ปจฺเจกพฺพุทฺธิ ปสฺสิ ๑ มหาชโนปิ  
ปจฺเจกพฺพุทฺธิ ทิสฺวา ตเมว วนฺทติ ปสฺสตี อณฺชลิณฺจสฺส  
ปคฺคณฺหาตี ๑

โส กุมารโ จินฺเตสิ มาทิสฺเสน สทฺธิ คจฺฉนฺตา อิมํ  
มณฺฑกํ วนฺทนฺติ ปสฺสนฺติ อณฺชลิณฺจสฺส ปคฺคณฺหนฺตีติ ๑ โส  
กุปิโต หตฺถิโต โอรุຍฺห ปจฺเจกพฺพุทฺธิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ลทฺทฺนฺเต  
สมณ ฆตฺตนฺติ วตฺวา อาม กุมาราคิ วุคฺเต ตสฺส หตฺถโต  
ปตฺตํ คเหตฺวา ภูมียิ ปาเตตฺวา สทฺธิ ฆตฺเตน มทฺทิตฺวา  
ปาทปฺปหารเณ จฉฺฉนฺวิจฺฉนฺ อกาสิ ๑ ปจฺเจกพฺพุทฺโ นนฺดูโจ  
วตฺตํ สตฺโตติ ตสฺส มุขํ โอลเเกสิ ๑ กุมารโ อหํ สมณ  
กิตฺวาสรณฺนิโย ปุตฺโต นามเณ ทฺวฺจกุมารโ นาม ตฺวํ เม  
กฺทฺโ อภฺจฺฉิ นมฺมิเลตฺวา โอลเเกนฺโต ก็ กริตฺสตีติ อาห ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต พิณตุมภกวกควณณา หน้า 304

ปจเจกพุทโธ ภินุนปโต (๑) หุตวา เวหาสิ อพุกุคนุตวา  
 อุตฺตรหิมวเนต นนุทมูลกปพุการเมว (๒) คโต ฯ กุมารสุสาปี ตํ  
 ขณณเวว ปาปกมมํ ปริปจฺจि ฯ โส ทฺยหามีติ สมุคฺคต-  
 สรริทาโห ตตฺถเวว ปติ ฯ ตตฺถ ตตฺถเวว ยตฺตํ ปานียํ ตตฺตํ  
 ปานียํ สพฺพํ นิชฺชิ ฯ มาติกา (๓) สุสฺสีสุ ฯ ตตฺถเวว ชีวิตกฺขยํ  
 ปตฺวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ ราชา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา ปุตฺตโสเกน  
 อภิกฺโข จินฺเตสิ อยํ เม โสโก ปิยวตฺตฺโต อุปฺปชฺชิ สเจ  
 เม สินฺเนโห นาภวิสฺส โสโก น อุปฺปชฺชิสฺส อิตฺทานิ เม  
 ปญฺจาย สวิณฺณณเก วา อวิณฺณณเก วา กิสฺมิณฺจิจิ วตฺตฺตฺมํ  
 สินฺเนโห นาม มา อุปฺปชฺชิตฺติ (๕) อธิกฺุจาสิ ฯ ตโต ปญฺจาย  
 สินฺเนโห นาม นตฺถิ ฯ ตํ สนฺธาย กิตฺวาโส นามาหนฺติ  
 คากมาห ฯ ตตฺถ ปุตฺโต ปจเจกโพธิ เม ปตฺตํ ภินฺทิตฺวา  
 จิวิตฺติ มม ปุตฺโต ปจเจกโพธิปตฺตํ ภินฺทิตฺวา จิวิตฺติ ฯ นิเสนฺโห  
 ตสฺส การณาคิ ตทา อุปฺปนฺนสฺส ปิยวตฺตฺตฺส การณา [๖]  
 นิเสนฺโห ชาโตติ อตฺถโธ ฯ

อถ นํ ราชากิ ปน สมฺม อารมฺมณํ ทิสฺวา นิกฺโกโธ  
 ชาโตสฺสีติ ปุจฺจิ ฯ โส ตํ อจิกฺขนฺนฺโต อิมํ คากมาห  
 อรโก หุตฺวา เมตฺตจิตฺตํ สตฺต วสฺसानิ ภาวยํ  
 สตฺต กปฺเป พุรหฺมโลเก ตสฺมา อกฺโกธโน อหนฺติ ฯ  
 # ๑. ม. ภินฺนภตฺโต ฯ ๒. ม. นนุทนมูลกปพุการเมว ฯ ๓. สී. จาฏิกิ ฯ  
 # ๔. ม. สินฺเนโห ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๕. ม. อุปฺปชฺชิตฺติ ฯ  
 # ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อหนฺติ ทิสฺสตี ฯ



\*เล่มที่ 30 ฌมมทุชชชาตกั หนา 305

ตสฺสตุโถ อหิ มหาราช อรโก นาม ตาปโส หุตฺวา  
สตุต วสฺตานิ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺวา สตุต สํวณฺณวิวนฺณกปฺเป  
พฺรหฺมโลเก วสี สุวหิ (๑) ทีฆมฺรุตฺตํ เมตฺตาภาวนาย อัจฉณ-  
ปริฉฉณตฺยา อุกโกธโน ชาโตติ ฯ

เอวํ ฉตฺตปาณินา อตฺตโน จจฺจุสฺส องฺเกสฺส กถิตฺเตสฺส ราชา  
ปริสฺสาย อิงฺกิตสฺสณฺณํ อทาสี ฯ ตํ ขณฺณญฺเวย อมจฺจา จ  
พฺรหฺมณคหฺปติกาทโย จ อญฺฺจหิตฺวา อเร ลญฺจขาทก ทญฺฺจโจร  
ตฺวํ ลญฺจํ อลภิตฺวา ปณฺฑิตํ มาเรตฺวกาโม ชาโตติ กาทกั [๒]  
หตฺถปาเทสฺส กเหตุวา ราชนิเวสนา โอตริตฺวา กหิตคหิตฺเทหิ  
ปาสาณมุกฺกเรหิ สีลํ ภินฺทิตฺวา ชีวิตกขยํ ปาเปตฺวา ปาเทสฺ  
กเหตุวา กทฺถนฺตนา สงฺการญฺฺจนาเนสฺส ฉทฺทเทสฺสุ ฯ ตโต ปญฺฺจาย  
ราชา ฌมฺเมน รชฺชํ กาทเรนฺโต ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ  
ตทา กาทโก เสนาปติ เทวทตฺโต อโหสิ ฉตฺตปาณิกปฺปโก  
สทริปฺตฺโต ฌมฺมทุชฺช ปน อหเมวาทิ ฯ

ฌมฺมทุชฺชชาตกั ทสมํ ฯ

พีรณตฺถมฺภกฺวคฺโค สตุตโม ฯ

# ๑. ม. ตสฺมา อหิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เสนาปตินฺติ ทิสฺสติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาเต ฬึรณตุมภวคึควณฺณา หน้ 306

ตสฺสุททานึ

อถ ฬึรณตุมภวโร จ นโฏ

ภุรราชวรุตุม ปุณฺณทึ

พหุภาณึ อคคึ ปวเน มุสึกา

สท ลมฺพตถ โน กปณฺเนน ทส (๑) ๑

# ๑. ม. โสमतตถจ อฺจณึฏฺจึ ภุร ปุณฺณทึปึ จ ๑

กจฺลปมจฺลเสตคฺ จ ภุฏวณึชครทึ ๑

ธมฺมธชนฺตี เต ทส ๑

กาสาवकुवณณา

กาสาवชาตकि ๑

อนิกุกสาโว กาสาวนุติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
เทวทตฺติ อารพุก กเถสิ ๑ วตุถุ ปน ราชคเห สมภูจितฺติ ๑  
เอกสมิ สมเย ฌมมเสนาปติ ปณฺจहि ภิกขุสเถहि สทฺธิ  
เวพฺพเว วิหรติ ๑ อถ เทวทตฺโตปิ อตฺตโน อนฺรูปาย  
ทฺสฺสิลปฺริสาย ปฺริวฺโต คยาสีเส วิหรติ ๑ ตสมิ สมเย  
ราชคหวาสินอ ฌนุทกํ สํหริตุวา ทานํ สชฺชยีสฺสุ ๑ อเถโก  
โวหารตฺถาย อากตวณฺโฆ อิมํ สาฏกํ วิสฺสชฺเชตฺวา มมปิ  
ปฺตติกํ กโรถาติ มหคฺฆํ ฌนุทกาสาวิ อทาสิ ๑ นาคฺรา  
มหาทานํ ปวตฺตยีสฺสุ ๑ สพฺพิ ฌนุทเกน สงฺกขุตฺติตํ กหาปณฺเฬเว  
นินฺจฺจาสิ ๑ โส สาฏโก อติเรโก อโหสิ ๑ มหาชนา สนนฺปิตฺติวา  
อัย ฌนุทกาสาवสาฏโก อติเรโก กสฺส นํ ทฺสฺสิ ทฺสฺสาม (๑) ก็  
มยํ สาริปฺตฺตสฺส ทฺสฺสาม อฺุทาทุ เทวทตฺตสฺสาติ มนฺตยีสฺสุ ๑  
ตตฺเถเก สาริปฺตฺตสฺสทฺสฺสาติ อหํสฺสุ ๑ อปฺเร สาริ-  
ปฺตฺตสฺสทฺสฺสาติ กติปาหํ วสิตฺวา ยถารุจํ ปกุกมิสฺสติ เทวทตฺตสฺสทฺสฺสาติ  
ปน นินฺพทฺธิ อมฺหากํ ฌนุทเมว อฺุปนฺนิสฺสาย วิหรติ มงฺคลา-  
ว-  
มงฺคเลสุ (๒) อยเมว อมฺหากํ อวสฺสโย เทวทตฺตสฺส ทฺสฺสามาติ  
# ๑. ม. กสฺส นํ เทม ๑ ๒. ม. มงฺคลามงฺคเลสุ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺวณณา หน้า 308

อหังสุฯ สมพหุลิกํ กเถนเตสุปี เทวทตฺตสฺส ทสฺสามาติ วตฺตาโร  
 พหู อเหตุฯ อถ นํ เทวทตฺตสฺส อหังสุฯ เทวทตฺโต ตสฺส  
 ทสฺสา ฉินฺทาเปตฺวา โอวฏฺฐิกํ สิปฺพาเปตฺวา รัชฺาเปตฺวา  
 สุวณฺณปตฺตวณฺณํ (๒) กตฺวา ปารุปีฯ ตสฺมี กาลे तीสมตฺตา  
 ภิกฺขุ ราชคฺหา สวตฺถิ์ กนฺตฺวา สตฺถาริ์ วนฺทิตฺวา  
 กตฺปฏิสนฺดารา ตํ ปวตฺติ อาริเจตฺวา เอวิ กนฺเต เทวทตฺโต (๓)  
 อตฺตโน อนนฺจจฺวิกิ์ อรหตฺตทฺชฺ (๔) ปารุปีติ อาริเจตฺุฯ สตฺถา  
 น [๕] ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทานेว อตฺตโน อนนฺรูปี์ อรหตฺตทฺชฺ  
 ปริทฺทติ ปุพฺเพปี ปริทฺทติ ยเวาติ วตฺวา อตีตํ อหริฯ

อตีเต พาราณสิยิ์ พุรหฺมทตฺเต รัชฺิ์ การเนเต โปธิสฺตฺโต  
 หิมวณฺตปฺปเทเส หตฺถิกุเล นิพฺพตฺเตตฺวา วยปฺปตฺโต อสีติสฺสทฺส-  
 \*มตฺตวารณฺปริวาริ์ ยฺยปติ หุตฺวา อรณฺญาตเน วสฺตฯ อเถโก  
 ทุคฺคตฺมนฺสุโส พาราณสิยิ์ วิหรนฺโต ทนฺตการวิธิยิ์ ทนฺตการे  
 ทนฺตวलयาทินิ กโรนฺเต ทิสฺวา หตฺถิทนฺเต ลภิตฺวา คณฺหิสฺสธาคิ  
 ปุจฺฉิฯ อาม คณฺหิสฺสามาติ อหังสุฯ โส สาธฺติ (๖) อารุชิ์ อาทาย  
 กาสายวตฺถวสโน ปุจฺเจกพุทฺธเวสสิ์ คณฺหิตฺวา ปฏฺฐิสฺสํ  
 ปฏฺฐิมุจฺจิตฺวา หตฺถิวิธิยิ์ จตฺวา อารุเชน หตฺถิ์ มาเรตฺวา ทนฺเต  
 # ๑. ม. พหุตราฯ ๒. ม. สุวณฺณปฏฺฐวณฺณํฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิฯ  
 # ๔. ม. อรหฺทฺชฺฯ อรหฺนตฺทฺชฺชนิดิปีฯ เอวมฺปริปีฯ  
 # ๕. ม. เอตฺถนฺตเร เทวทตฺโตติ ทิสฺสติฯ ๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิฯ

\*เล่มที่ 30 กาสาวชาตกั หน้า 309

อาทาย พาราณสียั วิภิกณฺโตะ ชีวิตั กปเปสึ ฯ โส อปรภาเค  
โพธิสตุตฺสส ปริวารหตุถินั สพฺพปจฺฉิมหตุถึ มาเรตุ อารภึ ฯ  
หตุถึโน เทวสีกั หตุถึสุ ปรีหายนฺเตสุ เกน นุ โข การณน  
หตุถึโน ปรีหายนฺตึติ โพธิสตุตฺสส อโรเจตุ ฯ

โพธิสตุโต ปรีกุกณฺหนุโต ปจฺเจกพฺพุทฺธเวสั คเหตุวา  
หตุถึวึถิปรียนฺเต เอโก ปุริโส ติฏฺฐติ กจฺจึ นุ โข โส  
มาเรติ คณฺหิสฺสามิ(๑) นนฺติ เอกทิวสั หตุถึ ปุโรโต กตุวา  
สยั ปจฺฉโต อโหสิ ฯ โส โพธิสตุตึ ทิสฺวา อาวูธึ อาทาย  
ปกฺขนฺทึ ฯ โพธิสตุโต นีวตฺติตฺวา จิตฺ ภูมียั โปเถตุวา  
มาเรสฺสามิ นนฺติ โสณฺทึ ปสาเรตุวา เตน ปรีทหิตานึ  
กาสายานึ ทิสฺวา อิมั อรหตุตฺทุชฺชั มยา ครุกาตุ วุฏฺฐิตึติ  
โสณฺทึ ปฏฺฐิสฺหริตุวา อมฺโภ ปุริส น นุ เอส อรหตุตฺทุชฺช  
อนนฺจฺฉนฺวิโก ตฺยหึ กสฺมา เอตั ปรีทหสึตี วตุวา อีมา  
กาถา อโวจ

[๒๕๑] อนิกุกสาโว กาสาวั โย วตุถึ ปรีทหิสฺสตี

อเปโต ทมสจฺเจน น โส กาสาวมรหตี

[๒๕๒] โย จ วนฺตกสวสฺส สึเลสุ สฺสามาหิตโต

อูเปโต ทมสจฺเจน ส เว กาสาวมรหตีตี ฯ

ตตุถ อนิกุกสาโวติ กสาโว วุจฺจติ ราโค โทโส โมโห

# ๑. ม. ปรีกุกณฺหิสฺสามิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 310

มกุโข ปลาโส อีสฺสา มจฺจริยฺ มายา สาถยฺยํ ฌมฺโภ สารมฺโภ  
 มาโน อติมาโน มโท ปมาโท สพฺเพ อกุสลา ฌมฺมา สพฺเพ  
 ทุจฺจริตา สพฺพํ ภวคามิกมฺมํ ทิยทุฏฺกิลเสสฺสหฺสฺสํ เอโส กสาโว  
 นามฯ โส ยสฺส ปุคฺคฺลสฺส อปฺปหีนฺโน สนฺตฺตานโต นิสฺสิโต (๑)  
 อนิกฺขนฺโต โส อนิกฺกสาโว นามฯ กาสาวนฺติ กาสายรสฺปีตํ  
 อรหตฺตทฺชชฺฏํฯ โย วตฺถํ ปรีทหิสฺสตีติ โย เอวฺรูโป หุตฺวา  
 เอวฺรูปํ วตฺถํ ปรีทหเสสฺสติ นิวาเสติ เจว ปารุปรติ จฯ  
 อเปโต ทมสจฺเจนาติ อินฺทฺริยทมสงฺขาเตน ทเมน นิพฺพาน-  
 สงฺขาเตน จ ปรมตฺตสจฺเจน อเปโต ปรีวชฺชิตฺฯ นิสฺสกฺกตฺเต  
 วา กรณฺวณฺํฯ เอตฺสฺมา ทมสจฺจา อเปโตติ อตฺโตฯ สจฺจนฺติ  
 เจตฺถ [๔] จตฺสจฺจมฺปิ วตฺตติ ยเวฯ น โส กาสาวมรหฺตีติ โส  
 ปุคฺคโล อนิกฺกสาवตฺตา อรหตฺตทฺชชฺ ํ กาสาวํ น อรหติ  
 อนนฺจฺฉวิโก เอตฺสฺสฯ

โย จ วนฺตกสาवสฺสาติ โย ปน ปุคฺคโล ยถาวตฺตสฺเสว  
 กาสาวสฺส วนฺตคฺตา (๕) วนฺตกสาโว อสฺสฯ สีเสสฺ สุสมฺมาหิตฺติ  
 มคฺคสีเสสฺ เจว ผลสีเสสฺ จ สมฺมา อหิตฺ อาเนตฺวา จปีโต  
 วิย เตสฺ ปตฺติจฺจิตฺฯ เตหิ สีเลหิ สมงฺคีภฺตฺสเสตํ อธิวณฺํฯ  
 อฺเปโตติ สมฺปนฺโน (๖) สมฺนฺนาคโตฯ ทมสจฺเจนาติ วตฺตปฺปกาเรน  
 # ๑. ม. อนิสฺสฏฺโฐฯ ๒. สී. ย. ปรีทหเสสฺตีติฯ ๓. ม. ปรีทหิสฺสตีติฯ  
 # ๔. ม. เอตฺถนฺตเร วจิสฺจจฺนิตฺติ ทิสฺสตีติฯ ๕. สී. ย. อภวาฯ  
 # ๖. ม. อโย ปาโจ นตฺถิฯ

\*เล่มที่ 30 จุลลนินทียชาตกั หน้ 311

ทเมน เจว สจเจน จฯ ส เว กาสาวมรหตีติ เอโส เอวรูปโป  
ปุกคโล อิมั อรหตตทุชั กาสาวั อรหติฯ

เอวั โพธิสตุโต ตสส ปุริสส อิมั การณั กเถตุวา  
อิโต ปญจาย มา อิธากจลสิ (๑) อากจลสิ เจ ชีวิตนุเต นตลิตติ  
ตชเชตุวา ปลาเปสิฯ

สตุถา อิมั ชมมเทสนั อหริตุวา ชาตกั สโมธานลสิฯ  
ตทา หตถิมารกปุริโส เทวทตโต อโหสิ ยูลปติ ปน  
อหเมวาทิฯ

กาสาวชาตกั ปจมีฯ

จุลลนินทียชาตกั

อิทั ตทาจริยวโจติ อิทั สตุถา เวพูนเน วิหรนุโต  
เทวทตตั อารพุก กเถสิฯ

เอกทิวลั หิ ภิกขุ ชมมสธายั กถั สมญจาเปลลั อาวุโส  
เทวทตโต นาม กกขโพ ผรุโส สาทสิโก สมมาสมพทเช  
อภิมารเอ ปโยเชสิ สิลลั ปวิชฌิ นาทาคิริ ปโยเชสิ  
ขนุติเมตตทานุททยมตตมปิสุส ตถาคเต นตลิตติฯ สตุถา  
อากนุตุวา กายนุตุถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ  
ปุจจิตวา อิมาย นามาติ วุตเต น ภิกขเว อิทาเนว ปุพเพปิ  
# ๑. ม. อิธ อากมิฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 312

เทวทฺโต กกฺขโ พฺรโ ส นิกฺการุณิกโ ยเววติ วตฺวา อตีตํ  
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต  
หิมวตฺตปฺปเทเส นนฺทियो นาม วานโร อโหสิ ฯ กนิฏฺจ-  
ภาติโก ปนฺสส จุลนนฺทियो นาม ฯ เต อุโภปี อสีตีสหสฺส-  
วานรปริวารว หิมวตฺตปฺปเทเส อนุชฺ มาตรการํ ปฏฺิษคฺคณฺตา  
วาลํ กปฺเปลฺลํ ฯ เต มาตรการํ สยนคฺคุมฺเพ จเปตฺวา อรณฺณํ  
ปวิสิตฺวา มธฺรานิ ผลานิ (๑) ลภิตฺวา (๒) มาตฺยา เปเสนฺติ ฯ  
อาหรรณกา (๓) ตสฺสา น เทนฺติ ฯ सा ขุทาย ปิพิตา  
อฏฺุจิมฺมาวเสสา กิสา อโหสิ ฯ อถ นํ โปธิสตุโต อาห  
มยํ อมฺม ตฺมฺหากํ มธฺรफलानิ เปเสม ตฺมฺहे กสฺมา  
มิลายถาติ ฯ ตาต นานํ ลภามิตี ฯ โปธิสตุโต จินฺเตสิ มยิ  
ยฺถํ ปฺริหรนฺเต มาตา เม นสฺสิสฺสตี ยฺถํ ปฺหาย มาตรการํเยว  
ปฏฺิษคฺคิสฺสามิตี ฯ โส จุลนนฺทियํ ปกฺโกสิตฺวา ตาต ตฺวํ ยฺถํ  
ปฺริหร อหํ มาตรการํ ปฏฺิษคฺคิสฺสามิตี อาห ฯ โส ปน (๔)  
ภาติก มยฺหํ ยฺถปฺริหรณฺน กมฺมํ นตฺถิ อหฺมปิ มาตรการเมว  
ปฏฺิษคฺคิสฺสามิตี อาห ฯ อิติ เต อุโภปี เอกณฺธา หุตฺวา  
ยฺถํ ปฺหาย มาตรการํ คเหตุวา หิมวตฺตา โอรุยฺห ปจฺจนฺเต  
# ๑. ม. ผลาผลานิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อาหรรณกวานรา ฯ  
# ๔. ม. โสปี นํ ฯ



\*เล่มที่ 30 จุลลนนุทียชาติกั หน้า 313

นิโครธรุกเข วาสั กปะเปตวา มาตริ ปฎิขคคีสุ ฯ

อเถโก พาราณสีวาสิ พุราหุณมาณโว ตกุกสิตายั  
 ทิสปาโมกขสุส อจริยสุส สนุติเก สพพิปปานิ อุกคณหิตวา  
 คมิสุสามิติ อจริยิ อปุจจนิ ฯ อจริโยปี องควิษขานุภาเวน  
 ตสุส กกขพพรุสสาหสิกาวั ถตวา ตาต ตวั กกขโพ ผรุโส  
 สาหสิโก เอวรूपานั ปน น สพพกาลั เอกสทิสเมว อิษณติ  
 มหาวินาสั มหาทุกั ปสสิสุสสิ (๑) ตวั มา กกขโพ โหสิ  
 ปจจนาตูปกริ กम्मั มา กริสิ โอวิทิตวา อุกโยเชสิ ฯ โส  
 อจริยิ วนุทิตวา พาราณสี คนุตวา ฆราวาสั คเหตุวา  
 อณเเวหิ สิปปะหิ ชีวิตั กปะเปตु อสโกโกนุโต ธนุโกฎิ (๒) นิสสาย  
 ชีวิตั กปะเปสุสามิติ ลุททกम्मั กตวา ชีวิตั กปะเปสุสามิติ  
 พาราณสีโต นิกขมิตวา ปจจนุตคามเก วสนุโต ธนุกลापสนุนทุโธ  
 อรณณั ปวิสิตวา นานามิเค มาเรตวา มัสวิกกเขน ชีวิตั  
 กปะเปสิ ฯ โส เอกทิวาสั อรณเเว กิณจิ อลภิตวา อากจจนุโต  
 องคณปริยนเต จิตั นิโครธรุกั ทิสวา อปี นามेतถ กิณจิ  
 ภเวยยาติ นิโครธรุกขาภิมุโข ปายาสิ ฯ

ตสมิ ขณ อูโกปี เต ภาตโร มาตริ ผลานิ ขาทาเปตวา  
 ปุโรโต กตวา วิฎุปนุเตร นิสินนา ตั อากจจนุตั ทิสวา  
 # ๑. สิ. ปาปุณิสสนุติ ฯ ย. ปสุสนุติ ฯ ๒. ม. ธนุโกฎิ นริสสาย  
 ชีวิตสุสามิ อุกทกम्मั กตวา ชีวิกั กปะเปสุสามิติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต กาสาววคควณณา หน้า 314

มาตริ โน ทิสวาปี ก็ กริสตตีติ สาขนุตเร นิสียีสุ ฯ โสปี  
โฆ สาหสิกปริโส รุกขมุต อากนุตวา ตั เตลั มาตริ  
ชราทูปพลั อนุธิ ทิสวา จินเตสิ ก็ เม ตุจจหตุถกมเนน  
อิม มกุกฎิ วิชมิตุวา คเหตุวา คมิสสามิติ ฯ โส ตสสา  
วิชฉนตุถาย ฐนุ อากทุติ ฯ ตั ทิสวา โพธิสตุโต ตาต  
จุลลนนุทिय เอส เม ปุริโส มาตริ วิชมิตุกาโม อหมสสา  
ชีวิตทานั ทสสามิ ตวั มมจเยน มาตริ ปุชชคเคยยาสิตี  
วตุวา สาขนุตรา นิกขมิตุวา โภ ปุริ มา เม มาตริ  
วิชฉิ เอสา อนุธา ชราทูปพลา อหมสสา ชีวิตทานั เทมิ  
ตวั เอต อมาเรตุวา มั มาเรหิติ ตสส ปุณณิ คเหตุวา  
กนตุวา สรสส อาสนนุญจानะ นิสีทิ ฯ โส นิกการุโณ (๒)  
โพธิสตุต วิชมิตุวา ปาเตตุวา มาตรมปิสส วิชฉิตุ ปุน ฐนุ  
สนนุขุหิ ฯ ตั ทิสวา จุลลนนุทियो อัย เม มาตริ วิชมิตุกาโม  
เอกทิวสมปิ โฆ เม มาตา ชีวมานา ลทชชีวิตา เยว นาม  
โหติ ชีวิตทานมสสา ทสสามิติ สาขนุตรา นิกขมิตุวา โภ  
ปุริส มา เม มาตริ วิชฉิ อหมสสา ชีวิตทานั ทम्मิ  
ตวั มั วิชฉิตุวา อมุเห เทว ภาตโร คเหตุวา อมุหากั  
มาตุยา ชีวิตทานั เทหิติ ตสส ปุณณิ คเหตุวา สรสส  
อาสนนุญจानะ นิสีทิ ฯ โส ตมปิ วิชฉิตุวา ปาเตตุวา ฆเร  
# ๑. ม. คณหิ ฯ ๒. ม. นิกการุโณ ฯ

\*เล่มที่ 30 จุลลนทียชาติกั หน้า 315

ทารกานัน ภวิสสุตตีติ มาตรมปี เตสั วิชฌิตฺวา ปาเตตฺวา ตโยปี  
กาชฌนาทาย เคหาภิมุโฆ ปายาสี ฯ

อถสฺส ปาปปริสฺสสฺส เคเห อสนี (๑) ปตฺติตฺวา ภริยญจ เทว  
จ ทารเก เคเหเนว สทฺธิ ฌาเปตี ปิฎฺฐจิวฺสถุณฺตุลามาตฺตํ  
อวสิสฺสตี ฯ อถ นํ คามทฺวารเ ยเว เอโก ปุริโส ทิสฺวา ตํ  
ปวตฺตี อารโจะตี ฯ โส ปุตฺตทารโสเกณ อภิกฺขโต ตสฺมีเยว  
จําเน มํสกาชฌจ ชนฺนุกฺกลาปฺลจ ฉทฺเทตฺวา วตฺถํ ปหาย  
นคฺโค ปาหา ปคฺคยฺห ปรีเทวมาโน คนฺตฺวา ฌริ ปาวีตี ฯ  
อถสฺส สํ ตฺลา(๑) ภิชฺชิตฺวา สีเส ปตฺติตฺวา สีสํ ภินฺนตี ฯ  
ปจฺวี วิวรํ อทาสี ฯ อวีจฺโถ ซาลา อฏฺฐหิ ฯ โส ปจฺวียา  
กิลฺยมาโน อจฺริยสฺส โอวาทํ สริตฺวา อิมํ วต การณํ  
ทิสฺวา ปาราสฺริยพฺุราหุมนฺโณ มยฺหํ โอวาทมาทาสีตี ปรีเทวมาโน  
อิมํ คาททฺวยมาห

[๒๕๓] อิทํ ตทาจฺริยวโจ ปาราสฺริโย ยทาพฺุรวี (๔)

มา สฺสุ ตฺวํ อกริ ปาปํ ยํ ตฺวํ ปจฺจมา กตฺนฺตเป

[๒๕๔] ยานี กโรตี ปุริโส ตานี อตฺตนิ ปสฺสตี

กฺลฺยาณการี กฺลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ

ยาทิสํ วปเต พิชํ ตาทิสํ หเรเต ผลนฺตตี ฯ

ตสฺสตุโถ ยํ ปาราสฺริโย พฺุราหุมนฺโณ อพฺุรวี มา สฺสุ

# ๑. ม. อสนี ฯ ๒. ม. อถสฺส ฯ ๓. ม. ถุณา ฯ ๔. ม. ยทาพฺุรวี ฯ เอวมุปริปปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 316

ควํ ปาปํ อกริ ยํ กตํ ปจฺจนา ตถฺยเณว (๑) ตปฺเปยฺยาติ อิทํ  
ตํ อจฺริยสฺส วจฺนํ ยานิ กายวจิมโนทฺวาเรหิ กมฺมานิ  
ปฺริโส กโรติ เตสํ วิปากํ ปฏฺลิทฺตฺวา ตานิ เยว อตฺตนิ ปสฺสตี  
กฺลฺยาณกมฺมการี กฺลฺยาณผลมฺนุโภติ ปาปการี จ ปาปกเมว [๒]  
ตามกํ อนิภฺจฺจผลมฺนุโภติ ฯ โลกสุมฺปิ หิ ยาทีสํ วปเต พิชํ  
ตาทีสํ หเรเต ผลํ พิชานูรูปํ พิชานุจฺฉวิกเมว ผลํ หเรตี  
กณฺหตี อนฺุภวตีติ ฯ

อิติ โส ปรีเทวนฺุโตว ปจฺวี ปวีตีตฺวา อวีจิมหานิรเย  
นิพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว เทวทตฺโต กกฺขโ  
ศฺรุโส ปฺพเพปี กกฺขโ ศฺรุโส นิการุณฺณโก ยเวาติ วตฺวา  
อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ ฯ ตทา ลุทฺทก-  
ปฺริโส เทวทตฺโต อโหสิ ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย สารีปฺตฺโต  
จฺลฺลนฺุทฺติโย อานนฺุโท มาตา มหาปชาปตี โคตฺมิ มหानฺุทฺติโย  
ปน อหเมวาคี ฯ

จฺลฺลนฺุทฺติยชาตกํ ทฺตฺติยํ ฯ

# ๑. ม. ตฺวณฺเณว ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺุตเร หินฺนฺุติ ทิสฺสตี ฯ

ปฏุกตชาตัก

นเม นมนตสฺสชาติ อิทํ สตุถา เขตวนเน วิหรนฺโต เอกํ  
กฺกมฺพิกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถินครวาลี กิเรโก กฺกมฺพิกโก เอเกน ชานปท-  
กฺกมฺพิกเกน สทฺธิ โวหารํ อกาสิ ฯ โส อตฺตโน ภริยํ  
อาทาย ตสฺส ธารณกสฺส สนฺตํ อคมาสิ ฯ ธารณโก  
ทาตุํ น สกโกมีติ น กิณฺจิ อทาสิ ฯ อิตโร กุชฺฉิตฺวา  
ภตฺตํ อภฺยชิตฺวา นิกฺขมิ ฯ อถ นํ อนตฺตรามกฺเค ฉาตชฺฉตฺตํ  
ทิสฺวา มคคปฺปฺปนฺนา ปฺริสา ภริยายปี ทตฺวา ภฺยชาหิตี  
ภตฺตปฺปฺปํ อทํสุ ฯ โส ตํ คเหตฺวา ตสฺสา อทาตฺกาโม หุตฺวา  
ภทฺเท อิทํ โจรานํ ตฺถิณฺจณฺจฺจํ ตฺวํ ปฺรโต ยาหิตี ตํ (๑)  
อฺยโยเชตฺวา สพฺพิ ภตฺตํ ภฺยชิตฺวา ตฺจฺฉปฺปฺปํ ทสฺเสตฺวา ภทฺเท  
อภตฺตกตฺจฺฉปฺปฺปํ อทํสุติ อาห ฯ สา เตน เอเกน ภฺตฺตภาวํ  
ลตฺวา โทมนสฺสปฺปตฺตา อโหสิ ฯ เต อฺโกปี เขตวนปฺปฺกฺจิ-  
วิหาเรณ คจฺฉนฺตา ปานียํ ปิวิสุสามาติ เขตวนํ ปวิสีสุ ฯ

สตุถาปี เตสฺสณฺเวว อากมนํ โอลเณนฺโต มิคํ (๒) คเหตฺวา  
จิตฺลฺลทโก วิย คนฺธกฺกฺจฺฉายาย นิสีทิ ฯ เต สตุถารํ ทิสฺวา  
อฺปฺสจฺฉกมิตฺวา วนฺทิตฺวา นิสีทิสฺสุ ฯ สตุถา เตหิ สทฺธิ ปฺกฺสิณฺถารํ  
กตฺวา กิ อฺปาสิเก อยฺย เต ภตฺตา หิตกาโม สเสนฺโหติ  
# ๑. ม. อยฺย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. มคฺคํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววฤกธา หน้าที่ 318

ปฏิจิ ๗ ฆนเต อหิ เอตสส สเสนหา อัย ปน มยหิ นิเสนโห  
ติฏจนตุ อญเเว ทิวสา อชเชเวสนนตรามกเค ปฏิกตติ ลกิตวา  
มยหิ อทตวา อตตนาว ภูชชตีติ ๗ อุปาสิเก นิจจากาลมปี  
ตวิ เอตสส หิตกามา สเสนหา อัย นิเสนโหว ยทา ปน  
ปณทิตะ นิสสาย ตว กุณเ ชานาติ ตทา สพพิสสรिय  
นियยาเทตีติ วตวา ตาย ยาจิโต อตีติ อหาริ ๗

อตีเต พาราณสิยิ พุรหมทตเต รชชั กARENเต โพธิสตุโต  
อมจกเกเล นิพพตติตวา วยปตโต ตสส อตถธมมานุสาสโก  
อโหสิ ๗ อถ นั ราชา ปทพเพยยาปี เม อยนติ อตตโน  
ปุตติ อาสงกนโต นิหริ ๗ โส อตตโน ฆริยิ กเหตุวา นครา  
นิภขมม เอกสมิ กาสิกคามะ วาสั กปะเปสิ ๗ โส อปรภาเค  
ปีตุ กาลกตภาวิ สุตวา กุลสนนตกั รชชั คณหิสสามิติ  
พาราณสิ ปจจาจจณนโต อนนตรามกเค ฆริยายปี ทตวา  
ภุชชหิติ ปฏิกตติ ลกิตวา ตสสา อทตวา สยเมว ตั  
ภุชชิ ๗ สา กกขโพ วตายิ ปุริโสติ โทมนสสปปตตา  
อโหสิ ๗ โส พาราณสิยิ รชชั กเหตุวา ตั อคคคมहेสิฏจानะ  
จเปตวา เอตตกเมว เอติสสา อถนติ น อญลั สกการิ  
วา สมมานัน วา กโรติ กถิ ยาเปสิตีปี นัน น ปุจจติ ๗

โพธิสตุโต จินเตสิ อัย เทวิ รณโเว พหุปปการา  
สเสนหา ราชา ปเนตติ กิสุมิณจิ น มณณติ สกการ-

\*เล่มที่ 30 ปุฏกตฺตชาตกั หน้า 319

สมฺมานมสฺสา กาเรสฺสามีติ ตํ อุปสงฺกมิตฺวา อุปจารี กตฺวา  
 เอกมนฺตํ จตฺวา กิณฺดาตาทิ วุตฺเต กถํ สมฺภูจาเปตฺติ มยฺ  
 เทวิ ตุมฺเห อุปฺภูจฺหาม กิ นาม มหฺลลกันฺน มาตาปีตฺตุนํ (๑)  
 วตฺถกฺขณฺทํ วา ภตฺตปีณฺทํ วา ทาทฺตํ น วฏฺฏตีติ อาห ฯ  
 ตาท อหํ อตฺตนาปี กิณฺจि น ลภามิ ตุมฺหากํ กิ ทสฺสามิ  
 นนฺ ลภนฺกาเล อทาสี อิทานิ ปน เม ราชาน กิณฺจิ  
 เทติ ติฏฺฐตฺต อณฺณํ ทานํ รชฺชํ คณฺหิตฺตํ อากฺขณฺนโต  
 อนฺตรามกฺเค ภตฺตปฺปฺกํ ลภิตฺวา ภตฺตมตฺตมปี เม อทตฺวา  
 อตฺตนาวิ ภูณฺชิตฺติ ฯ กิ ปน อมฺม รณฺโณ สนฺติเก เอวํ  
 กเถตฺตํ สกฺขิสฺสเถติ ฯ สกฺขิสฺสสามิ ตาทาทิ ฯ เตน หิ อชฺเชว  
 มม รณฺโณ สนฺติเก จิตฺกาเล มยิ ปุจฺจนฺเต เอวํ กเถถ  
 อชฺเชว โว คณฺณํ ชานาเปสฺสามีติ ฯ เอวํ วตฺวา โปธิสฺสโต  
 ปุริมตฺรํ กนฺตฺวา รณฺโณ สนฺติเก อฏฺฐาสิ ฯ สปิ กนฺตฺวา  
 รณฺโณ สนฺติเก (๒) อฏฺฐาสิ ฯ

อถ นํ โปธิสฺสโต อมฺม ตุมฺเห อติวिय กกฺขพา  
 กิณฺนาม ปิตฺตุนํ วตฺถกฺขณฺทํ วา ภตฺตปีณฺทมตฺตํ วา ทาทฺตํ  
 น วฏฺฏตีติ ฯ ตาท อหเมว รณฺโณ สนฺติกา กิณฺจิ น ลภามิ  
 ตุมฺหากํ กิ ทสฺสามีติ ฯ นนฺ อคฺคฺมเหสิฏฺฐานํ โว (๓) ลทฺธฺนฺติ ฯ  
 ตาท กิสมฺมยฺจि สมฺมานเ อสติ อคฺคฺมเหสิฏฺฐานํ กิ กริสฺสติ  
 # ๑. ม. ปิตฺตุนํ ฯ ๒. ม. สมิเป ฯ ๓. ม. เต ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 320

อิทานิ เม ตุมหากํ ราชา ก็ ทสฺสติ โส อนฺตรามคฺเค  
 ภคฺตปฺกฺกํ ลภิตฺวา ตโต กิณฺจิ อทฺตฺวา สยเมว ภูณฺชิตฺติ ฯ  
 โพรสิตฺตโต เอวํ กิร มหาราชาติ ปุจฺฉิตฺติ ฯ ราชา อธิวาเสสิ ฯ  
 โพรสิตฺตโต ตสฺส อธิวาสนํ วิทิตฺวา เตนํ หิ อมฺม รณฺโณ  
 อปฺปิยกาลโต ปฏฺฐาย ก็ ตุมหากํ อิธ วาเสน โลกสฺมี หิ  
 อปฺปิยสมฺปโยโควํ ทุกฺโข ตุมหากํ อิธ วาเส สติ รณฺโณ  
 อปฺปิยสมฺปโยโค ทุกฺโข ภิวิสฺสติ อิมํ สตฺตฺตา นาม ภชนฺตํ (๑)  
 ภชนฺติ อภชนฺตํ (๑) อภชนภาวํ ฌตฺวา อณฺณตฺถ กนฺตพฺพํ มหนฺโต  
 หิ โลกสนฺนิวาโสติ วตฺวา อีมา กถา อโวจ

[๒๕๕] นเม นมนฺตสฺส ภเช ภชนฺตํ  
 กิจฺจานุกฺพพฺสส กเรยฺย กิจฺจํ  
 นานตฺถกามสฺส กเรยฺย อตฺถํ  
 อสมฺภชนฺตมฺปิ น สมฺภเชยฺย ฯ

[๒๕๖] จเช จชนฺตํ วนถํ น กยิรา  
 อเปตฺติจฺตฺเตน น สมฺภเชยฺย  
 ทิโฆ ทุมํ จิณฺผลํว (๔) ว ฌตฺวา  
 อณฺณํ สมฺภเชยฺย มหา หิ โลโกติ ฯ

ตตฺถ นเม นมนฺตสฺส ภเช ภชนฺตฺนฺติ โย อตฺตโน  
 นมฺติ ตสฺเสว ปฏฺฐินเมยฺย โย จ ภชติ ตณฺณเวว ภเชยฺย ฯ

# ๑. ม. จ ฯ ๒. ม. ภชนฺเต ฯ ๓. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ ๔. ม. จิณฺผลนฺตฺติ ฯ



\*เล่มที่ 30 ปุฎกตตชาตกั หน้า 321

กัจจानุภพพสุส กเรยย กัจจนฺติ อตฺตโน อุปฺปนฺนํ กัจจํ  
อนฺนุภพพตฺตเสว ตสฺสาปี อุปฺปนฺนํกัจจํ ปุฎฺกเรยยฯ จเช  
จชนฺตํ วนถํ น กยฺราติ อตฺตानํ ชนฺตํ ชเหถว (๑) กิญฺจิ (๒)  
ตสฺมี ตณฺหาสขฺชาตํ วนถํ น กเรยยฯ อเปตจิตฺเตนาติ วิคตจิตฺเตน  
วิปลตฺตจิตฺเตนฯ น สมฺภเชยฺยาติ ตถารูเปน สทฺธี น  
สฺมาจฺเจยฺยฯ ทิโฆ ทุมฺนฺติ ยถา สกฺโณ ปุพฺเพ ผลิตฺมปี  
รูกฺขํ ฝเล จิณฺเ จิณฺฝโล อยฺนฺติ ฌตฺวา ตํ ฌทฺเทตฺวา  
อณฺณํ สเมกฺขติ ปรีเยสฺติ เอวํ อณฺณํ สเมกฺขเยยฺย มหา หิ  
เอส โลโก อวสฺสํ ตุมฺเหสุ สเสฺนหํ เอกํ ปุริสํ ลภิสฺสเถวติฯ

    ตํ สุตฺวา พาราณสีราชา เทวียา สพฺพิสฺสรียํ อทาสีฯ

ตโต ปุฎฺจาย สมฺกฺคา สมฺโมทมานา วสීสุฯ

    สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา  
ชาตกั สโมธานเอสฺยฯ สจฺจปรีโยसानเน เทว ชายปตฺติกา โสตา-  
ปตฺติผล ปตฺติจฺหีสุฯ ตทา ชายปตฺติกา อิมฺเว เทว ชายปตฺติกา  
อเหตุํ ปณฺทิตามจฺโจ ปน อหเมวาทิฯ

    ปุฎฺกตตชาตกั ตติยํฯ

# ๑. ม. ชเหยเยวฯ ๒. ม. อัย ปาโง นตฺถิฯ ๓. ม. อถ ตุมฺเหฯ

กมุภิลชาตกำ

ยสุเสเต จตุโร ฐมาติ อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต  
เทวทศฺติ อารพฺภ กเถสิ ฯ

[๒๕๑] ยสุเสเต จตุโร ฐมา (๑) คุณา ปรมภททกา  
สจฺจํ ฐมโม ฐติ จาโก ทิฏฺฐํ โส อติวตฺตติ

[๒๕๒] ยสุเสเต จ น วิชฺชนฺติ คุณา ปรมภททกา  
สจฺจํ ฐมโม ฐติ จาโก ทิฏฺฐํ โส นาทิวตฺตติติ ฯ

ตตฺถ คุณา ปรมภททกาติ ยสุเสเต ภททกา (๒) จตฺตาโร  
ราสภฺเจน ปินฺทภฺเจน คุณา น วิชฺชนฺติ โส ปจฺจามิตฺติ  
อติภุมิตฺติ น สกโกติติ ฯ เสสมตฺถ สพฺพิ เหฏฺฐา กมุภิลชาตเก  
วตฺตตนยเมว สทฺธิ สโมธานนาติ ฯ

กมุภิลชาตกำ จตฺตํ ฯ

# ๑. ส. ม. วานรินฺท ยถา ตว ฯ เอวมุปรึปี ฯ ๒. ม. ปรมภททกา ฯ

ขณติวณณชาตกั

อตุถิ เม ปุริโส เทวติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
โกสตราชานั อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺส กิเรโก พหุปปกาโร อมจฺโจ อนฺเตปุเร ปทฺสฺสิ ฯ  
ราชา อูปการโก เมติ ญตฺวาปี อธิวเสตฺวา สตุถุ อารุเจสิ ฯ  
สตุถา ปุราณกราชานปี महाराज ऐवं अधिवासेतुं येवादि वदुवा  
เตन ยาจितो อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตฺเต รชฺชั การเนเต เอโก  
อมจฺโจ ตสฺส อนฺเตปุเร ปทฺสฺสิ ฯ อมจฺจสฺสาปี เสวโก ตสฺส  
เคเห ปทฺสฺสิ ฯ โส ตสฺส อปราธั अधिवासेतुं असुโกनुतो  
ตํ อาทาย รยฺโล สนฺติกั คนฺตุวา เทว เอโก เม อูปญฺจาโก  
สพฺพกิจจการโก โส มยฺหึ เคเห ปทฺสฺสิ ตสฺส กิ กาทุ  
วณฺณตีติ ปุจฺฉนฺโต ปจฺมึ คาถมาห

[๒๕๕] อตุถิ เม ปุริโส เทว สพฺพกิจฺเจสุ พุยาวโณ  
ตสฺส เจโกปราธตุถิ ตตฺถ ตฺวํ กิณฺติ มณฺณสิตี ฯ

ตตฺถ ตสฺส เจโกปราธตุถิ ตสฺส จ ปุริสสฺส เอโก  
อปราธอ อตุถิ ฯ ตตฺถ ตฺวํ กิณฺติ มณฺณสิตี ตตฺถ ตสฺส  
ปุริสสฺส อปราธอ ตฺวํ กิ กาทพฺพนฺติ มณฺณสิ ยถา เต  
จิตฺตํ อูปชฺชติ ตทนฺรูปมสฺส ทณฺหํ ปเนหิตี ทิเปติ ฯ  
ตํ สตุถา ราชา ทุติยั คาถมาห

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต กาสาววคควณณา หน้ 324

[๓๐๐] อมหากั อตฺถิ (๑) ปุริโส เอทิส อธิ วิชชติ  
ทูลลโก องคสมปฺนโน ขนฺติ อสฺมาก(๒) รุจฺจตีติ ฯ

ตสฺสตุโธ อมหากมฺปิ ราชนํ สติ เอทิส พหุปรกาโร  
อการเ ทสฺสนกปุริโส อตฺถิ ฯ โส จ โข อธิ วิชชติ อิทานิปี  
อิเชว สัวิชชติ มยํ ราชาโนปี สมานา ตสฺส พหุปรการติ  
สนุชาย อธิวเสม ตฺยหํ ปน อรณฺโณปี สโต อธิวสนภาโร (๓)  
ชาโต ฯ องคสมปฺนโนติ (๔) สพฺพคุณโกฏฺฐาเสหิ สมนฺนาคโต ปุริโส  
นาม ทูลลโก เตน การณน อมหากั เอวรฺุเปสุ จานesu  
อธิวสนขนฺติ เยว รุจฺจตีติ ฯ

อมจฺโจ อตฺตานํ สนุชาย รณฺโณ (๕) วุตฺตภาวํ ฅตฺวา  
ตโต ปฏฺจาย อนฺเตปุเร ปทฺสฺสิตฺตํ น วิสฺหิ ฯ โสปีสฺส เสวโก  
रणฺโณ อาโรจิตภาวํ ฅตฺวา ตโต ปฏฺจาย ตํ กมฺมํ กาคู  
น วิสฺหิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฅมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเส  
ตทา อหเมว พาราณสีราชา อโหสิณฺติ ฯ โสปี อมจฺโจ  
रणฺโณ สตฺถุ กถิตภาวํ ฅตฺวา ตโต ปฏฺจาย ตํ กมฺมํ  
กาคู นาสกฺขิตฺติ ฯ

ขนฺติวณฺณชาตกํ ปญฺจมํ ฯ

# ๑. ม. อมหากมฺปฺตฺถิ ฯ ๒. ม. ขนฺติรสฺมาก ฯ ๓. อธิวสนํ ภาโรติปี ฯ

# ๔. ม. องคสมปฺนโน หิ ฯ ๕. ม. รณฺณติปี ฯ

โกสียชาตกั

กาลเ นิกุมมนา สาฐติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
 โกสตราขานั อารพุก กเถสิ ฯ  
 โสกลราชา ปจุนตุ วุปสมนตถาย อกาลเ นิกุมมิ ฯ  
 วตถุ เหฐจา วุตตนยเมว ฯ  
 อตีตัง พาราณสีราชา อกาลเ นิกุมมิตุวา อุตยานเ  
 ขนุชวาริ นิเวเสสิ ฯ ตสมิ กาลเ เอโก อตุกสกุโณ เวพุกุมพิ  
 ปวิสิตุวา นิลิยิ ฯ กากเสนา อากนตุวา นิกุมมนตเมว ตัง  
 คณหิสสามาติ ปริวารัฐ (๒) ฯ โส สूरियตถคมนัน อโนโลเกตุวา ว  
 อกาลสเสว (๓) นิกุมมิตุวา ปลายิตุ อารภิ ฯ อถ นั กากา  
 ปริวารेतวา ตถเทหิ โกฏฐेतวา ปริปาเตตุ ฯ ราชา โพธิสตุตัง  
 อามนเตตุวา กิ นุ โข ปณทิต อิเม กากา โกสิย  
 ปริปาเตนตีติ ปุจจิ ฯ โพธิสตุโต อกาลเ มหาราช อตุตโน  
 วสนภูจानา นิกุมมนตวา เอวรูปุ ทุกุขัง ปฏิลภนติ เยว ตสุม  
 อกาลเ อตุตโน วสนภูจानา นิกุมมิตุ น วภูจตีติ อิมมตถัง  
 ปกาเสนุโต อิมิ คากาทวยมาห

[๓๐๑] กาลเ นิกุมมนา สาฐ                    นากาลเ สาฐ นิกุมโม  
 อกาลเ น หิ นิกุมม                    เอกกมปิ พหุชชโน  
 น กิณจิ อตุถัง ชาเตติ (๔)            ฐักเสนาว โกสิยิ ฯ

# ๑. สี่. ย. นิเวเสสิ ฯ ม. นิเวสยิ ฯ ๒. ม. ปริวารสิ ฯ ๓. สี่. กาลสเสว ฯ  
 ม. อกาลเสเว ฯ ๔. ม. โขเตหิ ฯ เอวมุปรีปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต กาสาววุกถวณณนา หน้ 326

[๓๐๒] ธีโร (๑)วิธิวิธานณญ ปรเสถ วิวราณญ  
สพพามิตเต วสีกตวา โกสิโยว สฐิ สียาติ ฯ

ตตถ กाले निगुमना साधुति महाराज निगुमना नाम  
निगुमनं वा प्रगुमनं वा युत्तमत्तकाले साधु (๒) नाकाले  
साधु निगुमोति अकाले पन अत्तनो वसनगुजानतो अणुत्त  
कनुत् [๓] निगुमनं वा प्रगुमनं वा न साधु च अकालेन  
हीति आतीसु जसुसु पत्तेसु प्रमपत्तेन सपुठी त्तिथि तुतियेन जसुत्त  
योश्चेत्ता ऐवं अत्तो वेत्तिपुपो अत्तनो वसनगुजानतो हि  
गोधि प्रुिो अकाले निगुमित्ता वा प्रगुमित्ता वा न  
किञ्चि अत्तं चात्ते अत्तनो अप्पमतत्तम्पि वुत्थि ओप्पत्ते  
न सगुगोति च अ ओ एकम्पि प्पुत्थिनो प्पुप्पि सो  
पज्जत्तिक्खिनो ऐकं (๖) अकाले निगुमनत्तं वा प्रगुमनत्तं वा  
ऐकं सम्प्रिवारेत्ता (๗) महाविनासं पाप्पेति च त्तरायं ओप्पमा  
त्तिकसेना व गोสิयन्ति यथा ओयं त्तिकसेना ओमं अकाले  
निगुमनत्तञ्ज प्रगुमनत्तञ्ज गोसियं कुण्णत्तेहि (๘) वित्तन्ता  
महाविनासं पाप्पेति त्ता च त्सुमा त्तिरण्णत्ते आती कत्ता  
गेन्धि अकाले अत्तनो वसनगुजानतो न निगुमित्त्तं न

# ๑. ม. ธีโร จ ฯ ๒. ม. युत्ตมत्ตกกาลे ฯ ๓. ม. เอตถนุत्तเร นิगุขโม  
นามาติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. ปจฺเมน ฯ ๕. ม. อกาลेณ ฯ ๖. ม. ऐत्तं ฯ  
# ๗. สී. สัมปหริตฺติวา ฯ ม. ปริวारेत्ता ฯ ๘. ม. วิตฺตन्ตฺติ มหาวินาสํ ปาप्पेत्ติ ฯ

\*เล่มที่ 30 โกลึยชาติกั หน้ 327

ปรกุกมิตพพนุติ ๑ ทุตึยคากาย ฐึโรติ ปณฺทิตไต ๑ วิฐิติ  
 โปราณกปณฺทิตเทหิ จปิตปเวณิ ๑ วิชานนุติ โกฎฐาสไส วา  
 ลัวิทหนั วา ๑ วิวรานุกุติ (๑) วิวั อนุคจฺจนุโต ชานนุโต ๑  
 สพพามิตฺเตติ สพเพ อมิตฺเต ๑ วสึกตฺวาติ อตฺตโน วเส  
 กตฺวา ๑ โกลึโยวติ อิมฺมหา พาลโกลึยา อณฺโณ ปณฺทิตโกลึโย  
 วิย ๑ อิทั วุคฺคั โหติ โย จ โข ปณฺทิตไต อิมฺสฺมี กาลเ นิกฺขมิตพพั  
 ปรกุกมิตพพั อิมฺสฺมี กาลเ น นิกฺขมิตพพั น ปรกุกมิตพพนุติ  
 โปราณปณฺทิตเทหิ จปิตสฺส ปเวณิสงฺขาตสฺส วิฐิโน โกฎฐาส-  
 สงฺขาตั วิชานั ตสฺส วา วิฐิโน วิชานั ลัวิทหนั อนุฎฺฐานั  
 ชานาติ ๑ สไ วิฐิวิชานณฺณฺญ ปเรลั อตฺตโน ปจฺจามิตฺตานั  
 วิวั ฌตฺวา ยถา นาม ปณฺทิตไต โกลึโย (๒) รตฺตติสงฺขาเตน  
 อตฺตโน กาลเ น นิกฺขमितฺวา จ ปรกุกमितฺวา จ ตตฺถ ตตฺถ  
 สยิตานณฺณเวว กากานั สีสานิ ฉินฺทมาโน เต สพเพ อมิตฺเต  
 วสึกตฺวา สุธิ สิยา เอวั ฐึโรปี กาลเ นิกฺขमितฺวา ปรกุกमितฺวา  
 อตฺตโน ปจฺจามิตฺเต วสึกตฺวา สุธิ นินฺททุกุโข ภเวยฺยาติ ๑  
 ราชา โพธิสฺตตสฺส วจัน สุตฺวา นินฺทติ ๑  
 สตุถา อิมั ฌมฺมเทสนั อหริตฺวา ชาติกั สโมชานเส  
 ตทา ราชา อานนุโท อโหสิ ปณฺทิตามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ๑  
 โกลึยชาติกั ฌฎฺจั ๑

# ๑. สึ. ย. วิวรนุคฺคฺติ ๑ ๒. ม. รตฺตติสงฺขาเต อตฺตคน กาลเ ๑

กุธปาณชาตกั

สุโร สุเรน สงฺกมฺมาติ อิทํ สตฺตา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
อณฺตริํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมี กิร กาลे เขตฺวนโต คาวุตทฺชโยชนมตฺเต (๑) เอโก  
นิคมคฺาโม อโหสิ ฯ ตตฺถ พฺหุณี สลากภตฺตปฏฺจิกภตฺตานิ  
อตฺถิ ฯ ตตฺถเอโก ปญฺหปุจฺฉโก โกณฺโฆ (๒) วสฺติ ฯ โส สลาก-  
ภตฺตปฏฺจิกภตฺตานํ อตฺถาย กเต (๓) ทหรภิกฺขุ จ สามเณเร จ  
เก ปิวนฺติ เก ขาทนฺติ เก ภูณฺชนฺตฺติ ปญฺหํ ปุจฺฉิตฺวา  
กเถตุํ อสฺกโกนฺเต ลขฺชาเปสิ ฯ เต ตสฺส โกณฺทสฺส ภเยน  
สลากภตฺตปฏฺจิกภตฺตตฺถาย ตํ คามํ น กจฺฉนฺติ ฯ อเถกทิวสฺสํ  
เอโกปิ ภิกฺขุ สลากภคฺคํ คนฺตุวา ฆนฺเต อสฺกคฺาเม สลากภตฺตํ  
วา ปฏฺจิกภตฺตํ วา อตฺถิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา อตฺถาวุโส ตตฺถ ปเนโก  
โกณฺโฆ ปญฺหํ ปุจฺฉติ กเถตุํ อสฺกโกนฺเต อุกโกสฺติ ปริภาสฺติ  
ตสฺส ภเยน เกจิ (๔) คนฺตุํ น สกฺโกนฺตฺติ วุคฺเต ฆนฺเต ตตฺถ  
ภตฺตานิ มยฺหํ ปาเปถ อหนฺตํ ทเมตฺวา นิพฺพิเสวณํ กตฺวา  
ตโต ปฏฺจาย อมฺเห (๕) ทิสฺวา ปลายนกํ กริสฺสามิติ อห ฯ  
ภิกฺขุ สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ตสฺส ตตฺถ ภตฺตานิ ปาเปสฺสุ ฯ

โส ตตฺถ คนฺตุวา คามทฺวารे จีวรํ ปารุปี ฯ ตํ  
# ๑. ม. ติคาวุตทฺชโยชนมตฺเต ฯ ๒. สී. โกณฺโฆ ฯ ย. โกณฺโฆ ฯ  
# ๓. ม. อากเต ฯ ๔. ม. โกจิ ฯ ๕. ม. คุมฺเห ฯ



\*เล่มที่ 30 ภูตปณชาติกั หน้ 329

ทิสว โกณโท จณพเมณพโก วิย เวเคน อุปนตวา ปณหิ  
 เม สมณ กเถหิติ อห ๗ อุปาสก คามะ จริตวา ยาคุ  
 อาทาย อาสนสาณตาว อาคนตุ เม เทหิติ ๗ โส ยาคุ  
 อาทาย อาสนสาถึ อาคเตปี ตสมี เตว อห ๗ โสปี ตั  
 ยาคุ ตาว เม ปาตุ เทหิ อาสนสาถึ สมมุชชิตุ เทหิ สลากภตตุ  
 ตาว เม อหริตุ เทหิติ วตวา สลากภตตุ อหริตวา ตเมว  
 ปตตุ กหาเปตวา เอหิ ปณหิ เต กเถสสามีติ พหิกามั  
 เนตวา จีวรึ สหริตวา องเส จเปตวา ตสส หตถโต ปตตุ  
 กเหตุวา อฏฐาสิ ๗ ตตถาปี นั โส สมณ ปณหิ เม กเถหิติ  
 อห ๗ อถ นั กเถมิ เต ปณหนติ เอกปหารเนว ปาเตตวา  
 อฏฐินิ สลจณณนโต วิย โปเถตวา ภูถึ มุเข ปกขิปิตวา  
 อิตทานิ ปฏฐาย อิมั คามั อาคตภิกขุ (๑) กิลจิ ปณหิ  
 ปุจจิตกาละ ชานิสสามีติ สนตชเชตวา ปกคามิ ๗ โส ตโต  
 ปฏฐาย ภิกขุ (๒) ทิสวา ปลายติ ๗ อปรภาเค ตสส ภิกขุโน  
 สท กิริยา ภิกขุสงฆะ ปากฎา ชาทา ๗ อเถทิวสั ภิกขุ  
 ฐมมสภายั กถึ สมฏฐาเปสึ อาวุโส อสูกภิกขุ กิร โกณพสส  
 มุเข ภูถึ ปกขิปิตวา คโตติ ๗ สตุถา อาคนตวา กายนตถ  
 ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินนนาติ ปุจจิตวา อิมาย นามาติ  
 วุตเต น ภิกขเว โส ภิกขุ อิทาเนว ตั มีพุเหน อาสาเทสิ  
 # ๑. ม. อาคตั กณจิ ภิกขุ ๗ ๒. ม. ภิกขุ ๗

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคุณณา หน้า 330

ปุพเพปิ อาสาเทสิ ยเวติ วตุวา อตีต อหริ ฯ

อตีเต องคมคชาสีโน อณณมณณสุส ฐัจจ กจจนตุวา  
เอกทิวลั ทูวินัน ฐุจจัน สีมนุเตร เอก ฆริ (๑) นิสุสาย วติตุวา  
สุริ ปิวิตุวา มจจมัน สาทิตุวา ปาโตว ยานานิ โยเชตุวา  
ปกุกมีสุ ฯ เตลล คตกาเล เอโก กุชชาทกปาณโก กุชคนุเชน  
อาคนตุวา เตลล นิตินนฐุจจเน (๒) ฉทุชิตสุริ ทิสวา ปานีย (๓)  
ปิปาสา ย ปิวิตุวา มตโต หุตวา กุชปุลลช อภิรุหิ ฯ อลลกุถ  
ตสมิ อารุเพ โถก โอนมิ ฯ โส ปจวิ ม ชาเรตุ น  
สกุโกตีติ วิรวติ ฯ ตสมิณเเวว ขณ เอโก มตตวาร์โณ ต  
ปเทลล ปตุวา กุชคนุช ฆายิตุวา ชิจจจนโต ปฏิกุกมิ ฯ โส  
ต ทิสวา เอส มม ภเยน ปลายิติ สญลิว หุตวา อิมินา  
เม สทุธิ สงคาม กาทู วญุชิตติ ต อวุหยนโต ปจมี คาธมาห

[๓๐๓] สุโร สุเรน สงคมม วิกุกนุเตน ปหารินา  
เอหิ นาค นีวตตสุสุ กิณนุ ภิโต ปลายสิ  
ปลสสนตุ องคมคธา มมี ตยฺหญจ วิกุกมนุติ ฯ

ตสสตุโถ ตว สุโร มยา สุเรน สทุธิ สมากนตุวา วิริย-  
วิกุกเมน วิกุกนุเตน ปหารทานสมตถตตาย ปหารินา กิการณา  
อสงคามตุถาย (๔) กจจสิ นนุ นาม เอกสมปหาโร ทาทพุโพ  
ลียา ตสฺมา เอหิ นาค นีวตตสุสุ เอตตเกเนว มรณภยตชชิตโต  
# ๑. ม. สริ ฯ ๒. ม. ปิตฐุจจเน ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ  
# ๔. ม. อสงคามตุถาว ฯ

\*เล่มที่ 30 คุณปณชาตกั หน้า 331

หุตฺวา กิณฺณู ภีโต ปลายสิ อิเม อิมํ สีมฺนฺตรํ (๑) กตฺวา วสนฺตา  
ปสฺสนฺตุ อํคมคชา มม ตฺยฺหฺลฺยจ วิกฺกมํ อุกิณฺนฺมฺปิ อมฺหากํ  
ปรกฺกมํ ปสฺสนฺตุติ ฯ โส หตฺถิ อฺจฺจาเรตฺวา (๒) ตสฺส วณฺํ  
สฺตฺวา นีวตฺติตฺวา ตสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา ตํ อปฺสาเทนฺโต  
ทฺติยํ คาทมาห

[๓๐๔] น ตํ ปาทา วชิสฺสามิ น ทนฺเตน น โสณฺฑิยา

มีพฺเหน ตํ วชิสฺสามิ ปฺติ หฺลฺยตฺ ปฺตินาติ ฯ

ตสฺสโต น ตํ ปาทาทีหิ วชิสฺสามิ ตฺยฺหํ ปน

อนฺจฺจวิเกน มีพฺเหน ตํ วชิสฺสามิติ เอวญจ ปน วตฺวา

ปฺติคฺคฺคาณโก ปฺตินา ว หฺลฺยตฺติ ฯ

ตสฺส มตฺถเก มหฺนฺตํ ลนฺทํ ปาเตตฺวา อฺทกํ วิสฺสชฺเซตฺวา

ตตฺถเวว ตํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา โกลฺยจนาทํ นทนฺโต อรฺยฺยเมว

ปาวิสิ ฯ

สคฺคา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ

ตทา คฺคฺคาณโก โกณฺโฑ อโหสิ วารโณ โส ภิกฺขุ ตํ

การณํ ปจฺจกฺขโต ทิสฺวา ตสฺมี วนสณฺเฑ นีพฺพตฺตเทวตา (๓)

ปน อหเมวาทิ ฯ

คฺคฺคาณกชาตกํ สคฺคํ ฯ

# ๑. ม. สีมํ อนิตรํ ฯ ๒. ม. กณฺณํ ทตฺวา ฯ ๓. ม. นีวตฺตเทวตา ฯ

กามนิตชาตกั

ตโย คิรินฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต กามนิต-  
พฺราหฺมณํ นาม อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ ปจฺจุปฺปนฺนญจ อตีตญจ ทฺวาทสนิปาเต กามชาตเก(๑)  
อาวิภวิสฺสติ ฯ

เตสุ ปน ทฺวีสุ ราชปฺตฺเตสุ เชฏฺฐโก อาคนฺตฺวา  
พาราณสีขั ราชา อโหสิ ฯ กนิฏฺโฐ อุปราชา ฯ เตสุ ราชา  
วตฺถุกามกิลเสกามเส อตีตฺโต ธนโลโล (๒) อโหสิ ฯ ตทา โพธิสฺตฺโต  
สกุโก เทวราชา หุตฺวา ชมฺพุทฺธิปํ โอลเณนฺโต ตสฺส รณฺโถ  
ทฺวีสุปี กามเส อตีตฺตภาวํ ญตฺวา อิมํ ราชานํ นิกฺคเหตฺวา(๓)  
ลชฺชาเปสฺสามิตี พฺราหฺมณมาณวกฺวณฺเณน อาคนฺตฺวา ราชานํ  
ปฺสฺสิ ฯ รณฺญา จ เณตฺเถน อาคโตสิ มาณวาตี วุตฺเต  
อหํ มหาราช ตีณิ นครานิ ปฺสฺสามิ เขมานิ สุกิกฺขานิ  
ปฺหุตฺหตฺถิอสฺสรปฺตฺติหิรณฺยสฺวณฺณาตฺถการกริตานิ สกฺกา ปน  
ตานิ อปฺปกเณว พเลน คณฺหิตฺตํ อหฺนฺเต ตานิ คเหตฺวา  
ทาตฺถุ อาคโตติ อห ฯ กทา คจฺฉาม มาณวาตี วุตฺเต เสว  
มหาราชชาติ ฯ เตน หิ คจฺฉาม (๔) ปาโตว อากจฺเจยฺยาสีตี ฯ  
สาธฺม มหาราช เวเคน พลํ สชฺเชหีตี วตฺวา สกุโก  
สกุจฺฉานเมว คโต ฯ

ราชา ปฺนทิวเส เภริณฺจาราเปตฺวา พลสชฺชํ การาเปตฺวา

# ๑. บ. ชา. ๒๓/๑๖๓๓/๔๒๘ ฯ ๒. ธนโลโกติปี ฯ ๓. ม. นิกฺคณฺหิตฺวา ฯ

# ๔. ม. คจฺฉ ฯ

\*เล่มที่ 30 กามนีตชาตกั หน้า 333

อมจเจ ปกุกโกสตีตวา (๑) หิโยโย เอโก พุราหุมนมาณโว อุตตร-  
ปญจาเล อินุทปตเตเต เกกเกติ (๒) อิมิสฺสู ตีสุ นคเรสุ รชฺช  
คเหตุวา ทสฺสามีติ อาห อหิ ตํ มาณโว อาทาย ตีสุ นคเรสุ  
รชฺช คณฺหิสฺสามิ (๓) เวเคน ตํ ปกุกโกสเถติ ฯ กตฺถสฺส เทว  
นิวาโส ทาปีโตติ ฯ น เม ตสฺส นิवासเคหํ ทาปีตฺนติ ฯ  
นิवासปริพฺพโย (๔) ปน ทินฺโนติ ฯ โสปี น ทินฺโนติ ฯ อถ  
กหํ คมิสฺสามาติ (๕) ฯ นครวีถีสฺสู โอลิเกเถติ ฯ เต โอลิเกนฺตา  
อทิสฺวา น ปสฺสาม มหาราชาติ อาหํสู ฯ ญโย มาณโว  
อปสฺสนตฺสฺส เอว มหนฺตา อีสฺสรียา ปริหิโนมฺหิตี มหาโสโก  
อุทปาติ ททวตฺถุ อุนฺหํ อโหสิ วตฺถุโลหิตํ กุปฺปี โลหิต-  
ปกฺขนฺทิกา อุทปาติ ฯ เวชฺชาปี ติกิจฺฉิตฺตํ นาสกฺขีสุ ฯ

ตโต ตีหจฺจฺจเยน สกฺโก อวชฺชมาโน ตสฺส ตํ  
อาพาธํ ญตฺวา ติกิจฺฉิตฺตํ นนฺติ พุราหุมนวณฺเณน  
อาคณฺตฺวา ทฺวาเร จตฺวา เวชฺโช พุราหุมนฺโณ คฺมุหํ  
ติกิจฺฉนฺตฺถาย อาคโตติ อาโรจาเปสิ ฯ ราชา ตํ สฺตฺวา  
มหนฺตมหนฺตา ราชเวชฺชา มํ ติกิจฺฉิตฺตํ นาสกฺขีสุ ปริพฺพยมสฺส (๖)  
ทาเปตฺวา อฺยุโยเชเถติ อาห ฯ สกฺโก ตํ สฺตฺวา มยฺหํ เนว  
นิวาสนปริพฺพเยน (๗) อตฺถโธ เวชฺชลาภมฺปี น คณฺหิสฺสามิ  
# ๑. ม. ปกุกโกสตาเปตฺวา ฯ ๒. สී. เกกเยติ ฯ ๓. ม. คณฺหิสฺสาม ฯ  
# ๔. สී. นีราปปริพฺพโย ฯ ๕. ม. อถ กหํ นํ ปสฺสิสฺสามาติ ฯ  
# ๖. ปริจฺจยมสฺสชาติปี ฯ ๗. สී. เนว นิวาเปน ปริพฺพเยน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 334

ติกฺกฉิสฺสามิ นํ (๑) ราชา มํ ปสฺสตุติ อหํ ๑ ราชา ตํ สุตฺวา  
 เตนฺ หิ อากฺขฺมตุติ อหํ ๑ สกฺโก ปวิสิตฺวา ชยาเปตฺวา  
 เอกมนฺตํ อฏฺฐาสี ๑ ราชา ตฺวํ มํ ติกฺกฉิสฺสตีติ อหํ ๑ อาม  
 เทวติ ๑ เตนฺ หิ ติกฺกฉิสฺสตุติ อหํ ๑ สาธุ มหาราช พฺยาธิโน  
 เม ลกฺขณํ กถฺถุ เคน การณฺน อฺปฺปนฺโน กิ ขาทิตํ  
 วา ปิตํ วา นิสฺสาย อูทาหุ ทิฏฺฐํ วา สุตํ วาติ ๑  
 ตาต มยฺหํ พฺยาธิ สุตํ นิสฺสาย อฺปฺปนฺโนติ ๑ กิเนเต สุตฺนฺติ ๑  
 ตาต เอโก มาณโว อากฺนฺตฺวา มยฺหํ ติสฺสู นกเรสุ รัชฺชํ  
 คณฺหิตฺวา ทสฺสามิติ อหํ อหํ ตสฺส นีวาสนฏฺฐานํ วา  
 นีวาสนปริพฺพชฺ ยว น ทาเปสี โส มยฺหํ กุชฺฌิตฺวา อณฺณสฺส  
 รณฺโณ สนฺตํ กิ คโต ภวิสฺสติ อถ เม เอวํ มหนฺตา นาม  
 อิสฺสรียา ปรีหิโนมฺหิติ จินฺเตนฺตสฺส อยฺม พฺยาธิ อฺปฺปนฺโน  
 สเจ สกฺโกสิ ตฺวํ เม กามจิตฺตํ นิสฺสาย อฺปฺปนฺนํ พฺยาธิ [๒]  
 ติกฺกฉฺชาหิติ เอตมฺตถํ ปกาเสนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๓๐๕] ตโย คิริ อนุตฺรํ กามยามิ  
 ปญฺจาโล (๑) กุรุโย เกกเก จ  
 ตตฺตฺตฺตริ พุราหฺมณ กามยามิ  
 ติกฺกฉ มํ พุราหฺมณ กามนีตฺนฺติ ๑

ตตฺถ ตโย คิรินฺติ ตโย คิริ ๑ อยเมว วา ปาโจ ๑  
 ยถา จ สุตฺสสนคิริโน ทฺวาริ เหน้ ปกาสตีติ เอตถ สุตฺสสน-  
 # ๑. ปนาติปี ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ติกฺกฉฺตฺติ ทิสฺสติ ๑  
 # ๓. สี. ม. ปญฺจาลา ๑ เอวมฺปรีปี ๑

\*เล่มที่ 30 กามนิตชาตกัม หน้าที่ 335

เทวนคริ์ ยุชฌิตฺวา ทุกฺกณฺหตฺย ทฺวจฺจนตฺย สฺทสฺสนคิรีติ  
 วุตฺตํ เอวมิธาปี ตีณิ นคฺรานิ ตโย คิรินฺติ อธิปฺเปตานิ  
 ตสฺมา อยเมตฺถ อตุโถ ฯ ตีณิ ปน นคฺรานิ เตสญฺจ อนฺตริ์  
 ติวิธมฺปิ ฐฏฺจํ กามยามิ ฯ ปญฺจาโล กุรุโย เกกเก จาติ อิมานิ  
 เตสํ ฐฏฺจานํ นามานิ เตสฺ ปญฺจาโล (๑) อุตฺตรปญฺจาโล ฯ  
 ตตฺถ กปิถํ นาม นคฺริ์ ฯ กุรุโยติ กุรุรฺฐฏฺจํ ฯ ตตฺถ  
 อินฺทปตฺตํ นาม นคฺริ์ ฯ เกกเก จาติ (๒) ปจฺจตฺเต อฺปโยควจฺนํ ฯ  
 เตน เกกกรฺฐฏฺจํ (๓) ทสฺเสติ ฯ ตตฺถ เกกกราชฺชานิ์ เยว นคฺริ์ ฯ  
 ตตฺตฺตฺรินฺติ ตํ อหิ์ อิติ ปฏฺิถทฺธา พาราณสิรัชฺชา ตตฺตฺตฺริ์  
 ติวิธํ รชฺชํ กามยามิ ฯ ติกิจฺจ มํ พุราหฺมณฺ กามนิตฺนติ  
 อิเมหิ วตฺตฺกามเอหิ จ กิเลสฺกามเอหิ จ นิตํ หตํ ปหตํ สเจ  
 สกฺโกสิ ติกิจฺจ มํ พุราหฺมณาติ ฯ

อถ นํ สกฺโก มหาราช ตฺวํ มฺุโลสธาทีหิ อเตกิจฺโณ  
 ณาโณสเชเนว ติกิจฺจิตฺพุโพิติ วตฺวา ทฺติยิ์ คาถมาห

[๓๐๖] กณฺหาหิ ทฺฐสฺส กโรนฺติ เหเก  
 อมนฺสฺสวฺฐสฺส (๔) กโรนฺติ ปญฺชิตา  
 น กามนิตฺสฺส กโรติ โกจิ  
 โอกฺกนตฺสฺส กโรติ หิ กา ติกิจฺจนาติ ฯ

ตตฺถ กณฺหาหิ ทฺฐสฺส กโรนฺติ เหเกติ เอกจฺเจ หิ  
 # ๑. ม. ปญฺจาธาติ ฯ ๒. สิ. เกกเย จาติ ฯ ๓. สิ. เกกยรฺฐฏฺจํ ฯ  
 # ๔. ม. อมฺุสฺสวปฺวิจฺจิสฺส ฯ อมฺุสฺสวทฺชฺสตีธาติปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต กาสาววฤกถา หน้ 336

ติกรินกา โฆรวินเสน กาทสปรเปน ทฤกษส มนุเตหิ เจว โอสเชหิ  
 จ ติกริน กโรนติ ๑ อมนุสสวฤกษส กโรนติ ปณชิตาติ  
 อปรเ ปณชิตา ฤตเวชชา ฤตยกขาทิหิ อมนุสเสหิ วฤกษส  
 คหิตสส อภฤตสส พลิกมมปริตตกรณโอสชปริภาวิตาทิหิ ติกริน  
 กโรนติ ๑ น กามนิตสส กโรติ โกจิติ กามะหิ ปน นิตสส  
 กามวลิกสส ปุคคสส อณตฺร ปณชิตะหิ น อณโณ โกจ  
 ติกริน กโรติ กโรนโตปี กาคู สมตฺโถ นาม นตฺติ ๑  
 กิการณา ๑ โอกกนตฺสูกสส หิ กา ติกรินมาติ โอกกนตฺส  
 อวกนตฺสส สูกสส กุสธมมสส มรียาทำ อติกนตฺส  
 อกุสธมเม ปติฤจิตสส ปุคคสส มนฺโตสธาติหิ กานาม  
 ติกริน น สกกาเอเตหิ (๑) ติกรินตฺนติ ๑

อิติสส มหาสตุโต อิมํ การณํ ทสเสตฺวา อุตฺตรี เอวมาห  
 มหาราช สเจ ตฺวํ ตานิ ตินิ รชชานิ ลจฺนสิ อปี น  
 โข อิมะสฺ จตฺส นกระสฺ รชชํ การะนฺโต เอกปรุหาระเนว  
 จตฺตาริ สากฺกยฺคานิ ปริทหะยฺยาสิ จตฺส สฺวณฺณปาตีสุ  
 ฤณเชยฺยาสิ จตฺส สิริสยเนสฺถ สยฺยฺยาสิ มหาราช ตณฺหาวลิกะน  
 นาม ภาวิตุํ น วฤกฺกติ ตณฺหา นามะสา วิปตฺติมุลา สา  
 วทฺตมมานา โย ตํ วทฺตเมติ ตํ ปุคคํ อฤกฺษสฺ มหานิรเยสฺ  
 โสพสฺส อุตฺสทนิรเยสฺ นานปรุการปรุเกเทสฺ จ อวเสสอปาเยสฺ  
 # ๑. ม. โอสเชหิ ๑ ๒. ม. กโรนโต ๑



\*เล่มที่ 30 ปลายชาติกั หน้า 337

จิปตีติ ฯ เอว ราชานัน นิรยาทิกเยน ตชเชตฺวา มหาสตุโต  
ชมฺมึ เทเสสิ ฯ ราชาปีสุส ชมฺมึ สุตฺวา วิคตโสโก หุตฺวา  
ดาวเทว นิพฺยาริตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ สกฺโกปีสุส โอวาทํ ทตฺวา  
สีเลสุ ปตฺติญฺจาเปตฺวา เทวโลกเมว คโต ฯ โสปี ตโต ปญฺจาย  
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถา กมฺมํ คโต ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกั สโมชานนฺตี  
ตทา ราชา กามนิตฺตพฺราหฺมโณ อโหสิ สกฺโก ปน อหเมวาทิ ฯ  
กามนิตฺตชาติกั อญฺจมํ ฯ

### ปลายชาติกั

คชคฺคเมฆเกตี อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต ปลายิ-  
ปริพฺพาชกั (๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร วาทตฺถาย สกฺลชมฺพุทฺธิปํ วิจริตฺวา กิณฺจิ ปญฺญิวาทํ (๒)  
อลภิตฺวา อนฺุพฺพุเพน สวตฺถึ ปตฺวา อตฺถิ นฺุ โข โภจิ  
มยา สทฺธี วาทํ กาคฺคํ สมตฺถโถติ มนฺุสฺเส ปุจฺฉิ ฯ มนฺุสฺสา  
ตาทิสานันฺ สหสฺเสนปี สทฺธี วาทํ กาคฺคํ สมตฺถโถ สพฺพณฺญ  
ทิปทานันฺ อคฺโค มหาโคตโม ชมฺมิสฺสโร ปรปฺปวาทมทฺทโน  
สกเลปี ชมฺพุทฺธิเป อุปฺปนฺโน ปรปฺปวาโท ตํ ภควนฺตํ อตฺถิกมิตฺตํ  
สมตฺถโถ นตฺถิ เวลนฺตํ ปตฺวา สมฺมทฺทอุมิโย วิย หิ สพฺเพ  
# ๑. สึ. ปลายิปริพฺพาชกั ฯ ม. ปลายิตฺตปริพฺพาชกั ฯ เอวมฺุปริปี ฯ  
# ๒. ม. กณฺจิ ปญฺญิวาทิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 338

วาทา ตสฺส ปาทมฺลปิ ปตฺวา จุณฺณวิจฺจณา โหนฺตฺติ  
พฺพุทฺทคฺคณ กเถสุฯ ปริพฺพาชโก กหิ ปน โส เอตฺรหิตี  
ปฺุจฺจิตฺวา เขตฺวเนติ สุตฺวา อิทานิสุส วาํ อโรเปสฺสามิตี  
มหาชนปริวฺโต เขตฺวานิ คจฺจนฺโต เขตฺน ปน ราชกฺุมารณ  
นวโกฏฺฐนํ วิสฺสชฺเขตฺวา การิตฺติ เขตฺวานทฺวารโกฏฺฐกํ ทิสฺวา ว  
อຍ္ สมนฺสฺส โคตฺมสฺส วสนปาสาทิติ ปฺุจฺจิตฺวา ทฺวารโกฏฺฐโก  
อยฺนฺติ สุตฺวา ทฺวารโกฏฺฐโก ตาว เอวรฺูโป วสนเกหิ กิํทิตฺ  
ภวิสฺสตีตี วตฺวา คนฺชกฺุฏฺฐิ นาม อปฺปเมยฺยาตี วุตฺเต เอวรฺูเปน  
สมณฺณ สทฺธิ โโก วาํ กริสฺสตีตี ตโตว ปฺลาโยฯ  
มนฺุสฺสา อุนฺนาทินฺน หุตฺวา เขตฺวานิ ปฺวิสิตฺวา สตฺถารา กิ  
อกาเล อากตฺถาตี วุตฺตา ตํ ปวตฺตี กถยฺิสฺสุฯ สตฺถา น  
โฆ อฺุปาสกา อิทาเนว ปฺุพฺเพเปส มม วสนกฺุจฺจานสฺส  
ทฺวารโกฏฺฐกํ ทิสฺวา ปฺลาเยวตี วตฺวา เตหิ ยาจิตฺ อตีตํ  
อาหริฯ

อตีเต คนฺชารรฺกฺุเจ ตกฺกสฺลลยฺ โปชิสฺสโต รชฺชํ กอารสิฯ  
พาราณสิยํ พฺุรหฺมทฺโตฯ โส ตกฺกสฺลลํ คณฺุหิสฺสามิตี มหนฺเตน  
พฺลนิกายน (๑) คนฺุตฺวา นกรโต อวิทฺุเร จตฺวา อิมินา นียาเมน  
หตฺถิ เปเสถ อิมินา อสฺเส อิมินา รเถ อิมินา ปตฺตีเอว  
ธาวิตฺวา อาวุเชหิ ปฺุพฺรธ เอว ฆนฺวสฺสํ วลาหกา (๒) วิย สรวสฺสํ  
# ๑. ม. พฺลกาเยนฯ ๒. ม. ฆนฺวสฺสวลาหกาฯ

\*เล่มที่ 30 ปลายชาติกั หน้า 339

วสุสเถติ เสนํ วิจาเรนุโต อิมํ คธาทวยมาห

[๓๐๗] กชคฺคเมฆเอภิ หยคฺคมาลิกิ  
รณฺุมิชาเตภิ สราริวิสฺสภิ (๑)  
ชนฺุคฺคหาวณฺฺณทพฺุหปฺุหาริกิ (๒)  
ปริวาริตา ตกฺกสิลา สมฺนุตโต ๑

[๓๐๘] อภิชาวธา จุปฺปตธา (๓) จ  
วิวิทฺวินทิตา (๔) ว ทนฺตฺภิ  
วตฺตตชชฺ ตุมฺโล โฆโส (๕)  
ยธา (๕) วิชฺชุตฺตา (๖) ชลฺลรฺรสฺส กชชฺโตนฺติ ๑

ตฺตฺถ กชคฺคเมฆเอภิตฺติ อคฺคกชเมฆเอภิ โกณฺจนาทํ กชชฺตํ (๗)  
กชฺเชนฺเตหิ มตฺตวารณฺวลาหเกหิตฺติ อตฺโถ ๑ หยคฺคมาลิกิตฺติ  
อคฺคหยมาลิกิ วรฺสินฺชวมาลาหเกหิ อสฺसानิเกหิตฺติ (๘) อตฺโถ ๑  
รณฺุมิชาเตภิตฺติ สณฺุชาตอุมิเวเคหิ สาคเร สลฺลเเลหิ วิย สณฺุชาต-  
รณฺุอมิหิ รณฺานิเกหิตฺติ อตฺโถ ๑ สราริวิสฺสภิตฺติ เตหิ เยว รณฺานิเกหิ  
ณฺนวสฺสมเฆ วิย สรวสฺสํ วสฺสนฺเตหิ ๑ ชนฺุคฺคหาวณฺฺณทพฺุหปฺุหาริกิ  
ปฺุหาริกิตฺติ ชนฺุคฺคเหหิ (๙) อวณฺฺณทพฺุหปฺุหาริกิ อิตฺโต จิตฺโต จ  
# ๑. ม. สราริวิสฺสภิ ๑ ๒. ส. ม. ธรฺุคฺคหาวณฺฺณทพฺุหปฺุหาริกิ ๑  
เอวมฺุปริปี ๑ ๓. ม. อภิชาวธจุปฺปชวธ ๑ เอวมฺุปริปี ๑  
# ๔. ม. วิวิทฺวินทิตา ๑ เอวมฺุปริปี ๑ ๕. ม. โฆโส ยธา ๑  
# ๖. ม. วิชฺชุตฺตา ๑ เอวมฺุปริปี ๑ ๗. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑  
# ๘. ม. วรฺสินฺชวลาหเกหิ อสฺसानิเกหิตฺติ ๑  
# ๙. ม. ธรฺุคฺคเหหิ ๑ เอวมฺุปริปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาววคฺควณณา หน้า 340

อาวตฺติตฺวา ปริวตฺติตฺวา ทพฺหปฺปหฺรณฺเตหิ คหิตฺขคฺคฺรตฺน-  
ชนฺุทฺถเนหิ ปตฺติโยเชหิ วาติ อตฺโถ ฯ ปริวาริตา ตกฺกสิลา  
สมนฺุตโตติ ยถา อัย ตกฺกสิลา ปริวาริตา โหติ สีนฺุํ ตถา  
กโรถาติ อตฺโถ ฯ อภิชาวถา จุปฺปตถาติ เวเคน ชาวถ เจ  
อุปฺปตถ จ ฯ วิวิธวินทิตาว ทนฺุติภีติ วรवारณฺเหหิ สทฺุธี  
วิวิธวินทิตา ภวถ เสลิตคฺชฺชิตฺวาทีเตหิ นานาวิรวา โหถาติ  
อตฺโถ ฯ วตฺตตฺชฺช ตฺมุโล โฆโสติ วตฺตตฺ อชฺช ตฺมุโล มหนฺุโต  
อสฺนิตฺททฺสทีโส โฆโส ฯ ยถา วิชฺชุตฺตา ชลฺชรสฺส คชฺชโตติ  
ยถา คชฺชนฺุตฺสฺส ชลฺชรสฺส มุขโต นิกฺคตา วิชฺชุตฺตา วิจฺรณฺติ  
เอวํ วิจฺรณฺตา นกรฺ ปริวารेतฺวา รชฺชํ คณฺุถาติ วทติ ฯ

อิตฺติ โส ราชา คชฺชิตฺวา เสนํ วิจาเรตฺวา นกรฺทวารสมิปี  
คณฺุตา ทวารโกฏฺจกํ ทิสฺวา อิทํ รณฺุโย วสนฺุคณฺุติ ปุจฺจิตฺวา  
อัย นกรฺทวารโกฏฺจโกติ วตฺเต นกรฺทวารโกฏฺจโก ตาว เอวรฺูโป  
रणฺุโย นิเวสนํ กิทิสิ ภวิสฺสตีติ วตฺวา เวชยนฺุตปาสาทส-  
ทิสฺนฺุติ สุตฺวา เอวํ ยสฺสมฺุปนฺุเนน รณฺุยา สทฺุธี ยฺุชฺฉิตฺุํ น  
สกฺุขิสฺสามาติ ทวารโกฏฺจกํ ทิสฺวา นินฺุตเตตฺวา ปลายิตฺวา  
พารานฺุสิเมว อคฺมาสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา ชาตกํ สโมชานฺุสิ  
ตทา พารานฺุสิราชา ปลายิปฺริพฺพาชโก อโหสิ ตกฺกสิลราชา  
ปนฺุ อหฺเมวาทิ ฯ

ปลายิชาตกํ นวํ ฯ

หุติยปลาวิชาตัก

ชชมปริमितนุติ อิหํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต ปลาวิชา-  
ปริพุพาชกั (๑) อารพุภ กเถสิ ฯ

อิสมุมี ปน วตุถุสมุมี โสปี ปริพุพาชโก เขตวนัน  
ปาวิสึ ฯ ตสมุมี ขณ สตุถา มหาชนปริวโต อลงกตชมมาสเน  
นิสินโน มโนสิลาตเถ สิหนาทํ นทนุโต สิหโปตโก วย ชมม  
เทเสสิ ฯ ปริพุพาชโก ทสพลสุส พุหุมสริรปฏิภาคั รูป  
ปุณณจนทสตุสิริคั มุขํ สุวณณปฏฐสทธิสิ นลาตถจ ทิสวา  
โก เอวรูปํ ปุริสุตตมํ ชินิตุํ สกขิสตุสตีติ วตุวา นิวตติตุวา  
ปริสนตริ อปวิสิตวา (๒) ปลาวิชา มหาชนโน ตํ อนุพนุชิตวา  
นิวตติตุวา สตุถุ ตํ ปวตุตี อโรเจสิ ฯ สตุถา น โส  
ปริพุพาชโก อิทานว ปุพุเพปี มม สุวณณวณณัน มุขํ ทิสวา  
ปลาโต ยเวตติ วตุวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิขิ โภชิสตุโต รชชํ กอารสิ ฯ ตกุกสิลาขิ  
เอโก คนุธารราชา ฯ โส พาราณสิ คหะสุสามิติ จตุรงคินิยา  
เสนาย อากนุตุวา นครํ ปริวาเรตุวา นครทวาระ จิโต  
อตุตโน พลวาทัน โอลเกตุวา โก เอตุตกั พลวาทัน ชินิตุํ  
สกขิสตุสตีติ อตุตโน เสนัน วณณตุวา ปจัม คาลมาห

[๓๐๕] ชชมปริमितํ อนนตปารี

หุปัสทหิ ชัเกหิ สาครมิว

# ๑. ม. เอกั ปลาวิชาตปริพุพาชกเมว ฯ ๒. ม. ปวิสิตวา ฯ ๓. ม. สตุถุสุส ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต กาสาววकुควณณา หน้ 342

คิริมิว อนินเลน ทุปลสโ (๑)

ทุปลสโ (๑) อหมชช ตาทินเสนาคี ๕

ตตุถ ชชมปริมิตุนติ อิทํ ตาว เม รเสสุ โมรปาทำ (๒)

จเปตุวา อุตสาปีตชชเมว อปริมิติ พหุ อนนคตตงขุขัย ๕  
อนนตปารนุติ พลวาทนมุปี เม เอตุตกา หตุถิ เอตุตกา  
อสสา เอตุตกา รดา เอตุตกา ปตุตตีติ คณนปริจเจทรหิตํ  
อนนตปารี ๕ ทุปลสหนุติ น สกุกา ปฏิสตตุหิ สหิตุ  
อภิกวิตุ ๕ ยถา กิ ๕ ช้เกหิ สาครมิว ๕ ยถา สาคโร  
พหุหิปี กาทเกหิ เวควิกขมภนวเสน วา อติกุกมวเสน วา  
ทุปลสโ เอวํ ทุปลสทำ ๕ คิริมิว อนินเลน ทุปลสโหติ อปี  
จ เม อัย พลกาโย ยถา ปพพโต วาเตน อกมุปนิยโต  
ทุปลสโ ตถา อญเณน พลกาเยน ทุปลสโ ๕ ทุปลสโ  
อหมชช ตาทินเสนาคี สุวาทํ อิมินา พเลน สมนนาคโต อชช  
ตาทินเสน ทุปลสโหติ อญญาลเก จิตํ โพธิสตุตํ สนุชาย  
วทติ ๕

อถสส โส ปุณณจหนุทสสุสิริกํ (๑) อตุตโน มุขํ ทสเสตุวา  
พาล มา วิปลปสิ อิทานิ เต พลวาทนํ มตุตวรवारโน  
วिय นพวนํ วิทุชเสสสามิติ สนุตชเชตุวา ทุติยํ คากมาห  
# ๑. ม. ทุปลสโยห ๕ เอวมุปริปี ๕ ๒. ส. ย. โมรปาเท ๕  
ม. โมรรเท ๕ ๓. ม. ปุณณจหนุทสสุสิริกํ ๕

\*เล่มที่ 30 ทุติยปลายิชาตัก หน้าที่ 343

[๓๑๐] มา พาลิย วิปปลปี (๑) น หิสฺส ตาทิสฺ  
วิทฺยฺหเส (๒) น หิ ลภเส นิเสธกํ  
อาสชฺชสี คชมิว เอกจารินํ  
โย ตํ ปทา นพมิว โปถยิสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ มา พาลิย วิปปลปีติ มา อตฺตโน พาลภาวํ  
วิปปลปี (๓) ฯ น หิสฺส ตาทิสฺสนฺติ น หิสฺส ตาทิสฺส อยเมว  
วา ปาโจ ฯ ตาทิสฺส อนนฺตปาริ เม พลวาทนฺนฺติ เอวรूपิ  
ตกฺกเณฺโต รชฺชํ คเหตุํ สมตฺโต นาม น หิ อสฺส น โหตีติ  
อตุโธ ฯ วิทฺยฺหเสติ ตฺวํ หิ เกวลํ รากโทสโมหมานปริพาหน  
วิทฺยฺหสิ เยว ฯ น หิ ลภเส นิเสธกนฺติ มาทิสฺส ปน ปสยฺห  
อภิภวิตฺวา นิเสธกํ น ตาว ลภสิ อชฺช ตํ อากตํ (๔) มกฺเคเนว  
ปลาเปสฺสามิ ฯ อาสชฺชสีติ อุปฺกจฺจสิ ฯ คชมิว เอกจารินนฺติ  
เอกจารินํ มตฺตวรวารณํ วิย ฯ โย ตํ ปทา นพมิว โปถยิสฺสตีติ  
โย ตํ ยถา นาม มตฺตวรวารโณ ปาทา นลํ โปถติ  
สญฺจฺจณฺตีติ (๕) เอวํ โปถยิสฺสตีติ ฯ ตํ ตฺวํ อาสชฺชสีติ อตฺตानํ  
สนฺธายาห ฯ

เอวํ ตชฺเชนฺตสฺส ปนสฺส กถิ สฺสฺวา คนฺธารราชา  
โอโลเกนฺโต กาณฺจนปฏฺฐสทิสฺมหานลาตํ ทิสฺวา อตฺตโน  
# ๑. ม. วิปลปี ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. วิทฺยฺหเส ฯ เอวมฺปริปี ฯ  
# ๓. ม. วิปปลปีติ ฯ ๔. ม. อากตมกฺเคเนว ฯ ๕. ม. สํจฺจณฺตีติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต กาสาวกุกถวณณา หน้า 344

คหณภิตโต นีวตติตฺวา ปลาชนฺโต สกนฺครเมว อคฺมาสี ฯ

สตฺถา อิมํ ชฺมมฺเทศนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานฺสี  
ตทา คณฺฐารราชา ปลาโยปฺริพฺพาชโก อโหสี พารานฺสีราชา  
ปนฺน อหเมวาทิ ฯ

ทฺตฺติยปฺลาโยชาตํ ทสมํ ฯ

กาสาวกฺโค อภฺจโม ฯ

ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ

วรวตฺถ วโจ ทุมชฺินผลํ

จตุโรชฺมมวโร ปฺริสตฺตม

ชงฺก มคะจ ตคฺยคิริ นาม

คชกฺควโร ชชวเรน ทส (๑) ฯ

# ๑. ม. กาสาวํ จฺุพนฺนุทฺธิยํ ปฺฏกตฺตยจ กุมภิกฺกํ ฯ

ชนฺิติวณฺณํ โภสิยญฺจ กฺฤตฺปาณํ กามนฺิตํ ฯ

ปฺลาโยตฺทวยมฺปิ ฯ



## อุปาหนวคฺควณณา

### อุปาหนชาติกั ฯ

ยถาปี กตาทิ อิหิ สตุถา เขตวเน (๑) วิหรนุโต เทวทตฺตํ  
อารพุก กเถสิ ฯ

ชมฺมสภายิ หิ ภิกฺขุ กถิ สมฺภูจจาเปตุ อวฺโส เทวทตฺโต  
อาจริยปจฺจโก (๒) ตถาคตฺตส ปฏฺธิปโก ปฏฺธิสตุ หุตฺวา  
มหาวินาสํ ปาปฺณิตฺติ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว  
เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต  
น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทาเนว อาจริยปจฺจโก (๒) มม ปฏฺธิปโก  
หุตฺวา มหาวินาสํ ปาปฺณิ ปุพฺเพปิ ปฏฺธิปโกเยวาทิ (๓) วตฺวา  
อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โภชิสตุโต  
หตุถาจริยกุลे นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต หตุถิสิปฺเป นิปฺพตฺตี  
ปาปฺณิ ฯ อเถโก กาสิกคามวาสิโก มาณโว อากนฺตฺวา ตฺตส  
สนฺติเก สิปฺปี อุกฺคณฺหิ ฯ โภชิสตุตา นาม สิปฺปี วาเจนฺตา  
อาจริยมฺภูจฺจि น กโรนฺติ อตุตฺโน ชานนนิยาเมน นีรวเสสํ  
สิกฺขาเปนฺติ ฯ ตสฺมา โส มาณโว โภชิสตุตฺตส ชานนสิปฺปี  
# ๑. ย. เวพฺพเน ฯ ๒. ม. อาจริยิ ปจฺจกฺขาย ฯ ๓. ม. ปตฺโตเยวาทิ ฯ  
# ๔. ม. กาสิกคามโก มาณวโก ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาต อุปาหนวคควณณนา หน้ 346

นรเวสลิ คเหตุว โพธิสตุต อห อจริย อห ราชาน  
 อุปฏฐหิสสามิติ ๑ โพธิสตุโต สาธุ ตาตาดิ คนตุว ญโย  
 อโรเจสิ มหาราช มม อนตุเววสิโก ตุมเห อุปฏฐาคู  
 อิจจตีติ ๑ สาธุ อุปฏฐหตุติ ๑ เตน หิสส ปรีพพย ฆานาถาติ ๑  
 ตุมหากิ อนตุเววสิโก ตุมเหหิ สมหิ น ลจจติ ตุมเหสุ สติ  
 ลกนเตสุ ปญญาสิ ลจจติ เทว ลกนเตสุ เอกิ ลจจตีติ ๑ โส  
 เกหิ คนตุว ติ ปวตุตี (๑) อนตุเววสิกสส อโรเจสิ ๑ อนตุเววสิโก  
 อห อจริย ตุมเหหิ สมิ สิปปี ฆานามิ สเจ สมหญญเวว  
 ปรีพพย ลกิสสามิ อุปฏฐหิสสามิ สเจ น (๒) ลกิสสามิ น  
 อุปฏฐหิสสามิติ ๑ โพธิสตุโต ติ ปวตุตี ญโย อโรเจสิ ๑  
 ราชา สเจ โส ตุมเหหิ สมหปกาโร ตุมเหหิ สหุธิ สมหญญเวว  
 สิปปี ทสเสตุ สกโกนุโต สมหิ ลกิสสตีติ อห ๑ โพธิสตุโต  
 ติ ปวตุตี ตสส อโรเจตุว เตน สาธุ ทสเสสสามิติ วุตเต  
 ญโย อโรเจสิ ๑ ราชา เตน หิ เสว สิปปี ทสเสถาติ ๑  
 สาธุ ทสเสสสาม นคเร เภริญจาราเปถาติ ๑ ราชา เสว  
 กิร อจริโย จ อนตุเววสิโก จ อุโก หตุถิสิปปี ทสเสสสนุติ  
 ราชญคณ สนนิปติตุว ทฏฐกามา ปสสนุติ เภริญจาราเปสิ ๑  
 อจริโย น เม อนตุเววสิโก อุปายโกสลล ฆานาตีติ  
 เอกิ หตุถิ คเหตุว เอกรตุเตเนว วิโลมิ สิกฆาเปสิ ๑ โส  
 # ๑. ม. ปวตุตี ๑ เอวมุปรีปี ๑ ๒. ม. โน เจ ๑

\*เล่มที่ 30 อุปาหนชาตกั หน้า 347

ตั คจณาติ วุตเต โอสกุกิตุ้ โอสกุกาติ วุตเต กนตุ้ ตัญญาติ  
 วุตเต นิปชชิตุ้ นิปชชชาติ วุตเต จาตุ้ คณหาติ วุตเต นิกขิปิตุ้  
 นิกขิปาติ (๑) วุตเต คณหิตุ้ เอวั สิกขาเปตวา ปุนทิวเส ตั  
 หตถิ อกริยุหิตวา ราชงคณั อคมาสิ ฯ อนนเตวาสิโกปี เอกั  
 มนาปี หตถิ อกริยุหิ ฯ มหาชโนปี สนนิปติ ฯ อุโกปี สมกั  
 สิปปปี ทสเสตุ้ ฯ ปุน โพธิสตุโต อตตโน หตถิ วิโลมั  
 การเสตุ ฯ (๒) โส คจณาติ วุตเต โอสกุกิ โอสกุกาติ วุตเต  
 ปุโรโต ชาวิ ตัญญาติ วุตเต นิปชชช นิปชชชาติ วุตเต ตัญญาติ (๓)  
 คณหาติ วุตเต นิกขิปิ นิกขิปาติ วุตเต คณหิ ฯ มหาชโน  
 หเร ทญจ อนนเตวาสิก อจาริเยน สทฐิ สารมกั กโรสิ  
 อตตโน ปมาณั น ชานาสิ อจาริเยน สทฐิ สมกั ชานามิติ  
 สญญิ อโหสิติ เลททญจญาทีหิ ปหริตวา ตตเถว ชีวิตกขยั  
 ปาเปสิ ฯ

โพธิสตุโต หตถิมุหา โอริยุห ราชานั อุปสงกमितวา  
 มหาราช สิปปปี นาม อตตโน สุขตถาย คณหนติ เอกจจสส  
 ปน คหิตสิปปปี ทุกกฏอุปานา วิย วินาสเมว อวหตีติ วตวา  
 อิมิ คาลทวยมาห

[๓๑๑] ยถาปี กิตา ปุริสสุสุปาหนา  
 สุขสส อตถาย ทุกขั อุทพพเห

# ๑. ม. จเปตุ้ จเปหิติ ฯ ๒. ม. การเสติ ฯ ๓. ม. อัญญาติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคฺควณณา หน้า 348

म्मมาภิตตฺตา ตลสว ปิปิตา (๑)

ตสฺเสว ปาทะ ปุริสสฺส ขาทเร

[๓๑๒] เอวมะ โย ทุกฺกฺลิน (๒) อนริโย

ตฺมฺหาก (๓) วิชฺชญจ สุตญจมาทีย

ตมะว โส ตตฺถ สฺเตน ขาทติ

อนริโย วุจฺจตุปาหนูปโมติ (๔) ฯ

ตตฺถ อุทพฺพเหตฺติ อวเวหฺย (๕) ฯ มฺมมาภิตตฺตา ตลสว  
 ปิปิตาติ มฺมเมเน อภิตตฺตา ปาทตเลเน ปฎิปิปิตา (๖) ฯ ตสฺเสวาติ  
 เยน ตา ปาทสฺสขตฺถาย (๗) กิณฺตีวา ปาทะสฺส ปฎิมุคฺกา ทุกฺกฺอุปาหนา  
 ตสฺเสว ขาทเรติ วณฺํ กโรนฺติ (๘) ปาทะ ขาทนฺติ ฯ ทุกฺกฺลินฺติ  
 ทฺชฺชชาติโก อกุลปฺตุโต ฯ อนริโยติ หิโรตฺตปฺปวชฺชิตฺโต อสปฺปริโส ฯ  
 ตฺมฺหาก วิชฺชญจ สุตญจมาทียาติ เอตฺถ ตํ ตํ มนฺตีติ (๙) ฯ  
 ตฺมฺหากนฺติ วตฺตพฺเพ ตฺมฺหากาติ วุตฺตํ ตฺมฺหากํ (๑๐) ตํ ตํ สิปฺปิ  
 อาเสวติ ปรีวตฺเตตีติ อตฺถโธ ฯ อาจริยสฺเสตํ นามํ ฯ ตสฺมา  
 ตฺมฺหากาติ คาถาพฺนฺชนสฺสขตฺถํ วณฺณสฺส รสฺสกาโว กโต ฯ  
 วิชฺชนฺติ อฏฺฐารสฺส วิชฺชญฺจนาเนสฺส ยํ กิณฺจิ ฯ สฺตนฺติ ยํ กิงฺญจิ  
 # ๑. ม. ปิปิตา ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๒. ม. ทุกฺกฺลีนคน ฯ เอวมุปริปิ ฯ  
 # ๓. ม. ตมฺมาก ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๔. ม. วุจฺจติ ปานูปโมติ ฯ เอวมุปริปิ ฯ  
 # ๕. ม. อุทพฺพเหตฺติ ฯ ๖. ม. ปาทตเลเน จ ปิปิตา ฯ ๗. ม. สฺสขตฺถาย ฯ  
 # ๘. ม. กโรนฺตา ฯ ๙. ม. มนฺตีติ ฯ ๑๐. สී. ตมาโกติ วตฺตพฺเพ ตมฺหากโก ฯ  
 ม. ตมฺโมติ วตฺตพฺเพ ตมฺมาโก ฯ ย. ตมฺหากนฺติ วตฺตพฺเพ ตมฺหาก อิติ วุตฺตํ ฯ

\*เล่มที่ 30 อุปาหนชาตกั หน้า 349

สุตติ ปริยตฺติ (๑) ฯ อาทียาติ อาทียิตฺวา ฯ ตเมว โส ตตฺถ สฺเตน  
 ขาทตีติ ตเมวาทิ อตฺตทานเมว ฯ โสติ โย ทุกฺกุกฺลินฺโน อนริโย  
 อจฺริยมฺหา วิชฺชณฺจ สุตฺตณฺจ อาทียติ โส ตตฺถ สฺเตน ขาทติ (๒)  
 ตสฺส สนฺตฺติเก สฺเตน โส อตฺตทานเมว ขาทตีติ อตฺโถ ฯ  
 อฏฺฐกถายํ ปน เตเนว โส ตตฺถ สฺเตน ขาทตีติปิ ปาโจ ฯ  
 ตสฺสาปิ โส เตน ตตฺถ สฺเตน อตฺตทานเมว ขาทตีติ อยมเว  
 อตฺโถ ฯ อนริโย วุจฺจตุปาหนูปโมติ อิติ อนริโย อุปาหนูปโม  
 ทุกฺกุกฺปาหนูปโมติ วุจฺจติ ฯ ยถา หิ ทุกฺกุกฺปาหนา ปฺริสํ  
 ขาทติ (๓) เอวเมว (๔) สฺเตน ขาทนฺโต อตฺตทานํ ขาทติ ฯ อถ วา  
 ปาทานํ (๕) ทุกฺขา ทูปาหนูปมา ตสฺส (๕) อุปาหนาย ขาทิต-  
 ปาทสฺเสตํ นามํ ฯ ตสฺมา โย อตฺตทานํ สฺเตน ขาทติ โส  
 เตน สฺเตน ขาทิตตฺตา อนริโยติ วุจฺจติ ฯ อุปาหนูปโมติ  
 อุปาหนูปตาปิตสทิสฺสติ (๖) วุจฺจตีติ อยมตฺถ อตฺโถ ฯ

ราชา คฺกุโจ โปชฺสิตตฺตสฺส มหนฺตํ ยสํ อทาสี ฯ

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ  
 ตทา อนฺนเตวาสีโก เทวทฺตโต อโหสฺสิ อจฺริโย ปน อหเมวาทิ ฯ

อุปาหนชาตกั ปจฺมํ ฯ

# ๑. ม. สุตปริยตฺติ ฯ ๒. ม. โส ฯ ตตฺถ สฺเตน ขาทตีติ ฯ

# ๓. ม. ขาทนฺติ ฯ ๔. ม. เอวเมว ฯ ๕. ม. ปานาย ทูโตติ ปานทู ฯ

อุปาหนูปตาปิตสฺส ฯ ๖. ม. อนริโยติ วุจฺจติ ปานทูโปโม ฯ

อุปาหนูปตาปิตปาทสทิสฺสติ ฯ

วีณาถุณชาตกั

เอกจินฺตโธ อยมตฺโถติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโธ  
อณฺตริ กุมาริกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

สา กิเรกา สาวตฺถิยั เสฏฺฐิฉีตา อตฺตโน เกเห  
อุสภราชสฺส สกฺกาโร กรียมานั (๑) ทิสฺวา ชาติ ปุจฺฉิ อมฺม  
โก นามเส เอวั สกฺกาโร ลภตฺติ ฯ อุสภราชา นาม  
อมฺมาติ ฯ ปุณฺ สา เอกทิวสั วาตปาเน (๒) จตุวา อนฺตรวีถิยั  
โอโลเกนฺตี เอกั ชุชฺชั ทิสฺวา จินฺตฺเตสิ กุณฺนั อนฺตเร เขฏฺฐกสฺส  
ปิฏฺฐิยั กกุชฺชั โหติ มนุสฺสเขฏฺฐกสฺสาปิ เตน ภวิตพฺพั อัย  
มนุสฺเสสฺสุ ปุริสฺสโก ภวิสฺสติ เอตสฺส มยา ปาทปริจาริกาย  
ภวิทุ วฏฺฐตฺติ ฯ สา ทาสี เปเสตฺวา เสฏฺฐิฉีตา ตยา สทฺธิ  
คนฺตูกามา อสุกฺกฺจानั กิร คนฺตฺวา ติฏฺฐาติ ตสฺส อาโรเจตฺวา  
सारณฺฑกั อาทาย อณฺฎาทกเวเสน ปาสาทา โอตริตฺวา  
เตน สทฺธิ ปาลายิ ฯ อปรภาเค ตสฺสา กิริยั (๓) นครเ จ  
ภิกฺขุสงฺฆเ จ ปากฺกั ชาติ ฯ ฃมฺมสภายั ภิกฺขุ กถั สมฺภูจฺาเปสฺสุ  
อาวุโส อสุกา กิร เสฏฺฐิฉีตา ชุชฺเชน สทฺธิ ปลาตาคิ ฯ  
สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย  
สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกฺขเว  
อิทาเนว เอสา ชุชฺชั กามฺเมติ ปุพฺเพปิ กามฺเมสิ ยเวติ วตฺวา  
# ๑. ม. กยิรมานั ฯ ๒. ม. ปาสเท ฯ ๓. ม. ตั กมฺมึ ฯ

\*เล่มที่ 30 วิชาญชชาติกั หน้า 351

อติต อหาริ ๕

อติเต พารานลียิ พุหมทตเต รชชั การนเต โปธิสตุโต  
 เอกสิมิ นิคมคามे เสฏฺฐิคุเถ นิพพตติตฺวา วยปฺตฺโต ฌราวาสั  
 วสนฺโต ปุตฺตธิตาหิ วฑฺฒมาโน อตฺตโน ปุตฺตสฺส พารานสิ-  
 เสฏฺฐิสฺส ธีตรั วาเรตฺวา ทิวสั จเปสิ ๕ เสฏฺฐิธีตา อตฺตโน  
 เกเห อุสภสฺส สกฺการสมฺมานั ทิสฺวา โโก นามะโสติ ชาติ  
 ปุจฺฉิตฺวา อุตฺโทติ สุตฺวา อนฺตรวิธิยา กจฺจนฺตึ เอกั ชุชฺชั  
 ทิสฺวา อัยฺ ปริสุสฺสโก ภวิสฺสตีติ สารภณฺฑกั กเหตุวา เตน  
 สทฺธิ ปลายิ ๕ โปธิสตุโตปิ โข เสฏฺฐิธีตรั เกหิ อานะสฺสามิติ  
 มหนฺเตน ปริวารेณ พารานสิ กจฺจนฺโต ตเมว มกฺกั  
 ปฏฺธิปชฺชิ ๕ เต อุโกปิ สพฺพรตฺตี มกฺกั อกมฺสฺ ๕ อถ ชุชฺชสฺส  
 สพฺพรตฺตี สีตานิหตฺสฺส อรุโณทเย สรีเร วาโต กุปฺปิ ๕  
 มหนฺตา เวทนา วตฺตนฺติ ๕ โส มกฺกา โอกกมฺม เวทนาปฺตฺโต  
 หุตฺวา วิณาทณฺฑโก วิย สงฺกฺกุโก นิปชฺชิ ๕ เสฏฺฐิธีตาปิสฺส  
 ปาทมฺมุเล นิสีทิ ๕ โปธิสตุโต เสฏฺฐิธีตรั ชุชฺชสฺส ปาทมฺมุเล  
 นิสินฺนั ทิสฺวา สยฺชานิตฺวา อุปสงฺกमितฺวา เสฏฺฐิธีตาย สทฺธิ  
 สลฺลปฺนฺโต ปจฺมึ คากมาห

[๓๑๓] เอกจินฺติโต อยมตฺโต พาโล อปริณายโก  
 น หิ ชุชฺเชน วาเมน โภติ สงฺกนฺตุมรหฺสีติ ๕  
 ตตฺถ เอกจินฺติโต อยมตฺโตติ อมฺม ยั ตฺวํ อตฺถึ จินฺเตตฺวา

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคคณณา หน้า 352

อิมินา ขุชฺเชน สทุธิ ปลาตา อัย ตยา เอกิกาย เอว (๑)  
จินฺติโต ภวิสฺสตี ฯ พาโล อปริณายโกติ อัย หิ ขุชฺโซ พาโล  
ทูปฺปญฺญภาเวน มหฺลลโกปี พาโลว อญฺญสฺมี คเหตุวา  
คจฺจนฺเต อสตี คนฺตุ อสมตฺตตาย อปริณายโก ฯ น หิ  
ขุชฺเชน วาเมน โภติ สงฺกนฺตุมรหฺสีตี อิมินา หิ ขุชฺเชน  
วามนตฺตา วาเมน โภติ ตฺว มหากุเล ชาตา อภิรฺูปา ทสฺสนียา  
สงฺกนฺตุ นารหฺสีตี ฯ

อถสฺส ตํ วจันํ สุตฺวา เสฏฺฐจฺฉีตา ทฺุติยํ คาถมาห  
[๓๑๔] ปฺริสฺสุสภํ มลฺลยมานา อหํ ขุชฺชมกามยํ  
โสยํ สงฺกฺุฏฺโต เสตี ฉินฺนตฺนติ ยถา วิณฺนาตี (๒) ฯ

ตสฺสสตฺโต อหํ อยฺย เอกํ อฺุสภํ ทิสฺวา คฺุณฺนํ เชฏฺฐกสฺส  
ปิฏฺฐจฺฉิ กฺุฏฺธิ โหตี อิมสฺสาปิ ตํ อตฺถิ อิมินา ปฺริสฺสุสภน  
ภวิตพฺพนฺติ เอวมหํ ขุชฺชํ ปฺริสฺสุสภํ มลฺลยมานา อกามยํ สฺวายํ  
ยถา นาม ฉินฺนตฺนติ สโทณฺนิโก วิณฺนาทณฺฑทโก เอวํ สงฺกฺุฏฺโต  
เสตีตี ฯ

โพธิสฺสสตฺโต ตสฺสา อญฺญาตกเวเสน นิกฺขนฺตภาวํ ญตฺวา  
นหาเปตฺวา อลงฺกริตฺวา รถํ อารोเปตฺวา อตฺตโน เคหเมว  
อกมาสี ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมชานเสี

# ๑. ม. เอว ฯ ๒. ม. ญณฺาตี ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ



\*เล่มที่ 30 วิกณณกษัตกั หน้า 353

ตทา เสฎฐิธีตา อยเมว เสฎฐิธีตา อโหสิ พาราณสีเสฎฐิ  
ปน อหเมวาทิ ฯ

วิณาณณษัตกั ทุติยั ฯ

วิกณณกษัตกั

กามั ยหิ อิจฉลสิ เตน กจฉาติ อิทั สตุถา เขตวเน  
วิหรนุโต เอกั อุกกณณจิตภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ  
โส หิ ฆมมสมั อานัโต สจจั กิร ตุวั ภิกขุ  
อุกกณณจิตสิตี สตุถารา ปุญ्ञุโจ สจจันติ วตุวา กสมมา  
อุกกณณจิตสิตี วตุเต กามกุนการณาติ อาห ฯ อถ นั สตุถา  
กามกุนา นามเต ภิกขุ วิกณณกสลุสทิสสา สกั ททเย  
ปติญ्ञั ลภมานา วิกณณกั วิย ปวิญ्ञั (๑) สสสมาริ มรณเมว  
ปาเปนุตีติ วตุวา อตีตั อาหริ ฯ

อตีเต โพธิสตุโต พาราณสิยั ฆมเมเน รหุชั กาเรนุโต  
เอกทิวสั อูยยานั คนตุวา โปกุขรณิธีริ สมปาปุณิ ฯ  
นจจคิตาทีสุ (๒) กุสลา นจจคิตานิ ปโยเชล्लุ ฯ โปกุขรณิยั  
มจจกจจปา คีตสททสมิ โลลตาย สนนิปติตุวา รณญา สทฐิ  
คจจันติ ฯ ราชา ตาลขนุชปุปมาณั มจจฆณั ทิสวา กิณนุ  
โฆ อิเม มจจลา มยา สทฐิ เยว จรณุตีติ อมจเจ ปุจฉิ ฯ  
# ๑. ม. วิทุธิ ฯ ๒. ม. นจจคิตาสุ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวักวณณา หน้า 354

อมจจา เอเต เทว อูปฏฺฐหนฺตฺติ อหํสุ ฯ ราชา เอเตปี  
 กิร มํ อูปฏฺฐหนฺตฺติ ตฺสฺสฺติตฺวา เตสํ นิจฺจภตฺตํ ปฏฺฐเปสฺสิ ฯ  
 เทวสฺสํ เทวสฺสํ (๑) ตณฺฑุลมฺมณฺํ ปจฺจติ ฯ (๒) อถ (๓) มจฺจนา ภตฺตเวลาย  
 เอกจฺเจ อากจฺจนฺติ เอกจฺเจ นากจฺจนฺติ ฯ ภตฺตํ นสฺสฺติ ฯ  
 รลฺโย ตมตฺถํ อารฺโรเจสฺสุ ฯ ราชา อีโต ปฏฺฐาย ภตฺตเวลาย  
 เภรี ปหริตฺวา เภริสฺสณฺาย มจฺเจสฺสุ สนฺนิปฺติเตสฺสุ ภตฺตํ  
 เทถาติ อห ฯ ตโต ปฏฺฐาย ภตฺตกมฺมิโก เภรี ปหาราเปตฺวา  
 สนฺนิปฺติตานํ มจฺจนํ ภตฺตํ เทติ ฯ เตปี เภริสฺสณฺาย  
 สนฺนิปฺติตฺวา ภูณฺชนฺติ ฯ

เตสฺсу เอวํ สนฺนิปฺติตฺวา ภูณฺชนฺเตสฺสุ เอโก สสฺสุมารฺโ  
 อากนฺตฺวา มจฺเจ ขาถิ ฯ ภตฺตกมฺมิโก รลฺโย อารฺโรเจสฺสิ ฯ  
 ราชา ตํ สฺตฺวา ปวิฏฺฐสสฺสุมารฺ (๔) มจฺจนํ ขาทนกาเล วิกฺกณฺเณ  
 วิชฺฌิตฺวา คณฺหาหิตี อห ฯ โส สาธฺตฺติ คนฺตฺวา นาวาย  
 จตฺวา มจฺเจ ขาถิตฺุ อากตฺ สสฺสุมารฺ วิกฺกณฺเณ ปหริ ฯ  
 ตํ ตสฺส อนฺโตปฺปิฏฺฐี ปาวิสฺสิ ฯ โส เวทนามปฺตฺโต (๕) หุตฺวา ตํ  
 คเหตฺวา ว ปลาถิ ฯ ภตฺตกมฺมิโก ตสฺส วิทฺธภาวํ ฌตฺวา  
 ตํ อาลปนฺโต ปจฺมํ คากมาห

[๓๑๕] กามํ ยหิ อิจฺฉสฺสิ เตน คจฺจ

วิทฺโธสฺสิ มมฺมมฺหิ วิกฺกณฺเณ

- # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ตณฺฑุลมฺพณฺํ ปาเจสฺสิ ฯ
- # ๓. ม. อถสทฺโท นตฺถิ ฯ ๔. ม. สฺสุมารฺ ฯ ๕. ส. ย. เวทนามตฺโต ฯ

\*เล่มที่ 30 วิภณณกษตัก หน้า 355

หโตสิ ภตฺเตน สวาทิเตน (๑)

โลโล ว (๒) มจฺเจ อนฺุพฺนฺุชฺมาโนติ ฯ

ตตฺถ กามนฺุติ เอกํเสน ฯ ยหิ อิจฺฉสิ เตน กจฺฉาติ ยสฺมี  
อิจฺฉสิ ตตฺถ กจฺฉ ฯ มมฺมมฺหิตี มมฺมมฺภูจฺฉาเน ฯ วิภณณเกนาติ  
วิภณณกสฺสเถน ฯ หโตสิ ภตฺเตน สวาทิเตน โลโล ว มจฺเจ  
อนฺุพฺนฺุชฺมาโนติ ตฺวํ เภริวาทิตสฺสเถน ภตฺเต ทิยฺยมาเน โลโล  
หตุวา ขาทนตฺถาย มจฺเจ อนฺุพฺนฺุชฺมาโน เตน สวาทิเตน ภตฺเตน  
หโต คตฺถจฺฉาเนปี เต ชีวิทํ นตฺถิติ ฯ

โส อตฺตโน วสนฺุจฺฉานํ ปตฺวา ชีวิทกฺขยํ ปตฺโต ฯ

สตุธา อิมํ [๗] ทสฺเสตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หตุวา หุตฺติยํ

กาถมาห

[๓๑๖] เอวมฺปิ โลกามิสฺสํ โอปตฺนฺุโต

วิหฺลยฺติ จิตฺตวสฺสนฺุวตฺติ

โส หลฺยฺติ ฅาติสขาน มชฺเฌ

มจฺฉานฺุโก โสริว สสฺสุมาโรติ ฯ

ตตฺถ โลกามิสฺสนฺุติ ปญฺจ กามคฺฉา เต หิ โลโก

อิฏฺฐโต กนฺุตโต มนาปโต คณฺุหาติ ตสฺมา โลกามิสฺสนฺุติ

วฺจฺฉนฺุติ (๔) ฯ โอปตฺนฺุโตติ ตํ โลกามิสฺสํ อนฺุวตฺตนฺุโต กิเลสวเสน

จิตฺตวสฺสนฺุวตฺติ ปุคฺคโล วิหฺลยฺติ กิลมฺติ (๕) วินาสํ ปาปฺณาติ ฯ (๕)

# ๑. ม. สฺวาทิเตน ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. จ ฯ

# ๓. ม. เอตฺถนฺุตฺเร การณฺุติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. วฺจฺฉติ ฯ

# ๕. ม. เทว ปาจา นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคฺควณณา หน้า 356

โส หนฺตตีติ โส เอวรูปุ ปุคฺคโล ฌาตีนญจ สขานญจ  
มชฺฌเปปี [๑] วิกณฺณเกน วิทุโธ มจฺจนาญโค สสสุมาโร วีย ปญจ  
กามคฺคเณ มนาปาทิ คเหตุวา หนฺตตี วิหนฺตตี (๒) กิตมตี  
มหาวินาสํ ปาปฺณาติ ยเวติ ฯ

เอวํ สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtิวา สจฺจานิ  
ปกาสตุถวา ชาตกํ สโมธาสี ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิต-  
ภิกฺขุ โสตาปตฺติผล ปตฺติภฺจหิ ฯ ตทา สฺสุมาโร เทวทตฺโต  
อโหสิ มจฺจนา พุทฺธปรีสา พาราณสีราชา ปน อหเมวติ ฯ  
วิกณฺณกชาตกํ ตตฺถิ ฯ

#### อสีตาทุชาตกํ (๓)

ตฺวเมวทานิมการีติ (๔) อิทํ สตุถา เซตฺวเน วิหรนฺโต  
อญฺญตรํ กุมาริกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิเรกสฺมี ทุวินฺนํ อคฺคสาวกานํ อฺปญฺจจากฺกุเล  
เอกา กุมาริกา อภิรฺูปา โสภคฺคปฺปตฺตา ฯ สา วยปฺปตฺตา  
สमानชาติกํ กุลํ อคฺมาสิ ฯ สามิโก ตํ กิสฺมิญฺจิ อมญฺญมาโน  
อญฺญตฺถ จิตฺตวเสน จรตี ฯ สา ตสฺส ตํ อตฺตนิ อนิจฺจมานตํ (๕)  
อคเณตฺวา เทว อคฺคสาวเก นิมนฺเตตฺวา ทานํ ทตฺวา ฌมฺมํ  
# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร โสตี ทิสฺตี ฯ ๒. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ  
# ๓. ม. อสีตาทุชาตก... ฯ ๔. ม. ตฺวเมวทานิมกรตี ฯ เอวมุปรีปี ฯ  
# ๕. ม. อนาทฺรตํ ฯ

\*เล่มที่ 30 อสิตาภชาตกั หน้า 357

สุณนตี โสตาปตติผล ปติฏฐหิ ฯ สตา ตโต ปฏุจาย  
มกคสุเขน ผลสุเขน (๑) วิดีนามยมานา สามิโกปี มํ น อิจฺฉติ  
ฆรวาเสนาปี เม กมมํ นตฺถิ ปพฺพชิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา  
มาตาปีตฺถนํ อัจฺฉิตฺวา ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ ตสฺสา  
สตา กิริยา ภิกฺขุสงฺฆ (๒) ปากฺกฺวา ชาตา ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ  
ฆมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺุโส อสฺสกฺกฺลสฺส ชีตา  
อตฺถลเวสิกา สามิกสฺส อนิจฺฉมานภาวํ ฅตฺวา อกฺคสาวกานํ  
ฆมมํ สุตฺวา โสตาปตฺติผล ปติฏฺฐาย ปฺน มาตาปีตโร  
อาปฺุจฺฉิตฺวา ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปตฺตา เอวํ อตฺถลเวสิกา  
อวฺุโส สตา กุมาริกาติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ  
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปฺุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ  
วฺุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว สตา กฺลชีตา อตฺถลเวสิกา  
ปฺุพฺเพปี อตฺถลเวสิกา ยเวติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ  
อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต  
โพธิสฺตฺโต อีสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญฺญา จ สฺมาปตฺติโย  
จ นิพฺพตฺเตตฺวา หิมวณฺตปฺปะเทเส วาสํ กปฺเปสิ ฯ ตทา  
พาราณสिरาชา อตฺตโน ปฺุตฺตสฺส พุรฺหมทตฺตกุมารสฺส ปรีวาร-  
สฺมปตฺตี ทิสฺวา อุปฺปนฺนสงฺโก (๔) ปฺุตฺตํ รฏฺฐา ปพฺพาเชสิ ฯ  
โส อสิตาภก นาม อตฺตโน เทวีอาทาย หิมวณฺตํ ปวีสิตฺวา  
# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ภิกฺขุสฺสุ ฯ ๓. ม. อนิจฺฉนาภวํ ฯ  
# ๔. ม. อุปฺปนฺนาสงฺโก ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคควณณา หน้า 358

มจณัมสผลาผลานิ ขาทนูโต ปณณสาถาย วาส์ กปเปลิ ฯ  
 โส เอก์ กิณนรี ทิสฺวา ปฏิพทฺชจิตฺโต อิมํ ปชาปตี  
 กริสฺสามีติ อสิตาภภ อคณฺเตวฺวา ตสฺसानุปรํทํ อคมาสิ ฯ ส  
 ตํ กิณนรี อนุพฺนุชฺมานํ ทิสฺวา อัย มํ อคณฺเตวฺวา กิณนรี  
 อนุพฺนุชฺติ ก็ เม อิมินาติ วิรตฺตจิตฺตา หุตฺวา โโพธิสฺตตํ  
 อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา อตฺตโน กสิณฺปริกมมํ กถาเปตฺวา  
 กสิณฺ อโโลเกนฺตี อภิณฺญา จ สมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา  
 โโพธิสฺตตํ วนฺทิตฺวา อากนฺตฺวา อตฺตโน ปณณสาถทฺวาร  
 อฏฺฐาสิ ฯ พุรหฺมทตฺโตปี กิณนรี อนุพฺนุชฺนฺโต วิจริตฺวา ตสฺสา  
 กตมกฺกมฺปิ อทิสฺวา ฉินฺนาโส หุตฺวา ปณณสาถาภิมุโข  
 อากโต ฯ อสิตาภฺ ตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา เวหาสิ อพฺภุคฺคณฺตฺวา  
 มณฺวิณฺเณ คคนตฺเล จิตฺตา อຍျပฺตုตฺ ตํ นิสฺสาย มยา อิม

° ฌานสุขํ ลทฺชฺนฺติ วตฺวา ปจฺมํ กถมาห

[๑๑๗] ตฺวเมวทานิมกริ ยํ กาโม พุยกมา ตยิ  
 โสยํ อปฺปฏิสฺนฺธิโก ขรา ฉินฺนํ (๑) เรนฺกนฺติ (๒)

ตตฺถ ตฺวเมวทานิมกริ ตยิ อຍျပฺตုตฺ มํ ปหาย กิณนรี  
 อนุพฺนุชฺนฺโต ตฺวเมว อิทานิ อิทํ อกริ ฯ ยํ กาโม พุยกมา  
 ตยิ ตยิ ยํ มม ตยิ กาโม วิคโต วิภฺขมฺภนฺนปฺปหาเนน ปหิโน  
 ยสฺส ปหิณฺตฺตา อหํ อิมํ วิเสสิ ปตฺตาติ ทิเปติ ฯ โสยํ  
 อปฺปฏิสฺนฺธิโกติ โส ปน กาโม อิทานิ อปฺปฏิสฺนฺธิโก ชาโต  
 # ๑. ม. ขรฉินฺนํ ฯ เอมฺปริปี ฯ ๒. ส. ย. เรนฺกนฺติ ฯ

# ๓. ม. อกริ ฯ

\*เล่มที่ 30 อติตากรุชาตัก หน้าที่ 359

น สกกา ปฏิสนุชิตุฯ ขรา ฉินนัว เรนุกนติ ขโร วุจติ  
กกโจ เรนุกั วุจติ หตุถิทนุโตฯ ยถา กกจฉินโน หตุถิทนุโต  
อปฺปฏิสนุชโก ชาโต โหติ น ปฺน ปฺริมเนน อลฺลียติ เอว  
ปฺน มยหิ ตยา สทฺธิ จิตฺตสฺส ฆณฺ्हัน นาม นตฺถิติฯ วตฺวา  
ตสฺส ปสฺสนตฺสเสว อฺปฺปติตฺวา อณฺณตฺถ อคมาสิฯ

โส ตสฺสา คตกาเล ปรีเทวมาโน ทฺถียิ คากมาห

[๓๑๘] อตฺริจฺจมา (๑) อติโลเกน อติโลกรมเทน จ  
เอว หายติ อตฺถมฺหา อหํ อติตากรุยาติฯ

ตตฺถ อตฺริจฺจมา อติโลเกนาติ อตฺริจฺจมา วุจติ อตฺร อตฺร  
อิจฺจาสงฺขาตา อปฺริยนตฺตณฺหา อติโลโก วุจติ อติกกมิตฺวา  
ปวตฺตนโลโกฯ อติโลกรมเทน จาติ ปฺริสมทํ อฺปฺปาทนโต  
อติโลกรมโท นาม ชาโต (๒)ฯ อิทํ วุตฺติ โหติ อตฺริจฺจมาเวสน  
อตฺริจฺจมาโน ปุคฺคโล อติโลเกน จ อติโลกรมเทน จ ยถา  
อหํ อติตากรุยา ราชชิตาย ปรีหิโน เอว อตฺถมฺหา หายติติฯ

อติ โส อิมาย คากาย ปรีเทวิตฺวา อรณฺเณ เอกโก ว  
วสิตฺวา ปิตฺถ อจฺจเยน กนฺตฺวา รชชํ คณฺหิฯ

สตฺถา อิมิ ฆมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตัก สโมธานสิ  
ตทา ราชปฺุตโต จ ราชชิตา จ อิเม เทว ชนา อเหตุ  
ตาปโส ปน อหเมวาติฯ

อติตากรุชาตัก จตฺถํฯ

# ๑. ส. ย. อตฺริจฺจมาฯ ม. อตฺริจฺจมาฯ เอวมฺปฺริปีฯ ๒. ม. ชายติฯ

วจนนชชาติกั

สุขา ฆรา วจนนชาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
โรชมลลั อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิรายสมโต อานนุทสุส คิหิสหาโย ฯ โส เอกทิวลั  
ตสุส (๑) อากมนตถาย เทรสุส สาสัน ปาหะสิ ฯ เถโร สตุถารั  
อาปุจจิตฺวา อคมาสิ ฯ โส เถริ นานคฺครสโกชนั โภเชตฺวา  
เอกมนุตั นิสินโน เถเรน สทฐี ปฏิสนุถารั กตฺวา เถริ  
คิหิโกเคหิ กามकुณฺเหสิ นิมนฺเตนุโต ฆนฺเต อานนุท มม เกเห  
ปहुตั สวิญญานกั อวิญญานกั รตนั อิมั มชฺเฒ ฆินฺทิตฺวา  
ตฺยหั ทมฺมิ เอหิ อุโกปิ อकारิ อชฺฌาวาสิสฺสามาติ ฯ เถโร  
ตสุส กามकुณฺเส อาทินวั กเถตฺวา อุกฺขายาสนา วิหารั  
คณฺตฺวา ทิฏฺโฐ เต อานนุท โรโชติ สตุถรา ปุจฺจิตฺโต อาม  
ฆนฺเตติ วตฺวา กิมสุส กเถสิตี วุตฺเต ฆนฺเต มั โรโช  
ฆราวาเสน นิมนฺเตสิ อถสุสาหุ ฆราวาเส จ กามकुณฺเส  
จ อาทินวั กเถสินฺติ ฯ สตุถา น โข อานนุท โรโช  
มลฺโล อิทาเนว ปพฺพชิตฺเต ฆราวาเสน นิมนฺเตสิ ปุพฺเพปี  
นิมนฺเตสิ เขวาติ วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตฺ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุทตฺเต รชฺชั การนฺเต โโพธิสตุโต  
อถฺยตรสุรมิ นิคมคามे พุราหุณฺณกุเล นินฺพุตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต  
# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ



\*เล่มที่ 30 วจนชชาติกั หน้า 361

อิสิปพชชั ปพพชิตวา หิมวณตปฺปเทเส จิริ วสิตวา โถณมพิล-  
 \*เสวนตถาย พาราณสี คนฺตวา ราชุຍานเน วสิตวา ปฺนทิวเส  
 พาราณสี ปาวิสึ ฯ อถสฺส พาราณสีเสฏฺฐิ อจารวิหาร (๑)  
 ปสิทิตวา เคหิ เนตฺวา โภเชตฺวา อฺยฺยานเน วสนตถาย ปฏฺิณฺณํ  
 กเหตุวา ตํ ปฏฺิขคฺคนฺโต อฺยฺยานเน วสาเปสิ ฯ เต อณฺณมณฺณํ  
 อฺปฺปนฺนตีเนหา อเหตุํ ฯ อถกทิวสํ พาราณสีเสฏฺฐิ โพธิสฺตเต  
 เปมิวิสฺสาสวเสน เหวํ จินฺเตสิ ปพพชชา นาม ทฺกฺขา มม  
 สหายํ วจนขํ ปรีพพชกั อฺปฺปพพชเชตฺวา สพฺพิ วิภวํ มชฺเฌ  
 ภินฺทิตฺวา ตสฺส ทตฺวา เทวปี สมคฺควาสํ วสิสฺสามาติ ฯ  
 โส เอกทิวสํ ภคฺคกิจฺจปรีโยसानเน เตน สทฺธิ มชฺฐปฏฺิสนฺถาริ  
 กตฺวา ภนฺเต วจนข ปพพชชา นาม ทฺกฺขา สฺโข ฌราวาโส  
 เอหิ อฺโภ สมคฺคา กามे ปรีภุณฺชมานา วสามาติ วตฺวา  
 ปจฺม คากมาห

[๑๑๕] สฺวา ฌราวา วจนข สหิรณฺณา สโภชนา  
 ยตฺถ ภูตฺวา ปวีตฺวา จ สเยยฺยาสี (๒) อฺนฺสฺสฺโกติ ฯ

ตตฺถ สหิรณฺณาติ สตฺตรตฺนสมฺปนฺนา ฯ สโภชนาติ พหุ-  
 ขาทฺนียโภชนียา ฯ ยตฺถ ภูตฺวา ปวีตฺวา จาติ เยสุ สหิรณฺณ-  
 สโภชเนสุ ฌเรสุ นานคฺครสานิ โภชนานิ ปรีภุณฺชิตฺวา  
 นานาปานานิ ปวีตฺวา ฯ สเยยฺยาสี อฺนฺสฺสฺโกติ เยสุ อถฺกเตสุ  
 # ๑. อฺ จารวิหารเอ ฯ ๒. ม. สเยยฺยาด ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปหนวควณณา หน้า 362

สิริสยนปิฎุเจสุ (๑) อนุสสุโก หุตฺวา สยैयाสิ ฯ เตน (๒) ฆรานาม  
อติวีย สุชาติ ฯ

อถสฺส [๑] สุตฺวา โพธิสฺสโต มหาเสฏฺฐิ ติวํ อญฺญานตย  
กามกิทฺโธ หุตฺวา ฆราวาสสฺส คุณฺถิ ปพฺพชชย จ อคุณฺถิ กเกสิ  
ฆราวาสสฺส เต อคุณฺถิ กถสฺสามิ สฺสมานิทานิตฺติ วตฺวา  
ทฺวติยํ คากมมาห

[๑๒๐] ฆรานานีหมานสฺส ฆรานาภณโต มฺสา  
ฆรานาทินฺนทณฺทสฺส ปเรสิ อนิกฺกพฺพโต  
เอวํ ฆิทฺทํ ทฺวริสฺสมภวํ (๔) โโก ฆริ ปฏฺฐิพฺพชฺชิตฺติ ฯ

ตตฺถ ฆรานานีหมานสฺสชาติ นิจฺจกาลี กสิโกรกฺขาทิกฺรณน  
อนีหมานสฺส อวายนฺตสฺส ฆรานาม นตฺถิ ฯ ฆราวาโส  
น ปติฏฺฐาตฺติ อตฺถโธ ฯ ฆรานาภณโต มฺสาติ เขตฺตวตฺถุหิรณฺณ-  
สฺวณฺณานินฺ อตฺถาย อมฺสาภณโตปิ ฆรานาม นตฺถิ ฯ ฆรา  
นาทินฺนทณฺทสฺส ปเรสิ อนิกฺกพฺพโตติ น อาทินฺนทณฺทสฺสาปิ  
อคุคฺคหิตทณฺทสฺส นิกฺกิตฺตทณฺทสฺส ปเรสิ อนิกฺกพฺพโต ฆร  
นาม นตฺถิ ฯ โย ปน อาทินฺนทณฺโท หุตฺวา ปเรสิ  
ทาสกมฺมกราทินฺ ตสฺมี ตสฺมี อปฺราเช อปฺราธานูรูป  
วชนฺนเรทนตาพนาทิวเสน กโรติ ฯ ตสฺเสว ฆราวาโส

# ๑. ม. อลงฺกตสิริสยนปิฎุเจ ฯ ๒. ม. เต ฯ

# ๓. ม. เขตฺถนฺตเร คนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ส. ย. ทฺวริภวํ ฯ

\*เล่มที่ 30 วจนขชาติกั หน้า 363

สณฺจหตีติ อตุโถ ๑ เอวํ นิทฺทํ ทุริสฺสมภวํ โโก ฌริ ปฏิปชฺชตีติ  
อิทานิ เอวํ เอเตสํ กุหนาทินิ อกรณฺเ สติ ตาย ตาย  
ปริหานิยา นิทฺทํ กรณฺเ สติ นิจฺจเมว กาทพฺพโต ทุริสฺสมภวํ  
ทุริสฺสณฺเญ นิจฺจํ กโรนฺตสฺสาปี ตํ ทุริสฺสมภวเมว ทุปฺปฺริ  
ฌราวาสํ อหํ นิปฺปริตฺสฺโส หุตฺวา อชฺฌาวาสิสฺสามิตี ตํ (๑)โก  
ปฏิปชฺชิสฺสตีติ ๑

เอวํ มหาสตุโต ฌราวาสสฺส โทสํ กเถตฺวา อุตฺถยานเมว  
อคมาสี ๑

สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกั สโมชานฺเส  
ตทา พาราณฺสีเสฏฺฐิโร โส มลฺโล อโหสิ วจนฺนขปริทฺทพฺพชโก  
ปน อหเมวตี ๑

วจนฺนขชาติกั ปญฺจํ ๑

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

พกชาตัก

ภททโก วดาย (๑) ปกชีติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
เอกั กุหกั (๒) อารพุก กเถสิ ฯ  
ตัม หิ สตุถา อานตฺวา ทสฺสิตัม ทิสฺวา น ภิกฺขเว  
อิทาเนว กุหโก (๓) ปุพฺเพเปส กุหโก ยเวติ วดฺวา อตีตัม อหริ ฯ  
อตีเต พาราณสียั พุรหุมทตฺเต รชฺชั การเนเต โภชิสตุโต  
หิมวณฺตปฺปะเทเส เอกสมฺมึ สเร มจฺจุหุ หุตฺวา มหาปริวารो  
วสิ ฯ อเถโก พโก มจฺจุเน ขาทิสฺสามิตี สรฺสฺส อาสนฺนญฺจाने  
สิลลั ปาเตตฺวา ปกฺখে ปสาเรตฺวา มนฺทมนฺโท มจฺจุเน โอลเกนุโต  
อญฺจาสิ เตลลั ปมาทัม อากมฺยมาโน ฯ ตสมฺมึ ขณฺเ โภชิสตุโต  
มจฺจุคณฺปริวฺโต โคจริ คณฺหนุโต ตัม จานันฺ ปาปฺมุณิ ฯ มจฺจุคโณ  
ตัม พกั ปสฺสิตฺวา ปจฺมัม คากมาห

[๓๒๑] ภททโก วดาย ปกชีติ ทิโซ กุมฺทสนฺนุโก  
วฺุปสนฺเตหิ ปกฺখেหิ มนฺทมนฺโทว ฌายตีติ ฯ  
ตตฺถ มนฺทมนฺโทว ฌายตีติ อพลพลโล วีย หุตฺวา กิลฺลจิ  
อชานนุโต วีย เอกโกว ฌายตีติ ฯ

อถ นัม โภชิสตุโต โอลเกตฺวา ทุตฺติยั คากมาห

[๓๒๒] นาสฺส สิลลั วิชานาถ อนญฺญาเย ปลัสม  
อมฺเห ทิโซ น ปาเลติ เตน ปกฺชี น ผนฺทตีติ ฯ

# ๑. ม. วดาย ฯ ๒. ม. กุหกกุหกั ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 สาเกตชาตกั หน้า 365

ตตถ อนนญาชาติ อชานิตฺวา ๑ อมฺเห ทิโช น ปาเลตีติ  
เอส ทิโช อมฺเห น รกฺขติ น โคปายติ กตฺริ นฺ โช  
เอเตสุ กพลํ กริสฺสามิตี อุปฺชาเรตี ๑ เตน ปกฺขี น ผนฺทตีติ  
เตนายํ สกฺุณฺ น ผนฺทติ น จลตีติ ๑

เอวํ วุตฺเต มจฺจนฺโณ อุกํ โขภเตว พกํ ปลาเปตี ๑  
สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเอตี  
ตทา พโก กฺุหโก อโหสี มจฺจราชา ปน อหเมวตี ๑  
พกชาตกํ ฉฺฉจฺ ๑

สาเกตชาตกั

โก นฺ โช ภควา เหตุติ อิทํ สตฺถา สาเกตํ อุปฺนิสฺสาย  
วิหรนฺโต สาเกตพฺราหฺมณํ อารพฺภ กเถตี ๑  
วตฺถุ ปเนตฺถ อตีตมฺปิ ปจฺจุปฺปนฺนมฺปิ เหฏฺฐา เอกนิปาเต (๑)  
กถิตเมว ๑

ตถาคตฺสฺส ปน วิหารํ คตกาเล ภิกฺขุ สิเนโห นามส  
ภนฺเต กถํ ปตฺติจฺจตีติ ปุจฺจนฺตา ปจฺมํ คาถมาหฺสู  
[๓๒๓] โโก นฺ โช ภควา เหตุ เอกจฺเจ อีช ปุคฺคเถ  
อตีว หทยํ นิพฺพาทิ จิตฺตํ วาปี ปสฺสีทตีติ ๑

ตสฺสสตฺโถ โโก นฺ โช เหตุ เยน อีเชกจฺเจ ปุคฺคเถ  
# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๖๘/๒๒ ๑ ม. เอกกนิปาเต ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคฺควณณา หน้า 366

ทิฏฺฐมตฺเต เยว หทยํ อติวिय นิพฺพาทิ (๑) สุวาสิตฺตฺส [๒] อุทกฺกสฺส  
ฉมฺมสทฺสเสน ปริสฺสิตฺตํ วิย สิตฺถํ โหติ เอกจฺเจ น นิพฺพาทิ  
เอกจฺเจ ทิฏฺฐมตฺเต เยว จิตฺตํ ปสฺสิตฺติ มฺหุ โหติ เปมวเสน  
อลลฺยิตฺติ (๓) เอกจฺเจ น อลลฺยิตฺติ ๑

อถ เนสํ สตฺถา เปมการณํ ทสฺเสนฺโต ทฺตฺติยํ คากมาห  
[๓๒๔] ปุพฺเพ ว สนฺนิวาเสน ปจฺจุปปนฺนํ หิเตน วา  
เอวณฺตํ ชายเต เปมํ อุปฺปลํ ยโถทเกติ ๑

ตสฺสสฺสโถ ภิกฺขเว เปมํ นามตํ ทฺวีหิ การณฺเหติ ชายติ  
ปุพฺเพ (๔) ปฺริมภเว มาตา วา ปิตา วา ธิดา วา ปุตฺโต  
วา ภาดา วา ภคินี วา ปติ วา ภริยา วา สหาโย  
วา มิตรฺโต วา หุตฺวา โย เยน สทฺธิ เอกภฺจฺจเน วุฏฺฐปุพฺโพ  
ตสฺส อิมินา ปุพฺเพ ว สนฺนิวาเสน ภวนฺตเรปฺปิ อนฺุพฺนฺชนฺโต  
โสปี สินฺโห น วิชฺหติ อิมสฺมึ อตฺตภาเว กเตน ปจฺจุปปนฺน-  
หิเตน วา เอวํ ตํ ชายเต เปมํ อิมฺเหติ ทฺวีหิ การณฺเหติ  
ตํ เปมํ ชายติ ๑ ยถา กิ ๑ อุปฺปลํ ว ยโถทเกติ ๑ วการสฺส-  
รสฺสตฺตํ กตํ ๑ สมฺมจฺจยตฺถ เจส วุตฺโต ๑ ตสฺมา อุปฺปลณฺจ  
เสสณฺจ ชลชฺชุปฺปํ ยถา อุทเท ชายมานํ เทว การณานิ  
นิสฺสาย ชายติ อุทกณฺเจว กถลณฺจ ตถา เจเตหิ ทฺวีหิ การณฺเหติ  
# ๑. นิพฺพายตีตีปี ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สิตฺถิสฺสาคิ ทิสฺสตี ๑  
# ๓. ม. อลลฺยิตฺติ ๑ ๔. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๕. ม. วา การสฺส ๑

\*เล่มที่ 30 เอกปทชาตกั หน้า 367

เปมัม ชายตีติ ฯ เอวมุตถ อตุโถ ทฎุจพุโพ ฯ

สตถา อิมัม ชมมเทสนัม อหริตฺวา ชาตกั สโมชานะสิ  
ตทา พุราหุมนโณ จ พุราหุมนิมิ จ อิมิว เทว ชนา อเหตุ  
ปุตฺโต ปน อหเมวาติ ฯ

สาเกตชาตกั สตฺตมัม ฯ

เอกปทชาตกั

อิงฆม เอกปทัม ตาตาคิ อิทัม สตถา เซตวเน วิหรนฺโต  
เอกัม กุญฺญมฺพิกัม อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิวาสโก กิเรโก (๑) กุญฺญมฺพิกอ อโหสิ ฯ อตฺตสฺส เอกทิวสฺ  
องฺเก นิสินฺโน ปุตฺโต อตฺตสฺส ทวาริ นาม ปญฺหัม ปุจฺฉิ ฯ  
โส จ พุทฺธวิสัย เอส ปญฺโห น ตัม อญฺโวย กเถตุ  
สภฺขิสฺสตีติ ปุตฺตัม คเหตุวา เซตวานัม คนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา  
ภนฺเต อยัม เม ทารโก อูรุมฺหิ นิสินฺโน อตฺตสฺส ทวาริ  
นาม ปญฺหัม ปุจฺฉิ อิทัม ตัม อชานนฺโต อิชาคโต กเถ ภนฺเต  
อิมัม ปญฺหนติ ฯ สตถา น โข อูปาสก อยัม ทารโก อิทานว  
อตฺตคเวสโก ปุพฺเพปิ อตฺตคเวสโก หุตฺวา อิมัม ปญฺหัม ปญฺฉิเต  
ปุจฺฉิ โปราณกปญฺฉิตาปีสฺส กเถสิ ภาวสงฺเขปคตฺตฺตา ปน น  
สลลฺกฺเขสีติ วตฺวา [๒] อตีตัม อหริ ฯ

# ๑. ม. กิเรส ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เตน ยาจิตตติ ทิสฺสตี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคิควณณา หน้า 368

อดีเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การเนเต โพรตโต  
เสฏฐิจูเต นิพพตติตวา วยปโตโต ปิตุ อจฺเจเน เสฏฐิจูจัน  
ลภิ ฯ อถสฺส ปโตโต ทหฺรภูมาโร อูรมฺหิ นิสิตฺตวาว ตาต  
มยฺหิ เอกํ ปทํ อนนคตฺถปทนิสฺสิตํ (๑) เอกํ การณํ กเถถาติ  
ปฺจฺจฺจนฺโต ปจฺมํ คากมาห

[๓๒๕] อิงฺฆม เอกํ ปทํ ตาต อนนคตฺถปทนิสฺสิตํ (๒)

กิลฺยจิ สงฺกฺหิตํ พฺรฺหฺมิ (๓) เยนตฺเถ สาธเยมเสติ ฯ

ตตฺถ อิงฺฆมาติ ยาจนตฺเถ โจทฺนตฺเถ วา นิปาโต ฯ

เอกํ ปทฺนติ เอกํ การณปทํ เอกํ การณสงฺกฺหิตํ (๔) วา

พฺยฺยชนปทํ ฯ อนนคตฺถปทนิสฺสิตนฺติ อนนกาณิ อตฺถปทานิ

การณปทานิ นิสฺสิตํ ฯ กิลฺยจิ สงฺกฺหิตํ พฺรฺหฺมิติ กิลฺยจิ เอกํ (๕)

พฺหฺนุณฺ ปทานํ สงฺกาหิกํ พฺรฺหฺมิ ฯ อยเมว วา ปาโโจ ฯ

เยนตฺเถ สาธเยมเสติ เยน เกน (๖) ปเทน อนนคตฺถนิสฺสิตฺเตน อย

อตฺตโน วุฑฺฒิํ สาธเยยาม ตํ เม กเถหิติ ปฺจฺจฺจติ ฯ

อถสฺส ปิตา กเถนฺโต ทฺตฺติยํ คากมาห

[๓๒๖] ทกฺขเยยกปทํ ตาต อนนคตฺถปทนิสฺสิตํ

ตณฺจ สึเลน สํยฺยตฺตํ ขนฺติยา อุปปาทิตํ

อถํ มิตฺเต สฺสาเปตฺตุ อมิตฺตานิ พฺขาย วาติ ฯ (๗)

# ๑. ม. เอกปทํ อนนคตฺถนิสฺสิตํ น ๒. สึ. ยฺ. ...ปทนิสฺสิตํ ฯ

# ๓. ม. สงฺกาหิกํ พฺรฺหฺมิ ฯ ๔. ม. การณปสฺสยหิตํ ฯ ๕. ม. เอกปทํ ฯ

# ๖. ม. เอเกน ฯ ๗. ม. จาติ ฯ



\*เล่มที่ 30 เอกปทชาตกัม หน้า 369

ตตถ ทกขเยยกปทํ ตาตาติ ทกขเยยํ เอกปทํ ๑ ทกขเยยํ  
นาม ลาภุปาทกสฺส เณกสฺส กุสฺสสฺส ฌาณสมฺปยุตฺตํ  
วิริยํ ๑ อนนฺกตฺถปทนิสฺสิตนฺติ เอวํ วุตฺตปฺปการวิริยํ อนนฺเกหิ  
อตฺถปเทหิ นิสฺสิตํ ๑ กตเรหิติ สีสาทิหิ ๑ เตเนว ตณฺจ  
สีเลน สํยุตฺตนฺติ อาทิมาน ๑ ตสฺสตุโถ ตณฺจ ปนฺตํ วิริยํ  
อาจารสีลสํยุตฺตํ อธิวาสนขณฺติยา อุเปตํ มิตฺเต สุขาเปตฺตํ  
อมิตฺตานํ (๑) ทุกฺขาย อถํ สมตฺถํ โโก หิ นาม ลาภุปาทก-  
ฌาณสมฺปยุตฺตกุสฺลวิริยสมนฺนาคโต อาจารขณฺติสมฺปนฺโน มิตฺเต  
สุขาเปตฺตํ อมิตฺเต วา ทุกฺขาเปตฺตํ น สกฺโกตฺติ ๑

เอวํ โพธิสฺสโต ปุตฺตสฺส ปณฺหิ กเถสิ ๑ โส ปิตฺรา (๒)  
กถิตนฺเยเนว อตฺถโน อตฺถํ สาธยิตฺวา (๑) ยถากมฺมํ คโต ๑

สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา  
ชาตกํ สโมธานนฺติ ๑ สจฺจปรีโยसानนํ ปิตาปุตฺตา โสตาปตฺติผล  
ปติภุจิตา ๑ ตทา ปุตฺโต อยเมว [๔] อโหสิ พาราณสีเสฏฺฐิ  
ปน อหเมวาทิ ๑

เอกปทชาตกํ อฏฺฐมํ ๑

# ๑. ม. อมิตฺตานนฺติ ๑ ๒. ม. ปิตุ ๑ ๓. ม. สาธยิตฺวา ๑

# ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ปุตฺโตติ ทิสฺสตี ๑

หริตมาตชาตก (๑)

อาสีวิสมปิ มํ สนฺตุนฺติ อิทํ สตุถา เวพฺพน วิหรนฺโต  
อชาตสตุตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โกสฺลราชสฺส หิ ปิตา มหาโกสฺโล พิมฺพิสารรณฺโณ ชีตฺร  
ททมาโน ชีตฺตุนฺนํ กาสิกคามํ นาม อทาสี ฯ ส  
เทวี (๒) อชาตสตุตฺตนา ปิตฺตมาตกมฺเม กเต รณฺโณ สีนฺเหน น  
จิรสฺเสว กาลมกาสี ฯ อชาตสตุตฺต มาตริ กาลกตยาปิ ตํ  
คามํ ภูชฺชเวท ฯ โกสฺลราชา ปิตฺตมาตกสฺส โจรสฺส มม  
กฺลสนฺตกํ คามํ น ทสฺสามิติ เตน สทฺธิ ฺยฺชฺชติ ฯ กทาจิ  
มาตฺตลสฺส ชโย โหติ กทาจิ ภาคินฺยยสฺส ฯ ยทา ปน  
อชาตสตุตฺต ชินฺตวา ตทา โทมฺนสฺสปฺปตฺโต รเถ ฐํ อฺสุสาเปตฺวา  
มหนฺเตน ยเสน นกรํ ปวิสฺติ ฯ ยทา ปราชยฺติ ตทา  
โทมฺนสฺสปฺปตฺโต กณฺจิ (๓) อชานาเปตฺวา ว ปวิสฺติ ฯ อเถกทิวสํ  
ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ กถํ สมฺมฺจฺจาเปสฺสุ อวฺโส อชาตสตุตฺต มาตฺถํ  
ชินฺตฺวา ตฺสฺสิ ปราชิตฺโต โทมฺนสฺสปฺปตฺโต อโหสิตี ฯ สตุถา  
อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ  
ปฺุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว  
ปฺุพฺเพเปสฺ ชินฺตฺวา ตฺสฺสตี ปราชิตฺโต โทมฺนสฺสปฺปตฺโต โหตีตี  
วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

# ๑. ม. หริตมณฺฑกชาตก ... ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. กณฺจิ ฯ

\*เล่มที่ 30 หริตมาตชาตกั หน้า 371

อติเต พาราณสิยั พรหมทตเต รชชั การเนเต โปธิสตุโต  
นีลมนุทุกโยนิยั (๑) นิพพตติ ฯ ตทา มนุสสา นทีกนุทราทีสุ  
ตตถ ตตถ มจัน กหนตถาย กุมินานี (๒) โอทเทสิ ฯ เอกสิมี  
กุมิเน พหู มจจา ปวิสิสุ ฯ อเถโก อุทกาสิวิโส มจเณ ขาทนุโต  
ตัม กุมินัน ปาวิสิ ฯ พหู มจจา เอกโต หุตวา ตัม ขาทนุตา  
เอกนุโลหิตัม (๓) อักสุ ฯ โส ปฏิสรรณัม อปสสนุโต มรณภยตชชิตโต  
กุมินมูเขน นิกขมิตวา เวทนาปฺปตฺโต อุทกปริยเนเต นิปชชิต ฯ  
นีลมนุทุกโกปี ตสมี ขเณ อุปฺปติตฺวา กุมินมุลมตฺถเก (๔) นิปนฺโน  
โหติ ฯ อาสิวิโส วินิจฺฉยญฺจานัน อลภนุโต ตตถ ตัม นิปนฺนํ  
ทิสฺวา สมม นีลมนุทุก อิมสิ มจจानัน กิริยา รุจฺจติ ตฺยฺหนติ  
ปฺจุจฺฉนุโต ปจฺมํ คากมาห

[๓๒๓] อาสิวิสมปิ มํ สนุติ ปวิญจัน กุมินามุขัม  
รุจฺจเต หริตมาตา (๕) ยัม ขาทนุติ มจฺจกาติ ฯ

ตตถ อาสิวิสมปิ มํ สนุตฺนุติ มํ อากตฺวิสิ สมานัน ฯ  
รุจฺจเต หริตมาตา ยัม ขาทนุติ มจฺจกาติ เอตํ ตว รุจฺจติ  
หริตมนุทุกปฺปตฺตาติ วทติ ฯ

อถ นัน หริตมนุทุกโก อาม สมม รุจฺจติ (๖) กิการณา (๗)  
สเจ ตฺวํ หิ ตว ปเทสิ อากเต มจเณ ขาทสิ มจจาปี

- # ๑. ม. นีลมนุทุกโยนิยั ฯ เอวมุปริปิ ฯ ๒. ม. กุมินานี ฯ เอวมุปริปิ ฯ
- # ๓. ม. เอกโลหิตัม ฯ ๔. ม. กุมินิสฺตมตฺถเก ฯ ๕. ม. หริตมาตา ฯ
- เอวมุปริปิ ฯ ๖. ม. รุจฺจตีติ ฯ ๗. ม. กิการณาติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต อุปาหนวักควณณา หน้า 372

อตุตโน ปเทส อากตัม ตัม ขาทนุติ อตุตโน อตุตโน วิสเย  
 ปเทเส โคจรภูมิมิ อพลัม (๑) นาม นตุถิติ วตุวา ทุตติยิ คากมาห  
 [๓๒๘] วิตุมฺปเตว ปุริโส ยาวสุส อุปกปฺปติ  
 ยทา จณฺเณ วิตุมฺปนฺติ โส วิตุตฺโต วิตุมฺปตีติ ฯ  
 ตตุต วิตุมฺปเตว ปุริโส ยาวสุส อุปกปฺปตีติ ยาว อสุส  
 ปุริสสุส อิศฺสรียิ อุปกปฺปติ อิชฺฉติ ปวตฺตติ ตาว โส อณฺณํ  
 วิตุมฺปติ เขว ฯ ยาว โส อุปกปฺปตีติปิ ปาโจะ ฯ ยตฺตกัม กาลัม  
 โส ปุริโส สกฺโกติ วิตุมฺปิตฺตุนฺติ อตุโถ ฯ ยทา จณฺเณ วิตุมฺปนฺตีติ  
 ยทา อณฺเณ อิศฺสรา หตุวา วิตุมฺปนฺติ ฯ โส วิตุตฺโต วิตุมฺปตีติ  
 อถ โส วิตุมฺปกิ อณฺเณหิ วิตุมฺปติ ฯ วิตุมฺปเรตีปิ  
 ปาโจะ ฯ อยมตฺถอ อตุโถ ฯ (๒) วิตุมฺปนฺนฺติ ปจฺนฺติ ฯ ตสุสตุโถ  
 น สเมติ เอวํ วิตุมฺปกิ ปุณฺ วิตุมฺปํ ปาปฺณาตีติ ฯ

โปธิสตุเตน อญฺเญ วินิจฺฉิตฺเต อุกทาสีวิสสุส ทุพฺพลภาว  
 ฌตุวา ปจฺจามิตฺตัม คณฺหิสฺสามาติ มจฺจนฺคณา กุมินฺนุขา  
 นิกฺขมิตฺวา ตตุเถว [๓] ชีวิตกฺขมฺปิ ปาเปตุวา ปกุกามม (๔) ฯ

สตุถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อหริตุวา ชาตกัม สโมธานฺเส  
 ตทา อุกทาสีวิโส อชาตสตุตฺตอ โหสิ นิลมณฺฑกฺโก ปน  
 อหเมวาติ ฯ

หริตมาตชาตกัม นวมิ ฯ

- # ๑. ม. อพลวา ฯ ๒. ม. อยมตฺตุโถ ฯ ๓. ม. เอตุถนฺตเร นนฺติ ทิสฺสตีติ ฯ
- # ๔. ม. ปกุกมํ ฯ

มหาปิงคชาตกั

สพุโพ ชโนติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เทวทตุตตี

อารพุก กเถสิ ๑

เทวทตุเต สตุถริ อามาภูั พนุชิตวา นวมาสจจเยน

เขตวเน ทวารโกภุสเก ปจวียั นิมมุคเค สวตถิวาสิน(๑) จ

สกลรภูจวาสิน จ พุทชปฏิกณภูโก (๒) เทวทตุโต ปจวียา คิลิตโต

นิहतปจจาमितโต อิทานิ สมุมาสมพุทโธ ชาโตติ ตุภุจหภูจา

อहेลั ๑ เตลั สตุถวา ปรมุปรอโฆเสน (๓) สกลชมพุทีปวาสิน

ยภขภูตเทวคณา จ ตุภุจหภูจา เอวเมว อاهشุ (๔) ๑ อเถกทิวลั

ภิกขุ ชมมสภายั กถั สมภูจวเปลั อาวุโส เทวทตุเต ปจวียั

นิมมุคเค พุทชปฏิกณภูโก เทวทตุโต ปจวียา คิลิตติ มหาชโน

อตุตมโน ชาโตติ ๑ สตุถา อากนตุวา กายนตุถ ภิกขเว

เอตริหิ กถาย สนนุสินุนาติ ปุจจิตวา อิมาย นามาติ วุตเต

น ภิกขเว อิทาเนว เทวทตุเต มเต มหาชโน ตุสสุติ เจว

หสติ จ ปุพเพปี ตุสสุติ เจว หสติ จาติ วตุวา อตีตั

อาหริ ๑

อตีเต พาราณสียั มหาปิงคโล นาม ราชา อชมเมน

วิสเมน รชชั การลสิ จนนทาทิวเสน ปापกมมานิ กโรนุโต

# ๑. ม. เขตวณวาสิน ๑ ๒. ปฏิกณภูโกตีปี ๑ ๓. ม. ปรมุปรอโฆเสน ๑

# ๔. ม. อहेลั ๑ ๕. ม. ตุสสุติ เจว หลสิ จาติ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคคณณา หน้า 374

ทณทพลชงฆกหาปณาทิกคเณน อุจฺจนฺเต อุจฺนุ วีย มหาชนัน  
 ปีเพสิ ฯ โส (๑) กกฺขโพ ฆรฺโส สาทสิโก ฯ ปเรสุ อนุทฺทยมตฺตมฺปี (๒)  
 นามสฺส นตฺถิ ฯ เคเห อิตฺถินมฺปี ปุตฺตธฺตฺตานมฺปี อมจฺจ-  
 พุราหฺมณคหปติอาทินมฺปี อปฺปิโย อมฺนาโป อกฺขิมฺหิ ปติตรฺช  
 วีย ภตฺตปิณฺเต สกฺขรา วีย ปณฺหิ วิชฺฌิตฺวา ปวิภฺจกณฺฏโก  
 วีย จ อโหสิ ฯ ตทา โพธิสฺสโต มหาปิงฺกลสฺส ปุตฺโต  
 หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ มหาปิงฺกลโธ ทิฆมฺมตฺตํ รชฺชํ การเตฺวา  
 กาลมกาสิ ฯ ตสฺมี กาลกเต สกฺลพาราณสีวาสิโน หฺภูจฺตฺตฺตฺตา  
 มหาหสิตฺถํ หสิตฺวา ทารุณํ สกฺกฺสทสฺเสน มหาปิงฺกลํ ฌาเปตฺวา  
 อนเเกหิ ฌมฺมทสฺเสหิ อาพาหนํ นิพฺพาเปตฺวา โพธิสฺสตํ รชฺเช  
 อภิสฺสิจฺจิตฺวา ฆมฺมิโก โน ราชา ลทฺโธติ หฺภูจฺตฺตฺตฺตา นคร  
 อฺสฺสวเกรี จาราเปตฺวา สมฺมสฺสิตฺตชฺชปฺภากํ นครํ อลงฺกกริตฺวา  
 ทฺวารทฺวารเ มณฺฑปํ การเตฺวา วิปฺปิกิณฺณลาชฺกฺขสมฺมชฺชิตฺตเลสุ  
 อลงฺกตมณฺฑาเปสุ นิสฺสิตฺวา ขาทิสฺสํ เจว ปิวิสุ จ ฯ  
 โพธิสฺสโตปิ อลงฺกตมฺหาตเล สมฺมสฺสิตฺตเสตฺตตฺตฺส ปฺลลงฺกสฺส (๓)  
 มชฺเณ มหายสฺสํ อนุภวณฺโต นิสฺสิตฺติ ฯ อมจฺจา จ พุราหฺมณ-  
 คหปติกา จ รฺภูจิกโทวาริกาทโย จ ราชนํ ปรีวารเตฺวา  
 อภฺจฺจิสฺสํ อเถโก โทวาริโก นาติทฺฐเร จตฺวา อสฺสสนฺโต  
 ปสฺสสนฺโต ปโรทิจฺจํ โพธิสฺสโต ตํ ทิสฺสวาว สมฺม โทวาริก  
 # ๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อนุทฺทยามตฺตมฺปี ฯ  
 # ๓. ม. ปฺลลงฺกวรฺสฺส ฯ

\*เล่มที่ 30 มหาปิณฑลชาตกั หน้า 375

มม ปิตริ กาลกเต สพุเพ ตุฎฐปหุจจา อุตฺสวํ กิพนฺดา  
วิจฺรณฺติ ตฺวํ ปน โรทมาโน จิตฺโต กิ นฺ โข มม ปิตา  
ตเวว ปิโย อโหสิ มนาโปติ ปุจฺจนฺโต ปจฺมํ คากมาห

[๓๒๕] สพุโพ ชโน หีสิโต ปิณฑเลน  
ตสฺมิมเต ปจฺจยํ (๑) เวทยนฺติ  
ปิโย นฺ เต อาสิ อกณฺหนตฺโต  
กสฺมา นฺ ตฺวํ โรทสิ ทฺวารปาลาติ ฯ

ตตฺถ หีสิโตติ นานปฺปการหิ ทณฺฑพฺลิตอาทิหิ ปิพิโต ฯ  
ปิณฑเลนาคิ ปิณฑลกฺเขน ฯ ตสฺส กิร เทวปิ อกฺขิณิ นิพฺพิฎฺจ-  
ปิณฑลานิ (๒) พิพาลกฺขิณณานิ อเหตุํ ฯ เตเนวสฺส ปิณฑลิติ นามํ  
อกํสุ ฯ ปจฺจยํ เวทยนฺตฺติติ ปิตฺติโย ปเวทยนฺติ ฯ อกณฺหนตฺโตติ  
ปิณฑลเนตฺโต ฯ กสฺมา นฺ ตฺวณฺติ เกน การณฺน ตฺวํ โรทสิ ฯ  
อภุจกถายํ ปน กสฺมา ตฺวณฺติปิ ปาโจ ฯ

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา นาหํ มหาปิณฑโล มโตติ [๓]  
โรทามิ สีสิ (๔) เม สฺขํ ชาตํ ปิณฑลราชา หิ ปาสาทา โอตฺรณฺโต  
จ อาโรหนฺโต จ กมฺมารมฺภูจิกาย หนนฺโต วिय มยฺหํ สีเส  
อภุจภูจ ขภูเก เทติ โส ปรโลกํ คนฺตฺวาปิ มม สีเส ททมาโน  
วिय นิรยปาลานมฺปิ ยมสฺสาปิ สีเส ขภูเก ทสฺสติ อถ นํ  
# ๑. ม. ปจฺจยา ฯ เอวมปฺริปิ ฯ ๒. ม. นิพฺพิฑะปิณฑลานิ ฯ  
# ๓. ม. เขตฺถนฺตฺเร โสเกนาติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. สีสฺสส ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต อุปาหนวคิควณณา หน้า 376

เต อติวีย อัย อมุเห พารตีติ ปุณ อิวเ อาเนตวา วิสซชเชยฺย  
อด เม โส ปุณปี สีเส ขฎเเก ทเทยฺยาติ ภเยน อหิ  
โรทามิติ อิมมคฺถึ ปกาเสนุโต ทุตฺติย คากมาห

[๓๓๐] น เม ปิโย อาสิ อกณฺหนนฺตฺโต  
ภายามิ ปจฺจาคนนาย ตสฺส  
อิโต คโต หีเสยฺย มจฺจุราชํ  
โส หีสิโต อาเนยฺย ปุณ อิทาติ ฯ

อด นั โปธิสฺตฺโต โส ราชา ทารุณํ สกฏฺสทสฺเสน (๑)  
ททฺโฆ อุทกสฺส ฆฏฺสเทหิ ปริสฺตฺโต สปิสฺส อาพาหนภูมि  
สมนตฺโต ปริกฺขิตฺตา (๒) ปกฺติยา จ ปรโลกํ คโต (๓) นาม อณฺณตฺถ  
คโต (๓) ว โส (๔) ปุณ เตเนว สรีเรน น อากจฺฉติ มา ตฺวํ  
ภายิตฺติ ตํ สมสฺสาเสนุโต อิมํ คากมาห

[๓๓๑] ทฺโฆ วาหสทฺสเสหิ สิตฺโต ฆฏฺสเทหิ โส  
ปริกฺขิตฺตา (๕) จ สภา ภูมि มา ภายิ นาคมิสฺสตีติ ฯ

ตโต ปฏฺจาย โทวาริโก อสฺสาสิ ปฏฺธิลภิ ฯ โปธิสฺตฺโต  
ชฺมเมน รชฺชํ กาทฺตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ  
คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ

# ๑. ม. วาหสทฺสเสน ฯ ๒. ม. ขตา ฯ ๓. ม. กตา นาม อณฺณตฺถ คติวสา ฯ

# ๔. ม. อัย ปาโจ นคฺถิ ฯ ๕. ม. ปริกฺขตา ฯ



\*เล่มที่ 30 มหาปิงคชาตกั หน้า 377

ตทา มหาปิงคโล เทวทตโต อโหสิ ปุตโต ปน อหเมวาติ ฯ

มหาปิงคชาตกั ทสมั ฯ

อุปาहनวคโค นวโม ฯ

ตสสุททานั

วรुปาहन ชุชช วิกณณกโก

อสิตาทุย ปณจมวจนโ

ทึช เปมวรุตตม เอกปทั

กุนินามข ปิงคเลน ทส (๑) ฯ

# ๑. ม. อุปหนั วิณณณั วิกณณกั อสิตาทุ ฯ

วจนนั ปกณเจว สาทตณจ เอกปทั ฯ

หริตมาต ปิงคลั ฯ

สีกาลวคควณณา

สพพทาจชาตกั (๑)

สีกาโล มานถุโรติ อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต  
เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
เทวทตฺโต อชาติสตุตฺตํ ปสาเทตฺวา อุปฺปาทิตลาภสกุการิ  
จิรภูจิติกั กาคฺตุ นาสกฺขิ ฯ นาพาคิริปโยชเน ปาภูiharียสฺส  
ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺฐาย ตสฺส โส ลลาภสกุการो อนุตฺตราชิ ฯ  
อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายิ กถิ สมฺมูจฺจาเปสฺสุ อวฺุโส เทวทตฺโต  
ลาภสกุการิ อุปฺปาเทตฺวา จิรภูจิติกั กาคฺตุ นาสกฺขิติ ฯ สตุถา  
อาคณฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนนาติ  
ปฺุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทานเว  
เทวทตฺโต อตฺตโน อุปฺปนฺนํ ลลาภสกุการิ อนุตฺตธาเปติ ปฺุพฺเพปิ  
อนุตฺตธาเปสิ ยเวาติ วุตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต  
ตสฺส ปฺุโรหิตो อโหสิ ตินฺณํ เวทานํ อฏฺฐารสนนฺนํ สิปฺปานํ  
ปาริ คโต ฯ โส ปจฺวิวิชยมนฺตํ นาม ชานาติ ฯ ปจฺวิวิชยมนฺโตติ (๒)  
อวชฺชนมนฺโต (๓) วุจฺจติ ฯ อเถกทิวสํ โปธิสตุโต ตํ มนฺตํ  
สชฺฌายิสฺสามิติ เอกสฺมี องฺคณฺฏฺจฺจเน ปิฏฺฐิปาสาณเ นิสฺสีทิตฺวา  
# ๑. สฺยา. สพพทาจชาตกั ฯ ๒. ม. ปถวิวิชยมนฺตํ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ  
# ๓. ม. อวภูฏนมนฺโต ฯ

\*เล่มที่ 30 สพุพทาทชชากั หน้ 379

สชฌายมกาสิ ๑ ตั กิร มนุตั อณณวิหิตน ฐิตีวิริหิตั (๑) สาเชตุ  
น สกุกา ๑ ตสุมมา โส ตถารูเป จาเน สชฌายติ ๑  
อถสสุ สชฌายกรณกาเล เอโก สีคาโล เอกสุมิ พิลเน นิปนุโน  
ตั มนุตั สุตวาว ปคณมกาสิ ๑ โส กิร อนนุตราตีเต อตตภาเว  
ปคณปจวีวิชยมนุโต เอโก พุราหุมโณ อโหสิ ๑ โพธิสตุโต  
สชฌายั กตวา อฏุจาย ปคุโณ วต เม อัย มนุโตติ  
อาห ๑ สีคาโล พิลลา นิกุขमितวา อมโโก พุราหุมณ อัย  
มนุโต ตยาปี มเมว ปคณตโรติ วตวา ปลายิ ๑ โพธิสตุโต  
อัย สีคาโล มหนุตั อกุสตั กิรสุสตีติ คณห คณหาติ (๒) โถกั  
อนุพนุธิ ๑ สีคาโล ปลายิตวา อรณณั ปาวิสิ ๑

โส คนุตวา เอกั สีคาลี โถกั สริเร ำสิตวา (๓) กิ  
สามิติ วุตุเต มยหิ ชานาสิ น ชานาสีติ อาห ๑ सा  
อาม ชานามิ สามิติ สมปฏิจุฉิ ๑ โส ปจวีวิชยมนุตั  
ปรีวตุเตตวา อนेकानि สีคาลस्तानि आणापेतुवा सपुपेपि  
हतुतिअसुसिहपुयकुमससुक्रमिकाथो जटुपुपते (๔) अत्तनो सनुतिगे  
อกาสิ กตวา จ ปน สพุพทาโจ นาม ราชา หุตวา  
เอกั สีคาลี อकुคมहेสิ อกาสิ ๑ ทูวินัน หตุลินัน ปิฏุเจ สีโห  
ติฏุจติ สีหปิฏุเจ สพุพทาโจ สีคาลราชา สีคาลिया อकुคมहेสिया  
# ๑. สี. ยุ อณณั วิริหิตั ๑ ม. อณณวิหิตั ฐิตีวิริหิตั ๑  
# ๒. ม. คณหคณหาติ ๑ ๓. ม. ำสิ ๑ ๔. ม. จตุปุปเต ๑ เอวมุปรีปิ ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคิควณณา หน้า 380

สทฐี นิสิตติ มหนโต ยโส อโหสิฯ โส ยสมหนุเดน ปมชชิตฺวา  
มานํ อุปฺปาเตตฺวา พาราณสีรชชํ คณฺหิสฺสามิตฺติ สพฺพ-  
จตุปฺปเทหิ ปรีวฺโต พาราณสียา อวิทฺฐจฺจํ สมฺปาปฺณิฯ  
ปรีสา ทฺวาทสโยชนา อโหสิฯ โส อวิทฺฐเร จิตฺเต เยว รชชํ  
วา เทตฺถ ยฺยทฺธํ วาติ รลฺโย สาสนํ เปเสสิฯ พาราณสีวาสิโน  
กิตฺตลิตฺตา นครทฺวารานิ ปิตฺทิตฺวา อญฺจิสฺสุฯ

โพธิสตุโต ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา มา ภายิ มหาราช  
สพฺพทาทสิกาเลน สทฺฐี ยฺยทฺธํ มม ภาโร จเปตฺวา มํ อลฺโย  
เดน สทฺฐี ยฺยทฺธํ สมนฺตํ โถ นาม นตฺถิตฺติ ราชานลฺยจ นาคเร  
จ สมฺสฺสาเสตฺวา กินฺติ กตฺวา นฺ โข สพฺพทาทจ รชชํ  
กhesฺสตี ปุจฺฉิตฺสามิ ตาว นนฺติ ทฺวารญฺญาลกํ อภิรฺูหิตฺวา  
สมฺม สพฺพทาท กินฺติ กตฺวา อิมํ รชชํ คณฺหิสฺสตีตี ปุจฺฉิฯ  
สีหํ สีหนาทํ นทาเปตฺวา มหาชนํ สทฺเทน สนฺดาเสตฺวา  
คณฺหิสฺสามิตฺติฯ โพธิสตุโต อตฺถโส อุปฺปาโยติ (๑) ฅตฺวา อญฺญาลกา  
โอรุยฺห สกตฺทฺวาทสโยชนิกพาราณสีนครวาสิโน กณฺณฉิทฺทานิ  
มาสปีญฺเจน ลยฺจนฺตฺติ (๒) เภรี จาราเปสิ (๓)ฯ มหาชนโน เภรีจารณํ (๔)  
สฺตฺวา อนตฺมโส พิลาเร (๕) อุปฺปาทย สพฺพจตุปฺปาทานลฺยเจว  
อตฺตโน จ กณฺณฉิทฺทานิ ยถา ปฺรสุส สทฺทํ โสตุํ น  
# ๑. ม. อตฺถตฺนฺติฯ ๒. สී. ย. ลิมฺปนฺตฺติฯ ม. ลยฺชนฺตฺติฯ  
# ๓. ม. จาราเปสิฯ เอวมฺปรีปีฯ ๔. ม. เภรียาอาณํฯ  
# ๕. ม. พิลาเลฯ เอวมฺปรีปีฯ

\*เล่มที 30 สพพทาทชาติกั หน้า 381

สกกา เอว มาสปีฏเจน ลณจ(๑) ๑ อถ โข โพธิสตุโต ปุน  
อฏฏากั อภิรุหิตวา สพพทาทชาติ อาท ๑ กั พุราหุมนชาติ ๑  
อิมั รชชั กินติ กตุวา คณหิสสตีติ ๑ สี่ห (๒) สี่หนาทั นทาทเปตุวา  
มนุสเส ตาทเสตุวา ชีวัตกขยั ปาทเปตุวา คณหิสสามีติ ๑ สี่หนาทั  
นทาทเปตุ น สกขิสสตี ชาติสมปุนนา หิ สुरुตตहतตปาทา  
เกสรตีหราชานอ ตาทิสสส ชรตีคาลสส อานั น กริสสนตีติ ๑  
สีกาโล มาถทุโร หตุวา อณเเว จ ตาว สี่หา ตีกุจนตุ  
ยสสาหั ปีกุเจ นิสินโน ตณเเวว นทาทเปตุสามีติ อาท ๑  
เตน หิ นทาทเปหิ สเจ สกโกตีติ ๑ โส ยสมั สี่เห นิสินโน  
ตสส นทาทีติ ปาทเน สณณั อทาที ๑ โส (๓) หตุถิกุมเก มุขั  
อูปปีเพตุวา ติกขตุตุ อปปฏิวัตตุติยั สี่หนาทั นทาท ๑ หตุถิ  
สนตาสปตตุตา หตุวา สีกาลั ปาทมูเล ปาทเตตุวา ปาทเนสส  
สี่สั อกกมิตวา จุณณวิจุนณั อกัสุ ๑ สพพทาทโจ ตตุเถว  
ชีวัตกขยั ปตุโต ๑ เต หตุถิ สี่หนาทั สตุวา มรณภยตชชิตา  
อณณมณณั โอวิชมิตุวา ตตุเถว ชีวัตกขยั ปาปุนีสู ๑ จเปตุวา  
สี่เห เสสาปี มิกสูกราทโย สสพิลารปรีโยसानา สพเพ  
จตุปปาทา ตตุเถว ชีวัตกขยั ปาปุนีสู ๑ สี่หา ปลายิตวา  
อรณณั ปาวีสีสู ๑ ทวาทสโยชนโก มัสราตี อโหตี ๑ โพธิสตุโต  
อฏฏากกา โอตริตุวา นครทวารานี วิวราเปตุวา สพเพ อตุตโน  
# ๑. สี่. ย. ลิมปี ๑ ม. ลณช ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ๑ ๓. ม. สี่โห ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนึปาเต สึคาลวคควณณา หน้ 382

กณณเส มาสปีฏจึ อปเนตวา มंसตถึกา มंस อหรรนตตึ นคร  
เถรี จาราเปสึฯ มนุสสา อลลมंस ขาทิตวา เสสึ สุกขาเปตวา  
वल्लूरमंसึฯ ตสมี กिर กाले वल्लूरग्रन् उथपातीति वनूतिฯ

สตุถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา อีมา อภิสมพุทฐคากา (๑)  
วตวา ซาตกั สโมธานสึ

[๓๓๒] สึคาลอ มานถทุโห จ ปรวารน อตถึโก  
ปาปฺณิ มหตี ภูมี ราซาสิ สพุพทาจัน

[๓๓๓] เอวมเว มนุสเสสึ โย โหติ ปรวารวา  
โส หิ ตตถ มหา โหติ สึคาลอ วึย ทาจันนุตติฯ

ตตถ มานถทุโหติ ปรวารั นิสสาย อฺปฺนฺเนน มานน  
ถทุโหฯ ปรวารน อตถึโกติ อุตฺตริมปี ปรวารน อตถึโก  
หุตฺวาฯ มหตี ภูมินุตติ มหนตฺ สมนฺตตีฯ ราซาสิ สพุพทาจันนุตติ  
สพุเพสั ทาจัน ราซา อาสิฯ โส หิ ตตถ มหา โหตีติ  
โส ปรวารสมฺปนฺโน ปฺริโส เตสฺ ปรวารเสสุ มหา นาม  
โหตีติฯ สึคาลอ วึย ทาจันนุตติ ยถา สึคาลอ ทาจัน มหา  
อโหสิ เอวมหา โหติฯ อถ โส สึคาลอ วึย ปฺมาทํ อापฺชชิตฺวา  
ตํ ปรวารั นิสสาย วึนาสั ปาปฺณาตีติฯ

ตทา สึคาลอ เทวทตฺโต อโหสิ ราซา สาริปฺตฺโต  
ปฺโรหิตอ ปน อหเมวาติฯ

สพุพทาจซาตกั ปจมีฯ

# ๑. อภิสมพุทฺโห หุตฺวา อีมา คากาติปีฯ

สุนขชาติกั

พาโล วตัย สุนโขติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต  
อมุพณโกภุจเกสุ อาสนสาลาถ ภตุตภุจชนสุนขั อารพภ  
กเถสิ ฯ

ตั กิริ ชาติกาลโต ปภุจาย ปานีฬหารกา คเหตุวา  
ตตุถ ไปเสตุ้ ฯ โส อปรภาเก ตตุถ ภตุตั ภุจชนุโต ฉุถสรีโร  
อโหสิ ฯ อถกทิวลั เอโก คามวาสี ปุริโส ตั จานั ปตุโต  
สุนขั ทิสฺวา ปานีฬหารกานั อตุตริสาฎกณจ กหาปณณจ  
ทตุวา คทุทเลน (๑) พนฺธิตุวา ตั อาทาย ปกุกามิ ฯ โส คเหตุวา  
นิยมาโน น วสุสิ ทินนั ทินนั ขาทนุโต ปจฺจโต ปจฺจโต  
อคมาสิ ฯ อถ โส ปุริโส อัย อิทานิ มั ปิยายตีติ คทุทลั (๒)  
โมเจติ ฯ โส วิสุสภุจรมตุโตว เอกเวเคน อาสนสาละเมว คโต ฯ  
ภิกฺขุ ตั ทิสฺวา เตน กตการณั ชานิตฺวา สายณฺหสมเย  
ธมฺมสภายั กถิ สมนุจจาเปสิ อวฺโส อาสนสาลาฬ สุนโข  
พนฺธนโมกฺขกุสโล วิสุสภุจรมตุโตว ปุณฺ อากโตติ ฯ สตุถา  
อากนตุวา กายนตุถ ภิกฺขเว เอตริทึ กถาย สนนฺิสินฺนาติ  
ปฺุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ วุตเต น ภิกฺขเว โส สุนโข  
อิทาเนว พนฺธนโมกฺขกุสโล ปุพฺเพปิ พนฺธนโมกฺขกุสโลเยวาติ (๓)  
วตุวา อตีตึ  
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหุมทตุเต รชฺชั การเนเต โปธิสตุโต

# ๑. ม. คทุทเลน ฯ ๒. ม. คทุทลั ฯ ๓. ม. กุสโลเยวาติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคควณณา หน้า 384

กาสิกรฎเจ เอกสุมี มหาโภคกุลเ นิพพตติตวา วยปุตโต  
ฌราวาสี อคคเหสี ฯ ตทา พาราณสีย เอกสุส มนุสสุส  
สุนโข อโหสี ฯ โส ปิณทุทตติ (๑) ลกนุโต ฐลสรโร ชาโต ฯ  
อเถโก คามวาสี พาราณสี อากโต ตั สุนขั ทิสวา ตสุส  
มนุสสุส อุตตริสาฎกณจ กหาปณณจ ทตวา สุนขั คเหตุวา  
จมมโยตเตน พนุชิตวา โยตตโกฎิย คเหตุวา คจจนุโต อฎวิมุเข  
เอกั นพสาถั (๒) ปวิสิตวา สุนขั พนุชิตวา ผลเก นิปชชิตวา  
นิทุทั โอกกมิ ฯ ตสุมี กาลเ โพธิสตุโต เกนจิทเว กรรมิเยน  
อฎวี ปฏิปนโน ตั สุนขั โยตเตน พนุชิตวา จปีตติ ทิสวา  
ปจัม คากมาห

[๓๓๔] พาโล วตายั สุนโข โย วรตตัม น ขาทติ  
พนุชนาจ ปโมเจยย (๓) อสิโต (๔) ว ฌริ วเชติ ฯ  
ตตล ปโมเจยยติ ปมุญเจยย (๕) ฯ อยเมว วา ปาโจ ฯ  
อสิโต ว ฌริ วเชติ อสิโต ฉาโต (๖) สุหิโต หุตวา อตตโน  
วสนฎจัน คจเจยย ฯ

ตั สุตวา สุนโข ทุคิย คากมาห  
[๓๓๕] อฎจิตั เม มนสมิ เม อโถ เม หทเย กตั  
กาลณจ ปฏิกขามิ ยาว ปสุปตชชโนติ (๗) ฯ

- # ๑. ม. ปิณทุทตติ ฯ ๒. ม. สาลั ฯ ๓. ม. ปมุญเจยย ฯ เอวมุปริปี ฯ
- # ๔. ม. อสิโต จ ฯ ๕. ย. ปโมเจตวา ฯ ม. ปโมเจยย ฯ
- # ๖. ม. อัย ปาโจ นตติ ฯ ฉาโตติปี ฯ ๗. ม. ปสุปตชชโนติ ฯ เอวมุปริปี ฯ



\*เล่มที่ 30 สุนขชาติกั หน้า 385

ตตุถ อฏุจิตั เม มนสมึ เมติ ยั ตุมเห กเถั ตั  
มยา มนสมึ อธิฏุจิตเมว มนสมึ เขว เม เอตั อธิฏุจิตนุติ (๑) ๑  
อโถ เม หทย กตनुติ อถ ปน เม ตุมหากมุปี วจัน  
หทย กตเมว ๑ กาลญจ ปฏิกุงขามิติ กาลญจ ปฏิมานेमิ ๑  
ยาว ปสุปตุชฺชนนติ ยาวายั มหาชนน ปสุปตุ นิทุทั โอกุมต  
ตาวาหุ กาลั ปฏิมานेमิ ๑ อิตรธา หิ อัย สุนโข ปลายตีติ  
อตุตโน มโนโรธ อุปฺปชฺเชยฺย (๒) ตสมฺมา รตฺติภาเค สพฺเพสั  
สตุตกาเล จมฺมโยตตุ ขาติตฺวา ปลายิสฺสามิติ ๑

โส เอว วตุวา มหาชนน นิทุทั โอกุมนฺเต โยตตุ  
ขาติตฺวา สฺหิโตว ปลายิตฺวา อตุตโน สามิกานันฺ ฌรเมว  
กโต ๑

สตฺธา อิมั ฌมฺมเทสนันฺ อหริตฺวา ชาติกั สโมธานเอสิ ๑  
ตทา สุนโข เอตฺรหิ สุนโขว ปณฺทิตฺปริโส ปน อหเมวาทิ ๑

สุนขชาติกั ทุติยั ๑

# ๑. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ๑ ๒. ม. รคว อุปฺปชฺเชยฺย ๑

กุตติลชาตกั

สตตตนต์ตี สุมฐรนต์ตี อิทํ สตถา เวพฺพเน วิหรนฺโต เทวทตฺตํ  
อารพุก กเถสิ ฯ

ตสมึํ หิ กाले ภิกฺขุ เทวทตฺตํ อหํสุ อวฺโส เทวทตฺต  
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ตฺยหํ อจฺริโย ตํว สมฺมาสมฺพุทฺธํ นิสฺสาย ตีณิ  
ปิฎกานิ อุกฺกณฺหิ จตฺตาริ ฆานานิ อุปฺปาเทสิ อจฺริยสฺส นาม  
ปฏิสตฺตุนา ภวิตฺตํ น ยุตตนต์ตี ฯ เทวทตฺโต ก็ ปน เม อวฺโส  
สมโณ โคตโม อจฺริโย นนฺ มยา อตฺตโน พลเนว ตีณิ ปิฎกานิ  
อุกฺกหิตานิ จตฺตาริ ฆานานิ อุปฺปาทิตานิติ อจฺริยิ ปจฺจกฺขาสิ ฯ  
ภิกฺขุ ฆมฺมสภายิ กถิ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺโส เทวทตฺโต อจฺริยิ  
ปจฺจกฺขาโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปฏิสตฺตํ หุตฺวา มหาวินาสํ ปตฺโตติ ฯ  
สตถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ  
ปฺจุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทานเว  
อจฺริยิ ปจฺจกฺขาโต มม ปฏิสตฺตํ หุตฺวา มหาวินาสํ ปาปฺณาติ  
ปฺพุเพปิ ปตฺโต เยวาคิ วุตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสฺตฺโต  
คณฺฐพฺพุกเถ นินฺพุตฺติ ฯ กุตติลกฺมาโรติสฺส นามํ อํกฺสุ ฯ โส  
วยปฺปตฺโต คณฺฐพฺพลิปฺเป นินฺพุตฺติ ปตฺวา กุตติลคณฺฐพฺโพ นาม  
สกลฆมฺพุทฺธิเป อุกฺกคณฺฐพฺโพ อโหสิ ฯ โส ทารภรณฺณํ ออกฺตฺวา

\*เล่มที่ 30 กุคคิตชาตกั หน้า 387

อนุเช มาตาปีโตร โปเสตี ฯ ตทา พาราณสีวาสิโน วาณิชา  
วณิชาชาย อุชเชนี (๑) คนตุวา อุตสเว สงฆุญเจ ฉนุทกั สัหริตุวา  
พหุ มาลาคนุชวิเลปนญจ ขชชโกชนาทีนิ จ อาทาย  
กีพนญจนาเน สนุณีปติตุวา เวตน์ ทตุวา เอกั คนุชพัพ  
อาเนถาติ อาหัสสุ ฯ เตน สมเยน อุชเชนีย มุสิโล (๒) นาม  
เชญจคนุชพัพโพ โหติ ฯ เต ตั ปกุโกสาเปตุวา อตตโน คนุชพัพ  
กาเรตุ ฯ

มุสิโล วิณั วาเทนโตปี วิณั ปจมมัจจนาย (๓) มัจฉิตวา  
วาเทสิ ฯ เตสั กุคคิตคนุชพัพสส คนุชพัพเพ ชานิตปริจยานั (๔)  
ตสส คนุชพัพ กิลณชกณทวนั (๕) วिय หตุวา อุปญจาสิ ฯ เอโกปี  
ปหญจาการั น ทสเสสิ ฯ มุสิโล เตสु ตญจาการั อทสเสนเตสु  
อติขั กตุวา วาเทมิ มณเเวติ มชฉิมมัจจนาย มัจฉิตวา  
มชฉิมสเรณ วาเทสิ ฯ เต ตตุถาปี มชฉิตตาว อहेตุ ฯ  
อถ โส อิเม น กิลญิ ชานนุติ มณเเวติ สยมปี อชานนโก  
วिय หตุวา ตนุติโย สิถิเล วาเทสิ ฯ เต ตตุถาปี น กิลญิ  
อาหัสสุ ฯ อถ เน มุสิโล อมโก วาณิชา กิ นุ โข มยิ  
วิณั วาเทเนเต ตุมเห น ตุสสธาติ อาห ฯ กิ ปน ตวั วิณั  
วาเทสิ มยิ หิ อัย วิณั มัจฉิตตีติ สลญั อกริมหาติ ฯ

# ๑. ม. อุชเชนินครั ฯ ๒. ม. มุสิโล ฯ เอวมุปริปี ฯ

# ๓. ม. อุตตมมัจจนาย ฯ ๔. ม. ชาตปริจยานั ฯ

# ๕. ม. กิลณชกณทวนั ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวควณณา หน้า 388

กิ ปน ตุมเห มยา อุตตริตรี อัจริยิ ชานาถ อุทาหุ  
 อุตตโน อชานนภาเวน น ตุสเสถติฯ วาณิชา พาราณสิยิ  
 กุตติลคณฺหพุสฺส วิณาสทฺหิ สุตปุพฺพิ (๑) ตว วิณาสทฺโท อิตฺถินิ  
 ทารเก โตสาปนสทฺโท วิย โหตีติ อหํสุฯ เตน หิ ตุมเหหิ  
 ทินฺนํ ปริพฺพยิ ปฏิกุคฺคหฺถ น มยฺหิ เอเตน อตุโถ อปี จ  
 โข ปน พาราณสี คจฺจนฺตํ มํ คณฺหิตฺวา คจฺเจยฺยาถาติฯ  
 เต สาธฺฐติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา คมนกาเล ตํ อาทาย พาราณสี  
 คนฺตฺวา ตสฺส มุสิลสฺส เอตํ กุตฺติลสฺส วสนฺนุจฺฉานนฺติ  
 อัจฺฉิตฺวา สกนิเวสํ อคมํสุฯ

มุสิโล โโพธิสฺสตสฺส เกหิ ปวิสิตฺวา ลกฺเขตฺวา จปีติ  
 โโพธิสฺสตสฺส ชาตีวีนํ ทิสฺวา คเหตฺวา วาเทสิฯ อถสฺส  
 โโพธิสฺสตสฺส มาตาปีตโร อนฺธภาเวน ตํ อปฺสฺสนฺตํ มุสิกา  
 มณฺเฒ ชาตีวีนํ (๒) ขาทนฺตีติ สยฺฉาย (๓) อุนฺทฺรา วีนํ ขาทนฺตีติ (๓)  
 อหํสุฯ ตสฺมี กาลे มุสิโล วีนํ จเปตฺวา โโพธิสฺสตสฺส  
 มาตาปีตโร วนฺทิตฺวา กุโธ อากโตสิตี วุตฺเต อัจริยสฺส สนฺติเก  
 สิปปิ อุกุคฺคหิตฺุ อฺชฺเชนฺโต อากโตมฺหิติ อหฯ โส สาธฺฐติ  
 วุตฺเต กหิ อัจริโยติ ปุจฺฉิตฺวา วิปฺปวฺภูโจ ตาต อชฺช  
 อากมิสฺสตีติ สุตฺวา ตตฺถเวย นิสิตฺวา โโพธิสฺสตํ อากตํ ทิสฺวา  
 เตน กตฺปฏิสนฺธาโร อุตตโน อากตการณํ อาโรเจสิฯ  
 # ๑. ม. สุตปุพฺพานํฯ ๒. ม. วีนํฯ ๓. ม. สุตฺติฯ

\*เล่มที่ 30 กุคตลลชาตกั หน้ 389

โพธิสตุโต องควิขชาปจโก โส ตสส อสปปริสภาวั ฌตวา  
คจจ ตาต นคฤ ตว สิปปนติ ปฏิกขิปิ ฯ โส โพธิสตุตส  
มาตาปิตูนั ปาเท คเหตุวา อุปการั กโรนุโต เต อาราเหตุวา  
สิปปิ เม ทาเปถาติ ยาจิ ฯ โพธิสตุโต มาตาปิตูหิ ปุนปปุณั  
วุจจมาโน เต อติกุกมิตุ อสกุโกนุโต สิปปิ อทาสิ ฯ โส  
โพธิสตุเตน สทฐิ ราชนิเวสนันั คจจติ ฯ ราชา ตั ทิสฺวา โก  
เอส อจริยาติ ปุจจติ ฯ มยหัง อนุเตวาสิโก มหาราชาติ ฯ  
โส อนุกุกเมน รลฺโล วิสฺสาสิโกว อโหสิ ฯ โพธิสตุโต  
อจริยมุจฺจิ อคฺวา อคฺตโน ชานนนิยาเมน สพฺพสิปปิ  
สิกฺขาเปคฺวา นิฏฺจิตฺ เต ตาต สิปปนติ อหา ฯ

โส จินเตสิ มยหัง สิปปิ ปคฺฉันั อิทลฺลจ พาราณสินคฺริ  
สกลชมฺพทึเป อคฺคนคฺริ อจริโยปิ มหุลลโก อิชฺเว มยา  
วสิคฺคั วุฏฺฐิตฺติ ฯ โส อจริยั อหา อจริย อหัง ราชานันั  
อุปฏฺฐหิสฺสามิติ ฯ อจริโย สาธุ ตาต รลฺโล อโรเจสฺสามิติ  
รลฺโล สนฺติกั คนฺตวา อมฺหากัง อนุเตวาสิโก เทวํ อุปฏฺฐาตุ  
อิจฺจติ เทยฺยชมฺมสฺส ชานาถาติ รลฺโล อโรเจคฺวา รลฺลวา  
คฺมุหากัง เทยฺยชมฺมโต อุปทฺถันั ลภิสฺสตีติ วุคฺเต ตั ปวคฺตี  
มุสิลสฺส อโรเจสิ ฯ มุสิโล อหัง คฺมุเหหิ สมกณฺเวยว ลภนุโต  
อุปฏฺฐหิสฺสามิ อลภนุโต น อุปฏฺฐหิสฺสามิติ อหา ฯ

# ๑. ม. อิม ปาจา นคฤ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคิควณณา หน้า 390

ก็การณาดิ ฯ นนุ อหิ คุมุหากิ ชานนสิปปี สพุพิ ชานามิติ ฯ  
อาม ชานาสีติ ฯ เอวิ สนุเต กสุมมา มยุหิ อุปทุฒิ เทตีติ ฯ  
โพธิสตุโต รณโย อาโรเจสิ ฯ ราชา ยทิ เอวิ คุมุเหหิ  
สมกั สิปปิ ทสเสตุ สกโกนุโต สมกั ลภิสสตีติ อห ฯ  
โพธิสตุโต รณโย วจัน สุตวา(๑)ตสส อาโรเจตวา เตน  
สาธุ ทสเสมีติ วุตเต รณโย ตั ปวตตี อาโรเจตวา สาธุ  
ทสเสตุ กตรทิวสั สากจุมมา โหตุติ วุตเต อีโต สตุตเม ทิวเส  
โหตุ มหาราชาติ อห ฯ

ราชา มุสิลั ปกโกสาเปตวา สจจิ กิร ตุวั อจริเยน  
สทุธิ สากจุม กิรสิสตีติ ปุจจิตวา สจจิ เทวาติ วุตเต  
อจริเยน สทุธิ วิคคโห นาม น วญญติ มา กิรตี  
วาริยามาโนปี อลั มหาราช โหตุ เยว เม อจริเยน สทุธิ  
สตุตเม ทิวเส สากจุมมา กตรสส ชานนภาวิ (๒) ชานิสสามาติ  
อห ฯ ราชา สาธุติ สมปฏิจจิตวา อีโต กิร สตุตเม ทิวเส  
อจริยคุดติโล อนุเตวาสิกมุสิโล จ ราชทวารเ อณณมณณั  
สากจุมตวา(๓) สิปปิ ทสสิสสนุติ นาครา สนนิปติตวา สิปปิ  
ปสสนุติ เกรณจาราเปสิ ฯ

โพธิสตุโต จินเตสิ อัย มุสิโล ถามพโล (๔) ตรุโณ อหิ  
มหุลลโก ปรีหีนตถาโม มหุลลกสส กิริยา นาม น สมปชชติ  
# ๑. ม. อัย ปาโจ นตติ ฯ ๒. ม. ชานิกาวิ ฯ ๓. ม. สากจุม กตวา ฯ  
# ๔. ม. ททโร ฯ

\*เล่มที่ 30 กุตุติลชาตัก หน้า 391

อนุเตวาสิเก นาม ปราชิตปี วิเสโส นตฺถิ อนุเตวาสิกสฺส ปน  
ชเย สติ ปตฺตพฺพลชฺชโต อรณฺณํ ปวิสิตฺวา มรณํ วรณฺติ ฯ  
โส อรณฺณํ ปวิสิตฺวา มรณภเยน นีวตฺติ ลชฺชภเยน ปฺน  
กจฺจติ ฯ เอวมสฺส คมฺนาคมนํ กโรนฺตสฺเสว จ ทิวสา  
อติกกนฺตา ติณฺยานิ มตฺตานิ ชงฺฆมฺมกุโธ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺมี ขณ  
สกกสฺส ภวนํ อุณฺหาการิ ทสฺเสติ ฯ สกฺโก อวชฺเชนฺโต  
ติ การณํ ญตฺวา กุตุติลคฺนฺชพฺโพ อนุเตวาสิกสฺส ภเยน  
อรณฺเณ มหาทุกฺขํ อนฺุโรถิ เอตสฺส มยา อวสฺสเยน ภวิตฺตุ  
วภูตฺตีติ เวเคนาคนฺตฺวา โพธิสฺตตฺสฺส ปฺรโต จตฺวา อจฺริย  
กสฺมา อรณฺณํ ปวิญฺโจะตีติ ปุจฺฉิตฺวา โกลิ ตฺวนฺติ วุตฺเต  
สกฺโกหฺมสฺมีติ อห ฯ อถ นํ โพธิสฺตโต อหฺ โข เทวราช  
อนุเตวาสิกโต ปราชยภเยน อรณฺณํ ปวิญฺโจะติ วตฺวา ปจฺม  
กาถมาห

[๑๓๖] สตฺตคฺคณฺตี สุมฺชฺฐิ รามณฺเอยฺย อวาทฺยี (๑)  
โส มํ รงฺกมฺหิ อวฺเหติ สฺรณฺ เม โหหิ โกลิยาติ ฯ

ตสฺสตุโธ อหฺ เทวราช มุสิลฺลี นาม อนุเตวาสิกํ สตฺตคฺคณฺตี  
สุมฺชฺฐิ รามณฺเอยฺย วิณฺ อตฺตโน ชานนฺนียาเมน สิกฺขาเปสี  
โส มํ อิทานิ รงฺกมณฺฑาเล ปกฺโกสฺติ ตสฺส เม ตฺวํ โกลิยโคตฺต  
สฺรณฺ โหหิตฺติ ฯ

สกฺโก ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา มา ภายิ อหฺ เต ตาณญจ

# ๑. สฺยา. อวาทฺยี ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สิกาลวคควณณา หน้า 392

เลณญจาติ วตุวา ทุติยิ คาคมาห

[๓๓๓] อหิ ตํ สรณํ สมุม อหมาจริยปุชโก  
น ตํ ชยิสฺสตี ติสฺโส สิสฺสมาจริย เชสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ อหิ ตํ สรณฺนติ อหิ สรณํ อวสฺสโย ปติฏฺฐา  
หตุวา ตํ ตายิสฺสามิ ฯ สมุมมาติ ปิยวจนเมตํ ฯ สิสฺสมาจริย  
เชสฺสตีติ อจริย ตฺวํ วิณฺณํ วาทยมาโน สิสฺสํ ชนฺนิตฺสตีติ ฯ

อปี จ ตํ วิณฺณํ วาเทฺนุโต เอกํ ตนฺตี ฉินฺนิตฺตฺวา  
ฉ วาเทฺยยาสิ วิณฺนา (๑) เต ปกตฺติสทฺโท ภวิสฺสตี มุติโลปี ตนฺตี  
ฉินฺนิตฺสตี อตฺสส วิณฺนาย สทฺโท น ภวิสฺสตี ตสฺมี ขณ  
โส ปราชฺยิ ปาปฺณิตฺสตี อตฺสส ปราชฺยภาวํ ญตุวา ทุติยมฺปิ  
ตติยมฺปิ จตฺตมฺปิ ปณฺจมฺปิ ฉฏฺฐมฺปิ สตฺตมมฺปิ ตนฺตี  
ฉินฺนิตฺตฺวา สุตฺตทณฺฑกเมว วาเทฺยยาสิ ฉินฺนตฺนติโกฏฺฐิหิ สโร  
นิกฺขมิตฺตฺวา สกฺลํ ทฺวาทสโยชนิกํ พาราณสีนคฺริ ฉาเทตฺตฺวา  
จสฺสตีติ ฯ

เอวํ วตุวา สกฺโก โพรสิตตฺตฺส ติสฺโส ปาสกฆฏฺฐิกา  
ทตุวา เอวมาห วิณฺนาสทฺเทน ปน สกฺลนคเร ฉาเทเต อิตโต  
เอกํ ปาสกฆฏฺฐิกิ อากาเส ขิเปยฺยาสิ อตฺเต ปุโรโต โอตฺริตฺตฺวา  
ตีณิ อจฺจราสตาณิ นจฺจิสฺสนฺติ ตาสํ นจฺจกาเล (๒) ทุติยิ ขิเปยฺยาสิ  
อถาปฺราณิ तीณิ อจฺจราสตาณิ โอตฺริตฺตฺวา ตว วิณฺนาย (๓) ปุโรโต  
# ๑. ม. วิณฺนาย ฯ ๒. ม. นจฺจนกาเล จ ฯ ๓. ม. วิณฺนาฐฺเร ฯ



\*เล่มที่ 30 กุตติลชาตัก หน้า 393

นจิสฺสนฺติ ตโต ตตฺติมฺปิ จิเปยฺยาสี อถาปฺรานิ ตินฺนิ อจฺจรา-  
สตานี โอตฺริตฺวา รงฺกมณฺฑเล นจิสฺสนฺติ อหฺมฺปิ เต สนฺตีกํ  
อากมฺิสฺสามิ คจฺจ มา [๑] ภายิตฺติ ฯ โปธิสฺสฺตโต ปุพฺพณฺหสมเย  
เคหํ อคมาตี ฯ นาคฺรา ราชทฺวารสมิเปปี มณฺฑปํ กตฺวา  
รณฺโถ อาสนํ ปณฺญาเปตฺติ ฯ ราชฯ ปาสาทา โอตฺริตฺวา  
อลงฺกตมณฺฑเป ปถลงฺกมชฺเฒ นิสฺสีติ ฯ ทสฺสทฺสฺสา(๒) อลงฺกตฺติตฺติโย  
อมจฺจพฺรหฺมณฺณรฺกฺกาทโย(๑) จ ราชานํ ปรีวารียฺสฺสุ ฯ สพฺเพ  
นาคฺรา สนฺนินฺปีตฺสฺสุ ฯ ราชงฺกณฺเ จกฺกาทิจกฺเก มณฺจาทิมณฺเจ  
พนฺธิตฺสฺสุ ฯ

โปธิสฺสฺตโตปี นหาทานฺนฺติตฺโต นานกฺรตฺสโรชนํ ภูณฺชิตฺวา  
วินฺณํ กาทาเปตฺวา อตฺตโน ปณฺณตฺตาสเน นิสฺสีติ ฯ สกฺโก  
อทิสฺสฺมานกายนฺ อากนฺตฺวา อากาเส อญฺจาสี ฯ โปธิ-  
สฺสฺตโต เวย นํ ปสฺสตี ฯ มุสิโลปี อากนฺตฺวา อตฺตโน อาสเน  
นิสฺสีติ ฯ มหาชนฺ ปรีวารียฺสฺสุ ฯ อาทิตฺโต ว เทวปี สมสมํ  
วาทียฺสฺสุ ฯ มหาชนฺ ทฺวินฺนฺมฺปิ วาทิตฺเตน คฺกุจฺจ อุกฺกญฺจ-  
สทฺสฺसानี ปวตฺเตตี ฯ สกฺโก อากาเส จตฺวา โปธิสฺสฺตตฺตณฺเวย  
สทฺสฺสฺวาเนโต เอกํ ตนฺตึ ฉินฺทาทิ อาท ฯ โปธิสฺสฺตโต ปจฺมํ(๔)  
ตฺนฺตึ ฉินฺทตี ฯ สทฺ ฉินฺนินฺปี ฉินฺนินฺยา โกญฺญิยา สริ มุณฺจเตว

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร โปธิสฺสฺตตํ อสฺสาเสตีติ ทิสฺสตี ฯ
- # ๒. ม. ทฺวาทสฺสทฺสฺสา ฯ ๑. ม. อมจฺจพฺรหฺมณฺณคหปตฺติกาทโย ฯ
- # ๔. ม. อัย ปาตจ นตฺติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต สิกาลวคิกวณณา หน้า 394

เทวคณรพพิ วย วตตติ ๗ มุสิโลปี ตนุตี ฉินุทิ ๗ ตโต สทโท  
น นิกขมิ ๗ อจริโย ทุตติมปิ ตติมปิ จตตมปิ ปญจมปิ  
นฏจมปิ สตตมปิ ฉินุทิ ๗ สุตทตทกั วาเทตตส สทโท  
นคั ฌาเทตวา อฏจาสี ๗ เจตทเจปสทตทานิ เจว อุกกฏจि-  
สทตทานิ จ ปวตตยีสุ ๗ โพธิสตุโต เอกั ปาสกั อากาเส  
จิปิ ๗ ตทา ตีณิ อจณราตทานิ โอตริตวา นจจีสุ ๗ เอวั  
ทุตติเย จ ตติเย จ จิตเต นว (๑) อจณราตทานิ โอตริตวา  
วตตตเนน นจจีสุ ๗

ตสุมี ฌเน ราชา มหาชนสสุ อิงกิตตลณิ อทาสี ๗  
มหาชนิ อฏจาย ตวั อจริเยน สทฐี วิรุชฌิตวา สมารั  
กโรมีติ วายมสิ อตตโน ปมาณิ น ฌานาสีติ มุสิลั ตชเชตวา  
คหิตคหิตเทหว ปาสาณทตทาทิหิ สลยจณณิตวา ชีวิตกขัย  
ปาเปตวา ปาเท คเหตุวา สงการฏจाने ฌทเทสิ ๗ ราชา  
ตฏจจิตโต ฌนวสสุ วสสนโต วย โพธิสตุตตส พหุรณั  
อทาสี ๗ ตถา นาครา ๗ สกโกปี เตน (๒) สทฐี ปฏิสนถาริ  
กตวา อหิ เต ปณทิต สทสสุตตติ อาชณนรลั คเหตุวา (๓)  
ปจจลา มาตลี เปสสสามิ ตวั สทสสุตตติ เวชยนตตรลั อภิรยห  
เทวโลกั กจเจยยาสีติ (๔) วตวา ปกคามิ ๗

อถ นั คณตวา ปณทกมพลสิลาัย นิสินนั กหิ คตตถ  
# ๑. ม. ตีณิ ตีณิ ๗ ๒. ม. โพธิสตุเตน ๗ ๓. ม. คาทาเปตวา ๗  
# ๔. ม. อากจเจยยาสีติ ๗

\*เล่มที่ 30 คุตติลชาตัก หน้าที่ 395

มหาราชชาติ เทวธิตโร ปุจณีสุฯ สกโก ตาสี ตั การณั  
วิตุถาเรน กเถตุวา โปธิสตุตสุส สีลณจ คุณณจ วณณณลล  
เทวธิตโร มหาราช มยมปี อัจริยั ทฏฐุกามา อธิ นั อานะหิตี  
อาหังสุฯ สกโก มาตลล อามนุเตตุวา ตาต เทวจจจรา คุตติล-  
คนุชพัพพิ ทฏฐุกามา กจจ ตั เวชยนนุตรเถ นิสิตาเปตุวา  
อานะหิตีฯ โส สาฐติ คนุตุวา โปธิสตุตติ อานะลลฯ สกโก  
โปธิสตุเตน สทฐี สมมอิตตุวา เทวกณณญา กิร เต อัจริย  
คนุชพัพพิ โสตุกามาติ อาหฯ มยั มหาราช คนุชพัพพา นาม  
ลลปปี นิสัสาย ชีวาม มูถั ลกนุตา วาเทยยามาติฯ วาเทหิ  
อหัง เต มูถั ทสุสามีติฯ น มมณณณน มูเลน อตุโถ อิม  
ปน เม (๑) เทวธิตโร อตุตโน อตุตโน กลุยานกมมัม กเถนตุ  
เอวาหัง วาเทสุสามีติฯ อถ นั เทวธิตโร อาหังสุ อมูเหหิ  
กตกลุยานกมมัม ปจจจ คุมูหากั กเถสุสาม คนุชพัพพิ กโรหิ  
อัจริยชาติฯ โปธิสตุโต สตุตทาหัง เทวตานัน คนุชพัพพกาลล ตั  
ทลพคนุชพัพพิ อภลภวตุวา ปวตุตติฯ สตุตเม ทิวเส อาทลโต  
ปฏฐาย เทวธิตโร (๒) กลุยานกมมัม ปุจณลฯ เอกา (๓) กสุสปพุทฐกาเล  
เอกสุส ภลภุโน อตุตมวตุถั ทตุวา สกุกสุส ปรลจารลกา หตุตุวา  
นลพตุตติ (๔) อจจจราสहुสปรลวารา (๕) อตุตมวตุถั เทวกณณณ (๖) ตวั  
# ๑. ม. อยั ปาโจ นตุถลฯ ๒. ม. เทวธิตานันฯ ๓. ม. เอกัฯ  
# ๔. ม. นลพตุตติฯ ๕. ม. อจจจราสहुสปรลวารัฯ  
# ๖. ม. อตุตมวตุถเตวกณณณฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคควณณา หน้า 396

ปุริมภเว ก็ กมมํ กตฺวา นิพฺพตฺตาติ ปุจฺฉิ ฯ ตสฺส  
ปุจฺฉนากาโร จ วิสฺสชฺชนนฺจ วิมานวตฺถุมฺหิ อากตฺเมว ฯ  
วตฺถุํ หิ ตตฺถ

อภิกฺกนฺเตน วณฺเณน ยา ตฺวํ ติฏฺฐสิ เทวเต  
โอภาเสนฺตี ทิสฺสา สพฺพา โอสธิ วิย ตารกา  
เกน เต ตาทีโส วณฺโณ เกน เต อธิมฺชฺฉติ  
อุปฺปชฺชนฺติ จ เต โภกา เย เกจิ มนฺโส ปิยา ฯ

ปุจฺฉามิ ตํ เทวิ มหฺนุภาเว  
มนุสฺสญฺตา กิมกาสิ ปุณฺณํ  
เกนาสิ เอวณฺชฺฉิตานฺภาวา  
วณฺโณ จ เต สพฺพทิสฺสา ปภาสตี ฯ (๑)  
วตฺถุตฺตมทายิกา นารี (๒)  
ปวรา โหติ นเรสุ นารีสุ  
เอวํ ปิยรูปทายิกา  
มนาปี ทิพฺพิ์ สาลกเต อุเปจฺจ จานํ ฯ

ตสฺสา เม ปสฺส วิมานํ อจฺฉรา กามวณฺณินิหฺมสมฺมิ  
อจฺฉราสทฺสฺสานํ (๓) ปวรา ปสฺส ปุณฺณานํ วิปากํ ฯ  
เตน เม ตาทีโส วณฺโณ เตน เม อธิมฺชฺฉติ  
อุปฺปชฺชนฺติ จ เม โภกา เย เกจิ มนฺโส ปิยา ฯ

# ๑. ม. ปภาสตีติ ฯ ๒. สุยา. นารี ฯ ๓. อจฺฉราสทฺสฺสาหนฺติปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 คุณติลชาตกั หน้า 397

เตนมหิ เอวณชลิตานภาวา

วณฺโณ จ เม สพฺพทิสฺสา ปภาสตีติ ฯ (๑)

อปฺรา ปิณฺฑทาย จรฺมานสฺส ภิกฺขุโน ปุชฺชนตฺถาย ปุปฺพานิ  
 อทาสี ฯ อปฺราปี เจตฺติเย คณฺหฺรปฺลยจฺงฺคุลิกั เทถาติ คณฺหฺเร  
 อทาสี ฯ อปฺรา มรฺฐฺรานิ ผลานิ (๒) อทาสี ฯ อปฺรา อุตฺตมรฺตํ (๓)  
 อทาสี ฯ อปฺรา กสฺสฺสพทสฺพลสฺส เจตฺติเย คณฺหฺรปฺลยจฺงฺคุลิกั  
 อทาสี ฯ อปฺรา มคฺคปฺปฏิปฺนฺนํ ภิกฺขุณฺณจฺ ภิกฺขุณฺนินฺณจ  
 กุลเคเห วาสํ อุปคตํ สนฺติเก ชมฺมํ อสฺโสสิ ฯ อปฺรา  
 นาวาย [๔] ภูตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุตฺเท จตฺวา อุตฺกั อทาสี ฯ  
 อปฺรา อคารมชฺเฒ เวสฺมานา อกฺโกธนา หุตฺวา สสฺสฺสฺสฺรวตฺตํ  
 อทาสี ฯ อปฺรา อตฺตโน ลทฺฐโกฏฺฐาสโต สํวิภากั กตฺวา  
 ปรีภฺยชิ สีลวตี จ อโหสิ ฯ อปฺรา ปฺรเคเห ทาสี หุตฺวา  
 นิกฺโกธนา นิมฺมานา อตฺตโน ลทฺฐโกฏฺฐาสโต สํวิภากั กตฺวา  
 เทวฺรณฺโณ ปรีจาริกา หุตฺวา นิพฺพตฺตา ฯ เอวํ สพฺพปาปี  
 คุณฺติลวิมานวตฺถมฺหิ อากตฺตา ฯ สตฺตตีสฺ เทวธีตา ยํ ยํ กมฺมํ  
 กตฺวา ตตฺถ นิพฺพตฺตา สพฺพา โปธิสฺตฺเตน ปุจฺฉิตฺตาปีสฺส (๖)  
 อตฺตโน กตฺกมฺมํ คาถาหิ เขว กเถลฺลํ ฯ ตํ สุตฺวา โปธิสฺตฺโต  
 # ๑. ขุ. ชา. ๒๖/๓๓/๔๘ ฯ ๒. ม. ผลาผลานิ ฯ ๓. ม. อจฺจฺจฺรลํ ฯ  
 # ๔. ม. เอตฺถนฺตฺเร อุปกฺกฺชาย เวลายาติ ทิสฺสตี ฯ ๕. ม. ฌตฺตีส ฯ  
 # ๖. ม. สพฺพํ โปธิสฺตฺโต ปุจฺฉิ ฯ ตาปีสฺส ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคควณณา หน้า 398

ลาภา วต เม สุตทฐิ วต เม ยวาทิ (๑) อธิษณคตวา อปป์-  
มตตเคนปี กมเมน ปฏิตทฐา สมปตติโย (๒) อสุโสสิ อิตทานิ  
ปฏุจาย มนุสสลอกิ คนตวา ทานาทินิ กุสलगมมานาว  
กริสสามิติ วตวา อิมิ อุทานิ อุทานนสิ

|                          |                           |
|--------------------------|---------------------------|
| สุวาคติ วต เม อชช        | สุปป์ภาติ สุกุจิติ        |
| ยิ อททสิ (๓) เทวตโย      | อจจรา กามวณณโย            |
| อิมาสาหิ ชมมิ สุตวาน (๔) | กาหามิ กุสลิ พหุ          |
| ทานน สมจரியาย            | สณณเมน ทเมน จ             |
| โสหิ ตตถ คมิสสามิ        | ยตถ คนตวา น โสจเรติ ฯ (๕) |

อถ นิ สตุตทาหจเจน เทวราชา มาตลสิ สจกาหกิ  
อาณาเปตวา รเถ นิสิตาเปตวา พาราณสิเมว เปเสสิ ฯ โส  
พาราณสิเมว เปเสสิ ฯ โส พาราณสิ คนตวา เทวโลก  
อตุตนา ทิฏฐการณิ มนุสสานิ อาจิกขิ ฯ ตโต ปฏุจาย เต  
มนุสสา สอสุสาหา ปุณณานิ กาคุ มณณิสู ฯ

สตุตา อิมิ ชมมเทสนิ อหริตวา ชาตकि สโมธานนสิ ฯ  
ตทา มุสิโล เทวตโต อโหสิ สกุโก อนรุทุโธ ราชานนุโท  
कुตุคิลคनुทโพ ปน อหเมวาติ ฯ

कुตุคิลชาตकि ตติยิ ฯ

# ๑. ม. สุวาทิ ฯ ๒. ม. ปฏิตทฐทิตุพสมปตติโย ฯ ๓. พ. ชา. ๒๖/๓๓/๕๕  
อททสิ ฯ ๔. ม. อททสามิ ฯ ๕. ม. สุตวา ฯ ๕. พ. ชา. ๒๖/๓๓/๕๕ ฯ

วิคติจนชาตกั

ยั ปสฺสตี น ตั อิจฺฉตีตี อิทั สตุถา เขตวเน

วิหรนุโต เอกั ปลายิปริพฺพาชกั (๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สกถชมฺพฺทีเป ปฏฺวีวาทั อลภิตฺวา สวตฺถิ

อาคนฺตฺวา โภ มยา สทฺธิ วาทั กาคู สมตฺโถตี ปุจฺฉิตฺวา

สมฺมาสมฺพฺพุตฺติ สุตฺวา มหาชนปรีวฺโต เขตวนั คนฺตฺวา

ภควนฺตึ จตฺปฺริสมชฺเฒ ฌมฺมึ เทเสนฺตึ ปลฺลหึ ปุจฺฉิ ฯ อถสฺส

สตุถา ตั วิสฺสชฺเขตฺวา เอกั นาม กิณฺตี ปลฺลหึ ปุจฺฉิ ฯ

โส ตั กเถตุ อสกโกนฺโต อฏฺจาย ปลายิ ฯ นิสินฺนปฺริสา

เอกปฺเทเนว โว ภนฺเต ปฺริพฺพาชโก นิกฺคหิตฺติ อหํสุ ฯ

สตุถา นานั อฺปาสกา อิทาเนว ตั เอกปฺเทเนว นิกฺคณฺหามิ

ปฺพฺเพปิ นิกฺคณฺหามิ เยวตี วตฺวา อตีตึ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พฺรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต โปธิสตุโต

กาสิกรญฺเจ พฺรหฺมณฺณฺเก นินฺพตฺเตตฺวา วยปฺปตฺโต กามे

ปฺหาย อสิปฺพชฺชั ปฺพชิตฺวา ทิฆรตฺตึ หิมวเนเต วสิ ฯ

โส ปฺพพฺตา โอรุยฺห เอกั นิคฺมคามั นิสฺสาย คงฺกานิวตฺตเน

ปณฺณสาลายั วาสั กปฺเปสิ ฯ อเถโก ปฺริพฺพาชโก สกถชมฺพฺทีเป

ปฏฺวีวาทั อลภิตฺวา ตั นิคฺมคามั (๒) ปตฺวา อตฺถิ นุ โข โภจิ

มยา สทฺธิ วาทั กาคู สมตฺโถตี ปุจฺฉิตฺวา อตฺถิติ โปธิสตุตฺตฺส

# ๑. ม. ปลายิกั ปฺริพฺพาชกั ฯ ๒. ม. นิคฺมํ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคิควณณา หน้า 400

อานุกาวิ สุตวา มหาชนปริวโต ตสฺส วสนญฺจานํ คนฺตฺวา  
ปฏิสนฺถารํ กตฺวา นิสีทิ ฯ อถ นํ โโพธิสฺสโต วณฺณคนฺธ-  
ปริภาวิตํ กงฺคาปานีโย ปวิสฺสสีติ ปุจฺฉิ ฯ ปริพฺพาชโก วาเทน  
โธตฺถรฺนฺโต กา กงฺคา วาลูกากงฺคา (๑) อุทกกงฺคา โอริมตีรฺกงฺคา  
ปาริมตีรฺกคาติ (๑) อาท ฯ โโพธิสฺสโต ตฺวํ ปน ปริพฺพาชก  
จเปตฺวา อุทกवालุกํ โอริมตีรฺญจ ปาริมตีรฺญจ กหํ กงฺคํ  
ลภิสฺสสีติ อาท ฯ ปริพฺพาชโก อปฺปฏิภาโณ หุตฺวา อุญฺจาย  
ปลาโย ตสฺมี ปลาเต โโพธิสฺสโต สนนฺนินฺนปฺริสาย ฆมฺมํ  
เทเสนฺโต อีมา คธา อโวจ

[๓๓๘] ยํ ปสฺสตี น ตํ อิจฺฉติ ยญฺจ น ปสฺสตี ตํ กิร อิจฺฉติ  
มณฺญามิ จิรํ จริสฺสตี น หิ ตํ ลจฺฉติ ยํ โส อิจฺฉติ ฯ

[๓๓๙] ยํ ลภติ น เตน ตฺสฺสตี ยํ ปตฺถเตติ ลทฺธํ หีเพติ  
อิจฺฉา หิ อนนฺตโคจฺรา วิคฺติจฺฉานํ (๒) นโม กโรมฺเสติ ฯ

ตตฺถ ยํ ปสฺสตีติ ยํ อุทกาที ปสฺสตี ตํ กงฺคาติ  
น อิจฺฉติ ฯ ยญฺจ น ปสฺสตีติ ยญฺจ อุทกาทีวินิมฺมุตฺตํ  
กงฺคํ น ปสฺสตี ตํ กิร อิจฺฉติ ฯ มณฺญามิ จิรํ  
จริสฺสตีติ อหํ เอวํ มณฺญามิ อโย ปริพฺพาชโก เอวรูปํ  
กงฺคํ ปฺริเยสนฺโต จิรํ จริสฺสตีติ ยถา วา อุทกาทีวินิมฺมุตฺตํ  
กงฺคํ เอวํ รูปาทีวินิมฺมุตฺตํ อตฺตานมฺปิ ปฺริเยสนฺโต สํสारे  
# ๑. ม. อุทกํ กงฺคา โอริมตีรํ กงฺคา ปาริมตีรํ กงฺคาติ ฯ  
# ๒. สී. ย. วิติจฺฉานํ ฯ



\*เล่มที่ 30 วิกติจฺจชาตกั หน้าที่ 401

จิริ จริสฺสติ ฯ น หิ ตั ลจฺจตีติ จิริ จรนฺโตปี ยั ตั  
เอวรूपั กงฺกั วา อตฺตานิ วา อิจฺจติ ตั น ลจฺจติ ฯ  
ยั ลภตีติ ยั อุทกาที (๑) วา รุปาที วา ลภติ เตน  
น ตฺสฺสติ ฯ ยั ปตฺถติ ลทฺธั หีเพตีติ เอวั ลทฺธเณ อตฺสฺสนฺโต  
ยั ยั สมฺปตฺตี ปตฺถติ ตั ตั ลภิตฺวา ก็ เอตยาติ หีเพติ  
อวมลฺลติ ฯ อิจฺจนา หิ อนนฺตโคธาติ ยสฺมา ลทฺธั (๒) ลทฺธั  
หีเพตฺวา อลฺลํ อลฺลํ อารมฺมณั อิจฺจนฺโต อัย อิจฺจนา นาม  
ตณฺหา อนนฺตโคธา ฯ วิกติจฺจชานัน นโม กโรมเสติ ตสฺมา  
เย วิกติจฺจนา พุทฺธาทโย เตสั มยั นมการิ กโรมาติ ฯ

สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานนฺติ  
ตทา ปริพุพาสโก เอตฺรหิ ปริพุพาสโก อโหสิ ตาปโส ปน  
อหเมวาติ ฯ

วิกติจฺจชาตกั จตฺตํ ฯ

# ๑. ม. อุทกั ฯ ๒. ม. ยสฺมา ลทฺธนฺติ ฯ ทิสฺสติ ฯ

มูลปริยายชาตกัม

กาโล ฆสติ ภูตานีติ อิทํ สตุถา อุกกภูจํ นิสฺสาย  
สฺกควเน วิหรนฺโต มูลปริยายสฺตุตฺตนฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
ตทา กิร ปญฺจสตา พุราหุมนฺนา ตินฺณํ เวทานํ ปารคฺ  
สาสเน ปพฺพชิตฺวา ตีณิ ปิฏฺกานิ อุกฺคณฺหิตฺวา มานมทมตฺตา  
หุตฺวา สมฺมาสมพฺพุโรปิ ตีณิ ปิฏฺกานิ ชานาติ มยมปี ตานิ  
ชานาม เอวํ สนฺเต กิํ ตสฺส อมฺเหหิ นานาภรณฺนติ  
พฺพุทฺฐปฺภุจันํ น กจฺจนฺติ ปฺภิปฺภฺษา(๑) หุตฺวา จรฺนติ ฯ อเถกทิวสํ  
สตุถา เตสฺส อากนฺตฺวา อตฺตโน สนฺติเก สนฺนินฺนินฺเนสฺส อภฺจฺหิ  
ภฺมิหิ ปฺภิมณฺชิตฺวา มูลปริยายสฺตุตฺตํ กเถสิ ฯ เต น กิณฺจ  
สฺลลภฺขีสุ ฯ อถ เนสํ เอตทโหสิ มยํ อมฺเหหิ สทิสฺสา ปณฺชิตฺตา  
นตฺถิติ มานํ กโรม อิทานิ ปน น กิณฺจ ชานาม พฺพุทฺเชหิ  
สทิสฺส ปณฺชิตฺโต นาม นตฺถิ อโห พฺพุทฺฐคฺคณา นามาติ ฯ  
เต ตโต ปฺภุจาย นีหตฺมานา(๒) หุตฺวา อุกฺกฏททาจฺา วิย สปฺปา  
นิพฺพิเสวณา ชาตา ฯ สตุถา อุกกภูจายํ ยถาภิรฺนตํ วิหริตฺวา  
เวสาสิ คนฺตฺวา โคตฺมเก เจตฺย โคตฺมกสฺตุตฺตนฺตํ กเถสิ ฯ  
ทสฺสทสฺสี โลกธาตฺถุ กมฺปี ฯ ตํ สุตฺวา เต ภิกฺขุ อรหฺตฺตํ  
ปาปฺณีสฺสุ ฯ มูลปริยายสฺตุตฺตนฺตปริโยสฺสานे ปน สตุถริ อุกกภูจายํ  
วิหรนฺเต เขว ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺาเปสฺสุ อวฺโส อโห  
# ๑. สී. ย. สมสตุถา ฯ ๒. ม. นีหตฺมานา ฯ เอวมฺปริปี ฯ

\*เล่มที่ 30 มูลปริยายชาตกั หน้า 403

พุทธานัน อานุภาโว เต นาม พุราหุมนมา ปพพชิตฺวา (๑) ตถา  
มานมทมตฺตา ภควตา มูลปริยายเทสนาย นีหตมานา กตาทิ ฯ  
สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย  
สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว  
อิทาเนว ปุพฺเพป้าหิ อิม เอวํ มานปคฺคหิตฺสิเร วิจฺรนฺเต  
นีหตมานเน อกาสิยฺเววาทิ วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมนทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โปธิสตุโต  
พุราหุมนกฺุเล นิพพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตินฺณํ เวทานํ ปารกฺุ  
ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย หุตฺวา ปญฺจมาณวกสฺตานิ (๒) มนฺเต  
วาเจสิ ฯ เต ปญฺจสตา นิฏฺฉิตฺสิปฺปา สิปฺเปสฺส อุนฺโยคํ ทตฺวา  
ยตฺตํ อมฺเห (๓) ชานาม อจฺริโยปิ ตตฺตกเมว วิเสโส นตฺถิติ  
มานถทฺธา หุตฺวา อจฺริยสฺส สนฺติกํ น กจฺฉนฺติ วตฺตปฏฺิวตฺตํ  
น กโรนฺติ ฯ เต เอกทิวสํ อจฺริเย พทฺรฺรูกฺขมฺุเล (๔) นิสินฺเน  
ตํ วมฺเภตฺตกา มา (๕) พทฺรฺรูกฺขํ นเขน อาโกญฺเจตฺวา นิสฺสาโร  
จายํ รุกฺโขติ อหํสฺส ฯ โปธิสตุโต อตฺตโน วมฺภนภาวํ  
ถตฺวา อนฺเตวาสิกา (๖) เอกํ โว ปญฺหิ ปุจฺฉิสฺสามิติ อห ฯ  
เต หฏฺฐปหฏฺฐา (๗) ว เวถ กเถสฺสามาติ ฯ อจฺริโย ปญฺหิ

# ๑. ม. พุราหุมนปพพชิตา ฯ ๒. ม. ปญจ มาณวกสตานิ ฯ  
# ๓. ม. มยํ น ๔. ม. พทฺรฺรูกฺขมฺุเล ฯ เอวมฺปริปี ฯ  
# ๕. สී. ยฺ. วญฺเจตฺตกา มา ฯ ๖. ม. อนฺเตวาสิเก ฯ ๗. ม. หฏฺฐตฺตฺฐา ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนินปาเต สิกาลวคิกวณฺณา หน้ 404

ปฏจนฺโต ปจมน คากมาห

[๓๔๐] กาลอ ฆสตี กฏตานี สพพานาว สหตตนา

โย จ กาลฆสโต กฏโต ส กฏตปจนี ปจตี ๑

ตตถ กาลอตี ปฏเรกตตกาลอปี ปฏจนาภตตกาลอปีตี

เอวมาทึ ๑ กฏตานีตี สตตตาริวจนเมตฺ ๑ น กาลอ กฏตานํ  
จมนมฺสาทินิ ลุจจิตฺวา ขาทตี อปี จ โข เนตฺ อายวณฺณ-  
พลานี เขเปนฺโต โยพพนํ (๑) มททนฺโต อารอกฺขํ วินาสนฺโต  
ฆสตี ขาทตีตี วุจจตี ๑ เอว ฆสนฺโต จ น กิลฺยจึ วชฺเชนฺโต(๒)  
สพพานาว ฆสตี ๑ น เกวลลฺยจ กฏตานาว อปี จ โข  
สหตตนา อตตตานมฺปี ฆสตี ปฏเรกตตกาลอ ปฏจนาภตตกาลอ  
น ปาปฏณตี ๑ เอส นโย ปฏจนาภตตกาลาทิสฺ ๑ โย จ  
กาลฆสโต กฏโตตี จินฺนาสวสฺเสตํ อริวจนํ ๑ สโต หิ อริยมกฺเคน  
อายตี ปฏิสนฺธิกาลํ เขเปตฺวา ขาทิตฺวา จิตตฺตา กาลฆสโตตี (๓)  
วุจจตี ๑ ส กฏตปจนี ปจตี [๔] ยายํ ตณฺหา อปาเยสฺ กฏเต  
ปจตี ตํ ฅาณกฺคินา ปจึ ทหิ ภสฺสมกาลิ ๑ เตน กฏตปจนี  
ปจตี วุจจตี ๑ ปชนินฺตีปี ปาโจ ๑ ชนิตํ นินฺพตฺตติตฺนตี (๕)  
อตฺโต ๑

อิมํ ปณฺหํ สุตฺวา มาณเวสฺ เอโกปี ชานิตฺถํ สมตฺโต

- # ๑. ม. โยพพณฺณํ ๑ ๒. ม. วชฺเชตี ๑ ๓. ม. กาลฆสโต กฏโตตี ๑
- # ๔. ม. เอตฺถนฺตเร สโตตี ทิสฺสตี ๑ ๕. ม. ชนิกํ นินฺพตฺตติตฺนตี ๑

\*เล่มที่ 30 มูลปริยายชาตกั หน้า 405

นาโหสิ ฯ อถ เน โภชิตโต มา โข ตุมเห อัย ปญโห  
ตีสุ เวเทสุ อตถิติ สลยั อกริตถ ตุมเห ยมหิ ชานามิ  
ตัม สพุพ ชานามาติ มณณมานา มัม พทรุกุขสทิสั กโรถ  
มม ตุมเหหิ อญญาตสส พหุโน ปชานนภาวึ น ชานาถ  
คจจถ สตตเม ทิวเส กาลิ ทมมิ เอตตเคน กาเลน อิมิ  
ปญหิ จินเตถาติ ฯ เต โภชิตตัม วนุทิตวา อตตโน อตตโน  
วสนญจัน คนตวา สตตาทิ จินเตตวาปี ปญหสส เนว อนตัม  
น โภสิ ปสสิสุ ฯ เต สตตเม ทิวเส อจริยสส สนตักิ  
อากนตวา วนุทิตวา นิสิติตวา กิ ภาทุมุชา ชานาถ (๒)  
ปญหนติ วุตเต น ชานามาติ วทิสุ ฯ ปน (๑) โภชิตโต เต  
ครหมาโน ทุติยิ กถมาห

[๑๔๑] พหุณี นรสีธานี โลมธานี พุรหานิ จ

คีवासู ปฏิมุกกานิ โภจิวเวตถ กณณวาติ ฯ

ตสสโต พหุณี นรานัน สีธานี ทิสสนุติ สพุพานิ จ  
ตานิ โลมธานี สพุพานิ มหนุตานิ คีवासู เยว จปีตานิ น  
ตาลผลั วิย หตถเนน คหิตานิ นตถิ เตสิ อิมหิ ฐมเมหิ  
นนานาครณั ฯ เอตถ ปน โภจิวเวท กณณวาติ อตตานัน  
สนุชายาห ฯ กณณวาติ ปญญวา ฯ กณณนิทุท ปน น  
กสสจि นตถิ ฯ

# ๑. ม. คณิติวา ฯ ๒. ม. ชานิตถ ฯ ๓. ม. อถ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคฺควณณา หน้า 406

อิตฺติ เต มาณวกเก กณฺณณิทุทฺตเมว ตุมฺหากํ พาลานํ  
อตุถิ น ปญฺญาติ ทรหิตฺวา ปญฺหํ วิสุตฺตเชติ ฯ เต สุตฺวา  
อโห อจฺริยา นาม มหนฺตาติ ขมาเปตฺวา นีหตฺมานา โปธิสตุตฺตํ  
อุปฏฺฐหีสฺสุ ฯ

สตฺถา อิมํ ฅมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ  
ตทา ปญฺจสตฺตา มาณวกา อิเม ภิกฺขุ อเหตุํ อจฺริโย ปน  
อหเมวาทิ ฯ

มุลปริยายชาตกํ ปญฺจมํ ฯ

พาโลวาทชาตกํ (๑)

หนตฺวา ฆตฺวา (๒) วริตฺวา จาติ อิทํ สตฺถา เวสาลียํ (๓)  
อุปนิสฺสาย กุฎาคารสาลาญํ วิหรนฺโต สีหเสนาปตี อารพฺภ  
กเถสิ ฯ

โส หิ ภควนฺตํ สรณํ กนฺตฺวา นิมนฺเตตฺวา ปุณฺทิวเส  
สมํสํกํ ภคฺตํ อทาสิ ฯ นิกฺคฺจฺจา ตํ สุตฺวา กุปีตา อนตฺตมฺนา  
ตถาคตํ วิเหเจตฺตฺกามา สมฺโณ โคตโม ชานํ อุทฺทิสฺส กตํ  
มํสํ ภูณฺชตีติ อุกโกสึสฺสุ ฯ ภิกฺขุ ฅมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ  
อาวุโส นิกฺคฺจฺจนานฺนุปฺตฺโต สมฺโณ โคตโม ชานํ อุทฺทิสฺส กตํ  
มํสํ ภูณฺชตีติ สทฺฐี ปริสาย อุกโกสนฺโต อาหิณฺชตีติ ฯ ตํ  
# ๑. สี่. เตตฺถวาทชาตกํ ฯ ๒. ม. ฆตฺวา ฯ ๓. ม. เวสาลี ฯ

\*เล่มที่ 30 พาโลวาทชาตกั หน้า 407

สุตฺวา สตุถา น ภิกฺขเว นิกฺคโฆ นานฺนุปลฺโต อิทาเนว

มํ อุทฺทิสฺส กตํ มํลํ ขาทเนน กรหติ ปุพฺเพปิ ครหิ ยเววติ

วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสตุโต  
พุราหุมณฺกุเล นินฺนุปลฺโต วยปฺปลฺโต อธิปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา  
โลณมฺพิลเสวณตฺถาย หิมวณฺตฺโต พาราณสี อากนฺตฺวา (๑) ปุณฺทิวเส  
นคริ ภิกฺขาย ปาวิสิ ฯ อเถโก กุณฺมฺพิโก ตาปสํ วิเหเจสฺสามิติ  
ฌริ ปเวเสตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสิตฺทาเปตฺวา มจฺจมฺเสน  
ปรีวิสิตฺวา ภตฺตกิจฺจาวสานเณ เอกมณฺตํ นิสิตฺวา อิทํ มํลํ  
ตฺมฺเห ยเว อุทฺทิสฺส ปาณเณ มาเรตฺวา กตํ อิทํ อกฺขลํ มา  
อมฺหากเมว ตฺมฺหากมฺปิ โหตฺตุติ วตฺวา ปจฺมํ กาดมาห

[๓๔๒] หนตฺวา ฆตฺวา (๒) วธิตฺวา จ เทติ ทานํ อสณฺณโต

อิทิสํ (๓) ภตฺตํ ภูณฺชมาโน ส ปาปมฺปลิมฺปตีติ ฯ

ตตฺถ หนตฺวาติ ปหริตฺวา ฯ ฆตฺวาติ กิลเมตฺวา ฯ วธิตฺวาติ  
มาเรตฺวา ฯ เทติ ทานํ อสณฺณโตติ อสณฺณโต ทุสฺสีโล เอวํ  
ภตฺวา ทานํ เทติ ฯ อิทิสํ ภตฺตํ ภูณฺชมาโน ส ปาปมฺปลิมฺปตีติ  
อิทิสํ อุทฺทิสฺส กตํ ภตฺตํ ภูณฺชมาโน โส สมโณปิ ปาเปน  
อุปฺลิมฺปตี สํยฺชติ ยเววติ ฯ

# ๑. ม. คณิตฺวา ฯ ๒. สฺ. ย. ฆตฺวา ฯ ม. ฆตฺวา ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ

# ๓. ม. เอทิสํ ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ ๔. สฺ. ย. ปาเปน ฯ

ม. ปาเปน อุปฺลิมฺปตีติ ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาเต สิกาลวคิควณณา หน้า 408

ตํ สุตฺวา โปธิสตุโต ทุตฺยํ คากมาห

[๓๔๓] ปุตฺตทารมฺปี เจ หนุตฺวา เทติ ทานํ อสฺสยโต

ภุจฺจมาโนปี สปฺปลฺโย น ปาปมฺปลิมฺปตีติ ฯ

ตตฺถ ภุจฺจมาโนปี สปฺปลฺโยติ ติฏฺฐตุ อณฺเณสํ (๑) มํตํ  
ปุตฺตทารํ วริตฺวาปี ทฺสฺสีเลน ทินฺนํ สปฺปลฺโย ขนฺติเมตฺตาที-  
คฺคฺสมฺปนฺโน ตํ ภุจฺจมาโนปี ปาเปน น อฺปลิมฺปตีติ ฯ

เอวมสฺส โปธิสตุโต ชมฺมํ กเถตฺวา อฺภฺจายาสนา  
ปฏฺกามิ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺตี  
ตทา กุฏฺฐมฺพิโก นิคฺคฺโช นาฏฺปฺตุโต อโหสิ ตาปฺโส ปน  
อหเมวาทิ ฯ

พาโลวาทชาตกํ นฏฺฐมํ ฯ

# ๑. ม. อณฺเณสํ ฯ



ปาตญชลิชาตัก

อทุธา ปาตญชลิ สพฺเพติ อิํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต  
โลพุททายิตฺเถริ (๑) อารพุก กเถสิ ฯ

เอกสฺมี ทิวเส เทว มหาสาวกา (๒) ปญฺหิ วินิจฺฉินฺนติ ฯ  
ภิกฺขุ ปญฺหิ สฺจนฺตา เถเร ปัสฺสนติ ฯ โลพุททายิตฺเถโร  
ปริสฺนตฺเร นิสินฺโน เอเต อมฺเหหิ สฺมึ กิ ชานนฺตีติ โอฏฺฐิ  
ภณฺชิ ฯ ตํ ทิสฺวา เถรา อฏฺฐายาสนา (๓) ปกุกฺมึสุ ฯ ปริสา  
ภิชฺชิ ฯ ฌมฺมสภายิ ภิกฺขุ กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส โลพุททายิ  
เทว อคฺคสาวเก กรหิตฺวา โอฏฺฐิ ภณฺชตีติ ฯ ต สตุถวา  
สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ โลพุททายิ จเปตฺวา  
โอฏฺฐภณฺชนํ ตโต อุตฺตริ (๔) อณฺณํ น ชานาตีติ วตฺวา อตีตํ  
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โโพธิสตุโต  
ตสฺส อตฺถธมฺมานุสาสโก อมฺจฺโจ อโหสิ ฯ รณฺโณ ปน  
ปาตญชลิ นาม ปุตุโต โลโล (๕) ทนฺธปริสกกฺโกโน อโหสิ ฯ  
อปรภาเค ราชา กาลมกาสิ ฯ อมฺจฺจา รณฺโณ มตฺกิจฺจานิ  
กตฺวา ตํ รชฺเช อภิสฺสิญฺจิสฺสามาติ มนฺตยมาณา ราชปุตุตํ  
ปาตญชลินฺติ (๖) อาหฺสุ ฯ โโพธิสตุโต ปน อัย กุมาริ โลโล  
# ๑. ม. ลาพุททายิเถริ ฯ เอวมฺปริปิ ฯ ๒. ม. อคฺคสาวกา ฯ  
# ๓. ม. อฏฺฐาย ฯ ๔. ม. อุตฺตริ ฯ ๕. ม. ลาโล ฯ เอวมฺปริปิ ฯ  
# ๖. ม. ปาตญชลิ ฯ ปาตญชลิ กนฺติปิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคควณณา หน้า 410

ทนุขปริสทกโน ปริคคหิตฺวา นํ อภิสัญจิสฺสามาติ อห ๑  
อมจจา วินิจฺฉยํ สหฺเชตฺวา กุมารํ สมิเป นิสฺทาเปตฺวา  
อญฺญํ วินิจฺฉินฺนตา น สมฺมา วินิจฺฉินฺนํ ๑ เต อสฺสามิกํ  
สามิกํ กตฺวา กุมารํ ปุจฺฉีสุ กิทิสํ กุมาร สฺกุจฺจ [๑]  
วินิจฺฉินฺนมหาติ ๑ โส โอญฺจํ ภณฺชิ ๑ โพรทิสฺสโต ปณฺทิตโต  
มณฺเฑ กุมารो อสมฺมาวินิจฺฉิตฺภาโว เตน ฉาโต ภวิสฺสตีติ  
มณฺเฑมาโน ปจฺมํ คาทมาห

[๑๔๔]            อทฺธา ปาทณฺชตี สพฺเพ            ปณฺเฑาย อติโรจติ  
                    ตถา หิ โอญฺจํ ภณฺชติ            อตุตฺตรี นฺน ปสฺสตีติ ๑

ตสฺสสฺสโต เอกํเสน ปาทณฺชตี กุมารो สพฺเพ อมฺเห  
ปณฺเฑาย อติโรจติ ๑ ตถา หิ โอญฺจํ ภณฺชติ นฺน อตุตฺตรี  
อณฺณํ การณํ ปสฺสตีติ ๑

เต อปรสฺมี ทิวเส วินิจฺฉยํ สหฺเชตฺวา อณฺณํ อญฺญํ  
สฺกุจฺจ วินิจฺฉินฺนิตฺวา กิทิสํ เต (๒) เทว สฺกุจฺจ วินิจฺฉินฺนติ  
ปุจฺฉีสุ ๑ โส ปุณฺปิ โอญฺจเมว ภณฺชิ ๑ อถสฺส อนฺธพาลภาวํ  
ฉตฺวา โพรทิสฺสโต ทุคฺคิยํ คาทมาห

[๑๔๕]            นายํ ฐมฺมํ อฐมฺมํ วา            อตุตฺถานตุตฺถจ พุชฺฌติ  
                    อณฺเฑตฺร โอญฺจนิพฺโภกา นายํ ชานาติ กิณฺจนฺนติ ๑

อมจจา ปาทณฺชติกุมารสฺส โลลภาวํ ฉตฺวา โพรทิสฺสตีติ

# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อญฺญนฺติ ทิสฺสตีติ ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

\*เล่มที่ 30 กีสูกโปมชาติกั หน้า 411

รชเช อภิสัญจีสุ ฯ

สตถา อิมั ชมมเทศนั อหริตฺวา ชาติกั สโมชานะสิ  
ตทา ปาทลชลิ โลพฺทายี อโหสิ ปณฺทิตามจฺโจ ปน  
อหเมวาติ ฯ

ปาทลชลิชาติกั สตฺตมั ฯ

กีสูกโปมชาติกั

สพฺเพหิ กีสูกิ ทิกฺกุโจติ อิทั สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต  
กีสูกโปมสตฺตนฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

จตฺตาริ กิร (๑) ภิกฺขุ ตถาคตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา กมฺมฏฺฐานัน  
ยาจีสุ ฯ สตฺถา เตสั กมฺมฏฺฐานัน กเถสิ ฯ เต กมฺมฏฺฐานานิ (๒)  
กเหตุวา อตฺตโน รตฺตติฏฺฐานทิวาฏฺฐานานิ อคมฺสฺสุ ฯ เตสุ เอโก  
น ผสฺสสายตฺนานิ ปริกฺคณฺหิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิ ฯ เอโก  
ปญฺจกฺขนฺเช ฯ เอโก จตฺตาริ มหาฏฺเฐ ฯ เอโก อฏฺฐารส  
ธาตุโย ฯ เต อตฺตโน อตฺตโน อธิคตฺวิเสสั สตฺถุ อาริเจสิ ฯ  
ตตฺถเอกสฺส ภิกฺขุโน ปรีวิตถฺโก อุทปาติ อิมะสั กมฺมฏฺฐานานัน (๓)  
นานา นิพฺพานัน ปน เอกํ กถัน สพฺเพหิ อรหตฺตํ ปตฺตฺนฺติ ฯ  
โส สตฺถาริ ปุจฺฉิ ฯ สตฺถา กิณฺเต ภิกฺขุ (๔) กีสูกทิกฺกุเจหิ จตฺตหิ  
ภาติเกหิ นานตฺตฺนฺติ วตฺวา อิทั โน ฆนฺเต การณัน กเถถาติ  
# ๑. ม. หิ ฯ ๒. ม. กมฺมฏฺฐานัน ฯ ๓. ม. กมฺมฏฺฐานานิ ฯ  
# ๔. ม. กีสูกทิกฺกุภาติเกหิ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคิควณณา หน้า 412

ภิกขุหิ ยาจิโต อติต อหริ ฯ

อติเต พาราณสียิ พุรหุมทตฺโต (๑) รชฺชํ การเสถิ ฯ ตสฺส  
 จตฺตารโ ปุตฺตวา อเหตุํ ฯ เต เอกทิวสํ สารถิ ปกฺโกสาเปตฺวา  
 มยํ สมม กิํสุกํ ทฏฺฐกามา กิํสุกรุกํ โน ทสฺเสหิตี  
 อหํสุ ฯ สารถิ สารุ ทสฺเสสฺสามิตี วตฺวา จตฺนุนํ เอกโต  
 อทสฺเสตฺวา เชฏฺฐปุตฺตํ (๒) ตาว รเถ นิสีทาเปตฺวา อรณฺณํ  
 เนตฺวา อยํ กิํสุโกติ ขาณฺฏกาเล (๓) กิํสุกํ ทสฺเสสฺสิ ฯ อปรสฺส  
 พาลปลาตกาเล (๔) อปรสฺส ปุํพิตกาเล อปรสฺส ผลิตกาเล ฯ  
 อปรภาเค จตฺตารโปิ ภาตโร เอกโต นิสินฺนา กิํสุโก นาม  
 กิํสิโตติ กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ [๕] เอโก เสยฺยถาปี ฌามขาณฺโถติ (๖)  
 อห ฯ ทฺติโย เสยฺยถาปี นิโคธฺรฺรฺกฺโขติ ฯ ตติโย เสยฺยถาปี  
 มํสเปสฺสิตี ฯ จตฺตฺโต เสยฺยถาปี สิริสฺรฺกฺโขติ ฯ เต อณฺณมณฺณสฺส  
 กถาย อปริตฺตฺฐา ปิตุ สนฺตีกํ กนฺตฺวา เทว กิํสุโก นาม  
 กิํสิโตติ ปุจฺฉิตฺวา ตุมฺเหหิ กิํ กถิตนฺติ วุตฺเต อตฺตโน  
 กถิตนฺหาริ รมฺโถ กเถสฺสุ ฯ ราชา จตฺหิปี ตุมฺเหหิ กิํสุโก  
 ทิฏฺฐโ จ เกวลํ โว กิํสุกฺสฺส ทสฺเสนฺโต สารถิ อิมสฺมี กาเล  
 กิํสุโก กิํสิโต อิมสฺมี กาเล กิํสิโตติ วิภชิตฺวา น ปุจฺฉิตฺ  
 # ๑. ม. พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต ฯ ๒. ม. เชฏฺฐราชปุตฺตํ ฯ  
 # ๓. สี. ย. ขาณฺโฏกรกาเล ฯ ๔. ม. พหฺลปลาตกาเล ฯ  
 # ๕. ม. เขตฺถนฺตเร ตโตติ ทิสฺสตี ฯ ๖. ม. ฌามณฺโณติ ฯ  
 # ๗. ม. สิริโตติ ฯ

\*เล่มที่ 30 กีสโกปมชาตกั หน้า 413

เตน โว กงขา อุปฺปนนาติ วตฺวา ปจมํ คาถมาห

[๓๔๖] สพฺเพหิ กีสโก ทิฏฺโฐ กิณฺเนวตฺถ วิจิกิจฺจถ  
น หิ สพฺเพสุ จานเนสุ สารถิ (๑) ปริปฺจฺฉิโตติ ฯ

ตตฺถ น หิ สพฺเพสุ จานเนสุ สารถิ ปริปฺจฺฉิโตติ  
สพฺเพหิ โว กีสโก ทิฏฺโฐ กิณฺนุ คฺคุมฺเห เอตฺถ วิจิกิจฺจถ  
สพฺเพสุ จานเนสุ กีสโก เจโส คฺคุมฺเหหิ ปน น หิ สพฺเพสุ  
จานเนสุ สารถิ ปริปฺจฺฉิโต เตน โว กงขา อุปฺปนนาติ ฯ

สตุถา อิมํ การณํ ทสฺเสตฺวา ยถา ภิกฺขุ เต จตฺตารโ  
ภาติกา วิภาคํ กตฺวา อปฺจฺฉิตตฺตา กีสฺสเก กงฺขํ อุปฺปาเทสุ  
เอวํ ตวมฺปิ อิมสฺมี รมฺเม กงฺขํ อุปฺปาเทสีติ วตฺวา  
อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา ทฺติยํ คาถมาห

[๓๔๗] เอวํ สพฺเพหิ ฌาเณหิ เยสํ รมฺมา อชานิตา  
เต เว รมฺเมสุ กงฺขนฺติ กีสฺสกฺสมิว ภาตโรติ ฯ

ตสฺสตุโถ ยถา เต ภาตโร สพฺเพสุ จานเนสุ กีสฺสกฺส  
อทิฏฺจตฺตา กงฺขีสฺส เอวํ สพฺเพหิ วิปฺสฺสนาฌาเณหิ เยสํ  
สพฺเพ ฌสฺสสายตฺนากุณฺนุชฺชุตฺธาตฺถา รมฺมา อชานิตา  
โสตาปตฺติมกฺกสฺส อนฺธิคตฺตฺตา อปฺปฎฺธิวิทฺธา เตเนว (๒) เตสุ  
ฌสฺสสายตฺนาทิมฺเมสุ กงฺขนฺติ ยถา เอกสฺมิณฺญเอว กีสฺสกฺสมิ  
จตฺตารโ ภาตโรติ ฯ

# ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๓๔๖/๕๖ สารถิ ฯ ๒. ม. เต เว ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคควณณา หน้า 414

สตถา อิมั ฌมมเทศนั อหริตฺวา ชาตกั สโมธานเสสิ ฯ  
ตทา พาราณสีราชา อหเมวาทิ ฯ  
กีสฺสโกปมชาตกั อฏฺฐมัม ฯ

สาลกชาตกั

เอกปุตฺตโก ภวิสฺสตีติ อิทั สตถา เซตวเน วิหรนฺโต  
อณฺตรั มหาเถรึ อารพฺภ กเถสิ ฯ  
โส กิเรกั กุมารกั ปพฺพาเซตฺวา ปิเพนฺโต ตตถ  
วิหรติ ฯ โส สามเณโร ปิลั สหิตฺตุ อสกุโกนฺโต อุปฺปพฺพชิ ฯ  
เถโร กนฺตฺวา ตั อุปฺลาเปติ กุมารก ตว จีวรึ ตเวว ภวิสฺสติ  
(๑) ปตฺโตปี ตว สนฺตโก ปตฺตจิวรมฺปิ (๑) ตเวว ภวิสฺสติ เอहि  
ปพฺพชาหิติ ฯ โส นาหิ ปพฺพชิสฺสามิติ วตฺวาปิ ปุณฺปปุณฺ  
วฺจจมาโน ปพฺพชิ ฯ อถ นั ปพฺพชิตทิวสโต ปฏฺฐาย ปุณ  
เถโร วิหเรสิ ฯ โส ปิลั อสหนฺโต ปุณ อุปฺปพฺพชิตฺวา  
อนกวารึ ยาจนฺเตปี ตสฺมี ตฺว เนว มั สหสิ น มั (๒)  
วินาวตฺติตฺตุ สกโกสิ คจฺจ น ปพฺพชิสฺสามิติ น ปพฺพชิ ฯ  
ภิกฺขุ ฌมฺมสภายั กถั สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส สุหทยो วต  
โส ทารโก มหาเถรสฺส อาสยั ญตฺวา น ปพฺพชิติ ฯ สตถา  
อาคนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ  
# ๑. ม. ปตฺโตปี มม สนิตกั ปตฺตจิวรมฺปิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

\*เล่มที่ 30 สาลกชาติกั หน้า 415

ปุกุณิตวา อิมาย มามาติ วุตเต น ภิกขเว อิทาเนเวส  
สุททโยว ปุพฺเพปิ สุททโยเอกวาริ เอตสฺส ทิสฺส ทิสฺวา  
ปฺน น อุปกฺกณฺธิติ วุตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปธิสตุโต  
กฺกฺกมฺพิกฺกเถ นินฺพุตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ฐลฺลววิกฺกเยน จีวิตํ  
กปฺเปสิ ฯ อลฺลตโรปิ อหิกฺกณฺฑิกโก (๑) เอกํ มกฺกณฺฑํ สิกฺขาเปตฺวา  
โอสฺสํ กาทาเปตฺวา เตน สปฺปํ กิพาเปนฺโต จีวิตํ กปฺเปสิ ฯ  
โส พาราณสียํ อุตฺสเว สงฺฆนฺนฺเจ อุตฺสวํ กิพิตฺกามา อิมํ  
มา ปมชฺชิตฺติ ตํ มกฺกณฺฑํ ตสฺส ฐลฺลววาณิชกสฺส หตฺเถ  
จเปตฺวา อุตฺสวํ กิพิตฺวา สตฺตเม ทิวเส ตสฺส สนฺติกํ  
คนฺตฺวา กหํ มกฺกณฺฑฺธิติ ปุกุณิ ฯ มกฺกณฺฑฺธิติ สามิกสฺส สทฺทํ  
สุตฺวา ว ฐลฺลวาปณฺโต เวเคน นิกฺขมิ ฯ อถ นํ โส  
เวพฺเพสิทาย ปิณฺณจิชฺชํ โปเถตฺวา อาทาย อญฺยานํ คนฺตฺวา  
เอกมฺนฺเต พนฺธิตฺวา นินฺทํ โอกกมิ ฯ มกฺกณฺฑฺธิติ ตสฺส  
นินฺทาทนฺทาวํ ฐตฺวา อตฺตโน พนฺธนํ โมเจตฺวา ปลายิตฺวา  
อมฺพรฺกขํ อารุญฺห อมฺพปกฺกํ ขาทิตฺวา อญฺจิสฺส อหิกฺกณฺฑิกสฺส  
สรีเร ปาเตสิ ฯ โส ปพฺพชฺฉิตฺวา โอลเณนฺโต ตํ ทิสฺวา  
มธฺรฺวจา ย (๒) นํ วญฺเจตฺวา รุกฺขา โอลเณนฺตฺวา กณฺธิสฺสสามิตี  
ตํ อุปลาเปนฺโต ปจฺมํ คาทมาห

# ๑. สี่. ย. อหิกฺกณฺฑิกโก ฯ ม. อหิกฺกณฺฑิกโก ฯ เอวมฺปฺริปิ ฯ

# ๒.ม. มธฺรฺวจเนน ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวควณณา หน้า 416

[๓๔๘] เอกปุตโตโก ภวิสฺสตี

ตฺวญจ โน หุตฺสตี อิตฺสโร กุเล

โอโรหิ ทุมสุมา สาลก

เอหิ ทานิ ฆรํกํ วชฺมเสตี ฯ

ตฺสฺสโต ตฺวํ มยฺหํ เอกปุตโตโก ภวิสฺสตี กุเล จ เม  
โภกานํ อิตฺสโร เอตมฺหา รุกฺขา โอตฺร เอหิ อมฺหากํ ฆรํ  
คมิสฺสาม ฯ สาลกาคิ นามเนน อาลปฺนฺโต อาห ฯ

ตํ สุตฺวา มกฺกโฏ ทฺติยํ คาคมาห

[๓๔๙] นนฺ มํ สฺหทโยตี (๑) มณฺณตี

ยญจ มํ หนสิ เวพฺยุญฺจียา

ปฏกมฺพวเน รามเส

กจฺจ ตฺวํ ฆรํกํ ยถาสฺขนฺตี ฯ

ตตฺถ นนฺ มํ สฺหทโยตี มณฺณตี นนฺ ตฺวํ มํ  
สฺหทโยตี มณฺณตี (๒) สฺหทโย อยฺนฺตี มณฺณตี อตฺโต ฯ  
ยญจ มํ หนสิ เวพฺยุญฺจียาคิ ยํ มํ เอวํ อติมณฺณตี  
ยญจ เวพฺุเปสีกาย หนสิ เตนาหํ น กจฺจามิตฺติ (๓) ทีเปตี ฯ  
อถ นํ มยฺหํ อิมสฺมี ปฏกมฺพวเน รามเส (๔) กจฺจ ตฺวํ ฆรํกํ  
ยถาสฺขนฺตี วตฺวา อุปฺปตฺติตฺวา วนํ ปาวีตี ฯ อหิคุณฺฑโกปี  
# ๑. สී. ย. นนฺ มํ หทเยติมณฺณตี ฯ ๒. สී. ย. หทเยติ อติมณฺณตี ฯ  
# ๓. ม. นาคจฺจามิตฺติ ฯ ๔. ม. รามเส ฯ



\*เล่มที่ 30 กปิชาตกั หน้า 417

อนตมโน เคน्ह อคมาสิ ฯ

สตถา อิมั ชมมเทศนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานะสิ

ตทา มกุกโก สามเณโร อโหสิ อหิคุณฺฑโก มหาเถโร

ชยวณฺโฆ ปน อหเมวาทิ ฯ

สาตกชาตกั นวมั ฯ

กปิชาตกั

อัย อิติ อุปสมตฺถเม รโตติ อิทั สตถา เขตวเน

วิหรนฺโต เอกั กุหกกิคุงุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺส หิ กุหกภาโว กิคุงุสฺ ปากโก ชาโต ฯ กิคุงุ

ชมมสภายั กถั สมฺภูจาเปสิ อาวุโส อสุโก กิคุงุ นิชฺยานิเก

พุทฺธสาสเน ปพฺพชิตฺวา กุหกวตฺตํ ปุเรตีติ ฯ สตถา อากนฺตฺวา

กายนฺตฺถ กิคุงเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา

อิมาย นามาติ วุตฺเต น กิคุงเว เอส กิคุงุ อิทาเนว

กุหโก ปุพฺเพปิ กุหโกว อคฺคิมตฺตสฺส การณม กุกโก

หุตฺวา กุหกกมาสีติ (๑) วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต โปชิสฺสโต

กาสิกรณฺเฐ พุราหุมณฺกุเล นิชฺพตฺติตฺวา วยปฺปโต ปุตฺตสฺส

อาชาวิตฺวา ปรีชาวิตฺวา วิจฺรณกาเล พุราหุมณฺนิยา มตาย

# ๑. ม. โกหณฺณมาสีติ ฯ

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคิควณณา หน้า 418

ปุตุตฺ องฺเคนาทาย หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา  
 ตมฺปิ ปุตุตฺ ตาปสฺกุมารํ กตฺวา ปณฺณสาตายํ วาสํ กปฺเปสิ ฯ  
 วสฺสารถตฺตสมเย จ อจฺฉินฺนฺธเร เทเว วสฺสเนเต เอโก มกฺกโณ  
 สีเตน ปีฬิโต ทนฺเต ขาทนฺโต กมฺเปนฺโต วิจฺรติ ฯ โปธิสตุโต  
 มหนฺเต ทารุกฺขนฺธเร อหริตฺวา อคฺคิ กตฺวา มลฺยเก  
 นิปชฺชติ ฯ ปุตุตฺโกปิสฺส ปาเท ปริมชฺชมาโน นิสฺสีติ ฯ โส มกฺกโณ  
 เอกสฺส มตฺตาปสฺส สนฺตกาณิ วกฺกลาณิ นินฺวาเสตฺวา  
 ปารุเปตฺวา จ อชินฺจมฺมํ เอกํ (๑) กตฺวา กาชกมณฺฑลํ อาทาย  
 อิติเวเสน อาคนฺตฺวา ปณฺณสาตทฺวารे อคฺคิการณา กุหกกมฺมํ  
 กตฺวา อญฺจาสิ ฯ ตาปสฺกุมารो ตํ ทิสฺวา ตาต ตาปโธ  
 เอโก สีตปีฬิโต กมฺปมาโน ติญฺจติ อิชํ นํ ปกฺโกสถ  
 วิสีเวสฺสตีติ ปีตรํ อายาจนฺโต ปจฺมํ กาดมาห

[๓๕๐]    อัย อิติ อุปสมสณฺณเม รโต  
           ส ติญฺจติ สีสฺริภเยน อทฺธิโต (๒)  
           หนฺท อัย ปวิสฺตุมํ อการกํ  
           วิเนตฺ สิตํ ทรณฺจ เกวลนฺติ ฯ

ตตฺถ อุปสมสณฺณเม รโตติ รากาทีอุปสเม (๓) จ สีลสณฺณเม  
 จ รโต ฯ ส ติญฺจตีติ โส ติญฺจติ ฯ สีสฺริภเยนาติ วาตวญฺจิชฺฉนิตฺสส  
 สีสฺริสฺส ภเยน ฯ อทฺธิโตติ ปีฬิโต ฯ ปวิสฺตุมนฺติ ปวิสฺตฺ อิมํ ฯ  
 # ๑. ม. อึเส ฯ ๒. ม. อญฺญิตฺ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๓. ม. รากาทีเกสฺอุปสเม ฯ

\*เล่มที่ 30 กปีชาตกั หน้ 419

เกวณนุติ สกถั อนวเสถั ๑

โพธิสตุโต ปุตตสสุ วณั สุตวา อุกุจาย โอลเกนุโต  
มกุกฎภาว ฅตวา ทุติยั คากมาห

- [๓๕๑] นายั อีสั(๑) อุปสมสณณเมร โต
- กปี อัยั ทุมุพรสาขโคจโร (๒)
- โส ทุสโก โรสโก จาปี ชมโม
- สเจ วเช อิมมปิ ทุสเย ฅรณุติ (๓) ๑

ตตุถ ทุมุพรสาขโคจโรติ ทุมุพรานั (๔) สาขโคจโร ๑ โส  
ทุสโก โรสโก จาปี ชมโมติ โส เอว (๕) คคคตฎจันสส ทุสนโต  
ทุสโก ฅณณนตาย โรสโก ลามกภาเวน ชมโม ๑ สเจ วเชติ  
ยทิ อิมั ปณณสาลั อุปวเช (๖) ปวิเสยยุ สพพิ อุกุจารปสสา-  
กรณณ จ อุกุททานณณ จ ทุเสยยาติ ๑

เอวณจ ปน วตวา โพธิสตุโต อุมมุกั คเหตุวา ตั  
สนนตาเสตวา ปลาเปสิ ๑ โส อุปปติตวา วณั ปกุนุโต (๗) ตถา  
ปกุนุโต เยว อโหสิ น ปุนั ตั จันั อคมาสิ ๑ โพธิสตุโต  
อภินุณา จ สมาเป็นุติโย จ นินพุตเตตวา ตาปสกุमारสส  
กสิณปrikมมึ อากุจิ ๑ โส จ อภินุณา จ สมาเป็นุติโย

- # ๑. ขุ. ชา. ๒๗/๓๕๑/๕๗ อีสั ๑ ๒. ม. ทุมุทวรสาขโคจโร ๑
- # ๓. ม. สเจ วเชมมปิ ทุเสยยุการณุติ ๑ เอวมุปริปี ๑
- # ๔. ม. ทุมุวรานั ๑ ๕. ม. เอว ๑ ๖. ม. วเช ๑ ๗. ปจุกุนุโต วาติปี ๑

\*เล่มที่ 30 ทุกนิปาต สิกาลวคฺควณณา หน้า 420

จ อุปฺปาเทสิ ฯ เต อุโภปี อปริหีนชฺฆานา พุรหุมโลกปรายนา  
อเหตุสิ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว โปราณกโต ปฏฺฐายเปส  
กุหโก ยเวติ อิมํ ชฺฆมฺเมสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา  
ชาติกํ สโมชานะสิ ฯ สจฺจปริโยसानะ เกจิ โสตาปนฺนา เกจิ  
สททาคามิโน เกจิ อนาคามิโน [๑] อเหตุสิ ฯ ตทา มกฺกโณ  
กุหโก ภิกฺขุ อโหสิ ปฺตฺโต ราหุโล ปิตา ปน อหเมวติ ฯ  
กปีชาติกํ ทสมํ ฯ  
สิกาลวคฺโค ทสโม ฯ

#### ตสฺสุทฺธานํ

อถ ราชํ สิกาลวโร สฺนโข  
ตทา โกลิย อิจฺฉติ กาลมฺโส  
อถ ทานวโรจฺฉปี สารถินา  
ปฺนฺมปฺวนนฺจ สิริรกปี ทส (๒) ฯ

# ๑. ม. เอตฺถนฺตเร เกจิ อรหฺนฺโตติ ทิสฺสติ ฯ

# ๒. ม. สพฺพทาจิ จ สฺนโข กุตฺติโล วิคฺติจฺฉา จ ฯ  
มฺลปฺริยายํ พาโลวาทํ ปาทนฺชฺลิตี สฺสโกปมํ  
สาลกํ กปี เต ทส ฯ

\*เล่มที่ 30 วคคททานัน หน้ 421

วคคททานัน

ทพหณจ วคค อปเรน สนถว

กถยานวคคาสทิสอ จ รุหค

นคทพหึ ฟิรณตมมกกา ปุน

กาสาวูปาหนสึคาลเกน ทสาค (๑) ๑

ทุกนึปาทวณณนา นึฏจึตา ๑

- 
- # ๑. ม.      ทพหวคคโค จ สนถโว      กถยานธมมาสทิสอ ๑  
                  รุหโก ทพหวคคโค จ                      ฟิรณตมมกกาสาโว  
                  อุปาหโน สึจคาโล จ                        ทสวคคา ทูเก สึย ๑